

**OSMANİYE'DE SİYASİ HAYAT
(1920-2015)**

Pınar KAŞ

**Doktora Tezi
Tarih Ana Bilim Dalı
Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı
Prof. Dr. Yavuz ASLAN
2024
Her Hakkı Saklıdır.**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ BİLİM DALI

Pınar KAŞ
ORCID ID: 0000-0002-5176-6458

OSMANİYE'DE SİYASİ HAYAT
(1920-2015)

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Yavuz ASLAN

ERZURUM – 2024

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Yavuz ASLAN danışmanlığında Pınar KAŞ tarafından hazırlanan
“Osmaniye’de Siyasi Hayat (1920-2015)” başlıklı bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Tarih Ana
Bilim Dalı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.
18.01.2024

		Kabul / Ret – İmza
Jüri Başkanı	Prof. Dr. Yavuz ASLAN <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Selami KILIÇ <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Murat KÜÇÜKUĞURLU <i>Erzurum Teknik Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Ufuk ERDEM <i>Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi. Yavuz ÖZDEMİR <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin *Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği*’nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Süleyman ÇİĞDEM
Enstitü Müdürü

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Turkish Research

TEZ BEYAN BİLDİRİMİ

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esasları'nın ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "OSMANİYE'DE SİYASİ HAYAT (1920-2015)" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

☐ Tezimin Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin lisansüstü tezlerin düzenlenmesini ve erişime açılmasını düzenleyen 5. maddesinin 1. fıkrasına göre [Ulusal Tez Merkezi, enstitü ve fakülteler tarafından Tez Otomasyon Sistemine yüklenen tezlerin bibliyografik bilgilerini kontrol eder, kataloglama kurallarına göre düzenler, konu başlıklarını belirler ve tam metin olarak internet üzerinden erişime açar.] **basılı ve elektronik kopyalarına erişim izni verdiğimi onaylarım.**

İSTİSNAİ DURUMLAR*

☐ **Patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle (2 Yıl)**

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesini düzenleyen 6. maddesinin 1. fıkrasına göre tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle teze erişim, Enstitümüz Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ **Yeni Teknik, Materyal ve Metotların Varlığı (6 ay)**

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesini düzenleyen 6. maddesinin 2. fıkrasına göre tezde yeni teknik, materyal ve metotlar kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içerdiği için tez danışmanının önerisi ve ana bilim dalının uygun görüşü üzerine Enstitümüz Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

☐ **Ulusal Çıkar ve Güvenlik Durumu (Gizlilik Dereceli Çalışmalar)**

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin gizlilik dereceli tezler bahsini düzenleyen 7. maddesinin 1. fıkrasına göre bu teze erişim, ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendirdiği için Enstitümüzün uygun görüşü üzerine Üniversitemiz Yönetim Kurulunun/....../.... tarih ve sayılı kararı ile Üniversitemiz Yönetim Kurulu aksi karar verinceye kadar engellenmiştir.

18.01.2024

Pınar KAŞ

Aslı ıslak imzalıdır

* İstisnai durumlar danışmanın yazılı başvurusu ve Enstitü / Üniversite Yönetim Kurulunun onayı ile kabul edilir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
KISALTMALAR DİZİNİ	IX
TABLolar DİZİNİ	XII
ÖNSÖZ.....	XIII

GİRİŞ

I. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	1
II. ÇALIŞMANIN KAYNAKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	1
III. ÇALIŞMADA SIKÇA KULLANILAN HUKUKİ TERİMLER	2
IV. TARİHTE OSMANİYE	4

BİRİNCİ BÖLÜM

CEBEL-İ BEREKET SANCAĞINDAN OSMANİYE İLİ'NE SİYASİ HAYAT (1920-1999)

1.1. CEBEL-İ BEREKET'TE SİYASİ HAYAT.....	9
1.1.1. 1920-1923 Dönemi	9
1.1.1.1. Milli Mücadele'de Cebel-i Bereket.....	9
1.1.1.2. 1920 Seçimleri ve Cebel-i Bereket.....	12
1.1.1.3. Seçilen Milletvekilleri ve I. Dönem Meclis Faaliyetleri	15
1.1.1.3.1. Mustafa Faik Bey (Öztrak)	15
1.1.1.3.1.1. Mustafa Faik Bey'in I. Dönem Meclis Faaliyetleri	17
1.1.1.3.2. Rasim Celalettin Bey (Öztekin)	19
1.1.1.3.2.1. Rasim Celalettin Bey'in I. Dönem Meclis Faaliyetleri	20
1.1.1.3.3. Mehmet İhsan Bey (Eryavuz)	21
1.1.1.3.3.1. Mehmet İhsan Bey'in I. Dönem Meclis Faaliyetleri.....	24
1.1.2. 1923- 1927 Dönemi	29
1.1.2.1. 1923 Genel Seçimleri ve Cebel-i Bereket	29
1.1.2.2. Seçilen Milletvekilleri ve II. Dönem Meclis Faaliyetleri	34

1.1.2.2.1. Hüseyin Avni Bey (Zaimler)	34
1.1.2.2.1.1. Hüseyin Avni Bey'in II. Dönem Meclis Faaliyetleri	36
1.1.2.2.2. Mehmet İhsan Bey (Eryavuz)	39
1.1.2.2.2.1. Mehmet İhsan Eryavuz II. Dönem Meclis Faaliyetleri	39
1.1.2.3. Türkiye'de 1923-1927 Yılları Arasında Siyasi Partiler	43
1.1.2.3.1. Cumhuriyet Halk Fırkası.....	43
1.1.2.3.2. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası.....	45
1.1.2.4. Mustafa Kemal Paşa'nın Cebel-i Bereket'i (Osmaniye) Ziyareti	49
1.1.3. 1927-1931 Dönemi.....	52
1.1.3.1. 1927 Genel Seçimleri ve Cebel-i Bereket	52
1.1.3.2. Seçilen Milletvekilleri ve III. Dönem Meclis Faaliyetleri.....	56
1.1.3.2.1. Ali Rıza Bey (Bebe).....	56
1.1.3.2.1.1. Ali Rıza Bey'in III. Dönem Meclis Faaliyetleri.....	57
1.1.3.2.2. Mehmet İhsan Bey (Eryavuz)	57
1.1.3.2.2.1. Mehmet İhsan Bey'in III. Dönem Meclis Faaliyetleri	58
1.1.3.2.3. Hüseyin Avni Bey (Zaimler)	59
1.1.3.2.3.1. Hüseyin Avni Bey'in III. Dönem Meclis Faaliyetleri.....	59
1.1.3.2.4. Mehmet Sabri Bey (Toprak)	60
1.1.3.2.4.1. Mehmet Sabri Bey'in III. Dönem Meclis Faaliyetleri	62
1.1.3.2.5. Abdullatif Naci Bey (Eldeniz)	62
1.1.3.2.5.1. Abdullatif Naci Bey'in III. Dönem Meclis Faaliyetleri	64
1.1.3.3. Türkiye'de 1927-1931 Yılları Arasında Siyasi Partiler	66
1.1.3.3.1. Serbest Cumhuriyet Fırkası.....	66
1.1.4. 1931-1933 Dönemi.....	69
1.1.4.1. 1931 Genel Seçimleri ve Cebel-i Bereket	69
1.1.4.2. Seçilen Milletvekilleri ve IV. Dönem Meclis Faaliyetleri.....	73
1.1.4.2.1. Hasan Basri Bey (Demir).....	73
1.1.4.2.1.1. Hasan Basri Bey'in IV. Dönem Meclis Faaliyetleri	74
1.1.4.2.2. İbrahim Bey (Mete).....	75
1.1.4.2.2.1. İbrahim Bey'in IV. Dönem Meclis Faaliyetleri	76
1.1.4.2.3. Abdullatif Naci Bey (Eldeniz)	78
1.1.4.2.3.1. Abdullatif Naci Bey'in IV. Dönem Meclis Faaliyetleri.....	78

1.2. OSMANİYE İLÇESİNDE SİYASİ HAYAT.....	79
1.2.1. 1933-1999 Yılları Arasında Yapılan Genel Seçimlerde Osmaniye İlçesi.....	80
1.2.2. 1933-1999 Yılları Arasında Yapılan Yerel Seçimlerde Osmaniye İlçesi	110
1.2.3. Osmaniye Belediyesi	120
1.2.4. Osmaniye Belediye Başkanları ve Faaliyetleri.....	123
1.2.4.1. Ahmet Alkan.....	124
1.2.4.2. Abdurrazzak Güvenç	126
1.2.4.3. İhsan Göknel.....	127
1.2.4.4. Hasan Taşkan.....	127
1.2.4.5. İshak Zevki Ersoy	128
1.2.4.6. Ali Arguvanlı.....	129
1.2.4.7. Ahmet Şekip Ersoy	130
1.2.4.8. Yusuf Çenet	131
1.2.4.9. Hasan Çenet.....	132
1.2.4.10. Güner Dinçer	134
1.2.4.11. Mustafa Efendioğlu	135
1.2.4.12. Bekir Akgül	136
1.2.4.13. İskender Türkmen.....	137
1.2.4.14. İbrahim Karayığit	139
1.2.4.15. Musa Şahin	140
1.2.4.16. Mehmet Gürbüz.....	141

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANİYE İLİNDE SİYASİ HAYAT (1999-2015)

2.1. 1999 -2002 DÖNEMİ	143
2.1.1. Osmaniye'nin İl Olması	143
2.1.2. Osmaniye'de Siyasi Parti Teşkilatlanmaları ve Seçim Faaliyetleri.....	144
2.1.2.1. Milliyetçi Hareket Partisi	144
2.1.2.2. Doğru Yol Partisi.....	146
2.1.2.3. Cumhuriyet Halk Partisi	147
2.1.2.4. Demokratik Sol Parti	148
2.1.2.5. Saadet Partisi	149

2.1.2.6. Millet Partisi	150
2.1.2.7. Yeniden Doğuş Partisi (Genç Parti)	150
2.1.3. 1999 Genel Seçimleri ve Osmaniye	151
2.1.4. Seçilen Milletvekilleri ve XXI. Dönem Meclis Faaliyetleri	157
2.1.4.1. Devlet Bahçeli	157
2.1.4.1.1. Devlet Bahçeli'nin XXI. Dönem Meclis Faaliyetleri	158
2.1.4.2. Birol Büyüköztürk	161
2.1.4.2.1. Birol Büyüköztürk'ün XXI. Dönem Meclis Faaliyetleri	161
2.1.4.3. Mehmet Kundakçı	164
2.1.4.3.1. Mehmet Kundakçı'nın XXI. Dönem Meclis Faaliyetleri	164
2.1.4.4. Şükrü Ünal	165
2.1.4.4.1. Şükrü Ünal'ın XXI. Dönem Meclis Faaliyetleri	166
2.1.5. Partilerin Yerel Seçim Faaliyetleri	174
2.1.6. 1999 Osmaniye Yerel Seçimleri	176
2.1.7. Belediye Başkanı Memili Kırıkkanat ve Faaliyetleri	177
2.2. 2002-2007 DÖNEMİNDE OSMANİYE'DE SİYASİ HAYAT	179
2.2.1. Osmaniye'de Siyasi Parti Teşkilatlanmaları ve Seçim Faaliyetleri	179
2.2.1.1. Adalet ve Kalkınma Partisi	179
2.2.1.2. Milliyetçi Hareket Partisi	181
2.2.1.3. Cumhuriyet Halk Partisi	182
2.2.1.4. Doğru Yol Partisi	183
2.2.1.5. Saadet Partisi	185
2.2.1.6. Demokratik Sol Parti	186
2.2.1.7. Büyük Birlik Partisi	187
2.2.1.8. Emek Partisi	187
2.2.1.9. Millet Partisi	188
2.2.1.10. Yeniden Doğuş Partisi (Genç Parti)	188
2.2.2. 2002 Genel Seçimleri ve Osmaniye'de Seçim Sonuçları	189
2.2.3. Seçilen Milletvekilleri ve XXII. Dönem Meclis Faaliyetleri	194
2.2.3.1. Şükrü Ünal	194
2.2.3.1.1. Şükrü Ünal XXII. Dönem Meclis Faaliyetleri	194
2.2.3.2. Durdu Mehmet Kastal	195

2.2.3.2.1. Durdu Mehmet Kastal XXII. Dönem Meclis Faaliyetleri	196
2.2.3.3. Mehmet Sarı.....	197
2.2.3.3.1. Mehmet Sarı XXII. Dönem Meclis Faaliyetleri.....	198
2.2.3.4. Necati Uzdil	200
2.2.3.4.1. Necati Uzdil XXII. Dönem Meclis Faaliyetleri	200
2.2.4. Partilerin Yerel Seçim Faaliyetleri	207
2.2.5. 2004 Osmaniye Yerel Seçimleri.....	208
2.2.6. Belediye Başkanı Davut Çuhadar ve Faaliyetleri	209
2.3. 2007-2011 DÖNEMİNDE OSMANİYE'DE SİYASİ HAYAT	211
2.3.1. Osmaniye'de Siyasi Parti Teşkilatlanmaları ve Seçim Faaliyetleri	211
2.3.1.1. Adalet ve Kalkınma Partisi.....	211
2.3.1.2. Milliyetçi Hareket Partisi	212
2.3.1.3. Cumhuriyet Halk Partisi	213
2.3.1.4. Demokratik Sol Parti	214
2.3.1.5. Saadet Partisi	215
2.3.1.6. Büyük Birlik Partisi	216
2.3.1.7. Bağımsız Türkiye Partisi	216
2.3.1.8. Emek Partisi.....	217
2.3.1.9. Millet Partisi	217
2.3.1.10. Türkiye Komünist Partisi	218
2.3.2. 2007 Genel Seçimleri ve Osmaniye'de Seçim Sonuçları	218
2.3.3. Seçilen Milletvekilleri ve XXIII. Dönem Meclis Faaliyetleri.....	223
2.3.3.1. Devlet Bahçeli	223
2.3.3.1.1. Devlet Bahçeli XXIII. Dönem Meclis Faaliyetleri	223
2.3.3.2. Hakan Coşkun.....	225
2.3.3.2.1. Hakan Coşkun XXIII. Dönem Meclis Faaliyetleri	225
2.3.3.3. İbrahim Mete Doğruer	230
2.3.3.3.1. İbrahim Mete Doğruer XXIII. Dönem Meclis Faaliyetleri.....	231
2.3.3.4. Durdu Mehmet Kastal	232
2.3.3.4.1. Durdu Mehmet Kastal XXIII. Dönem Meclis Faaliyetleri	232
2.3.4. Partilerin Yerel Seçim Faaliyetleri	233
2.3.5. 2009 Osmaniye Yerel Seçimleri.....	235

2.3.6. Belediye Başkanı Kadir Kara ve Faaliyetleri	237
2.4. 2011-2015 DÖNEMİNDE OSMANİYE'DE SİYASİ HAYAT	238
2.4.1. Osmaniye'de Siyasi Parti Teşkilatlanmaları Seçim Faaliyetleri.....	238
2.4.1.1. Adalet ve Kalkınma Partisi.....	238
2.4.1.2. Milliyetçi Hareket Partisi	240
2.4.1.3. Cumhuriyet Halk Partisi	241
2.4.1.4. Saadet Partisi	242
2.4.1.5. Demokratik Sol Parti	243
2.4.1.6. Büyük Birlik Partisi	243
2.4.1.7. Doğru Yol Partisi.....	244
2.4.2. 2011 Genel Seçimleri ve Osmaniye'de Seçim Sonuçları	245
2.4.3. Seçilen Milletvekilleri ve XXIV. Dönem Meclis Faaliyetleri	250
2.4.3.1. Devlet Bahçeli	250
2.4.3.1.1. Devlet Bahçeli XXIV. Dönem Meclis Faaliyetleri.....	250
2.4.3.2. Suat Önal	252
2.4.3.2.1. Suat Önal XXIV. Dönem Meclis Faaliyetleri.....	252
2.4.3.3. Durdu Mehmet Kastal.....	254
2.4.3.3.1. Durdu Mehmet Kastal XXIV. Dönem Meclis Faaliyetleri.....	255
2.4.3.4. Hasan Hüseyin Türkoğlu	255
2.4.3.4.1. Hasan Hüseyin Türkoğlu XXIV. Dönem Meclis Faaliyetleri	256
2.4.4. Partilerin Yerel Seçim Faaliyetleri	284
2.4.5. 2014 Osmaniye Yerel Seçimleri	286
2.4.6. Belediye Başkanı Kadir Kara ve Faaliyetleri	287
SONUÇ.....	289
KAYNAKLAR	294
EKLER.....	315
ÖZGEÇMİŞ.....	345

ÖZET

DOKTORA TEZİ
OSMANİYE'DE SİYASİ HAYAT (1920-2015)**Pınar KAŞ****Danışman: Prof. Dr. Yavuz ASLAN****2024, Sayfa: 345+XV****Jüri: Prof. Dr. Yavuz ASLAN****Prof. Dr. Selami KILIÇ****Prof. Dr. Murat KÜÇÜKUĞURLU****Doç. Dr. Ufuk ERDEM****Dr. Öğr. Üyesi Yavuz ÖZDEMİR**

Çalışmada, 1920-2015 yılları arası Osmaniye'nin siyasi yapısı incelenerek ilin siyasi tarihine ışık tutmak ve yerel tarih çalışmalarına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çalışma giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümde Osmaniye'nin tarihçesi kısaca ele alınmıştır. Birinci bölümde ise öncelikle Kurtuluş Savaşı sırasında Osmaniye halkının gösterdiği mücadeleye değinilmiştir. Ardından 1920 yılından 1999 yılına kadar olan siyasi yapı değerlendirilmiş, ilgili dönem içerisinde yapılan milletvekili seçimleri, seçilen milletvekilleri ve milletvekillerinin meclis faaliyetleri ayrıntılı olarak ortaya konulmuştur. Aynı zamanda Osmaniye ilçesi yerel seçim sonuçları, seçilen belediye başkanları, başkanların şehre sunduğu katkılar ve Osmaniye Belediye Teşkilatının kuruluş sürecine de yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde; 1999 yılından 2015 yılına kadar olan dönem içerisinde Osmaniye'nin siyasi yapısı ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu dönemde; gerçekleştirilen genel ve yerel seçimlere, seçim sonuçlarına, Osmaniye'yi temsil etmeye hak kazanan milletvekilleri ve meclis faaliyetlerine, belediye başkanları ve çalışmalarına yer verilmiştir. Bunun yanı sıra, partilerin seçim faaliyetleri ve parti teşkilatlanmaları da ele alınmıştır. Yapılan çalışma sonucunda, Osmaniye'de meydana gelen siyasi gelişmelerin Türk siyasi hayatını hangi düzeyde etkilediği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Osmaniye, Milletvekili, Belediye Başkanı, Seçim, Parti.

ABSTRACT

PH. D. DISSERTATION

POLITICAL LIFE IN OSMANIYE (1920–2015)

Pınar KAŞ

Advisor: Prof. Dr. Yavuz ASLAN

2024, Pages: 345+XV

Jury: Prof. Dr. Yavuz ASLAN

Prof. Dr. Selami KILIÇ

Prof. Dr. Murat KÜÇÜKUĞURLU

Assoc. Prof. Dr. Ufuk ERDEM

Assist. Prof. Dr. Yavuz ÖZDEMİR

In the study, it is aimed to shed light on the history of the province and contribute to local history studies by examining the political structure of Osmaniye between 1920 and 2015. The study consists of an introduction and two parts. In the introduction section, the history of Osmaniye is briefly discussed. In the first part, the struggle of the people of Osmaniye during the War of Independence is mentioned. Then, the political structure from 1920 to 1999 was evaluated, and the parliamentary elections held during the relevant period, the elected member of parliament and the parliamentary activities of the members of parliament were presented in detail. At the same time, Osmaniye district local election results, elected mayors, the contributions of the mayors to the city and the establishment process of the Osmaniye Municipal Organization are also included.

The second part of the study examines the political structure of Osmaniye from 1999 to 2015 in detail. This part addresses general and local elections held during this period, election results, members of parliament entitled to represent Osmaniye, parliamentary activities, mayors, and their activities. Additionally, electoral activities and party organization are also investigated. Finally, the activities of political parties and party organizations during the elections are addressed. As a result of the study, the extent to which the political developments in Osmaniye affected Turkish political life is revealed.

Keywords: Osmaniye, Member of Parliament, Mayor, Vote, Party.

KISALTMALAR DİZİNİ

AB LDV	: Avrupa Birliği Hayat Boyu Öğrenme Programı Leonardo da Vinci Hareketlilik Projesi
ANAP	: Anavatan Partisi ANAP-DSP-DTP(ANA-SOL-D): Anavatan Partisi-Demokratik Sol Parti-Demokrat Türkiye Partisi
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
A-RMHC	: Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
AK Parti	: Adalet ve Kalkınma Partisi
AP	: Adalet Partisi
A.Ş.	: Anonim Şirketi
BAĞ-KUR	: Bağımsız Çalışanlar Kurumu
BBP	: Büyük Birlik Partisi
B.C.A.	: T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi
B.M.M.	: Büyük Millet Meclisi
Bkz.	: Bakınız
BTP	: Bağımsız Türkiye Partisi
C.	: Cilt
CHF	: Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CMKP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CGP	: Cumhuriyetçi Güven Partisi
DP	: Demokrat Parti
DSP	: Demokratik Sol Parti
DYP	: Doğru Yol Partisi
ED.	: Editör
EMEP	: Emek Partisi
FP	: Fazilet Partisi
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GİK	: Genel İdare Kurulu
GP	: Genç Parti

HADEP	: Halkın Demokrasi Partisi
HAK-PAR	: Hak ve Özgürlükler Partisi
HSP	: Halkın Sesi Partisi
HAZ.	: Hazırlayanlar
IDP	: Islahatçı Demokrasi Partisi
LDP	: Liberal Demokrat Parti
RP	: Refah Partisi
REFAH-YOL	: Refah Partisi-Doğru Yol Partisi
MÇP	: Milliyetçi Çalışma Partisi
MDP	: Milliyetçi Demokrasi Partisi
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MKP	: Milli Kalkınma Partisi
MKYK	: Merkez Karar Yönetim Kurulu
MP	: Millet Partisi
MSP	: Milli Selamet Partisi
No.	: Numara
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OSİMPAŞ	: Osmaniye İmalat ve Pazarlama Şirketi
ÖDP	: Özgürlük ve Dayanışma Partisi
S.	: Sayfa
SCF	: Serbest Cumhuriyet Fırkası
SHP	: Sosyal Demokrat Halkçı Parti
S. No:	: Sıra Numarası
SODEP	: Sosyal Demokrasi Partisi
SP	: Saadet Partisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TBMMZC	: Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Cerideleri
TBMMDT	: Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi
TBP	: Türkiye Birlik Partisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TD	: Tutanak Dergisi

TKP	: Türkiye Komünist Partisi
TİGEM	: Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TPAO	: Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YAY. HAZ.	: Yayına Hazırlayan
YDP	: Yeniden Doğuş Partisi
YTP	: Yeni Türkiye Partisi
ZC.	: Zabıt Ceridesi

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1.1. 1923 Milletvekili Genel Seçimi Cebel-i Bereket Genel Bilgileri	33
Tablo 1.1.2. 1927 Milletvekili Genel Seçimi Cebel-i Bereket Genel Bilgileri	55
Tablo 1.1.3. 1931 Milletvekili Genel Seçimi Cebel-i Bereket Genel Bilgileri	72
Tablo 2.1.1. 18 Nisan 1999 Milletvekili Genel Seçimi Osmaniye Genel Sonuçları....	156
Tablo 2.1.2. 1999 Osmaniye İli Merkez Yerel Seçim Sonuçları.....	177
Tablo 2.2.1. 3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimi Osmaniye Genel Sonuçları.....	193
Tablo 2.2.2. 28 Mart 2004 Osmaniye İli Merkez Yerel Seçim Sonuçları.....	209
Tablo 2.3.1. 22 Temmuz 2007 Milletvekili Genel Seçimi Osmaniye Genel Sonuçları	222
Tablo 2.3.2. 29 Mart 2009 Osmaniye İli Merkez Yerel Seçim Sonuçları.....	236
Tablo 2.4.1. 12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimi Osmaniye Genel Sonuçları	249
Tablo 2.4.2. 30 Mart 2014 Osmaniye İli Merkez Yerel Seçim Sonuçları.....	287

ÖNSÖZ

Türk siyasi hayatını anlayabilmek için öncelikli olarak şehirlerdeki siyasi yapının iyi incelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda şehirler, Türkiye siyasetinin etkili bir parçasıdır. Bu şehirlerden biri de Akdeniz Bölgesi içerisinde yer alan Osmaniye'dir. Osmaniye ve çevresi, coğrafi konumu sayesinde geçmişten günümüze birçok medeniyete ve farklı kültürlere (Hitit, Asur, Pers, Grek, Roma, Bizans, Emevi, Abbasi, Osmanlı) ev sahipliği yapmıştır. 19. yüzyılda, Osmanlı Devleti'nde merkezi otoritenin bozulmasıyla bölgeye gönderilen Fırka-i Islahiye ordusunun, aşiretleri iskânıyla Osmaniye kazasının kuruluşu gerçekleşmiştir.

Osmaniye kazası bir süre Payas ve Belen kazalarıyla birlikte Payas sancağını oluşturarak, Halep vilayetine bağlanmıştır. 1874 yılında Payas sancak merkezinin Yarpuz'a taşınmasıyla birlikte bölgedeki dağın isminden dolayı Cebel-i Bereket adını almıştır. Ardından Hassa, Bulanık ve Yarpuz kazaları da Cebel-i Bereket sancağına bağlanmıştır. II. Meşrutiyet'in ilanı sonrasında Cebel-i Bereket sancağı, Yarpuz'dan Osmaniye'nin merkezine taşınmıştır. 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'in ilanı ile idari yapılanma yeniden şekillendirilmiş buna göre Osmaniye kazası vilayete dönüştürülerek "Cebel-i Bereket" vilayeti adını almıştır. 1 Haziran 1933 yılına kadar vilayet merkezi olan Osmaniye, bu tarihte ilçe olarak Adana iline bağlanmıştır.

1920-2015 yılları arasını içeren tez çalışması giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde kısaca ilin tarihçesinden bahsedilmiştir. Birinci bölümde ise öncelikle Kurtuluş Savaşı sırasında Kanlıgeçit, Mamure, Kovanbaşı Savaşlarında Osmaniye halkının gösterdiği mücadeleye değinilmiştir. Ardından 1920-1933 yılları arası milletvekili genel seçim sonuçları, seçilen milletvekilleri ve milletvekillerinin faaliyetlerine yer verilmiştir. Seçim sonuçlarına göre; Cebel-i Bereket I. Dönem 3, II. Dönem 2, III. Dönem 5, IV. Dönem 3 milletvekili tarafından TBMM'de temsil edilmiştir. 1920 seçimlerinde Fransızlar tarafından işgal altında bulunan Adana vilayetine bağlı Cebel-i Bereket sancağında seçim yapılamamış, Mustafa Kemal Paşa tarafından aday gösterilen kişiler Meclise katılmıştır. 1923 seçimlerinde ikişer adayın gösterildiği 9 seçim çevresinden biri olan Cebel-i Bereket'teyse adayların ikisi de seçilmiştir. 1927 ve 1931 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Fırkasının gösterdiği adaylar seçimi kazanmıştır. 1933 yılına kadar geçen süreçte 9 farklı isim Mecliste Cebel-i

Bereket'i temsilen yer almıştır.

Yine bu bölümde Osmaniye Belediye Teşkilatının kuruluş sürecine yer verilmiş, yerel seçim sonuçlarının Osmaniye'ye yansımaları sonucu seçilen belediye başkanları ve başkanların ilçeye katkılarına değinilmiştir. Ayrıca Mustafa Kemal Paşa'nın, Osmaniye'yi ziyareti sırasındaki anılara da yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümde ise 1999-2015 yılları arası Osmaniye'nin siyasi yapısı incelenmiş, bu bölümde ilk olarak il olma süreci değerlendirilmiştir. Ardından milletvekili genel seçim sonuçları, seçimlerin Osmaniye'ye yansımaları, seçilen milletvekilleri ve milletvekillerinin meclis faaliyetlerine yer verilmiştir. Seçim sonuçlarına göre; Osmaniye XXI. Dönem 4, XXII. Dönem 4, XXIII. Dönem 4, XXIV. Dönem 4 milletvekili tarafından TBMM'de temsil edilmiştir. 1999 yılı genel seçimlerinde Milliyetçi Hareket Partisinden 3, Fazilet Partisinden 1 aday Meclise katılmıştır. 2002 seçimleri ise Adalet ve Kalkınma Partisinin zaferiyle sonuçlanmış, Meclise AK Parti 3, CHP 1 milletvekili göndermiştir. MHP ise %10'luk barajın altında kaldığı için Osmaniye'den Meclise milletvekili gönderememiştir. 2007 seçimlerinde Osmaniye MHP'den 2, AK Parti'den 2 milletvekili Meclise katılmıştır. Çalışmada ele alınan son seçim olan 2011 yılı genel seçimlerindeyse TBMM'ye MHP'den 2, AK Parti'den 2 milletvekili katılmıştır. Ayrıca 1999, 2004, 2009 ve 2014 yerel seçimleri ve sonuçları değerlendirilmiş, bu sonuçlara göre Kadir Kara iki kez belediye başkanı seçilmiştir. Yine bu dönem içerisinde genel başkanların seçim süreçlerindeki çalışmaları ve parti teşkilatlanmaları da yer almaktadır.

1920-2015 yılları arası Osmaniye'nin siyasi hayatına yönelik ayrıntılı olarak hazırlanan bu çalışma, daha önce bu dönemle ilgili derli toplu herhangi bilimsel bir yayın olmaması ve şehrin siyasi tarihine ışık tutması açısından önem taşımaktadır. Çalışma esnasında yardımlarını esirgemeyen TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri personeline, Osmaniye Kent Müzesi çalışanlarına, Osmaniye Valiliği Dernekler Masası müdürü ve personeline, Cebelibereket Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Ali Cihangir'e, Başak gazetesi sahibi Bahri Çolpan'a, Yeni Adana gazetesi çalışanlarına, Yazar Ali Erat'a, Osmaniye Eski Belediye Başkanı Bekir Akgül'e, Mehmet Gürbüz'e, Memili Kırıkkanat'a, İbrahim Karayığit'e ve Hasan Çenet'in oğlu Alp Cenk Çenet'e ayrıca

eğitim hayatım boyunca her zaman yanımda olan canım annem, canım babam ve canım kız kardeşime teşekkür ederim.

Çalışma esnasında ve eserin oluşması sırasında bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım kıymetli hocalarım Prof. Dr. Selami KILIÇ, Prof. Dr. Murat KÜÇÜKUĞURLU, Doç. Dr. Ufuk ERDEM, Dr. Öğr. Üyesi Yavuz ÖZDEMİR hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca tezimin yazımı sırasında bilgi ve deneyiminden istifade ettiğim, araştırma süresince desteğini esirgemeyen çok kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Yavuz ASLAN'a katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Erzurum-2024

Pınar KAŞ

GİRİŞ

I. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ

1920-2015 yılları arası Osmaniye'nin siyasi hayatının ele alındığı çalışmada, bu dönem içerisinde Osmaniye'yi temsil etmiş milletvekilleri ve belediye başkanlarının faaliyetleri ile şehir gelişimine katkılarının, ayrıca genel ve yerel seçimlerle Türkiye'nin siyasal yaşamına ne gibi etkilerinin olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma; Osmaniye'nin özellikle il oluşundan sonraki süreçte siyasi anlamda herhangi bir bilimsel çalışma yapılmamış olması ve ilin siyasi hayata katkısının ortaya konulması açısından büyük önem arz etmektedir.

II. ÇALIŞMANIN KAYNAKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Tezin araştırma sürecinde; Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, Cumhurbaşkanlığı Arşivi, TBMM Arşiv ve Kütüphanesi, Millî Kütüphane, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Çukurova Üniversitesinin ilgili katalog belgeleri, Osmaniye Kent Müzesi, Türkiye İstatistik Kurumu ve Yüksek Seçim Kurulu arşiv kayıtları, araştırma eserler, makaleler, dergi, gazete ve lisanüstü tez çalışmalarından yararlanılmıştır. Saha araştırması kapsamında; Osmaniye Valiliği, Osmaniye İl Özel İdaresi, Osmaniye Emniyet Müdürlüğü, Osmaniye Belediyesi ve partilerin il başkanlıklarıyla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda arşiv kayıtlarına rastlanmamıştır.

Tezin hazırlanması sırasında öncelikle TBMM Arşivinden istifade edilmiş, milletvekillerine ait biyografi araştırmasında hal tercümeleri, seçim mazbataları ve TBMM Albümü'nden yararlanılmıştır. Bunun yanı sıra Türk Parlamento Tarihi isimli kitap serisinin I. Dönem'den XXV. Dönem'e kadar olan bölümünden faydalanılmıştır.

Milletvekillerinin yasama faaliyetlerinin tespiti hakkında en önemli kaynaklar; TBMM Zabıt Ceridesi, TBMM Gizli Celse Zabıtları ve TBMM Tutanak Dergisi ciltleridir. TBMM internet adresinde Kütüphane ve Arşiv kayıtlarında erişime açılan TBMM Zabıt Ceridesi ciltleri ve Tutanak Dergisi ciltlerinin tamamının cilt taraması yapılarak milletvekili kayıtlarına ulaşılmıştır.

Seçim sonuçları Yüksek Seçim Kurulu Arşivi, Türkiye İstatistik Kurumu Arşivi ve yerel gazetelerden takip edilmiştir.

Osmaniye belediye başkanlarının biyografi ve faaliyetleri ile ilgili yapılan araştırmada ise büyük bir kaynak eksikliğinin olduğu gözlemlenmiş bu boşluk yerel gazetelerin arşiv kayıtlarıyla doldurulmuştur. Belediye başkanlarının öz geçmişleri ile ilgili yapılan araştırmada ise Osmaniye Belediyesi internet sayfası, kitap ve gazete kayıtları karşılaştırıldığında isim ve tarih farklılıklarıyla bazı çelişkilerin olduğu tespit edilmiştir. "*Bir Zamanlar Osmaniye*" ve "*Gâvurdağının Başkanları Cebelibereketten Osmaniye'ye Belediye Tarihi*" adlı kitaplarda bulunan bilgiler ile belediye internet sitesi ve gazetelerde yer alan bilgilerin farklılıkları tez içerisinde sunulmuştur. Ayrıca bir yıl ya da bir ay gibi kısa sürelerde Osmaniye belediye başkanlığı görevini vekâleten devralanların faaliyet ve bilgilerine ulaşılamamıştır.

Parti teşkilatlanmaları hakkında yapılan araştırma sonucunda Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivinde yapılan tarama neticesinde 1941 yılında Osmaniye Cumhuriyet Halk Partisi binasında yangın çıktığı bilgisine ulaşılmıştır. Aynı zamanda araştırma sürecinde partilerin il başkanlıkları ziyaret edilmiş ancak hiçbir arşiv kaydına rastlanmamıştır. Fakat Osmaniye'nin il olmasından sonraki sürecinde Osmaniye Valiliği Dernekler Masası Arşivinde kısmen de olsa parti kayıtlarına rastlanmış ve çalışma içerisinde bu bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında teze en büyük desteği gazete kayıtları sağlamıştır. Ancak Osmaniye'de 1950 yılına kadar süreli yayın bulunmaması bu kısımda eksiklik yaşanmasına sebep olmuştur. Osmaniye'nin il olmasından sonra, düzenli olarak süreli yayın çıkarılmasıyla birlikte bu tarihten itibaren gazete kayıtlarından faydalanılmıştır. "Osmaniye, Osmaniye Postası, Yeni Adana, Akdeniz, Başak, Hasret, ÖzAkdeniz, Cebelibereket, Olay, Türksözü" gazetelerinin arşiv kayıtlarından yararlanılmıştır.

III. ÇALIŞMADA SIKÇA KULLANILAN HUKUKİ TERİMLER

Takrir: Önerge,¹ siyasi nota, anlatma, dile getirme, bildirme, Osmanlı döneminde resmî dairelerden Bâbîâlî'ye gönderilen resmî yazı.²

¹ TBMM Stenografi-Hasan Ferhat Aydın (Haz.) *Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Âyan Tutanak Terimleri Sözlüğü*, TBMM Basımevi, Ankara 2015, 219.

Mazbata: Tutanak, kararnâme.³

Suâl: Soru, sorma, sorulma.⁴

Tezkere: Parlamento uygulamasında Cumhurbaşkanlığı, TBMM Başkanlığı, TBMM Komisyon Başkanlıkları ve milletvekillerine ait olup Genel Kurulun bilgisine veya onayına sunulması gereken resmî evraktır.

Teklif: Meclis üyelerinin (milletvekillerinin) hazırladığı kanun örneği, yasa önerisi.

Kanun Lâyihası: Kanun Tasarısı.⁵

Önerge: Milletvekilleri tarafından, yasama ve denetim faaliyetleri konusunda TBMM Başkanlığına ya da komisyon başkanlıklarına hitaben yazılı dilekçedir.

Soru: Kısa, gerekçesiz ve kişisel görüş ileri sürülmeksizin, kişilik ve özel yaşama ilişkin konuları içermeyen bir önerge ile hükümet adına cevaplandırılmak üzere, milletvekillerinin cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlardan belli konular hakkında bilgi istemesidir. Yazılı ve sözlü olmak üzere türleri bulunmaktadır.

Meclis Araştırması: Meclisin belirli bir konuda bilgi edinmek üzere kendi içinden oluşturduğu özel bir komisyon marifetiyle gerçekleştirdiği bilgi edinme ve denetim çalışmasıdır.

Kanun Tasarısı: 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce geçerli olan parlamenter hükümet sisteminde ilgili bakanlıklar tarafından genel gerekçe ve madde gerekçesi içerecek şekilde hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun tüm üyelerinin imzalarıyla birlikte TBMM Başkanlığına sunulan kanun önerisidir.

Kanun Teklifi: En az bir milletvekilinin imzasıyla ve gerekçeli bir şekilde TBMM Başkanlığına sunulan kanun önerisidir.

² Ahmet Eryüksel, *Osmanlıca Türkçe Sözlük*, Mostar Dil ve Edebiyat Serisi, İstanbul 2021, 900.

³ TBMM Stenografi-Hasan Ferhat Aydın (Haz.) *Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Âyan Tutanak Terimleri Sözlüğü*, 131.

⁴ Eryüksel, *Osmanlıca Türkçe Sözlük*, 845.

⁵ TBMM Stenografi-Hasan Ferhat Aydın (Haz.) *Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Âyan Tutanak Terimleri Sözlüğü*, 118-231-241.

Soru-Cevap İşlemi: Kanun tekliflerinin Genel Kurul görüşmelerinin bir aşamasıdır. Bu aşamada, milletvekilleri teklifin tümü üzerindeki görüşmelerden sonra 20 dakika, her madde üzerindeki görüşmelerden sonra 10 dakika ve temel kanun yöntemi uygulanıyorsa bölüm üzerindeki görüşmelerden sonra 15 dakika süreyle görüşülen konuyla ilgili soru yöneltmesi ve komisyon temsilcisinin de bu sorulara cevap verme işlemidir.⁶

IV. TARIHTE OSMANİYE

Osmaniye ili, Akdeniz Bölgesi'nin ve Çukurova'nın doğusunda yer almakta olup batısında Adana, doğusunda Gaziantep, kuzeyinde Kahramanmaraş, güneyinde ise Hatay ili bulunmaktadır.⁷ İl, Akdeniz Bölgesi'nin iklim özelliklerini taşımakta; batıdan kuzeye doğru Orta Toroslar, doğu ve güneydoğu kesimlerinde ise Amanos Dağları yükselmektedir.⁸ Bölge tarihi incelendiğinde; Çukurova'nın, tarihin en eski zamanlarından bu yana insanların dikkatini çektiği, birçok medeniyete ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Coğrafi şartların yanında iktisadi ve sosyal şartların da elverişli olması, medeniyetlerin yaşamı için gerekli olan doğal şartları zengin bir şekilde karşılaması, bölgeyi birçok kavmin hâkimiyet ve mücadele merkezi hâline getirmiştir. Bu yüzden tarih boyunca Çukurova; Akad, Mısır, Mitanni, Hurri, Babil, Hitit, Asur, Pers, Grek, Roma, Bizans, Ermeni, Abbasi, Moğol ve Memlûklerin egemenliği altına girmiş, daha nice küçük devletler ve milletler tarafından da bazen uzun süre bazen geçici olarak işgal edilmiştir.⁹

Tarihte, Akad Kralı Sargon yazıtlarında, Anadolu'nun güneydoğu sınırlarında hâkimiyet kurduklarından bahsedilmiş, Hitit yazılı kaynaklarında da bu bölge kralları ve halkından söz edilmiştir.¹⁰ Bölge, Hititler zamanında "Kizzuwatna" diye anılmış, MÖ 726'da Asur Kralı 4. Salmanassar'ın eline geçtiğinde ise "Kilikya" adını almıştır. Bir süre Asur Eyaleti olarak yönetilen Kilikya bölgesi; daha sonra Pers yönetimine, Makedonya Kralı Büyük İskender'in Pers Kralı 3. Darius ile yaptığı savaş sonucunda da

⁶ <https://www.tbmm.gov.tr/psozluk.htm>. Parlamento Terimleri Sözlüğü, (15.03.2023).

⁷ Erdem Koç, *Osmaniye'nin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı, Cebel-i Bereket Sancağı'ndan Osmaniye Vilayeti'ne (1865-)*, Nobel Yayıncılık, Osmaniye 2008, 3.

⁸ Adem Yıldız, *Kaleler Şehri Osmaniye*, Payda Yayıncılık, Ankara 2007, 8.

⁹ Mehmet Akif Terzi, Ahmet Ergün, *Kınık'tan Kıyı'ya Osmanlı Belgelerinde Osmaniye*, Anadolu Matbaası, Osmaniye Ocak 2013, 23.

¹⁰ Adem Yıldız, *Kaleler Şehri Osmaniye*, Payda Yayıncılık, Ankara 2007, 10.

Makedonyalıların eline geçmiştir. Roma İmparatorluğu devrinde altın yıllarını yaşayan bölge, Kilikya'yı doğuya bağlayan işlek bir yol üzerinde olmasından dolayı Orta Çağ'da da önemini devam ettirmiştir.¹¹ 8. yüzyıldan itibaren ise Müslümanlar ve Bizanslılar arasında el değiştiren Çukurova bölgesi; 9. yüzyılın ikinci yarısından sonra Abbasi Devleti'nin parçalanması sonucunda Bizans tarafından tamamen ele geçirilmiştir. Bizanslıların bölgeyi zapt etmeleri sonucunda, bölgedeki Müslüman kesimin büyük bir kısmı göç ederek bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştır. 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra bölgeye gelen Türkler, Torosların eteklerinde uzanan bu ovaya Çukurabad ya da şimdiki ismiyle Çukurova adını vermişler, Kilikya adını kullanmamışlardır.¹²

Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurulmasıyla birlikte Çukurova, Selçuklu hâkimiyetine girmiş ancak bölge kısa bir süre sonra 1096 yılında Haçlıların işgaline uğramıştır.¹³ Bu dönemde Haçlılarla iş birliği yapan Ermeniler dağlardan inerek Kilikya Ermeni Prensliği'ni kurmuşlardır.¹⁴ Çukurova Türkmenlerine zulüm, baskı ve işkence yapan Ermeniler, Selçuklu hükümdarı İzzettin Keykavus'un Haçlı Kalesini zapt etmesi üzerine Selçuklulara itaat etmek ve vergi vermek mecburiyetinde kalmışlardır.¹⁵ Alaaddin Keykubat devrinde ise Ermeni Prensliği tamamen Selçukluların egemenliğine geçmiş, Selçukluların 1243 yılında Köseadağ Savaşı'nda Moğollara yenilmeleri üzerine de Moğolların hâkimiyeti altına girmişlerdir. Moğolların hâkimiyeti altında rahat bir hayat süreceklerini ümit eden Ermeniler çok geçmeden, karşılarında Moğolları yenilgiye uğratan Memlûklüleri bulmuştur.¹⁶

Memlûklüler devrinde Güneydoğu Anadolu'nun batı parçasında ve Kuzey Suriye'de Boz-Ok ve Üç-Ok adları ile Türkmenler bulunuyordu. 1298 yılından itibaren Maraş ve çevresini ele geçiren Memlûklüler, buraların yönetimini Oğuzların Boz-Ok koluna mensup Dulkadirli beylerine bırakmış, 1352 yılında da Üç-Ok'ların başı Ramazan Bey, Memlûklüler tarafından Dulkadirli Karaca Bey'in yerine Türkmen emirliğine tayin edilmiştir. Böylece Çukurova'da Memlûklü Devleti'ne tabi olarak Ramazanoğulları Beyliği kurulmuştur. 1516 yılında Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi sırasında, Çukurova ve Ramazanoğlu Beyliği yurtluk ve ocaklık statüsünde Osmanlı

¹¹ İsmet İpek, *Osmaniyeli*, Hasret Ofset, Osmaniye 2009, 10-11.

¹² Terzi ve Ergün, *Kınık'tan Kıyı'ya Osmanlı Belgelerinde Osmaniye*, 25.

¹³ Terzi ve Ergün, *Kınık'tan Kıyı'ya Osmanlı Belgelerinde Osmaniye*, 25.

¹⁴ İsmet İpek, *Osmaniye Diye Diye*, Yimtaş Matbaacılık, Osmaniye 2002, 8.

¹⁵ Halil Kuru, *Bütün Yönleriyle Osmaniye Tarihi*, Akdeniz Ofset, Osmaniye 2020, 16.

¹⁶ Terzi ve Ergün, *Kınık'tan Kıyı'ya Osmanlı Belgelerinde Osmaniye*, 26-28.

hâkimiyetine girmiş,¹⁷ 1833 yılında ise Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Adana çevresini ele geçirmişse de 1840 yılında imzalanan Londra Antlaşması'ndan sonra Mehmet Ali Paşa'nın Çukurova'daki hâkimiyeti son bulmuştur.¹⁸

19. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde; Osmanlı Devleti'nde merkezi otoritenin bozulması üzerine Osmaniye ve çevresinde asayişini yeniden sağlamak, konar-göçer aşiretleri iskân edip yerleşik hayata geçirmek, boş arazileri tarıma açmak, Tanzimat'ı uygulamaya koymak, iskân edilen yerlerde reform uygulamak, yeni yerleşim yerlerinin ortaya çıkmasını ve idari mekanizmaların kurulmasını sağlamak amacıyla "Fırka-i Islahiye" adında bir ordu kurdurularak bölgeye gönderilmiştir.¹⁹

Mareşal Derviş Paşa kumandasındaki Fırka-i Islahiye ordusunun, 28 Mayıs 1865'te başlatıp 16 Mayıs 1866 tarihinde tamamladığı harekât sonucunda Cebel-i Bereket ve Kozanoğlu'ndaki isyanlar bastırılarak, aşiretler iskâna mecbur edilmiştir. Aşiretlerin iskânıyla ıslahat tamamlanmış,²⁰ Osmaniye kazasının kuruluşuysa Fırka-i Islahiye'nin bu iskânı sonucunda gerçekleşmiştir. Hacı Osmanlı köyü merkez olmak üzere, kıyı nahiyeleri birleştirilerek bir kaza kurulmuş, Çukurova aşiretlerinden Tecirli ve Cerid aşiretlerinin kışlak yerleri ile Ulaşlı Cendoğlu nahiyesi bu kazaya bağlanmıştır. Kazanın merkezi olan Hacı Osmanlı köyüne; Tecirli, Ulaşlı, Cerid aşiretlerinden birer miktar hane iskân olunmuştur. Bu kazanın merkezi daha sonra halkın isteği üzerine Pazaryeri olarak bilinen bölgeye nakledilmiştir. Kazaya, merkeze bağlı köyün ismine dayanarak Osmaniye adı verilmiştir. Fırka-i Islahiye komutanları olan Derviş Paşa ve Cevdet Paşa'nın isimlerine ithafen de Dervişli ve Cevdetliyle köyler kurulmuştur. Fırka-i Islahiye'nin bölgeden gitmesinden sonra Antep, Payas, Halep ve Bağdat, tarafından gelen Türk aşiretlerinin de bölgeye yerleşmesiyle Osmaniye'nin nüfusu artmıştır.²¹

1865 yılında Osmaniye, Belen ve Payas kazalarıyla birlikte Payas sancağını oluşturmuş ve Halep vilayetine bağlanmıştır. 1870/1871 yıllarında Payas sancağı,

¹⁷ Terzi ve Ergün, *Kınık'tan Kıyı'ya Osmanlı Belgelerinde Osmaniye*, 26-28.

¹⁸ Hüseyin Hilmi Aladağ, "XIX. Yüzyılda Osmaniye Havalisinin Umumi Vaziyeti (Aşiretler: İsyan, Islah ve İskân)", Ümmügülsüm Candeğer-Huriye Emen (Haz./Ed.), *Osmaniye Araştırmaları I*, (153-183), Gazi Kitabevi, Ankara 2020, 159.

¹⁹ Fatih Sansar, *Fırka-i Islahiye ve Osmaniye (Cebel-i Bereket)*, Kültür Eserleri Dizisi, Osmaniye 2006, 96.

²⁰ Bekir Sami Bayazıt, *1865-1866 Kürtdağı, Cebel-i Bereket, Kozanoğulları İsyanı ve Güneydeki Aşiretlerin İskânları*, Maraş Tarihi Serisi, Kahramanmaraş 2008, 30.

²¹ Terzi ve Ergün, *Kınık'tan Kıyı'ya Osmanlı Belgelerinde Osmaniye*, 80.

Adana vilayetine bağlanırken sancak Payas ve Osmaniye kazalarından oluşmuştur.²² 1878 yılında ise Payas sancak merkezi Bereket Dağı'ndaki iskân faaliyetlerinin temini ve dağdaki emniyeti sağlamak amacıyla Yarpuz'a taşınmış, Bereket Dağı'ndan dolayı da Cebel-i Bereket adı verilmiştir.²³ Yarpuz'da mutasarrıflık merkezinin kurulması ve Payas, Hassa, İslahiye, Osmaniye, Bulanık kazalarının idari olarak Yarpuz'a bağlanmasıyla Cebel-i Bereket'in tek merkezden idare edilmesi düşünülmüş ancak sancak merkezi hâline getirilen Yarpuz'un gelişemediği, bölgenin sarp olduğu ve kazaya bağlı nahiyelerin denetiminin zor olacağı gerekçesiyle sancak merkezinin Osmaniye kaza merkezine taşınması gündeme getirilmiş buna karşılık körfez sahilinin kontrol altında tutulması ve bölge güvenliği gerekçe gösterilerek 1906 yılında sancak merkezinin Erzin olması uygun görülmüştür.²⁴ 1909 yılında ise Cebel-i Bereket sancağının, konum itibarıyla orta bir yerde bulunmadığı, gelişmeye müsait olmadığı, ilkel bir durumda bulunduğu gerekçesiyle merkezin Erzin'den Osmaniye'ye taşınması kabul edilmiştir.²⁵ 1909 yılından itibaren sancak merkezi olan Osmaniye, 15 yıl sancak statüsünde kalarak, 1923 yılında Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte sancakların vilayetlere dönüştürülmesi sonrasında "Cebel-i Bereket" vilayeti adını almış, 10 yıl da vilayet merkezi olarak kalmıştır.²⁶ 20 Mayıs 1933 tarih ve 2197 sayılı bazı vilâyetlerin ilgası ve bazılarının birleştirilmesi hakkındaki kanun ile de Cebel-i Bereket vilayeti kaldırılmış,²⁷ vilayetin merkez kazası olan Osmaniye kazası; Bahçe, Dört Yol, Seyhan kazalarıyla birlikte Adana vilayetine bağlanarak,²⁸ 1996 yılına kadar Adana'nın bir ilçesi olarak kalmıştır.²⁹

Adana vilayetine bağlanan Osmaniye'nin o yıllardaki durumu ise şöyledir; *"Kasaba 2.000 haneli olup Belediye bütçesi 17.503 lira 93 kuruştur. Kasaba yolları 12 caddeye ayrılmıştır. Her cadde 1 kilometreye kadardır ve kâmil şosedir. Şarktan*

²² Ümmügülüm Candeger, "Cebel-i Bereket'ten Osmaniye'ye Göç ve İskân (1850-2020)", Ümmügülüm Candeger-Huriye Emen (Haz./Ed.), *Osmaniye Araştırmaları I*, (303-322), Gazi Kitabevi, Ankara 2020, 303-304.

²³ Terzi ve Ergün, *Kınık'tan Kıyı'ya Osmanlı Belgelerinde Osmaniye*, 80.

²⁴ Mikail Kolutek, "Cebel-i Bereket Sancak Merkezinin Erzin'den Osmaniye'ye Taşınmasına Yapılan İtirazlar", *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı, 2020, 151.

²⁵ Terzi ve Ergün, *Kınık'tan Kıyı'ya Osmanlı Belgelerinde Osmaniye*, 81.

²⁶ İpek, *Osmaniye Diye Diye*, 8.

²⁷ Erdem Çanak, "1927 Nüfus Sayımına Göre Cebelibereket Vilayetinin Demografik Yapısı", *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı:54, 2016, 97.

²⁸ *Resmî Gazete*, Sayı: 2511, 27.5.1933.

²⁹ Ümmügülüm Candeger, *Osmaniye Araştırmaları I*, 304.

garba doğru vasi mikyasta Cebel'den inen ve kasabaya tamamen hâkim bulunan bir dere suyu vardır temiz ve lezzetlidir. Kasabanın haricinde 5 kısma ayrılmış olan bu dereden her hane bir küçük cetvelle su alarak ihtiyacını temin etmektedir. 20-30 metre derinliğinde kuyular da mevcut ve suları soğuktur. Cami-i Kebir'e ait bir lağım vardır. Kasaba fener ve lambalarla, çarşı da kısmen lüks ile tenvir edilir. Kasabanın temizlik işi amele ve araba ile temin edilir. Mezbaha kasaba haricinde Belediye'ye ait bir barakadan ibarettir. Günde 8 koyun, 8 keçi, 2 sığır kesilir. Kasaba da itfaiye teşkilatı yoktur. 1 Orta Mektep, 4 İlk Mektep, 2 Hamam, 1 hapisane, 3 Otel, 4 Han, 1 Eczane, 15 Mağaza, 250 Dükkân, 5 Lokanta, 1 Hastane, 1 Pamuk Fabrikası, 18 Un Değirmeni vardır. Kasaba da salı günleri pazar kurulur. Portakal, Nar, her türlü meyve, her türlü hububat, susam, pirinç, pamuk yetişir. Kasabanın güneyi ormanlıktır. Osmaniye ilçe olduktan sonra da çok gelişmemiştir. Osmaniye'nin nüfusu 1940'da merkez 8.983 köyler de dâhil 24.728, 1945'te merkez 10.758 köyler dâhil 29.574 idi. 1946 yılında Osmaniye hâlâ bir kasaba görünümünde idi.³⁰ Kasaba çarşısında 58 esnaf, 14 zahire tüccarı, 28 köşker, 20 demirci, iki kuyumcu, 12 manifaturacı, 10 berber, 10 arpa yapan, 10 nalbant, 7 kunduracı, 4 marangoz, 6 kalaycı, 5 lokanta, 8 kahve, 5 han, 5 fırın, 5 otel, 1 eczane, 2 hamam, 1 yorgancı, 1 saatçi, 15 dokuma tezgâhı, taze sebze ve et satan bir hal bulunmaktadır."³¹

³⁰ İsmet İpek, *Osmaniye'de 60'lı Yıllar*, Hasret Matbaası, Osmaniye 2019, 10-11.

³¹ *Osmaniye'yi Tanıtıyoruz*, Osmaniye Ortaokulu Yayınları, Adana 1946, 9.

BİRİNCİ BÖLÜM

CEBEL-İ BEREKET SANCAĞINDAN OSMANİYE İLİ'NE SİYASİ HAYAT (1920-1999)

1.1. CEBEL-İ BEREKET'TE SİYASİ HAYAT

1.1.1. 1920-1923 Dönemi

1.1.1.1. Milli Mücadele'de Cebel-i Bereket

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasının ardından, İtilaf Devletleri daha önce aralarında yapmış oldukları gizli antlaşmalar gereğince, Osmanlı topraklarını işgale başlamışlardır.³² Bu gizli antlaşmalar arasında, Osmanlı Devleti'nin Adana ve çevresini ilgilendiren bölgenin İngilizler ile Fransızlar arasında paylaşılmasını öngören 3 Ocak 1916 tarihli M. Sykes - G. Picot Sözleşmesi ve bunu takiben 9-16 Mayıs'ta bu iki devletin aralarında imzalamış oldukları Sykes-Picot Antlaşması yer almıştır.³³ Bu antlaşmaya göre Suriye'nin tamamını, Musul, Kilikya ve Orta Anadolu'nun Sivas'a kadar uzanan kısmını Fransa; Fransa'ya ayrılan topraklar hariç bütün Irak toprakları ile İran sınırından Kızıldeniz'de Akabe'ye kadar olan bölgeyi ayrıca Hicaz, Necit, ve Filistin'in güneyinde kalan sınır kesimi İngiltere ele geçirecekti.³⁴

Antlaşma gereğince, Çukurova Bölgesi'nde İngiliz-Fransız ortak harekâtı 1918 yılının aralık ayında başlamış, 15 Eylül 1919 tarihinde gerçekleşen Suriye İtilafnamesiyle de bölge Fransız işgali altına girmiştir.³⁵

Bölge halkının bu işgale başından beri karşı koyması yöredeki millî direnişin temelini oluşturmuş, halk devletten beklediğini bulamamış ve nefsi müdafaa durumuna geçerek bölgede çete (direniş) savaşını başlatmıştır. Bireysel mücadeleden kitle hareketine dönüşen bu mücadele; güneyde millî direnişi ortaya çıkarmış, böylelikle bütün Çukurova'da başlayan millî direniş hareketi Osmaniye'de de kendini göstermiştir.

³² Kemal Çelik, *Milli Mücadele'de Adana ve Havalisi (1918-1922)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999, 48.

³³ Kemal Çelik, "Milli Mücadele'de Adana (Güney) Cephesi Komutanları", *Milli Mücadele'de Güney Cephesi Sempozyumu*: 25-27 Aralık 2013- Gaziantep, Bildiriler (ss.623-671), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Gaziantep 2013, 623.

³⁴ Çelik, *Milli Mücadele'de Adana ve Havalisi (1918-1922)*, 26.

³⁵ Süleyman Hatipoğlu, "Doğu Meselesi ve Milli Mücadele'de Osmaniye", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, cilt: XV, sayı:43, Mart 1999, 239.

Bölgedeki bu millî direniş sırasında; Bahçe ve Haruniye'de (Düziçi) yapılan savaşlarla, Osmaniye'de gerçekleşen Kovanbaşı, Kanlıgeçit Savaşları ve Mamure Baskını gibi önemli muharebeler meydana gelmiştir.³⁶

Fransızlar önce Dört Yol'u çok geçmeden de Erzin, Toprakkale ve ardından Osmaniye'yi işgal etmiştir.³⁷ 5 Ekim 1920 tarihinden itibaren İskenderun-Dört Yol üzerinden sevk ettikleri yeni kuvvetleri ve Erzin'deki kuvvetlerini takviye ederek, bunları Toprakkale'ye ve kuzeyinde bulunan Bahadır Tepesi'ne yerleştirdi. Bu sıralarda millî kuvvetler de Fransız saldırısına karşı Osmaniye bölgesinde mevzilenmişti. Bölgedeki askerini bir tümene çıkaran Fransızlar, 10 Ekim 1920 sabahı taarruza geçerek Kovanbaşı, Topçular ve Araplar'daki millî kuvvetlere karşı aynı anda ateş açmış fakat millî kuvvetlerin cepheden ve yandan şiddetli ateşi karşısında geri çekilmek zorunda kalmıştır. Aynı zamanda Osmaniye'nin kuzeyindeki dağlık kesime de taarruza geçen Fransız piyadeleri burada da millî kuvvetlerin³⁸ ve cephe gerisinde bulunan toprakların da kuvvetli bir şekilde ateşe başlamasıyla büyük kayıplar vermiş, yedekte bekleyen Ceyhan'daki millî kuvvetlerin taarruzuyla da daha fazla tutunamayan Fransızlar, Ceyhan'ın kuzeyine çekilmek zorunda kalmıştır.³⁹ Yaklaşık sekiz saat süren Kovanbaşı Savaşı, millî kuvvetlerin yerinde karşı taarruzuyla başarıyla sonuçlanmıştır.⁴⁰

Kovanbaşı Savaşı'nda yenilen Fransızlar, 1 Kasım 1920 tarihinde Toprakkale'de topladığı kuvvetlerini ikiye ayırarak iki koldan taarruza geçmişlerdir. Sağ taraftaki kuvvetleri Çardak, Çona köylerinden Kanlıgeçit'e, sol taraftaki kuvvetleri Osmaniye İstasyonu'ndan Mamure İstasyonu'na doğru ilerlemiştir. Bu gelişme karşısında; Aydınoglu Tufan Bey topladığı beş yüz kişilik millî kuvvetle Haruniye'ye gelmiş, hemen bir keşif kolu çıkarmıştır.⁴¹

6 Kasım'da, Fransız kuvvetlerinin büyük kısmı Kanlıgeçit'te toplanmış buna karşın Yüzbaşı Bedri Bey'in ve Aydınoglu Tufan Bey'in emrindeki kuvvetler de Kanlıgeçit'in kuzeyi, Kızıldere, Yarbaşı, Karatepe, Şekerdere ve Burgaçlı köylerine

³⁶ Süleyman Hatipoğlu, "Doğu Meselesi ve Milli Mücadele'de Osmaniye ", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, cilt: XV, sayı:43, Mart 1999, 239.

³⁷ Necdet Arı, *Osmaniye'de Milli Mücadelenin İç Yüzü ve Anılar*, Hasret Matbaası, Osmaniye 2011, 54.

³⁸ Çelik, *Milli Mücadele'de Adana ve Havalisi (1918-1922)*, 211-214.

³⁹ Hatipoğlu, *Doğu Meselesi ve Milli Mücadele'de Osmaniye*, 244.

⁴⁰ Çelik, *Milli Mücadele'de Adana ve Havalisi (1918-1922)*, 211-214.

⁴¹ Halil Kuru, *Kurtuluş Savaşında Osmaniye ve Çevresi*, Anadolu Ofset Matbaacılık, Osmaniye 2014, 136-138.

yerleşmişlerdir. 8 Kasım günü Fransızlar, çetelerin ve millî kuvvetlerin üzerine ateş açmış, ileri karakolların bulunduğu mevzileri işgal etmişlerdir. İki saat sonra ise çetelerin desteği ile millî kuvvetler bu mevzileri geri almıştır. Savaş devam ederken ağır kayıplar veren Fransızlar ancak bir tepede tutunabilmişlerdir. Ertesi gün Fransızlar, Karatepe'yi çevirmek üzere iken Burgaçlı'daki kuvvetlerin ateşiyle karşılaşmış dağ topu bataryasının da savunması karşısında büyük kayba uğramışlardır. Merminin tükenmesi sonucu topçu desteğinden yoksun kalan millî kuvvetler de geri çekilmek zorunda kalmıştır. Millî kuvvetler geri çekilirken birinci taburun ağır makineli tüfek bölüğü, Burgaçlı'da kalarak Bahçe yolunu kapamaya çalışmış, Hasanbeyli'de çıkan çatışmada Fransız kuvvetleri ağır kayıplar vererek geri çekilmişlerdir. 10 Kasım 1920 sabahı Fransızlar, kurdukları ordugâhtan harekete geçip İslâhiye, Akbez, Katma'ya, oradan da Antep'e ulaşmışlardır.⁴² Silah ve cephaneleri yetersiz olan millî kuvvetlerin, Kanlıgeçit ve Karatepe'de Fransızlara karşı verdiği bu mücadele İkinci Ordu Kumandanlığınca takdir edilmiştir.⁴³

16 Ekim 1920 tarihinde Haçın Kaymakamlığına atanan Üsteğmen Saim Bey'in emrine Ceyhan millî kuvvetleri de dâhil edilmiş daha sonra Saim Bey, emrindeki kuvvetlerle Mamure kesimine alınmıştır.⁴⁴ Ardından Saim Bey, emrindeki birlikleri ve Osmaniye'den bazı çete komutanlarını yanına alarak Mamure İstasyonu'na baskın düzenleme kararı almış, bunun üzerine Osmaniye ile Kadirli çeteleri Mamure'nin batısında tren yoluna mevzilenmişti.⁴⁵ Bölgede yapılan muharebede düşman bombalarının patlaması, millî kuvvetlerin geri çekilmesine neden olmuş, aynı zamanda Üsteğmen Saim Bey'le birlikte on beş Türk erinin şehit düşmesi üzerine millî kuvvetler kısmen dağılarak Ceyhan Nehri'nin kuzeyine çekilmiştir.⁴⁶

1921 yılının Şubat ayına kadar Osmaniye cephesinde çarpışmalar olmamıştır. 4 Şubat 1921'de Fransızların Hasanbeyli istikametinde ilerlemeleri üzerine, Haruniye Bölükleri, Kanlıgeçit ile Karatepe arasında; Bahçe Bölükleri Kanlıgeçit'te, Dört Yol müfrezesi de Kanlıgeçit Karakoluyla, Osmaniye Hasanbeyli şosesi arasında

⁴² Halil Kuru, *Kurtuluş Savaşında Osmaniye ve Çevresi*, Anadolu Ofset Matbaacılık, Osmaniye 2014, 136-138.

⁴³ Ali İşlek, *Millî Mücadelede Osmaniye*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2006, 45.

⁴⁴ Hatipoğlu, *Doğu Meselesi ve Milli Mücadele'de Osmaniye*, 245.

⁴⁵ Kuru, *Kurtuluş Savaşında Osmaniye ve Çevresi*, 142.

⁴⁶ Hatipoğlu, *Doğu Meselesi ve Milli Mücadele'de Osmaniye*, 245-247.

mevzilenmiştir. Fransızlar, Kanlıgeçit'e girdikten sonra saatler süren çarpışmalar yaşanmış, millî kuvvetler karşısında tutunamayan Fransız kuvvetleri, Yarbaşı'na çekilmiştir. Yarbaşı mıntikasına çekilen Fransız kuvvetleri takip edilerek burada da kuşatılmış daha fazla mücadele edemeyeceğini anlayan Fransızlar, Mamure-Osmaniye istikametine çekilmek zorunda kalmışlardır. Bu bölgedeki savaş sonucunda da millî kuvvetler, Fransız kuvvetlerine karşı başarı göstermişlerdir.⁴⁷

Adana ve çevresinde Fransızları birçok savaşta yenilgiye uğratan millî kuvvetler aynı zamanda Fransızların sömürgeci emellerine ve Ermenilerin de devlet kurma hayallerine engel olmuştur.⁴⁸ Nihayetinde Fransa, 20 Ekim 1921 tarihinde imzalanan Ankara Antlaşması esaslarına göre bölgeyi boşaltma kararı almış,⁴⁹ Fransız askerleri birçok bölgeden çekildiği gibi 7 Ocak 1922 tarihinde de Osmaniye'den çekilmiştir.⁵⁰

1.1.1.2. 1920 Seçimleri ve Cebel-i Bereket

Son Osmanlı Mebusan Meclisi tarafından Misak-ı Millî kararlarının kabul edilmesi işgal kuvvetlerinin tepkisine neden olmuş, başkent İstanbul 16 Mart 1920 tarihinde İtilaf Devletleri tarafından resmen işgal edilmiştir.⁵¹ İngilizler bu işgal sırasında, Şehzâdebaşı Karakolunu basarak uykudaki erleri şehit etmiş, devlet dairelerine, Posta ve Telgraf Müdüriyet-i Umumiyesi ve kışlalara el koymuştur. Aynı zamanda Meclis-i Mebusan binasını da basarak milletvekillerinden Hüseyin Rauf Bey, Faik Bey, Numan Efendi ve Kara Vasıf Bey'i Malta Adası'na sürgün etmişlerdir. Bu olay üzerine toplanan Meclis-i Mebusan, çalışmalarına ara verme kararı almış, İtilaf Devletlerinin baskıları sonucu ise 11 Nisan 1920 tarihinde son Osmanlı Padişahı VI. Mehmed Vahdettin tarafından dağıtılarak tarihe karışmıştır.⁵² Ankara'da bulunan Mustafa Kemal Paşa bu olaylar karşısında, 17 Mart 1920 tarihinde ordu komutanlarına bir genelge göndererek Ankara'da kurucu meclisin açılacağını ve seçime dair uygulanacak esaslara ilişkin görüşlerini bildirmiştir. Bu genelgede yer alan "kurucu

⁴⁷ Hatipoğlu, *Doğu Meselesi ve Milli Mücadele'de Osmaniye*, 245-247.

⁴⁸ Kuru, *Kurtuluş Savaşında Osmaniye ve Çevresi*, 151.

⁴⁹ Volkan Payaşı, "Fransız İşgalinde Osmaniye (Cebel-i Bereket) ve Rahime Hatun Üzerine Bir Değerlendirme", *Atatürk Yolu Dergisi*, cilt: 16 sayı:61, 2017, 302.

⁵⁰ Hatipoğlu, *Doğu Meselesi ve Milli Mücadele'de Osmaniye*, 249.

⁵¹ Recep Murat Geçikli- Doğan Koçak, "TBMM'nin Açılış Sürecinde Siyasi Yapılanma (Mart-Mayıs 1920)", *Atatürk Üniversitesi Edebiyet Fakültesi Dergisi*, cilt:1 sayı: 68, 2021, 112.

⁵² Mustafa Köksal, *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin İlkleri*, Nobel Yayın Dağıtım, 2007, 39.

meclis" ifadesine yapılan itirazlar üzerine Mustafa Kemal Paşa, 19 Mart tarihli yeni bir genelge yayımlamıştır.⁵³

Bu genelgeye göre;

"Memleket işlerini idare etmek ve denetlemek üzere, Ankara'da olağanüstü yetkilere sahip bir meclis toplanacaktır.

-Bu meclise üye olarak seçilecek kimseler, milletvekilleri ile ilgili yasa hükümlerine bağlıdır.

-Seçimlerde sancaklar esas alınacaktır.

-Her sancaktan beş üye seçilecektir.

-Seçim her sancakta o sancağın kendi ilçelerinden çağıracağı ikinci seçmenlerle, sancak merkezinden seçilecek ikinci seçmenlerden, sancak idare ve belediye meclisleriyle Müdafaa-i Hukuk yönetim kurullarından, illerde il merkez kurullarıyla il yönetim kurullarından, il merkezindeki belediye meclisinden, il merkezi ile merkez ilçesi ve merkeze bağlı ilçelerin ikinci seçmenlerinden oluşturulmuş bir kurul tarafından aynı günde ve aynı anda oturum yapılır.

-Bu meclis üyeliğine, her parti, zümre ve dernek tarafından aday gösterilmesi mümkün olduğu gibi her ferdin de bu kutsal mücadeleye fiilen katılması için bağımsız olarak adaylığını istediği yerden koyma hakkı vardır.

-Seçimlere her bölgenin en büyük sivil yöneticisi başkanlık edecek ve seçim güvenliğinden sorumlu olacaktır.

-Seçim, gizli oyla ve salt çoğunluk esasına göre yapılacak, oylar kurulun kendi içinden seçeceği iki kişi tarafından ve kurul önünde sayılacaktır.

-Seçim sonunda bütün kurul üyelerinin imzalayacakları veya kendi mühürleri ile mühürleyecekleri üç nüsha tutanak düzenlenecek, bir tanesi yerinde alıkonularak öteki iki nüshadan biri seçilen şahsa verilecek, diğeri Meclis'e gönderilecektir.

⁵³ Ufuk Erdem, "Türkiye Büyük Millet Meclisinin Açılma Süreci ve Meclisin Açılış Günü (23 Nisan 1920)", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt:31 sayı:2, 2021, 1057.

-Üyelerin alacakları ödenek daha sonra Meclis'çe kararlaştırılacaktır. Ancak geliş yollukları seçim kurullarının zarurî masraflar olarak uygun görecekları miktar üzerinden mahallî idarelerce karşılanacaktır.

-Seçimler, en geç on beş gün içinde Ankara'da çoğunlukla toplanmayı sağlayacak şekilde tamamlanarak, üyeler hareket edecek ve sonuç üyelerin adlarıyla birlikte derhal bildirilecektir.

-Telgrafın alındığı saat bildirilecektir.

*Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal*⁵⁴

19 Mart 1920 tarihinde yayımlanan bu genelge doğrultusunda seçimlere başlanmış; ancak 1920'de yapılan bu ilk TBMM seçimlerinde, seçim sisteminde yer alan kurallar kısmen göz ardı edilmiştir.⁵⁵ Seçimler, Ankara'dan Heyet-i Temsiliye tarafından yönlendirilmeye çalışılmışsa da seçim her yörenin kendi koşullarına göre gelişme göstermiştir. Ülkenin 66 seçim çevresine ayrılarak her seçim çevresinden 5 milletvekilinin seçilmesi istenmişti buna göre yeni meclis 19 Mart tarihli genelgeyle seçilen 330 yeni milletvekiliyle, İstanbul'dan gelebilecek milletvekillerinden oluşacaktı. İstanbul'dan kaç milletvekilinin geleceği belli olmadığı için meclise katılacak milletvekilinin sayısı da bilinmiyordu. Bu sayı toplamda; Yılmaz Altuğ'a göre 383, Ahmet Mumcu'ya göre 390, Falih Rıfkı Atay'a göre 381, Mazhar Müfit Kansu'ya göre 399, Ali Fuat Cebesoy'a göre 442, Mahmut Goloğlu'na göre 390, Frederick Frey'e göre 437,⁵⁶ Fahri Çoker'e göre ise 349'dur. İstanbul Meclis-i Mebusandan ve Malta'dan gelen 88 milletvekiliyle birlikte bu sayı artış göstermektedir.⁵⁷

Seçimler, bazı bölgelerde sorunsuz tamamlanırken dönemin olağanüstü koşulları nedeniyle bazı bölgelerde uzun zaman almıştır. Seçimlerin sonuçlanmasıyla birlikte

⁵⁴ Kemal Atatürk, *Nutuk 1919-1927*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Semih Ofset, Ankara 2004, 288-289.

⁵⁵ Ahmet Demirel, *Tek Partinin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, İletişim Yayınları İstanbul 2013, 17.

⁵⁶ İhsan Güneş, *Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı(1920-1923)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2008, 64-74.

⁵⁷ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem(1919-1923)-I*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 39.

Ankara'ya gelebilen milletvekillerinin katılımıyla,⁵⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920 tarihinde açılmıştır.⁵⁹

1920 seçimleri bu şekilde sonuçlanırken, Fransızlar tarafından işgal altında bulunan Adana vilayetine bağlı Cebel-i Bereket sancağında seçim yapılamamıştır.⁶⁰ Mustafa Kemal Paşa; seçim yapılamayan bölgelerden Meclise milletvekili gönderilememesi üzerine, Millî Mücadele taraftarı isimleri belirleyerek bu bölgeler adına aday göstermiş ve ilgili adayların Millet Meclisine girmelerini sağlamıştır.⁶¹ Buna göre Mustafa Kemal Paşa, Cebel-i Bereket milletvekilliğine Edirne'den tanıdığı Mehmet İhsan Bey'i, Nablus'ta bir arada olduğu Mustafa Faik Bey'i ve Selanik'ten tanıdığı Rasim Celalettin Bey'i aday göstererek kendilerinin milletvekili seçilmelerine vesile olmuştur.⁶² Böylece Cebel-i Bereket sancağında seçim yapılmadan, Mustafa Kemal Paşa'nın uygun gördüğü milletvekili adayları I. TBMM'ye katılma hakkını elde etmişler ve bulundukları yerlerden Ankara'ya hareket etmişlerdir.⁶³

1.1.1.3. Seçilen Milletvekilleri ve I. Dönem Meclis Faaliyetleri

1.1.1.3.1. Mustafa Faik Bey (Öztrak)

Mustafa Faik Bey 1882 yılında Tekirdağ-Malkara'da doğdu. Babası Ali Rıza Efendi, annesi Naime Hanım'dır.⁶⁴ Evli ve beş çocuk sahibidir.⁶⁵ İlk ve ortaöğrenimini Malkara İptidai Mektebi ve Rüşdiyesinde tamamladı. Edirne İdadisinden, İstanbul Mülkiye İdadisine geçerek 14 Temmuz 1906'da Mülkiye Mektebinden mezun oldu.⁶⁶

⁵⁸ İhsan Güneş, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Milletvekili Genel Seçimleri(1919-1935)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016, 120-125.

⁵⁹ TBMM ZC., I. Dönem 1. Cilt 1.Birleşim, 23.04.1920, 2.

⁶⁰ Hamza Kılıç, *Birinci Büyük Millet Meclisinde Cebelibereket (Osmaniye) Mebusları ve Siyasi Faaliyetleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2010, 77.

⁶¹ Aslıhan Kılınç, "Mütareke Döneminde Cebel-i Bereket Sancağı ve Son Osmanlı Meclis-i Mebusan Seçimleri", Ümmügülsüm Candegir-Huriye Emen (Haz./Ed.), *Osmaniye Araştırmaları II* (91-108), Gazi Kitapevi, Ankara 2021, 103.

⁶² Volkan Payaşı, "I. Dönem TBMM'de Cebel-i Bereket Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Tarih Okulu Dergisi*, cilt:11 sayı:34, Haziran 2018, 722.

⁶³ Candegir- Emen (Haz./Ed.), *Osmaniye Araştırmaları II*, 103.

⁶⁴ TBMM Albümü 1920-2010, 1. Cilt 1920-1950, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 20.

⁶⁵ Volkan Payaşı, "İkinci Dünya Savaşı Yılları Türkiye'sinden Bir Kesit: Mustafa Faik Öztrak'ın Dâhiliye Vekillik Yılları (1939-1942)", *Tarih Okulu Dergisi*, Yıl:11 Sayı: XXXVI, 2018, 606-658.

⁶⁶ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 252.

Mezun olduktan sonra 3 Eylül 1906'da Edirne Vilayeti Maiyet Memurluğunda göreve başladı. Burada üç yıl hizmet verdikten sonra, 16 Eylül 1909'da Edirne Vilayeti İstilaat Komisyonu azalığına,⁶⁷ 28 Kasım 1910'da Çorlu Kaymakamlığına, 4 Temmuz 1912 tarihinde de Keşan Kaymakamlığına atandı. I. Balkan Savaşı'nda Keşan'ın düşman eline geçmesi nedeniyle 20 Ekim 1912'de ilçeden ayrılarak İstanbul'da Dâhiliye Nezareti emrine verildi. 19 Temmuz 1913'te tekrar eski görevine döndü. 2 Eylül 1914 tarihinde Uzunköprü kaymakamı olarak görevlendirildi.⁶⁸ Uzunköprü kaymakamlığı sırasında 1917 yılı Aşar vergisinin toplanmasındaki gayretlerinden dolayı Dâhiliye Vekâletince takdirnameyle ödüllendirilmiştir. 1916 ve 1917 yıllarındaki savaşlarda gösterdiği başarılarından dolayı da Harp Madalyası'yla ödüllendirildi.⁶⁹

25 Kasım 1917 tarihinde Nablus Mutasarrıflığına tayin edildi. Eylül 1918'de Nablus'un işgale uğraması üzerine, Aralık 1918'de Denizli Mutasarrıflığına getirildi. Bu görevi yürütürken Millî Mücadele'ye katılarak direniş kuvvetlerini destekledi aynı zamanda Sarayköy'de Menderes Savunma Hattını tesis etmiştir. 4 Haziran 1920'de Dâhiliye Vekâleti Sicil ve Memurin Müdürlüğüne atandı. 19 Ağustos'ta Teftiş Heyeti Umum Müdürlüğüne getirildi, I. Dönem milletvekili seçimlerinde 20 Ağustos 1920 tarihinde Cebel-i Bereket milletvekili seçildi.⁷⁰ 13 Eylül 1920 tarihinde TBMM'ye katıldı, dönem sonuna kadar milletvekilliği görevini yürüttü.⁷¹

Mustafa Kemal Paşa tarafından Adliye Vekâleti Vekilliği için aday gösterildi ancak Faik Bey, sağlık problemleri olduğunu söyleyerek bu görevi kabul etmedi.⁷² II. Toplantı Yılı'nda hastalanması üzerine de bu toplantı yılında özel olarak izinli sayılmasına 21 Nisan 1921 tarihinde Genel Kurulca karar verilmiştir.⁷³

Faik Bey, II. Dönem'den VIII. Dönem de dâhil olmak üzere Tekirdağ'dan milletvekili seçilerek yasama görevini 14 Mayıs 1950'ye kadar sürdürdü. Bu arada VI. Dönem'de 1 Kasım 1939 tarihinde yapılan seçimle TBMM başkanvekili görevini

⁶⁷ Payaşı, "İkinci Dünya Savaşı Yılları Türkiye'sinden Bir Kesit: Mustafa Faik Öztrak'ın Dâhiliye Vekillik Yılları", 608.

⁶⁸ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923*, 252.

⁶⁹ Mehmet Aldan, "Mülki İdarede İz Bırakanlar Faik Öztrak", *Türk İdare Dergisi*, Yıl:65 Sayı:399, 1993, 234-235.

⁷⁰ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923*, 252-253.

⁷¹ Demirel, *İlk Meclisin Vekilleri Milli Mücadele Döneminde Seçimler*, 224.

⁷² İsmet Türkmen, "İlk Dâhiliye Vekillerimizden Mehmet Ata Bey'in Siyasi Faaliyetleri(1920-1923)", *Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Türk İdare Dergisi*, Sayı:484, 2017, 379-402.

⁷³ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 253.

yürüttü. 26 Ocak 1939 – 7 Mayıs 1942 tarihleri arasında Dâhiliye Vekilliği, VII. Dönem’de CHP meclis grup başkanvekilliği yaptı. Dâhiliye Vekilliği döneminde; kaymakamlık kursunun açılmasını, mülki idare amirlerinin bilgi ve görgülerinin arttırılması için batı ülkelerine gönderilmesini, memurlarının durumlarının iyileştirilmesini sağladı.⁷⁴ 1943'te Çocuk Esirgeme Kurumu olağanüstü genel kongre başkanlığı görevini yürütmüş,⁷⁵ sahip olduğu yeşil şeritli İstiklal Madalyası, Millî Mücadeledeki fedakârca hizmetlerinden dolayı TBMM'nin 19 Kasım 1925 tarihli 194 sayılı kararıyla kırmızı-yeşil şeritli madalyayla değiştirildi. 30 Mayıs 1951 tarihinde Ankara'da vefat eden Faik Bey'in cenazesi Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verildi.⁷⁶

1.1.1.3.1.1. Mustafa Faik Bey'in I. Dönem Meclis Faaliyetleri

Mustafa Faik Bey I. Dönem Meclisi içerisinde IV. Yasama Yılı'nda Dâhiliye, Hariciye Encümenliği ve Muhakemat Tetkik Encümenliği görevlerinde bulunmuştur. Bu dönem faaliyetleri arasında önerge, soru ve konuşmaları bulunmaktadır.⁷⁷

- Yunanlıların Trakya'da İslam halkına yönelik yaptığı zulüm ile ilgili vermiş olduğu önerge Hariciye Vekâletine gönderilmiştir.⁷⁸ Yine bu konuda Hariciye Vekili Yusuf Kemal Bey'e soru yöneltilmiştir.⁷⁹ Bir diğer sorusu da Yunanlıların Meriç sahilinde toplanmalarına ve jandarmalarımıza düzenledikleri saldırı hakkında Anlaşma Devletlerine verilen notaya cevap gelip gelmediğine dairdir.⁸⁰

Aynı zamanda Trakya'daki Yunan zulmüne dair TBMM'ye çektiği telgrafta; Yunanlıların, Anadolu'dan giden Rumları Trakya'daki Müslüman hanelerine yerleştirdiklerini, Müslümanların şehit edildiği ve tecavüze uğradıkları bu sebepten dolayıda Trakya'daki Müslümanların maruz kaldığı bu duruma acilen tedbir alınması gerektiğini söylemiştir.⁸¹

⁷⁴ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 253.

⁷⁵ Payaslı, “İkinci Dünya Savaşı Yılları Türkiye'sinden Bir Kesit: Mustafa Faik Öztrak'ın Dâhiliye Vekillik Yılları (1939-1942)”, 613.

⁷⁶ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 253.

⁷⁷ TBMM ZC., I. Dönem 28. Cilt 7.Birleşim, 8.3.1923, 42.

⁷⁸ TBMM ZC., I. Dönem 24. Cilt 123.Birleşim, 21.10.1922, 63.

⁷⁹ TBMM ZC., I. Dönem 24. Cilt 133.Birleşim, 6.11.1922, 405-406.

⁸⁰ TBMM Gizli Celse Zabıtları 1. Dönem 3. Cilt 187.Birleşim 5.2.1923, 1273

⁸¹ TBMM ZC., I. Dönem 25. Cilt 153.Birleşim, 9.12.1922, 280.

- Sadık Bey'in milletvekilliğinin kabulü ve Bekir Ağa'nın milletvekilliğinden düşürülmesi konusunda verdiği önerge yapılan oylama sonucunda kabul edilmiştir.⁸²
- Ceza Kanunu görüşmeleri sırasında gündem konularına geçilmesi hususunda vermiş olduğu önerge yapılan oylama ile kabul edilmiştir.⁸³
- Köy Koruları Hakkındaki Kanun'un ikinci maddesi ile ilgili kanunun mahkemelerce kabulünü teklif etmiştir. Mecliste yapılan görüşmeler sonucunda kanun, Komisyona sevk edilmiştir.⁸⁴
- Mevcut bir Danıştayın olmamasından dolayı evrakların incelenemediğine ve Meclisçe bir karar alınamadığına dair mazbata hakkında söz almış, bu konunun çözümlenmesinin hükümetin görevi olduğunu belirtmiştir.⁸⁵
- Giresun, Tirebolu, Ordu kazalarından oluşan ve merkezi Giresun olmak üzere bir liva kurulması hakkında kanun ile ilgili söz almış ve kanunun kabulünü teklif etmiştir.⁸⁶
- İzmir milletvekilliğine seçilen Fuad Bey'in seçim mazbatasının uygun olmadığına dair birinci şube mazbatasına hakkında söz almış, yaptığı konuşmada seçimin meşru olduğunu ve kabul edilmesi gerektiğini söylemiştir. Mecliste yapılan görüşmeler sonucunda Fuad Bey'in milletvekilliği kabul edilmemiştir.⁸⁷
- Müdafaa cemiyetleri başkanı, azası ve Kuvay-ı Milliye kumandanlarıyla beraberindekilerin 21 Ekim 1918 mütareke tarihinden 16 Ağustos 1920 tarihine kadar işledikleri suçların affı hakkındaki kanun ile ilgili olarak söz almış ve vatanı savunan bu kişilerin ceza görmelerinin kabul edilemeyeceğini söylemiştir.⁸⁸
- 12. Kolordu Hastanesi Hesap Memuru Ahmet Muhtar Efendi'nin affına dair Adliye Encümeni mazbatasına hakkında, Ahmet Muhtar Efendi'nin cepheden firar etmediğini o yüzden affı için evrakı sevk ettiklerini söylediğini belirtmiştir.⁸⁹

⁸² TBMM ZC., I. Dönem 6. Cilt 109.Birleşim, 6.12.1920, 238.

⁸³ TBMM ZC., I. Dönem 28. Cilt 8.Birleşim, 21.3.1923, 100.

⁸⁴ TBMM ZC., I. Dönem 4. Cilt 78.Birleşim, 4.10.1920, 530.

⁸⁵ TBMM ZC., I. Dönem 5. Cilt 83.Birleşim, 14.10.1920, 69.

⁸⁶ TBMM ZC., I. Dönem 6. Cilt 106.Birleşim, 30.11.1920, 145.

⁸⁷ TBMM ZC., I. Dönem 6. Cilt 120.Birleşim, 23.12.1920, 504.

⁸⁸ TBMM ZC., I. Dönem 29. Cilt 26.Birleşim, 16.4.1923, 232.

⁸⁹ TBMM ZC., I. Dönem 29. Cilt 21.Birleşim, 9.4.1923, 18.

- Adana vilayetinin işgalden önceki kazaları da içine almak üzere yeniden kurulmasına ilişkin kanun üzerine söz almış, kanunun Dâhiliye Vekâletinde görüşülmesi gerektiğini belirtmiştir.⁹⁰

1.1.1.3.2. Rasim Celalettin Bey (Öztekin)

Rasim Celalettin Bey 1874 yılında Debre-i Bâlâ (Kuzey Makedonya) kentinde doğdu. Babası Halil Fazlı Efendi,⁹¹ annesi Azize Hanım'dır. Evli ve altı çocuk sahibidir.⁹² İlk ve ortaöğrenimini Manastır Rüştîyesi ve Askeri İdadisinde tamamladıktan sonra 15 Mayıs 1891 tarihinde Mühendishane-i Berr-i Hümayuna girerek 13 Mart 1895'te topçu üsteğmen rütbesiyle mezun oldu. İki yıl İşkodra Kalesi'nde görevlendirildikten sonra Manastır Ordu Kurmaylığına nakledildi. 13 Mayıs 1900'de yüzbaşılığa terfi ederek Selanik'teki 3. Topçu Fırkası harp yaverliğine atandı. 17 Ocak 1908'de de kıdemli yüzbaşı rütbesiyle 13. Sahra Topçu Alayı 1. Tabur Kumandanlığı görevine getirildi. 27 Nisan 1909 tarihinde Padişah II. Abdülhamid'in tahttan indirilerek Selanik'te koruma altına alınması üzerine 1 Haziran 1909 tarihinde padişahın muhafızlığına tayin edildi aynı zamanda halifeye güven arzı ve kutsal emanetleri teslim ile görevli kurul üyeliği de yaptı.⁹³

19 Ekim 1912 tarihinde binbaşılığa terfi ederek, 6. Kolordu Nakliye Alayına 2. Tabur komutanı olarak görevlendirildi. 2 Kasım 1912'de Selanik'ten İstanbul'a getirilen ve Beylerbeyi Sarayı'nda koruma altına alınan II. Abdülhamit'in muhafazasına tekrar memur edildi ve bu görevini Abdülhamit'in vefat ettiği 10 Şubat 1918 tarihine kadar sürdürdü. Bu arada Beylerbeyi Sarayı Muhafız Kıtası Jandarma Genel Komutanlığı emrine verilmesi dolayısıyla 13 Nisan 1914'te jandarma sınıfına kesin nakli yapıldı. 1 Mart 1914'te yarbaylığa ve 1 Mart 1918'de albaylığa terfi etti. 28 Temmuz 1918'de II. Abdülhamit'in küçük oğlu Mehmed Âbid Efendi'ye vasi tayin edildi. 20 Temmuz 1919'da İstanbul Jandarma Alay Komutanlığı kadrosuna misafir olarak alındı. 1920 Mayıs'ında ise Millî Mücadele'ye katılmak üzere Anadolu'ya geçti.⁹⁴ 1920 yılında seçim kararının alınması üzerine Mustafa Kemal Paşa'nın belirlediği isimlerden biri

⁹⁰ TBMM ZC., I. Dönem 6. Cilt 120.Birleşim, 23.12.1920, 515.

⁹¹ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 254.

⁹² Rasim Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi, TBMM Arşivi, Devre 1, Sicil No:90.

⁹³ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 255.

⁹⁴ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 255.

olan Rasim Bey, 10 Ağustos 1920 tarihinde Cebel-i Bereket milletvekili olarak Meclise katıldı.⁹⁵

II. Dönem’de ise Ertuğrul Livası’ndan (Bilecik) milletvekili seçildi. 18 Temmuz 1927’de kendi isteği ile emekliye ayrıldı. III. Dönem’de Bilecik, IV. Dönem’de de Kütahya’dan milletvekili seçildi. Milletvekilliği sırasında, Ali Fethi Okyar’ın kurduğu Serbest Cumhuriyet Fırkasında yer aldı, partinin kapatılması üzerine tekrar CHP’ye katıldı. Böbrek rahatsızlığı nedeniyle tedavi gördüğü İstanbul-Alman Hastanesinde 12 Aralık 1933 tarihinde vefat etti. Cenazesi Erenköy-Sahrayı Cedit Kabristan’ında toprağa verildi.⁹⁶

1.1.1.3.2.1. Rasim Celalettin Bey’in I. Dönem Meclis Faaliyetleri

Rasim Celalettin Bey Mecliste Millî Savunma ve Bayındırlık Komisyonlarında çalışmış, II. Toplantı Yılı’nda Bayındırlık Komisyonu’nun başkanlığını yapmış aynı zamanda Müdafaa-i Milliye Encümeni azalığına da seçilmiştir.⁹⁷ I. Dönem Meclis faaliyetleri arasında önerge, teklif ve konuşmaları bulunmaktadır.

- Müdafaa-i Milliye bütçesinin, Müdafaa-i Milliye Vekili tarafından yürütülmesi konusunda önergesi kabul edilmiştir.⁹⁸

- Mithat Paşa tarafından tesis edilen Danıştay’ın lağvedilmemesi hakkında vermiş olduğu önerge kabul edilmemiştir.⁹⁹

- Cepheden yeni gelen Bursa Mebusu Operatör Emin Bey’in izlenimlerini Meclise bildirmesine dair önergesi bulunmaktadır. Bu önergeye karşılık, Bursa Mebusu Operatör Emin Bey, cephede gördüklerine dair açıklama yapmıştır.¹⁰⁰

- Hastalığı dolayısıyla izni esnasında maaşının tam olarak ödenmesine dair önergesi yapılan oylama sonucunda kabul edilmemiştir.¹⁰¹ Ancak Divan, dört ay

⁹⁵ Demirel, *İlk Meclisin Vekilleri Milli Mücadele Döneminde Seçimler*, 224.

⁹⁶ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923*, 255.

⁹⁷ TBMM ZC., I. Dönem 28. Cilt 7.Birleşim, 8.3.1923, 42.

⁹⁸ TBMM ZC., I. Dönem 8. Cilt 151.Birleşim, 15.2.1921, 257.

⁹⁹ TBMM ZC., I. Dönem 7. Cilt 139.Birleşim, 29.1.1921, 431.

¹⁰⁰ TBMM ZC., I. Dönem 9. Cilt 17.Birleşim, 7.4.1921, 380.

¹⁰¹ TBMM ZC., I. Dönem 14. Cilt 106.Birleşim, 7.11.1921, 99.

süreyle izinli sayılmasını kabul etmiştir.¹⁰² İzni bittikten sonra kullandığı on dört gün istirahatinin de yıl içerisindeki izninden sayılmasına dair önergesi de kabul edilmiştir.¹⁰³

- İngiliz Generali Townshend'in Ankara'yı ziyaretinin siyasi manada ne anlama geldiğine dair önerge vermiş ve Heyeti Vekile Riyasetinden cevap istemiştir.¹⁰⁴

- Köylerdeki ulaşım araçlarının incelenmesi için köylere gidecek heyetlere yol masrafı verilmesine dair konuşması bulunmaktadır.¹⁰⁵

- Müfettiş seçilirken dikkat edilmesi gereken hususlar hakkında söz almış, bu konuda Heyeti Celileden istekte bulunmuştur.¹⁰⁶

- Ordu maaşı ve cephe zamlarını düzenleyen kanun ile ilgili söz almış, ordunun tamamının cephe zammından faydalanması gerektiğini söylemiştir.¹⁰⁷

- Gümrük idarelerince el konulan kaçak eşya hakkında kanun lâyihası ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatasını hakkında söz almış konuyla ilgili maliye vekilinden bilgi vermesini istemiştir ve bu kanun kabul edildiği takdirde, hükümetin beş yüz bin lira zararı olacağını belirtmiş, Muvazenei Maliye Encümenince, Gümrük İdaresindeki dosyaların incelenmesini istemiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde kanun lâyihası reddedilmiştir.¹⁰⁸

- Gürcistan ve Ermenistan arasında meydana gelen harp ve Kafkasya halkı hakkında açıklama ile ilgili söz almış, olayda İngilizlerin Kafkasya'yı işgalinden bahsetmiştir.¹⁰⁹

1.1.1.3.3. Mehmet İhsan Bey (Eryavuz)

Açık sarı saçlı, yeşil gözlü tıknaz yapılı olarak tanımlanan İhsan Bey,¹¹⁰ 1877 yılında İstanbul Üsküdar'da doğdu. Annesi Fatma Hanım, babası İshâk Bey'dir.¹¹¹ Evli

¹⁰² TBMM ZC., I. Dönem 14. Cilt 106.Birleşim, 7.11.1921, 95.

¹⁰³ TBMM ZC., I. Dönem 27. Cilt 187.Birleşim, 5.2.1923, 168.

¹⁰⁴ TBMM Gizli Celse Zabıtları 1. Dönem 3. Cilt 83.Birleşim 31.7.1922, 640

¹⁰⁵ TBMM ZC., I. Dönem 8. Cilt 145.Birleşim, 5.2.1921, 98.

¹⁰⁶ TBMM ZC., I. Dönem 8. Cilt 155.Birleşim, 22.2.1921, 376.

¹⁰⁷ TBMM ZC., I. Dönem 10. Cilt 25.Birleşim, 25.4.1921, 112.

¹⁰⁸ TBMM ZC., I. Dönem 22. Cilt 96.Birleşim, 4.9.1922, 493-496.

¹⁰⁹ TBMM Gizli Celse Zabıtları 1. Dönem 1. Cilt 154.Birleşim 21 Şubat 1921 Pazartesi, 451

¹¹⁰ Samet Ağaoğlu, *Babamın Arkadaşları*, İletişim Yayınları, İstanbul 2017, 57.

¹¹¹ Kamil Maman, *Kara Defter Atatürk'ün Silah Arkadaşı İhsan Eryavuz Anlatıyor Milli Mücadele ve Lozan*, Timaş Yayınları, İstanbul 2014, 13.

ve iki çocuk babasıdır.¹¹² Mühendishane-i Berr-i Hümayunu bitirdikten sonra topçu subayı rütbesiyle Edirne'deki İkinci Ordu'da görev aldı. Edirne'de bulunduğu sırada İttihat ve Terakki Cemiyetinin kâtipliğini yaptı.¹¹³ Balkan Savaşı sırasında Çatalca Hattı'ndaki Kartaltepe Muharebesi'nde gösterdiği cesaret ve fedakârlık üzerine iki yıl kıdem tazminatı zammı ile ödüllendirildi.¹¹⁴ 31 Mart Vakasında Hareket Ordusu ile birlikte İstanbul'a gelerek kurulan Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinde görev aldı.¹¹⁵ Birinci Dünya Savaşı sırasında Doğu Cephesi Sahra Topçu Birlikleri batarya kumandanlığı görevini yürüttü.¹¹⁶ 29 Kasım 1914'te binbaşılığa terfi etti. Yine I. Dünya Savaşı'nda kolordu topçu kumandanı olarak Batı ve Doğu Cephelerinde gösterdiği yararlılıktan dolayı savaş madalyası aldı. 21 Ocak 1919'da emekliye ayrılarak Edirne'ye geldi ve Trakya bölgesinde direniş örgütlerinin kurulmasına öncülük etti. 1920 yılının Mart ayında ise Anadolu'ya geçerek,¹¹⁷ TBMM'nin I. Dönemi'nde Cebel-i Bereket milletvekili seçilerek 10 Ağustos 1920 tarihinde Meclise katıldı.¹¹⁸

İstiklâl Mahkemelerinin kurulması üzerine İhsan Bey mahkeme reisliğine getirildi ve azaları arasında Kılıç Ali, Elâziz Milletvekili Hüseyin Bey, Kütahya Milletvekili Cevdet Bey yer aldı.¹¹⁹ İhsan Bey bu görevini 22 Temmuz 1922'ye kadar sürdürdü.¹²⁰ Görevde olduğu sürece baktığı davalar arasında; Çerkez Ethem, Hint asıllı İngiliz casusu Mustafa Sagır, Damat Ferit, Ali İhsan Paşa, Kuvayı İnzibatiye ve Komünist kuruluşların davaları bulunmaktadır.¹²¹

¹¹² Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 251.

¹¹³ Maman, *Kara Defter Atatürk'ün Silah Arkadaşı İhsan Eryavuz Anlatıyor Milli Mücadele ve Lozan*, 13.

¹¹⁴ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 249-250.

¹¹⁵ Hülya Yazar-Mustafa Delialioğlu, *Cepheden Meclise*, Milli Savunma Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999, 98.

¹¹⁶ Maman, *Kara Defter Atatürk'ün Silah Arkadaşı İhsan Eryavuz Anlatıyor Milli Mücadele ve Lozan*, 13.

¹¹⁷ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923, III. Cilt*, 249-250.

¹¹⁸ Demirel, *İlk Meclisin Vekilleri Milli Mücadele Döneminde Seçimler*, 224, Cebel-i Bereket mebusluğuna Rasim ve İhsan Beylerin seçildiklerine dair Kozan Mutasarrıfı Abdulaziz'in telgrafi şu şekildedir: "Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine, Bugün posta ile vürut eden mazbatalar nazaran Büyük Millet Meclisinde Cebelibereket sancağı mebusluğuna Topçu Miralaylığından müteakit Rasim ve Topçu Binbaşısı İhsan Beylerin ittifakan intihapları icra kılındığı anlaşılmış ve mazbatalarının posta ile takdim kılınmış olduğu. 8 Ağustos 1336 Kozan Mutasarrıfı Abdulaziz." (TBMMZC, I. Dönem 3. Cilt 46. Birleşim 10.8.1920, 185).

¹¹⁹ Kılıç Ali, *İstiklâl Mahkemeleri Hatıraları*, Sel Yayınları, İstanbul 1955, 7-8.

¹²⁰ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 249-250.

¹²¹ Ebru Güher, "Birinci Büyük Millet Meclisinde Cebeli Bereket Milletvekili Mehmet İhsan Eryavuz'un Siyasi Faaliyetleri (1920-1923)", *Her Yönüyle Osmaniye "Dünü Bugünü Yarını: Her Yönüyle Osmaniye" Stratejik Kalkınmada Kent Değerleri Sempozyumu*, 3-4-5 Mayıs 2016, Osmaniye Bildiriler (456-461), Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Yayınları, Osmaniye 2016, 459.

1923 yılında yapılan II. Dönem milletvekili seçimlerinde tekrar Cebel-i Bereket'ten Meclise katıldı.¹²² 1924 yılının Ağustos ayında Türkiye İş Bankasının kurucu yönetim kurulu üyeleri arasında yer aldı.¹²³ 29 Aralık 1924 tarihinde çıkarılan 539 sayılı kanunla Bahriye Vekâletinin kurulması üzerine¹²⁴ 30 Aralık 1924 tarihinde yayımlanan kanun hükmünde kararname ile Başbakan tarafından bahriye vekili olarak atandı.¹²⁵ Başbakan Fethi Okyar Bey'in 3 Mart 1925 tarihinde istifası ile bakanlık görevi sona ermiş ise de 5 Mart'ta kurulan İsmet Paşa Kabinesine tekrar bahriye vekili olarak atandı. 1924 yılında deniz kuvvetlerinin yeniden teşkilatlanmasında Bahriye mensuplarına karşı kırılcı davranışları ve sert önlemleri eleştiri konusu oldu¹²⁶ ve Bahriye Vekâleti çalışanları üzerinde şekil disiplini sağlama, otorite kurma, denizci personeli denetleme, Genelkurmay Başkanlığının yetkisinde bulunan gemileri teftişe tabi tutması gibi sebepler vekâletinin konumunu zayıflattı.¹²⁷

İhsan Bey'in, bakanlığının son günlerinde ise “Yavuz-Havuz” Davası olarak bilinen ve hüküm giymesıyla sonuçlanan olaylar yaşandı.¹²⁸ Birinci Dünya Savaşı'nda aldığı hasarlar sonucunda Yavuz Zırhlısı Çanakkale Boğazı'nın Nara Burnuna çekilmişti. Hükümet, kötü bir durumda olmasına rağmen donanmanın belkemiğini oluşturan Yavuz Zırhlısı'nı parasal imkânsızlıklara rağmen tamir ettirmeye ancak 1924 yılında karar verebilmişti. Yavuz Zırhlısı'nın gerek uzun süre atıl ve bakımsız kalması gerekse savaştan beri kapatılmayan hasarlarından dolayı bir an önce havuzlanması gerekiyordu. Bahriye Vekâletinin kurulmasıyla Yavuz Zırhlısının tamir meselesi Bahriye Vekili olan İhsan Bey'in kontrolüne geçmişti. Yavuz Zırhlısının tamiri sırasında İhsan Bey hakkında havuz meselesinde usulsüzlük olduğu ve görevini kötüye kullandığı şeklinde çeşitli iddalara ortaya atılmıştı. Bunun üzerine Başvekil İsmet Paşa, İhsan Bey hakkında, Yavuz Zırhlısının tamiri sözleşmesinde İcra Vekilleri Heyeti'nin kararına aykırı olarak yetkisinin dışında hareket ettiği ve hazinenin zararına neden

¹²² Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 249-250.

¹²³ Mesut Özbek, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Milli Ekonomiye Geçiş Çabaları-İş Bankası Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2011, 50.

¹²⁴ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 250.

¹²⁵ Erdoğan Oran, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Kurum Olarak Bahriye Vekâleti*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2012, 207.

¹²⁶ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 250.

¹²⁷ Oran, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Kurum Olarak Bahriye Vekâleti*, 207-208.

¹²⁸ Elif Eliaçık, *Yolsuzlukları Önlemede Uluslararası Deneyimler ve Türkiye Uygulaması*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009, 279.

olduğu gerekçesiyle Divan-ı Âli'ye sevk edilmesi ve hakkında soruşturma açılmasını istemiştir.¹²⁹

Meclis Karma Soruşturma Komisyonu iddia edilen meselelerle ilgili birçok kişiyi dinlemiş, İhsan Bey ise hakkındaki iddiaları reddetmişti. Uzun görüşmelerden sonra Karma Komisyonun yaptığı soruşturma sonucunda Divan-ı Âli Heyeti tarafından Türk Ceza Kanunu'nun 205.,61., ve 13. Maddeleri açıklanarak İhsan Bey'in suçunun, Yavuz Zırlıslı'nın tamirinde malzeme bedeline fesat karıştırarak irtikâp etmeye teşebbüsten Türk Ceza Kanunu'nun 205. Maddesine göre altı sene ağır hapis ve altı sene rütbe-i memuriyetten mahrum olmak üzere istenilen cezanın üçte ikiye indirilerek iki yıl ağır hapis ve iki yıl rütbe memuriyetten mahrumiyetine karar verilmiştir.¹³⁰

Hüküm giydiği cezayı tamamladıktan sonra ölümüne kadar Büyüka'da yalnız bir hayat süren İhsan Bey, kalp rahatsızlığı dolayısıyla tedavi gördüğü Cerrahpaşa Hastanesinde 6 Mart 1947 tarihinde vefat etmiştir.¹³¹

1.1.1.3.3.1. Mehmet İhsan Bey'in I. Dönem Meclis Faaliyetleri

Mehmet İhsan Bey Mecliste İstiklâl Mahkemeleri Kanunu Tetkik ve Düzenleme Heyeti¹³² ve Müdafai Milliye Encümeni üyeliklerinde bulunmuştur.¹³³ Mecliste en fazla aktif olan milletvekillidir. I. Dönem faaliyetleri arasında önerge, soru, teklif, tezkere ve konuşmaları bulunmaktadır.

- Büyük Millet Meclisi Hükümetinin subaylarına meclis adına bir ziyafet verilmesine dair önergesi yapılan oylama sonucu kabul edilmiş ve ziyafetin nasıl düzenleneceği konusu Divanı Riyasete havale edilmiştir.¹³⁴ Kars, Ardahan ve merkeze bağlı birimlerde, Adliye Teşkilâtının bir an evvel kurulmasına dair önergesi yapılan oylama sonucunda kabul edilmiştir.¹³⁵ 150 bin kilo tütün hakkında Müdafaa-i Milliye

¹²⁹ Erkan Afşar, *Yolsuzluk ve Usulsüzlük Olaylarının Türk Siyasetine Yansımaları(1923-1950)*, Hiperyayın, İstanbul 2021, 52-71.

¹³⁰ Erkan Afşar, *Yolsuzluk ve Usulsüzlük Olaylarının Türk Siyasetine Yansımaları(1923-1950)*, Hiperyayın, İstanbul 2021, 118.

¹³¹ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 251.

¹³² TBMM ZC., I. Dönem 22.C., 81.Birleşim, 27.7.1922, 9.

¹³³ TBMM ZC., I. Dönem 5. Cilt 81.Birleşim, 11.10.1920, 27.

¹³⁴ TBMM ZC., I. Dönem 5. Cilt 95.Birleşim, 6.11.1920, 308.

¹³⁵ TBMM ZC., I. Dönem 10. Cilt 29.Birleşim, 5.5.1921, 229.

Vekâletinden sual tahriri Müdafaa-i Milliye Vekâletine havale edilmiştir.¹³⁶ Birinci İnönü Zaferi'nin yıl dönümü dolayısıyla orduya teşekkür ve tebrik telgrafi yazılmasına dair önergesi kabul edilerek Başkanlık Kurulunca bir teşekkürname yazılmasına karar verilmiştir.¹³⁷ Hakkâri Mebusu Mazhar Müfit Bey'le arkadaşlarının vermiş olduğu tahririn görüşülmesinin yeterli olduğuna karar verilerek gündem konularına geçilmesini teklif etmiş yapılan oylama sonucunda önergesi kabul edilmiştir.¹³⁸

- Ordunun giydirilmesi konusundaki sorusu Müdafaa-i Milliye Encümenine sevk edilmiştir.¹³⁹ Yozgad Mebusu Feyyaz Âli Bey'in, Yozgad'da yer alan Sıkıyönetim Mahkemesinin, İstiklâl Mahkemeleri kanunuyla neden birleştirilemediğine dair sorusuna İhsan Bey, *"Ankara İstiklâl Mahkemesi'nin dairei kazası dâhilinde böyle bir Divanı harbin lüzumsuz olduğunu ve binaenaleyh şimdiden tatili işgal etmesini ve ellerinde mevcut eşhası evraklarıyla beraber bize vermesini Müdafaa-i Milliye Vekâletine, Ankara İstiklâl Mahkemesi yazmıştır efendim."* cevabını vermiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda çıkan karar şu şekildedir; *"Müdafaa-i Milliye Vekâletine, şimdi icabeden tezkerenin tastirini, yani Yozgad Divanı harbinden verilen hükümlerin idam dahi olsa, hiçbirinin infaz ve icra edilmiyerek Ankara İstiklâl Mahkemesine devir ve teslimi için icabeden müzekkerenin tastirini kabul buyuranlar ellerini kaldırsınlar."* şeklinde karşılık vermiştir. Karar kabul edilmiştir.¹⁴⁰ Arazi Vergisi ile ilgili; vergisini beş yıl ödeyemeyenlerin sonsuza kadar vermek mecburiyetlerinin olup olmadığı konusunda soru yönelmiştir.¹⁴¹ *"Vekil Beyefendi, şeker meselesi için bir bakkal hâdisesi bir de ev meselesi bahanesiyle evlere girilmek hususâtından dolayı Heyeti Merkeziye tarafından hükümeti askeriye ve ora hükümetinin yolsuzluğu hakkında ihbar vâki olduğu evraktan anlaşılıyor. Bu ihbar tarafınızdan heyeti merkeziye hesabatının tetkikine lüzum görüldüğü zamandan evvel mi vâki olmuştur, sonra mı?"* şeklinde sorusuna evvel vâki olmuştur cevabını almıştır.¹⁴² Ayrıca düşman işgali altında iken

¹³⁶ TBMM ZC., I. Dönem 14. Cilt 114.Birleşim, 21.11.1921, 277.

¹³⁷ TBMM ZC., I. Dönem 16. Cilt 143.Birleşim, 12.1.1922, 19.

¹³⁸ TBMM ZC., I. Dönem 6. Cilt 108.Birleşim, 4.12.1920, 221.

¹³⁹ TBMM ZC., I. Dönem 5. Cilt 86.Birleşim, 19.10.1920, 94.

¹⁴⁰ TBMM ZC., I. Dönem 7. Cilt 128.Birleşim, 3.1.1921, 128-129.

¹⁴¹ TBMM ZC., I. Dönem 19. Cilt 32.Birleşim, 22.4.1922, 342.

¹⁴² TBMM ZC., I. Dönem 20. Cilt 50.Birleşim, 8.6.1922, 268.

işledikleri cinayetler dolayısıyla cezalandırılanlar hakkında İtilaf Devletleri tarafından hükümete verilen nota ile ilgili sorusu bulunmaktadır.¹⁴³

- İstiklâl Mahkemeleri hakkındaki kanunun birinci maddesi görüşmeleri sırasında kanunun aciliyetle görüşülmesi hususundaki teklifi kabul edilmiştir.¹⁴⁴ Nafia Vekâletinden İsmail Fazıl Paşa'ya güvenoyu verilmemesini teklif etmiştir. Yapılan oylama neticesinde Nafia Vekili İsmail Fazıl Paşa'ya 28 güven, 2 çekimser, 69 güvensizlik oyu verilmiştir.¹⁴⁵ Orduya ve yaralı gazilere gazete ve diğer evrakların gönderilmesine dair Hariciye Vekâleti bütçesine bütçe ayrılmasına dair kanun teklifi, Müdafaa-i Milliye Vekâletine havale edilmiştir.¹⁴⁶ Şehit Tevfik Sükuti Bey'in annesi ve hemşerisine bin kuruş maaş tahsisine dair kanun teklifi¹⁴⁷ ikinci dönemde yapılan görüşmeler sonucu yapılan oylama ile kabul edilmiştir.¹⁴⁸

- Ankara İstiklâl Mahkemesi Heyeti adına Cebel-i Bereket Mebusu İhsan Bey'in; *"Tokad Mebusu Nâzım, Bursa Mebusu Şeyh Servet ve Afyon Karahisar Mebusu Mehmed Şükrü Beylerden Nâzım Beyin fiili mezkûre içtisarı sabit olduğundan Kanunu Cezayi Umuminin 46.maddesi delaletiyle ve Hiyaneti Vataniye Kanununun ikinci maddesi mucibince on beş sene müddetle küreğe vazına ve diğer Bursa Mebusu Şeyh Servet ve Şükrü Beylerin âdemi mesuliyetlerine Mayıs 1337 tarihinde münakit muhakemei aleniyede müttefikan karar verildiğine"* dair tezkeresi bulunmaktadır.¹⁴⁹

- Türkiye Büyük Millet Meclis Zabıt Ceridelerinde Firariler Kanunu hakkında söz almış ve kanunun acilen madde madde görüşülmesini istemiştir.¹⁵⁰

- İhracat Vergisi hakkında kanun lâyihası ile ilgili olarak söz alarak Maliye Vekâletince kabul edilmesi istenen kanunun kabulünü doğru bulmadığını söylemiştir.¹⁵¹

- Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umumîyesinin yaptığı işler hakkında söz alarak, gazete temsilcisi Amerikalı bir kişinin yapmış olduğu proje ile ilgili Hamdullah Suphi Bey'den açıklama yapmasını istemiştir.¹⁵²

¹⁴³ TBMM ZC., I. Dönem 24. Cilt 121.Birleşim, 18.10.1922, 16-19.

¹⁴⁴ TBMM ZC., I. Dönem 4. Cilt 73.Birleşim, 26.9.1920, 370-373.

¹⁴⁵ TBMM ZC., I. Dönem 7. Cilt 121.Birleşim, 25.12.1920, 17-18.

¹⁴⁶ TBMM ZC., I. Dönem 12. Cilt 72.Birleşim, 8.9.1921, 158.

¹⁴⁷ TBMM ZC., I. Dönem 26. Cilt 161.Birleşim, 23.12.1922, 7.

¹⁴⁸ TBMM ZC., II. Dönem 8. Cilt 35. Birleşim 12.4.1924, 563.

¹⁴⁹ TBMM ZC., I. Dönem 10. Cilt 32.Birleşim, 12.5.1921, 285.

¹⁵⁰ TBMM ZC., I. Dönem 4. Cilt 61.Birleşim, 8.9.1920, 33.

¹⁵¹ TBMM ZC., I. Dönem 4. Cilt 68.Birleşim, 20.9.1920, 223.

- Ankara İstiklâl Mahkemelerine gelen davalar ile ilgili söz almış, görüşmeler sonucunda davaların Adliye Encümenine havale edilmesi kabul edilmiştir.¹⁵³
- İktisat Encümenine aza seçimi hakkında taktirin kabul edilmesi ile ilgili olarak söz almış, taktirin kabul edilmesi isteğinde bulunmuştur.¹⁵⁴
- Müdafaa-i Milliye Vekâleti bütçesi ile ilgili söz alarak, ordu mensubu bir kişinin zimmetine geçirdiği para ile ilgili soru sormuştur.¹⁵⁵
- Gaziantep gazi yaralılarının Meclis adına hediyelerle ödüllendirilmelerine dair Maraş'tan gelen telgraf ile ilgili söz almış, gazilerin takdirname ve tebrikname ile ödüllendirilmelerini, her türlü maddi ve manevi yardımın yapılması gerektiğini söylemiştir.¹⁵⁶
- Seferberlik ve Cephe Zammı Kanunu'nun yorumlanmasına dair Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi ve Müdafaa-i Milliye ve Muvazene-i Maliye Encümenleri mazbataları hakkında söz almış, zammın karargâhtakilerin hakkı olduğunu ve bilhassa Maliye Vekilinin; bunların haklarını kesmesini ve bu kanunu incelemeye kalkışmasını doğru bulmadığını söylemiştir.¹⁵⁷
- İktisat Vekili Sırrı Bey'in güven beyanına dair taktir hakkında söz almış, meselenin açık olduğu konunun görüşülmesinin gerekli olmadığını söylemiştir.¹⁵⁸
- Nafia Vekâleti vekilliği için yapılan seçimlerle ilgili söz almış, yapılan seçimlerde çoğunluğun oyu sağlanamadığından dördüncü seçimin yapılması gerektiği ve seçimin sonuçlandırılması gerektiğini söylemiştir. Yapılan oylamalar sonucunda İstanbul Milletvekili Adnan Bey Nafia Vekâleti vekilliğine 97 oyla seçilmiştir.¹⁵⁹
- Trabzon Milletvekili Ali Şükrü Bey'le arkadaşlarının vermiş olduğu, 11 maddelik açıklama taktiri hakkında konuşması bulunmaktadır. Konuşmasında Trabzon vilâyetinin bir kısım halkı üzerine sürülmek istenen şaibeyi kendi namına reddettiğini söylemiştir.¹⁶⁰

¹⁵² TBMM ZC., I. Dönem 4. Cilt 74.Birleşim, 28.9.1920, 393.

¹⁵³ TBMM ZC., I. Dönem 5. Cilt 81.Birleşim, 11.10.1920, 13.

¹⁵⁴ TBMM ZC., I. Dönem 5. Cilt 94.Birleşim, 4.11.1920, 293.

¹⁵⁵ TBMM ZC., I. Dönem 8. Cilt 147.Birleşim, 5.2.1921, 145.

¹⁵⁶ TBMM ZC., I. Dönem 9. Cilt 3.Birleşim, 5.3.1921, 24.

¹⁵⁷ TBMM ZC., I. Dönem 9. Cilt 7.Birleşim, 14.3.1921, 116.

¹⁵⁸ TBMM ZC., I. Dönem 19. Cilt 35.Birleşim, 27.4.1922, 424.

¹⁵⁹ TBMM ZC., I. Dönem 20. Cilt 47.Birleşim, 4.6.1922, 149-163.

¹⁶⁰ TBMM ZC., I. Dönem 20. Cilt 51.Birleşim, 10.6.1922, 329.

- Mıntika müfettişlikler ve müfettişlerin vazifesi ile ilgili konuşmasında, teftişi zeki ve güçlü insanların yapması gerektiğini söylemiştir.¹⁶¹
- Hakkârî milletvekili Mazhar Müfid Bey'le arkadaşlarının, askerliği tecil edilip vergi verenlerin harice gitmelerine izin verilmesine dair tavrı hakkında söz almış ve bu konuda Müdafaa-i Milliye Vekâletinin bulunmadığı takdirde Müdafaa-i Milliye Encümeninin kararının öğrenilmesi gerektiğini söylemiştir.¹⁶²
- Konya eşrafından Başaralı Mustafa Efendi'nin affı hakkında kanun teklifi ile ilgili söz almış, yaptığı konuşmada vatan haini haricinde diğer kişilerin affını istemiştir.¹⁶³
- Eşkîyaya yardım etmekten mahkûm edilen Hacı Hatiboğlu Osman'ın geri kalan cezasının affı hakkındaki kanun ile ilgili meclisin kişi menfaatine alet olmaması gerektiğini ve iyi tetkik yapılması gerektiğini söylemiştir.¹⁶⁴
- Keskin Hastanesi Hesap Memuru Cemal Efendi'nin affı hakkındaki konuyla ilgili Keskin hastanesiyle ilgili şikâyet olduğunu bunun üzerine hastaneyi tetkik ettiklerini ve bu konuda suiistimal olduğu ve Keskin'de haksızlık yapıldığını belirtmiştir.¹⁶⁵
- Ankara İstiklâl Mahkemesince askerlik mesleği görevinden uzaklaştırılmasına karar verilen Yüzbaşı Osman Veysi Efendi hakkındaki hükmün kaldırılmasına dair hükmün düzeltilmesi gerektiğinin adil olacağını belirtmiştir.¹⁶⁶
- İzmit muharebelerinde yararlılık gösteren Geyveli Fuad ve Rıza Bey'in İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilmelerine dair Heyeti Vekile reisinden cevap ve açıklama istemiştir.¹⁶⁷
- Osmancık Şube Yazıcısı Mahmud ile Şube Reisi Muammer Efendi haklarındaki hükme dair Adliye Encümeni mazbatasına hakkında söz almış verilen ceza ile ilgili mahkemenin görevini yaptığını söylemiştir.¹⁶⁸
- Lâzistan Milletvekili Necati Efendi ile arkadaşlarının; Trabzon Milletvekili merhum Ali Şükrü Bey'in eşiyle çocuklarına nakdî yardım yapılmasına ve çocuklarının

¹⁶¹ TBMM ZC., I. Dönem 20. Cilt 53.Birleşim, 12.6.1922, 404.

¹⁶² TBMM ZC., I. Dönem 20. Cilt 55.Birleşim, 12.6.1922, 439.

¹⁶³ TBMM ZC., I. Dönem 22. Cilt 97.Birleşim, 6.9.1922, 527.

¹⁶⁴ TBMM ZC., I. Dönem 23. Cilt 101.Birleşim, 13.9.1922, 19.

¹⁶⁵ TBMM ZC., I. Dönem 23. Cilt 101.Birleşim, 13.9.1922, 39.

¹⁶⁶ TBMM ZC., I. Dönem 23. Cilt 115.Birleşim, 9.10.1922, 318.

¹⁶⁷ TBMM ZC., I. Dönem 24. Cilt 128.Birleşim, 28.10.1922, 220.

¹⁶⁸ TBMM ZC., I. Dönem 25. Cilt 153.Birleşim, 9.12.1922, 297.

yatılı okulda tahsil ettirilmelerine dair kanun teklifi hakkında söz almış, bu konuyla ilgili olarak ailelere yardım yapılması gerektiği konusunda açıklamada bulunmuştur.¹⁶⁹

- Basın Yayın Genel Müdürlüğünün işleri hakkında söz alarak, Sebîlürreşad dergisinin kazancının nerelere harcandığı konusunda soru yöneltmiştir.¹⁷⁰

1.1.2. 1923- 1927 Dönemi

1.1.2.1. 1923 Genel Seçimleri ve Cebel-i Bereket

23 Nisan 1920'de oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi; hem Osmanlı seçim sistemine göre seçilmiş hem de Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mart 1920'de yayımladığı genelge doğrultusunda seçilen milletvekillerinden oluşmuştur. Bu nedenle Birinci Büyük Millet Meclisinin yelpazesi oldukça geniştir.¹⁷¹ Meclisin farklı siyasi görüşlere sahip milletvekillerinden oluşmasına karşın bu durum, Millet Meclisinin bütünlüğü ve millî mücadele fikri etrafındaki birliği sağlama konusunda olumsuz bir etki meydana getirmemiştir. Milletvekilleri kişisel siyasi fikirlerinden ve fırkacılıktan uzak durmaya çalışmışlardır.¹⁷²

Millî Mücadele süresince herhangi bir ayrılığa neden olmayan düşünsel farklılıklar, Millî Mücadele'nin kazanılmasından sonra kendisini göstermiştir. Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun kabul edilmesi ve bu kanunda saltanat ve hilafetten hiç söz edilmemesi, bazı milletvekillerini rahatsız etmiş ve bu durum Millet Meclisinde ilk gruplaşmaların temel nedenini oluşturmuştur.¹⁷³ Oluşan gruplar arasındaki mücadele zaman içinde gittikçe artmış, Meclisi işleyemez duruma getirmiştir. Grupların bu olumsuz tavırlarından rahatsız olan bazı milletvekilleri kendi aralarında toplanıp grup kurarak meclis çalışmalarını düzenli bir hâle getirmek istemişler, bu durumu da Refet Bey aracılığıyla Mustafa Kemal Paşa'ya bildirmişlerdir.¹⁷⁴ Mustafa Kemal Paşa, Meclisi içerisine düştüğü karışıklıktan kurtarmak ve ona yeniden işlerlik kazandırmak

¹⁶⁹ TBMM ZC., I. Dönem 29. Cilt 26.Birleşim, 16.4.1923, 228.

¹⁷⁰ TBMM ZC., I. Dönem 23. Cilt 103.Birleşim, 16.9.1922, 86.

¹⁷¹ Güneş, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Milletvekili Genel Seçimleri (1919-1935)*, 131.

¹⁷² Tekin Demiraslan-Bengül Salman Polat, "1923 Seçimleri ve Basın", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt:1 sayı:36, 2014, 141.

¹⁷³ Tekin Demiraslan-Bengül Salman Polat, "1923 Seçimleri ve Basın", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt:1 sayı:36, 2014, 141.

¹⁷⁴ İhsan Güneş, *Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı (1920-1923)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2008, 198.

amacıyla¹⁷⁵ öncelikle Meclisin çekirdeğini oluşturan ve tüm yurda yayılmış bulunan Müdafaa-i Hukuk Grubu örgütlerinin, ulus ve ülke çıkarlarını gözeterek hizmet etmeleri ve Meclis Başkanlığı ile ilişkilerini daha düzenli hâle getirmeleri gerektiğini belirten bir genelge yayımlamıştır. Milletvekilleriyle gruplar hâlinde görüşmesinin ardından Paşa, Meclis içinde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu adı altında büyük bir grup kurmaya karar vermiştir. Bu kararın ardından 10 Mayıs 1921'de TBMM içerisinde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu adı altında kitlesel bir meclis grubu kurulmuştur.¹⁷⁶

Kurulan bu grup iki maddelik bir de program yayınlamıştır. Buna göre grubun amacı Misak-ı Milli esasları çerçevesinde ülkenin ve milletin istiklâlini sağlayacak barışı getirmek bu amaca ulaşmak içinde ülkenin tüm maddi ve manevi gücünü gerekli hedeflere yönlendirerek devletin ve milletin örgütlenmesini Teşkilat-ı Esasiye Kanunu çerçevesinde yapmaktır. Bu duruma ilk tepki Erzurum Müdafaa-i Hukuk Derneğinden Raif Efendi'den gelmiştir. Zira Raif Efendi ve onun görüşlerini Mustafa Kemal Paşa'ya aktaran Kâzım Karabekir Paşa hilafet ve padişaha ait hiçbir kayıt taşımayan Teşkilat-ı Esasiye Kanunu çerçevesinde devletin örgütlenmesinin kurtuluştan sonra ülkeyi yeni bir yönetim biçimine Cumhuriyete taşıyacağından kaygı duymuş ve Mustafa Kemal Paşa'nın bu grubun başında bulunmasını onaylamamıştır. B.M.M. Hükümeti içinde yer alamayanlar, yer aldığı halde bu yeri uzun süre koruyamayanlar, muhalefeti kendilerine “şiar” edinenler, kişisel olarak Mustafa Kemal Paşa'ya karşı olanlar daha sonra II. Müdafaa-i Hukuk Grubunu oluşturmuşlardır. Böylece “salâhiyet-i fevkalâdeye malik” mecliste düşünsel ayrılık çok açık ve örgütlü olarak muhafazakâr-inkılâpçı şeklinde bu gruplarla ortaya çıkmıştır. Birinci Müdafaa-i Hukuk Grubu (I.Grup) inkılapçılığı ve iktidarı; İkinci Müdafaa-i Hukuk Grubu (II.Grup) ise muhafazakârlığı ve muhalefeti temsil etmiştir.¹⁷⁷

Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğini yaptığı I. Grup, çökmüş Osmanlı kurumları ve kültürünü ortadan kaldırıp, yerine modern, laik, demokratik kurumlarla, rasyonel bir ideoloji ve zihniyet getirme hedefiyle hareket eden ve sonunda bunu başaran laik,

¹⁷⁵ Tekin Demiraslan-Bengül Salman Polat, “1923 Seçimleri ve Basın”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt:1 sayı:36, 2014, 141.

¹⁷⁶ Güneş, *Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı (1920-1923)*, 198.

¹⁷⁷ İhsan Güneş, “Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nden Halk Fırkası'na Geçiş”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, c.3 sayı:8, Ankara 1987, 437-438.

devrimci, demokrat radikallerin gubuydu. Bunların karşısına dikilen İkinci Grup ise sıkıca savunduğu Osmanlı kurumlarını korumayı amaçlamıştı ve esas olarak, Meclis'in şeriat yanlısı, muhafazakâr, dinci, gerici unsurlar tarafından oluşturulmuştu. Bunlar laik, modern bir devletin kurulmasına karşıydılar.¹⁷⁸

Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun kabulü, Mustafa Kemal Paşa'nın başkomutan olması, ordunun Sakarya Savaşı'ndan sonra bir süre savunmada kalması, Ankara İtilafnamesinin imzalanması, İcra Vekilleri Heyetinin görev ve yetkileri sorunu, Saltanatın Kaldırılması, Lozan Konferansının gidişatı, Ali Şükrü Bey'in öldürülmesi II. Grup milletvekillerinin en çok üzerinde durduğu zaman zaman da etkili olduğu konular olmuştur. Ali Şükrü Bey'in öldürülmesi ile iyice artan I.ve II. Grup mücadelesi meclis sınırlarını da zorlamıştır. Meclise o günkü koşullarda yapılacak bir barış antlaşmasını benimsetmenin güç olduğu görülmüştür. Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları Büyük Taarruzun kazanılmasıyla TBMM ve onun yaratıcısı Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin de görevlerinin sona erdiğini, Müdafaa-i Hukuk teriminin Kurtuluş Savaşı'ndaki anlamını artık ifade etmeyeceğini ve yeni dönemde yeni isme, yeni programa ihtiyaç olduğunu vurgulamışlardır. Yeni isim ve yeni programla tam kurtuluş sağlanacaktı. Bunun içinde Kurtuluş Savaşı'nda olduğu gibi birliğe ihtiyaç vardı. Bunu da ancak siyasi parti ile sağlamak mümkün olabilirdi. Bunun için Mustafa Kemal Paşa 6 Aralık 1922 tarihinde basına verdiği demeçte Halk Fırkası adıyla parti kurulacağını bildirmiştir. Arkasından yurt gezisine çıkarak Halk Fırkası ile ilgili açıklamalar yapmıştır. Paşa, yurt gezilerini tamaladıktan sonra İcra Vekilleri Heyeti ile bir toplantı yapmış, toplantıya Meclis ikinci başkanı Ali Fuat Paşa'yı da çağırmıştır. Toplantıda meclisin yenilenmesi konusu görüşülmüştür. Nitekim 1 Nisan 1923 tarihinde Meclisin yeniden seçimlere gitmesi konusu Meclis gündemine gelmiş,¹⁷⁹ Aydın Milletvekili Esat Efendi ve 120 arkadaşının, Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda bulunan seçime gidişi engelleyen münferit maddenin ilgası ve Meclisin yenilenmesi konusunda vermiş oldukları önerge üzerine, teklifin görüşmeye alınıp İkinci Grup üyelerinin de teklifi

¹⁷⁸ Ahmet Demirel, *Birinci Meclis'te Muhalefet İkinci Grup*, İletişim Yayınları, İstanbul 2020, 20.

¹⁷⁹ İhsan Güneş, "Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nden Halk Fırkası'na Geçiş", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, c.3 sayı.8, Ankara 1987, 438-440.

onaylamaları üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerin yenilenmesi kararını almıştır.¹⁸⁰

Haziran-Temmuz 1923 tarihleri arasında yapılan seçimlerde; İntihab-ı Mebusan Kanunu'nda yapılan değişikliğe göre; "*Her 20.000 erkek nüfus bir milletvekili seçebilmektedir. 18 yaşını dolduran her erkek seçme hakkına sahiptir. Birinci ve ikinci seçmen olabilmek için vergi vermek koşulu gerekli değildir. Seçimler iki dereceli ve mutlak çoğunluk yöntemine göre düzenlenir.*"¹⁸¹ Şeklinde, ayrıca; öğretmenler dışında merkezden atanan tüm memurlarla müftülerin, hâkimlerin, savcılarının, belediye reislerinin ikinci seçmen seçiminden iki ay önce istifa etmedikçe, memur olarak görev yaptıkları seçim bölgesinden milletvekili seçilememeleri, milletvekili seçilseler bile seçimlerin geçersiz sayılması kabul edilmiştir. Ordu, kolordu, fırka kumandanlarıyla tüm askere alma şube başkanları, jandarma alay, tabur ve bölük kumandanlarının da görev yaptıkları seçim bölgesinden aday olmaları yasaklanmıştır. Dâhiliye Vekâleti değişikliği 4 Nisan 1923'te tüm illere bildirmiştir.¹⁸²

1923 seçimlerinde her il bir seçim çevresi sayılmış, 72 ilde yapılan seçim neticesinde seçimi I. Grub'un adayları kazanmıştır.¹⁸³ Seçim sonucunda 286 milletvekili seçilmiş, yapılan ara seçimlerle birlikte İkinci Mecliste toplam 333 milletvekili temsil hakkını kazanmıştır. İkinci Mecliste 333 milletvekilinin en çok temsil edildiği bölge 21,0 oranıyla Karadeniz Bölgesi olmuş; Karadeniz Bölgesi'ni, %18,3 oranıyla Marmara, %15,9 oranıyla İç Anadolu Bölgesi izlemiştir. Ege Bölgesi'nden katılanların oranı %14,7, Doğu Anadolu Bölgesi'nden katılanların oranı %13,5'ken, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin oranı %9,0 ve Akdeniz Bölgesi'nin oranı %7,5 olmuştur. İkişer adayın gösterildiği 9 seçim çevresinden biri olan Cebel-i Bereket'teyse adayların ikisi de

¹⁸⁰ Güneş, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Milletvekili Genel Seçimleri (1919-1935)*, 135-136.

¹⁸¹ Suzan Ünal, *1923 ve 1927 Seçimleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2012, 73. Seçim iki dereceli olarak yapılmaktaydı. Birinci aşamada "*Müntebi Sani*" denilen ikinci seçmenler seçiliyor. İkinci aşamada ise bunlar milletvekillerini seçiyordu. İkinci seçmenlerin çoğunluğunu kazanan parti, seçimleri kazanmış oluyordu. (Ayrıntılı bilgi için bknz. Tefik Çavdar, *Türkiyenin Demokrasi Tarihi* s.123)

¹⁸² Güneş, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Milletvekili Genel Seçimleri (1919-1935)*, 137-138.

¹⁸³ Kenan Olgun, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* cilt: XXVII sayı:79, Mart 2011, 13.

seçilmiş,¹⁸⁴ II. Dönem TBMM'ye Cebel-i Bereket'ten İhsan Bey ve Hüseyin Avni Bey katılmıştır.¹⁸⁵

Tablo 1.1.1. 1923 Milletvekili Genel Seçimi Cebel-i Bereket Genel Bilgileri¹⁸⁶

Milletvekili	Kazalar	Aldıkları Oy Sayısı
Mehmet İhsan (Eryavuz)	Osmaniye	44
	Bahçe	42
	Dört Yol	32
	Islahiye	29
	Hassa	7
Toplam Oy Sayısı		154
Hüseyin Avni (Zaimler)	Osmaniye	44
	Bahçe	42
	Dört Yol	32
	Islahiye	29
	Hassa	7
Toplam Oy Sayısı		154

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, ikinci seçmenlerin kullandıkları oy neticesinde milletvekilleri Cebel-i Bereket Vilayetinin kazaları olan Osmaniye’de 44, Bahçe 42, Dört Yol 32, Islahiye 29 ve Hassa’da 7 oy almışlardır. İhsan Bey ve Hüseyin Avni Bey toplamda 154 oy sayısı ile eşit oranda oy alarak Cebel-i Bereket milletvekili seçilmişlerdir.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Demirel, *Tek Partinin İktidarı Türkiye’de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 35-47. Seçim sonucunda Olgun’a göre 287 milletvekili seçilmiştir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Kenan Olgun, “Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları” 13.)

¹⁸⁵ Suzan Ünal, *1923 ve 1927 Seçimleri*, Dora Yayınları, Bursa 2016, 160.

¹⁸⁶ *İhsan Bey’in Seçim Mazbatas*ı TBMM Arşivi Devre 2 Sicil No:88, *Avni Bey’in Seçim Mazbatas*ı TBMM Arşivi Devre 2 Sicil No:366

¹⁸⁷ *İhsan Bey’in Seçim Mazbatas*ı TBMM Arşivi Devre 2 Sicil No:88, *Avni Bey’in Seçim Mazbatas*ı TBMM Arşivi Devre 2 Sicil No:366

1.1.2.2. Seçilen Milletvekilleri ve II. Dönem Meclis Faaliyetleri

1.1.2.2.1. Hüseyin Avni Bey (Zaimler)

Hüseyin Avni Bey 1877 yılında Manastır kentinde doğdu. Babası Nüfus Nazırı Mustafa Bey,¹⁸⁸ annesi Necîbe Hanım'dır.¹⁸⁹ Evli ve dört çocuk sahibidir. Rumca, Bulgarca, Sırpça ve Arnavutça dillerini bilmekteydi.¹⁹⁰ İlk ve ortaöğrenimini Manastır İbtidâî Mektebi, Askerî Rüştîye ve İdadisinde tamamladıktan sonra 12 Eylül 1893'te Harbiye Mektebine girdi. 24 Kasım 1895 tarihinde piyade teğmen rütbesiyle mezun olup Rumeli ordusunda Yunan, Arnavut ve Bulgar çetecilerin takibinde görevlendirildi. 1897 yılında Yunan Savaşı'na katıldı. 24 Ekim 1897 tarihinde üsteğmen rütbesi aldı. 12 Ağustos 1903'te de yüzbaşılığa terfi ederek 9. Redif ve 22. Nizamiye Fırkalarında bölük komutanı olarak görev yaptı. 18 Nisan 1908'de kıdemli yüzbaşılığa terfi etti.¹⁹¹

Meşrutiyetin ilanından sonra Manastır Merkez Komutanlığına atanan Avni Bey, 4 Haziran 1909'da Yanya polis müdürü olarak görevlendirildi. Çeteler Kanunu'nun uygulanması üzerine 2. Avcı Tabur Komutanlığına atanarak çetelerin takibine memur edildi. 28 Kasım 1911'de Avcı Taburunun güçlendirilmesi sonucu kurulan müfrezelerin komutanlığına getirilerek binbaşı rütbesiyle Balkan Savaşı'na katıldı. Savaş sırasında yaralanarak Sırlara esir düşmesiyle Niş'de tedavi altına alındı. 28 Temmuz 1913'te serbest bırakılıp yurda dönüşünde İstanbul Muhafızlığı emrine verildi. Daha sonra savaştan dönen esirler için kurulan Tuzla Garnizon Komutanlığına, ardından 7 Aralık 1913'te Adana 1.Tabur Komutanlığına atandı. 13 Ağustos 1914'te de jandarma sınıfına geçirilerek Adana Jandarma Alayı Komutanı olarak görevlendirildi. 1915'te Haçin (Saimbeyli) ve Maraş yöresindeki Ermeni Ayaklanması'nın bastırılmasındaki başarısı üzerine 25 Ağustos 1916'da yarbaylığa terfi ederek, İzmir Jandarma Alay Komutanlığına tayin edildi. İzmir ve Manisa yöresinin eşkıyadan temizlenmesinde olağanüstü başarı sağlamasından dolayı aldığı kıdem zammı ile 1 Mart 1918'de albaylığa terfi etti.¹⁹² Ticaretle uğraştığı İzmir Jandarma Bölge Müfettişliğince tespit edilince 15 Mayıs 1918'de emekliye ayrıldı. Ermeni kırımını ile ilgili olarak arandığını

¹⁸⁸ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 825..

¹⁸⁹ *Avni Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi*, TBMM Arşivi, Devre 2, Sicil No:366.

¹⁹⁰ *Avni Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi*, TBMM Arşivi, Devre 2, Sicil No:366.

¹⁹¹ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 825-826.

¹⁹² Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 825-826.

öğrenince de bir süre gizlendi. 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi üzerine Millî Mücadele'ye katıldı. 2 Eylül 1919'dan itibaren Akhisar Bölge Komutanlığı görevini üstlendi ve 9 Şubat 1920 tarihinde de İzmir Kuzey Cephesi Komutanlığına vekâlet etmesi uygun görüldü.¹⁹³

I. Dönem TBMM'ye Saruhan'dan milletvekili seçildi. O sırada Avni Bey, Biga Mutasarrıfı ve Kumandanlığı görevinde bulunduğu için meclise katılamayacağını bildirdi. Bunun üzerine TBMM'de 17 Mayıs 1920'de süresiz izinli sayılmasına karar verildi; fakat 5 Eylül 1920'de kabul edilen Nisab-ı Müzakere Kanunu'na göre Başkanlıkça Meclisteki görevine katılması istendi. Ardından Avni Bey, 9 Eylül 1920'de Müdafaa-i Milliye Vekâletine gönderdiği bir yazı ile Garp Cephesi Kumandanlığı tarafından Konya Mevki Kumandanlığına atandığını ve halen orada görevli olduğunu bildirdi. Ancak TBMM Başkanlığının, Ordudaki veya Meclisteki görevinden birini tercih etmesi gerektiğini bildirmesi üzerine Avni Bey, Konya Ayaklanması'nın bastırılmasının ardından askeri görevinden ayrılarak Meclise 26 Ocak 1921'de katıldı. 10 Mayıs 1921 tarihinde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu altında oluşan Birinci Grup içerisinde yer aldı. Mustafa Kemal Paşa'nın isteği üzerine bu grubun idari heyetinde görev aldı.¹⁹⁴ II. Dönem seçimlerine katılan Avni Bey, 1923'te yapılan seçimlerde Cebel-i Bereket'ten milletvekili seçilerek 11 Ağustos 1923 tarihinde meclise katıldı.¹⁹⁵

Millî Mücadele'de çeşitli cephelerde ve iç ayaklanmaların bastırılmasında olağanüstü yararlılık göstermesi nedeniyle 21 Kasım 1923'te kırmızı-yeşil şeritli İstiklâl Madalyası ile ödüllendirildi ve madalyası 23 Mart 1925'te TBMM Genel Kurulunda yapılan törenle göğsüne takıldı.¹⁹⁶

10 Mart 1930 tarihinde Adana'da vefat etti. Avni Bey'in vefatı 13.3.1930 tarihinde Genel Kurul bilgisine sunulmuş¹⁹⁷ ve telgrafla bildirilmiştir. Adana vilâyetinden gelen

¹⁹³ Volkan Payaşlı, Hüseyin Avni (Zaimler) Paşa, *Turkish Studies History*, cilt:13 sayı:8, 2018, 168.

¹⁹⁴ Payaşlı, *Hüseyin Avni (Zaimler) Paşa*, 171.

¹⁹⁵ *Avni Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi*, TBMM Arşivi, Devre 2, Sicil No:366.

¹⁹⁶ Serpil Sürmeli, "Konya Delibaş Mehmet İsyanı Sırasında İsyançılara Esir Düşen Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi Muhabiri Ensari Bülend Bey'in Hatıraları", *Atatürk Dergisi*, cilt: 1 sayı: 1, 2012, 114.

¹⁹⁷ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-III. Dönem, 1927-1931-III*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 172.

telgraf ise şöyledir; "B.M.M. Riyaseti Celilesine Cebelibereket Meb'usu Avni Paşa'nın bu gün sekteri kalpten vefat eylediği maruzdur." Adana Valisi Vehbi.¹⁹⁸

1.1.2.2.1.1. Hüseyin Avni Bey'in II. Dönem Meclis Faaliyetleri

Hüseyin Avni Bey milletvekilliği sırasında Müdafaa-i Milliye Encümeni ve Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Encümeni azalığına,¹⁹⁹ Memurin Muhakemat Encümenliği²⁰⁰ ve Posta ve Telgraf Komisyonu başkanlığına seçilmiştir.²⁰¹ Mecliste aktif olan vekildir. Meclis faaliyetleri arasında çok sayıda önergeleri ayrıca kanun teklifi ve konuşmaları bulunmaktadır.

- Hicaz pulları gelirlerinin Hilâliahmere veya memleketin imarına harcanması hakkındaki önergesi Muvazenei Maliye Encümenine havale edilmiştir.²⁰² Darüleytamlarla, Sanayi Mekteplerinin birleştirilmesi hususundaki önergesi oylamaya konulmamıştır.²⁰³ Çiftçilere verilecek tohumluk hakkındaki tasarının bir an evvel görüşülmesine dair verdiği önergenin görüşülmesi kabul edilmiştir.²⁰⁴ Yirmi dört saate bölünen gün usulünün kabulü hakkında temenni önergesi²⁰⁵ ve Orduda bulunan kadro fazlası hayvanların muhtaç çiftçilere verilmesine dair önergesi mevcuttur. Aynı zamanda Adana ve Cebelibereket hapishanelerinin yeniden inşa ettirilmesi hakkında önergesinde;²⁰⁶ adı geçen hapishanelerin şehir içinde yer aldıklarını, her yönden kötü durumda bulunduklarını, sıhhi şartları taşımadıklarını bildirmiştir. Şehir dışında uygun yerlere yeni hapishane inşa edilmesini önermiştir. Yeni hapishane binalarının çağdaş bir şekilde yapılmasını talep etmiş, dönemin Başbakan'ı da bu konuyla ilgili 22 Eylül 1923 tarihinde gereğinin yapılmasını söylemiştir.²⁰⁷ Reji tütünlerinin fiyatlarının kontrol

¹⁹⁸ TBMM ZC., III. Dönem 17. Cilt 35. Birleşim 13.3.1930, sıra no:10

¹⁹⁹ TBMM ZC., II. Dönem 1. Cilt 5. Birleşim, 16.8.1923, 72-73.

²⁰⁰ TBMM ZC., II. Dönem 19. Cilt 9. Birleşim 16.11.1925, 126.

²⁰¹ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-II. Dönem, 1923-1927-III*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 193.

²⁰² TBMM ZC., II. Dönem 1. Cilt 14. Birleşim, 5.9.1923, 419-437.

²⁰³ TBMM ZC., II. Dönem 2. Cilt 16. Birleşim, 9.9.1923, 26.

²⁰⁴ TBMM ZC., II. Dönem 2. Cilt 18. Birleşim, 13.9.1923, 84.

²⁰⁵ TBMM ZC., II. Dönem 2. Cilt 20. Birleşim, 17.9.1923, 143.

²⁰⁶ TBMM ZC., II. Dönem 2. Cilt 21. Birleşim 19.9.1923, 177

²⁰⁷ Sadık Sarısan, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye'de Hapishaneler (1920-1938)", Erdem Ünal (Yay. Haz.), *Türkiye Cumhuriyeti'nin Ekonomik ve Sosyal Tarihi Uluslararası Sempozyumu*, 26-28.11.2015 İzmir: Bildiriler (ss.1137-1162) Cilt:2, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2017, 1147.

edilmesine dair²⁰⁸ önergesi ile gündemin 14. maddesinde yer alan yirmi dörde bölünen saatin kabulü hakkında önergesi,²⁰⁹ Kavanini Maliye Encümenine havale edilmiştir. Ermeniler tarafından Korfu'ya kaçırılan Osmaniye'nin Rızaiye Mahallesi'nden Darendeli oğullarından Mehmed oğlu Yusuf ile kardeşi Mehmed'in kurtarılmalarına dair Dâhiliye Vekâletine vermiş olduğu önergesi,²¹⁰ Ordu mensubu olup da Harekâtı Milliye katılmayanlar hakkında kararların uygulanıp uygulanmadığına ve Orduya mensub olmayan memur ve devlet mensubu hakkında da bir muamele yapılmasının tasarlanıp tasarlanmadığına dair Başvekâletle Müdafaai Milliye Vekâletine vermiş olduğu önergesi,²¹¹ ecnebi istilâ kuvvetlerine vasıta ve alet olarak millî birliği ihlâl edenlerin ve suç işleyenlerin isimlerinin yayımlanıp ilân edilmesi hakkında temenni önergesi ve Ankara'da Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesince gece yarısına kadar mektubun işleme alınması temennisine dair önergesi,²¹² Ordu mensubundan olup da Harekâtı Milliye katılmayanlar hakkında Müdafaai Milliye Vekâletine verdiği önerge²¹³ Başvekâlete tebliğ edilmiştir.²¹⁴ Dört Yol kazasına bağlı Payas nahiyesinde işgal altında bulunan okulun tahliye edilmesine dair önergesi Başvekâlete gönderilmiştir.²¹⁵ Saatlerin birleştirilmesi ve yirmi dörde bölünmesi hakkındaki önergesi ve Ticaret Encümeni mazbatasını bulunmaktadır. Mazbata kabul edilmiştir.²¹⁶ Fransızlar tarafından Beyrut'a sevk edilen Adanalı ve Urfalı oğullarından Yusuf Ziya Efendi'nin tahliye edilmesine dair önergesi Başvekâlete gönderilmiştir.²¹⁷ Vatan hizmetinde görev alanlara maaş verilmesi hakkındaki mazbatanın, Teşkilat-ı Esasiye Kanununun görüşülmesinin ardından müzakere edilmesini teklif ettiği önerge kabul edilmemiştir.²¹⁸ Harekâtı Milliye esnasında otomobilleri alınan Adana çiftçilerinden Pamukcuzade Hüsnü Efendi'nin otomobillerinin zararının karşılanması hakkındaki önergesi Başvekâlete gönderilmiştir.²¹⁹ *"Türkiye Cumhuriyeti dâhilinde bir günü yirmi dörde taksim eden saat kullanılır. Saat ve günün mebdei gece yarısıdır. Cebelibereket Avni."*

²⁰⁸ TBMM ZC., II. Dönem 2. Cilt 25. Birleşim 25.9.1923, 238.

²⁰⁹ TBMM ZC., II. Dönem 4. Cilt 75. Birleşim 27.12.1923, 531.

²¹⁰ TBMM ZC., II. Dönem 5. Cilt 91. Birleşim 26.1.1924, 406.

²¹¹ TBMM ZC., II. Dönem 5. Cilt 91. Birleşim 26.1.1924, 406.

²¹² TBMM ZC., II. Dönem 5. Cilt 95. Birleşim 4.2.1924, 560.

²¹³ TBMM ZC., II. Dönem 5. Cilt 95. Birleşim 4.2.1924, 563.

²¹⁴ TBMM ZC., II. Dönem 5. Cilt 96. Birleşim 6.2.1924, 607.

²¹⁵ TBMM ZC., II. Dönem 6. Cilt 103. Birleşim 16.2.1924, 8.

²¹⁶ TBMM ZC., II. Dönem 7. Cilt 16. Birleşim 19.3.1924, 714.

²¹⁷ TBMM ZC., II. Dönem 8. Cilt 36. Birleşim 13.4.1924, 611.

²¹⁸ TBMM ZC., II. Dönem 8. Cilt 43. Birleşim 21.4.1924, 958.

²¹⁹ TBMM ZC., II. Dönem 13. Cilt 44. Birleşim 1.2.1925, 27.

şeklinde önergesi yapılan oylama sonucunda göz önünde bulundurulmamıştır.²²⁰ Cebel-i Bereket vilâyetinin İslâhiye kazasında bir Ziraat Bank şubesinin kurulmasına dair önergesi Başvekâlete verilmiştir.²²¹ Mussolini'nin açıklaması hakkında Cebel-i Bereket Mebusu Avni Paşa'nın, önergesi Hariciye Vekâletine havale edilmiştir.²²² Müdafaa-i Milliyede büyük fedakârlık gösterenlere İstiklâl Madalyası verilmesi hususunda; "*Riyaseti Celileye, İnfirat üzerine beyanı reyden sarfınazarla her muvafakiyetin takdirinin tarihe terkini teklif eylerim. Cebelibereket Avni.*" şeklinde verdiği teklif yapılan oylama sonucunda kabul edilmemiştir.²²³ Baro Reisi Lutfi Fikri Bey'in affının oylamaya konulması hakkında teklif vermiş, konu tekrar görüşülmek üzere Adliye Encümenine iade edilmiştir.²²⁴

- Rize Mebusu Merhum Rauf Bey'in, ailesine vatan hizmetinden dolayı maaş verilmesi hususunda teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası, Muvazene-i Maliye Encümenine havale edilmiştir.²²⁵ Yapılan oylama sonucunda teklif kabul edilmiştir.²²⁶ Harp malûllerinin devlet hizmetlerinde istihdamları ve bu hâlde maluliyet maaşlarının devamı hakkındaki teklifi Lâyiha Encümenine havale edilmiştir.²²⁷ Halife Vahdettin'in mal varlığına el konulması hakkındaki teklifi ve konunun tespitinin gerek olmadığına dair Adliye Encümeni mazbatası bulunmaktadır. Oylamaya konulan mazbata kabul edilmiştir.²²⁸

- Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında; "*Riyaseti Celileye, Matbuat vasıtasıyla yapılacak hıyanet suçu cezasının dört misline iblâğını rica ederim. Cebelibereket Avni.*"²²⁹ "*Riyaseti Celileye, Meclisi hâzırımızda mevcudolmıyan Azayı Salife tarafından Makamı Riyasete ita ve fakat henüz Heyeti Umumiyyeye mal edilememiş olan evrak hakkında yapılacak muamele hakkında ittihazı karar*

²²⁰ TBMM ZC., II. Dönem 20. Cilt 31. Birleşim 26.12.1925, 275.

²²¹ TBMM ZC., II. Dönem 22. Cilt 55. Birleşim 13.2.1926, 167.

²²² TBMM ZC., II. Dönem 24. Cilt 86. Birleşim 11.4.1926, 111.

²²³ TBMM ZC., II. Dönem 18. Cilt 109. Birleşim 22.4.1925, 481.

²²⁴ TBMM ZC., II. Dönem 5. Cilt 99. Birleşim 11.2.1924, 696.

²²⁵ TBMM ZC., II. Dönem 23. Cilt 66. Birleşim 4.3.1926, 49.

²²⁶ TBMM ZC., II. Dönem 33. Cilt 82. Birleşim 25.6.1927, 769.

²²⁷ TBMM ZC., II. Dönem 24. Cilt 82. Birleşim 3.4.1926, 19.

²²⁸ TBMM ZC., II. Dönem 7. Cilt 13. Birleşim 16.3.1924, 523.

²²⁹ TBMM ZC., II. Dönem 18. Cilt 108. Birleşim 21.4.1925, 374.

edilmediğinden bu kısım evrak hakkında da ittihazı karar buyurulmasını teklif eylerim." şeklinde istekte bulunmuştur.²³⁰

- Müdafaai Milliye Encümeninin, askerin durumunun iyileştirilmesi hakkında mazbata ve teklifi kanunisi ve Harp Malulleri Cemiyeti delegeleri tarafından verilen teklifnamenin Muvazenei Maliye Encümeninde bulunan Terfih Kanunu'yla birleştirilmesi hususunda söz alarak mazbatanın kabulünü teklif etmiştir.²³¹

- Türkiye Büyük Millet Meclisi Dâhili Nizamnamesi teklifinin 36. maddesi ile ilgili söz alarak milletvekillerinin takması için verilen rozetin resmî günlerde takılmasını teklif etmiştir.²³²

- Avukatlık Kanunu'na bir madde eklenmesi hakkında; *"Hakimlerin son bir sene zarfında vazifelerini yaptıkları yerlerde görevlerini yapamayacakları tarzında madde eklenirse hem vekâletin hem arkadaşlarının görüşleri tatmin edilmiş olur"* diyerek maddenin bu suretle değişikliğini teklif etmiştir.²³³

1.1.2.2.2. Mehmet İhsan Bey (Eryavuz)

I. Dönem milletvekili seçimlerine Cebel-i Bereket'ten katılan İhsan Bey, 1923 seçimlerinde de bu bölgeden ikinci kez milletvekili seçilmiş, mazbatasını 12 Ağustos 1923'te onaylanmıştır.²³⁴ İhsan Bey'in biyografisine I. Dönem Cebel-i Bereket milletvekilleri içerisinde yer verilmiştir.

1.1.2.2.2.1. Mehmet İhsan Eryavuz II. Dönem Meclis Faaliyetleri

Mehmet İhsan Bey II. Dönem TBMM'de Nafia Encümeni ve İrşat Encümeni azalığına seçilmiştir.²³⁵ Mecliste aktif olan milletvekilidir.

Bu dönem de Bahriye Vekâletine Cebel-i Bereket Mebusu İhsan Bey'in seçildiğine dair Mustafa Kemal Paşa'nın tezkeresi bulunmaktadır. Tezkere şöyledir; *"Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine Ankara 30.12.1340. Ol babdaki kanun*

²³⁰ TBMM ZC., II. Dönem 1. Cilt 5.Birleşim, 16.8.1923, 81.

²³¹ TBMM ZC., II. Dönem 13. Cilt 46.Birleşim, 3.2.1925, 127.

²³² TBMM ZC., II. Dönem 20. Cilt 29. Birleşim 2.12.1925, 244.

²³³ TBMM ZC., II. Dönem 28. Cilt 17. Birleşim 20.12.1926, 116.

²³⁴ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-II. Dönem, 1923-1927-III*, 191.

²³⁵ TBMM ZC., II. Dönem 1. Cilt. 5.Birleşim, 16.8.1923, 73.

*mucibince yeniden ihdas edilen Bahriye Vekâletine Cebelibereket Mebusu İhsan Beyin intihap edildiği Başvekâletten işar olunmakla intihabı vaki tasdik edilmiştir. Keyfiyeti Meclisi Âlinin ıttılaina arz eylerim efendim. Türkiye Reisi Cumhuri Gazi Mustafa Kemal."*²³⁶

İhsan Eryavuz'un Meclis faaliyetleri içinde önerge, kanun teklifi, soru, mazbata ve konuşmaları bulunmaktadır.

- Darüleytamlar Müdiriyeti Umumiyesi için Şubat ayına kadar yedi aylık tahsisat verilmesi hakkında kanun lâyihası görüşmeleri sırasında, Vekâletin tahkikat ve ıslahat hakkındaki vadinin iki ay içinde yerine getirilmesi ve bu meselenin çözümü için Avans Kanunundan verilmesini teklif ettiği önerge kabul edilmemiştir.²³⁷

- Merhum Üsküdarlı Tevfik Sükûti ailesine de, Nâzım Bey'in annesine ödenen miktarda maaş verilmesine dair önergesi Muvazenei Maliye Encümenine gönderilmiştir.²³⁸

- Cebel-i Bereket vilayetinin İslâhiye kazasında bir Ziraat Bankası şubesinin kurulmasına dair önergesi Başvekâlete gönderilmiştir.²³⁹

- Bolu Mebusu Vasfı Efendi'nin; Yavuz zırhlısının tamirine harcanan gidere dair gazetelerdeki yayın hakkındaki sorusu ve Bahriye Vekili İhsan Bey'in sözlü cevabı bulunmaktadır.²⁴⁰

- Tevfik Sükûti Bey'in vatan hizmetinden dolayı ailesine maaş verilmesi hakkında kanun teklifi yapılan oylama ile kabul edilmiştir.²⁴¹ Merhum Mehmet Ali Bey'in eşi Belkıs Hanım ve kızı Fatma Mihriban Hanım'a maaş verilmesi hakkında konuşmasında Heyeti Celileye, maaş tahsis verilmesi veya verilmemesi hakkında fikrinin olmadığını söylemiştir. Yapılan oylamayla maaş tahsisi kabul edilmiştir.²⁴² Seferde bulundukları süre zarfında Bahriye subaylarına yemek parası verilmesi hakkında kanun teklifi kabul edilmiştir.²⁴³ Bahriye Vekâleti bütçesinin 720. bölümünün beşinci maddesinde yer alan

²³⁶ TBMM ZC., II. Dönem 11. Cilt 29. Birleşim 31.12.1924, 307.

²³⁷ TBMM ZC., II. Dönem 1. Cilt 15. Birleşim, 8.9.1923, 471.

²³⁸ TBMM ZC., II. Dönem 7. Cilt 7. Birleşim 9.3.1924, 212.

²³⁹ TBMM ZC., II. Dönem 22. Cilt 55. Birleşim 13.2.1926, 167.

²⁴⁰ TBMM ZC., II. Dönem 14. Cilt 58. Birleşim 17.2.1925, 68.

²⁴¹ TBMM ZC., II. Dönem 8. Cilt 35. Birleşim 12.4.1924, 563.

²⁴² TBMM ZC., II. Dönem 8. Cilt 35. Birleşim 12.4.1924, 579.

²⁴³ TBMM ZC., II. Dönem 18. Cilt 109. Birleşim 22.4.1925, 462.

"gemi" ifadesinin "gemi tamirâtı" şeklinde düzeltilmesini teklif etmiş, teklifi kabul edilmiştir.²⁴⁴ Bahriye Vekâletine sunduğu Sicil Kanunu'nun ilk olarak görüşülmesi ile ilgili teklifi kabul edilmiştir.²⁴⁵ 1927 senesi Bahriye Vekâleti bütçesinin görüşülmesi ve kabul edilmesini Heyeti Celileden rica etmiş, isteği kabul edilmiştir.²⁴⁶

- Eski İcra Vekilleri Heyetine geçici olarak güven duyulması görüşmeleri sırasında Heyeti Vekile seçimi yapılmaya kadar Heyete güven duyulması gerektiğini söylemiştir.²⁴⁷

- Birinci İnönü Harbine katılan Meclis azasının İstiklâl Madalyası'yla ödüllendirilmelerine dair Büyük Millet Meclisi Reisisaniliği tezkere hakkında söz almış, konuşmasında orada bulunan herkese İstiklâl Madalyası verilemeyeceği, böyle bir ödüllendirmenin mevzu bahis olunamayacağını belirtmiştir.²⁴⁸

- On bir kişinin İstiklâl Madalyası'yla ödüllendirilmesi hakkında bu konuyla ilgili bu on bir kişi içerisinde biri hesap memuru ikisi de ambar memuru olduğundan dolayı madalyanın herkese verilemeyeceği konusunda itiraz etmiştir. Tezkere, Müdafaa-i Milliye Encümenliğine havale edilmiştir.²⁴⁹

- Posta Kanunu ile ilgili Posta Teşkilatı olmayan yerler hakkında söz almış, köylerde Posta Teşkilatı bulunmamasından dolayı köylünün mektubunu kendi götürdüğünü bunun için de posta puluna ücret verip vermeyeceği konusunda soru yöneltmiştir.²⁵⁰

- Yetimhanelerin bütçesine maaş ödenmesine dair kanun ile ilgili maaş ödenmesinin gerekli olduğunu söylemiştir.²⁵¹

- Matbuat bütçesi hakkında söz almış, basının ağır yükten kurtarılması gerektiğini söylemiştir.²⁵²

- Kastamonu Hapishanesinde hapis yatan Devrekâni nahiyesinin Bozkoca köyünden İmamoğlu Hasan Tahir'in affına dair mazbatayı kabul etmenin veremli birinin

²⁴⁴ TBMM ZC., II. Dönem 25. Cilt 102. Birleşim 18.5.1926, 264.

²⁴⁵ TBMM ZC., II. Dönem 30. Cilt 47. Birleşim 28.3.1927, 252.

²⁴⁶ TBMM ZC., II. Dönem 31. Cilt 54. Birleşim 16.4.1927, 182.

²⁴⁷ TBMM ZC., II. Dönem 1. Cilt 3. Birleşim, 13.8.1923, 46.

²⁴⁸ TBMM ZC., II. Dönem 1. Cilt 6. Birleşim, 19.8.1923, 92.

²⁴⁹ TBMM ZC., II. Dönem 1. Cilt 12. Birleşim, 1.9.1923, 322-323.

²⁵⁰ TBMM ZC., II. Dönem 1. Cilt 13. Birleşim, 3.9.1923, 403.

²⁵¹ TBMM ZC., II. Dönem 1. Cilt 15. Birleşim, 8.9.1923, 464.

²⁵² TBMM ZC., II. Dönem 2. Cilt 16. Birleşim, 9.9.1923, 12.

affıyla memleketteki herkesi öldürmek anlamına geleceğini ve bunun uygun olmadığını söylemiştir.²⁵³

- Adliye Vekâleti bütçesi hakkında konuşmasında adliyenin ıslaha ihtiyacı olduğunu söyleyerek, Adliye Encümeni Reisi'ne; ıslah program ve hedefleriyle ilgili soru yöneltmiştir.²⁵⁴

- Ziraat Bankasının bütçesi ile ilgili söz alarak, bankanın geliştirilmesi gerektiğini söyleyerek bu hususta gerekenin yapılıp yapılmadığı sorusunu yöneltmiştir.²⁵⁵

- İstiklâl Mahkemeleri Kanunu'nun 12. maddesi hakkında söz alarak, İstanbul İstiklâl Mahkemesi Riyasetinden gelen bir aylık mesaiyi açıklayan cetvelin takdim edildiğini bildirmiştir.²⁵⁶

- Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 25. maddesi ile ilgili söz alarak maddenin değiştirilmesini teklif etmiş, yapılan görüşmeler sonucunda oylamaya konulan madde kabul edilmemiştir.²⁵⁷

- Canik Mebusu Talât Avni Bey'le arkadaşlarının vermiş olduğu, Musiki Mualimi Zeki Bey ve orkestrasına mensup kişilerin maaşlarının arttırılmasına dair önerge hakkında söz almış, Zeki Bey hangi vekâlete mensup ise o vekâletin ödüllendirme yapmasının daha uygun olduğunu söylemiştir.²⁵⁸

- Teşkilâtı Esasiye kanun lâyihasının 40. maddesi hakkında söz almış, bu konuda İsmet Paşa, Gazi Paşa ve Fevzi Paşa'nın görüşlerini almak istediğini söylemiş ve Recep Bey'in önergesinin kabul edilmesinin gerekli olduğuna değinmiştir.²⁵⁹

- Mücadelei Milliye zamanında kaçakçılık yapılarak çalınan altınların iadesine ve kaçakçılıktan mahkûm olanların affına dair kanun teklifi sırasında söz alarak, kaçırılan paraların iadesi ile ilgili Maliye Vekiline soru yöneltmiştir.²⁶⁰

- Kırkkilise Mebusu Doktor Fuat Bey ve arkadaşlarının; Ereğli-Devrek-Reşadiye-Yabanabat-Ankara yolunun genel yollar arasına alınması hakkında kanun teklifi ve reddine dair Nafia Encümeni mazbatasını ile ilgili, Nafiâ Vekâletine; "Ereğli -

²⁵³ TBMM ZC., II. Dönem 2. Cilt 18. Birleşim, 13.9.1923, 74.

²⁵⁴ TBMM ZC., II. Dönem 3. Cilt 55. Birleşim 19.11.1923, 484.

²⁵⁵ TBMM ZC., II. Dönem 3. Cilt 57. Birleşim 24.11.1923, 582.

²⁵⁶ TBMM ZC., II. Dönem 5. Cilt 92. Birleşim 3.1.1924, 464.

²⁵⁷ TBMM ZC., II. Dönem 7. Cilt 19. Birleşim 23.3.1924, 1008.

²⁵⁸ TBMM ZC., II. Dönem 8. Cilt 22. Birleşim 26.3.1924, 37.

²⁵⁹ TBMM ZC., II. Dönem 8. Cilt 31. Birleşim 7.4.1924, 382.

²⁶⁰ TBMM ZC., II. Dönem 10. Cilt 7. Birleşim 15.11.1924, 266.

*Ankara rabıtası hakkında bir teşebbüsleri var mıdır? Bize izah buyursunlar!" şeklinde soru yöneltmiştir.*²⁶¹

- Millî Mücadele'ye fiilen katılan Karahisarısahip Milletvekili İsmail Şükrü Efendi'nin İstiklâl Madalyası şeridinin kırmızı-yeşile değiştirilmesi hakkında Şükrü Efendi'ye İstiklâl Madalyası verilemeyeceğini söylemiştir.²⁶²

- Beyoğlu ve Üsküdar vilâyetlerinin lağvedilerek kaza hâlinde idaresi hakkında kanun lâyihası ile bu konuda Trabzon Mebusu Muhtar Bey'in kanun teklifi ve Dâhiliye Encümeni mazbatasına hakkında söz almış, Üsküdar vilâyetinin kaza hâlinde değil de vilâyet hâlinde idare edilmesi gerektiğini ve Heyeti Celileye tasarının geri alınması gerektiğini söylemiştir.²⁶³

- Bahriye Vekâleti bütçesi hakkında söz almış, Bahriye Vekâleti bütçesi için vermiş olduğu zam teklifi kabul edilmiştir.²⁶⁴

- 23 Mayıs 1926 tarihli Muvazenei Umumiye Kanunu'na ilâve edilmek üzere Maliye Vekili tarafından teklif edilerek Encümene havale edilen on yedinci madde ile ilgili söz almış; Yavuz meselesinin Bahriye Vekâletinden önce de var olan bir mesele olduğunu, üç milyon liraya Yavuz'un tamirinin mümkün olduğunu söylemiştir.²⁶⁵

1.1.2.3. Türkiye'de 1923-1927 Yılları Arasında Siyasi Partiler

1.1.2.3.1. Cumhuriyet Halk Fırkası

Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın başarıyla sonuçlanmasının ardından sıra ülkeyi ve ulusu çağdaş uygarlığın ilerisine taşıyacak siyasal bir örgütün kuruluşuna gelmişti.²⁶⁶ Bu doğrultuda Mustafa Kemal Paşa; parti kurma fikrini ilk kez, Lozan Konferansı'nın devam ettiği günlerde, 6 Aralık 1922 tarihinde Ankara'da yayımlanan Hâkimiyet-i Milliye, Öğüt ve Yenigün gazetelerine verdiği demeçte,²⁶⁷ "*Halkçılık esası üzerine müstenit ve Halk Fırkası namıyla siyasi bir fırka teşkil etme niyetindeyim.*" sözleriyle

²⁶¹ TBMM ZC., II. Dönem 10. Cilt 9. Birleşim 19.11.1924, 306.

²⁶² TBMM ZC., II. Dönem 11. Cilt 18. Birleşim 8.12.1924, 25.

²⁶³ TBMM ZC., II. Dönem 11. Cilt 18. Birleşim 8.12.1924, 33.

²⁶⁴ TBMM ZC., II. Dönem 16. Cilt 86. Birleşim 24.3.1925, 183.

²⁶⁵ TBMM ZC., II. Dönem 25. Cilt 107. Birleşim 24.5.1926, 477.

²⁶⁶ İhsan Güneş, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Milletvekili Genel Seçimleri (1919-1935)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2017, 233.

²⁶⁷ Hikmet Bilâ, *CHP 1919-1999*, Doğan Kitapçılık A.Ş., 1999, 33.

duyurmuştur.²⁶⁸ Mustafa Kemal Paşa, demecinden kısa bir süre sonra halk ile yakın temasta bulunmak ve birtakım girişimlere başlamadan önce fikir alışverişinde bulunmak amacıyla 14 Ocak 1923 tarihinde bir ay sürecek olan Batı Anadolu gezisine çıkmıştır.²⁶⁹ Bu gezisindeki konuşmalarından mevcut meclisi feshedeceği, düşündüğü inkılâp ve reformları yeni kurulacak Meclise uygulamayı amaçladığı anlaşılmıştır.²⁷⁰ Mustafa Kemal Paşa'nın, 1923 yılının Mart ayında yurt gezilerini tamamlamasının ardından sıra artık çalışamaz duruma gelen TBMM'de seçimlerin yenilenmesi kararı alınmasına gelmişti.²⁷¹ Bu kararın ardından Mustafa Kemal Paşa, 8 Nisan günü bir seçim bildirisi yayımlamış, seçimlerin yapılmasından sonra alınması gereken önlemleri, ekonomiyi canlandırmayı ve devletin örgütlenmesini tamamlamayı amaçlayan kararları sıralayan ve tarihe "*Dokuz Umde*" olarak geçen bildiride Meclis çatısı altında faaliyet gösteren Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubunun Halk Fırkasına dönüştürüleceğini kamuoyuna duyurmuştur.²⁷²

1 Ağustos 1923 yılında yapılan seçimlerle TBMM 11 Ağustos 1923 tarihinde ikinci dönem çalışmalarına başlamıştır. Yeni kurulan Meclis'te 17 Ağustos 1923 tarihinde Halk Fırkası Nizamnamesinin hazırlık çalışmaları tamamlanıp fırka nizamnamesi kabul edilince, İzmir'in kurtuluşunun birinci yıl dönümü olan 9 Eylül 1923 günü, Mustafa Kemal Paşa tarafından Dâhiliye Vekâletine verilen dilekçeyle Halk Fırkası resmen kurulmuştur. Fırkanın Genel Başkanlığına Mustafa Kemal Paşa, Genel Sekreterliğine de Recep Peker getirilmiştir.²⁷³

29 Ekim 1923 tarihinde Umumi Reis Mustafa Kemal Paşa'nın cumhurbaşkanı seçilmesi nedeniyle, Fırka içinde Umumi Reis vekilliği kurulmuş ve bu görev 19 Kasım 1923 günü Mustafa Kemal Paşa tarafından İsmet İnönü'ye verilmiştir. İsmet Paşa da Halk Fırkasının idaresi ile ilgili sorumluluğu üzerine aldıktan sonra bütün Müdafaa-i

²⁶⁸ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, c.2, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1997, 51.

²⁶⁹ Yaşar Özkandaş, "Atatürk Dönemi Basınında Cumhuriyet Halk Partisi'nin Dördüncü Büyük Kurultayı," Erdem Ünlen-H.Aytuğ Tokur (Yay./Haz.), 9.Uluslararası Atatürk Kongresi: 12-15 Kasım 2019, Amasya: Bildiriler III. cit (ss.2519-2562), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2021, 2523.

²⁷⁰ Zeki Çevik, Milli Mücadele'de "Müdafaa-i Hukuk'tan Halk Fırkası'na Geçiş (1918-1923), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2002, 456.

²⁷¹ Bilâ, CHP 1919-1999, 38.

²⁷² Ünlen-Tokur (Yay./Haz.), 9.Uluslararası Atatürk Kongresi: 12-15 Kasım 2019, Amasya: Bildiriler III. Cilt (ss.2519-2562), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2524.

²⁷³ Erdoğan Teziç, 100 Soruda Siyasi Partiler, (Partilerin Hukuki Rejimi ve Türkiye'de Partiler), Gerçek Yayınevi, İstanbul Ocak 1976, 236.

Hukuk Merkez Heyetlerine bir tamim göndermiştir. Bu tamimde, Halk Fırkasının kuruluşuna kısaca değindikten sonra, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk İdare Heyetlerinin "*Halk Fırkası Heyetleri*" adı altında görevlerine devam edeceklerini bildirmiş, böylece Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin şubelerini Halk Fırkasına bağlamıştır.²⁷⁴ İsmet Paşa'nın bu genelgesiyle Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, bir siyasal partiye dönüşmüş,²⁷⁵ Halk Fırkasının adı 10 Kasım 1924'te "*Cumhuriyet Halk Fırkası*" olarak değiştirilmiş, Mayıs 1935 yılında toplanan 4. Kurultay'da ise Fırka, "*Cumhuriyet Halk Partisi*" adını almıştır.²⁷⁶

1.1.2.3.2. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk muhalefet partisi olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurulmasına giden süreci; Mecliste 1. Grup ve 2. Grup arasında yaşanan rekabet, 2. Grup'un 1923 seçimlerinde tasfiye edilmesi, Lozan görüşmeleri sırasında yaşanan İsmet Bey-Rauf Bey çekişmesi, Cumhuriyet'in ilanı ve Halifeliğin Kaldırılması konusunda Ali Fuat Paşa, Rauf Bey ve Kâzım Karabekir Paşa'nın eleştirileri, 1924 Anayasası'nın yarattığı hukuki zemin olarak sayabiliriz.²⁷⁷

1924 yılının Eylül ayında Rauf Bey, Kazım Karabekir Paşa ve Ali Fuat Paşa İzmir'de bir araya gelerek askerlik görevlerinden ayrılma ve mecliste birlikte hareket etme kararı almışlardır. Kazım Karabekir buna sebep olarak, ülkenin şahsi idareye doğru kaydığını ve hizmetlerinin görmezden gelindiğini göstermiştir.²⁷⁸ 26 Ekim 1924'te Kazım Karabekir, 30 Ekim'de Ali Fuat Paşa ordu müfettişliği görevlerinden ayrılmışlardır. Kazım Karabekir ve Ali Fuat Paşa'nın ordu müfettişliklerinden istifaları, Refet Paşa'nın Meclise geri dönüşü, Gazi Mustafa Kemal tarafından "*Paşalar Komplosu*" olarak adlandırılmıştır.²⁷⁹ Bu olaylardan kısa bir süre önce Terakkiperver

²⁷⁴ Sezai Kürşat Ökte, *Cumhuriyet Halk Partisi Vilayet/İl Kongrelerinin Parti Politikalarına Etkileri (1930-1950)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara 2019, 59.

²⁷⁵ Bilâ, *CHP 1919-1999*, 42-43.

²⁷⁶ Fotoğraflarla Cumhuriyet Halk Partisi Kurultayları 1919-2016, Ocak 2016, 19.

²⁷⁷ Yavuz Özdemir, *Türk Modernleşmesi'nin İnkılap Evresi (İnkılap Tarihimiz 1922-1938)*, Kültür Eğitim Vakfı Yayınevi, Şubat 2011, 29.

²⁷⁸ Habip Kocaman-Mustafa Ceylan, Türkiye Cumhuriyetinin İlk Muhalefet Fırkası Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, *Yasama Dergisi*, Sayı:34, Eylül-Aralık 2016, 12.

²⁷⁹ Ülker Nurdan Seda, *Türk Basınında Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (Son Telgraf, Tevhid-i Efkâr, Cumhuriyet, Hâkimiyet-i Milliye)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2012, 109.

Cumhuriyet Fırkasının kurulmasının önünü açan asıl siyasi olay ise 20 Ekim 1924 günü, Menteşe (Muğla) Mebusu Esat Efendi'nin Mübadele, İmâr ve İskân Vekili Refet Bey'e yönelttiği bir sorudur. Soruda, mübadil ve muhacirlerin yerleştirilmelerinde görülen becerisizlik ve yolsuzluklar eleştirilmiştir. Bir hafta sonraki toplantıda Bakan'ın verdiği yanıt Meclisi tatmin etmemiş, soru önergeye çevrilmiştir.²⁸⁰ İsmet Paşa 5 Kasım'da, önergenin genişletilerek bütün hükümeti kapsamasını teklif etmiştir. Teklif kabul edilmiş, yapılan oylamada İsmet Bey Hükümeti 18'e karşı 148 oyla güvenoyu almış²⁸¹ ve İsmet Bey Hükümeti tekrar kurulmuştur. İsmet Bey Hükümetinin güvenoyu almasına tepki gösteren muhaliflerden Refet Bey,²⁸² Adnan Bey, Rauf Bey Cumhuriyet Halk Fırkasından istifa etmişlerdir.²⁸³ Cumhuriyet Halk Fırkasında yaşanan bu ayrılıklar üzerine, Meclis içinde ayrı bir fırka oluşturma teşebbüslerine girişilmiş, yapılan çalışmalar sonucunda 17 Kasım 1924'te Ankara'da Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası resmen kurulmuştur.²⁸⁴ Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının Başkanı Kâzım Karabekir'dir. Rauf Bey ve Adnan Bey genel başkan yardımcıları, Ali Fuat Paşa da genel sekreterdir. Bekir Sami, Kara Vasıf, Refet Paşa, Hüseyin Avni, Cafer Tayyar, Hüseyin Cahit ve Sabit Bey (Sağiroğlu) fırkanın ileri gelenleri arasındadır.²⁸⁵ Fırka merkezi, Ankara'da Postane Sokağı 7 numaralı dairede gösterilmektedir.²⁸⁶

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasına, Halk Fırkasından istifa eden 28 milletvekiliyle birlikte Gümüşhane'den bağımsız milletvekili seçilen Zeki Bey (Kadimbeyoğlu) olmak üzere toplam 29 milletvekili katılmıştır.²⁸⁷ Fırka programı esaslar, siyaset-i dâhiliye, iktisadiyat, siyaset-i maarif, siyaset-i içtimaiye, itibar, maliye başlıkları olmak üzere 58 maddeden oluşmuştur.²⁸⁸ Fırkanın yayın organı yoktur, fakat

²⁸⁰ Tunçay, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931)*, 100.

²⁸¹ Mustafa Şener, "Burjuva Uygarlığının Peşinde", Gökhan Atılğan-Cenk Saraçoğlu-Ateş Uslu, (Yay. Haz.) *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Siyasal Hayat*, (ss.201-327), Yordam Kitap, Ekim 2016, 241.

²⁸² Erkan Afşar, "Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın "Programları" Ekseninde Mukayesesi", *History Studies International Journal Of History*, 12/4, Ağustos 2020, 1354.

²⁸³ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasi Partiler (1859-1952)*, İstanbul 1952, 607.

²⁸⁴ Hamza Eroğlu, *Türk İnkılap Tarihi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1982, 286.

²⁸⁵ Bilâ, *CHP 1919-1999*, 52-53.

²⁸⁶ Ülker Nurdan Seda, *Türk Basınında Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (Son Telgraf, Tevhid-i Efkâr, Cumhuriyet, Hâkimiyet-i Milliye)*, 117.

²⁸⁷ Demirel, *Tek Parti'nin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 73.

²⁸⁸ Seda Sarı, *Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri (1923-1938)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya 2011, 39.

İstanbul basınından; İstiklal, Son Telgraf, Tevhid-i Efkâr ve Vatan gazeteleri fırkayı destekleyerek, fırkanın düşüncelerini savunmuşlardır.²⁸⁹

Fırkanın ilk şubesi Urfa'da açılmış, 1924 Aralık ayının sonunda teşkilâtını tamamlayan tek il Sivas olmuştur.²⁹⁰ Fırka kuruluşundan iki buçuk ay sonra, İstanbul'da on bir bölgede, Anadolu'da Urfa, Trabzon, Sivas, Samsun ve Eskişehir'de şubelerini kurarak kısa sürede örgütlenmeyi başarmıştır.²⁹¹

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, kuruluşundan yedi ay sonra kapatılmıştır. Fırkayı kapatılmaya götüren süreç ise Doğu'da Şeyh Sait İsyanı'nın patlak vermesi olayıdır.²⁹² İsyen 13 Şubat 1925 tarihinde, Diyarbakır ili Eğil Nahiyesine bağlı Piran köyünde asker kaçaklarını saklayan Şeyh Sait'in kardeşi Şeyh Abdurrahim tarafından, kaçakların askerî birliğe teslim edilmesi talebine silahla verilen karşılık sonucu çıkan çatışmayla başlamış ve kısa sürede geniş bir bölgede gerçekleşen ayaklanmanın temelini oluşturmuştur. Şeyh Sait, bölge halkını İslam dini adına ayaklanmaya çağıran bir bildiri yayımlayarak isyana davet etmiştir. Diyarbakır, Muş, Erzincan ve Elazığ'da çıkan bu isyan kısa sürede Mardin, Tunceli, Urfa, Siirt, Bitlis, Van ve Hakkâri bölgelerine yayılmıştır.²⁹³

Doğu Anadolu'da patlak veren bu isyan neticesinde Fethi Bey'in başkanlığındaki hükümet hemen bir dizi önlemler almış; 23 Şubat'ta Diyarbakır, Elazığ, Genç, Muş, Ergani, Dersim, Mardin, Urfa, Siverek, Siirt, Bitlis, Van ve Hakkâri ile Erzurum'un Kığı, Hınıs ilçelerinde sıkıyönetim ilan edilmiş, bazı birlikler de doğuya kaydırılmıştır. Alınan tedbirlerin yetersizliği sonucu isyan önlenememiş bu durum CHF içerisinde Fethi Bey hükümetine muhalif seslerin yükselmesine neden olmuştur. 2 Mart 1925'te yapılan parti grubu toplantısında, daha sert önlemlere başvurulması gerektiğini içeren önerge kabul edilince Fethi Bey istifa etmek zorunda kalmıştır. Hükûmetin istifa etmesi üzerine 3 Mart'ta, başbakanlık görevi İsmet Paşa'ya verilmiştir. 4 Mart'ta 23 ret oyu, 1

²⁸⁹ Vahdetin Engin, *Hesaplaşma, Atatürk ve Muhalefet Arasındaki İktidar Mücadelesinde Son Hamle: İzmir Suikastı*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul Eylül 2011, 26.

²⁹⁰ Sarı, *Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri (1923-1938)*, 41.

²⁹¹ Erik Jan Zürcher, *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Siyasal Muhalefet Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (1924-1925)*, İletişim Yayınları, İstanbul 2003, 94-96.

²⁹² Hakan Erterzi, *Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve İzmir Basını*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir 2000, 68.

²⁹³ Hasan Acar, Türk Siyasal Hayatında Şeyh Sait İsyanı, "Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi", Cilt: 8 Sayı:3, Nisan 2019, 2935.

çekimser oya karşılık 153 oyla meclisten güvenoyu alan hükûmet, aynı gün Takrir-i Sükûn Kanunu'nu çıkarmıştır.²⁹⁴

İki yıl yürürlükte kalmak üzere çıkartılan bu yasa hükûmete olağanüstü hâl yetkileri tanımış, hükûmet bu yasayla huzur ve sükûnu bozmaya yönelik her türlü girişim, örgüt ve yayını yasaklama yetkileriyle donatılmıştır. Aynı gün alınan meclis kararıyla; biri merkezi Ankara'da bulunacak, öteki de ayaklanma bölgesinde görev yapacak olan iki İstiklâl Mahkemesi kurulmuştur. Ayaklanma bölgesi için kurulan Şark İstiklal Mahkemesine idam cezalarını uygulama yetkisi de verilmiştir. Takrir-i Sükûn Kanunu'na dayandırılarak gerçekleştirilen ilk uygulamalardan biri, muhalif gazetelerin kapatılması olayıdır. Kanunun çıkmasından iki gün sonra 6 Mart'ta; İstanbul'da yayın hayatını devam ettiren İstiklal, Son Telgraf, Tevhid-i Efkâr, Sebilürreşat, Aydınlık ve Orak Çekiç gazeteleri kapatılmış, bu gazeteleri 16 Nisan'da kapatılan Tanin izlemiştir. 11 Ağustos'ta da Vatan gazetesi kapatılmıştır. Ayrıca İzmir, Bursa, Mersin, Trabzon ve Adana başta olmak üzere bazı illerde yayımlanan muhalif gazeteler de bu kanuna dayanılarak kapatılmıştır.²⁹⁵

İsyanın bastırılması için alınan tedbirler sonucunda 15 Nisan 1925 tarihinde Şeyh Sait ve adamları ele geçirilmiştir.²⁹⁶ Ayaklanmanın baş sorumlusu Şeyh Sait ile adamları, Diyarbakır'da görev yapan Şark İstiklal Mahkemesinde yargılanarak 28 Haziran'da ölüm cezasına çarptırılmış ve cezaları bir gün sonra yerine getirilmiştir. Mahkeme bu karardan sonra çoğu ayaklanmayla ilgili olarak idam ve hapis cezası vermiş²⁹⁷ isyanla Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası arasında ilişki olup olmadığı da ele alınmıştır. Görüşülen davaların ardından isyan bölgesi İstiklal Mahkemesi, 25 Mayıs'ta kendi bölgesindeki valiliklere gönderdiği bir yazıyla, bölgelerindeki Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının şubelerinin kapatılması emrini vererek,²⁹⁸ bu partiyle ilgili davalardaki gelişmeleri hükûmete bildirmiştir. Ayrıca Ankara İstiklâl Mahkemesinin Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası konusunda hükûmeti uyarması²⁹⁹ sonucu Bakanlar Kurulunu düzenlediği toplantıda; Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının, programında yer verdiği "*efkâr ve ve itikadat-ı diniyeye hürmetkâr olma*" maddesinin halkı ve

²⁹⁴ Demirel, *Tek Parti'nin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 75-76.

²⁹⁵ Demirel, *Tek Parti'nin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 75-76.

²⁹⁶ Osrak, *Kâzım Karabekir'in Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasındaki Faaliyetleri*, 71.

²⁹⁷ Demirel, *Tek Parti'nin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 76.

²⁹⁸ Erterzi, *Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve İzmir Basını*, 76.

²⁹⁹ Ergün Aybars, *İstiklal Mahkemeleri*, Doğan Kitap, 2014, 394.

gericiliği kışkırttığı, doğudaki parti görevlilerinin de adı geçen maddeyi, ülkeyi dinsizlikten kurtaracaklarının bir göstergesi olarak kullanıp propaganda yaptıkları gerekçesiyle,³⁰⁰ Diyarbakır ve Ankara İstiklâl Mahkemelerinin kararları da göz önünde bulundurularak 3 Haziran 1925 tarihinde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kapatılmasına karar vermiştir.³⁰¹

1.1.2.4. Mustafa Kemal Paşa'nın Cebel-i Bereket'i (Osmaniye) Ziyareti

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu Mustafa Kemal Paşa; Türkiye'yi çağdaş ve modern uygarlık seviyesine taşımak amacıyla yapacağı inkılapları halka anlatmak, halkla fikir alışverişinde bulunmak ve halkıyla bütünleşmek amacıyla yurt gezilerine çıkmıştır. Yapmış olduğu bu gezilerde 52 ili ziyaret etmiş ve illerin bir kısmına birçok kez gitmiştir.³⁰² Bu amaçla düzenlenen gezilerden biri de Osmaniye'ye olmuştur. Mustafa Kemal Paşa, Osmaniye'ye tek ziyaretini 16 Ocak 1925 tarihinde gerçekleştirmiştir. Cuma günü saat 9.00'da Dört Yol'dan hareket eden tren saat 11.00'de Osmaniye'ye ulaşmış; Paşa, istasyonda toplanan mülki ve askerî erkân, memurlar, halk, öğretmenler ve öğrenciler tarafından büyük bir coşkuyla karşılanmıştır.³⁰³

Mustafa Kemal Paşa, yanında Latife Hanım ve erkânla trenden inmiş, kendisini karşılayanlardan iki öğrenci, ellerini öpmüştür. Bu öğrencilerden biri olan Fatma ile Mustafa Kemal Paşa'nın arasında şu konuşma geçmiştir: "*Atam ben okumak istiyorum. Beni Ankara'ya götürün.*" Mustafa Kemal Paşa etrafındakilere; "*Çocuğun anne babasına haber verin onu Ankara'ya götüreceğim*" diyerek çocuğun tahsil yapmasını sağlamıştır.³⁰⁴ Daha sonra düşmanla iş birliği yaptığı bildirilen şahsın evini ziyaret etmiş, burada yollara kadar döşenen halı ve kilimler dikkatini çekmiştir. Önce Dünya Savaşı'nı sonrasında Kurtuluş Savaşı'nı yaşayarak tüm mal varlıklarını ve binlerce insanını kaybeden bölgede, yerlere serilmiş kıymetli halılar, kendisine ulaşan haberleri doğrulamıştır. Mustafa Kemal Paşa, bu evde bir süre kaldıktan sonra; Mısır'da, Trablusgarp'ta birlikte savaştığı ve Millî Mücadele için kendisinden, halkın örgütlenmesini istediği Divlimoğlu Hacı'yı ziyaret etmek istemiştir. Divlimoğlu,

³⁰⁰ Erterzi, 77.

³⁰¹ Aybars, 394.

³⁰² Mehmet Önder, *Atatürk'ün Yurt Gezileri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1975, 8.

³⁰³ <https://osmaniye.ktb.gov.tr/ataturk-ve-osmaniye>. (24.1.2019)

³⁰⁴ Necdet Arı, Cumhuriyetin İlk Yıllarında Osmaniye'de Atatürk'e Sunulan Bir Gavurdağı Ağıtı, *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, cilt: 2 sayı:1, 2016, 108-113.

Mustafa Kemal Paşa'nın, evine geleceğini bildiği için dağa gönderdiği atlıların kestiği köknar dallarıyla evin tabanını bezemiştir. Mustafa Kemal Paşa, Divlimoğlu'nun evine varınca uzun zamandır görmediği silah arkadaşıyla kucaklaşmış ve aralarında şu konuşma geçmiştir: Mustafa Kemal Paşa,; *"-Yahu Hacı, senden evvel bir eve vardık. Yollarımıza halı, kilim serdiler."* *"Sen de dağda yeşillik koymamış evine kilim diye sermişsin."* deyince, Divlimoğlu: *"-Paşam ben Fransız'a hizmet etmedim ki halı ve kilimim olsun ben olanca paramı çetemle beraber vatana hizmet için kurtuluş uğruna tükettim yedim."* yanıtını vermiştir. Bu yanıttan hoşlanan Mustafa Kemal Paşa,; *"- Hacı ben senin işte bu doğruluğunu seviyorum"* demiştir. Mustafa Kemal Paşa, Divlimoğlu'nun evinden Hükümet Konağı'na geçmiş ve burada Haydar Kılıçarslan'la sohbet etmiştir. Haydar Kılıçarslan Mustafa Kemal Paşa ile olan konuşmasını; *"Bana "- Bu elbiseyi kim dikti?" diye beklemediğim bir soru sordu. Terzi Ali Kâhya'nın diktiğini söyleyince "- Memleketimizde böyle değerli sanatkârlar da varmış. Diyerek terzinin sanatını çok beğendiğini ifade etti. Daha sonra orada bulunanlara bazı sorular sordu ve onları dikkatle dinledikten sonra oradan ayrıldı."* şeklinde aktarmıştır. Mustafa Kemal Paşa, Osmaniye'de kaldığı sırada; önce Hacı Bicik Ömer'in otelinde, daha sonra Yedi Ocak İlkokulunun ana giriş kapısının solunda küçük sınıfta misafir edilmiştir. Okul; murt dalları, bayrak ve ağaçlarla süslenmiş, salona bulunabilen halılardan serilmiş, açık kalan alanlar mezda dallarıyla bezenmiştir. Misafir edileceği odaya alınınca kendisine kahve ikram edilmiş, buradaki sohbet esnasında çevrenin en yaşlı kişisiyle görüşmek istediğini söylemiştir.³⁰⁵ Mustafa Kemal Paşa'nın, bu isteği üzerine; Toprakkale'den, yüz on yaşında saçlı, sakalı, kaşlı ve kirpikleri ağarmış Kır İbiş adında bir ihtiyar getirilmiş, Mustafa Kemal Paşa, Kır İbiş'e, gençliğinde neyle geçindiğini sormuş, o da yapmış olduğu vurgunculukları anlatmıştır. Mustafa Kemal Paşa da ihtiyara; Cumhuriyet dönemiyle daha önceki dönem arasındaki huzur ve geçim farkını anlatmıştır.³⁰⁶

Daha sonra, okulda Mustafa Kemal Paşa şerefine bir program tertip edilir, bu programda İstiklâl Marşı'nı okuyacak bir öğrenci aranır. Ancak çoğu öğrenci, Mustafa Kemal Paşa'nın karşısında marşı okumaya cesaret edemez. İsmail adlı bir çocuk, marşı okumaya talip olur. İsmail, yoksul bir ailenin çocuğudur. Program başlar, Mustafa

³⁰⁵ Necdet Arı, *Bir Zamanlar Osmaniye*, Hasret Ofset Sürekli Form Matbaacılık, Osmaniye 2010, 236-237.

³⁰⁶ Ahmet Kılıç, *Osmaniye Tarihi*, Osmaniye Matbaası, Osmaniye 1962, 29.

Kemal Paşa yerini alır. Muallimler, İsmail'i, yüksekçe bir yere konan sandalyenin üstüne çıkarırlar. İsmail'in üzerinde, o zaman Amerikan bezi denilen çizgili kumaştan dikilmiş bir gömlek vardır. Mustafa Kemal Paşa, İsmail'e "Oku" der. Karşısında Mustafa Kemal Paşa'yı gören İsmail, İstiklâl Marşı'nı okurken o kadar heyecanlanır ki "-Yırtarım dağları enginlere sığmam taşarım" dediği esnada gömleğinin sol yanını tutarak yırtar. İsmail'i seyredenler şaşkınlıkla Paşa'ya döner ve ortada büyük bir sessizlik hâkim olur. Mustafa Kemal Paşa o kadar duygulanır ki elini bir kaç kere çırparak "-Aferin sana" der, yanındakilerden birine İsmail'e bir gömlek verilmesini emreder. Sonrasında, Tekelerden Gök Ali oğlu Musa'nın çok güzel sesi olduğundan Mustafa Kemal Paşa'ya bahsedilince; Mustafa Kemal Paşa bu kişiyi dinlemeyi çok arzu eder, adamlarını gönderip kendisini trene davet eder. Musa trende Mustafa Kemal Paşa'yla yemek yiyip, sohbet ettikten sonra Ata'ya "- Ceviz kabuğu ile deve sulanmaz Paşam" der. Arkasından silah icat oldu mertlik bozuldu türküsünü söylemeye başlayınca, Ata çok duygulanır, silahı gökyüzüne doğru boşaltır ve gümüş kabzalı tabancasını Musa'nın beline takar.³⁰⁷

Mustafa Kemal Paşa, ziyareti sırasında Hükümet Konağı, Belediye Dairesi ve Halk Fırkasını ziyaret etmiştir.³⁰⁸ Halk Fırkası hatıra defterine Osmaniye'yi ziyaretinden duyduğu memnuniyetini ifade eden duygu ve düşüncelerini şu sözlerle dile getirir; "-Osmaniye kasabası ve buranın kahraman halkını ziyaret edebildiğimden çok memnun oldum. Halkın gösterdiği kalbi ve samimi tezahürattan fevkalade mütehasşısıım. Bu güzel kalpli, mert insanlar arasında daha ziyade kalmak saadeti için ayrıca fırsat arayacağım. Gazi Mustafa Kemal 16 Ocak 1925." ³⁰⁹

Belediye Dairesini ziyaretinden sonra kısa bir gezintinin ardından istasyona giderek saat 13.30'da Adana'ya hareket etmiştir. Mustafa Kemal Paşa, Osmaniye'ye düzenlediği ziyaretinde halkıyla bütünleşmiş ve Türk milletinin düşüncelerine ne kadar önem verdiğini göstermiştir.³¹⁰

³⁰⁷ Ahmet Kılıç, *Osmaniye Tarihi*, Osmaniye Matbaası, Osmaniye 1962, 29.

³⁰⁸ Ahmet Kılıç, *Osmaniye Tarihi*, Osmaniye Matbaası, Osmaniye 1962, 29.

³⁰⁹ Cumhurbaşkanlığı Arşivi Belge Numarası: 01015039-587299.

³¹⁰ Arı, *Bir Zamanlar Osmaniye*, 242.

1.1.3. 1927-1931 Dönemi

1.1.3.1. 1927 Genel Seçimleri ve Cebel-i Bereket

1923 seçimleriyle oluşturulan II. Türkiye Büyük Millet Meclisi, yeni Türkiye'yi çağdaş uygarlık seviyesine taşıyacak; Cumhuriyet'in ilanı, Halifeliğin Kaldırılması, Şer'iye ve Evkâf Vekâletinin Kaldırılması, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâletinin Kaldırılması, Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Medeni Kanun'un Kabulü gibi köklü değişikliklere imza attı.³¹¹ Tüm bu gelişmelerin ardından sıra dört yıllık çalışma süresini dolduran meclisin yenilenmesine gelmişti. Meclisin yenilenmesi amacıyla, 26 Haziran 1927 tarihinde Afyon Milletvekili Ali Çetinkaya; "*Meclis'in tatil-i faaliyet etmesine*" dair önerge vermiş, önergenin kabulüyle Meclis 1 Kasım 1927 tarihine kadar çalışmalarına ara vermiştir.³¹² Böylece Türkiye Büyük Millet Meclisinin II. Dönem'i son bulmuş ve seçime giden yol açılmıştır.³¹³

Meclis tatile girmeden üç gün önce 23 Haziran'da, Cumhuriyet Halk Fırkası parti grubu, partinin nizamnamesinde önemli bir değişikliğe giderek önceden parti divanına ait olan milletvekili adaylarını belirleme yetkisini bu kuruldan alarak, doğrudan parti başkanı Mustafa Kemal Paşa'ya vermiştir.³¹⁴ Ardından Paşa, yapılacak seçimlerin önemini, kapsamını ve amacını belirleyen bir beyanname yayımlamış³¹⁵ ve ikinci seçmenlere, Cumhuriyet Halk Fırkası adaylarını destekleme çağrısı yapmıştır. Bu beyannameden bir gün sonra, Mustafa Kemal Paşa, belirlediği milletvekili adaylarını açıklamış, Cumhuriyet Halk Fırkası bütün seçim bölgelerinde seçilecek milletvekili sayısı kadar aday göstermiştir.³¹⁶

Seçimlerden önce yapılan bir değişiklik de 1924 Anayasası'nda seçimler konusunda düzenlenen birtakım hükümlerdir.³¹⁷ Bu hükümler;

"-18 yaşını bitiren her erkek Türk, mebus seçme ve 30 yaşını bitiren her erkek Türk mebus seçilme hakkına sahiptir.

³¹¹ Güneş, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Milletvekili Genel Seçimleri(1919-1935)*, 227.

³¹² Ünal, *1923 ve 1927 Seçimleri*, 217-218.

³¹³ Demirel, *Tek Parti'nin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 85.

³¹⁴ Demirel, *Tek Parti'nin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 85.

³¹⁵ Kâzım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-III. Dönem 1927-1931-I*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 32.

³¹⁶ Demirel, *Tek Parti'nin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 85-86.

³¹⁷ Servet Armağan, "Türkiye'de Parlamento Seçimleri", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 33 Sayı:3-4, 1967, 71.

Milletvekili seçilebilme koşulları şunlardır;

-Yabancı devlet hizmetinde bulunmamak,

-Yüz kızartıcı suçlardan veya hırsızlık, dolandırıcılık, emniyeti suiistimal, hileli iflas gibi suçlardan birisiyle mahkûm olmamak, kısıtlı olmamak,

-Yabancı devlet vatandaşlığı iddiasında bulunmamak,

-Medeni haklardan mahrum olmamak,

-Türkçeyi okuyup yazma bilmek.

-Milletvekili seçimi 4 yılda bir yapılır, süresi dolan üyeler yeniden seçilebilirler."

şeklindedir.³¹⁸

Ayrıca, ordu mensuplarının ordudan istifa etmediği ya da emekli olmadığı sürece milletvekili seçilebilmek için adaylıklarını koyamayacakları kararı alınmıştır.³¹⁹

1927 seçimleri; 1924 Anayasası'nda yer alan 320 sayılı seçim yasası, İntihab-ı Mebusan Kanunu'nu değiştiren 385 sayılı yasa ve tebliğ hükümlerine bağlı kalınarak,³²⁰ iki dereceli olarak yapılmış, 30 Temmuz'da başlayan ikinci seçmen seçimleri 5 Ağustos'ta tamamlanmıştır.³²¹ Milletvekilliği seçimiye 2 Eylül - 6 Eylül tarihleri arasında gerçekleştirilmiş,³²² seçimlere katılım %23 gibi düşük bir oranda kalmıştır.³²³ İkinci seçmenlerin oy kullanma işlemlerinin tamamlanmasıyla, seçimi bütün illerde sadece tek partinin katıldığı Cumhuriyet Halk Fırkası adayları kazanmış, seçime katılan bağımsız adaylar hiçbir varlık gösterememiştir.³²⁴ 63 seçim çevresinde yapılan bu seçimler sonucunda 316 milletvekili TBMM'ye katılmıştır.³²⁵

Cebel-i Bereket ise III. Yasama Dönemi'nde beş ayrı milletvekili tarafından temsil edilmiştir. Milletvekilliklerine; Ali Rıza Bey, Hüseyin Avni Bey ve İhsan Bey seçilmiştir. Hüseyin Avni Bey'in vefat etmesi üzerine yapılan ara seçimde, kendisinin

³¹⁸ Ülkü Varlı, Banu Ören, *Seçim Sistemleri ve Türkiye'de Seçimler*, Der Yayınları, İstanbul 2001, 77

³¹⁹ Saim Sezen, *Seçim ve Demokrasi*, Gündoğan Yayınları, İstanbul 2000, 234.

³²⁰ Melike Ayşe Kapdan, *Türkiye'de Parlamento Seçimleri ve Yasal Çerçevesi*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2019, 64-65.

³²¹ Demirel, *Tek Parti'nin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 85-86.

³²² Kapdan, *Türkiye'de Parlamento Seçimleri ve Yasal Çerçevesi*, 65.

³²³ Kenan Olgun, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt:27, Sayı:79, Ankara 2011, 14.

³²⁴ Demirel, *Tek Parti'nin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 85-86.

³²⁵ Kenan Olgun, *Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları*, 14.

yerine Mehmet Sabri Bey,³²⁶ İhsan Bey'in “Havuz-Yavuz Davası”nda yargılanması dolayısıyla milletvekilliğinin düşürülmesi neticesinde yapılan ara seçimde kendisinin yerine Abdülatif Naci Bey seçilmiştir.³²⁷ Hüseyin Avni Bey'in yerine Cebel-i Bereket milletvekilliğine seçilen Mehmet Sabri Bey ise; Üçüncü Dönem seçimlerinde ilk kez aday olduğunda, 7 Ekim 1927'de Manisa'dan milletvekili seçilmiş ve 1 Kasım 1927 tarihinde meclise katılmıştır. Ancak, Bükreş Büyükelçiliğine atanması sebebiyle, milletvekilliği görevinden 23 Mart 1929'da istifa etmiştir. Sabri Bey, bu dönemde ikinci kez seçimlere katılmış³²⁸ ve 24 Nisan 1930'da mebusluğu kabul edilmiştir.³²⁹ İhsan Bey'in yerine milletvekilliğine seçilen Naci Bey; 24 Eylül 1928'de, işinden kendi isteğiyle emekliye ayrılıp TBMM III. Dönem ara seçimlerine katılmıştır.³³⁰

1927 Seçimlerinde Cebel-i Bereket'te seçmen sayısı 13.690, oy kullanan seçmen sayısı 7114, katılım oranı ise % 52 olmuştur.³³¹ Aşağıdaki tablo incelendiğinde ikinci seçmenlerin kullandıkları oylar neticesinde en çok oyu alan milletvekilleri İhsan Bey ve Hüseyin Avni Bey olarak gözlemlenmiştir. Aldıkları oy miktarı ise 240'dır. Milletvekillerinden Ali Rıza Bey 239, Abdullatif Bey 230, en az oy alan kişi ise 224 oy ile Mehmet Sabri Bey olmuştur.³³²

1927 Milletvekili Genel Seçimi Cebel-i Bereket Genel Bilgileri

Seçmen Sayısı	: 13.690
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	: 7114
Katılım oranı	: % 52³³³

³²⁶ Ünal, *1923 ve 1927 Seçimleri*, 264.

³²⁷ Ahmet Demirel, *Tek Parti'nin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 87.

³²⁸ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-II. Dönem, 1923-1927-III*, 171.

³²⁹ TBMM ZC., III. Dönem 18. Cilt 51. Birleşim 24.4.1930, 120.

³³⁰ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-III. Dönem, 1927-1931-III*, 169.

³³¹ Güneş, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Milletvekili Genel Seçimleri (1919-1935)*, 265.

³³² *İhsan Bey'in Seçim Mazbatası* TBMM Arşivi Devre 3 Sicil No:88, *Avni Bey'in Seçim Mazbatası* TBMM Arşivi Devre 3 Sicil No:366, *Ali Rıza Bey'in Seçim Mazbatası* TBMM Arşivi Devre 3 Sicil No:216, *Naci Bey'in Seçim Mazbatası* TBMM Arşivi Devre 3 Sicil No:678, *Sabri Bey'in Seçim Mazbatası* TBMM Arşivi Devre 3 Sicil No:610.

³³³ B.C.A.Belge No: 490.01-359-1507-3.

Tablo 1.1.2. 1927 Milletvekili Genel Seçimi Cebel-i Bereket Genel Bilgileri³³⁴

Milletvekili	Kazalar	Aldıkları Oy Sayısı
İhsan (ERYAVUZ)	Ceyhan Kazası	65
	Bahçe Kazası	53
	Dört yol Kazası	44
	Islahiye Kazası	43
	Osmaniye Kazası	35
Toplam Oy Sayısı		240
Hüseyin Avni (ZAIMLER)	Ceyhan Kazası	65
	Bahçe Kazası	53
	Dört yol Kazası	44
	Islahiye Kazası	43
	Osmaniye Kazası	35
Toplam Oy Sayısı		240
Ali Rıza (BEBE)	Ceyhan Kazası	64
	Bahçe Kazası	53
	Dört yol Kazası	44
	Islahiye Kazası	43
	Osmaniye Kazası	35
Toplam Oy Sayısı		239
Abdüllatif Naci (ELDENİZ)	Ceyhan Kazası	63
	Bahçe Kazası	52
	Dört yol Kazası	40
	Islahiye Kazası	40
	Osmaniye Kazası	35
Toplam Oy Sayısı		230
Mehmet Sabri (TOPRAK)	Ceyhan Kazası	60
	Bahçe Kazası	52
	Osmaniye Kazası	43
	Islahiye Kazası	39
	Dört yol Kazası	30
Toplam Oy Sayısı		224

1.1.3.2. Seçilen Milletvekilleri ve III. Dönem Meclis Faaliyetleri**1.1.3.2.1. Ali Rıza Bey (Bebe)**

Ali Rıza Bey 1881 yılında Sinop'ta doğdu. Babası İbrahim Ethem Efendi'dir. Evli ve iki çocuk sahibi idi. 1899'da Harp Okuluna girdi. 1901'de Piyade Teğmen rütbesi ile mezun olarak 2. Ordu emrine verildi. 9 Ağustos 1904'te üsteğmenliğe terfi eden Ali

³³⁴ İhsan Bey'in Seçim Mazbatasını TBMM Arşivi Devre 3 Sicil No:88, Avni Bey'in Seçim Mazbatasını TBMM Arşivi Devre 3 Sicil No:366, Ali Rıza Bey'in Seçim Mazbatasını TBMM Arşivi Devre 3 Sicil No:216, Naci Bey'in Seçim Mazbatasını TBMM Arşivi Devre 3 Sicil No:678, Sabri Bey'in Seçim Mazbatasını TBMM Arşivi Devre 3 Sicil No:610.

Rıza Bey, 1905-1906 yılları arasında Yemen'de görev yaptı. Dönüşünde Levâzımat-ı Umumiye Dairesi Teftiş ve Muayene Kuruluna atandı. 27 Nisan 1911'de yüzbaşılığa terfi ettirilerek Levâzımat-ı Umumiye Beşinci Sevkiyat Şubesinde görevlendirildi. 1914 yılı başında da bu dairenin sevkiyat şubesi müdürlüğü görevini yürüttü. Yine aynı yılın Ağustos ayında Tekâlif-i Harbiye Komisyonunda görevlendirildi. Kasım ayında da kıdemli yüzbaşılığa terfi etti. Trablusgarp ve Balkan Savaşlarında gösterdiği gayret ve fedakârlıktan dolayı madalya ve kıdem zammı ile ödüllendirildi. 13 Haziran 1916'dan itibaren binbaşılığa terfi ettirilerek Sevkiyat Müdürlüğünde göreve devam etmesi uygun görüldü ve bu görevini savaş sonuna kadar sürdürdü.³³⁵

I. Dünya Savaşı'nda seferi ordu ve donanmanın ihtiyaçlarını karşılamada ve özellikle kömür tedariki konusunda olağanüstü çalışmaları çeşitli madalyalarla takdir edildi. Mondros Mütarekesi'nden sonra Harbiye Nezareti Merkez Müesseseleri Teftiş Kurulunda görevlendirildi. 1919 yılının Ekim ayında emekliye ayrıldı. 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul'un işgal edilmesi üzerine Millî Mücadele'de görev almak için 2 Nisan 1920'de Ankara'ya gelerek önce Anadolu Ajansında görevlendirildi ardından 23 Nisan 1920 tarihinde TBMM Hükümetinin kurulması üzerine yeniden ordu hizmetine alınarak binbaşı rütbesi ile Millî Müdafaa Vekâleti Levazım Dairesi başkan yardımcılığına, 21 Ekim 1920 tarihinde de İhzarat ve Tedarikât Başkanlığına atandı. Sakarya Savaşı sırasında Kırşehir menzil müfettişi olarak görev aldı. I. Dönem TBMM'ye İstanbul milletvekili olarak katıldı. II. Dönem'de yine İstanbul'dan,³³⁶ III. Dönem'de de Cebel-i Bereket'ten milletvekili seçildi.³³⁷ Millî Mücadeledeki hizmeti nedeniyle verilen kırmızı şeritli ve yeşil şeritli İstiklâl Madalyaları TBMM'nin 5 Mayıs 1927 tarih ve 330 sayılı kararı ile kırmızı-yeşil şeritli İstiklal Madalyası ile değiştirildi. 21 Şubat 1935 tarihinde İstanbul'da vefat etti³³⁸

³³⁵ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 505-506.

³³⁶ TBMM ZC, III. Dönem 1.C., 4.Birleşim, 5.11.1927, 22.

³³⁷ TBMM ZC., III. Dönem 1. Cilt 2.Birleşim, 2.11.1927, 9

³³⁸ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923- III*, 506.

1.1.3.2.1.1. Ali Rıza Bey'in III. Dönem Meclis Faaliyetleri

Ali Rıza Bey III. Dönem'de Müdafaa-i Milliye Encümenliğine seçilmiştir.³³⁹ Hastalığı sebebiyle izinli sayılmış aynı zamanda görevi suiistimal suçundan yargılanması dolayısıyla Meclis içerisinde aktif olamamıştır.

Ali Rıza Bey bu dönemde Meclis İdare Amirliği görevindeyken meclis veznesinden zimmetine para geçirdiği iddiasıyla hakkında soruşturma açılmış,³⁴⁰ kendisi hakkında yapılan suçlama ile ilgili söz alarak, suçunun olmadığına dair bir konuşma yapmıştır.³⁴¹ Soruşturma ile ilgili Başvekâlet Tezkeresi ve Muhtelit Encümen mazbatasını Meclise sunulmuştur. Mazbatada; Ali Rıza Bey'in görevi sırasında zimmetine para geçirdiği bu sebeple de milletvekili dokunulmazlığının Meclisi Âlice kaldırılmasına karar verilmiştir.³⁴² 2 Şubat 1928 tarihinde yasama dokunulmazlığı kaldırılarak yapılan kovuşturma sonucunda beraatına karar verilmiştir.³⁴³ Yasama görevi ise 5 Mart 1931'de son bulmuştur.³⁴⁴

1.1.3.2.2. Mehmet İhsan Bey (Eryavuz)

I. Dönem Cebel-i Bereket milletvekili seçilen İhsan Bey III. Dönem'de de Cebel-i Bereket'ten milletvekili seçilmiş, 2 Kasım 1927 tarihinde mazbatasını onaylanmıştır.³⁴⁵ Biyografisine I. Dönem Cebel-i Bereket milletvekilleri içerisinde yer verilmiştir.

1.1.3.2.2.1. Mehmet İhsan Bey'in III. Dönem Meclis Faaliyetleri

Mehmet İhsan Bey III. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinde Teşkilatı Esasiye Encümenliğine seçilmiştir.³⁴⁶ Bu dönem içerisinde kendisi hakkında yapılan soruşturma dolayısıyla zabıt tutanaklarında faaliyetlerine rastlanmamıştır.

İhsan Bey, Bahriye Vekili iken Yavuz zırhlısının tamiri sırasında yolsuzluk yaptığı gerekçesi ile yargılanmış, bu konu ile ilgili Malatya Mebusu Başvekil İsmet

³³⁹ TBMM ZC., III. Dönem 1.C., 4.Birleşim, 5.11.1927, 22.

³⁴⁰ TBMM ZC., III. Dönem 2.C., 39.Birleşim, 2.12.1928, sıra no.55.

³⁴¹ TBMM ZC., III. Dönem 1.C., 23.Birleşim, 27.12.1927, 183-184.

³⁴² TBMM ZC., III. Dönem 2.C., 39.Birleşim, 2.22.1928, sıra no.55.

³⁴³ Kadir Aktaş, "Türkiye Büyük Millet Meclisi Uygulamasında Yasama Dokunulmazlığı", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Cilt:19 Sayı:67, 2006, 371.

³⁴⁴ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, 506.

³⁴⁵ TBMM ZC., III. Dönem 1. Cilt 2. Birleşim 2.11.1927, 9.

³⁴⁶ TBMM ZC., III. Dönem 1.C., 4.Birleşim, 5.11.1927, 22.

Paşa tarafından önerge verilmiştir. İsmet Paşa önergesinde; İhsan Bey'in vekâleti esnasında görevini kötüye kullandığı gerekçesiyle Divanı Âliye sevk edilmesini ve hakkında soruşturma yapılmasını talep etmiştir.³⁴⁷ İhsan Bey ise verilen bu önergeye karşılık söz alarak, kendisinin masum olduğunu ve yapılanın bir komplo olduğunu belirten bir konuşma yapmıştır.³⁴⁸

İhsan Bey hakkında Başvekâlet tezkeresi Adliye Vekâletine sunulmuş, Mecliste yapılan görüşme ve oylamalar sonucunda Bahriye Vekili İhsan Bey'in, Havuz meselesinde memuriyetini suiistimal ettiğine ve Yavuz meselesine fesat karıştırması sebebiyle memuriyetten mahrumiyet ve hapis cezası ile yargılanmasına karar verildiği bildirilmiştir.³⁴⁹ Adliye Vekâletince verilen karar şu şekildedir: "*Bahriye Vekili sabıki İhsan Bey ve rüfekaşı hakkında icra kılınan muhakeme neticesinde: İhsan Bey'in Filander'in Havuz meselesinde vazifei memuriyetini suiistimal etmiş olduğuna ve Yavuz meselesinde fesat karıştırmak suretiyle irtikâba teşebbüs eylemekten esbabı müşeddede ile mücrimiyetine ve Ömer Nazım ve Doktor Fikret beylerin dolandırıcılık fiilinin faili olduklarına ve Sapanca'lı Hakkı Bey'in Yavuz işine müteallik İhsan Bey'in fiiline fer'an zimethal olmak suretiyle mücrimiyetine ve İhsan Beyin Türk Ceza Kanununun 205, 61 ve 13 ncü maddeleri mucibince ve esbabı müşeddede binaen takdir edilen altı seneden badettenzil iki yıl ağır hapsine ve iki yıl rütbe ve memuriyetten mahrumiyetine ve Sapanca'lı Hakkı Beyin 205, 61 ve 65.maddeler mucibince bir yıl ağır hapsine ve bir sene rütbe ve memuriyetten mahrumiyetine, Ömer Nazım ve Fikret beylerin kanunu mezkûrun 278 nci maddesine tevfiakan dörder ay hapis ve yüzer lira cezayı nakdî ile mahkûmiyetlerine ve İhsan Beyin hazır havuzu almak ve Ziya Beyin tekaüde sevki maddelerinden ademi mesuliyetine ve Filander'in havuz meselesinde irtikâptan beraatine, Nurettin Koniçe Beyin beraatine, Hüsamettin ve Fahri beylerin beraatlerine ve diğer maznunların da ademi mesuliyetlerine karar verilmiş olduğu berayı malumat arz olunur. 16 Nisan 1928.*"³⁵⁰

³⁴⁷ TBMM ZC., III. Dönem 1.C., 22.Birleşim, 24.12.1927, 157.

³⁴⁸ TBMM ZC., III. Dönem 1.C., 22.Birleşim, 24.12.1927, 164-170.

³⁴⁹ TBMM ZC., III. Dönem 3.C., 63.Birleşim, 21.4.1928, 178.

³⁵⁰ TBMM ZC., III. Dönem 3.C., 63.Birleşim, 21.4.1928, 174-175.

İhsan Bey'le, Ertuğrul Mebusu Fikret Bey'in haklarında Divanı Âlinin vermiş olduğu karar sonucunda Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun 12 ve 27. maddeleri gereğince mebuslukları kaldırılmıştır.³⁵¹

1.1.3.2.3. Hüseyin Avni Bey (Zaimler)

II. Dönem Cebel-i Bereket'ten milletvekili seçilen Hüseyin Avni Bey yine III. Dönem de Cebel-i Bereket'ten seçilmiş ve 2 Kasım 1927 tarihinde mazbatasını onaylanmıştır.³⁵² Biyografisine II. Dönem milletvekilleri içerisinde yer verilmiştir.

1.1.3.2.3.1. Hüseyin Avni Bey'in III. Dönem Meclis Faaliyetleri

Hüseyin Avni Bey III. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinde Müdafai Milliye Encümenliğine seçilmiştir.³⁵³

Zimmetine kayıtlı tütünü harcama suçundan yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi, Adliye ve Teşkilâtı Esasiye Encümenlerinden oluşan Muhtelit Encümen mazbatasını bulunmaktadır.³⁵⁴ Mazbata şu şekildedir: "*TBMM Yüksek Reisliğine, zimmetinde mukayyet tütünü kaçağa sarf etmek maddesinden maznun Cebel-i Bereket Mebusu Avni Paşa hakkında muhakeme icrası masuniyeti teşriyesinin refine bağlı bulunduğundan Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun 17 inci maddesine tevfikân muamele ifası Adliye Vekâletinden talep edildiğinden, muktazasının ifa ve iş 'ar buyrulmasını arz ve bu bapta evrakı leffen takdim ederim efendim. Başvekil İsmet.*" Ancak mazbata görüşmeleri sonrasında Avni Bey'in vefatı dolayısıyla yargılanmasına gerek kalmadığına karar verilmiştir.³⁵⁵

³⁵¹ TBMM ZC., III. Dönem 3.C., 63.Birleşim, 21.4.1928, 175.

³⁵² TBMM ZC., III. Dönem 1.C., 2.Birleşim, 2.11.1927, 9

³⁵³ TBMM ZC., III. Dönem 1.C., 4.Birleşim, 5.11.1927, 22.

³⁵⁴ TBMM ZC., III. Dönem 19.C., 64.Birleşim, 26.5.1930, 218.

³⁵⁵ TBMM ZC., III. Dönem 19.C., 64.Birleşim, 26.5.1930, sıra no.181.

1.1.3.2.4. Mehmet Sabri Bey (Toprak)

Mehmet Sabri Bey'in 1877'de Bosna'da doğduğu bilinmekle birlikte bazı kayıtlarda doğum yeri Manisa ili Turgutlu ilçesi olarak geçmektedir.³⁵⁶ Babası Kırşehirli Yüzbaşı Mehmet Usta, annesi Rukiye Hanım'dır. Bekârdır.³⁵⁷ İlköğrenimini Mukaddimat-ı Ulumi İptidai Mektebinde tamamladıktan sonra Darüşşafakadan birincilikle mezun oldu.³⁵⁸ Mezuniyetinden sonra 14 Mart 1899 tarihinde Posta ve Telgraf Nizamı Tercüme Kalemine memur edildi. 17 Mayıs 1905'te Posta ve Telgraf Nezareti Muhâsebat Ecnebiye Kalemi başkâtipliğine görevlendirildi.³⁵⁹ 14 Haziran 1906'da Telgraf ve Posta İdaresi tarafından telgraf fenni tahsili için Almanya'ya gönderildi. Almanya'da 1 yıl 8 ay kalarak staj gördü.³⁶⁰ 14 Şubat 1907'de Telsiz Telgraf fen memuru, 14 Ağustos 1908'de Mühendis Kalemi fen memuru, 26 Eylül 1909'da Telgraf Mekteb-i Âlisi müdürü ve 9 Haziran 1911'de Memurin ve Sicil Müdürlüğü vekili, 1912 yılında Heyet-i Fenniye'ye memur tayin edildi. Mehmet Sabri Bey, Hal Tercümesinde hep içinde mektep müdürlüğü kaldığından bahsetmiştir.³⁶¹ İttihat ve Terakki Partisinin mensubu olarak Mebusan Meclisinde aktif siyasetin içerisinde³⁶² ve Teceddüt Fırkası kurucuları arasında yer aldı. Fırkanın reisliğine her ne kadar âyandan Hüsnü Paşa getirilmişse de bu görevi Sabri Bey yürüttü.³⁶³ 18 Nisan 1912 tarihinde Saruhan Livasından Meclisi Mebusana seçildi. Üçüncü Dönem'de yeniden milletvekili seçilerek 1918 tarihine kadar bu görevini yürüttü.³⁶⁴ 1917-1918 yıllarında Rüsumat bütçesi raportörlüğü yaptı.³⁶⁵

Millî Mücadele döneminde Malta'ya sürgüne gönderilen kişiler arasında yer aldı. İngiliz Amiral Calthorpe'nin "ikinci sınıf" sürgünler olarak adlandırdığı, 28 Mayıs 1919

³⁵⁶ Serhat Küçük, Cumhuriyetin Biyografik Temellerinden: Mehmet Sabri Toprak, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 5(18), 2018, 124-125.

³⁵⁷ *Sabri Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi*, TBMM Arşivi, Devre 3, Sicil No:610.

³⁵⁸ Seyfi Yıldırım, "Osmanlıdan Cumhuriyete Bir Bürokrat ve Siyasetçi: Mehmet Sabri Toprak (1878-1938)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: XXIV Sayı:71, Ankara Temmuz 2008, 515.

³⁵⁹ *Sabri Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi*, TBMM Arşivi, Devre 3, Sicil No:610.

³⁶⁰ Seyfi Yıldırım, "Osmanlıdan Cumhuriyete Bir Bürokrat ve Siyasetçi: Mehmet Sabri Toprak (1878-1938)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: XXIV Sayı:71, Ankara Temmuz 2008, 516.

³⁶¹ *Sabri Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi*, TBMM Arşivi, Devre 3, Sicil No:610.

³⁶² Yıldırım, Osmanlıdan Cumhuriyete Bir Bürokrat ve Siyasetçi: Mehmet Sabri Toprak (1878-1938), 539-524.

³⁶³ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasi Partiler, Mütareke Dönemi 1918-1922*, İletişim Yayınları, İstanbul 2010, 120.

³⁶⁴ *Sabri Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi*, TBMM Arşivi, Devre 3, Sicil No:610.

³⁶⁵ Yıldırım, "Osmanlıdan Cumhuriyete Bir Bürokrat ve Siyasetçi: Mehmet Sabri Toprak (1878-1938)", 520-525.

günü Bekirağa Bölüğü cezaevinden alınıp, 2 Haziran 1919 günü Malta'ya bırakılan 41 kişi arasında sürgün günlerini geçirdi ve 20 Temmuz 1920 tarihinde serbest bırakıldı.³⁶⁶ 5 Kasım 1920 tarihinde Hükümet-i Milliye Posta ve Telgraf Müdür-ü Umumiliğine vekâleten, 26 Aralık 1920 tarihinde de asaleten müdür tayin edildi.³⁶⁷ Posta ve Telgraf Genel Müdürlüğüne Refet Bey tarafından getirilen Sabri Bey'in uygulamaya koyduğu usul ve prensipler Millî Mücadele'de telgrafçılığın başarılı olmasında büyük etken oldu. Posta ve Telgraf genel müdürü iken TBMM'nin II. Dönem seçimlerine katılıp yapılan seçimde 603 oy alarak Saruhan'dan milletvekili seçildi. 12 Ağustos 1923 tarihinde de mazbatası onaylandı. 1915-1916 ve 1923-1924 tarihleri arasında Fenerbahçe Spor Kulübü başkanlığı, 4.3.1925-1.11.1927 tarihleri arasında da Ziraat vekilliği görevlerini yürüttü.³⁶⁸

13 Şubat 1929'da milletvekilliğinden istifa ederek Bükreş Büyükelçiliğine atandı. Sovyet Hükümeti Ziraat Halk Komiseri'nin daveti üzerine Sovyet Rusya'ya geniş kapsamlı inceleme gezisi yaparak, bu gezisini Moskova, Leningrad, Saratov, Voronej Eyaleti, Donentz Havzası, Kuzey Kafkasya, Azerbaycan Cumhuriyeti, Dağıstan Otonom Cumhuriyeti, Gürcistan Cumhuriyeti, Abhazya Otonom Cumhuriyeti, Kırım Otonom Cumhuriyetlerine gerçekleştirdi.³⁶⁹

Cebel-i Bereket Milletvekili Avni Paşa'nın vefatı dolayısıyla yerine seçildi.³⁷⁰ 11 Nisan 1930 tarihinde yapılan seçimle Sabri Bey'in Cebel-i Bereket milletvekilliğine seçildiğine dair mazbatası Dâhiliye Vekâletince Başbakanlığa tebliğ edildi.³⁷¹ Mehmet Sabri Bey, 19 Şubat 1938 tarihinde vefat etti.³⁷²

³⁶⁶ Küçük, "Cumhuriyetin Biyografik Temellerinden: Mehmet Sabri Toprak", 132-134.

³⁶⁷ *Sabri Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi*, TBMM Arşivi, Devre 3, Sicil No:610.

³⁶⁸ Yıldırım, "Osmanlıdan Cumhuriyete Bir Bürokrat ve Siyasetçi: Mehmet Sabri Toprak (1878-1938)", 520-539.

³⁶⁹ Yıldırım, "Osmanlıdan Cumhuriyete Bir Bürokrat ve Siyasetçi: Mehmet Sabri Toprak (1878-1938)", 520-539.

³⁷⁰ B.C.A.Belge No:30-10-0-0/74-488-10.

³⁷¹ B.C.A.Belge No:30-10-0-0/74-488-1.

³⁷² Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-II. Dönem, 1923-1927-III*, 681.

1.1.3.2.4.1. Mehmet Sabri Bey'in III. Dönem Meclis Faaliyetleri

Mehmet Sabri Bey III. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinde Hariciye Encümenliğine seçilmiştir.³⁷³ Meclis faaliyetleri arasında önerge ve konuşmaları bulunmaktadır.

- Orman Kanunu tasarısının ortak bir encümende görüşülmesine dair önergesi Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğe sunulmuş ve kabul edilmiştir.³⁷⁴

- Devlet Demiryolları bütçesi ile ilgili olarak hayvan nakliyatı konusunda nakliyatın trenlerle yapılması gerektiğinden bahsetmiştir.³⁷⁵

- Maarif Teşkilatı Kanunu'nun 11. maddesinin iki sene ertelenmesi hakkındaki kanunun kabul edilmesiyle ilgili yapılan oylama sonucunda kanun kabul edilmiştir.³⁷⁶

- Orman Kanunu tasarısının ortak bir encümende görüşülmesine dair vermiş olduğu önerge ile ilgili konuşmasında; Devletin Orman Kanunu olmadığını, kanunun önemli bir kanun olduğunu, görüşülmesinin uzun süreceğini bu yüzden de ortak bir encümende görüşülmesi gerektiğini söylemiştir.³⁷⁷

- Yabancı kadınlarla evlenmek isteyenler hakkındaki kanunun hizmetlileri kapsayıp kapsamayacağına dair mazbata hakkında söz almış; kanunun, hizmetlileri kapsamaması gerektiğini aksi hâlde zarar göreceklərini belirtmiştir.³⁷⁸

- Dâhiliye Memurları Kanunu'nun 20. maddesi hakkında söz alarak görevleri sırasında misafir kabul edenlerin cezalandırılmaları gerektiğini söylemiştir.³⁷⁹

1.1.3.2.5. Abdullatif Naci Bey (Eldeniz)

Abdullatif Naci Bey 1875 yılında Manastır'da doğdu. Babası Halil Paşa, annesi Fâtıma Canan Hanım'dır. Evli ve bir çocuk sahibi idi. İlk ve ortaöğrenimini Manastırda tamamladı. Manastır Mekteplerinde aralıksız sınıf birinciliği kazandı. 1890 yılında Harp Okuluna girdi. 24 Mart 1893 tarihinde teğmen rütbesiyle mezun oldu ve İşkodra'daki

³⁷³ TBMM ZC., III. Dönem 22.C., 3.Birleşim, 6.11.1930, 9.

³⁷⁴ TBMM ZC., III. Dönem 24.C., 23.Birleşim, 24.1.1931, 48.

³⁷⁵ TBMM ZC., III. Dönem 19.C., 63.Birleşim, 24.5.1930, 194.

³⁷⁶ TBMM ZC., III. Dönem 20.C., 74.Birleşim, 10.6.1930, 184.

³⁷⁷ TBMM ZC., III. Dönem 24.C., 23.Birleşim, 24.1.1931, 48.

³⁷⁸ TBMM ZC., III. Dönem 24.C., 20.Birleşim, 10.1.1931, 25-26.

³⁷⁹ TBMM ZC., III. Dönem 20.C., 73.Birleşim, 9.6.1930, 146.

alaya atandı.³⁸⁰ Aynı yılın Eylül ayında Almanya'ya gönderilerek 1895 yılına kadar Almanya'da öğrenim gördü. Almanya dönüşünde 1895'te üsteğmenliğe terfi ederek Teselya Savaşı'na katıldı ve Karatepe'de bulundu. 1897'de yüzbaşı rütbesiyle Harp Okuluna atandı.³⁸¹

1902'de binbaşı, 1907'de yarbay, 1908'de albaylığa terfi etti. 1908'de Tecrübe ve Muayene Dairesinde 6. Alay Komutanlığına atandı. 1909-1910 yıllarında sırasıyla 1. Ordu ve Genelkurmay 2. Şubede Piyade Danışma Komisyonunda görev aldı. İstanbul Jandarma Okulu müdürlüğü görevini yürüttü. 1910-1912 yıllarında önce Genelkurmay Dairesine daha sonra Beylerbeyinde kurulan Yedek Subay Okulu Komutanlığına, 1912-1915 yılları arasında da Piyade Atış Okulu Komutanlığına, Kanunlar ve Tüzükler Komisyonu üyeliğine ve Harp Okulu Alay Komutanlıklarına tayin edildi.³⁸²

1915-1917 yıllarında tümen komutanı yetkisiyle 3. Ordu Öğretim Kurulu başkanlığı yaptı. 1917-1918 yıllarında 3. Ordu Depo Kıtaları müfettişi olarak görev alarak Tirol Cephesinde ve Almanya'da bulundu. 1918-1920 yıllarında şehzadelerin askerlik konusunda yetiştirilmesi göreviyle padişahın yaverliğine getirildi. 1920-1921 yıllarında Konaklar Genel Müfettişliğine, Aralık 1921'de İstanbul Askerî Okullar Müfettişliğine tayin edildi. 25 Ağustos 1921'de Anadolu'ya geçip Kurtuluş Savaşı'na katıldı. Askerî Okullar Müfettişliğine Anadolu'da da devam etti. Mayıs 1922'de tümgeneral rütbesiyle 7. Tümen Komutanlığına getirildi. Aralık 1922'de yeniden Askeri Okullar müfettişliği görevine döndü. Nisan 1924'te Piyade Makinalı Tüfek Müfettişliğine, Ekim 1924'te de 5. Kolordu Komutanlığına atandı.³⁸³ 1924 yılında Fransa, İngiltere, İtalya, Polonya ordularında tetkik ve incelemelerde bulundu. 1924-1927 yıllarında arasında Konya'dan 5. Kolordu Kumandanı sıfatıyla Diyarbakır'a giderek,³⁸⁴ Şeyh Sait isyanının bastırılmasında etkili oldu. Aralık 1927'de korgeneralliğe terfi ederek Generaller Askerî Mahkemesi üyeliğine getirildi. Askerlik boyunca yaptığı hizmetlerden dolayı İkinci Rütbe Mecidi Nişanı, Gümüş İmtiyaz Madalyası, Avusturya-Macaristan Liyakat, Alman İkinci Rütbe Kartal ve İkinci Rütbe Prusya Tacı Nişanları

³⁸⁰ *Naci Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi*, TBMM Arşivi, Devre 3, Sicil No:678.

³⁸¹ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-III. Dönem, 1927-1931-III*, 169.

³⁸² Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-III. Dönem, 1927-1931-III*, 169.

³⁸³ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-III. Dönem, 1927-1931-III*, 169.

³⁸⁴ *Naci Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi*, TBMM Arşivi, Devre 3, Sicil No:678.

ile İstiklâl Madalyası ve Takdirnamesi ile ödüllendirildi. 24 Eylül 1928 tarihinde isteği ile emekliye ayrıldı.³⁸⁵

III. Dönem milletvekili seçimlerinde Cebel-i Bereket'ten seçilerek, mazbatası Dâhiliye vekilince Başbakanlığa sunulmuştur.³⁸⁶ IV. Dönem de tekrar Cebel-i Bereket'ten, V, VI ve VII. Dönemlerde de Seyhan'dan milletvekili seçildi. Abdullatif Naci Bey, 20 Mart 1948 tarihinde vefat etti. Cenazesi Ankara'da asri mezarlıkta toprağa verildi.³⁸⁷

1.1.3.2.5.1. Abdullatif Naci Bey'in III. Dönem Meclis Faaliyetleri

Abdullatif Naci Bey III. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinde Harf Encümeni azalığına³⁸⁸ ve Müdafaa-i Milliye Encümen azalığına seçilmiştir.³⁸⁹ Mecliste en aktif milletvekilidir. Faaliyetleri arasında önerge, soru, teklif ve konuşmaları bulunmaktadır.

- İzmir'in işgali sırasında yanan mülklerinin yeniden inşası için bütçe ayrılmasını teklif etmiş ancak teklifi malların hazineye aktarıldığı gerekçesiyle Maliye Vekâleti tarafından kabul edilmemiştir.³⁹⁰

- Vilâyet İdaresi Kanunu'nda yer alan 44 ve 45. madde yerine Hükümetin teklifi olan 47 ve 48. maddelerin kabul edilmesi teklifi kabul edilmemiştir.³⁹¹ İki kişinin İstiklâl Madalyası şeridinin kırmızıya değiştirilmesine dair verdiği önerge kabul edilmiştir.³⁹² Konyalı Başaralizade Mustafa imzalı dilekçe hakkında, Arzuhal Encümenince alınan 302 numaralı kararın Umumî Heyette müzakeresine dair 4/71 numaralı önergesi ve adı geçen Encümen mazbatası bulunmaktadır. Mazbatada bataklığın kurutulması işinin Heyeti Umumiyyede görüşülmesi gerektiğini söylemiştir.³⁹³

³⁸⁵ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-III. Dönem, 1927-1931-III*, 169. "Tapsıra," "Transval," "Rus-Japon Harbi" adlı eserleriyle, "Mukden Muharebesi," "Sevk ve Muharebe Talimnamesi" adlı çevirileri ve "Rumeli Mersiyesi" şiiri bulunmaktadır. (Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-III. Dönem, 1927-1931-III*, 169.)

³⁸⁶ B.C.A. Belge No:30-10-0-0/74-487-2.

³⁸⁷ Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-III. Dönem, 1927-1931-III*, 169.

³⁸⁸ TBMM ZC., III. Dönem 5.C., 1.Birleşim, 1.11.1928, 6.

³⁸⁹ TBMM ZC., III. Dönem 5.C., 2.Birleşim, 5.11.1928, 18.

³⁹⁰ B.C.A. Belge No: 30-10-0-0/5-25-6.

³⁹¹ TBMM ZC., III. Dönem 10.C., 54.Birleşim, 18.4.1929, 90-96.

³⁹² TBMM ZC., III. Dönem 12.C., 71.Birleşim, 28.5.1929, 111.

³⁹³ TBMM ZC., III. Dönem 19.C., 55.Birleşim, 3.5.1930, 20.

-Elindeki varlığı Ermeniler tarafından gasp edilen Kadıköy Belediyesi Eski Müdürü Kemal'e emlak ve arazi verilmesine dair önergesi bulunmaktadır.³⁹⁴

- Mecliste sahipsiz ve bakımsız çocuklar için ne gibi tedbirler alındığına dair soru önergesi³⁹⁵ ve sahipsiz kalan bakımsız çocuklarla hakkında ne gibi tedbir alındığına dair önergesi Dâhiliye Vekâletine havale edilmiştir.³⁹⁶

- Mecliste görüşülen Vilâyet İdaresi Kanunu'nun 26. maddesi ile ilgili söz almış, hükümetin teklifinin kabul edilmesi gerektiğini söylemiştir. Hükümetin teklifinde; Vilâyet dâhilindeki jandarma ve polis kuvvetlerinin valinin emri altında olduğu yerlerinin değiştirilmesinin ancak vilâyet valisinin izni ile olacağı belirtilmiş, yapılan oylama sonucu teklif kabul edilmiştir.³⁹⁷

- Isparta Mebusu Hakim Rıza ve Konya Mebusu Hüsnü Bey'in, Arzuhal Encümeninin 19 numaralı haftalık karar cetvelindeki 824 ve 868 numaralı kararların Heyeti Umumiyyede görüşülmesine dair önergesi ve Arzuhal Encümeni mazbatasındaki görüşmeleri sırasında söz almış; Ilgın Bataklığı'nın kurutulması için izin alan kişinin hakkının gözetilmesi gerektiğini söylemiştir.³⁹⁸

- Askerî usulü yargılamalar ve askerî cezalar ile ilgili kanun tasarısının kabul edilmesi teklifi yapılan oylama neticesinde kabul edilmiştir.³⁹⁹

- Belediye Kanunu hakkında mezarlıkların belediyeye ait olması maddesi ile ilgili kabristanların önemine değinmiştir.⁴⁰⁰

- Rüşvet, İrtikâp, zimmet ve diğer bazı suçlarla zan altında olan kişilerin yargılanması hakkında konunun Encümende görüşülmesini istemiştir. Gerçekleştirilen görüşme sonucunda kanunun ertelenmesine karar verilmiştir.⁴⁰¹

-Ayrıca Cebel-i Bereket Milletvekili Abdullatif Naci Bey, dünyadaki işsizliğin sebepleri ve ekonominin gelişimi ile ilgili bir konferans vererek Türk Ocağının önemine de değinmiştir.⁴⁰²

³⁹⁴ B.C.A. Belge No: 30-10-0-0/8-48-13.

³⁹⁵ B.C.A. Belge No: 30-10-0-0/8-48-6.

³⁹⁶ TBMM ZC., III. Dönem 12.C., 73.Birleşim, 30.5.1929, 168.

³⁹⁷ TBMM ZC., III. Dönem 10.C., 54.Birleşim, 18.4.1929, 95.

³⁹⁸ TBMM ZC., III. Dönem 12.C., 72.Birleşim, 29.5.1929, 147-148.

³⁹⁹ TBMM ZC., III. Dönem 19.C., 62.Birleşim, 22.5.1930, 166.

⁴⁰⁰ TBMM ZC., III. Dönem 17.C., 42.Birleşim, 31.3.1930, 131.

⁴⁰¹ TBMM ZC., III. Dönem 16.C., 32.Birleşim, 15.2.1930, 30.

1.1.3.3. Türkiye'de 1927-1931 Yılları Arasında Siyasi Partiler

1.1.3.3.1. Serbest Cumhuriyet Fırkası

1930 yılına kadar toplumsal, siyasal ve ekonomik alanda yapılan yenilikler toplumun bazı kesimlerinde hükümete karşı bir tepki ve hoşnutsuzluk yaratmış buna CHF'nin iş birliği yaptığı sosyal sınıflara tanınan ayrıcalıklarla parti üyesi bazı kimselerin, konumlarından yararlanarak sağladıkları kişisel çıkarlar da eklenince toplumda partiye karşı geniş bir muhalefet oluşmasına sebep olmuştur. Ayrıca 1929 dünya ekonomik bunalımı karşısında hükümetin uyguladığı yanlış ekonomi politikasıyla ekonomik ve mali zorluklarla mücadelede yetersiz kalması bu hoşnutsuzlukların daha da artmasına neden olmuştur.⁴⁰³

1930 yılına gelindiğinde yaşanan bu ekonomik ve siyasi bunalımların, toplumsal patlamaya dönüşmesini istemeyen Mustafa Kemal Paşa, tüm bu sorunların çözümü ve ülkenin uluslararası alandaki imajını düzeltmek amacıyla bir muhalefet partisinin kurulmasını istemiş⁴⁰⁴ bu bağlamda, Cumhurbaşkanı'nın toplumsal muhalefeti meclise taşıma düşüncesiyle Serbest Cumhuriyet Fırkası fiilen doğmuştur.⁴⁰⁵ Fırkanın kuruluş süreci; Paris Büyükelçisi Ali Fethi Bey'in (Okyar) izinli olarak İstanbul'a gelmesiyle başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa, Ali Fethi Bey'e yeni bir parti kurulması konusundaki düşüncesini açmış ve partinin başına geçmesini önermiştir.⁴⁰⁶ Yapılan görüşmeler sonucunda bir muhalefet parti kurulma fikri kısa sürede olgunlaşmış, Mustafa Kemal Paşa'nın ısrarlı tutumunu ve memleketin içinde bulunduğu şartları göz önünde bulunduran Fethi Bey, Cumhuriyet Halk Fırkası karşısında "*Serbest Cumhuriyet Fırkası*" adıyla bir muhalefet partisi kurmayı kabul etmiştir. Fırka 12 Ağustos 1930 tarihinde resmen kurulmuştur.⁴⁰⁷ Fırkanın kuruluş yeri ve merkezi, İstanbul-

⁴⁰² Mehmet Pınar, "Adana Türk Ocağı ve Faaliyetleri (1923-1931)", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* Cilt:8 Sayı:41, Aralık 2015, 545.

⁴⁰³ Abdülhamit Avşar, *Bir Partinin Kapanmasında Basının Rolü Serbest Cumhuriyet Fırkası*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1998, 46.

⁴⁰⁴ Ömer Çınar, "Siyasal Yaşamımızda Serbest Cumhuriyet Fırkası Tek Partiden Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş Denemesi", *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt.5 sayı:10, 2015, 209.

⁴⁰⁵ Cem Emrence, *90 Günlük Muhalefet Serbest Cumhuriyet Fırkası*, İletişim Yayınları, İstanbul 2014, 26-33.

⁴⁰⁶ Ahmet Demirel, *Tek Parti'nin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, İletişim Yayınları, İstanbul 2013, 108.

⁴⁰⁷ Erdoğan Günel, *Türkiye'de Demokrasinin Yüzyıllık Serüveni (1908-2008)*, Karakutu Yayınları, 2009, 79.

Taksim'dir.⁴⁰⁸ Fırkanın genel başkanı Fethi Bey (Okyar),⁴⁰⁹ Fırka Genel Sekreteri Nuri Bey (Conker), sözcüsü Ahmet Bey'dir (Ağaoğlu). Fethi, Nuri ve Ahmet Bey'den (Ağaoğlu) sonra Cumhuriyet Halk Fırkasından ayrılarak Serbest Cumhuriyet Fırkasına katılan milletvekilleri ise şunlardır; Ankara Milletvekili Talat (Sönmez), Aydın Milletvekili Dr. Reşit (Galip), Bilecik Milletvekili Rasim (Öztekin), Bursa Milletvekili Seniğ (Hızıroğlu), Elazığ Milletvekili Nakiyeddin (Yücekök), Erzurum Milletvekili Tahsin (Uzer), İstanbul Milletvekili Ali Haydar (Yuluğ), İstanbul Milletvekili Süreyya Paşa (İlmen), Kocaeli Milletvekili İbrahim Süreyya (Yiğit), Niğde Milletvekili Ali Galip, Sinop Milletvekili Refik İsmail (Kakmacı), Şebinkarahisar Milletvekili Mehmet Emin (Yurdakul). Bu milletvekillerinin bazıları, Serbest Cumhuriyet Fırkasına, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın isteği üzerine, bazıları da kendi istekleri ile üye olmuşlardır.⁴¹⁰

Serbest Cumhuriyet Fırkasının programı on bir maddeden oluşmuş,⁴¹¹ Fırkanın belli bir yayın organı bulunmamasına rağmen Fırkayı İstanbul'da çıkan "Son Posta, Tan ve Yarın" gazeteleri desteklemiştir.

Fırkanın teşkilatlanması ise Ege Bölgesi'nde, özellikle İzmir'de gerçekleşmiştir.⁴¹² Partiye, İzmir'den sürekli mektup ve telgraflar gelmiş, heyetler gönderilmiş, örgütlenme için kendilerine izin verilmesi istenmiştir. Sonunda Gazi'nin de onayı alınarak başta İzmir olmak üzere Ege Bölgesi'nin bazı il ve ilçelerini kapsayan bir örgütlenme gezisine çıkılmasına karar verilmiştir.⁴¹³ 3 Eylül'de İstanbul'dan hareket eden heyet 4 Eylül günü İzmir'de büyük bir halk kitlesi tarafından coşku ile karşılanmış, Hükümetin bile beklemediği kadar büyük olan bu coşku çok geçmeden birçok olumsuzluğu beraberinde getirmiştir. Bir yandan yerel makamların Fethi Bey'in konuşmasını önlemek istemesi ve CHF İl Örgütünün bu duruma katkısı ortamı daha da germiştir. Serbest Fırkaya karşı yayın yapan Anadolu gazetesinin bir grup tarafından basılması ve gazetenin taşlanması

⁴⁰⁸ Barış Ertem, "Siyasal Bir Muhalefet Denemesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası", *ODTÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, cilt: 1 sayı:2, 2010, 76.

⁴⁰⁹ Abdülhamit Avşar, *Bir Partinin Kapanmasında Basının Rolü Serbest Cumhuriyet Fırkası*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1998, 50-51.

⁴¹⁰ Çetin Yetkin, *Serbest Cumhuriyet Fırkası Olayı*, Karacan Yayınları, 1982, 56-57.

⁴¹¹ Çetin Yetkin, *Atatürk'ün Başarısız Demokrasi Devrimi Serbest Cumhuriyet Fırkası*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997, 103.

⁴¹² Teziç, *100 Soruda Siyasi Partiler, (Partilerin Hukuki Rejimi ve Türkiye'de Partiler)*, 247.

⁴¹³ Avşar, *Bir Partinin Kapanmasında Basının Rolü Serbest Cumhuriyet Fırkası*, 107.

ile olaylar büyümüş,⁴¹⁴ jandarmanın havaya ateş açması sonucunda on dört yaşında bir öğrenci ölmüş ve dördü ağır on beş kişi yaralanmıştır.⁴¹⁵ İzmir'de yaşanan bu olaylar Fethi Bey'in yapacağı konuşmayı geciktirmiş ancak Mustafa Kemal Paşa'nın devreye girmesinin ardından Fethi Bey, 7 Eylül'de büyük halk kitlesi önünde düzenlediği miting sonrası 10 Eylül günü İzmir'den ayrılmıştır.⁴¹⁶

Serbest Cumhuriyet Fırkası Heyeti, İzmir'den sonra Aydın, Manisa ve Balıkesir'i ziyaret etmiş, Balıkesir'de de bir miting düzenlemiştir. SCF, Batı Anadolu gezisinde ziyaret ettiği illerde yoğun ilgiyle karşılanmış, Batı Anadolu gezisiyle birlikte SCF'nin teşkilâtı da yoğun olarak Batı Anadolu illerinde kurulmuştur. Serbest Cumhuriyet Fırkası; 14 Eylül 1930 itibarıyla Antalya, Aydın, Kars, Bolu, Malatya, İstanbul, Sivas, Tokat, Kırşehir, Kastamonu, Konya, Denizli, Kütahya, Bursa, İzmir, Manisa, Balıkesir, Çanakkale, Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne'de teşkilatlanmıştır.⁴¹⁷

SCF'nin Batı Anadolu gezisinden sonra ikinci önemli faaliyetiyse, 1930 Belediye Seçimlerine katılmasıdır. SCF, seçimlere 37 ilde katılmıştır.⁴¹⁸ Bu seçimlerde, yaşanan olaylar CHF ile SCF arasındaki ilişkileri onarılmayacak ölçüde bozmuştur. Serbest Cumhuriyet Fırkasına ve bu partiyi destekleyen gazetelere göre, olayları Cumhuriyet Halk Fırkalı yerel yöneticiler ve kolluk güçleri çıkarmışlar, seçimler ağır bir baskı ve yolsuzluk altında yapılmıştır. Cumhuriyet Halk Fırkası ve onu destekleyen basına göreysen; SCF yandaşları seçim güvenliğini çiğneyerek kolluk güçlerine saldırılarda bulunmuşlardır. Kolluk güçleri ve yerel yöneticiler yalnızca seçim güvenliğini sağlamaya çalışmıştır.⁴¹⁹ Fethi Bey'in bütün bu olaylar karşısındaki tavrı, İzmir'dekinden farklı olmamıştır. Fethi Bey, düşüncelerini soran gazeteciye; "*Taşrada müdahaleler vakidir. Bugün de İstanbul'un birçok yerlerinde müdahaleler devam etti durdu. Biz kanunun emrettiği yolda hareket edeceğiz. Kanunun nehyettiği müdahaleleri gene kanunun dehaleti ile halledeceğiz.*" cevabını vermiştir. Seçimler sırasında yurttaşların oy vermelerinin engellenmesi, yapılan müdahalelerin önlenmemesi ve

⁴¹⁴ Ömer Çınar, "Siyasal Yaşamımızda Serbest Cumhuriyet Fırkası Tek Partiden Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş Denemesi", *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt.5 sayı:10, 2015, 218.

⁴¹⁵ Emrence, *90 Günlük Muhalefet Serbest Cumhuriyet Fırkası*, 98-99.

⁴¹⁶ Çınar, *Siyasal Yaşamımızda Serbest Cumhuriyet Fırkası Tek Partiden Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş Denemesi*, 219.

⁴¹⁷ Ertem, "Siyasal Bir Muhalefet Denemesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası", 82.

⁴¹⁸ Ertem, "Siyasal Bir Muhalefet Denemesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası", 82.

⁴¹⁹ Yetkin, *Serbest Cumhuriyet Fırkası Olayı*, 188.

haksızlık yapıldığı gerekçesiyle SCF, çoğu yerde seçimlerden çekilme kararı almıştır. Seçim sonuçları açıklandığında, 502 seçim bölgesinden ancak 31'inde Serbest Fırkanın kazandığı görülmektedir.⁴²⁰ SCF'nin büyük oranda Ege ve Trakya bölgesindeki merkezlerde seçim kazandığı dikkat çekmektedir. Bunlar özellikle İzmir, Aydın, Manisa ve Edirne'ye bağlı yerlerdedir.⁴²¹

TBMM'nin 6 Kasım 1930 tarihli birleşiminde Fethi Bey, belediye seçimlerinde; seçim sonuçlarının gerçeği yansıtmadığı, devlet görevlilerinin tarafsızlığını kaybettiği, seçmenlerin özgürce seçimlerini yapmalarına engel olduğu ve seçim işlerine karıştırılan fesat ve yolsuzluklar ile ilgili Meclis Başkanlığına önerge vermiştir. 15 Kasım'da başlayan görüşmeler de Dâhiliye Vekili Şükrü Bey'in (Kaya) isteği ile oylanmış, oylama neticesinde önerge 221'e karşı 10 oyla reddedilmiştir.⁴²² Bu olumsuz gelişmelerden sonra Fethi Bey 17 Kasım 1930 günü Serbest Cumhuriyet Fırkasını feshettiğini açıklamıştır.⁴²³ Böylece Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasından sonra, Atatürk döneminin ikinci önemli muhalif parti denemesi olan Serbest Cumhuriyet Fırkası, kurulduktan yaklaşık 100 gün sonra kurucularının kararıyla faaliyetine son vermiştir.⁴²⁴

1.1.4. 1931-1933 Dönemi

1.1.4.1. 1931 Genel Seçimleri ve Cebel-i Bereket

Serbest Cumhuriyet Fırkanın 17 Kasım 1930 yılında kapatılmasının hemen ardından Mustafa Kemal Paşa; Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya, Kütahya Milletvekili Recep Bey ve büyük bir uzman grubuyla yurt gezisine çıkmıştır.⁴²⁵ Paşa; ülkede yaşanan olumsuzlukları ve halkın yaşadığı sıkıntıların nedenlerini bizzat görmek amacıyla düzenlemiş olduğu bu yurt gezilerinde, halkın büyük bir ekonomik sıkıntı içinde

⁴²⁰ Bekir Berat Özipek, *Türk Siyasal Yaşamında Serbest Cumhuriyet Fırkası Olayı*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Ağustos 1991, 145-149.

⁴²¹ Cemil Koçak, *Belgelerle İktidar ve Serbest Cumhuriyet Fırkası*, İletişim Yayınları, Ekim 2014, 339-340.

⁴²² Çınar, "Siyasal Yaşamımızda Serbest Cumhuriyet Fırkası Tek Partiden Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş Denemesi", 226.

⁴²³ Mete Tunçay, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931)*, Cem Yayınevi, İstanbul 1992, 273.

⁴²⁴ Ertem, "Siyasal Bir Muhalefet Denemesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası", 87.

⁴²⁵ Güneş, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Milletvekili Genel Seçimleri (1919-1935)*, 314.

olduğunu ve yaşanan sorunların giderilmesi için acil önlemler alınması gerektiğini tespit etmiştir.⁴²⁶ Mustafa Kemal Paşa; 3 Mart 1931'de Ankara'ya dönmüş, gezi izlenimlerini ve alınması gereken tedbirleri İsmet Paşa'yla paylaşarak, Büyük Millet Meclisi Başkanı Kâzım Paşa ve Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Paşa'yla durum değerlendirmesi yapmıştır. Yapılan toplantı sonrasında Paşa,⁴²⁷ CHP Genel Başkanı sıfatıyla Meclis Grup Başkanlığına gönderdiği yazıyla yurdun her tarafında yaptığı incelemeler sonucu elde ettiği izlenimle milletvekili genel seçimlerinin yenilenmesini uygun gördüğünü bildirmiştir. 4 Mart 1931 günü TBMM tarafından bu yazıda belirtilen düşünce ve öneri uygun görülmüş,⁴²⁸ konuya dair Erzincan Milletvekili Saffet Bey, Afyon Milletvekili Ali Bey, Tekirdağ Milletvekili Cemil Bey'in 5 Mart 1931 tarihinde Meclis Başkanlığına sunduğu önerenin 268 oyla kabul edilmesiyle de seçimlerin yenilenmesine karar verilmiştir.⁴²⁹

Seçim kararının ardından TBMM, III. Dönem çalışmalarının son toplantısını 26 Mart 1931'de düzenlemiş ve 24 Nisan 1931'de yapılacak seçimler için yurdun her tarafında seçim faaliyeti başlamıştır.⁴³⁰ Seçime ülke genelinde CHF adına 1196 aday müracaatta bulunmuş⁴³¹ ancak CHF Başkanlık Divanının, 15 Nisan 1931 tarihli kararı ile bazı seçim çevrelerinde eksik aday göstererek bağımsız adaylardan da milletvekili seçilmesini öngörmesi üzerine, Mustafa Kemal Paşa ikinci seçmenlere yayımladığı bildiriyle CHF'nin 63 seçim çevresinden 287 aday gösterdiğini belirtmiştir.⁴³² 22 seçim çevresinden Adana, Afyon, Aksaray, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bolu, Burdur, Bursa, Isparta, Kastamonu, Konya, Manisa, Niğde, Sinop, Tekirdağ illerinde birer, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Kütahya, Samsun'da ikişer, İstanbul'da ise dört olmak üzere toplam 30 adaylığın bağımsızlara bırakıldığını söylemiştir. 7-10 Nisan 1931 tarihleri arasında ikinci seçmenlerin seçimi yapılmış, CHF milletvekili adaylarını 20 Nisan'da ilan etmiştir.⁴³³

⁴²⁶ Erdal-Tansu Barış Mahmutoglu, "Mustafa Kemal Atatürk Döneminde Yapılan Seçimler ve Karakteristik Özellikleri", *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı:10, 2013, 126.

⁴²⁷ Güneş, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Milletvekili Genel Seçimleri (1919-1935)*, 315.

⁴²⁸ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-IV. Dönem 1931-1935-I*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara, 3-4.

⁴²⁹ Güneş, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Milletvekili Genel Seçimleri (1919-1935)*, 317-318.

⁴³⁰ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-IV. Dönem 1931-1935-I*, 3-4.

⁴³¹ Taner Timur, *Türk Devrimi ve Sonrası*, İmge Kitapevi, Ankara 1994, 69.

⁴³² Çoker, *Türk Parlamento Tarihi IV. Dönem 1931-1935-I*, 8-42.

⁴³³ Olgun, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları", 15.

1931 seçimleri 24 Nisan 1931 tarihinde yapılmış, bu dönem seçimlerde, yeni bir seçim yasası çıkarılmamış bir önceki seçim kanunu geçerli olmuştur.⁴³⁴ Ülke genelinde seçime katılım oranı %45 olarak gerçekleşmiştir.⁴³⁵

Cumhuriyet Halk Fırkasının ilan ettiği 287 adaydan hepsi seçimi kazanmış ancak bağımsızlara bırakılan 30 milletvekilliğinden sadece 20'si seçilebilmiştir.⁴³⁶ Bu seçim sonucuna göre 317 olması gereken milletvekili sayısı 307 olmuştur. Ayrıca dönem içinde çeşitli nedenlerle meclisten ayrılanlar olmuş bunların yerini doldurmak amacıyla yapılan ara seçimler sonucunda ise 41 kişi daha eklenerek Dördüncü Meclisteki toplam milletvekili sayısı 348'e ulaşmıştır.⁴³⁷ Bu milletvekillerinden üçü iki ilden birden seçilmiştir. Bunlardan İstanbul ve Bolu'da seçimi kazanan Salah Cimcoz İstanbul'u, Kütahya ve Burdur'dan seçimi kazanan Recep Peker Kütahya'yı, Malatya ve Manisa'dan seçimi kazanan İsmet Paşa ise Malatya'yı tercih etmiştir.⁴³⁸

Cebel-i Bereket'ten ise Cumhuriyet Halk Fırkasının gösterdiği üç aday; Hasan Basri Bey, İbrahim Bey ve Abdullatif Naci Bey seçilmiştir.⁴³⁹ Hasan Basri Bey 4 Mayıs 1931 tarihinde,⁴⁴⁰ İbrahim Bey 4 Mayıs 1931'de,⁴⁴¹ Naci Paşa ise 4 Mayıs 1931 tarihinde Meclise katılmıştır.⁴⁴²

1931 Seçimlerinde Cebel-i Bereket'te seçmen sayısı 32.538, oy kullanan seçmen sayısı 19.847, katılım oranı % 59'dur.⁴⁴³ Aşağıdaki tablo incelendiğinde ikinci seçmenlerin kullandıkları oylar neticesinde her üç milletvekili de 313'er oy sayısı ile eşit oranda oy alarak milletvekili seçilmişlerdir.⁴⁴⁴

⁴³⁴ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi IV. Dönem 1931-1935- I*, 8-42.

⁴³⁵ Demirel, *Tek Parti'nin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 114.

⁴³⁶ Ayşe Erkmen, "İki Dereceli Genel Seçimlerden Tek Dereceli Demokratik Seçimlere Yaşanan Süreç", *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, Vol:6 Issue:33, 2019, 616.

⁴³⁷ Demirel, *Tek Parti'nin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 144.

⁴³⁸ Olgun, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları", 15-16.

⁴³⁹ Güneş, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Milletvekili Genel Seçimleri (1919-1935)*, 348.

⁴⁴⁰ *Hasan Basri Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi*, TBMM Arşivi, Devre 4, Sicil No:786.

⁴⁴¹ *İbrahim Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi*, TBMM Arşivi, Devre 4, Sicil No:787.

⁴⁴² Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IV. Dönem 1931-1935-II*, 139.

⁴⁴³ Güneş, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Milletvekili Genel Seçimleri (1919-1935)*, 336.

⁴⁴⁴ *Hasan Basri Bey'in Seçim Mazbatası* TBMM Arşivi Devre 4 Sicil No:786, *İbrahim Bey'in Seçim Mazbatası* TBMM Arşivi Devre 4 Sicil No:787, *Naci Bey'in Seçim Mazbatası* TBMM Arşivi Devre 4 Sicil No:678.

1931 Milletvekili Genel Seçimi Cebel-i Bereket Genel Bilgileri

Seçmen Sayısı	: 32.538
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	: 19.847
Katılım oranı	: % 59⁴⁴⁵

Tablo 1.1.3. 1931 Milletvekili Genel Seçimi Cebel-i Bereket Genel Bilgileri⁴⁴⁶

Milletvekili	Kazalar	Aldıkları Oy Sayısı
Hasan Basri (DEMİR)	Ceyhan Kazası	101
	Bahçe Kazası	62
	Dört Yol Kazası	52
	Islahiye Kazası	50
	Osmaniye Kazası	48
Toplam Oy Sayısı		313
İbrahim (METE)	Ceyhan Kazası	101
	Bahçe Kazası	62
	Dört Yol Kazası	52
	Islahiye Kazası	50
	Osmaniye Kazası	48
Toplam Oy Sayısı		313
Abdülâtilâf Naci (ELDENİZ)	Ceyhan Kazası	101
	Bahçe Kazası	62
	Dört Yol Kazası	52
	Islahiye Kazası	50
	Osmaniye Kazası	48
Toplam Oy Sayısı		313

⁴⁴⁵ B.C.A.Belge No: 490.01-359-1507-3.⁴⁴⁶ Hasan Basri Bey'in Seçim Mazbatası TBMM Arşivi Devre 4 Sicil No:786, İbrahim Bey'in Seçim Mazbatası TBMM Arşivi Devre 4 Sicil No:787, Naci Bey'in Seçim Mazbatası TBMM Arşivi Devre 4 Sicil No:678.

1.1.4.2. Seçilen Milletvekilleri ve IV. Dönem Meclis Faaliyetleri

1.1.4.2.1. Hasan Basri Bey (Demir)

Hasan Basri Bey 1899 yılında Maraş'ta doğdu. Babası Ahmet Efendi, annesi Esmâ Hanım'dır.⁴⁴⁷ Evli ve altı çocuk sahibi idi.⁴⁴⁸ Demirci ustalığı ve ziraatla uğraştı. Maraş'ta ikamet eden Hasan Bey daha sonra annesi ile birlikte Osmaniye'ye taşındı. On beş yaşına kadar ziraatla uğraştı ve demircilik zanaatını öğrendi.⁴⁴⁹ I. Dünya Savaşı'nda ve İstiklâl Savaşı'nda Osmaniye'nin düşman işgalinden kurtarılması adına görev aldı. Terhisinden sonra Osmaniye'de bir Alman ile birlikte açtıkları iş yerinde demirci ustası olarak çalışan Hasan Basri Bey daha sonra Bayındırlık Dairesinde ustabaşı olarak görev aldı.⁴⁵⁰

Sivas Kongresinin toplandığı sırada Mustafa Kemal Paşa'ya telgraf çekerek yöredeki durum ve etnik gruplar hakkında bilgi vermesinin, milletvekilliği için aday gösterilmesine neden olduğu söylenir.⁴⁵¹

TBMM'nin IV. Dönem'i için yapılacak seçimlerde milletvekili adaylığına başvurduğu talepten önce şu sözleri söylemiştir;

*"1315'te doğdum. Beş yaşında öksüz kaldım. Hayatımı kazanmak için demircilik sanatına atıldım. Çalıştım ve usta oldum. Umumî Harbe iştirak ettim. İstiklâl Harbinde Fransız işgal kuvvetlerine karşı çeteler teşkil ettim. Elimle bombalar imal ederek Osmaniye cephesinde Fransızların birçok nakliye trenlerini devirdim. Orduda topları tamir ederek endahat edecek hale getirdim. Bunun üzerine kamacı ustası tayin edilerek diğer alayların toplarını da tamir ettim. Vatan ve milletime hizmet etmek için bir mebusluğa namzet gösterilmekliğimi rica eylerim Efendim."*⁴⁵²

CHF'dan aday olarak katıldığı 1931 yılı seçimlerinde Cebel-i Bereket milletvekili seçildi ve 4 Mayıs 1931'de Meclise katıldı.⁴⁵³ 9 Mayıs 1931 tarihinde de mazbatasını onaylandı.⁴⁵⁴

⁴⁴⁷ Hasan Basri Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi, TBMM Arşivi, Devre 4, Sicil No:786.

⁴⁴⁸ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM IV. Dönem, 1931-1935-II*, 140-141.

⁴⁴⁹ Hasan Basri Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi, TBMM Arşivi, Devre 4, Sicil No:786

⁴⁵⁰ TBMM ZC., IV. Dönem 1. Cilt 2. Birleşim 9.5.1931, 17.

⁴⁵¹ TBMM ZC., IV. Dönem 1. Cilt 2. Birleşim 9.5.1931, 17.

⁴⁵² Güneş, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Milletvekili Genel Seçimleri (1919-1935)*, 364-365.

⁴⁵³ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM IV. Dönem, 1931-1935-II*, 140-141.

⁴⁵⁴ TBMM ZC., IV. Dönem 1. Cilt 2. Birleşim 9.5.1931, 17.

Meclisten ayrıldıktan sonra Osmaniye'ye dönerek bir süre daha demircilikle meşgul oldu. Sonraki yaşamını ise sahibi olduğu çiftliğinde sürdüren Hasan Basri Bey, 21 Ocak 1980 tarihinde vefat etti.⁴⁵⁵

1.1.4.2.1.1. Hasan Basri Bey'in IV. Dönem Meclis Faaliyetleri

Hasan Basri Bey IV. Dönem Mecliste, Divanı Muhasebat⁴⁵⁶ ve Gümrük ve İnhisarlar Encümenliğine seçilmiştir.⁴⁵⁷ Beşinci Yasama Yılı'nda ise Teşkilâtı Esasiye Encümenliğine seçilmiştir.⁴⁵⁸ Faaliyetleri arasında önergeleri bulunmaktadır.

- İki yıl öğretim yapılan köy okullarında öğretimin beş yıl yapılmasına dair önergesi bulunmaktadır. Önerge, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ancak "*iki öğretmeni olan köy okullarında beş yıl öğretim yapılabilir*" şeklinde kabul edilmiştir.⁴⁵⁹

- İhracat limanı olan Payas iskelesinin tamir masraflarının karşılanmasına dair önergesi İktisat Vekilliği tarafından böyle bir ödemenin meclis idaresi dışında olduğu gerekçesiyle kabul edilmemiştir.⁴⁶⁰

- Buhran Vergisi Kanunu'nun 8. maddesi ile ilgili; "*Yüksek Reisliğe, Sekizinci maddedeki (satır 5) bir misil yerine, yüzde 10; iki misil yerine yüzde 20; Dokuzuncu maddedeki (satır 3) üç misil yerine, yüzde otuz kabul buyrulmasını arz ve teklif ederiz efendim. Cebelibereket Hasan Basri.*" önergesi kabul edilmiştir.⁴⁶¹

- Hayvan hırsızlığı kanunu ile ilgili önergesinde; hayvan çaldığı anlaşılan kişinin bir yıl süreyle memleketinden uzaklaştırılmasını teklif etmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda hayvan çalanların ve onlara yardım edenlerin altı ay süreyle memleketlerinden kovulmalarına karar verilmiştir.⁴⁶²

- Devlet Alım Satımları Kanunu'nun 4. maddesi ile ilgili; alım satım işlerinde milletvekillerinin bu işlere karışmamasının daha şerefli olacağını söylemiş ve bu konuda teklifte bulunmuştur. Yapılan oylama sonucu maddeden sadece mebus kelimesi

⁴⁵⁵ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, IV. Dönem, 1931-1935-II*, 140-141.

⁴⁵⁶ TBMM ZC., IV. Dönem 4. Cilt 2.Birleşim, 7.11.1931, 10.

⁴⁵⁷ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, IV. Dönem, 1931-1935-I*, 67.

⁴⁵⁸ TBMM ZC., IV. Dönem 25. Cilt 2.Birleşim, 8.11.1934, 11.

⁴⁵⁹ B.C.A.Belge No:30-10-0-0/8-48-19.

⁴⁶⁰ B.C.A.Belge No:30-10-0-0/8-48-14.

⁴⁶¹ TBMM ZC., IV. Dönem 4. Cilt 8.Birleşim, 30.11.1931, 93.

⁴⁶² TBMM ZC., IV. Dönem 19. Cilt 12.Birleşim, 11.12.1933, 59.

çıkarılmış ve madde; "*Birinci maddede yazılı daire ve kurumların memurları yalnız artırma işlerine girebilirler. Ancak kendi arazisi ile hayvanlarından çıkan şeyleri ve hayvanlarını doğrudan doğruya devlete ve ilgisi olmadığı kurumlara satar*" şeklinde kabul edilmiştir.⁴⁶³

- Muhtelif maddelerden alınacak Tüketim Vergisi hakkındaki kanunun 1. maddesi ile ilgili çimentodan dört lira vergi alınmasını alınmasını teklif etmiştir. Teklif görüşmeye alınmamıştır.⁴⁶⁴

1.1.4.2.2. İbrahim Bey (Mete)

İbrahim Bey 1876 yılında Şebinkarahisar'da doğdu. Babası Murtazaoğullarından Yusuf Efendi, annesi Hanife Hanım'dır. Evli ve altı çocuk sahibi idi.⁴⁶⁵ İlköğrenimini tamamladıktan sonra 1892 yılında Kuleli Askerî İdadisi zategân sınıfına girdi. 1895 yılında siyasi nedenlerle izlendiğinin farkına vararak Mısır'a kaçtı, üç ay sonra affedildiğini öğrenince yurda döndü. Hukuk Mektebinde öğrenime başladı. 1 Aralık 1898 tarihinde Trablusgarp'a gönderildi. Ailesinin başvurusu üzerine Tophane İdaresine bağlı İstihkâm alayına alındı ve Maçka Silahhanesinde güvenlik işlerinde görevlendirildi. Yetenek ve başarıları üzerine rütbe alarak başçavuşluğa ardından teğmenliğe terfi ettirildi ve kanun zabıtlığına atandı. 23 Temmuz 1908 tarihinde ise bu görevinden alınarak İstihkâm alayında görevlendirildi.⁴⁶⁶

İstihkâm alayında görevli iken Yıldız'da açılan Jandarma Subay Okuluna girdi, 17 Nisan 1910'da mezun olarak Adana-Ceyhan Jandarma Takım Komutanlığına atandı. 13 Nisan 1912 tarihinde üsteğmenliğe, 14 Aralık 1915'te yüzbaşılığa terfi etti. Yüzbaşı rütbesiyle 44. Tümen Komutanlığı emrine verilerek, I. Dünya Savaşı'nda Suriye Cephesi'nde 4. Ordu emrinde görev aldı daha sonra Adana Jandarma Alay Merkez Bölüğüne atandı. Mondros Mütarekesi'nden sonra askerlik mesleğinden istifa ederek, Ceyhan'daki arazisinde çiftçilik yaparak geçimini sağladı. Ancak 17 Aralık 1918'den itibaren bölgenin Fransızlar tarafından işgale uğraması üzerine askerlik mesleğine geri dönerek 17 Şubat 1919 tarihinden itibaren Cebel-i Bereket jandarma komutanlığı

⁴⁶³ TBMM ZC., IV. Dönem 22. Cilt 51.Birleşim, 14.5.1934, 125.

⁴⁶⁴ TBMM ZC., IV. Dönem 22. Cilt 59.Birleşim, 28.5.1934, 370.

⁴⁶⁵ İbrahim Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi, TBMM Arşivi, Devre 4, Sicil No:787.

⁴⁶⁶ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM IV. Dönem, 1931-1935-II*, 142.

görevini üstlendi. 17 Temmuz 1919'a kadar bu görevde kaldı. 6 Ağustos 1919 tarihinde Ceyhan kaymakamlığını vekâleten yürütmesi uygun görüldü.⁴⁶⁷

19 Kasım 1919'da İstanbul Hükümeti tarafından binbaşılığa terfî ettirildi. Bu arada kaymakamlık görevinden istifa ederek Ceyhan ve yöresinde gönüllü halktan oluşturduğu çetelerle savunma cephesini meydana getirdi. Emrindeki birlikler, Maraş'ta kurulan tümen birlikleri içinde yer alıncaya kadar milis kıtaları ile Ceyhan Grup Komutanlığı görevini yürüttü daha sonra Maraş 59. Alay 3. Tabur komutanı olarak görevlendirildi. Komutanlığı sırasında Fransızlar tarafından Ceyhan'daki çiftliği yakılan İbrahim Bey, ailesinin zarara uğratıldığını ve sağlığının da bozulduğunu gerekçe göstererek 4 Şubat 1922 tarihinde terhisini istedi. İsteği Müdafaa-i Milliye Vekâletince 2 Mart 1922 tarihinde kabul edildi.⁴⁶⁸ 1923 yılında tekrar Ceyhan Kaymakamlığına tayin edildi ancak bir buçuk yıl sonra istifa etti.⁴⁶⁹

Ayrıca Meclis azalığı, Ceyhan belediye başkanlığı, Cumhuriyet Halk Partisinde parti mutemetliği yaptı ve çiftçilikle uğraştı.⁴⁷⁰ TBMM'nin IV. Dönem'i için yapılan seçimlerde Cebel-i Bereket milletvekili seçilerek 4 Mayıs 1931'de Meclise katıldı.⁴⁷¹ 9 Mayıs 1931 tarihinde mazbatasını onaylandı.⁴⁷² IV ve VI. Dönem'de Seyhan'dan (Adana) milletvekili seçildi. 14 Şubat 1942 tarihinde vefat eden İbrahim Bey, Ceyhan'ın Kuzucak köyünde toprağa verildi.⁴⁷³

1.1.4.2.2.1. İbrahim Bey'in IV. Dönem Meclis Faaliyetleri

İbrahim Bey IV. Dönem TBMM'de Divanı Muhasebat⁴⁷⁴ ve Gümrük ve İnhisarlar Encümenliğine,⁴⁷⁵ Beşinci Yasama Yılı'nda ise Divanı Muhasebat Encümenliğine seçilmiştir.⁴⁷⁶ Faaliyetleri arasında önerge, kanun teklifi ve konuşmaları bulunmaktadır.

⁴⁶⁷ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM IV. Dönem, 1931-1935-II*, 143.

⁴⁶⁸ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM IV. Dönem, 1931-1935-II*, 143.

⁴⁶⁹ *İbrahim Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi*, TBMM Arşivi, Devre 4, Sicil No:787.

⁴⁷⁰ *İbrahim Bey'in Tercüme-i Hal Belgesi*, TBMM Arşivi, Devre 4, Sicil No:787.

⁴⁷¹ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM IV. Dönem, 1931-1935-II*, 143.

⁴⁷² TBMM ZC., IV. Dönem 1. Cilt 2. Birleşim 9.5.1931, 17.

⁴⁷³ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM IV. Dönem, 1931-1935-II*, 144.

⁴⁷⁴ TBMM ZC., IV. Dönem 4. Cilt 2. Birleşim, 7.11.1931, 10.

⁴⁷⁵ TBMM ZC., IV. Dönem 10. Cilt 4. Birleşim, 12.11.1932, 3.

⁴⁷⁶ TBMM ZC., IV. Dönem 25. Cilt 2. Birleşim, 8.11.1934, 10.

- Devlet tarafından idare olunan tekel memur ve hizmetlilerinden vazifelerinden ayrılanlara verilecek tazminata dair kanunun 2. maddesinin oylamaya koyulmasını teklif etmiş, yapılan görüşmeler sonucunda 2. madde kabul edilmiştir.⁴⁷⁷

- Zührevi hastalıklar hakkında söz almış, daha önce sıtmadan kurtulmak için tedbirler alındığını ve şu an böyle bir tedbirin neden alınmadığı konusunda soru yöneltmiştir.⁴⁷⁸

- Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğünün 1931 malî senesi bütçe kanunu hakkında söz almış; demir yolu yapımından ve gelecek için ne kadar faydalı olacağından bahsetmiş, Cumhuriyet Hükümetinin demir yolu yapımında büyük emek sarf ettiğini söylemiştir.⁴⁷⁹

- Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyetist Sosyalist Cumhuriyetler İttihadı arasında aktolunan ticaret ve gemi işletmesi antlaşmasının onaylanması hakkında yapılan ticarete Sovyet Hükümetinin mallarımızı aldığını fakat bunu dolaylı yollardan temin ettiğini söylemiş bu sebepten dolayı da üreticilerin zarara uğradığına değinmiştir. Bu durumu hükümetin dikkate alması gerektiğini söylemiştir.⁴⁸⁰

- Devlet tarafından idare olunan tekel memurlarından ve hizmetlilerinden vazifesinden ayrılanlara verilecek tazminata dair kanunun 2. maddesi ile ilgili söz almış, emekliler ile ilgili bir hüküm konmaması gerektiğini, onların da uzun yıllar devlete hizmet ettiğini ve hürmet etmek gerekirken mahrum bırakmanın günah olduğunu söylemiştir.⁴⁸¹

- Yangınzedeler tarafından işgal edilmekte olan meskenler hakkında yapılacak muameleye dair tezkere hakkında söz almış Maliye Bakanı'ndan açıklama istemiştir.⁴⁸²

- Köy değirmenleri hakkında söz almış, köylülerin zarar görmemesi için küçük makinaların kullanılması gerektiğini söylemiştir.⁴⁸³

⁴⁷⁷ TBMM ZC., IV. Dönem 6. Cilt 32.Birleşim, 24.3.1932, 72.

⁴⁷⁸ TBMM ZC., IV. Dönem 3. Cilt 29.Birleşim, 16.7.1931, 139.

⁴⁷⁹ TBMM ZC., IV. Dönem 3. Cilt 34.Birleşim, 22.7.1931, 307.

⁴⁸⁰ TBMM ZC., IV. Dönem 3. Cilt 34.Birleşim, 22.7.1931, 317.

⁴⁸¹ TBMM ZC., IV. Dönem 6. Cilt 31.Birleşim, 19.3.1932, 59.

⁴⁸² TBMM ZC., IV. Dönem 16. Cilt 67.Birleşim, 8.6.1933, 82.

⁴⁸³ TBMM ZC., IV. Dönem 20. Cilt 28.Birleşim, 17.3.1934, 64.

1.1.4.2.3. Abdullatif Naci Bey (Eldeniz)

III. Dönem Cebel-i Bereket milletvekili seçilen Naci Bey, IV. Dönem’de de Cebel-i Bereket milletvekili seçilmiş, 9 Mayıs 1931 tarihinde mazbatasını onaylanmıştır.⁴⁸⁴ Naci Bey’in biyografisine III. Dönem milletvekilleri içerisinde yer verilmiştir.

1.1.4.2.3.1. Abdullatif Naci Bey’in IV. Dönem Meclis Faaliyetleri

Abdullatif Naci Bey dönem boyunca Millî Savunma Komisyonunda çalışmıştır.⁴⁸⁵ Millî Müdafaa Encümenliğine seçilmiştir.⁴⁸⁶ Ayrıca III. Toplantı Yılı’nda İskân Kanunu tasarısını incelemek üzere kurulan geçici komisyonda görev almıştır. 5 Mayıs 1932 yılında da TBMM’de kurulan Uluslararası Parlamentolar Birliği Türk Grubu başkanvekilliğine,⁴⁸⁷ Beşinci Yasama Yılı’nda ise Meclis Hesaplarının Tetkiki Encümenliğine seçilmiştir.⁴⁸⁸

Yasama dönemi içerisinde faaliyetleri arasında önerge, kanun teklifi ve konuşmaları bulunmaktadır.

- Buhran Vergisi Kanunu’nun 8. maddesi ile ilgili önergesi; "*Yüksek Reisliğe, Sekizinci maddedeki (satır 5) bir misil yerine, yüzde 10; iki misil yerine yüzde 20; Dokuzuncu maddedeki (satır 3) üç misil yerine, yüzde otuz kabul buyrulmasını arz ve teklif ederiz efendim*" kabul edilmiştir.⁴⁸⁹

- Devlet tarafından idare olunan tekel memur ve hizmetlilerin vazifelerinden ayrılanlara verilecek tazminata dair kanunun 2. maddesi ile ilgili önerge vermiştir. Bu maddeye emeklilerin katılmaması gerektiğini, bu maddenin çıkarılması gerektiğini söylemiştir.⁴⁹⁰ Yapılan oylama sonucunda önerge kabul edilmiştir.

⁴⁸⁴ TBMM ZC., IV. Dönem 1. Cilt 2. Birleşim 9.5.1931, 17.

⁴⁸⁵ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, IV. Dönem, 1931-1935-II*, 139.

⁴⁸⁶ TBMM ZC., IV. Dönem 10. Cilt 2. Birleşim, 7.11.1932, 10.

⁴⁸⁷ Çoker, *Türk Parlamento Tarihi, IV. Dönem, 1931-1935-II*, 139.

⁴⁸⁸ TBMM ZC., IV. Dönem 25. Cilt 2. Birleşim, 8.11.1934, 11.

⁴⁸⁹ TBMM ZC., IV. Dönem 4. Cilt 8. Birleşim, 30.11.1931, 93.

⁴⁹⁰ TBMM ZC., IV. Dönem 6. Cilt 31. Birleşim, 19.3.1932, 63.

- Askerlik dersleri veren öğretmenlerin ücretleri hakkındaki kanunla ilgili, öğretmenlere her ders için 4 lira ücret verilmesini teklif etmiş, önergesi kabul edilmemiştir.⁴⁹¹

- Kadıköy Belediyesi Eski Müdürü Kemal Bey'e terkedilmiş mallardan bir miktar verilmesine dair kanun teklifi⁴⁹² Encümene havale edilmiş⁴⁹³ yapılan görüşmeler sonucunda teklif kabul edilmemiştir.⁴⁹⁴

- İstanbul Darülfünunu 1932 senesi bütçesi hakkında söz almış, eğer öğrenci değişikliği yapıyorsa dört bin liranın az olduğunu ve bunun artırılmasını talep etmiş ve bu durumu Maarif Vekilinin göz önünde bulundurmasını rica etmiştir.⁴⁹⁵

- Askerî dersleri veren öğretmenlerin ücretleri hakkındaki kanun ile ilgili söz almış, okullarda askerî dersleri verecek olan öğretmenlerin ücretinin az tutulmamasını, her ders için dört lira teklif edilen ücretin kabul edilmesini ve ay nihayetinde öğretmenlere ücretlerinin ödenmesini rica etmiştir.⁴⁹⁶

- Tüketim Vergisi Kanunu'na ek kanunun geçici maddesi ile ilgili söz alarak maddede yer alan "0,55 santimin" "0,55 kuruş" olarak düzeltilip düzeltilmeyeceği konusunda soru yöneltmiştir. Yapılan oylama sonucunda düzeltme yapılarak geçici madde kabul edilmiştir.⁴⁹⁷

1.2. OSMANİYE İLÇESİNDE SİYASİ HAYAT

Türkiye Büyük Millet Meclisinin açıldığı 1920'den 2024'e kadar geçen 104 yıllık siyasi tarihte, 28 kez milletvekili genel seçimi yapılmıştır. İlgili süreç zarfında, 1920-2015 yılları arası Osmaniye'nin ele alındığı bu çalışmada I-IV. Dönem ve XXI-XXIV. Dönem milletvekillerine, meclis faaliyetlerine ve genel seçimlere yer verilmiştir. Osmaniye; 1920-1933 yılları arasında Cebel-i Bereket adıyla vilayet statüsünde yer aldığından bu yıllarda TBMM'de temsil edilmiş, 1933 yılında Adana'ya bağlanmış, 1996 yılında il statüsüne kavuşmasıyla da 1999'dan günümüze kadar TBMM'de temsil

⁴⁹¹ TBMM ZC., IV. Dönem 15. Cilt 54.Birleşim, 20.5.1933, 206.

⁴⁹² TBMM ZC., IV. Dönem 2. Cilt 21.Birleşim, 4.7.1931, 213.

⁴⁹³ TBMM ZC., IV. Dönem 2. Cilt 21.Birleşim, 4.7.1931, 214.

⁴⁹⁴ TBMM ZC., IV. Dönem 8. Cilt 42.Birleşim, 2.5.1932, 17.

⁴⁹⁵ TBMM ZC., IV. Dönem 8. Cilt 54.Birleşim, 29.5.1932, 344.

⁴⁹⁶ TBMM ZC., IV. Dönem 15. Cilt 54.Birleşim, 20.5.1933, 204.

⁴⁹⁷ TBMM ZC., IV. Dönem 22. Cilt 57.Birleşim, 26.5.1934, 261.

edilmiştir. Bu bağlamda, 1933-1999 yılları arasına yer verilen bu bölümde; Adana iline bağlı ilçe olan Osmaniye milletvekili genel seçimleri bakımından Adana başlığı altında ulaşabilen kaynaklar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1.2.1.1933-1999 Yılları Arasında Yapılan Genel Seçimlerde Osmaniye İlçesi

Osmaniye'nin, 1933 yılında ilçe statüsünde Adana'ya bağlanması ardından milletvekili genel seçimi 8 Şubat 1935 tarihinde gerçekleştirilmiştir.⁴⁹⁸

İsmet İnönü, Cemil Uybadın ve Recep Peker'in 5 Aralık 1934 tarihinde seçimlerin yenilenmesine dair TBMM'ye sundukları teklif kabul edilmiş, 9 Aralık itibariyle de Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerde teftiş heyetleri kurularak seçim hazırlıklarına başlanmıştır. Cumhuriyet Halk Fırkası eğitim, hukuk ve kılık kıyafet alanlarında yaşanan değişim ve dönüşümün yanı sıra dönemin şimendifer politikası olarak isimlendirdiği demiryolu yapımı örneğini vererek hazırladığı afişerle seçime katılmıştır.⁴⁹⁹ Bu seçimin en önemli özelliği kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi, 1931 yılında olduğu gibi bağımsız milletvekili seçimi uygulamasına devam edilmesi, ilk defa azınlıklardan milletvekili seçilmesi olmuştur. 8 Şubat'ta gerçekleştirilen seçim, Türkiye genelinde 57 seçim çevresinde 399 milletvekilinin seçilmesiyle sonuçlanmıştır.⁵⁰⁰ Seçilen 399 milletvekilinden 17'si kadın olmak üzere 386'sı CHF adaylarından ve 13'ü de bağımsızlardan seçilmiştir.⁵⁰¹ Cumhuriyet Halk Fırkası yayınladığı tebliğle, seçimin 8 Şubat sabahı başlayıp aynı gün akşama kadar bittiğini, her yerde Cumhuriyet Halk Fırkası adaylarının seçimi kazandığını bildirmiştir.⁵⁰²

Adana seçim çevresinde ise milletvekili seçimlerini Halk Fırkasınca aday gösterilen kişiler kazanmışlardır. Meclise Adana'dan 8 milletvekili katılmıştır. Bu milletvekilleri şunlardır; Ali Münif Yeğenağa, Damar Arıkoğlu, Hilmi Uran, Ömer Resul Biçer, General Naci Eldeniz, İbrahim Mete, Tefik Tarman, Esmâ Nayman'dır.⁵⁰³

⁴⁹⁸ *Yeni Adana*, Yıl:17 Sayı:3840, 10.2.1935, 1.

⁴⁹⁹ Kadri Unat, *Cumhuriyet Halk Partisi'nin Genel Seçim Propagandaları (1927-1957)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2015, 109-118.

⁵⁰⁰ Olgun, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları", 16-18.

⁵⁰¹ *Yeni Adana*, Yıl:17 Sayı:3840, 10.2.1935, 1.

⁵⁰² *Yeni Adana*, Yıl:17 Sayı:3840, 10.3.1935, 1.

⁵⁰³ *Yeni Adana*, Yıl:17 Sayı:3842, 12.2.1935, 2.

Adana ve çevresinde seçim sonuçlarının Cumhuriyet Halk Fırkası lehine sonuçlanmasının ardından Osmaniye’de Cumhuriyet Halk Fırkasının üyeleri belirlenmiştir. Bu üyelerin isimleri şunlardır; Dede Bekiroğlu, Ahmed Çalık, Faik Yusufoglu.⁵⁰⁴

1935 seçimlerinin ardından CHP Genel Sekreterliği tarafından yayımlanan bir yazıda, milletvekillerinin seçim yerlerini gezerek, parti ve halkevleri salonlarında toplu bir şekilde halkla temasta bulunmaları, parti ve hükümet nazarından faydalı esaslar üzerinde konuşmalar yapmaları rica edilmiştir. 1939 seçimlerinin çok öncesinde yayımlanan bu tebliğ içerdiği konular bakımından büyük önem arzemiş, Refik Saydam başkanlığında yeni hükümetin kurulmasının ardından parti divanında seçimlerin yenilenmesine karar verilmiştir.⁵⁰⁵ Seçim kararının alınmasıyla Halkevlerinde verilen konferanslar, vatandaşlara izletilen sesli filmler ve Halk Kürsüleri’nde yapılan konuşmalar, radyo yayınları, gazetelerde yayınlanan afişler ve ilanlarla vatandaşların seçimlere davet edilmesi, propaganda sürecinde başvurulan yöntemler arasında yer almıştır. Ayrıca Partinin önde gelen isimlerinin seçim çalışmaları kapsamında kendi seçim bölgelerini ziyaret ederek halkla temas kurmaları ve seçim propagandası yapmaları 1939 seçimlerini önceki seçimlerden ayıran diğer bir özellik olarak dikkat çekmektedir.⁵⁰⁶

Seçimler 26 Mart 1939 tarihinde gerçekleştirilmiş, seçim sonucuna göre 424 milletvekili TBMM’de temsil edilmiş, Hatay’ı temsil etmek üzere 5 yeni milletvekilinin katılması ile de bu sayı 429’a ulaşmıştır.⁵⁰⁷ Mecliste 413 erkek, 16 kadın milletvekili temsil edilmiştir.⁵⁰⁸ Adana’da, seçimden bir gün önce CHP tarafından 25 Mart 1939 tarihinde seçilecek milletvekillerinin isimleri ilan edilmiştir. Seçim Mart ayının 26. gününe rastlayan Pazar günü saat 9.00’da başlamıştır.⁵⁰⁹ Cumhuriyet Halk Partisinin adaylarının kazandığı seçimde Adana milletvekilleri şu isimlerden oluşmuştur; Damar Arıkoğlu, Ali Münif Yeğenağa, General Naci Eldeniz, Hilmi Uran, İbrahim Mete,

⁵⁰⁴ *Türksözü*, Yıl:12 Sayı:3144, 10.2.1935, 4.

⁵⁰⁵ Tansu Barış Mahmutoglu, “Atatürk’süz İlk Seçimler-1939 Genel Seçimlerinde CHP’nin Çalışma ve Propagandaları”, *Atatürk Dergisi*, Cilt:5 Sayı:1, 2016, 40.

⁵⁰⁶ Kadri Unat, *Cumhuriyet Halk Partisi’nin Genel Seçim Propagandaları (1927-1957)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2015, 142-146.

⁵⁰⁷ Demirel, *Tek Partinin İktidarı Türkiye’de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, 250.

⁵⁰⁸ Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası Ankara, Haziran 2012, 5.

⁵⁰⁹ *Yeni Adana*, Yıl:21 Sayı:4769, 27.3.1939, 1.

Tevfik Tarman, İsmail Safa Özler, Sinan Tekelioğlu, Sema İşcen, Selahattin Çam, Ahmet Kutsi Tecer'dir.⁵¹⁰

Adana ve çevresinde Cumhuriyet Halk Partisinin zaferi ile sonuçlanan seçimler sonrasında 1942 yılında düzenlenen kongre ile Osmaniye'de parti teşkilat üyeleri belirlenmiştir. Kongre sonucunda Osmaniye CHP Kaza İdare Heyeti şu isimlerden oluşmuştur; Abdürrezzak Güvenç, Bekir Özkan, Bekir Kılınç, Osman Kaya, Lütfi Sezgin, Memduh Tümer, Remzi Kılıç seçilmişlerdir.⁵¹¹

İkinci Dünya Savaşı'nın tüm hızıyla sürdüğü günlerde 12 Ocak 1943 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Grup toplantısında seçim kararı almıştır. Bu grup kararı doğrultusunda Mahmut Şevket Esendal, Hasan Saka ve Ali Rana Tarhan'ın seçimlerin yenilenmesine dair TBMM'ye sundukları teklif 14 Ocak 1943 tarihinde kabul edilmiş seçim süreci başlamıştır. Seçim kararının alınmasının ardından İçişleri Bakanı Recep Peker Umumi Müfettişliklere ve valilere seçim kararını tebliğ ederek Mebus Seçim Kanunu'na uygun bir şekilde hazırlıklara başlanmasını istemiştir. Hazırlıkların başlamasıyla 1943 seçimlerini diğer seçimlerden ayıran en önemli propaganda aracı plaklı seçim propagandası yapılmış olması ve bu kapsamda parti merkezi tarafından hazırlanan dört adet propaganda plağının birçok ile gönderilmesidir. Aynı zamanda parti merkezi tarafından hazırlanan çok sayıdaki afişte bütün parti örgütlerine gönderilmiştir. Konfrensler, Halk Kürsülerinin kurulması ve sosyal yardım faaliyetleri ve seçim beyannamesi ile⁵¹² Tek Parti döneminin son milletvekili seçimi, Cumhuriyet Tarihinin ilk seçim kanunu olan 4320 sayılı Mebus Seçimi Kanununa göre 1943 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu seçim iki dereceli çoğunluk seçim sisteminin uygulandığı son seçim olmuştur. Bu seçimde de 40.000 nüfusu bir mebus temsil edecek şekilde üye seçimi yapılmış ve 22 yaşını bitirenler seçmen olabilmıştır.⁵¹³ 28 Şubat 1943 tarihinde 63 ilde 63 seçim çevresinde gerçekleştirilmiş, Cumhuriyet Halk Partisinin gösterdiği adaylardan 455 milletvekili TBMM'de yer almıştır.⁵¹⁴ Bu milletvekillerinin 439'unu erkek, 16'sını kadın milletvekilleri oluşturmuştur. Adana'da ise Cumhuriyet Halk

⁵¹⁰ TBMM Albümü 1920-2010-I. Cilt, 353-354.

⁵¹¹ *Türksözü*, Yıl:18 Sayı:5538, s.1, 27.10.1942.

⁵¹² Kadri Unat, *Cumhuriyet Halk Partisi'nin Genel Seçim Propagandaları (1927-1957)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2015, 168-184.

⁵¹³ Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası Ankara, Haziran 2012, XII.

⁵¹⁴ Olgun, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları", 20.

Partisinin gösterdiği adaylardan 10 kişi Meclise katılmıştır.⁵¹⁵ Bu milletvekilleri şunlardır; Ali Münif Yeğenağa, Damar Arıkoğlu, Naci Eldeniz, Kemal Çelik, Hilmi Uran, Kemal Satır, Cavit Oral, Sinan Tekelioğlu, Sema İşcen, Selahattin Çam'dır.⁵¹⁶

II. Dünya Savaşı'dan hemen sonra Türkiye'de demokrasiye geçiş açısından önemli adımlar atılmıştır. Bu dönemde Cumhuriyet'in ilanından beri ülkenin tek iktidar partisi olan Cumhuriyet Halk Partisinin karşısında Milli Kalkınma Partisi, Demokrat Parti, Millet Partisi gibi muhalefet partiler yer almıştır.⁵¹⁷ Bu dönem çok partili hayata geçişle birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk genel seçimi 21 Temmuz 1946 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Seçim kararının alınması ile partiler propaganda faaliyetlerine girişmişlerdir. Bu kapsamda 1946 seçimlerinde kullanılan propaganda araçlarından en önemlisi mitingler olmuştur. Mitingleri ilk kullanan ve başarılı bir şekilde yararlanan Demokrat Partidir. Demokrat Partinin mitinglerdeki propagandası iktidar partisinin yaptıklarını eleştirisi ve Cumhuriyet Halk Partisinin ekonomi ve devletçilik politikaları ile devlet başkanının aynı zamanda parti başkanı olmasıydı. Aynı zamanda CHP'yi baskıcı, diktatör bir yönetim kurmakla suçlamışlar ve kendilerinin ülkeye hürriyet getireceklerini vaat etmişlerdi. DP, çalışmalarını bu propagandalarla sürdürürken, CHP de Demokratların propagandalarına karşılık haziran sonunda seçim çalışmalarını başlattı. Bu kapsamda yapılan ilk iş, tüm Bakanlar seçim bölgelerine gönderilecek, CHP'nin icraatlarını anlatıp propaganda yapacaklardı. CHP'nin 1946 seçimlerindeki temel stratejisi DP'nin eleştirilerine cevap vermek ve aksini göstermeye çalışmak oldu. DP'nin ekonomi konusunda kendisine yönelttiği suçlamalara İkinci Dünya Savaşı'nın olağanüstü şartlarını gerekçe göstererek cevap verdi. CHP, seçim kampanyası sürecinde, DP'nin sıkça eleştirdiği Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nu da savundu. CHP, bunların yanı sıra karşı bir atakla DP'yi zenginlerin partisi olmakla itham ederek, onları halkın gözünden düşürmeye çalıştı. Aynı şekilde DP'lilerin; Orman Kanunu, köylerde okul binası yapımı işini eleştirmelerine ve bunları bir seçim propagandası malzemesi haline getirmelerine karşılık, CHP, bu konularda taviz vermeyeceğini açıkladı ve politikalarını savundu. CHP, Demokratların, parti başkanı ile cumhurbaşkanının aynı kişi olması konusundaki eleştirilerine ve DP'nin ülkede tek parti zihniyetinin hâkim olduğu ve

⁵¹⁵ Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası Ankara, Haziran 2012, 5-7.

⁵¹⁶ TBMM Albümü 1920-2010-I. Cilt, 423-424.

⁵¹⁷ Murat Küçükuşurlu, *Türk Siyasi Tarihinde Erzurum (1923-1950)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2012, 305.

“hürriyet”in bulunmadığı eleştirilerine; ülkeye gerçek demokrasiyi kendilerinin getirecekleri yolundaki söylemlerine de cevap verdiler. CHP’nin bir diğer seçim propagandası ise kadınlara yönelik çalışmalardı. Bu çalışmaların yanında aynı zamanda partiler seçim afişlerini ve gazeteleri de propaganda aracı olarak kullandılar.⁵¹⁸ Bu çerçevede yapılan propaganda faaliyetleriyle seçimler 21 Temmuz 1946 tarihinde gerçekleştirildi. Seçimler, ülke genelinde 63 seçim çevresinde Cumhuriyet Halk Partisinin, 47 seçim çevresinde de Demokrat Parti katılımıyla⁵¹⁹ gerçekleşmiştir. Seçimde bulunan 465 milletvekili sayısının 397’sini CHP, 61’ini DP, 7’sini de bağımsızlar oluşturmuştur.⁵²⁰

Adana ve çevresi seçim sonuçlarına göre CHP adayları %75 oy oranıyla seçimi kazanmışlardır. Adana’dan meclise 10 milletvekili katılmıştır. Bu milletvekilleri şunlardır; Kasım Ener, Kemal Çelik, Cavit Oral, Kasım Gülek, Kemal Satır, Sinan Tekelioğlu, Hilmi Uran, Ali Münif Yeğenağa, Makbule Dıplan, Ahmet Remzi Yüreğir’dir.⁵²¹

24 Mart 1950 tarihinde Tevfik Fikret Sılay ve Faik Ahmet Barutçu tarafından TBMM’ye seçimin yenilenmesine dair bir teklif sunulmuş ve bu teklif, 22 ret oyuna karşı 299 oyla kabul edilmiştir. Buna göre, seçimin 14 Mayıs 1950’de yapılması, TBMM’nin de 22 Mayıs 1950’de toplanması kararlaştırmıştır. Türkiye’nin ikinci çok partili seçimi olan 14 Mayıs genel seçimine Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi ve Millet Partisi katılmıştır. Bu seçim de 1946 genel seçiminde olduğu gibi Demokrat Parti ile CHP’nin sürekli karşı karşıya gelmesine ve her iki partinin yoğun seçim propagandalarına sahne olmuş, Millet Partisi ise seçim de çok etkili olamamıştır.⁵²² Partilerin propaganda başlıklarına baktığımız da; CHP’liler, DP’nin tecrübesizliği ve bir parti programına sahip olmadığı, bunun yanında şiddet politikasını düstur edindiğine dair söylemlerde bulunmuşlardır. Kendi icraatlarına da değinen İnönü ve diğer partili hatipler, partinin programında yer alan altıokun anayasadan çıkarılacağına, vergilerin

⁵¹⁸ Murat Burgaç, 1946 Seçimlerinde Propaganda, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XIII/26, 2013, 166-177.

⁵¹⁹ Erol Tuncer, *1946 Seçimleri*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara Kasım 2008, 70.

⁵²⁰ Osman Akandere, 1946 Seçimleri ve Sonuçları Üzerinde İktidar ve Muhalefet Partileri Arasında Yapılan Tartışmalar II, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: XXVI Sayı:76, Ocak 2010, 9.

⁵²¹ *Yeni Adana*, Yıl:28 No:6417, 22.7.1946, 1.

⁵²² Kadri Unat, *Cumhuriyet Halk Partisi’nin Genel Seçim Propagandaları (1927-1957)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2015, 266-267.

indirileceği veya tamamen kaldırılacağına, tarımda makineleşmeye ve zirai ıslaha gidileceğine dair vaatlerde bulunmuşlardır. DP ise; propaganda faaliyetlerini hürriyet, “demokrasi ve milli irade” gibi temel kavramlar üzerine kurarak, 1946 seçimlerinde yapıldığını iddia ettiği hile ve usulsüzlüklerin üzerinde propaganda çalışmalarını yürütmüştür. Milli iradeye karşı en büyük engel olarak ise İnönü ve onun “şeflik sistemi” gösterilerek İnönü’ye “diktatör” yakıştırması yapılmıştır. DP, dış politika ve hayat pahalılığı konusunda da hükümete yüklenmiştir. Ayrıca büyük şehirlerde baş gösteren gecekonduların yıkılması ve gıda yetersizliği, köylüler üzerinde kurulan ekonomik ve idari baskılar, İnönü’nün cumhurbaşkanı olarak tarafsız kalmayarak seçim nutukları söylemesi, radyolarda CHP’nin propagandasının yapılması, jandarma ve polis baskısı gibi konular ele alınmıştır.⁵²³ Aynı zamanda propaganda yöntemlerinin başında el ilanları, broşürler, beyannameleri, radyo yayınları, yurt gezileri, siyasi toplantılar, mitingler de yer almıştır. Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokrat Partinin yoğun seçim propagandaları seçim kanunun öngördüğü şekilde 10 Mayıs akşamı propaganda yasağının başlamasıyla sona ermiş ve seçim gününe doğru geri sayım başlamıştır.⁵²⁴

14 Mayıs 1950 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerde Türkiye genelinde 8.905.743 seçmen sayısından 7.953.055’i oy kullanmış, seçime katılım oranıysa %89,3 olmuştur. Partilerin aldıkları oy sayıları CHP 3.176.561, DP 4.241.393, MP 250.414, bağımsızlar 383.282’dir. Seçimi Demokrat Parti kazanmıştır.⁵²⁵ Demokrat Partinin seçimi kazandığı iller; Adana, Afyon, Ankara, Amasya, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Burdur, Bolu, Bursa, Çanakkale, Çorum, Çankırı, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, İçel, Isparta, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Kayseri, Kocaeli, Konya, Manisa, Muğla, Ordu, Rize, Seyhan, Samsun, Sivas, Tekirdağ ve Zonguldak’tır.⁵²⁶

Adana seçim çevresinde; 195.544 seçmenden 174.969’u oy kullanmış, katılım oranı %89,5 olmuştur. Demokrat Parti 91.178 oyla 11 milletvekili çıkarmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi 77.189, Millet Partisi ise 3.315 oy almıştır.⁵²⁷ Seçilen milletvekilleri şunlardır; Zeki Akçalı, Arif Nihat Asya, Remzi Oğuz Arık, Sedat Barı,

⁵²³ Adem Özküçük, *Türk Basınında 1950-1957 Dönemi Seçim Propagandaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2012, 45.

⁵²⁴ Unat, *Cumhuriyet Halk Partisi’nin Genel Seçim Propagandaları (1927-1957)*, 272-334.

⁵²⁵ Erol Tuncer, *Osmanlı’dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara 2003, 363.

⁵²⁶ *Yeni Adana*, Yıl:32 No:7597, 16.5.1950, 1.

⁵²⁷ [ysk.gov.tr.1950-1977 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri](http://ysk.gov.tr.1950-1977-Yillari-Arasi-Milletvekili-Genel-Seçimleri). (22.6.2019)

Tevfik oşkun, Reşat Güçlü, Yusuf Ziya Eker, Mahmut Kibaroglu, Salim Serçe, Sinan Tekelioğlu, Cezmi Türk'tür.⁵²⁸

22 Mayıs 1950'de iktidarı devralan Demokrat Parti'nin muhalefet yıllarında dile getirdiği demokrasi, insan hakları, liberal ekonomi, grev hakkı ve devri sabık yaratılmayacağı yönündeki söylemlerinin etkisiyle yeni dönem büyük umutlarla başlamıştır. Türkiye'de ekonomik açıdan kayda değer bir büyümenin yaşandığı ve bu durumun birçok kesimi olumlu yönde etkilediği 1950-1954 yılları arası dönem, Demokrat Parti'nin altın yılları olarak kabul edilmektedir. Ancak bu yıllarda sağlıklı bir zeminde yürümeyen İktidar-muhalefet ilişkilerinde yaşanan bazı olaylar 1954 genel seçimlerine de yansımıştır. Demokrat Parti Meclis Grubunun, 11 Şubat'ta gerçekleştirdiği toplantısında genel seçimin 2 Mayıs 1954'te yapılması konusunda görüş birliğine varılmasından sonra Bursa milletvekili Hulusi Köymen'in, 12 Mart 1954'te TBMM'ye sunduğu teklif oy birliğiyle kabul edilerek, seçimin 2 Mayıs 1954'te yapılması kararlaştırılmıştır. Bazı değişikliklere uğramış olan 5545 sayılı Seçim Kanunu'na göre yapılan 1954 Genel Seçimine Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti Cumhuriyetçi Millet Partisi ve Türkiye Köylü Partisi katılmıştır.⁵²⁹ Seçim kararının ardından partiler çalışmalarını hızlandırmışlar bu bağlamda Demokrat Parti, iktidar olmanın verdiği avantajlardan yararlanarak bu seferki seçim kampanyalarında 1950–1954 arasındaki dört yıllık hizmetlerini ön plana çıkaran bir propaganda tarzı benimsemiştir. Limanlar, barajlar, fabrikalar, köprüler, karayolları, köy içme suları kampanyada sıkça değinilen konular arasındadır. Demokrat Parti ayrıca Kore Savaşı, dış politika, Petrol ve Yabancı Sermaye Kanunu gibi icraatlarıyla da halktan oy istemiştir. CHP'nin propaganda konularının en önemlileri yeni bir anayasa, iki meclisli bir parlamento, anayasa mahkemesinin ihdası, basın özgürlüğü gibi başlıklardı. CHP'li hatipler, ayrıca kendilerinin boş vaatlerde bulunarak halkı kandıramayacaklarını en önemli meselelerinin emniyet tesisi ve partizan idareyi kaldırmak olduğunu ifade etmiştir. Bunların yanı sıra vergilerde tadilat ve mali istikrarın düzenlenmesi hususu, yabancı sermaye ve petrol kanunu, cumhurbaşkanının tarafsız davranması ve propaganda yapmaması, dinin siyasete alet edilmesi, işçiye grev hakkı tanınması,

⁵²⁸ *TBMM Albümü 1920-2010-II. Cilt*, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 591-592.

⁵²⁹ Kadri Unat, *Cumhuriyet Halk Partisi'nin Genel Seçim Propagandaları (1927-1957)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2015, 337-348.

köylülerin üzerindeki vergilerin azaltılması gibi konular, ele alınıyordu. CHP evsiz kimselerin mesken sorunu ve İstanbul'da sık sık gündeme gelen gecekonduların durumuyla ilgili konuları da ele almış halkın evlerinin hükümet tarafından yıkılmasını eleştirmişti. CMP, ise kişi hak ve hürriyetlerinin uluslararası standartlara uygun olması, mahkemelerin her türlü etkiden uzak ve bağımsız olması, yeni bir anayasa yapılması, laiklik din ve vicdan hürriyeti gibi esasların Anayasa ile tarif ve tespit olunması, parti kapatmaların zorlaştırılması, çift meclisli bir yapıya geçilmesi gibi birçok yenilik vaat ediyordu. 19 Mayıs 1952'de, eski DP'li Remzi Oğuz Arık tarafından kurulan Türkiye Köylü Partisi (TKP) ise; seçim sistemi, hayat pahalılığı, milli eğitim, partilerin hak ve hürriyetlerinin garantiye alınması ve idare üzerindeki baskıların kaldırılması, DP'nin icraatsızlığı, köylünün kalkınması ve köylüye önem verilmesi gibi konuları ele almıştır.⁵³⁰

Ayrıca seçim beyannameleri, afişler, broşürler, yurt gezileri, siyasi toplantılar, mitingler ve radyo yayınları propaganda araçlarıdır. Siyasi partilerin bu çok yönlü propagandaları seçim yasağının başladığı 28 Nisan 1954 akşamı sona ermiş ve seçim günü için hazırlıklar tamamlanmıştır. Seçim, hazırlıkların tamamlanmasından sonra 2 Mayıs 1954 Pazar günü yapılmış,⁵³¹ Türkiye genelindeki 10.262.063 seçmenden 9.095.617'si oy kullanmış, seçime katılım oranı %88,6 olmuştur. Partilerin aldıkları oy sayıları DP 5.151.550, CHP 3.161.696, CMP 434.085, TKP 57.011, bağımsızlar 137.318'dir. 60 ilde seçimi Demokrat Parti kazanmıştır.⁵³² Adana (Seyhan) ili de bunlar arasındadır. ⁵³³ Seçimde Adana'da 222.000 seçmen oy kullanmış, katılım oranı %93,2 olmuştur. Demokrat Parti 107.447 oyla 13 milletvekili çıkarmıştır. CHP 99.741, Cumhuriyetçi Millet Partisi 2.168, Köylü Partisi 8.178, bağımsızlar 316 oy almıştır.⁵³⁴ Seçilen Adana milletvekilleri şunlardır; Mustafa Akçalı, Zahit Akdağ, Sedat Barı, Enver Batumlu, Ahmet Kınık, Cavit Oral, Salim Serçe, Lütfi Sezgin, Sinan Tekelioğlu, Nurullah İhsan Tolon, Ahmet Topaloğlu, İsmet Uslu, Mehmet Ünal'dır.⁵³⁵

⁵³⁰ Adem Özküçük, *Türk Basınında 1950-1957 Dönemi Seçim Propagandaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2012, 107-108.

⁵³¹ Kadri Unat, *Cumhuriyet Halk Partisi'nin Genel Seçim Propagandaları (1927-1957)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2015, 402.

⁵³² Tuncer, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, 364.

⁵³³ *Yeni Adana*, Sayı:8780, 4.5.1954, 1.

⁵³⁴ ysk.gov.tr.1950-1977 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri. (22.6.2019)

⁵³⁵ *TBMM Albümü 1920-2010-II. Cilt*, 665-666.

Osmaniye'deyse; 17.413 seçmenden 16.410'u seçime katılmış, Demokrat Parti 9110 oy, Cumhuriyet Halk Partisi 7300 oy almıştır. Seçimin galibi Demokrat Parti olmuştur.⁵³⁶

Demokrat Partinin gerçekleştirdiği Osmaniye İlçe kongresi seçimlerinde Teşkilat üyeleri şu isimlerden oluşmuştur; Divan Başkanlığına Nusret Kırışcioğlu, İkinci Başkanlığa İl Başkanı Galip Avşar, kâtipliklere ise Selim Çalikoğlu ve A. Kanmaz seçilmişlerdir. İdare Heyetine ise Yusuf Çenet, Hakkı Eroğlu, Mustafa Gürbüz, Basri Başdoğan, Dede Bozdoğan, Selim Çalikoğlu, Mahmut Avdan."⁵³⁷ ocak ayında düzenlenen kongre sonucunda Demokrat Parti yeni İdare Heyeti şu isimlerden oluşmuştur;" Başkan Yusuf Çenet, azalar ise Rıza Sezgin, Emin Ersoy, Hakkı Eroğlu, Ömer Öztürk, Muharrem Kılıç, Basri Başdoğan'dır.⁵³⁸

1954 yılı milletvekili seçimlerinin Demokrat Partinin zaferiyle sonuçlanmasına karşılık 1955 yılına gelindiğinde ekonomi istenildiği gitmeye başlamış, enflasyon artmış ve hayat pahalılığı yaşanmıştır. Ayrıca sermaye ve döviz yetersizliği nedeniyle yaşam standartları kötüleşmiş, buna bağlı olarak DP iktidarına karşı bir hoşnutsuzluk havası oluşmuştur. DP'nin içinde dahi muhalefet belirmiş ve 1955 sonunda DP'den ayrılanlar Hürriyet Partisi'ni kurmuştur. Ayrıca iktidar ve muhalefet partileri arasındaki ipler kopma noktasına gelmiş, bir yandan dış politikada Kıbrıs sorunu ile diğer taraftan 6-7 Eylül olayları ile baş etmek durumunda kalan DP, ekonomik sıkıntılarla ve zorlu bir muhalefet ile karşılaşmıştır. Tüm bunlara rağmen hükümet kendi politikasını yürütmeye çalışmış, muhalefet ise kamuoyundaki değişimden cesaret alarak eleştirilerini sertleştirmiştir. Sonunda DP liderleri durumun farkına varıp 1958 yazında yapılması planlanan seçimlerin 27 Ekim 1957'ye alınmasına DP Grubunun 5 Eylül 1957 tarihli toplantısında karar vermişlerdir.⁵³⁹ Seçim kararının alınmasıyla seçim hazırlıkları hızlanmış, siyasi partiler bu kapsamda propaganda faaliyetlerine başlamışlardır. Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi Millet Partisi ve Hürriyet Partisi'nin katıldığı 1957 genel seçimi oldukça gergin bir ortamda gerçekleşmiştir.⁵⁴⁰

⁵³⁶ *Osmaniye Postası*, Yıl:1 Sayı:8, 3.5.1954, 1.

⁵³⁷ *Osmaniye Postası*, Yıl:4 Sayı:322, s.1, 07.06.1957.

⁵³⁸ *Osmaniye Postası*, Yıl:3 Sayı:283, s.1, 18.01.1957.

⁵³⁹ Yunus Özduygün, Türk Siyasi Hayatında 1957 Seçimleri: Beyanatlar ve Tartışmalar, *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:51, 2021, 465-480.

⁵⁴⁰ Kadri Unat, *Cumhuriyet Halk Partisi'nin Genel Seçim Propagandaları (1927-1957)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2015, 420.

1957 seçim kampanyası sürecinde tarafların tezlerini sert bir üslupla ortaya koydukları miting meydanlarında tartışılan en önemli konu, rejim buhranı ve geçim sıkıntısının var olup olmadığıdır. İktidar ne siyasi ne de iktisadi alanda eleştiri kabul etmeyip, sıkıntıların geçici olduğunu vurgulamıştır. Muhalefet, anti-demokratik olarak nitelendirdiği kanun ve uygulamaların değişmesini, pahalılığın sona ermesini istemiş ve taahhüt etmiştir.⁵⁴¹ Siyasi partiler seçim sürecinde çeşitli broşürler ve seçim beyannameleri yayınlamanın yanı sıra, yurt gezilerine çıkarak, mitingler ve siyasi toplantılar düzenlemiş ve basından yararlanmıştır. Ayrıca seçim afişleri de seçim propagandalarının en önemli materyalleri arasında yer almıştır. Ancak radyo, önceki seçimlerin aksine yukarıda aktarılan düzenlemeden dolayı muhalif siyasi partiler tarafından kullanılamamış; böylece iktidar, muhalefeti en önemli propaganda araçlarından biri olan radyodan mahrum bırakarak, sadece kendisi yararlanmıştır.⁵⁴² Seçim çalışmalarının ardından 27 Ekim 1957 Pazar günü seçmenler oylarını kullanmak üzere sandıklara giderek vatandaşlık görevlerini yerine getirmişlerdir.⁵⁴³

Seçimlerde Türkiye genelinde 12.078.623 seçmenden 9.250.949'u oy kullanmış, seçime katılma oranı %76,6 olmuştur. Partilerin aldıkları oy sayısı CHP 3.753.136, CMP 652.064, DP 4.372.621, HP 350.597, bağımsızlar 4.994'tür. Seçimi Demokrat Parti kazanmıştır.⁵⁴⁴ Demokrat Parti 67 ilin 46'sında, 434 milletvekili çıkararak üçte ikiden fazla oyla tekrar iktidar olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi 19 ilde 178, Cumhuriyetçi Millet Partisi Kırşehir'de 4, Hür Parti de Bursa'da 4 milletvekili çıkarmıştır. Adana'daysa oy kullanan 228.037 seçmenden Demokrat Parti 96.197, Cumhuriyet Halk Partisi 125.040, Cumhuriyetçi Millet Partisi 4.897, Hürriyet Partisi 695 oy almıştır.⁵⁴⁵ Seçilen Adana milletvekilleri şunlardır; Hamza Eroğlu, Nevzat Arman, Suphi Bayram, Kâzım Bozdoğan, Kasım Gülek, Mehmet Geçioğlu, Ahmet Karamüftüoğlu, Ali Menteşoğlu, Saim Karaömerlioğlu, Kemal Küçüktepepınar, Muslihittin Yılmaz Mete, Kemal Satır, Hamdi Öner, Kemal Sarıibrahimoğlu, Turgut Yeğenağa, Rıza Tekeli'dir.⁵⁴⁶

⁵⁴¹ Özkan Kesme, *Türk Basınında 1957 Seçimleri ve Partilerin Propagandaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat 2016, 61.

⁵⁴² Unat, *Cumhuriyet Halk Partisi'nin Genel Seçim Propagandaları (1927-1957)*, 420.

⁵⁴³ Kesme, *Türk Basınında 1957 Seçimleri ve Partilerin Propagandaları*, 88.

⁵⁴⁴ Tuncer, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, 365.

⁵⁴⁵ ysk.gov.tr. 1957 Milletvekili Genel Seçimleri. (22.6.2019)

⁵⁴⁶ *TBMM Albümü 1920-2010-II. Cilt*, 1950-1980, 687-688.

Osmaniye'de ise; Cumhuriyet Halk Partisi adayları seçimi kazanmıştır. Demokrat Parti ise Cumhuriyet Halk Partisine göre 2500'e yakın eksik oy almıştır.⁵⁴⁷

1958 yılında Osmaniye'de Cumhuriyet Halk Partisinin düzenlediği İlçe kongresi sonrası yapılan seçimler sonucunda Kongre Divanı seçiminde Başkanlığına, İl Başkanı Mesut Savcı, Hamza Kaya İkinci Başkanlığa, Ökkeş Güteryüz ve İsmail Canbolatta kâtipliklere seçilmişlerdir. İlçe İdare Heyeti Başkanlığına Hasan Çenet, Azalıklara da Hamza Kaya, Yusuf Karayığit, Osman Çıtırık, Fethi Soylu, Mesut Mansuroğlu, Şaban Ünlü, Rıfat Görgün, Hüseyin Pil seçilmişlerdir.⁵⁴⁸

Osmaniye İlçesi CHP Merkez Bucağı kongresi sonrasında yapılan seçimlerde Kongre Divanı Başkanlığına İzzet Öz, Başkan Vekilliğine Tahir Çardak, kâtipliklere Halil Kılıç ve Musa Çolak seçilmiştir. Yapılan seçimde yeni İdare Heyeti Başkanlığına Osman Doğan, üyeliklere de Tahir Çardak, Mehmet Timurlenk, Halit Kılıç, Ali Cantorun, Habib Topal, Hasan Ersoylu, Süleyman Otay, Mehmet Aygün seçilmişlerdir.⁵⁴⁹

Demokrat Parti Osmaniye İlçe Kongresi sonrasında yapılan seçimlerde yeni İdare Hayetine; Yusuf Çenet, Hakkı Eroğlu, Selim Çalıkoğlu, Mehmet Doğan, Remzi Çomu, Mahmut Kahraman ve Mehmet Eker seçilmişlerdir.⁵⁵⁰

Cumhuriyetçi Millet Partisi Osmaniye İlçe Teşkilatı Kongresi sonucunda, Başkanlığa İsmail Tufan, kâtipliğe de A. Rıza Özgen ve Mustafa Yargıcı seçilmişlerdir. İdare Heyetine ise Nazım Bereket, Halil Çatalbaş, Ökkeş Güner, Mustafa Yargıcı ve Süleyman Gamsız seçilmiştir.⁵⁵¹

Şubat ayında düzenlenen Osmaniye İlçesi Demokrat Parti kongresi sonucunda partinin üyeleri şu isimlerden oluşmuştur; Tüccar H. Ziya Güney'in başkanlığında İsmail Akyel, Nihat Sezgin, Osman Biçer, Sabri Akdağ, Tahir Dingil ve Remzi Çankaya'dır.⁵⁵²

1957 seçimlerinin Demokrat Partinin zaferiyle sonuçlanmasının ardından 1960 yılına gelindiğinde 27 Mayıs günü gerçekleşen askeri müdahale ile DP iktidarı fiili

⁵⁴⁷ *Osmaniye Postası*, Yıl:4 Sayı:331, 29.10.1957, 1.

⁵⁴⁸ *Osmaniye Postası*, Yıl:5 Sayı:424, s.1, 10.06.1958.

⁵⁴⁹ *Osmaniye Postası*, Yıl:5 Sayı:414, s.1, 06.05.1958.

⁵⁵⁰ *Osmaniye Postası*, Yıl:5 Sayı:460, s.1, 28.10.1958.

⁵⁵¹ *Osmaniye Postası*, Yıl:5 Sayı:461, s.1, 04.11.1958.

⁵⁵² *Osmaniye Postası*, Yıl:5 Sayı:394, s.1, 21.02.1958.

olarak sona ermiştir. Kısa sürede müdahalede aktif görev alan subaylardan MBK tertip edilmiş ve askerin emriyle bir ara rejim hükümeti kurulmuştur. Süreçte siyasal alana yönelik kısıtlayıcı müdahaleler birbirini izlemiş 23 Haziran'da siyasal toplantılar yasaklanmış, partilerin teşkilatları kapatılmış ve 7 Temmuz'da tüm siyasal faaliyetlere son verilmiştir. Ancak 13 Ocak 1961 tarihinde siyasal partilerin üzerindeki yasakların kaldırılmasıyla birlikte siyasal partilerin kurulmasının önü açılmış ve demokrasiye dönüş faaliyetleri hız kazanmıştır. Bu kapsamda ilk serbest seçimler 15 Ekim 1961'de yapılmıştır.⁵⁵³ Partiler üzerindeki yasakların kaldırılmasının ardından CHP ve CKMP tekrar siyasal hayata dönmüştür. Ayrıca bu dönemde kendilerini DP'nin devamı olarak açıklayan Adalet Partisi (AP) ve Yeni Türkiye Partisi (YTP) kurulmuştur. 1960 Anayasası'nın siyasal fikirlere getirdiği özgürlük ortamının neticesi olarak, solun fikirlerini savunmayı amaç edilen Türkiye İşçi Partisi (TİP) de bu dönemde kurulmuştur.⁵⁵⁴ Siyasal partiler fiili olarak seçim propagandasına 25 Eylül'de başlamışlardır. Bu kapsamda 21 gün boyunca açık ve kapalı alanlarda toplantılar tertip etmişler, afişler hazırlamışlar, el ilanları dağıtmışlar ayrıca radyodan istifade etmişlerdir. 1961 seçimlerinde CHP'nin parolası yurttan huzur ve istikrardır. Seçim beyannamesinde ise sosyal adalet vaat etmişlerdir. AP ise, her yönden kalkınma parolasıyla hareket etmiş⁵⁵⁵ aynı zamanda sloganlarında gözlerimize bakarsanız anlarsınız sözü ile DP'li liderlerin idamlarına duyulan matemi dile getirmeye çalışmışlardır. AP'nin 1961 seçimlerindeki temel politikası da af olmuştur.⁵⁵⁶ CKMP beyannamesinde devletin idare mekanizmasının partiler üstü yasalarla kayıtlı tutulmasını temenni etmiş ekonomide ve ticarete bireysel teşebbüse, kişisel mülkiyete ve meşru rekabete dayanan bir ekonomik felsefeye sahip olduğu yer almıştır. Kalkınma konusunda hürriyet içinde bir kalkınmadan söz edilmektedir. Eğitim alanında ise ilim teknik ve ahlakın yönden terbiyenin önem verildiği bir sistemin kurulacağı vaat edilmiştir. YTP ise hürriyet için ekmek ve iş parolasını kullanmıştır. Propaganda süresi 14 Ekim saat 18.00'da sona ermiş, siyasetçiler radyo konuşmalarını 17.55'te tamamlamıştır. Türkiye genelinde 15

⁵⁵³ Işıl Tuna, 27 Mayıs'ın Gölgesinde Demokrasiye Dönüş:15 Ekim 1961 Genel Seçimleri, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XX/40, 2020, 227.

⁵⁵⁴ Sevdâ Nur Çevik, *Temsilde Adalet ve Yönetimde İstikrar İlkeleri Çerçevesinde Türkiye'de Seçimler (1946-1965)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum 2020, 46.

⁵⁵⁵ Tuna, 27 Mayıs'ın Gölgesinde Demokrasiye Dönüş:15 Ekim 1961 Genel Seçimleri, 236-239.

⁵⁵⁶ Çevik, *Temsilde Adalet ve Yönetimde İstikrar İlkeleri Çerçevesinde Türkiye'de Seçimler (1946-1965)*, 47.

Ekim sabahı saat 08.00'dan itibaren oy verme işlemi başlamış ve vatandaşlar oylarını 17.00'a kadar kullanmışlardır.⁵⁵⁷

Seçim sonucuna göre Türkiye genelinde; 12.925.395 seçmenden 10.522.716'sı oy kullanmış, seçime katılım oranı %81,0 olmuştur. Partilerin aldıkları oy sayısı AP 3.527.435, CHP 3.724.752, CKMP 1.415.390, YTP 1.391.934, bağımsızlar 81.732'dir. Seçimi Adalet Partisi kazanmıştır.⁵⁵⁸ 1961 Milletvekili Genel Seçimlerinde Adana'da; 253.053 seçmen oy kullanmış, katılım oranı %84,9 olmuştur. Seçimde Adalet Partisi 126.365 oyla 7 milletvekili çıkarmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi 108.161 oyla 5 milletvekili çıkarmıştır. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi 10.347 oy %4,2 oy oranı almıştır. Bağımsızlar 1.687 oy almıştır.⁵⁵⁹ Seçilen Adana milletvekilleri şunlardır; Hasan Aksay, Yusuf Aktimur, Ali Bozdoğanoglu, Mehmet Geçioğlu, Kasım Gülek, Ahmet Karamüftüoglu, Kemal Küçüktepepınar, Cavit Oral, Kemal Sarıbrahimoğlu, Ahmet Savrun, İbrahim Tekin, Ahmet Topaloğlu'dur.⁵⁶⁰

Osmaniye'deyse Adalet Partisi 10.298, Cumhuriyet Halk Partisi 8.551 oy almıştır. Seçimin galibi Adalet Partisi olmuştur.⁵⁶¹

Adalet Partisi Osmaniye İlçe Kongresi sonucunda Divan Başkanlığına Zahit Akdağ, başkanvekilliğine Sait Erdinç, kâtipliğe Bahri Yılmaz ve Cemil Uğural seçilmişlerdir. Yeni İdare Heyetine ise, Ahmet Ersoy, Remzi Çomu, Dede Kahraman, Hasan Palalı, Halil Yargıcı, Muharrem Kılıç, Bahri Yılmaz, Ali Altunbekir ve Veli Temel seçilmiştir. Yeni İdare Heyeti toplanarak Ahmet Ersoy'u başkanlığa, Remzi Çomu'yu ikinci başkanlığa, Hasan Palalı teşkilatüyeliğine, Ali Altunbükler de kâtipliğe seçmişlerdir.⁵⁶²

Cumhuriyet Halk Partisi düzenlemiş olduğu Osmaniye İlçe kongresi sonucunda; kongre başkanlığına Hasan Çenet, 2.Başkanlığa Mustafa Güngör, kâtipliklere Mustafa Kalenderoğlu ve Mehmet Durucan seçilmişlerdir. Yapılan seçimde ise başkanlığa Osman Çıtırık, İdare Heyeti üyeliklerine Hasan Öztürk, M.Zihni Kaya, Osman Doğan,

⁵⁵⁷ Işıl Tuna, 27 Mayıs'ın Gölgesinde Demokrasiye Dönüş:15 Ekim 1961 Genel Seçimleri, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XX/40, 2020, 239-241.

⁵⁵⁸ Tuncer, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, 366.

⁵⁵⁹ ysk.gov.tr.1950-1977 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri.(22.6.2019)

⁵⁶⁰ TBMM Albümü 1920-2010-II. Cilt, 773-774.

⁵⁶¹ Yeni Adana, Yıl:43 Sayı:11012, 17.10.1961, 4.

⁵⁶² *Osmaniye Postası*, Yıl:9 Sayı:760, 1, 29.05.1962.

Hüseyin Birlikdoğan, Mustafa Tekerek, Abdullah Çardak, Ahmet Ünlü, Mustafa Güngör, Ö.Remzi Akın ve Süleyman Şahin seçilmiştir."⁵⁶³

1961 Anayasasının kabul edilmesinden 1965 seçimlerine giden süreç zarfında iç politikada yoğun tartışma ortamı yaşanmış, seçime giren siyasal partilerin kendilerini siyasî yelpazede konumlandırmaya çalışarak bir önceki dönemde yaşanan iç/dış politika sorunları, ekonomik kalkınma ve gelir eşitsizliği, petrol kanunu, toprak reformu gibi konulardaki görüş ve pozisyonlarını yürüttükleri seçim kampanyalarıyla halka aktardığı bir seçim süreci yaşanmıştır.⁵⁶⁴ Seçim altı siyasi partinin katılımıyla gerçekleşmiş, bunlardan Adalet Partisi seçime vur mührü kıratın altına sloganıyla katılmış, propaganda bakımından özellikle CHP'ye karşı bir söylem geliştirmiş, komünizm tehdidi üzerinden halkı Adalet Partisi etrafında toplamaya çalıştığı görülmektedir. CHP tarafından geliştirilmiş olan "Ortanın Solu" söylemini hedef alan Demirel, söylemi gerçekçi bulmadığını ve CHP'nin komünistlerle işbirliği içerisinde olduğunu belirtmiştir. Adalet Partisi'nin, propaganda konusunda kullanmış olduğu en önde gelen argümanların başında din gelir. Din üzerinden CHP'ye karşı sağ kesimi büyük ölçüde etkisi altına aldığını ve Ortanın Solu söylemi, halk tarafından bu dönem içerisinde kabul görmediği ve seçmenin tercihi büyük ölçüde Adalet Partisi yönünde kullandığı görülmüştür.⁵⁶⁵ Cumhuriyet Halk Partisi milli petrol, toprak reformu, doğuyu dertlerinde CHP kurtaracak gibi seçim afişleriyle seçime katılmış, radyo konuşmalarına göre ekonomik ve sosyale konulara en çok önem veren CHP ve TİP olmuştur. CKMP ise, Dokuz Işık olarak adlandırdığı dokuz ilkelik ideolojik çerçeve hazırlamıştır. MP yayımladığı beyannamesinde demokratik düzen içerisinde plan ve programa dayanan kalkınmayı kabul etmektedir. TİP kalkınmak için sanayileşmenin ve en modern teknikleri kullanan ağır sanayinin kurulmasını şart görmekte ve bunun devlet eliyle gerçekleştirilebileceğini savunmaktadır. YTP'de herkese iş ve çalışma imkânları

⁵⁶³ *Osmaniye Postası*, Yıl:10 Sayı:895, 1, 24.09.1963.

⁵⁶⁴ Senem Görür-Şule Toktaş, *Türk Siyasal Hayatından Genel Görünümler:1965 Genel Seçimleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Dönemi (10.10.1965-11.10.1969), Yüzüncü Yılında TBMM Oluşumu, Çalışma Şartları ve İşlevleri*, (453-476), TBMM Basımevi, 2020, 453.

⁵⁶⁵ Metehan Bekleviş, *1965 Seçimleri Öncesi Adalet Partisi ve Süleyman Demirel'in Siyasal İletişim Açısından Propaganda Faaliyetleri*, Akdeniz Zirvesi, 6.Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, 52.

sağlanması, bölgeler arası denge kurulması, gelir dağılımında adaletsizliklerin giderilmesi konuları üzerinde durulmuştur.⁵⁶⁶

Bu söylemler başlığı altında milletvekili genel seçimleri 10 Ekim 1965 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Seçimlerde Türkiye genelinde; 13.679.753 seçmenden 9.748.678'i oy kullanmış, seçime katılma oranı %71,3 olmuştur. Partilerin aldıkları oy sayıları AP 4.921.235, CHP 2.675.875, CKMP 208.696, MP 582.704, YTP 346.514, TİP 276.101, bağımsızlar 296.523'tür. Seçimi Adalet Partisi kazanmıştır.⁵⁶⁷ 1965 yılı milletvekili genel seçimlerinde Adana'da 258.342 seçmen oy kullanmış, katılım oranı ise %77,1 olmuştur. Seçimlerde Adalet Partisi 133.799 oyla 7 milletvekili çıkarmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi 88.229 oyla 4 milletvekili çıkarmıştır. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi 5.695, Millet Partisi 8.628 oy almıştır. Türkiye İşçi Partisi 7.926 oyla 1 milletvekili çıkarmıştır. Yeni Türkiye Partisi 3.289, Bağımsızlar 442 oy almıştır.⁵⁶⁸ Seçilen milletvekilleri şunlardır, Hasan Aksay, Sabahattin Baybura, Mahmut Bozdoğan, Ali Bozdoğanoglu, M. Kemal Çetinsoy, Turhan Dilligil, Kasım Gülek, Ali Karcı, Kemal Sarıbrahimoğlu, İbrahim Tekin, Ahmet Topaloğlu, Bekir Tünay, Tahir Yücekök'dür.⁵⁶⁹

Osmaniye'de AP 11015, CHP 7784, CKMP 311, TİP 286, YTP 160, MP 720 oy almıştır. Seçimin galibi Adalet Partisi olmuştur.⁵⁷⁰

Adalet Partisinin dört yıllık yönetiminin ardından TBMM'nin 12 Ekim 1969 tarihinde genel seçime gitme kararı ile seçim çalışmaları başlamıştır. Seçimler, ideolojik kamplaşmaların hızlandığı süreçte gerçekleştirilmiş ve bu sürecin seçim kampanyalarına yansıdığıda görülmüştür. 18-21 Ekim 1966'da Cumhuriyet Halk Partisi'nin 18. Kurultayı'nda partinin genel sekreterliğine seçilen Bülent Ecevit'in oluşturduğu "Ortanın Solu" hareketi parti içinde bazı düşünsel ayrılıklara neden olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Bülent Ecevit, 11 Ağustos 1969'da düzenlediği basın toplantısında söylediği "*toprak işleyen, su kullananın*" sözü yoğun tartışmalara yol açan etkili bir slogan olarak siyasi yaşamda yerini alacaktır. Cumhuriyet Halk Partisi 1969 seçim bildirgesinde toprak ve su ağalığına karşı Türk köylüsünün sömürülme

⁵⁶⁶ Altuğ Koç, *CHP'de Ortanın Solu Söylemi ve 1965 Seçimlerindeki Yansıması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, 131-146.

⁵⁶⁷ Tuncer, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, 367.

⁵⁶⁸ ysk.gov.tr.1950-1977 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri. (23.6.2019)

⁵⁶⁹ *TBMM Albümü 1920-2010-II. Cilt 1950-1980*, 837-838.

⁵⁷⁰ *Yeni Adana*, Yıl:47 Sayı:12239, 12.10.1965, 1.

ve yoksulluktan kurtarılacağını beyan etmiştir.⁵⁷¹ 1969 seçimlerinde partilerin birbirlerine yönelik söylemlerinde diğer bir tema olarak din tartışması öne çıkıyordu; AP, CHP'yi dinsizlikle, CHP ise AP'yi din istismarı yapmakla suçluyor, MHP ise din karşıtı olmakla itham ediliyordu.⁵⁷² Partilerin söylemleri ve Adalet Partisinin 306 sayılı kanunda yaptığı bir değişiklikle Milli Bakiye Sistemini kaldırarak yeniden çevre barajlı nispi temsil/d'Hondt sistemini yürürlüğe koymasıyla 1969 milletvekili genel seçimine gidilmiştir.⁵⁷³

Seçimlerde Türkiye genelinde 14.788.552 seçmenden 9.516.035'i oy kullanmış, katılım oranı %64,3 olmuştur. Partilerin aldıkları oy sayısı AP 4.229.712, GP 597.818, CHP 2.487.006, MHP(CKMP) 275.091, MP 292.961, TBP 254.695, TİP 243.631, YTP 197.929, bağımsızlar 511.023'tür. Seçimi Adalet Partisi kazanmıştır.⁵⁷⁴ 1969 Milletvekili Genel Seçimlerinde Adana ilinde oy kullanan seçmen sayısı 261.196, seçime katılanların oranı %68,6'dır. Seçimde Adalet Partisi 106.443 oyla 6 milletvekilliğini kazanmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi 84.335 oyla 5 milletvekili çıkarmıştır. Birlik Partisi 9.015 oy almış, Güven Partisi 16.570 oyla 1 milletvekili çıkarmıştır. Millet Partisi 1.740 oy almış, Milliyetçi Hareket Partisi 21.641 oyla oranıyla 1 milletvekili çıkarmıştır. Türkiye İşçi Partisi 5.247, Yeni Türkiye Partisi 1.062, bağımsızlar 4.270 oy almıştır.⁵⁷⁵ Seçilen milletvekilleri şunlardır; Cevdet Akçalı, Fazıl Güleç, Ali Rıza Güllüoğlu, Salahittin Kılıç, M. Kemal Küçüktepepınar, Cavit Oral, Emir Halil Postacı, Kemal Satır, Ahmet Topaloğlu, Turgur Topaloğlu, Alparslan Türkeş, Hüsamettin Uslu, Şevket Yılmaz'dır.⁵⁷⁶

Osmaniye'de seçmen sayısı 28,747, geçerli oy sayısı 21.489, geçersiz oy sayısı 972, katılım oranıysa %78,13'dür. Adalet Partisi 8.831, Cumhuriyet Halk Partisi 7.468, Milliyetçi Hareket Partisi 2.480, Cumhuriyetçi Güven Partisi 1.275, bağımsızlar 611,

⁵⁷¹ Ayşe Erkmen, "Türkiye'de 1950 ile 2002 Yılları Arasında Uygulanan Genel Seçim Sistemlerinin Halk İradesine Etkisi", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 2018, 1232.

⁵⁷² Ayşegül Komsuoğlu, 1969 Seçimleri ve XIV. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi, *Yüzüncü Yılında TBMM Oluşumu, Çalışma Şartları ve İşlevleri*, (477-512), TBMM Basımevi, 2020, 482.

⁵⁷³ Erkmen, "Türkiye'de 1950 ile 2002 Yılları Arasında Uygulanan Genel Seçim Sistemlerinin Halk İradesine Etkisi", 1232.

⁵⁷⁴ Tuncer, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, 368.

⁵⁷⁵ ysk.gov.tr.1950-1977 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri. (23.6.2019)

⁵⁷⁶ *TBMM Albümü 1920-2010-II. Cilt*, 1950-1980, 901-902.

Birlik Partisi 343, Türkiye İşçi Partisi 293, Millet Partisi 109 oy, Yeni Türkiye Partisi 79 oy almıştır. Seçimin galibi Adalet Partisi olmuştur.⁵⁷⁷

Adalet Partisi düzenlemiş olduğu kongre sonucunda İlçe Başkanlığını 68 oyla Necat Ersoy kazanmıştır. İlçe İdare Kurulu üyeliklerine ise Mehmet Baykal, Necdet Kılıç, Veli Temel, İsmet Kılıç, Ahmet Demir, Halil Sarpkaya, Mehmet Kara, Mustafa Bozdağ, Mehmet İpek seçilmiştir.⁵⁷⁸

Cumhuriyet Halk Partisi düzenlemiş olduğu ilçe kongresi sonucunda ilçe başkanlığına Avukat Mehmet Tosunoğlu 98 oyla idare heyetine de 108 oyla Osman Doğan Oğuz Kaya, Özden Özkan, İrfan Gürsal, Osman Elmas, Müslüm Çelik, Saim Cömert, Abdullah Kır, İsmet Ersoy ile Gençlik kolu temsilciliğine ise Ziya Sarı seçilmişlerdir.⁵⁷⁹

Milli Nizam Partisi düzenlemiş olduğu ilçe kongresi sonucunda Divan Başkanlığına H. Remzi Tugsat, İkinci Başkanlığa Ahmet Timurtaş, kâtipliklere H. Hakkı Ünal, Mustafa Kameroğlu. İdare Heyetine de Dede Kahraman, Basri Çıralıoğlu, Hacı Ali Çomu, H. Hafız Kılıç, H. Bahittin Sungur, H. Ahmet Aktaş, Hacı Örtlek, H. Kamil Özdemir, Ahmet Yılmaz, H. Azmi Demir, Kadir Tosun seçilmişlerdir.⁵⁸⁰

Adalet Partisi düzenlemiş olduğu Osmaniye İlçe Kongresi sonucunda Adalet Partisi İlçe Başkanlığına 157 oy alan Selahattin Çanga getirilmiştir. Zahit Akdağ ise 139 oy almıştır.⁵⁸¹ Milliyetçi Hareket Partisi düzenlemiş ilçe kongresi sonucunda Başkanlığa Ali Erat getirilmiştir. İdare Heyetine de Şanal Yücel, Ünal Besen, Mustafa Uygun, İsmail Haykır, Mehmet Özdemir, M. Şevki Kocalar, Aziz Kamil Alkan, H. Hanifi Kal, Yüksel Koyukan, Musa Zan getirilmiştir.⁵⁸²

Demokrat Parti düzenlemiş olduğu Osmaniye ilçe kongresi sonucunda başkanlığa Sadi Bicik getirildi. İlçe İdare Kurulu üyeliklerine ise; Orhan Özgüven, Mehmet Çiftçi, Yahya İğci, Zeki Kardeş, Abdullah Kalleci, Faruk Demir, Şahabettin Dingil, Rıza Çomu, Selim Çalikoğlu, İsmail Özbay seçilmişlerdir.⁵⁸³

⁵⁷⁷ [https://secim.haberler.com/1969/osmaniye-secim-sonuclari.\(24.6.2019\)](https://secim.haberler.com/1969/osmaniye-secim-sonuclari.(24.6.2019))

⁵⁷⁸ *Osmaniye*, Yıl:2 Sayı:90, s.1, 28.09.1970.

⁵⁷⁹ *Osmaniye*, Yıl:2 Sayı:106, s.1, 23.11.1970.

⁵⁸⁰ *Osmaniye*, Yıl:2 Sayı:113, s.1, 21.12.1970.

⁵⁸¹ *Osmaniye*, Yıl:1 Sayı:92, s.1, 05.10.1970.

⁵⁸² *Osmaniye*, Yıl:2 Sayı:148, s.1, 26.04.1971.

⁵⁸³ *Osmaniye*, Yıl:4 Sayı:365,s.1, 03.07.1973.

1970 yılına gelindiğinde dünya ülkelerinde baş gösteren ekonomik krizin ülkemizdeki siyasal, sosyal etkileri karşısında hükümetin, sorunlara bir çözüm getirememesi 12 Mart 1971 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yönetime muhtıra vermesine sebep olmuş ve 14 Ekim 1973'e kadar sürecek bir “*ara dönem*” yaşanmıştır. Bu ara dönemde, parlamento ve Silahlı Kuvvetler desteğindeki hükümetler görev yapmış, parlamento ve siyasal partiler feshedilmemiş ancak; ülke sıkıyönetim ve yarı askeri bir idareyle yönetilmiştir.⁵⁸⁴ Türkiye, 12 Mart muhtırası ile başlayan sürecin gölgesinde 1973 seçimine girmiş, 14 Ekim 1973 tarihinde gerçekleştirilen seçimler Türkiye'nin geleceği ve demokrasisi açısından büyük bir kırılma noktası olmuştur. CHP tarihinde ilk kez İsmet İnönü'nün katılmadığı bir seçime girmiş, Adalet Partisi ise lideri Süleyman Demirel ve aynı kadro ile devam etmiş, toplamda ise sekiz parti seçime katılmıştı. Seçime CHP ve AP'nin yanı sıra Cumhuriyetçi Güven Partisi, MP, MSP, DP, TBP ve MHP'de katılmıştır. Bu dönemde partiler seçim beyannameleri ve sloganlarla seçimi yürütmüştür. 1973 Seçimlerinde CHP “*Ak Günlere*” sloganını kullanırken, MHP “*Büyük ve Güçlü Türkiye İçin*” sloganını tercih etti. Yine Millî Selamet Partisi “*millî şuur*” ve “*millî ahlak*” kavramlarını öne çıkarırken, Cumhuriyetçi Güven Partisi seçim beyannamesinde “*Huzur Güven Refah İçin*” sloganını kullanmıştır. Ayrıca siyasi partilerin televizyonda propaganda faaliyetlerine de izin verilmiştir.⁵⁸⁵

Seçimlerde, Türkiye genelinde 16.798.164 seçmenden 11.223.843'ü oy kullanmış, seçime katılım oranı %66,8'dir. Seçimde partilerin aldıkları oy sayısı AP 3.197.897, CGP 564.343, CHP 3.570.583, DP 1.275.502, MHP 362.208, MP 62.377, MSP 1.265.771, TBP 121.759, bağımsızlar 303.218'dir. Seçimi Cumhuriyet Halk Partisi kazanmıştır.⁵⁸⁶ 1973 seçimleri sonucunda Adana'da 334.512 seçmen oy kullanmış, CHP 128.076, AP 74.264, DP 40.627, MSP 26.270, CGP 12.595, MHP 26.077, TBP 3.863, Millet Partisi 0, bağımsızlar 9.650 oy almıştır.⁵⁸⁷ CHP 7, AP 3, DP 2, MHP 1, MSP 1 milletvekili çıkarmıştır.⁵⁸⁸ Seçilen Adana milletvekilleri şunlardır; Mehmet Can, Hasan Cerit, Erol Çevikçe, Osman Çıtırık, İlter Çubukçu, Yılmaz Hocaoglu, Selahattin Kılıç,

⁵⁸⁴ İslam Gültekin, *Temsilde Adalet İlkesi Bakımından Türkiye'de Uygulanan Seçim Sistemleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat 2006, 82.

⁵⁸⁵ Baha İzmir, Türk Siyasetinde Yeni Bir Propaganda Aracı:1970'li Yıllarda Televizyonun Polizitasyonu, *History Studies*, 15/Cumhuriyetin 100.Yıl Özel Sayısı, Ekim 2023, 217-235.

⁵⁸⁶ Tuncer, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, 369.

⁵⁸⁷ ysk.gov.tr. 1973 Milletvekili Genel Seçimleri. (24.6.2019)

⁵⁸⁸ *Cebelibereket*, Yıl:1 Sayı:6, 16.10.1973, 1.

Battal Köksal, Mehmet Hulûsi Özkul, İbrahim Tekin, Ahmet Topaloğlu, Emin Bilen Tümer, Alparslan Türkeş'dir.⁵⁸⁹

Osmaniye'de 34580 seçmenden 26894'ü oy kullanmış, 25748 oy geçerli sayılmış, 1145 oy iptal edilmiştir.⁵⁹⁰ Sandık sayısı 124, katılım oranı 77,77'dir.⁵⁹¹ CHP 7594, AP 7176, MHP 3929, DP 2896, MSP 2594, CGP 1303, BP 184, bağımsızlar ise 72 oy almıştır. Cumhuriyet Halk Partisi adayları seçimin galibi olmuştur.⁵⁹²

Adalet Partisi düzenlemiş olduğu Osmaniye İlçe Kongresi sonucunda Adalet Partisi İlçe Başkanlığına Necat Ersoy, 63 oyla seçilmiştir. İbrahim Karayiğit ise 53 oy almıştır. İdare Heyetine ise; Mehmet İpek, Remzi Şanal, Selim Ezici, Mustafa Bozdağ, Uğur Kılıç, Hamit Uluğ, Mustafa Demir, Hasan Aslangören seçilmişlerdir.⁵⁹³

Cumhuriyet Halk Partisi düzenlemiş olduğu Osmaniye İlçe Kongresi sonucunda İlçe Başkanlığını Osman Doğan 116 oy almıştır. Doğan Yüksel 52 oy, Osman Doğan 116 oy almıştır. Yönetim Kurulu Üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Özden Özkan, Nusret Gündoğan, Ziya Kaya, Özer Güvenç, Abdullah Kır, İrfan Gürsel, Sezai Aksoy, Nesrin Bakacak, Mesude Akın, Osman Şahindal.⁵⁹⁴

Demokrat Parti düzenlemiş olduğu kongre sonucunda Osmaniye'de İlçe Başkanlığına Orhan Özgüven seçildi. Yönetim Kurulu üyeleri ise Rıza Çomo, Zeki Kardeş, Selim Çalıkoğlu, Faruk Hüseyin Yıldırım, Yahya İğci, H. Mehmet Çiftçi, İsmail Özbay, Derviş Gök, Ökkeş Kılıç'tır.⁵⁹⁵

1973 seçimlerinin CHP'nin zaferiyle sonuçlanmasının ardından 1977 yılı seçimlerine kadar giden süreçte Türkiye içinde artan şiddet olayları, öğrenci eylemleri, gittikçe çoğalan kitlesel şiddet olayları ve ekonomik buhranın tırmandığı bir dönem olmuştur. O dönemde etkili olan petrol bunalımından dolayı tüm dünyada fiyatlar yükselmiş ve Türk lirası 1977 Mart ayında Amerikan doları karşısında değer yitirmişti. 1977 yılı aynı zamanda Türkiye çapında genel seçimlerin yapılacağı bir yıl olarak da önem taşımaktaydı. Ancak ülke içi istikrarsızlık normal takvime göre Ekim ayında

⁵⁸⁹ TBMM Albümü 1920-2010-II. Cilt, 1950-1980, 965-966.

⁵⁹⁰ Osmaniye, Yıl:4 Sayı:425, 15.10.1973, 1.

⁵⁹¹ [https://secim.haberler.com/1973/osmaniye-secim-sonuclari.\(24.6.2019\)](https://secim.haberler.com/1973/osmaniye-secim-sonuclari.(24.6.2019))

⁵⁹² Osmaniye, Yıl:4 Sayı:425, 15.10.1973, 1.

⁵⁹³ Osmaniye, Yıl:5 Sayı:563, s.1, 01.10.1974.

⁵⁹⁴ Osmaniye, Yıl:5 Sayı:576, s.1, 19.11.1974.

⁵⁹⁵ Osmaniye, Yıl:6 Sayı:632, s.1, 11.07.1975.

yapılması gereken seçimlerin erkene alınması ihtimalini de gündeme getirmiştir. Gittikçe artan şiddet olayları ve Hükûmet içindeki uyuşmazlıklar kısa zaman içinde erken seçim konusunu hükûmetteki politikacıların da gündemine taşımış, AP ve CHP'nin ayrı ayrı verdikleri erken seçim önermeleri sonrası seçimlerin 5 Haziran 1977 tarihinde yapılması kararı alınmıştır.⁵⁹⁶ Erken seçim kararının ardından siyasi partiler seçmen kitlelerine yönelik stratejilerini planlamak, sloganlarını ve kampanyalarında kullanılacak yöntemleri belirlemek maksadıyla hazırlıklara girişmişlerdir. Bu seçimde, CHP'nin öncü rol oynadığı, bilahare MSP ve AP'nin de kampanyasına dâhil ettiği yeniliklerden biri, seçim otobüslerinin kullanılması olmuştur. Kadınların büyük desteğini alan CHP, sömürü düzenini sona erdireceğini, hakça bir düzenin getirileceğini beyan etmiştir. Demirel başkanlığındaki hükûmetin cinayetlere göz yumduğunu, kendilerinin komünizmle ilgilerinin olmadığını, gerçek milliyetçinin CHP olduğunu vurgulamıştır. AP'nin seçim kampanyasında ise, milliyetçilerin kendi çatıları altında birleşmeleri istenmiş, CHP'nin devlete silah çeken komünistlerin koruyucusu olduğu vurgulanmış; siyasetin “sağcı-solcu” şeklinde değil, “milliyetçi-solcu” şeklinde ikiye bölündüğü belirtilmiştir. Demirel, Erbakan'ı ise kâğıt üstünde fabrika kuran, kendisini sanayi hamlecisi olarak gösteren bir hayalci olarak tanımlamıştır. MSP, seçim kampanyasında “şeriat” kelimesini kullanmasa da ahlak ve maneviyata vurgu yapmış; kalkınmanın hızlı, yaygın ve ağır sanayileşmeden geçtiğini belirtmiştir. CHP ve AP'nin devirlerini tamamladığı, bunlara oy vermenin anarşiyi artırmakla aynı anlama geleceği ifade edilmiştir. MHP ise seçim kampanyasında özellikle CHP'yi hedef almış, Ecevit'in sürekli kendisini saldırıya uğrayan bir mağdur olarak göstermek istediğine vurgu yapmıştır. CHP'yi komünizmin koruyucusu, MSP'yi solun koltuk değneği olarak gören MHP; aşırı solcu gruplarla CHP'yi ilişkilendirmiştir. Gerek milliyetçilik duygusuna gerekse İslam ahlakına önem verdiklerini belirten MHP yöneticileri, CHP'yi ilme hürmeti olmayan, Türk Milleti'nin kanının emen bir zihniyet olarak göstermiştir. Öte yandan CGP, DP, TBP ve TİP'in seçim kampanyaları diğer partilere göre yüzeysel olmuş, daha ziyade radyo konuşmaları ile halka ulaşma yoluna başvurulmuştur.⁵⁹⁷

⁵⁹⁶ Ahmet Gülen, Siyasi Partilerin Propagandaları Ekseninde 1977 Genel Seçimi, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 2019, 119-157.

⁵⁹⁷ Alper Gülbay, *12 Mart'tan 12 Eylül'e Türkiye'de Seçimler ve Sonuçları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2017, 174-206.

Partilerin seçim kampanyalarının ardından 5 Haziran günü gerçekleştirilen seçim sonucuna göre; Türkiye genelinde, 21.207.303 seçmenden 15.358.210'ı oy kullanmış, seçime katılım oranı %72,4'dür. Seçimde partilerin aldıkları oy sayısı AP 5.468.202, CGP 277.713, CHP 6.136.171, DP 274.484, MHP 951.544, MSP 1.269.918, TBP 58.540, TİP 20.565, bağımsızlar 370.035'tür. Seçimi Cumhuriyet Halk Partisi kazanmıştır.⁵⁹⁸ 1977 milletvekili genel seçimlerinde Adana'da 462.806 seçmen oy kullanmış, AP 144.709, CHP 210.026, CGP 4.965, DP 8.932, MHP 51.146, MSP 28.490, TBP 2.554, TİP 816 oy almıştır.⁵⁹⁹ Seçilen Adana milletvekilleri şunlardır; Cevdet Akçalı, Hasan Aksay, Mehmet Can, Hasan Cerit, Mehmet Halit Dağlı, Hasan Gürsoy, Selâhattin Kılıç, Melih Kemal Küçüktepepınar, Muslihittin Yılmaz Mete, İsmail Hakkı Öztörün, Nedim Tarhan, Ahmet Topaloğlu, Alparslan Türkeş, Oğuz Yazıcıoğlu'dur.⁶⁰⁰

Osmaniye'de seçmen sayısı 56.835, sandık sayısı 183, geçerli oy sayısı 38.507, geçersiz oy sayısı 904, seçime katılım oranıysa %69,34'dür. Cumhuriyet Halk Partisi 13.414, Adalet Partisi 12.990, Milliyetçi Hareket Partisi 7,377, Milli Selamet Partisi 3.388, Demokrat Parti 697, Cumhuriyetçi Güven Partisi 466, Türkiye Birlik Partisi 88 oy, Türkiye İşçi Partisi 71 oy, bağımsızlar da 16 oy almıştır. Seçimi Cumhuriyet Halk Partisi kazanmıştır.⁶⁰¹

Cumhuriyet Halk Partisi düzenlemiş olduğu konre sonucunda Avukat Ali Kaypaklıoğlu ile Mehmet Tosunoğlu'nun katıldığı kongrede Av. Ali Kaypaklıoğlu 185 oy, M.Tosunoğlu 169 oy almışlardır. Kaypaklıoğlu seçimi 16 oy farkla kazanmıştır.⁶⁰²

Adalet Partisi düzenlediği ilçe kongresi sonucunda ilçe başkanlığına Avukat Cilasun Karakurum seçildi. Yönetim Kurulu üyeliğine ise Ahmet Demir, Mustafa Bozdoğan, Kamil Şamal, İzzet Aslankurt, Ali Tülücü, Mehmet Öztekin, Süleyman Kırac, Behçet Kılıçarslan seçilmiştir.⁶⁰³

Milliyetçi Hareket Partisi düzenlediği İlçe Kongresi sonucunda Osmaniye İlçe Başkanlığına Ecz. Hüsamettin Yıldız seçilmiştir. Yönetim Kuruluna ise Doğan Karaca,

⁵⁹⁸ Tuncer, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, 370.

⁵⁹⁹ [ysk.gov.tr/1977/Milletvekili Genel Seçimleri](http://ysk.gov.tr/1977/Milletvekili_Genel_Secimleri). (25.6.2019)

⁶⁰⁰ *TBMM Albümü 1920-2010-II. Cilt*, 1950-1980, 1029-1030.

⁶⁰¹ <https://secim.haberler.com/1977/osmaniye-secim-sonuclari>.(25.6.2019)

⁶⁰² *Osmaniye*, Yıl:2 Sayı:166, s.1, 04.05.1979.

⁶⁰³ *Osmaniye*, Yıl:2 Sayı:114, s.1, 15.09.1978.

Müslüm Güneş, Mehmet Köydengelmez, Şevki Kocalar, Ünal Besen, Turan Karakurt, Zeki Akbay, Muzaffer Beycioğlu, Mehmet Totbak, Hüseyin Duman.⁶⁰⁴

1977 seçimlerinden sonra beklenen siyasi istikrar bir türlü kurulamamış ve sokak olayları önlenemez bir hal almıştı. Bu gelişmeler TSK'nın 27 Mayıs geleneğini takip ederek yönetime el koyması için gerekli şartların oluşması anlamına geliyordu. 12 Eylül 1980 Darbesi'nin ayak sesleri 27 Aralık 1979 tarihinde, başka bir deyişle askeri darbeden yaklaşık sekiz ay önce Cumhurbaşkanlığına gönderilen muhtıra nitelikli mektupta görülür. 12 Eylül 1980 Askeri Darbe ile TSK, emir komuta zinciri içinde darbe yaparak Anayasal sistemi askıya almıştır. Darbeden sonra yapılan ilk eylem olağanüstü hal uygulamasının yürürlüğe konulması ve siyasi partilerin yasaklanarak parti liderlerinin tutuklanması oldu.⁶⁰⁵ Bu süreçte hazırlanan Yeni Anayasa'nın, 7 Kasım 1982'de halkoyuna sunulup, kabul edilmesinden sonra 24 Nisan 1983 tarihli “*Siyasi Partiler Yasası*” ve 3 Haziran 1983 tarihli “*Seçim Yasası*”nın yürürlüğe girmesiyle siyasal yaşamın vazgeçilmez unsurları olan siyasal partiler tekrar kurulmaya başlamıştır. Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in aynı yılın 6 Kasım'ında seçim yapılacağını duyurması ile partiler 16 Ekim Pazar gününden itibaren seçim çalışmalarına başlamışlardır.⁶⁰⁶ Seçimlere, ANAP “*Kaşıkla Verip Kepçeyle Almak, Vatandaş Türkiye'nin Çözümlememeyecek Hiçbir Sorunu Yoktur. Oyunu ANAP'a Ver*” ve “*Konut Sıkıntısını Çözeceğiz*” sloganlarıyla katılmıştır. MDP'nin seçim sloganı; “*Türkiye İçin Evet, Dün Ne İçin Evet Dedikse Bugün de Onun İçin Evet*” şeklindedir.⁶⁰⁷ HP ise daha çok diğer partilerin varlıkları, holdinglerin diğer partilere olan destekleri ve işçi hakları gibi meselelere yoğunlaşmıştır. Partiler özellikle seçim bildirgelerinde dış politika, konut sorunu, ekonomik ilişkiler, turizm, sosyal güvelik ve eğitim konusundaki görüş ve vaatlerini seçmenlerle paylaşmıştır. Seçim çalışmaları sonunda temsili demokrasi ve

⁶⁰⁴ Çataloluk, Yıl:9 Sayı:779, s.1, 21.11.1978.

⁶⁰⁵ İsmail Köse, Çok Partili Siyasi Hayat, Partilerin Seçim Beyannameleri ve Propaganda Görselleri (1950-2011), *İletişim ve Diplomasi*, Cilt:2, Sayı:3, 2014, 155-192.

⁶⁰⁶ Ayşe Erkmen, *Türkiye'de Siyasi Partilerin Genel Seçim Propagandaları ve Seçim Sonrası Faaliyetleri (1983-2011)*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kahramanmaraş, 2017, 57-58.

⁶⁰⁷ İsmail Köse, Çok Partili Siyasi Hayat, Partilerin Seçim Beyannameleri ve Propaganda Görselleri (1950-2011), *İletişim ve Diplomasi*, Cilt:2, Sayı:3, 2014, 170.

propaganda yapma zemininin kısıtlı olduğu bir ortamda seçmenler sandık başına gitmiştir.⁶⁰⁸

6 Kasım 1983 tarihinde gerçekleştirilen seçim sonucuna göre Türkiye genelinde 19.767.366 seçmenden 18.238.362'i oy kullanmış, seçime katılım oranı %92,3'dür. Partilerin aldıkları oy sayısı ANAP 7.833.148, HP 5.285.804, MDP 4.036.970, bağımsızlar 195.588'tir. Seçimi Anavatan Partisi kazanmıştır.⁶⁰⁹ 1983 Milletvekili Genel Seçim sonuçlarında Adana (1) ilinde 342.357 seçmen oy kullanmış, Anavatan Partisi 121.471, Halkçı Parti 130.503, Milliyetçi Demokrasi Partisi 67.969, bağımsızlar 4.247, Adana (2) ilinde 215.310 seçmen oy kullanmış, Anavatan Partisi 92.268, Halkçı Parti 64.138, Milliyetçi Demokrasi Partisi 46.549 oy almıştır.⁶¹⁰ Seçilen Adana milletvekilleri şunlardır; Ahmet Akgün Albayrak, Ledin Barlas, Vehbi Batuman, Coşkun Bayram, Cüneyt Canver, Ahmet Remzi Çerçi, Mehmet Erdal Durukan, Ahmet Şevket Gedik, Yılma Hoccoğlu, Nuri Korkmaz, Metin Üstünel, Nurettin Yağanoğlu'dur.⁶¹¹

Osmaniye ilçesindeyse; seçime katılan seçmen sayısı 50.259, sandık sayısı 174, geçerli oy sayısı 42.987, geçersiz oy sayısı 3.288, katılım oranıysa %92,07 olmuştur. Anavatan Partisi 24.440, Halkçı Parti 11.526, Milliyetçi Demokrasi Partisi 7.021 oy almışlardır. Seçimin galibi Anavatan Partisi olmuştur.⁶¹²

Osmaniye ilçesi Anavatan Partisinin düzenlediği kongre sonucunda Akın Gizlice 247, Şahabettin Dingil 140 oy almıştır. Yönetim Kurulu üyeleri ise; Fevzi Reyhanlıoğlu, Muzaffer Tekeoğlu, Hüseyin Cihan, Mehmet Akarslan, Mesut Altay, Ali Aydoğdu, Mehmet Şehitoğlu, Turan Koca Aydoğdu, Mustafa Kırgın, Mustafa Hakkoymaz, Turan Güngör, Ömer Kuru, ve İsmail Usta'dan oluşmuştur.⁶¹³

Refah Partisi Osmaniye ilçe teşkilatı şu isimlerden oluşmuştur; "Metin Özdemir, Zekeriye Kaya, Hacı Şanlı, Abdullah Deveci, Ahmet Türkmenoğlu, Mustafa Ünal, Devriş Çetinkaya, Sabahattin Akın, Ali Özdemir, Üzeyir Gül.⁶¹⁴

⁶⁰⁸ Murat Soysal, Türkiye'de Veto Siyaseti Gölgesinde Demokrasiye Geçiş Süreci: 1983 Genel Seçimleri, *International Academic Social Resources Journal*, Vol:8, Issue:54, 2023, 4006-4012.

⁶⁰⁹ Tuncer, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, 371.

⁶¹⁰ ysk.gov.tr. 1983 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları. (25.6.2019)

⁶¹¹ *TBMM Albümü 1920-2010-III. Cilt*, 1983-2010, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1119-1120.

⁶¹² <https://secim.haberler.com/1983/osmaniye-secim-sonuclari>. (25.6.2019)

⁶¹³ *Osmaniye*, Yıl:16 Sayı:1475, s.1, 28.12.1984.

⁶¹⁴ *Çataloluk*, Yıl:12 Sayı:1275, s.1, 17.01.1984.

Doğru Yol Partisi düzenlemiş olduğu İlçe kongresi sonucunda Başkanlığa Hüseyin Sezgin Yönetim Kurulu Üyeliklerine ise M. Ali Eroğlu, Hüsnü Bilgiç, Ökkeş Benli, Faruk Çomu, Selim Ezici, Nuh Kara, Erdal Palalıoğlu, Mehmet Dağdelen seçilmişlerdir.⁶¹⁵

Sosyal Demokrat Halkçı Parti kongresi sonucunda Osmaniye İlçe Başkanlığına 227 oyla Rüştü Çenet seçilmiştir. Dr. İsmail Benli 135 Osman Doğan'da 27 oy almışlardır. Yönetim Kuruluna ise Hanifi Amanvermez, A. Kemal Burgaç, Ahmet Hurman, İsmail Görücü, Ömer Yılmaz, Hüseyin Akdağ, İbrahim Tekerek, Müslüm Doğruer seçilmişlerdir.⁶¹⁶ SHP düzenlemiş olduğu ilçe kongresi sonucunda İlçe Başkanlığına Osman Çıtırık seçilmiştir. 231 delegenin oy kullandığı seçimde oy'un 133'ü Osman Çıtırık 98'ini Rüştü Çenet almıştır. Yönetim Kurulu üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Bşk.Osman Çıtırık, İdare Heyeti Mümin Acar, Mehmet Alhan, İrfan Alibekiroğlu, Yusuf Ziya Başlamışlı, Halil Demir, Ahmet Hurman, Mehmet Kaya ve Necati Uzdil'dir.⁶¹⁷

1983 seçimlerini tam anlamıyla demokratik seçimler olarak kabul etmek olanaksızdır. Çünkü seçimlere sadece MGK'nın izin verdiği partiler katılmış, askeri vesayet seçimlerin her aşamasında varlığını hissettirmiştir. Seçimlerden sonra Turgut Özal liderliğindeki ANAP tek başına iktidar olmuştur. ANAP'ın ilk döneminde askeri vesayet varlığını devam ettirmiş, ekonomide de liberal uygulamalar yürürlüğe konulmuştur. Dört yıl sonra, 29 Kasım 1987 tarihinde yapılan genel seçimlere bu defa MGK'nın bir önceki seçimde veto ettiği partiler de katılabilmıştır.⁶¹⁸ İktidar partisi ANAP, 1987 Referandumundan siyasi liderlerin yasaklarının kaldırılması için evet oyu çıkınca erken genel seçim kararı almış⁶¹⁹ ve yerini sağlamlaştırmak meclisteki sayısını daha arttırmak için seçim sisteminde değişiklikler yapmıştır.⁶²⁰ 1987 Genel Seçiminde, bir önceki seçimde uygulanan“*çifte barajlı d'Hont Sistemi*”nin yanı sıra, kontenjan

⁶¹⁵ Osmaniye, Yıl:16 Sayı:1496, s.1, 12.03.1985.

⁶¹⁶ Osmaniye, Yıl:17 Sayı:1593, s.1, 08.04.1986.

⁶¹⁷ Osmaniye, Yıl:19 Sayı:1761, s.1, 19.04.1988.

⁶¹⁸İsmail Köse, Çok Partili Siyasi Hayat, Partilerin Seçim Beyannameleri ve Propaganda Görselleri (1950-2011), *İletişim ve Diplomasi*, Cilt:2, Sayı:3, 2014, 170-171.

⁶¹⁹ Ayşe Erkmen, *Türkiye'de Siyasi Partilerin Genel Seçim Propagandaları ve Seçim Sonrası Faaliyetleri (1983-2011)*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kahramanmaraş, 2017, 174.

⁶²⁰ Hüseyin Kılıç, *Seçim Sistemleri, Partiler Üzerine Yansıması ve Yeni Sistem Arayışları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1999, 96.

adayı sistemi de uygulanmıştır. Seçimlere ANAP, SHP, DYP, RP MÇP, IDP ve Bağımsızlar katılmıştır. Seçimde ANAP'ın seçim kampanyasının ana temasını “*Türkiye Çağ Atlıyor*”, “*Türkiye Çağ Yakalıyor*” sözü oluşturmuş, SHP “*Özal’ın masallarına inanmıyoruz. Bizi artık kimse durduramaz*” şeklindeki sloganı ile, DYP “*Büyük Türkiye hürriyet, güvenlik ve refah için el ele*”, DSP ise “*daha çok üreten hakça bir düzen*” sloganı temelinde belirlemiştir. MSP, “*İnsanlara Müjde*”, *Zafer İnananlarındır*”, *Ve Zafer Yakındır*” sloganı ile seçmene seslenmiştir. MÇP’nin bildirgesinde sloganı “*Devlet ve Millet olarak, gönül seferberliği ile, yeni ufuklara ve güvenli yarınlara doğru*”, RP’nin “*29 Kasım Refah’ın demokratik ihtilal günüdür*” şeklindedir.⁶²¹

Seçimler 29 Kasım 1987 tarihinde gerçekleştirilmiş, seçimlerde Türkiye genelinde 26.376.926 seçmenden 24.603.541’i oy kullanmış, seçime katılım oranı %93,3 olmuştur. Partilerin aldıkları oy sayısı ANAP 8.704.335, DSP 2.044.576, DYP 4.587.062, RP 1.717.425, IDP 196.272, MÇP 701.538, SHP 5.931.000, bağımsızlar 89.421’dir. Seçimi Anavatan Partisi kazanmıştır.⁶²² 1987 milletvekili genel seçimlerinde Adana (1) ilinde; 329.715 seçmen oy kullanmış, ANAP 107.013, SHP 76.735, DYP 84.838, DSP 17.276, RP 16.616, MÇP 19.629, IDP 2.312 oy, Adana(2) ilinde ANAP 107.424, SHP 87.114, DYP 39.533, DSP 40.230, RP 16.811, MÇP 6.329, IDP 1.853 oy, Adana(3) ilinde, ANAP 50.339, SHP 46.587, DYP 25.497, DSP 20.543, RP 9.628, MÇP 3.839, IDP 1.075 oy almıştır.⁶²³ Seçilen milletvekilleri şunlardır; Ahmet Akgün Albayrak, Ledin Barlas, Mehmet Ali Bilici, Mehmet Can, Cüneyt Canver, Mehmet Halit Dağlı, A.Sedat Doğan, Yılmaz Hoccoğlu, Mahmut Keçeli, M.Selahattin Kılıç, Ersin Koçak, İbrahim Öztürk, Mehmet Perçin, Orhan Şendağ’dır.⁶²⁴

Osmaniye ilçesinde seçime katılan seçmen sayısı 73.602, sandık sayısı 216, geçerli oy sayısı 66.142, geçersiz oy sayısı 1.410, katılım oranı %91,78 olmuştur.⁶²⁵ MÇP 5411, IDP 556, ANAP 21132, DSP 2996, SHP 13574, RP 5693, DYP 16510 oy almışlardır. ANAP 3, DYP ve SHP 1 milletvekili çıkarmıştır. MÇP, IDP, DSP ve RP milletvekili çıkaramamıştır. Seçimin galibi Anavatan Partisi olmuştur.⁶²⁶

⁶²¹ Erkmen, *Türkiye’de Siyasi Partilerin Genel Seçim Propagandaları ve Seçim Sonrası Faaliyetleri (1983-2011)*, 174-175.

⁶²² Tuncer, *Osmanlı’dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, 372.

⁶²³ ysk.gov.tr. 1987 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları. (26.6.2019)

⁶²⁴ TBMM Albümü 1920-2010-III. Cilt, 1983-2010, 1177-1178.

⁶²⁵ <https://secim.haberler.com/1987/osmaniye-secim-sonuclari>. (26.6.2019)

⁶²⁶ Osmaniye, Yıl:19 Sayı:1732, 1.12.1987, 1.

SHP Osmaniye İlçe Teşkilatına baktığımızda; Sosyal Demokrat Halkçı Parti Osmaniye ilçesinin kongresinde Divan Başkanlığına Av. Ali Kaypaklıoğlu getirilmiştir. Seçimlere tek liste ile giren Av. Mehmet Tosunoğlu kongreye iştirak eden 154 delegenin oyunu alarak SHP Osmaniye İlçe Başkanlığına seçilmiş, Teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Y. Ziya Başlamıştı, Bahaatin Öztürk, Münir Keskiner, İbrahim Öztürk, Ahmet Durdu, Halil Demir, Samet Babaoğlu, Enver Gök.⁶²⁷

1987 Erken Genel Seçimi öncesinde seçim yasasında yapılan değişikliklerle ANAP oy kaybetse de bir önceki seçime göre daha fazla milletvekili çıkararak iktidara gelmiştir. Ancak bu dönemde yapılan cumhurbaşkanlığı seçiminde ANAP Genel Başkanı Turgut Özal, cumhurbaşkanı seçilmiş, ardından ANAP'ta liderliği ilk önce Yıldırım Akbulut daha sonra da Mesut Yılmaz üstlenmiştir.⁶²⁸ Genel başkanlığa Mesut Yılmaz'ın seçilmesi, bir hükümet değişikliğine gidilmesine sebep olmuş ve Cumhurbaşkanı Turgut Özal, yeni hükümeti kurması için Mesut Yılmaz'ı görevlendirmiştir. Kabinesini oluşturmasının ardından programını TBMM'de okuyan Mesut Yılmaz 153 ret oyuna karşılık 265 kabul oyuyla meclisten güvenoyunu almıştır. Hükümeti kuran Mesut Yılmaz, başbakan olmasının üzerinden 2 ay geçtikten sonra ülkedeki ekonomik ve siyasi yapının, hükümetin uzun süre yönetimde kalmasına uygun olmadığını düşünerek muhalefet partileri SHP ve DYP ile temas kurmuştur. Bu temasın sonucunda Mesut Yılmaz, Erdal İnönü ve Süleyman Demirel, Kasım 1991'de bir erken seçim yapılması konusunda anlaşmış, yapılan mutabakatın ardından Mesut Yılmaz seçim tarihini bir ay daha erkene alarak ekim ayında yapılmasına karar vermiştir.⁶²⁹

1991 seçiminden önce 3757 sayılı Kanun ile baraj oranları değişmiş Seçim Çevresi Barajı, ülke genelinde %20 seçim çevresinde %25 olmuştur. 1991 seçimlerinde tercihli oy kullanımına da gidilmiştir. 1987 seçiminde uygulanan seçim sisteminin, kontenjan milletvekili, ulusal baraj ve dar seçim bölgeleri özellikleri korunmuştur. Böylece sistem büyük partilere avantaj sağlamaya devam etmiştir. Partiler seçime ittifak yaparak katılmışlardır.⁶³⁰ Aynı zamanda ilk kez bu seçimlerde tüm partiler reklam

⁶²⁷ Başak, Yıl:3 Sayı:221, s.1, 01.05.1991.

⁶²⁸ İhsan Karlı, *Türk Basınında Milletvekili Seçimleri*, Volga Yayıncılık, Şubat 2016, 212.

⁶²⁹ Barış Metin-Aykut Çelik, Türkiye Cumhuriyeti'nde 1991 Genel Seçimleri ve Erdal İnönü'nün Başbakan Yardımcılığı Görevi Sırasındaki Siyasi Faaliyetleri, *Yazıt Kültür Bilimleri Dergisi*, (80-102), 1(1), 2021. 82.

⁶³⁰ Melike Ayşe Kapdan, *Türkiye'de Parlamento Seçimleri ve Yasal Çerçevesi*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2019, 90.

ajanslarıyla geniş kapsamlı iş birliği düzenlemişlerdir. Seçim kampanyaları seyirlik birer gösteri halini almış, Pop sanatçıları her miting alanında konserler verirken, gelişen teknoloji sayesinde büyük boy ekranlar kullanılmıştır. Ayrıca partilerin seçim harcamaları da yüksek miktarlara ulaşmıştır. Bu dönemde en dikkat çeken olay Fransız reklamcı Seguela ile ANAP iş birliğidir. Seguela yazdığı kitapların yan sıra Mitterand'a yaptığı kampanyalarla Türkiye'de tanınmıştır.⁶³¹

Partilerin çalışmaları ile seçim öncesinde renkli bir kampanya dönemi yaşanmış, ANAP'ın en önemli seçim sloganı “*Türkiye’de Hızlı Gelişmenin Devamı İçin Siyasi İstikrar Şartsa... Mesut Yılmaz*” dır. Bilindiği gibi Turgut Özal'ın Cumhurbaşkanı olması ile ANAP Genel Başkanlığına Mesut Yılmaz seçilmişti. DYP'nin en önemli sloganları arasında “*Türkiye’de İlk Kez DYP İktidarı İle Zam Değil İndirim Yapılacağı*” belirtilmekteydi. SHP ise sol oyları bir araya toplamaya çalışarak, “*Türkiye İçin, Sosyal Demokratlar İçin Yol Ayrımı*” sloganını kullanmıştı. RP'nin seçim propagandası “*Refahın Adil Ekonomi Düzeninde Enflasyon Yok*” şeklindeydi. DSP ise, “*Ulusal Birlik İçin Evetler Güvercine*” sloganını tercih etmişti. Partilerin bu sloganlarıyla 1991 seçimlerine gidilmiştir.⁶³²

20 Ekim 1991 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerde Türkiye genelinde; 29.979.123 seçmenden 25.157.089'u oy kullanmış, seçime katılma oranı %83,9 olmuştur. Partilerin aldıkları oy sayıları; ANAP 5.862.623, RP 4.121.355, SP 108.369, DYP 6.600.726, DSP 2.624.301, SHP 5.066.571, bağımsızlar 32.721'dir. Seçimi Doğru Yol Partisi kazanmıştır.⁶³³ 1991 Milletvekili Genel Seçimleri'nde Adana (1) ilinde 374.400 seçmen oy kullanmış, DYP 122.805, ANAP 70.244, SHP 83.049, RP 70.025, DSP 19.591, SP 1.452, bağımsızlar 0 oy, Adana (2) ilinde 275.152 seçmen oy kullanmış, DYP 70.566, ANAP 60.595, SHP 59.712, RP 27.232, DSP 46.344, SP 972, bağımsızlar 390 oy, Adana (3) ilindeyse 170.678 seçmen oy kullanmış DYP 46.006, ANAP 38.336, SHP 33.503, RP 20.046, DSP 27.184, SP 731, bağımsızlar 0 oy almıştır.⁶³⁴ Seçilen milletvekilleri şunlardır; Uğur Aksöz, Bekir Sami Daçe, Mehmet Halit Dağlı, Veli

⁶³¹ Doğan Duman-Serçin Sun İpekşen, Türkiye’de Genel Seçim Kampanyaları (1950-2002), *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (117-135), Volume 8(7), 2013, 128.

⁶³² İsmail Köse, Çok Partili Siyasi Hayat, Partilerin Seçim Beyannameleri ve Propaganda Görselleri (1950-2011), *İletişim ve Diplomasi*, Cilt:2, Sayı:3, 2014, 170-172.

⁶³³ Tuncer, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, 373.

⁶³⁴ [ysk.gov.tr.1991 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları](http://ysk.gov.tr.1991-Milletvekili-Genel-Seçim-Sonuçları). (26.6.2019)

Andaç Durak, Yılmaz Hocaoglu, Muhammet Kaymak, M.Selâhattin Kılıç, Mustafa Küpeli, Ali Yalçın Öğütcan, İbrahim Özdiş, Timurçin Savaş, Ahmet Şanal, Orhan Şendağ, Turgut Tekin'dir.⁶³⁵

Osmaniye ilçesinde de seçime katılan seçmen sayısı 93.841, sandık sayısı 252, geçerli oy sayısı 69.817, geçersiz oy sayısı 1.431, katılım oranı %75,92 olmuştur. Partilerin oy dağılımı; Refah Partisi 22.307, Doğru Yol Partisi 20.523, Sosyal Demokrat Halkçı Parti 13.512, Anavatan Partisi 10.288, Demokratik Sol Parti 2.976, Sosyalist Parti 211 oy almıştır.⁶³⁶

Demokratik Sol Parti düzenlediği kongre sonucunda 86 Delegenin oyunu alan Ökkeş Yalçın İlçe Başkanlığına seçildi. 150 delegeden 129'u oy kullandı. 86 delege Ökkeş Yalçın lehine oy kullandı.⁶³⁷

Refah Partisi Osmaniye İlçe Teşkilatı 30.10.1994 yılında düzenlediği kongrede yönetim kurulu üyelerinin görev dağılımı şu şekilde yapılmıştır; "İlçe Başkanı Mehmet Gürbüz, Tşk. Bşk. Yar. Mustafa Aslan, Rıfkı Tehçi, Seç.İş.Bşk.Yrd. İ. İlker Şanlı, Kazım Ersoy, Tanıtma Başkan Yardımcısı Ali Binboğa, Erdal Demir, Siyasi Parti ve Halkla İlişkiler Başkan Yardımcısı Salim Kılaç, Ökkeş Alçı, Sekreter Yusuf Yılmaz, Ferhat Çiftçi, Muhasip Dursun Bedir, Abdullah Deveci, Mah. İdari Komisyon Başkan Yardımcısı Metin Özdemir, Nevfel Genç, Eğitim İşleri Başkan Yardımcısı Haşim Kabasakal, Fuat Salık, Mes. Kur. Kom. Bşk. Yard. Lutfi Sarpkaya, Ahmet Ata, Araş. Anket Bşk. Yard. Cafer Altuntaş, Ökkeş Demir, Gençlik Kom. Bşk. Yard. Zeki Kahraman, Osman Eroğlu, Hanımlar Komisyon Başkan Yardımcısı Mehmet Aktaş, Ahmet Karakurt, Öz. Hiz. ve Basın Sözcüsü Şükrü Ünal, Yusuf İslamoğlu, Personel ve İdare Amiri Ali Özdemir, Emin Yıldız.⁶³⁸

1991 Genel Seçimlerinden sonra DYP-SHP koalisyon Hükümeti kurulmuştur. Cumhurbaşkanı Özal'ın 17 Nisan 1993 tarihinde ani ölümü ile o dönemin Başbakanı Demirel Cumhurbaşkanı olmuştur. Bunun üzerine I. Tansu Çiller Hükümeti kurularak SHP ile koalisyona devam edilmiştir. 18 Şubat 1995'te SHP ile CHP birleşmiş ve genel başkanlığa Deniz Baykal getirilmiştir. Deniz Baykal Genel Başkanlığındaki eski SHP,

⁶³⁵ TBMM Albümü 1920-2010-III. Cilt, 1983-2010, 1241-1242.

⁶³⁶ <https://secim.haberler.com/1991/osmaniye-secim-sonuclari>.(28.6.2019)

⁶³⁷ Başak, Yıl:2 Sayı:116, s.1, 17.04.1990.

⁶³⁸ Başak, Yıl:7 Sayı:413, s.4, 07.11.1994.

yeni CHP'nin, DYP ile koalisyonu devam etmiştir. Ancak Baykal ve Çiller arasında yaşanan siyasi anlaşmazlıklardan dolayı koalisyon belli bir süre sonra dağılmıştır. Cumhurbaşkanı Demirel, Çiller'i II. Çiller Hükümeti'ni kurmakla görevlendirmiş ancak II. Çiller Hükümeti meclisten güvenoyu alamamıştır. Bu olumsuz durumdan sonra DYP ile CHP bir seçim hükümeti kurma konusunda anlaşmışlardır. Cumhurbaşkanı, Çiller'e III. defa hükümeti kurma görevini verdikten sonra 5 Kasım 1995'te TBMM'de yapılan güven oylaması ile III. Çiller Hükümeti bir seçim Hükümeti olma koşuluyla güvenoyu alarak 24 Aralık 1995 Genel seçimlerine kadar kurulan bu hükümet görevine devam etmiştir. 22 Ekim'de DYP-CHP normal şartlarda Ekim 1996'da yapılması gereken genel seçimlerin erkene alınması koşuluyla hükümet kurma konusunda anlaşmışlardır. Bakanlar kurulu listesi açıklanmadan TBMM 26 Ekim'de aldığı bir kararla seçimlerin 24 Aralık'a alınmasına dolayısı ile erken genel seçime gidilmesine karar vermiştir.⁶³⁹ Aynı gün seçim yasasında yapılan değişiklikle 18 yaşını doldurmuş olanlar, cezaevinde bulunan ve hüküm giymemiş tutuklular ilk kez oy kullanmışlardır. Diğer taraftan bir önceki genel seçimlerde 450 milletvekili seçilmekte iken, 1995'te bu sayı 550'ye çıkarılmıştır. Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları ise oylarını gümrük kapılarında kullanmışlardır.⁶⁴⁰ %10 ülke barajının uygulandığı ve bölge barajının kaldırıldığı 1995 seçimlerine 12 parti katılmıştır.⁶⁴¹ Siyasi partiler seçimlere yoğun bir faaliyet ile hazırlanmışlardır. Doğru Yol Partisi seçim kampanyasında “*Haydi Türkiyem İleri*” ve “*Bizi Tek Başımıza Deneyin*” sloganını kullanmıştır. Milliyetçi Hareket Partisi “*Büyük Hedeflerin Partisi*” ve “*Biz sözümüzün Eriyiz*”, Cumhuriyet Halk Partisi “*Dünyada Yeni Sol, Türkiye’de Yeni CHP*”, Refah Partisi “*25 Aralık Sabahı Türkiye Yeniden Doğacak*”, Demokratik Sol Parti “*Bize Güven Türkiye*”, Anavatan Partisi “*Anap’a Oy Ver, Maceraya Son Ver*” sloganlarıyla katılmışlardır.⁶⁴²

⁶³⁹ Ayşe Erkmen, *Türkiye’de Siyasi Partilerin Genel Seçim Propagandaları ve Seçim Sonrası Faaliyetleri (1983-2011)*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kahramanmaraş, 2017, 511.

⁶⁴⁰ Mutlu Irkılata, *24 Aralık 1995 Erken Genel Seçimlerinde Siyasal Kampanyaların Değerlendirilmesi (CHP-RP Reklam Kampanyası Örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2004, 72.

⁶⁴¹ Hüseyin Kılıç, *Seçim Sistemleri, Partiler Üzerine Yansıması ve Yeni Sistem Arayışları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1999, 105.

⁶⁴² Zeynep Karahan Uslu, *Siyasal İletişim ve 24 Aralık 1995 Genel Seçimleri*, *Yeni Türkiye Dergisi*, Yıl:2 Sayı:11, Ekim 1996, 793-799.

Sloganların, renkli kampanyaların ve karşılıklı iddiaların neticesinde 24 Aralık 1995 tarihinde yapılan seçimlerde⁶⁴³ Türkiye genelinde 34.155.981 seçmenden 29.101.469'u oy kullanmıştır, seçime katılma oranı %85,2 olmuştur. Seçimde partilerin aldıkları oy sayısı; ANAP 5.527.288, CHP 3.011.076, DSP 4.118.025, DYP 5.396.009, HADEP 1.171.623, İP 61.428, MP 127.630, MHP 2.301.343, RP 6.012.450, YP 36.853, YDH 133.889, YDP 95.484, bağımsızlar 133.895'dir. Seçimi Refah Partisi kazanmıştır.⁶⁴⁴ 1995 Genel Seçimleri'nde Adana'da oy kullanan seçmen sayısı 980.029, partilerin aldıkları oy sayısı DYP 165.837, YDP 2.460, ANAP 157.542, Millet Partisi 3.734, İP 2.165, HADEP 63.277, DSP 178.461, YDH 3.370, RP 158.680, CHP 74.898, MHP 136.386, Yeni Parti 1.460, bağımsızlar 2.437'dir.⁶⁴⁵ Seçilen Adana milletvekilleri şunlardır; Cevdet Akçalı, Uğur Aksöz, İmren Aykut, İbrahim Yavuz Bildik, Mehmet Ali Bilici, Yakup Budak, Mehmet Büyükyılmaz, Sıtkı Cengil, İ.Cevher Cevheri, Erol Çevikçe, Mehmet Halit Dağlı, Veli Andaç Durak, Tuncay Karaytuğ, Orhan Kavuncu, Mustafa Küpeli, Arif Sezer, İ.Ertan Yülek'tir.⁶⁴⁶

Osmaniye'de seçime katılan seçmen sayısı 103.860, sandık sayısı 386, geçerli oy sayısı 81.314, geçersiz oy sayısı 2.500, katılım oranı %80,7 olmuştur. Partilerin oy dağılımları; Refah Partisi 25.589, Doğru Yol Partisi 13.419, Milliyetçi Hareket Partisi 12.796, Anavatan Partisi 12.706, Demokratik Sol Parti 7.576, Cumhuriyet Halk Partisi 6.087, Halkın Demokrasi Partisi 2.106, Millet Partisi 380 oy, Yeniden Doğuş Partisi 212 oy, Yeni Demokrasi Hareketi Partisi 197 oy, bağımsızlar 102 oy, İşçi Partisi 81 oy, Yeni Parti 63 oy almıştır. Seçimi Refah Partisi kazanmıştır.⁶⁴⁷

CHP Osmaniye İlçe Başkanlığının düzenlemiş olduğu kongrede Necati Uzdil 137 oy alarak ilçe başkanlığını kazanmış, Diş Doktoru Bahattin Öztürk ise 84 oy almıştır. Necati Uzdil başkanlığında CHP Osmaniye Yönetim Kurulu şu isimlerden oluşmuştur; Meryem Topaloğlu, Seyhan Alibekiroğlu, Yasemin Güven, Dilek Güvenç, Makbule Özaslan, Necati Güven, Salih Karahaliloğlu, Bahtiyar Tekerek, Necati Uçar, Alaattin Ala, İhsan Alicik, Mehmet Ünlü, Hasan Özdemir, A. Murtaza Doğan, Enver Gök, Halil

⁶⁴³ İsmail Köse, Çok Partili Siyasi Hayat, Partilerin Seçim Beyannameleri ve Propaganda Görselleri (1950-2011), *İletişim ve Diplomasi*, Cilt:2, Sayı:3, 2014, 175.

⁶⁴⁴ Tuncer, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, 374.

⁶⁴⁵ ysk.gov.tr.1995 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları. (28.6.2019)

⁶⁴⁶ TBMM Albümü 1920-2010-III. Cilt, 1305-1306.

⁶⁴⁷ <https://secim.haberler.com/1995/osmaniye-secim-sonuclari>.(28.6.2019)

Demir, Haydar Sümbül, Hüseyin Kök, Levent Türkoğlu, Necdet Ulaşlı, Fazlı Toprak, Alaattin Gören.⁶⁴⁸

Doğru Yol Partisi Osmaniye İlçe Başkanlığını 209 İbrahim Karayığit kazanmıştır.⁶⁴⁹

1.2.2.1933-1999 Yılları Arasında Yapılan Yerel Seçimlerde Osmaniye İlçesi

Osmaniye'de; Cumhuriyet döneminden önce yapılan yerel seçimlerde belediye başkanları seçimle göreve gelmemiş, ağalar bir araya toplanıp "*Bu defa da sen ol.*" diyerek belediye başkanını belirlemişlerdir. O dönemde karar yeri fetvahanedir, belediye binası yoktur. Toplantılarda mutasarrıf ve müftülerde bulunmaktadır,⁶⁵⁰ Osmaniye'nin yerli ailelerinden bir aday gösterilip, yerli ailelerin de desteğiyle başkan seçilmektedir. Aday gösterilerek ve seçimle ilk gelen belediye başkanı unvanına Dr. Ahmet Alkan sahip olmuştur aynı zamanda yerli belediye başkanı olma geleneğini ilk bozan yine Ahmet Alkan'dır.⁶⁵¹

Geçmişten günümüze yapılan yerel seçimlerde, Osmaniye'de belediye başkanları dört değişik biçimde göreve getirilmiştir. Birincisi; Dr. Ahmet Bey'e kadar, kasabanın ileri gelenlerinin onayıyla gelenler, ikincisi seçimle gelenler, üçüncüsü vekâleten belediye başkanlığı yapanlar ve dördüncüsüyse askerî darbelerden sonra ara rejimlerde başkanlık yapanlardır.⁶⁵²

Osmaniye'de 1930'a kadar belediye başkanlığı seçimi yapılmamış, kanun gereği aday gösterilerek gelen ilk belediye başkanı Dr. Ahmet Alkan olmuştur.⁶⁵³

Osmaniye'de 1930 yılı belediye başkanlığı seçimlerine, Dâhiliye Vekâleti Hususi Kalem Müdürlüğüne yazılan telgrafla 26 Eylül 1930 tarihinde başlanacağı⁶⁵⁴ ve 9 Ekim 1930 tarihinde son bulacağı bildirilmiş, halkın çoğunluğunda nüfuz cüzdanı olmadığından seçimlerin bir hafta daha uzayacağı söylenmiştir.⁶⁵⁵ Seçimlere; 12

⁶⁴⁸ Başak, Yıl:7 Sayı:449, s.1, 17.07.1995.

⁶⁴⁹ Başak, Yıl:8 Sayı:463, s.1, 23.10.1995.

⁶⁵⁰ Kılıç, *Osmaniye Tarihi*, 32.

⁶⁵¹ Arı, *Bir Zamanlar Osmaniye*, 302-309.

⁶⁵² Arı, *Bir Zamanlar Osmaniye*, 302-309.

⁶⁵³ Arkuç-Gürsoy, *Gâvurdağı'nın Başkanları Cebelibereket'ten Osmaniye'ye Belediye Tarihi ve Belediye Eski Başkanlarıyla Röportajlar*, 82.

⁶⁵⁴ Cumhurbaşkanlığı Arşivi Belge Numarası: 01009875-406.

⁶⁵⁵ Cumhurbaşkanlığı Arşivi Belge Numarası: 01009875-300.

Ağustos 1930 tarihinde kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası da katılmıştır. Serbest Cumhuriyet Fırkası; "*şeker ucuzlayacak, "tarik vergisi" kalkacak, fes giyilmesi zorunlu olacak*" vaatleriyle seçime katılmıştır.⁶⁵⁶ Seçimler 20 Ekim 1930 tarihinde son bulmuş, seçimi Cumhuriyet Halk Fırkasının gösterdiği aday olan ⁶⁵⁷ Ahmet Alkan kazanmıştır.

Necdet Arı, "*Bir Zamanlar Osmaniye*" adlı kitabında Ahmet Alkan'ın başkan seçilmesiyle ilgili seçim sürecini şöyle aktarmıştır: "*Seçimlerin yaklaştığı günlerde, Osmaniye'nin yerli halkı ve Osmaniye'ye sonradan yerleşenlerin oyları eşitti, Osmaniyeliler aday olarak önce Alibekiroğlu Dede Efendiyi, onun vazgeçmesi üzerine de Ahmet Çalık'ı, sonradan Osmaniye'ye yerleşenler ise Dr. Ahmet Alkan'ı aday gösterdiler. Dört Yolcu Osman Türkoğlu bu seçimde seçimin kaderini belirleyici kişi oldu. Önceleri Osman Türkoğlu'nun kararı Osmaniyeli adaydan yanaydı. Sonradan Osmaniye'ye yerleşenler ise Osman Ağa'yı ikna etmek için hemşerisi Erzinli Bekir Özkan'ı gönderdi. Osman Ağa daha önceden bir ihtilaf yaşadığı Bekir Efendi'ye sıcak davranmamış ve aralarında şu konuşma geçmiştir:*

-Hemşerim oyunu kimden yana kullanacaksın?

-Sana ne, ne yapacaksın nereye vereceğimi!"

-Bak Dr. Ahmet Bey bizim adayımız ve çok iyi bir insan. Gel onu destekle

-O gâvur bire, namaza bile gelmiyor.

-Sana yanlış anlatmışlar, o namazları evde kılıyor, haza Müslüman adam." geçen konuşma sonrasında Osman Ağa ikna olarak seçimin Ahmet Alkan tarafından kazanılmasına neden olmuştur.⁶⁵⁸

1934 Belediye Başkanlığı Seçimleri Osmaniye'de 5 Ekim 1934 Cuma günü başlayacak, üç gün devam ederek 7 Ekim 1934 Pazar günü sona erecektir.⁶⁵⁹ Seçimlerde Osmaniye'de yeterli çoğunluk sağlanamadığından, seçim bir hafta uzatılmıştır. Sonuçlanan yerel seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisinden Dr. Ahmet Alkan belediye başkanlığına seçilmiştir.⁶⁶⁰

⁶⁵⁶ Cumhurbaşkanlığı Arşivi Belge Numarası: 01009875- 351.

⁶⁵⁷ Cumhurbaşkanlığı Arşivi Belge Numarası: 01009875- 62.

⁶⁵⁸ Arı, *Bir Zamanlar Osmaniye*, 2010, 308-309.

⁶⁵⁹ *Türksözü*, Yıl:11 Sayı:3035, 2.10.1934, 4.

⁶⁶⁰ *Türksözü*, Yıl:11 Sayı:3042, 9.10.1934, 1.

Osmaniye'de 1938 Belediye Başkanlığı Seçimlerinin aday yoklamaları 27 Eylül Salı günü yapılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi tarafından her kazaya, yoklamaları idare etmek üzere birer delege gönderilmiştir. Osmaniye'de Cumhuriyet Halk Partisi İdare Heyetinden Dr. Bahri görevlendirilmiştir.⁶⁶¹ 1 Kasım 1938 tarihinde Osmaniye kazasında Belediye Meclisi ilk yoklamasını yapmış ve belediye başkanı seçimini tamamlamıştır. Osmaniye'de Eski Belediye Başkanı Dr. Ahmet Alkan, yeniden belediye başkanlığı seçimini kazanmıştır.⁶⁶²

1942 seçimlerini Türksözü gazetesi şu başlıkla aktarmıştır: "*Belediye Seçimi dün son buldu. Adana'da 9 günden beri devam etmekte olan Belediye Seçimi dün öğleden sonra son bulmuştur. İntihap Encümeni dün gece geç vakte kadar reylerin tasnifi ile meşgul olmuştur. Gece yarısı edindiğimiz malûmata göre Belediye Meclisi azalıklarına Cumhuriyet Halk Partisinin gösterdiği namzetler ittifakla seçilmiştir.*"⁶⁶³ Alınan sonuçlara göre; Ceyhan, Kadirli, Karaisalı, Saimbeyli, Kozan, Feke, Bahçe ve Osmaniye'de belediye seçimleri tamamlanmış, Osmaniye'de seçimi Cumhuriyet Halk Partisi adayı Abdurazzak Güvenç kazanmıştır.⁶⁶⁴

Ahmet Alkan; 1946 seçimleri öncesinde, Nuri Demirağ'ın 1945 yılında kurduğu Millî Kalkınma Partisinden başkan adaylığına başvurmuştur. Seçimlerde Türkiye'de iki belediye başkanlığından birini Urfa'daki aday, diğerini de Osmaniye'den Ahmet Alkan kazanmıştır.⁶⁶⁵ Yeni Adana gazetesi seçim sonuçlarını şu haberle duyurmuştur;

"26 Mayıs 1946 yılı belediye başkanlığı seçimi sonucunda, Osmaniye Belediye Meclisi 10 Millî Kalkınmadan, 7 CHP'den, 1 Demokrattan, 3 Bağımsızlardan teşekkül etti. Belediye Başkanlığına Millî Kalkınma Partisi Başkanı Dr. Ahmet Alkan seçildi. İlçemizde Belediye seçimini Millî Kalkınma Partisi büyük çoğunlukla kazandı. Fakat postaların mahdud bazı günlere münhasır olması yüzünden tasnif neticelerini bildirmemiştik. 39 saat fasılasız bir surette devam eden tasnif sonucunda Halil Eroğlu'nun 2751, Ahmet Pala'nın 2592, Doktor Ahmet Alkan'ın 2534, Dede Gürsel'in 2496, Doktor Alialkaya'nın 2410, Hüseyin Var'ın 2381, Mustafa Gürbüz'ün 2369, Ali Camuz'un 2362, Fabrikatör Semet Yücel'in 2342, Ali Eroğlu'nun 2339, Mustafa Olgun'un 2337, Süleyman Özener'in 2326, Hasan Palalı'nın 2326, Hüsamettin Keskiner'in 2320, Cevdet Arıkan'ın 2317, İsmail Özdi'ın 2316, Terzi Ali Biçer'in 2315, Hacı Çatalbaş'ın 2310, Yusuf Akın'ın 2308, Yusuf Çelikkıran'ın 2297, Ahmet Durucan'ın 2237 oy aldıkları tespit edilmiştir. 1/6/1946 günü saat 9'da Cumhuriyet Halk Partisinden Yedi, Demokrattan Bir,

⁶⁶¹ Türksözü, Yıl:14 Sayı:4239, 22.9.1938, 1.

⁶⁶² Türksözü, Yıl:14 Sayı:4274, 3.11.1938, 1.

⁶⁶³ Türksözü, Yıl:18 Sayı:5527, 10.10.1942, 1.

⁶⁶⁴ Türksözü, Yıl:18 Sayı:5528, 11.10.1942, 1.

⁶⁶⁵ Arı, Bir Zamanlar Osmaniye, 310.

Bağımsızlardan Üç, Milli Kalkınma Partisinden On üyenin iştirakiyle gizli olarak yapılan seçim sonunda Milli Kalkınma Partisi Başkanı Doktor Ahmet Alkan on beş oyla Belediye Reisliğine seçilmiştir. Bunu müteakip Encümen seçimine başlanmış, neticede on sekiz oyla bağımsızlardan Doktor Ali Alkayanın dokuz oyla da CHP'den fabrikatör Semet Yücelin seçildikleri öğrenilmiştir.⁶⁶⁶ %75 ekseriyetle Milli Kalkınma Partisinin kazandığı seçim sonucunu halk büyük bir coşkuyla karşılamış ve Milli Kalkınma Partisi Başkanı Doktor Ahmet Alkan'ı omuzları üstünde taşımıştır.⁶⁶⁷

Ahmet Alkan, belediye başkanı seçilmesinin ardından 1 Haziran 1946 tarihinde Belediye Meclisi adına, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye bağlılıklarını dile getiren bir telgraf göndermiştir.⁶⁶⁸

3 Eylül 1950 Belediye Seçimleri tüm yurttaki hadisesiz geçmiş, Osmaniye halkının genellikle yaylalarda ve tarlalarında bulunması dolayısıyla seçimlere katılım düşük olmuştur. Seçim sonuçları yurdun genelinde Demokrat Parti lehinde olmuştur. Adana, Kozan, Feke, Ceyhan ve Osmaniye'de de seçimleri Demokrat Parti kazanmıştır. Bahçe ve Kadirli'de seçimleri CHP kazanmış, Karaisalı ve Saimbeyli'de ise CHP ve MP'nin oyları aynı oranda olmuştur.⁶⁶⁹ Osmaniye'de seçimi Demokrat Parti adayı İhsan Göknel kazanmıştır.

İhsan Göknel'in istifa ederek ayrılması ile boşalan belediye başkanlığına 1954 yılında Kaymakam Fikret Aslan vekâleten tayin edilmiştir.⁶⁷⁰ Fikret Aslan'ın ardından başkanlığa, Karataşlı Hasan Taşkan tayin edilmiş, Taşkan 1955 yılı seçimlerine kadar belediye başkanlığı görevini yürütmüştür.⁶⁷¹

13 Kasım 1955'te belediye seçimleri bütün yurttaki yapılmış, bağımsızlar birçok ilde ve kazada DP'yi mağlûp etmiştir. Seçimlere katılım düşük olmuş, Adana'da DP adayları, Ceyhan'da bağımsızlar kazanmıştır. Adana'da seçime katılan seçmen sayısı 74584, verilen oy miktarı 20876, sandık 148, DP 17128, TKP 2811, karma 314, bağımsız 664, boş 59'dur.⁶⁷² Osmaniye'de ise seçimi bağımsız belediye başkan adayı İshak Zevki Ersoy kazanmıştır. Ersoy, 1956 yılında Demokrat Parti'ye geçmiştir.⁶⁷³ İl

⁶⁶⁶ *Yeni Adana*, Yıl:28 Sayı:6375, 3.6.1946, 2.

⁶⁶⁷ *Yeni Adana*, Yıl:28 Sayı:6369, 27.5.1946, 1.

⁶⁶⁸ Cumhurbaşkanlığı Arşivi Belge Numarası: 02000327-433731.

⁶⁶⁹ *Yeni Adana*, Yıl:32 Sayı:7688, 4.9.1950, 1.

⁶⁷⁰ *Osmaniye Postası*, Yıl:1 Sayı:48, 1.10.1954, 1.

⁶⁷¹ Arkuç-Gürsoy, *Gâvurdağı'nın Başkanları Cebelibereket'ten Osmaniye'ye Belediye Tarihi ve Belediye Eski Başkanlarıyla Röportajlar*, 94.

⁶⁷² *Yeni Adana*, Sayı:9231, 14.11.1955, 1.

⁶⁷³ <http://osmaniye-bld.gov.tr/baskan/eski-baskanlarimiz> (8.7.2019)

Belediye Meclis seçimini; Adana'da DP, Ceyhan ve Osmaniye'de bağımsızlar, diğer ilçelerde de bağımsız adaylar kazanmışlardır.⁶⁷⁴

Belediye internet sitesi ve Necdet Arı'nın "*Bir Zamanlar Osmaniye*" adlı kitabında Talat Tağmaç'ın belediye başkanlığı yaptığına değinilmemiş ancak "*Gâvurdağının Başkanları Cebelibereketten Osmaniye'ye Belediye Tarihi*" adlı kitapta 1960 yılında Talat Tağmaç'ın belediye başkanlığına atanmış olduğu bilgisi verilmiştir. Yine bu kaynakta Talat Tağmaç'tan sonra asaleten Ali Arguvanlı'nın göreve geldiği bilgisine rastlanmaktadır.⁶⁷⁵

Ali Arguvanlı, 27 Mayıs 1960 Askerî Müdahale sonrası kaymakam ve belediye başkanı olarak Osmaniye'ye tayin edilmiş, 17 Kasım 1963'te yapılan genel mahalli seçimlerde belediye başkanlığı görevini Ahmet Şekip Ersoy'a devretmiştir. Arguvanlı, 25 Ekim 1965 tarihine kadar da Osmaniye kaymakamı olarak görevine devam etmiştir.⁶⁷⁶

17 Kasım 1963 Pazar günü yapılan Türkiye geneli yerel seçimlerde Adalet Partisi 41 il, CHP 24 il, bağımsızlar 1 il, YTP ise 1 ilde seçimi kazanmıştır. Başkentte CHP ve İstanbul'da AP adayı belediye başkanı olmuştur. AP'nin kazandığı iller; Adana, Afyon, Aydın, Ağrı, Antalya, Balıkesir, Bursa, Çankırı, Burdur, Çorum, Denizli, Edirne, Elazığ, Eskişehir, Gaziantep, Çanakkale, İçel, Isparta, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Konya, Kütahya, Manisa, Maraş, Nevşehir, Niğde, Ordu, Sakarya, Samsun, Sinop, Tekirdağ, Tokat, Urfa, Uşak, Zonguldak, Erzincan, Erzurum iken CHP'nin kazandığı iller; Amasya, Ankara, Artvin, Bilecik, Bitlis, Bolu, Bingöl, Diyarbakır, Giresun, Gümüşhane, Hakkâri, Hatay, Kars, Malatya, Muğla, Mardin, Siirt, Muş, Rize, Trabzon, Sivas, Tunceli, Van, Yozgat olmuştur.⁶⁷⁷ Belediye seçimlerine Osmaniye'deki 11044 seçmenden 8319'u katılmıştır. Katılım oranı %76'yı bulmuştur. Belediye başkanlığı seçimlerinde, Adalet Partisi adayı Ahmet Şekip Ersoy 4540 oy, Cumhuriyet Halk Partisi adayı Hasan Çenet 3779 oy almıştır. Bu suretle Ahmet Şekip

⁶⁷⁴ Yeni Adana, Sayı:9232, 15.11.1955, 1.

⁶⁷⁵ Arkuç-Gürsoy, *Gâvurdağı'nın Başkanları Cebelibereket'ten Osmaniye'ye Belediye Tarihi ve Belediye Eski Başkanlarıyla Röportajlar*, 94.

⁶⁷⁶ İpek, *Osmaniye'de 60'lı Yıllar*, 8.

⁶⁷⁷ Yeni Adana, Yıl:45 Sayı:11657, 19.11.1963, 1.

Ersoy, aldığı 761 fazla oyla başkanlığı kazanmıştır. 272 oy da geçerli kabul edilmemiştir.⁶⁷⁸

2 Haziran 1968 yerel seçim sonuçlarına göre 66 il merkezinde AP 37, CHP 18, bağımsızlar 8, GP 3 başkanlık elde etmiştir. Osmaniye ilçesinde Yusuf Çenet, AP'den seçilmiştir.⁶⁷⁹ Seçimlerde ilçenin nüfusu 34.027, sandık sayısı 44, liste 14.047, oy 10.074, geçerli oy 8.677, seçime katılım ise %71,72'dir.⁶⁸⁰ Osmaniye'de belediye başkanlığını Adalet Partisi adayı Yusuf Çenet, 400 oy daha fazla alarak 3652 oyla başkanlığı kazanmıştır. Adalet Partisinin zaferi karşısında diğer 7 parti hezimete uğramıştır.⁶⁸¹ Seçimlerde CHP 3.479, CKMP 1.063, GP 165, TİP 44, bağımsızlar 27 oy almıştır.⁶⁸²

Yusuf Çenet'in vefatı üzerine 1972 yılında ara seçim yapılmış, belediye başkanlığı için 7 aday seçime katılmıştır. Seçim sonucuna göre, CHP'nin burada 22 yıl sonraki ilk belediye başkanlığını Hasan Çenet kazanmıştır. Çenet oy sayısında 1537 fark atmış, seçime katılım %86 oranında olmuştur. CHP 6248, AP 4711, MHP 4213, DP 580 oy almış YTP ve bağımsızlar oy alamamışlardır. Osmaniye gazetesi haberine göre seçim sonucu;

*"Günlerden beri beklenen ve çok çekişmeli bir şekilde şimdiye kadar görülmemiş bir seçim geçiren Osmaniye'de nihayet 22 yıl sonra CHP Belediye Başkanlığını Hasan Çenet kazandı. Daha sabahın erken saatlerinde partilerin hummalı bir çalışma göstermesi gözden kaçmıyordu. En ufak bir hadise olmadan centilmence bir seçim örneği veren Osmaniyeliler şehrimize seçimi takip için gelen yüzlerce kişi tarafından takdir edildiler. 1950 yılında Demokrat Partinin iktidara gelişiyle Belediyeyi de kaybeden ve aradan 22 yıl gibi bir zaman geçen CHP'nin Belediye Başkanlığı nihayet 28 Mayıs 1972 yılında Hasan Çenet'e kısmet oldu. 15 aylık bir zaman için başkanlığa gelen Hasan Çenet'e bu zaman zarfında seçim konuşmalarında ve neşrettiği beyanname ile de ne gibi hizmetler yapacağını söyleyen Hasan Çenet derhal kolları sıvayıp çalışması ile bu işlemi yapacağına bütün Osmaniyeliler güvenerek kıymetli oylarını vermişlerdir. Hasan Çenet'in de Osmaniyelilere hizmet edeceğinden hiç kimsenin şüphesi olmamalıdır. Seçime iştirak % 86 civarında olmuştur. Seçime 18832 seçmenden 15795 kişi katılmıştır. Bu oylardan 69'u geçerli sayılmamış oylardan CHP 6248, AP 4711, MHP 4213, DP 580, YTP 3 Bağımsızlardan Mustafa Köksaldı 25 ve Basri Işık ise 14 oy almışlardır. Oy sayısına göre CHP'den Hasan Çenet, AP Veli Temel'den 1537 oy fazla almıştır."*⁶⁸³

⁶⁷⁸ Osmaniye Postası, Yıl:10 Sayı:911, 19.11.1963, 1.

⁶⁷⁹ Yeni Adana, Yıl:50 Sayı:13049, 4.6.1968, 1.

⁶⁸⁰ [http://www.yerelnet.org.tr/secimler/il_secim.\(9.7.2019\)](http://www.yerelnet.org.tr/secimler/il_secim.(9.7.2019))

⁶⁸¹ Yediocak, Yıl:13 Sayı:2830, 3.6.1968, 1.

⁶⁸² [http://www.yerelnet.org.tr/secimler/il_secim.\(9.7.2019\)](http://www.yerelnet.org.tr/secimler/il_secim.(9.7.2019))

⁶⁸³ Osmaniye, Yıl:3 Sayı:254, 29.5.1972, 1.

Şeklinde verilmiştir.

1973 Yerel Seçimlerinde Adana'da 187 bin 972 seçmen oy kullanmıştır.⁶⁸⁴ 1973 seçimlerinde Hasan Çenet, seçime Osmaniye'den bağımsız aday olarak katılmıştır.⁶⁸⁵ Bağımsız aday Hasan Çenet 7174, AP 4033, CHP 2400 oy almıştır.⁶⁸⁶ 1973 Seçimlerinde Adana'da CHP, Karataş, Bahçe, Pozantı, Kozan ve Kadirli'de ise AP seçimi kazanmıştır.⁶⁸⁷ Osmaniye'den ise kazanan bağımsız aday Hasan Çenet olmuştur.⁶⁸⁸

Güner Dinçer; 11 Aralık 1977 Yerel Seçimlerine CHP'den belediye başkan adayı olarak katılmış ve seçimi kazanmıştır.⁶⁸⁹ Pazar günü saat 08.00'de başlayan oy verme işlemi 17.00'ye kadar devam etmiş, ilçede belediye başkanlığı seçimine 4 parti adayıyla 1 de bağımsız aday katılmıştır.⁶⁹⁰ Seçimlerde CHP 6480, MHP 5418, AP 4776, MSP 1062, bağımsızlar 1395 oy almış, Osmaniye belediye başkanlığını ise CHP Adayı Güner Dinçer kazanmıştır. Belediye Meclis üyeliğine; CHP 12, MHP 10, AP 8, MSP 2 üye, İl Genel Meclisi üyeliği için ise; CHP 2, MHP 2, AP 1 Genel Meclis üyeliği almıştır.⁶⁹¹

12 Eylül 1980 Askeri Darbe sonucu belediye başkanlığı ve Meclis üyeliklerinin lağvedilmesi üzerine, Garnizon Komutanlığının emriyle Belediye Başkanı Güner Dinçer bu görevinden alınmış, yerine Kaymakam Sabri Arıkan atanmıştır. Diğer taraftan ilçeye bağlı Toprakkale nahiyesi Belediye Başkanı Mehmet Patoğlu da aynı şekilde görevden alınmış ve yerine nahiye müdürü atanmıştır.⁶⁹² Osmaniye gazetesinde Sabri Arıkan'ın görev yaptığı bilgisi yer almasına rağmen kaynaklarda ve belediye internet sitesinde yapılan karşılaştırmalı araştırmada Sabri Arıkan'ın belediye başkanlığı yaptığı bilgisine rastlanılmamıştır.

Osmaniye gazetesinde; belediye başkanlığına Sabri Arıkan'dan sonra Altan Yılmaz Cevahiroğlu'nun atandığı haberi verilmiş, ancak kitaplarda ve Belediye internet sitesinde bu bilgiye ulaşılamamıştır. 17 Aralık 1982 Cuma günü Osmaniye gazetesi;

⁶⁸⁴ *Yeni Adana*, Yıl:55 Sayı:14821, 8.12.1973, 1.

⁶⁸⁵ *Cumhuriyet*, 10254, 11.12.1973, 6.

⁶⁸⁶ *Osmaniye*, Yıl:5 Sayı:466, 11.12.1973, 1.

⁶⁸⁷ *Yeni Adana*, Yıl:55 Sayı:14822, 10.12.1973, 6.

⁶⁸⁸ *Cumhuriyet*, 10254, 11.12.1973, 6.

⁶⁸⁹ *Medya*, Yıl:10 Sayı:3123, 12.8.2014, 1.

⁶⁹⁰ *Çataloluk*, Yıl:7 Sayı:684, 13.12.1977, 1.

⁶⁹¹ *Doğu Akdeniz*, Yıl:1 Sayı:37, 13.12.1977, 1.

⁶⁹² *Osmaniye*, Yıl:11 Sayı:1109, 3.10.1980, 1.

*"Belediye Başkanlığına Yeni Kaymakamımız Altan Yılmaz Cevahiroğlu atandı. Kaymakam Sabri Arıkan'ın Malatya Vali Yardımcılığına atanması üzerine bilindiği gibi Belediye Başkanlığı görevi Belediye Muhasibi Enver Besnek'e verilmişti. İki ayı geçkin bir zamandan beri bu görevi sürdüren Enver Besnek, Belediye yönünden başarılı işler de yaptı. Ancak geçtiğimiz gün Vilayet'ten gelen bir yazı üzerine Belediye Başkanlığı görevi yeni gelen Kaymakamımız Altan Yılmaz Cevahiroğlu'na verildi. Dün kendisi ile görüştüğümüz Kaymakamımız Sayın Altan Yılmaz Cevahiroğlu, Belediye Başkanlığı görevinin kendisine verildiğini bu göreve Pazartesi günü başlayacağını söyleyen kaymakamımız Sayın Altan Yılmaz Cevahiroğlu kaymakamlık yanı sıra belediye başkanlığı görevinde de Osmaniye için en faydalı şekilde çalışacağını söyledi."*⁶⁹³

Şeklinde aktarmıştır.

Mustafa Efendioğlu da 12 Eylül Dönemi'nde vekâleten belediye başkanlığı görevini yürütmüştür. 29 Mart 1983 tarihli Osmaniye gazetesi;

*"Şehrimiz Belediye Başkanlığına Mustafa Efendioğlu atandı. Ankara'da bulunan Efendioğlu muhtemelen bugün gelip göreve başlayacak. İçişleri Bakanlığının emri ile bilindiği gibi vali ve kaymakamların baktığı belediye başkanlıkları görevlerine 25 Mart'tan itibaren sivilden atamalar yapacaktı. Bilindiği gibi şehrimiz belediye başkanlığı görevini Kaymakam A. Yılmaz Cevahiroğlu yürütmekteydi. Geçtiğimiz gün vilayetten kaymakamlığa gelen bir telgrafta şehrimiz belediye başkanlığı görevine emekli hekim hemşerimiz Mustafa Efendioğlu'nun atandığı bildiriliyordu. Halen Ankara'da bulunan Mustafa Efendioğlu muhtemelen bugün şehrimize gelerek belediye başkanlığı görevini devralacak."*⁶⁹⁴

Şeklinde aktarmıştır.

Vilayetçe belediye başkanlığına getirilen Mustafa Efendioğlu, kısa bir süre belediye başkanlığı yaptıktan sonra milletvekilliği adaylığı nedeniyle istifa etmiş, Efendioğlu'nun istifasından sonra belediye başkanlığı görevine Veteriner Nafiz Çenet getirilmiştir.⁶⁹⁵ Ancak kitaplarda ve belediye internet sitesinde Nafiz Çenet'in görev yaptığı bilgisine ulaşılamamıştır.

11 Kasım 1983 Cuma günü Yediocak gazetesi, Osmaniye belediye başkanlığına Bekir Akgül'ün atanmasını şu haberle aktarmıştır: *"Osmaniye Belediye Başkanlığına Bekir Akgül getirildi. Bir süreden beri Veteriner Nafiz Çenet'in vekâletinde yürütülmekte olan Osmaniye Belediye Başkanlığına asaleten Vergi Dairesi Müdürü Bekir Akgül tayin edilmiştir."*⁶⁹⁶

⁶⁹³ Osmaniye, Yıl:14 Sayı:1291, 17.12.1982, 1.

⁶⁹⁴ Osmaniye, Yıl:14 Sayı:1314, 29.3.1983, 1.

⁶⁹⁵ Osmaniye, Yıl:14 Sayı:1355, 23.9.1983, 1.

⁶⁹⁶ Yediocak, Yıl:29 Sayı:4708, 11.11.1983, 1.

25 Mart 1984 Pazar günü yapılan mahalli idareler seçimlerinde, Adana'da sonuçlanan 23 belediye başkanlığının 12'sini ANAP kazanmış, Adana'da 13 ilçe başkanlığından 6'sını ANAP, 4'ünü DYP, 2'sini SODEP, 1 tanesini MDP kazanmıştır. Bucaklardaysa ANAP 6 belediye başkanlığı kazanırken DYP, SODEP, MDP ve bağımsız birer belediye başkanlığı kazanmıştır.⁶⁹⁷ Osmaniye'de İskender Türkmen, 1984 Yerel Seçimlerinde SODEP'ten belediye başkanı seçilmiştir.⁶⁹⁸ SODEP Belediye Başkan Adayı İskender Türkmen 6338 oy alarak belediye başkanlık seçimini kazanmıştır. Seçimlerde ilçenin nüfusu 93.622, sandık sayısı 98, liste 34.095, oy 30.485, geçerli oy 28.995, seçime katılım ise %89.41'dir.⁶⁹⁹ Partilerin oy miktarı dağılımları şöyledir: SODEP 6338, ANAP 5852, Hasan Çenet 4646, DYP 4045, RP 3385, MDP 3140, HP 902, Nesrin Bakacak 614, Necati Akar 74 oy almıştır. Adana, Mersin, Kahramanmaraş, Gaziantep, Antakya, Samandağ, Kırıkhan, Kırmıtlı, Cevdetiye, Bahçe, Ceyhan, Kozan'da ANAP; Kadirli, Karaisalı, Feke, Pozantı'da DYP adayları kazanmışlardır.⁷⁰⁰ Partilerin Belediye Meclisi oy dağılımı; ANAP 7042, SODEP 6834, DYP 4602, RP 3813, MDP 3695, HP 1783'tür. Oy dağılımına göre; ANAP 9, SODEP 8, DYP 4, MDP 2, RP 2'ser Meclis üyeliği kazanmışlardır.⁷⁰¹

26 Mart 1989 Pazar günü yapılan yerel seçimlerde Osmaniye'de 85 bin 177 seçmen oy kullanmış, 18 yaşını bitirenlere de oy hakkının tanınmasıyla seçmen sayısında önceki seçime oranla %30 artış olmuştur.⁷⁰² Osmaniye merkezde sandık sayısı 155, kayıtlı seçmen sayısı 51970, oy kullanan seçmen sayısı 39696, seçime katılma oranı %76,4, geçerli oy sayısı ise 39696'dır.⁷⁰³ Bu seçimlerde İbrahim Karayığit, Doğru Yol Partisinden Osmaniye belediye başkanı seçilmiştir.⁷⁰⁴ 1989 seçimi sonucunda Osmaniye'de 4 bin farkla zafer DYP'nin olmuştur. Seçimlerde, DYP adayı İbrahim Karayığit 12 bin 842 oyla birinci, SHP adayı Süleyman Gedik 8860 oyla ikinci, MÇP adayı Musa Şahin 7246 oyla üçüncü ve iktidar partisi ANAP adayı Ö. Duran Güntürkün ise 7045 oyla dördüncü olmuştur. Refah Partisi adayı Hacı Hafız Kılıç 2648 oy alırken DSP adayı Mustafa Acar 617, bağımsız aday Feyzullah Çelikbağ 252 ve IDP adayı

⁶⁹⁷ *Yeni Adana*, Yıl:66 sayı:17992, 27.3.1984, 1.

⁶⁹⁸ *Hasret*, Yıl:37 Sayı:10101, 23.7.2016, 5.

⁶⁹⁹ [http://www.yerelnet.org.tr/secimler/il_secim.\(16.7.2019\)](http://www.yerelnet.org.tr/secimler/il_secim.(16.7.2019))

⁷⁰⁰ *Yediocak*, Yıl:30 Sayı:4747, 27.3.1984, 1.

⁷⁰¹ *Osmaniye*, Yıl:15 Sayı:1405, 3.4.1984, 1.

⁷⁰² *Osmaniye'de Olay*, Yıl:1 Sayı:31, 6.3.1989, 1.

⁷⁰³ [http://secim.ih.com.tr.\(20.7.2019\)](http://secim.ih.com.tr.(20.7.2019))

⁷⁰⁴ Ali Türkmen, *Osmaniye'de Kim Kimdir?*, Osmaniye 1991, 24.

Mehmet Sungur da 186 oy toplamıştır. İl Genel Meclisi için oy kullanan 64 bin 534 seçmenden 64 bin 138'nin oyu geçerli sayılmış; DYP 20 bin 428, SHP 15 bin 11, ANAP 11 bin 197, MÇP 10 bin 990, RP 4529, DSP 1940 ve IDP de 44 oy almıştır.⁷⁰⁵

27 Mart 1994 Pazar günü yapılan belediye başkanlığı seçiminde, Osmaniye belediye başkanlığını Milliyetçi Hareket Partisi Belediye Başkan Adayı Musa Şahin kazanmıştır. Musa Şahin kullanılan oyların yüzde 40'ını alarak kendisine en yakın belediye başkan adayına 11 bin fark atmıştır.⁷⁰⁶ Seçimlerde sandık sayısı 185, kayıtlı seçmen sayısı 66.928, oy kullanan seçmen sayısı 59679, geçerli oy sayısı 56791'dir.⁷⁰⁷ Seçim sonucuna göre; Milliyetçi Hareket Partisi 20 bin 182 oy, Refah Partisi 12 bin 432 oy, Sosyal Demokrat Halkçı Parti 11 bin 426 oy, Anavatan Partisi 6 bin 152 oy, Doğruiyol Partisi 5 bin 304 oy, İşçi Partisi 141 oy, Demokratik Sol Parti 829 oy ve Millet Partisi 325 oy almıştır.⁷⁰⁸

1996 yılında 54. Hükümet döneminde, Belediye Başkanı Musa Şahin'in vefatı üzerine yeni belediye başkanının seçilmesi için çalışmalara başlanmış bu ara seçim öncesi meclisteki tüm siyasi partilerin birbirleriyle adeta yarışarak verdikleri önergeler neticesinde Osmaniye ilçe merkezi, il merkezine dönüştürülmüştür.⁷⁰⁹ 3 Kasım 1996 tarihinde gerçekleştirilen seçimler Osmaniye'de sakin bir ortamda geçmiş,⁷¹⁰ Osmaniye belediye başkanlığı yarışını Refah-Yol Hükümetinin ortaklarından Refah Partisi kazanmıştır.⁷¹¹ Seçimde 17 bin 909 oy⁷¹² ve % 31 oy oranıyla Mehmet Gürbüz, Osmaniye belediye başkanı seçilmiştir. Osmaniye ilinin ilk belediye başkanlığına seçilen Gürbüz, 3 Kasım 1996-18 Nisan 1999 tarihleri arasında görev yapmıştır.⁷¹³

⁷⁰⁵ *Osmaniye'de Olay*, Yıl:1 Sayı:37, 28.3.1989, 1.

⁷⁰⁶ *Başak*, Yıl:6 Sayı:381, 28.3.1994, 1.

⁷⁰⁷ [\(20.7.2019\)](http://secim.ihh.com.tr)

⁷⁰⁸ *Hasret*, Yıl:15 Sayı:3233, 30.3.1994, 1.

⁷⁰⁹ Hulusi Karagel-Döndü Üççam Karagel, "Türkiye'de İdari Yapılanma Sürecinin Coğrafi Analizi (1923-2013)", *International Association of Social Science Research-IASSR, European Journal of Research*, 2014, 27.

⁷¹⁰ *ÖzAkdeniz*, Yıl:1 Sayı:34, 6.11.1996, 1.

⁷¹¹ Hulusi Karagel-Döndü Üççam Karagel, "Türkiye'de İdari Yapılanma Sürecinin Coğrafi Analizi (1923-2013)", 27.

⁷¹² *Başak*, Yıl:9 Sayı: Özel-33, 05.11.1996, 1.

⁷¹³ *Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Mehmet Gürbüz ile yapılan röportaj*. (26.8.2019)

1.2.3. Osmaniye Belediyesi

Ülkemizde ilk "Belediye İdaresi"nin kurulması teşebbüsü ve çalışmaları, Osmanlı İmparatorluğu döneminde özellikle Kırım Savaşı yıllarında Batı ülkeleriyle artan temas sonucunda İstanbul'da başlamıştır.⁷¹⁴ 13 Haziran 1854'te İstanbul Şehremaneti kurulmuş, Osmanlı Hükümeti özellikle yabancıların yaşadığı ve modern liman şehrinin karşılaştığı sorunların yoğun olduğu bölge olan Galata ve Beyoğlu'nda, modern belediye hizmetlerinin görülmesini sağlamak amacıyla "*Altıncı Daire-i Belediye*" adıyla belediye kurulmasını sağlamıştır. Kurulan bu belediyenin imtiyazlı bütçe ile hizmetlerinin başarılı bir şekilde uygulanması taşrada da belediye teşkilatının kurulmasına öncülük etmiş⁷¹⁵ ve 1864 Vilayet Nizamnamesi ile modern belediye örgütlerinin kurulmasına başlanmıştır.⁷¹⁶ 1871 yılında ise aynı tarihli bir nizamname yayımlanarak; vilayet, sancak ve kaza merkezlerinde birer belediye teşkilatı kurulması kararı alınmıştır.⁷¹⁷

Vilayet, sancak ve kaza merkezlerinde belediye teşkilatları kurulması kararıyla, Osmaniye çevresinde ilk belediye teşkilatı 1876'da Payas sancağında görülmüştür. Bunu 1889 yılında İslahiye kazası, 1891 yılında Bulanık ve Osmaniye kazaları izlemiştir. Hassa kazasındaysa belediye teşkilatına 1900 yılında rastlanmıştır.⁷¹⁸ Osmaniye Belediyesi, ilin en eski ve en büyük belediyelerindendir.⁷¹⁹ Fakat belediyenin kurulduğu yıllarda Osmaniye ilkel bir köy görünümündedir.⁷²⁰ 1927 yılında Osmaniye'de 35 konak, 200'ü kiremit örtülü olmak üzere duvarları kerpiç ya da genellikle toprak sıvalı kamıştan yapılmış toplam 400 ev olduğu söylenmektedir.⁷²¹ 1934 yılında Osmaniye Belediyesinin bütçesi 10568 liradır, ilçenin nüfusu 4968'dir.⁷²²

⁷¹⁴ Yediocak, Yıl:24 Sayı:4101, 11.11.1977, 1.

⁷¹⁵ İlber Ortaylı, *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, Cedit Neşriyat, Ankara 2008, 504-506.

⁷¹⁶ Yakup Altan, "Meclis-i Meb'usân Zabıt Cerideleri (1293-1877) Üzerinden Türk Belediyeciliğini Anlamak", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, c.14, sayı 2, Isparta 2009, 294.

⁷¹⁷ Yediocak, Yıl:24 Sayı:4101, 11.11.1977, 1.

⁷¹⁸ Mehmet Akif Terzi, Ahmet Ergün, *Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Cebel-i Bereket Sancağı*, Ulusoy Matbaası, Osmaniye Ocak 2014, XXV.

⁷¹⁹ *Yurt Ansiklopedisi Türkiye İll: Dünyü, Bugünü, Yarını (Adana, Adıyaman, Afyon, Ağrı, Amasya, Ankara)*, Anadolu Yayıncılık, İstanbul 1982, 115.

⁷²⁰ Gürsel Akgün Arkuç-Umur Gürsoy, *Gâvurdağı'nın Başkanları Cebelibereket'ten Osmaniye'ye Belediye Tarihi ve Belediye Eski Başkanlarıyla Röportajlar*, Akdeniz Ofset-Sürekli Form, Osmaniye Mart 2020, 75.

⁷²¹ Arı, Bir Zamanlar Osmaniye, 15.

⁷²² Belediyeler Dergisi, Sayı:1 Yıl:1, *Ürbanik, Ekonomik ve Finansal Aylık Dergi*, Haziran Ankara, 43.

1939 yılında belediye hizmetleri; Türk Ocağının dağılmasının ardından kalan eski Ocak binasında Cumhuriyet Halk Partisi ile birlikte verilmektedir.⁷²³

Üç oda bir salon olan binanın parti çalışmalarına elverişli olmadığı gerekçe gösterilerek, Osmaniye Belediyesine satılmasına ve Osmaniye’de yeni bir parti binası inşa edilmesine karar verilmiştir. Ancak maddi imkânsızlıklar yüzünden bu karardan vazgeçilmiştir.⁷²⁴ Belediye binası İhsan Göknel döneminde tek katlı olarak inşa ettirilmiş daha sonra İshak Ersoy tarafından ikinci katı yaptırılmıştır. Özel lisenin bu binada öğretime başlamasının ardından belediye binası, Eski Köşk’ün yerindeki binaya, oradan da otogarın üstündeki yerine taşınmıştır.⁷²⁵ Günümüzde belediye binası, Rahime Hatun Mahallesi Musa Şahin Bulvarı’nda bulunmaktadır.⁷²⁶

Osmaniye Belediyesi ilk teftişini 5 Kasım 1914 tarihinde geçirmiştir. Bu teftiştten iki yıl sonra yeni bir teftiş için Dâhiliye Nezaretinden Mülkiye Müfettişi Hüseyin Hüsnü Bey görevlendirilmiştir. Müfettiş, belediyenin tüm defter kayıtlarını inceleyerek hesaplarını kontrol etmiş, çalışanlarıyla görüşerek eksiklikleri, usulsüzlükleri ve nelerin yapılması gerektiğini rapor hâline getirmiştir. Müfettiş Hüseyin Hüsnü Bey’in raporunda; Cebelibereket Mutasarrıfı ve dönemin Belediye Başkanı Neşet Efendi o günün Osmaniye’sini şu sözlerle anlatmışlardır:

"Osmaniye Belediyesi 11 Kasım 1916 tarihinde teftiş olunmuştur. Belediyenin hesapları kontrol edilmiş, sandıkta 693 kuruş 20 paranın eksik ve kayıt harici 3.825 kuruşun bulunduğu tespit edilmiştir. Fazla olan 3.825 kuruşun kaynağı sorulduğunda belediye binasının yapımı için düzenlenen piyango biletlerinin satışından geldiği beyan edilmiştir. Yapılan tahkikatta eksik olan paranın belediye binasına usulsüz olarak tefrişat malzemesi alımından kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Meclis seçimlerinde de usulsüzlük vardır. İncelemeler sonucunda belediye gelirlerinin gerektiği gibi toplanmadığı anlaşılmıştır. Yapılan harcamalarda birçok usulsüzlükler vardır. Kasabanın imar ve temizlik konularına gelince: Kasabanın planı yapılmadığı için arsa sahipleri hane ve dükkânlarını diledikleri şekil ve istikamette yapmaktadırlar. Bu yüzden sokaklardaki düzensizlik devam etmektedir. Sokakların çoğunda kaldırım olmadığından kasaba kışın çamur, yazın da toz toprak içinde kalmaktadır. Lağım ve mecralar yapılmadığı için pis sular sokaklara akmaktadır. Kasabanın etrafındaki çayırdan çevrilen su açıktan akmakta kasaba içimlik ve yıkanma suyunu buradan temin etmektedir. Bir taraftan kullanılmış ve her türlü pisliğe açık olan suların başkaları tarafından kullanılması hastalıkların bulaşması ve yayılması bakımından son derece kötüdür. Bu sular kasabanın her tarafında açıkta dolaşıyor olmasından dolayı mundar olmaktadır. Ancak kasabanın üst taraflarında yapılacak bir umumi çeşmenin halkın ihtiyacını

⁷²³ B.C.A.Belge No:490-1-0-0/1778-1209-2.

⁷²⁴ B.C.A.Belge No:490-1-0-0/1778-1209-2.

⁷²⁵ Arı, *Bir Zamanlar Osmaniye*, 303.

⁷²⁶ <https://www.turkiye.gov.tr/osmaniye-belediyesi>. (12.7.2019)

karşılayamayacağı da aşikârdır. Dört beş seneden beri suların kapalı olarak kasabaya getirilmesine tevessül edilmiştir. Binaenaleyh su meselesi belediyenin düşüneceği en önemli meseledir. Nakliyeti temin maksadıyla yaptırılan tahta köprüler üzerinden arabaların geçmesi ve suların tesiriyle az zaman içinde tahtaların çürümesi kötü bir manzara görüntüsü vermekte ve her sene belediye bu köprülerin inşası adıyla oldukça yüklü paralar sarf etmektedir. Su üzerindeki köprüler, umumi şoselerde olduğu gibi etrafı harçlı duvar ve üzeri kapak taşlarıyla örtülü menfez şeklinde imal ettirilecek olursa hem görünüşü güzel, hem de belediye her sene yaptığı masraftan kurtulmuş olacaktır. Diğer taraftan belediyenin bir varlık göstermesi için kasabanın gelecekte alacağı şekli gösteren bir haritasını yaptırmak ve ondan sonra yapılacak hane ve sair emsalini o haritaya tatbik ettirmek suretiyle büyük bir köy halinde bulunan merkez livayı bir kasaba şekline sokması gerekmektedir. Bakkal ve manav dükkânında yiyecekler açıkta toz ve toprak içinde bulunmaktadır. Otel, kahvehane ve berber dükkânlarıyla civarlarında temizlikten bir eser yoktur. Kasap, lokanta ve fırınlar son derece pistir. Bunlar çok az bir gayretle düzeltilebilecek şeylerdir. Ancak bir gayret gösterilerek memleketin ahval-i sıhhiyesine hizmet verme imkânı kullanılmamaktadır." Raporda Osmaniye Belediye Reisi Neşet Efendi'nin sözleriyse; "Kurulduğu günlere nazaran kasabamız maalesef 50 sene önceki iptidai hayatı yaşıyor..."

Şeklinde devam etmektedir.

Cebel-i Bereket Mutasarrıfı, müfettişe verdiği bilgilerde o dönemin Osmaniye'sini şu sözlerle anlatmıştır;

*"Osmaniye denilen ve kasaba adıyla liva merkezi yapılan küçücük köyde plan ve harita değil, altına girip barınacak dam dahi yoktur. Dört yüz kadar tahmin edilen evlerin yaklaşık üç yüz ellisi Hü tabir olunan kamış ve otlardan yapılmıştır. Yaklaşık 50 hanesi de her türlü medeni imkânlardan mahrum, merdivenleri dışarıda çoğunluğu birer kat olan yapılarıdır. Çarşı ve dükkânların pisliği temizletilmeye çalışılmıştır. Memlekette kira ile dahi belediye dairesi olabilecek bir han bulunmadığından kasabanın en iyi bölgesinde belediye binasına yetecek kadar bir arsa istimlak olunarak bina inşasına başlanılmıştır. Memleketin küçüklüğüne rağmen bütün Suriye ve havalisine yolun bu bölgeden geçiyor olması hasebiyle kazada bulunan otelin mümkün olduğu mertebe temiz bulundurulmasına ve mübaşirler tarafından devamlı temiz tutulmasına hükümet tabibi memur edildi. Otel, eski haline nazaran çok daha iyi bir hale getirildi. Hamamın içi ve dışı badana ettirildi. Çarşılarının büyük çoğunluğu temizlettirilerek eski halinden daha iyi bir hale getirildi. Mahpuslardan adan buldukça peyderpey kasaba içindeki tabii güzergâhlarda yol haline getirilmektedir. Kısa bir süre içinde gönül ister ki bu köyü liva merkezine layık bir hale getirelim. Fakat adamsız, parasız ve yetkisiz olunca arzu edilen mertebede çalışma imkânı bulunmamaktadır."*⁷²⁷

⁷²⁷ Mehmet Akif Terzi, Ahmet Ergün, *Kınık'tan Kıyı'ya Osmanlı Belgelerinde Osmaniye*, Anadolu Matbaası, Osmaniye 2013, 75-76.

1.2.4. Osmaniye Belediye Başkanları ve Faaliyetleri

Osmaniye Belediyesi, bölgenin en eski belediyesidir. İlk Belediye Teşkilatı 1891 yılında kurulmuş ve ilk belediye başkanlığını da Hacı Kalender Ağa yapmıştır. Belediye azalarıysa; Hüseyin Ağa, Hacı Yusuf Ağa, Palalızâde İbrahim Ağa, Kirkor Ağa ve Kâtib Behçet Efendi'dir. 1892'de belediye reisi, Mustafa Efendi; Tegraflar ve Posta memuru, Kadri Efendi'dir. 1894-1895 yılları belediye reisi, Mustafa Efendi; azalarsa Hüseyin Ağa, Hacı Yusuf Ağa, İbrahim Ağa, Kirkor Ağa'dır. 1900 yılında reis vekili, Hacı Hasan Efendi; azâ, Hacı Yusuf Efendi'dir. 1902 yılında belediye reisi, Hacı Hüseyin Hüsnü Efendi; azâları Hacı Hâfız Efendi, Ahmet Efendi, Hacı Yusuf Ağa, Hasan Ağa, Münhal'dir.⁷²⁸ 1913 yılında Fettahzade Ahmet Efendi, 1914 yılı Hasan Fehmi Efendi, 1915 yılında Kazım Efendi, 1915'te Ahmet Refik Efendi, 1916'te Hüseyin Ulvi Efendi, 1916'da Hazım Efendi, yine 1916'da Mehmet Efendi, 21 Temmuz 1916'da Neşet Efendi, 1916'dan 1920'ye kadar Çaloğlu Ahmet Efendi, Hasan Fehmi Efendi, Neş'et Bey, Topal Ökkeş Efendi, Hacı Ömer Bicik, 1920-1923 yılları arasında ise Haydar Kılıçarslan'dır.⁷²⁹

Cumhuriyetin ilanından, 1999 seçimlerine kadar bilinen Osmaniye belediye başkanları; Çaloğlu Ahmet Efendi, Ferit Aslankurt, Ahmet Alkan (1930-1934-1938-1946), Abdurrazzak Güvenç, İhsan Göknel, Karataşlı Hasan Taşkan, İshak Zevki Ersoy, Ali Erguvanlı, Ahmet Şekip Ersoy, Yusuf Çenet, Hasan Çenet, Güner Dinçer, Bekir Akgül, Mustafa Efendioğlu, İskender Türkmen, İbrahim Karayığit, Musa Şahin, Mehmet Gürbüz'dür. 1999 yılından 2015 yılına kadar görev yapan belediye başkanları ise Memili Kırıkkanat, Davut Çuhadar ve Kadir Kara'dır.⁷³⁰ Kadir Kara, 2009 ve 2014 yerel seçimlerinde iki dönem üst üste belediye başkanı seçilmiştir.⁷³¹

Ulaşılabilen bilgiler çerçevesinde 1920 yılından 1933 yılına kadar Cebel-i Bereket belediye başkanlığını Haydar Kılıçarslan, Çaloğlu Ahmet Efendi, Ferit Aslankurt ve Ahmet Alkan yapmıştır. Ancak dönemin belge ve kaynak yetersizliği dolayısıyla belediye başkanları hakkında yeterli bilgiye ulaşılamamıştır. 1920-1923 yılları arasında

⁷²⁸ Mehmet Akif Terzi-Ahmet Ergün, *Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Cebel-i Bereket Sancağı*, XXV.

⁷²⁹ Arkuç-Gürsoy, *Gâvurdağı'nın Başkanları Cebelibereket'ten Osmaniye'ye Belediye Tarihi ve Belediye Eski Başkanlarıyla Röportajlar*, 82.

⁷³⁰ Arkuç-Gürsoy, *Gâvurdağı'nın Başkanları Cebelibereket'ten Osmaniye'ye Belediye Tarihi ve Belediye Eski Başkanlarıyla Röportajlar*, 82.

⁷³¹ Yükselenses Haber ve Aktüel Dergisi, Sayı:75, Yıl:2018, 11.

belediye başkanlığı görevini yürüten Haydar Kılıçarslan'dır. 1923-1925 yılları arasında Çaloğlu Ahmet Efendi, 1925-1929 yılları arasında ise Ferit Aslankurt belediye başkanlığı yapmıştır.⁷³²

1.2.4.1. Ahmet Alkan

Osmaniye'de 1930 yılına kadar belediye başkanlığı seçimi yapılmamış, halkın ileri gelenlerinin belirlediği aday belediye başkanlığı görevini yürütmüştür. Alkan, kanun gereği aday gösterilerek ilk kez seçimle işbaşına gelen belediye başkanı unvanına sahiptir. 1930, 1934, 1938 ve 1946 yıllarında Osmaniye belediye başkanlığı görevini yürütmüştür. Üç dönem Cumhuriyet Halk Partisinden, 1946 yılında ise Milli Kalkınma Partisinden aday gösterilerek seçimi kazanmıştır.⁷³³

Alkan, aslen Malatyalı olup, 1868 yılında Sivas'ta doğmuştur. 1890 yılında Tıp Mektebini bitirip doktor olarak hizmet vermeye başlamıştır. İstanbul'da olduğu yıllarda Meşrutiyet mücadelesi içerisinde bulunmuş, bundan dolayı Yemen'e sürülmüş, altı sene orada kaldıktan sonra Şam, Hicaz ve Nablus Süvari Alayına baştabip olarak gönderilmiştir. 1898'de Fas Emiri'nin özel doktorluğuna tayin edilmiştir. Bu hizmeti sırasında Fas Emiri'nin kızı Fatma Sultan'la evlenmiş, Fatma Sultan, oğlu Selahattin'in doğumu sırasında 1911 yılında vefat etmiştir.⁷³⁴ Fransızların Fas'ı işgal etmesinden sonra, yaklaşık on yıldır bulunduğu Fas'tan Fransızlar tarafından sınır dışı edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesiyle harp yıllarında güney cephesindeki askeri birliklerde baştabip olarak hizmet etmiştir.⁷³⁵

Cumhuriyetin ilanıyla, İstanbul Belediyesinde, belediye tabibi olarak görev yapmıştır. Paris'e gitmiş ve dünyanın ilk belediyecilik ve şehircilik hizmetlerinin başladığı bu şehirde her türlü gıda ve mekân temizliği konusunda incelemelerde bulunmuştur.⁷³⁶ Dr. Ahmet Alkan; Suriye, Hicaz ve Yemen'de görev yaptığı yıllarda görev bölgesine gelip giderken Osmaniye'den geçmiş, zaman zaman kalarak burayı tanımış, şehrin tabii yapısını ve güzelliğini beğenmiştir. Kuruluşunu yeni tamamlayan

⁷³² Arkuç-Gürsoy, *Gâvurdağı'nın Başkanları Cebelibereket'ten Osmaniye'ye Belediye Tarihi ve Belediye Eski Başkanlarıyla Röportajlar*, 93-94.

⁷³³ Arkuç-Gürsoy, *Gâvurdağı'nın Başkanları Cebelibereket'ten Osmaniye'ye Belediye Tarihi ve Belediye Eski Başkanlarıyla Röportajlar*, 94.

⁷³⁴ Yenises Dergisi, *Yeni Bir Dünya'ya Doğru*, Yıl:21, Sayı:243, Mart 2016, 3.

⁷³⁵ Arı, *Bir Zamanlar Osmaniye*, 306.

⁷³⁶ Yenises Dergisi, *Yeni Bir Dünya'ya Doğru*, Yıl:21, Sayı:243, Mart 2016, 3.

Osmaniye'yi modern bir şehre dönüştürebilme düşüncesiyle, tayininin Osmaniye'ye çıkarılmasını istemiş, bu isteği doğrultusunda 1926 yılında Osmaniye'ye hükümet doktoru olarak tayin edilmiştir. O yıllarda ildeki tek Doktor Ahmet Alkan'dır. Dr. Ahmet Alkan hizmetleriyle; Osmaniye halkının büyük sevgisini ve saygısını kazanması neticesinde Cumhuriyet Halk Partisinden üç dönem, Millî Kalkınma Partisinden bir dönem belediye başkanı seçilerek Osmaniye'ye hizmet etmiştir.⁷³⁷ Ahmet Alkan'ın belediye başkanlığına seçilmesiyle birlikte Osmaniye'de ciddi ve kalıcı belediyecilik hizmetleri gerçekleştirilmiştir. Şehrin güney-kuzey istikametinde açılan istasyon, Dr. Ahmet Alkan, Kemal Satır, Zorkun, Güneysu ve Alpaslan Türkeş (günümüzdeki adı) caddeleriyle, doğu-batı istikametinde bu yollarla kesişen Musa Şahin Bulvarı (günümüzdeki adı) üzerindeki Atatürk ve Akıyar Caddesi onun döneminde yapılmıştır. Karaoğlu Parkı'nın inşasına onun döneminde başlanmıştır. Osmaniye'ye ilk elektriği getiren, ilk mezbahaneyi kuran, ilk belediye mezarlığını tesis eden, Haraz içme suyunu şehre getiren ve Karaçay'daki hidroelektrik santralini kurduran yine odur.⁷³⁸ Aynı zamanda belediye başkanlığı sırasında 8 Ocak 1936 tarihinde Osmaniye'nin kurtuluş yıl dönümü dolayısıyla Mustafa Kemal Atatürk'e saygı ve şükranlarını sunan bir telgraf göndermiştir.⁷³⁹

Araştırmacı gazeteci yazar Ali Erat, Ahmet Alkan hakkında şu sözleri söylemiştir:

"Dr. Ahmet Alkan, belediyecilik ve doktorluk hizmetlerinden dolayı Osmaniye halkının sevgilisi durumundaydı. O günün zor koşullarında tek doktor olmasına rağmen bilhassa yılan, akrep, arı toplattırarak bunların zehirlerinden kendi imkânlarıyla kurduğu laboratuvarında serum yaparak hastalarına kullanırdı. Dr. Ahmet Alkan dönemini yaşayan yaşlı büyüklerimizden aldığım bilgilere göre; o günün imkânsızlıkları içerisindeki belediye hizmetleri, esnafın denetimi, şehrin temizliği bugünün künden daha çok ileri olduğu söylenir. Dr. Ahmet Alkan, belediye başkanı olduğu dönemlerde Osmaniye'de hâkim olan Ağalık zihniyeti ile mücadele etmiş, devamlı fakir halkın yanında olmuştur. Bu durumdan memnun olmayan Ağalar parti idaresine hâkim oldukları için 1942 yılında yapılan mahalli seçimlerde partiden aday gösterilmeyerek tekrar seçilmesine mani olmuşlardır. Osmaniye'de tek adam olmasına rağmen çok sevdiği beldesini terk etmemiştir. O günün ağalık baskısı ile CHP'nin devleti arkasına alarak Osmaniye halkına yaptığı büyük baskılara rağmen kadirşinas halkımız, o günün aydınları vatansever insanlarımız kenetlenerek Türkiye'de ilk defa Osmaniye'de Milli Kalkınma Partisi'nden Dr. Ahmet Alkan'ı belediye başkanı seçmiştir. Belediye başkanı olarak

⁷³⁷ Yenises Dergisi, *Yeni Bir Dünya'ya Doğru*, Yıl:21, Sayı:243, Mart 2016, 3.

⁷³⁸ Yenises Dergisi, *Yeni Bir Dünya'ya Doğru*, Yıl:21, Sayı:243, Mart 2016, 3.

⁷³⁹ Cumhurbaşkanlığı Arşivi Belge Numarası: 01016820-615567.

*çok sevdiği Osmaniye halkına hizmet ederken 18 Mayıs 1949 tarihinde Osmaniye'de vefat etmiştir.*⁷⁴⁰

Ahmet Alkan 1936 yılında belediye başkanlığı görevi sırasında aynı zamanda Cumhuriyet Halk Partisi başkanlık görevini de yürütmüş, bu sırada parti başkanı sıfatıyla arkadaşları ile birlikte Cumhuriyet Halk Partisi merkezine çektikleri telgrafta Osmaniye'nin tekrar il olması gerektiğinin sebeplerini sayarak ilçenin, tekrar il statüsüne kavuşturulması dileklerinde bulunmuşlardır.⁷⁴¹

1.2.4.2. Abdurrazzak Güvenç

Abdurrazzak Güvenç tüccar ve fabrikatördür.⁷⁴² Cumhuriyet Halk Partisi Osmaniye ilçe yönetim kurulu başkanıdır.⁷⁴³ Abdurrazzak Güvenç hakkında çok fazla bilgi bulunamamakla birlikte Necdet Arı'nın "*Bir Zamanlar Osmaniye*" adlı kitabında, Abdurrazzak Güvenç tarafından alınmış, odunla çalışan, elektrik üreten bir motor olduğu ve bu motorun çarşıda sınırlı bir alanı kısa sürede aydınlattığı bilgisine ulaşılmıştır.⁷⁴⁴ Osmaniye'de elektrik tesisatı kurulması ve içme suyu getirilmesi çalışmalarına Abdurrazzak Güvenç döneminde başlanmıştır.⁷⁴⁵ Yine bu dönemde çarşı içinde belediye binası civarında kurulan santralde elektrik, odun ateşi buharıyla üretilmiştir.⁷⁴⁶ Ayrıca Abdurrazzak Güvenç'le ilgili bazı bilgilere Cumhurbaşkanlığı arşiv kayıtlarında da rastlanmaktadır. Güvenç'in, Osmaniye belediye başkanlığı yaptığı dönemde, 8 Ocak 1945 tarihinde Osmaniye'nin kurtuluş yıl dönümü dolayısıyla Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye telgraf gönderdiği bilgisine ulaşılmıştır.⁷⁴⁷

⁷⁴⁰ Ali Erat (Araştırmacı Yazar)'la yapılan röportaj. (24.8.2019)

⁷⁴¹ B.C.A. Belge No:490-1-0-0/503-2019-1.

⁷⁴² Yeni Adana, Yıl:28 Sayı:6394, 25.6.1946, 2.

⁷⁴³ B.C.A. Belge No:490-1-0-0/1778-1209-2.

⁷⁴⁴ Arı, *Bir Zamanlar Osmaniye*, 304.

⁷⁴⁵ *Türksözü*, Yıl:38 Sayı:5550, s.2, 12.11.1942, 2.

⁷⁴⁶ İpek, *Osmaniye'de 60'lı Yıllar*, 96.

⁷⁴⁷ Cumhurbaşkanlığı Arşivi Belge Numarası: 020003363-426957.

1.2.4.3. İhsan Göknel

İhsan Göknel 1950 yılında Osmaniye belediye başkanlığına atanmıştır.⁷⁴⁸ Göknel döneminde tek katlı belediye binası inşa ettirilmiştir. Osmaniye belediye başkanları içerisinde önemli hizmet verenlerden birisi de İhsan Göknel olmuştur. İhsan Bey, Osmaniye'ye ilk kez itfaiyeyi getirmiştir. Abdurrazzak Güvenç'in belediye başkanlığı döneminde alınan, odunla çalışan ve elektrik üreten motorun yerine, İhsan Bey'in başkanlığı döneminde daha güçlü dizel bir motor satın alınarak, daha geniş alan aydınlatılmış aynı zamanda birçok mahalle yolu da yaptırılmıştır.

İhsan Bey'in en önemli icraatı, Karaçay üzerine yaptırılan hidroelektrik santrali olmuştur.⁷⁴⁹ Ayrıca şehir parkının girişine Ziraat Bankası, parkın içine Atatürk İlkokulu, gazino ve sinema yaptırılmıştır.⁷⁵⁰

1.2.4.4. Hasan Taşkan

Hasan Taşkan 1899 yılında Osmaniye'nin Karataş köyünde dünyaya gelmiştir. 1950 yılından itibaren Belediye Başkanı İhsan Göknel'in yardımcısı olarak görev almıştır. Hasan Taşkan, doğduğu ve büyüdüğü şehre büyük bir özveriyle hizmet etmiştir. Belediye başkanlığı sırasında Osmaniye için en dikkat çeken eseri ve hizmeti, ilk bulvar yol ve çevre düzenleme işini şehre kazandırmış olmasıdır. Yaptığı çalışma ve düzenlemeler Büyük Cami civarından Yedi Ocak İlkokuluna kadar olan yolu ve çevreyi kapsamıştır. Hasan Taşkan, 2 Ağustos 1960 tarihinde vefat etmiştir.⁷⁵¹

1954'lü yıllarda, Belediye tarafından yapılan faaliyetlere Osmaniye Postası gazetesinde şöyle yer verilmiştir:

"Memnuniyetle haber aldığımıza göre mevcut bulunan elektrik şebekesine ilave yapmak üzere faaliyete geçmiş bulunuyor. Belediyenin elinde halen mevcut olan 120 beton direğe ilaveten 80 demir ve ağaç direk yapılacak yekûnu 200 olan bu direklerle şehrimizin ışıktan mahrum büyük bir kısmı ışığa kavuşacaktır. Memleketin su meselesi de ele alınarak şimdiye kadar Haraz suyundan istifade edemeyen yukarı Karaboyunlu mahallesinde yayla yolu üzerine 960 metre boru döşenmiş ve çeşmesi yapılmaktadır. Karaçay mahallesinin alt kısmı ile Cumhuriyet Mahallesi arasındaki semte 540 metre Rızaiye mahallesine de 510 metre boru

⁷⁴⁸ Arkuç-Gürsoy, *Gâvurdağı'nın Başkanları Cebelibereket'ten Osmaniye'ye Belediye Tarihi ve Belediye Eski Başkanlarıyla Röportajlar*, 94.

⁷⁴⁹ Arı, *Bir Zamanlar Osmaniye*, 304.

⁷⁵⁰ İsmet İpek, *Osmaniye'de 60'lı Yıllar*, 16.

⁷⁵¹ [\(15.9.2019\)](http://osmaniye-bld.gov.tr/baskan/eski-baskanlarimiz)

döşenmeye başlanmış olup çeşmeleri inşa edilecektir. Ayrıca mezbaha civarına bir çeşmenin yapılmasına başlanmıştır. Su şebekesinin genişletilmesi için İller bankasına projesi gönderilmiş ve 110 bin liralık tahsisatın verileceğine söz alınmıştır. Yol için istenilen kısa vadeli krediden 50 bin lira tahsisi İller Bankası meclisinden çıkmış, belediye namına yatırılmıştır. Cumhuriyet Mahallesinden Gebeliye giden yolun inşası bitmek üzeredir.⁷⁵² İstasyon caddesini Tacirli yoluna bağlayacak olan ve Belediye Parkının üzerinden yeni açılmış olan yolun devamı bulunan ve evvelce açılmasına karar verilmiş olan yolun bütün formaliteleri biter bitmez açılmasına başlanacaktır. Yolların parkelenmesine hız verilmiş bu arada eski Sıtma Savaş Tabipliği önünden orta mektebe giden yolun parkelenmesi bitmiştir. Bugüne kadar noksanlığı daima hissedilen park içerisinde fiskeyeli bir havuz yapılmış etrafına konmak üzere 4 kanepesi siparişi verilmiştir. Yine parkın içerisine kadın ve erkekler için iki göz helanın ve Ziraat Bankası ile park arasına yapılacak taş duvarın ihalesi yapılmıştır. Elektrik şebekesine ilave yapmak üzere yeniden dikilen direklerin dikilmesi bitmek üzere olup yakında tellerin çekilmesine başlanacaktır."⁷⁵³

1.2.4.5. İshak Zevki Ersoy

İshak Zevki Ersoy 1912 yılında Osmaniye'de doğmuştur.⁷⁵⁴ Evli ve altı çocuk babasıdır. İlk ve ortaöğrenimini Osmaniye'de, lise öğrenimini de Adana Erkek Lisesinde tamamlayıp askerlik görevinden sonra serbest ticaret ve çiftçilik yapan Ersoy, 1960 Askeri Darbe sonrasında görevinden alınmış ve tekrar ticari yaşamına dönmüştür

Ersoy, 1956 yılında Demokrat Partiye geçmiştir. 1957 yılında, Osmaniye'nin il olması için ilk başvuruyu yapmıştır.⁷⁵⁵ Yine 1959 yılında, Osmaniye'de ilk bulvar kendisi döneminde yapılmıştır.⁷⁵⁶ Meslek Yüksekokulu, Çarşı Karakolu, Atatürk Lisesi, Osmaniye'ye ilk özel lisenin yapımı faaliyetleri arasındadır.⁷⁵⁷ Ayrıca İhsan Göknel tarafından inşa ettirilen belediye binasının ikinci katını da yaptırmıştır.⁷⁵⁸ 7 Haziran 1987 tarihinde vefat etmiştir.⁷⁵⁹

⁷⁵² Osmaniye Postası, Yıl:1 Sayı:6, 27.4.1954, 2.

⁷⁵³ Osmaniye Postası, Yıl:1 Sayı:44, 17.9.1954, 1.

⁷⁵⁴ Osmaniye, Yıl:18 Sayı:1691, 12.6.1987, 1.

⁷⁵⁵ [\(17.9.2019\)](http://osmaniye-bld.gov.tr/baskan/eski-baskanlarimiz)

⁷⁵⁶ İpek, Osmaniye'de 60'lı Yıllar, 67.

⁷⁵⁷ Osmaniye, Yıl:18 Sayı:1691, 12.6.1987, 1.

⁷⁵⁸ Arı, Bir Zamanlar Osmaniye, 304.

⁷⁵⁹ [\(17.9.2019\)](http://osmaniye-bld.gov.tr/baskan/eski-baskanlarimiz)

1.2.4.6. Ali Arguvanlı

Ali Arguvanlı 1928 yılında Malatya⁷⁶⁰ ili Arguvan ilçesi Karahüyük köyünde dünyaya gelmiştir. Evli ve dört çocuk sahibidir. Köyündeki ilkokuldan 1940 yılında mezun olan Arguvanlı, ortaokul ve liseyi Sivas Lisesinde okumuştur. 1946'da liseden, 1950'de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun olmuştur. Ali Arguvanlı 31 Ekim 1950 tarihinde Malatya Valiliği maiyet memuru adayı olarak mesleki görevine başlamış, 28 Mart 1951 tarihinde Samsun Valiliği maiyet memurluğuna, 9 Temmuz 1952 tarihinde de Malatya Valiliği maiyet memurluğuna atanmıştır. 30 Mayıs 1953 tarihinde Maden kaymakamı, 16 Nisan 1954 tarihinde Beşiri kaymakamı olarak görev yapan Arguvanlı, 14 Aralık 1955 tarihinde askerlik görevini yedek subay olarak yapmıştır. 31 Temmuz 1957 tarihinde Kurtalan, 19 Şubat 1960 tarihinde Besni kaymakamı olarak atanan Arguvanlı, 29 Temmuz 1960 tarihinde Osmaniye kaymakamlığı ve belediye başkanlığı görevine atanmıştır. "Çamur" olan soyadını, Osmaniye kaymakamı olarak görev yaptığı dönemde "Arguvanlı" olarak değiştirmiştir. 25 Ekim 1965 tarihinde Taşköprü, 24 Ekim 1966 tarihinde Köyceğiz, 25 Kasım 1968 tarihinde Ödemiş, 3 Ekim 1970 tarihinde İskenderun Kaymakamlığına atanmıştır. 31 Ekim 1972'den itibaren Balıkesir vali yardımcılığı görevini yürütmüş, 1 Ağustos 1977'de emekliye ayrılmıştır.⁷⁶¹ Arguvanlı, 17 Temmuz 2014 günü tedavi gördüğü Başkent Hastanesinde vefat etmiştir.⁷⁶² Ali Arguvanlı'ya, Osmaniye Belediyesi Encümeninin 2.8.965 gün ve 604 sayılı kararıyla, 1 Ağustos 1960-17 Kasım 1963 tarihleri arasında Osmaniye'ye yaptığı hizmetlerden dolayı "Hemşerilik Beratı" verilmiştir.⁷⁶³

Ali Arguvanlı'nın belediye başkanlığı döneminde, şehir ilkokullarında derslikler artırılarak, Ülkü İlkokulu yaptırılmıştır.⁷⁶⁴ 1962'de yaptırılan bu okul, zemin kat 6 derslikten oluşmaktadır. Öğrenci artışına bağlı olarak 1978 yılında kat ilavesi gerçekleştirilmiş ve 12 derslik olarak düzenlenmiştir.⁷⁶⁵ Halkın %75'inin yaşadığı köylerin tamamında okul açılmış; Dereli, Dereobası, Çardak, Kaypak, Değirmenocağı,

⁷⁶⁰ *Osmaniye Postası*, Yıl:7 Sayı:614, 5.8.1960, 1.

⁷⁶¹ *Kınık*, Yıl:14 Sayı:3354, 18.7.2014, 4.

⁷⁶² [http://www.2000.com.tr/haberler/ali-arguvanli-vefat-etti\(22.9.2019\)](http://www.2000.com.tr/haberler/ali-arguvanli-vefat-etti(22.9.2019))

⁷⁶³ Arı, *Bir Zamanlar Osmaniye*, 320.

⁷⁶⁴ *Kınık*, Yıl:14 Sayı:3354, 18.7.2014, 4.

⁷⁶⁵ Milli Eğitim Bakanlığı Osmaniye Milli Eğitim Müdürlüğü, Ülkü İlkokulu Birifing Dosyası 2015/2016, Osmaniye 2015, 4.

Lalegölü köylerinde yeni ilkokul binaları ve okul lojmanı yaptırılmıştır. Yine bu dönem de özel lise binası yaptırılmış,⁷⁶⁶ Ali Arguvanlı tarafından yaptırılan bu özel lise 1964'te devlet lisesine dönüştürülmüş, 1981 yılında da Atatürk Lisesi adını almıştır.⁷⁶⁷ Kız öğrencilerin okuması için belediye binasında Rahime Hatun Kız Meslek Lisesi açılmış, yaptırılan Sanat Okulu ve İmam Hatip Okuluyla da Osmaniye bölgesinin eğitim ve öğretim merkezi hâlini almıştır. Belediye binasını kız öğrencilerin eğitimine veren Arguvanlı, eski kaymakamlık binasını "Şehir Kütüphanesi"ne dönüştürmüştür. İlçenin 5 kilometre dışından geçmesi planlanan şehirlerarası yolu şehir içine aldırması, açtırdığı bulvarla ilçeyi canlandırmıştır. Asri mezarlık yapılmış, ilçedeki yolların asfaltlanması ve betonlanması çalışması başlatılmıştır. Mahallelerde iki koldan akan doğal arklar beton kanallar içine alınmıştır. Envarülhamit Cami'nin ve umumi helaların foseptik çukuru, 2 kilometre boruyla şehrin dışına, istasyon civarına taşınmıştır. Böylece Osmaniye'de ilk defa kanalizasyon başlatılmıştır. İlçede tek içme suyu olan Haraz için Karaçay'a su deposu yaptırılmış, Çağlayan içme suyunun ilçeye getirilmesi için işlemler tamamlanmıştır. Osmaniye'de sporun gelişmesi için stadyum yapılmıştır. Ali Arguvanlı'nın 100 kiloluk omuz kantarıyla tartılan pamuklar için 30 tonluk otomatik kantar aldırması, Antalya'dan Hatay'a kadar olan bölgede bir kavak fidanlılığı istasyonu için 60.000 metrekare alana fidanlık kurdurması da dikkat çeken çalışmalardır.⁷⁶⁸

1.2.4.7. Ahmet Şekip Ersoy

Ahmet Şekip Ersoy 2 Aralık 1925 tarihinde Osmaniye'de doğmuştur. Babası Mehmet Emin Bey, annesi Ayşe Sıdika Hanım'dır. Evli ve iki çocuk babasıdır. Osmaniye Yediocak İlkokulunu 1932'de, Osmaniye Ortaokulunu 1941'de, Adana Erkek Lisesini 1944'te, Ankara Hukuk Fakültesini de 1948 yılında bitirmiştir. 1949'da askeri yükümlülüğünü tamamlayarak Adalet Bakanlığında göreve başlamıştır. 1950 yılında hâkim stajyerliğinden sonra sırasıyla 1953'te Posof savcı yardımcılığı, Nurhak münferit sulh hâkimliği, Reyhanlı hâkim muavinliği ve 1955 yılında Samandağ hâkimliği görevlerinde bulunmuştur. 1957 yılında Adalet Bakanlığı görevlerinden istifa etmiş ve Osmaniye'de avukat olarak çalışmaya başlamıştır. 27 Mayıs 1960 Askeri Darbenin

⁷⁶⁶ *Kınık*, Yıl:14 Sayı:3354, 18.7.2014, 4.

⁷⁶⁷ *Kınık*, Yıl:16 Sayı:3838, 16.2.2016, 2.

⁷⁶⁸ *Kınık*, Yıl:14 Sayı:3354, 18.7.2014, 4.

ardından 19 Kasım 1963 Mahalli Seçimlerinde Adalet Partisinden Osmaniye belediye başkanlığına seçilmiştir. Bu görevini 5 Haziran 1968 tarihine kadar sürdürmüştür.

Ahmet Şekip Ersoy, 30 Kasım 1968'de Dört Yol'da noterlik mesleğine başlamıştır. Ardından 1982'de Adana'da 3. ve 6. Noter başkanı olarak görev yapmıştır. 1990 yılında yaş haddinden emekli olmuş, daha sonra serbest avukat olarak çalışmıştır.⁷⁶⁹ Ahmet Şekip Ersoy, 2023 yılının Nisan ayında vefat etmiştir.⁷⁷⁰

Ahmet Şekip Ersoy'un, Osmaniye belediye başkanlığı sırasındaki faaliyetleri arasında; elektrik ve su ihtiyacının temini için jeneratör ilavesi, ilçe elektrik şebekesi, imar planı, Osmaniye'nin içme suyu ihtiyacını karşılamak için Haraz kaynağına ilaveten Şarлак ve Otlugöl kaynaklarının şehre getirilmesi, zemini dükkân ve üstü salon, sahne, idareci odaları, makine dairesi, yazlık sinema ve diğer kısımları ile ihtiyaca cevap verebilecek bir binanın tamamlanması, İtfaiye Müdürlüğü binası ve bu bina içerisinde Belediyenin motorlu araçlarının bakımlarının yapılabilmesi için bir tamir atölyesi tesisi, dolum tesisi ile beraber bir havuz inşası, vidanjör arazözle itfaiye takviyesi, mezbahanın noksanlarının giderilerek kullanıma hazır hâle getirilmesi, Karaçay taşkının önlenmesi, çarşı içerisindeki yolların betonla kaplanması, eski Tecirli yolunun bulvar hâline getirilmesi, İstasyon Caddesi'ne dört metre enliğinde parke taşların yapılması ve caddenin genişletilmesi yer almaktadır.⁷⁷¹

1.2.4.8. Yusuf Çenet

Yusuf Çenet 1906 yılında Osmaniye'nin Çardak köyünde doğmuştur. Evli ve altı çocuk babasıdır. Ortaokul mezunudur, mesleği çiftçiliktir. Demokrat Partinin ilçe başkanlığı yapmıştır.⁷⁷² Aynı zamanda Adalet Partisi Adana Teşkilatı adaylığına da başvurmuştur.⁷⁷³

Yediodak gazetesi Yusuf Çenet'in belediye başkanlığı görevine başlama haberine de şu sözlerle yer vermiştir:

⁷⁶⁹ Ahmet Şekip Ersoy, *Osmaniye Kurtuluş Bir Ömür*, On Ofset Matbaacılık, Ankara, 333.

⁷⁷⁰ https://basakgazetesi.com/haber/ahmet_sekip_ersoy_kimdir (28.4.2023)

⁷⁷¹ Ersoy, *Osmaniye Kurtuluş Bir Ömür*, 275-289.

⁷⁷² *Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Hasan Çenet'in Oğlu Alp Cenk Çenet İle Yapılan Röportaj*. (27.8.2019)

⁷⁷³ *Cumhuriyet*, 15.8.1965, 4.

*"Belediye Reisimiz Yusuf Çenet Görevine Başladı. Seçimlerde büyük bir ekseriyetle oy alıp Belediye Reisi seçilen Yusuf Çenet dün görevine başlamıştır. Belediyenin içi kalabalıktan dolup boşalıyordu. Yaşlı ninelere tebrik etmek için gelmişlerdi. Dün Belediye Reisimiz Yusuf Çenet'i Resmi daire memurları halkımız ve basın makamında tebrik etmişler ve tebrikleşme devam etmektedir. Belediye Reisimiz Yusuf Çenet'e yeni görevinde başarılar diler, Osmaniye hizmetinde hayırlı ve uğurlu olmasını temenni ederiz."*⁷⁷⁴

Yusuf Çenet'in belediye başkanlığı sırasındaki faaliyetleri arasında; cadde ve sokakların temizlik işlerine önem verilmesi, caddelerde yayaların geçip gideceği kaldırımların boşaltılması,⁷⁷⁵ İstasyon Caddesi onarımıyla kesilen ağaçların yerine genç ağaç ve direk dikimi⁷⁷⁶ sanayi sitesi için çalışma yapılması, içme suyu ihalesi, elektrik işletmesi şebeke ihtiyacı için malzemelerin temini,⁷⁷⁷ İmam Hatip Okulunun lise kısmı ile pansiyon yapımı hazırlıklarının tamamlanması yer almaktadır.⁷⁷⁸

Yusuf Çenet, 1972 yılında belediye başkanlığı esnasında vefat etmiştir.⁷⁷⁹ Osmaniye gazetesi Yusuf Çenet'in vefat haberini 7 Şubat 1972 yılında şu haberle aktarmıştır:

*"Belediye Reisi Yusuf Çenet öldü. Ani bir hastalık dolayısıyla perşembe günü Adana Numune Hastanesine kaldırılan Belediye Reisi Yusuf Çenet Cumartesi günü yatmakta olduğu hastanede saat 15 sularında hayata gözlerini yummuştur. Enfarktüs sonucu ölen Yusuf Çenet'in cenazesi aynı gün akşam Alibeyli Mahallesiindeki evine gelmiş ve dün sabah evinden alınarak Büyük Cami'deki cenaze namazını müteakip büyük bir kalabalık tarafından merhumun cenazesi Asri Mezarlıktaki ebedi istirahatgâhına tevdi edilmiştir. Merhuma Tanrıdan rahmet kederli Çenet ailesine başsağlığı dileriz."*⁷⁸⁰

1.2.4.9. Hasan Çenet

Hasan Çenet 1925 yılında Osmaniye'nin Çardak köyünde doğmuştur. Evli ve beş çocuk babasıdır. İlkokul ve ortaokulu Osmaniye'de, liseyi Adana Erkek Lisesinde tamamlamıştır. Askerliğini yedek subay olarak yapmıştır.⁷⁸¹ Bir senelik askerlik görevi haricinde siyasi yaşamını, işini ve sosyal hizmetleri beraber yürütmüştür. CHP ilçe

⁷⁷⁴ Yediocaki, Yıl:13 sayı:2832, 5.6.1968, 1.

⁷⁷⁵ Yediocak, Yıl:13 Sayı:2838, 13.6.1968, 1.

⁷⁷⁶ Yediocak, Yıl:13 Sayı:2908, 3.9.1968, 1.

⁷⁷⁷ Yediocak, Yıl:16 Sayı:3307, 23.6.1970, 1.

⁷⁷⁸ Yediocak, Yıl:14 Sayı:3075, 3.4.1969, 1.

⁷⁷⁹ Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Hasan Çenet'in Oğlu Alp Cenk Çenet İle Yapılan Röportaj. (27.8.2019)

⁷⁸⁰ Osmaniye, Yıl:3 Sayı:223, 7.2.1972, 1.

⁷⁸¹ Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Hasan Çenet'in Oğlu Alp Cenk Çenet İle Yapılan Röportaj. (27.8.2019)

başkanlığında 8 sene görev yapan Hasan Çenet, 1968 yılında aynı partiden belediye başkan adayı olmuş ve 420 oyla seçimi kaybetmiştir.

Uzun yıllar boyunca CHP ilçe başkanlığı yapmıştır. İlk dönem CHP'den, ikinci dönem bağımsız olmak üzere iki dönemde Osmaniye belediye başkanlığı görevini yürütmüştür.⁷⁸² Kendisinden önceki belediye başkanı ve amcasının da oğlu olan Yusuf Çenet'in vefatı, o an için geçerli olan Osmaniye eşraf aile anlayışının baskınlığıyla, yerli ve köklü aile mensubu Hasan Çenet'i CHP'li olmasına karşın belediye başkanlığına taşımıştır. Kendisi de bu konumu iyi korumuş ve 1,5 yıl görev aldığı başkanlığını, bağımsız olarak girdiği seçimi kazanarak 4 yıl daha uzatmıştır.⁷⁸³

Hasan Çenet başkanlığı döneminde, Osmaniye'den geçen bulvarın yapımında Ali Arguvanlı ile birlikte çalışmış ve bulvar yapımında büyük rolü olmuştur.⁷⁸⁴ Verem Savaş Derneğinin kurulmasında emeği geçmiş ve derneğin başkanlığını yapmıştır. Türk Hava Kurumunun başkanlığını yapmış, ilk belediye otobüs sistemini kurarak modern tarzda yönetim sergilemiştir.⁷⁸⁵ Ayrıca röntgen cihazını da hizmete sunmuştur.⁷⁸⁶ Osmaniye'de Kireç Fabrikası, Otogar, Karaçay ve mesire yeri düzenlemeleri, Zorkun Yaylası'ndan içme suyu getirilmesi⁷⁸⁷ Zafer Anıtı, 64 dükkânlık sebze hali, belediye binası inşaatı, 12 kilometre su kanalı, asfalt fabrikası, regülatör inşaatı, otobüs işletmesi, parkın restorasyonu, çocuk bahçesi,⁷⁸⁸ 6 adet köprü, 4 adet büyük betonarme köprü, mahalle ve semtlere su borusu, yazlık gazino, kalorifer dairesi, İhlas Cami tuvaleti, şehir içi kaldırımlara karo mozaik döşenmesi, Girne Karaoğlanoğlu Şehitliğine mermer levha yapımı, Göl Gazinosu, asfalt yol yapımı,⁷⁸⁹ belediye çalışanlarına 240 bin lira personel maaşı ödenmesi, Karaçay'daki hidroelektrik santrali ve Çukurova Elektrikten gelen

⁷⁸² *Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Hasan Çenet'in Oğlu Alp Cenk Çenet İle Yapılan Röportaj.* (27.8.2019)

⁷⁸³ <http://www.akdenizgazetesi.com>.(28.9.2019)

⁷⁸⁴ *Osmaniye*, Yıl:3 Sayı:254, 29.5.1972, 1.

⁷⁸⁵ *Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Hasan Çenet'in Oğlu Alp Cenk Çenet İle Yapılan Röportaj.* (27.8.2019)

⁷⁸⁶ *Osmaniye*, Yıl:3 Sayı:254, 29.5.1972, 1.

⁷⁸⁷ *Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Hasan Çenet'in Oğlu Alp Cenk Çenet İle Yapılan Röportaj.* (27.8.2019)

⁷⁸⁸ *Osmaniye Belediyesinin Bir Yılda Yaptığı İşler*, 26.6.1973.

⁷⁸⁹ *Osmaniye Belediyesi 1974-1975 Yılı Faaliyet Raporu.*

elektrikle 350 kilovat elektrik üretimi, mezarlık duvarı,⁷⁹⁰ hayır kurumlarına, kimsesiz çocuklara ve Osmaniyespora yardımında bulunması yer almaktadır.⁷⁹¹

Çataloluk gazetesi, Hasan Çenet'in ölüm haberini şu sözlerle aktarmıştır:

*"Merhum Çenet'in Ardından Osmaniye siyasi tarihinin önemli kişilerinden Osmaniye Belediyesinin en çalışkan ve Osmaniye Belediyesine başkanlık sıfatıyla şirin Osmaniye'ye en büyük hizmeti vermiş olan merhum Hasan Çenet ciddiyet ve çalışkanlığıyla tanınmış şahsiyetti. Toplu taşımacılıkta ilk müspet faal hareket merhum Çenetten şehrimizin tüm yollarının asfaltlanması kısaca Osmaniye İlçemizin alt yapısının mimarı diyebileceğimiz sayın merhum Hasan Çenet'e Yüce Tanrı'dan rahmet tüm Çenet ailesine ve kederli dostlarına ve Osmaniye'lilere başsağlığı dileriz."*⁷⁹²

1.2.4.10. Güner Dinçer

Güner Dinçer 1937 yılında Osmaniye'de doğmuştur. Evli ve üç çocuk babasıdır. Güneysu İlkokulu, Osmaniye Ortaokulu, Adana Ticaret Lisesi, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinden mezun olmuştur. Askerlik sonrasında üç yıl Petrol İş Sendikası Başkanlığı yapmıştır. 6 yıl Batman TPAO'da çalışmış, Osmaniye'ye döndükten sonra serbest ticaretle uğraşmıştır. CHP Osmaniye ilçe yönetiminde bir dönem görev yapmıştır.

11 Aralık 1977 yerel seçimlerinde CHP adayı Güner Dinçer, Osmaniye belediye başkanı seçilmiştir. 12 Eylül 1980 Askerî Darbe sonrasında belediye başkanlığı görevini bırakmak zorunda kalmıştır. Serbest ticaretle uğraşan Dinçer, Osmaniyespor yönetiminde bir yıl idarecilik yapmıştır.⁷⁹³ 2014 yılında vefat eden Güner Dinçer'in cenazesi, 12 Ağustos 2014 tarihinde asri mezarlıkta toprağa verilmiştir.⁷⁹⁴

Hasan Çenet'ten İskender Türkmen'e isimli internet haberinde Dinçer'in çalışmaları ile ilgili;

"Otuz yıl önce Osmaniye'de iki tane üst geçit vardı. O dönemin Belediye Başkanı CHP'li Güner Dinçer'di. Güner Dinçer o günün köy görünümündeki Osmaniye'ye iki tane üst geçidi kentleşme ve ihtiyaç adına uygun görmüştü. Aynı zamanda emeği ve iş güvenliğini bir hak olarak düşündüğü için belediye işçilerinin sendikal anlamda örgütlenmesine yardımcı olmuştu. Belediye bütçesinin kısıtlı imkânlarına rağmen belediye hizmetlerini de aksatmadan yürütmüştü"

⁷⁹⁰ Osmaniye, Yıl:4 Sayı:440, 6.11.1973, 1.

⁷⁹¹ Osmaniye Belediyesi 1974-1975 Yılı Faaliyet Raporu.

⁷⁹² Çataloluk, Yıl: 14 Sayı:1488, 7.3.1986, 1.

⁷⁹³ Medya, Yıl:10 Sayı:3123, 12.8.2014, 1.

⁷⁹⁴ Yurt, Yıl:13 Sayı:3419, 12.8.2014, 1.

bilgiye yer verilmiştir.⁷⁹⁵

Ayrıca Güner Dinçer'in belediye başkanlığı sırasındaki faaliyetleri arasında; Karaboyunlu ile Başmahalle içme suyu şebekesi, Park Köşesi, Belediye önü ve Kadirli yolu kavşağına yapılacak üst geçitler için demir temin edilmesi, trafik lambaları, hayvan pazarı, bulvar ile tren yolu arasındaki yolun genişletilmesi, tanzim satışı olarak sigara, şeker ve yağ satılması, mezarlığa bir mescit ile gasilhane inşaatı, çocuk bahçeleri ve yeşil sahalara, Karaçay yatağından kum, çakıl, taş olarak Belediyeye gelir sağlanması⁷⁹⁶ ve Belediyeye hibe yolu ile 5 otobüs, 2 çöp kamyonu, 1 süpürge makinası alınması, sinyalizasyon çalışmaları, elektrik işletmesinin yeni hizmet binasına taşınması, itfaiye iş yerine akaryakıt tankı konularak belediye araçlarının akaryakıtlarının sağlanması, lastik sökme ve şişirme makinası, itfaiye için sadece yangında kullanılmak üzere çift sıfırlı bir telefonun çekilmesi,⁷⁹⁷ asfalt çalışmalarında 10 kilometre yol yapılması, halka 2000 liradan çam odunu satılması, 3965 su abonesi yapılması, İskenderun Garajı yerine yapılacak inşaatın projesinin hazırlanması, kanalizasyon projesi, kaldırım düzenlemesi, Karaçay Köprüsü'ne kadar olan yol için 23 milyon liralık proje hazırlanması yer almaktadır.⁷⁹⁸

1.2.4.11. Mustafa Efendioğlu

Mustafa Şakir Efendioğlu 1926 yılında Osmaniye'nin⁷⁹⁹ Çardak köyünde dünyaya gelmiştir. Evli ve beş çocuk babasıdır. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimlerini Osmaniye'de tamamlayan Efendioğlu; üniversite eğitimini dava vekili olan babası Habip Efendioğlu ve hâkim olan dayısının izinden giderek Ankara Hukuk Fakültesinde tamamlamıştır.⁸⁰⁰

Üniversite eğitimini 1951 yılında tamamladıktan sonra bir süre Osmaniye'de serbest avukat olarak çalışmıştır. 1953 yılında Didar Efendioğlu ile evlenmiştir. Vatan görevini 1954 yılında İzmir'de askeri hâkim olarak tamamlamıştır. 1956-1958 yılları arasında Ordu/Mesudiye, 1958-1960 yılları arasında Gaziantep/İslahiye, 1960-1962

⁷⁹⁵ <https://www.basakgazetesi.com/hasan-cenetten-iskender-turkmene.html>.(6.10.2019)

⁷⁹⁶ *Doğu Akdeniz*, Yıl:1 Sayı:82, 19.5.1978, 1.

⁷⁹⁷ *Osmaniye*, Yıl:11 Sayı:1040, 11.1.1980, 1.

⁷⁹⁸ *Osmaniye*, Yıl:10 Sayı:1023, 26.10.1979, 1.

⁷⁹⁹ *Resmi Gazete*, Sayı:13777, 13.3.1971, 10.

⁸⁰⁰ <http://osmaniye-bld.gov.tr/baskan/eski-baskanlarimiz>.(6.10.2019)

yılları arasında Adana, 1962-1967 yılları arasındaysa Gaziantep/Kilis'de sulh hâkimi olarak görev yapmıştır. 1967 yılında Adana'ya tayin edilmiş,⁸⁰¹ 13927 sicil numaralı Birinci Sınıf Adana Hukuk hâkimidir.⁸⁰² 1967-1974 yılları arasında bu görevi yerine getirmiştir. 1975 yılında üniversite çağına gelen çocuklarına eğitim olanakları sağlamak için Adana'dan Ankara'ya tayinini istemiş ve burada Yargıtay hâkimi olarak görev yapmıştır.⁸⁰³

1982 yılında görevinden emekliliğe ayrılan Efendioğlu, 1983 yılında kısa bir süre Osmaniye belediye başkanlığı görevini yürütmüştür.⁸⁰⁴ Osmaniye gazetesi Mustafa Şakir Efendioğlu'nun belediye başkanlığı görevine başlamasını şu sözlerle aktarmıştır: *"Yeni Belediye Başkanı Mustafa Efendioğlu Göreve Başladı. Geçtiğimiz Salı günkü nüshamızda yeni belediye Başkanlığına Mustafa Efendioğlu'nun Vilayetçe atandığını bildirmiştik. Yeni Belediye Başkanı Mustafa Efendioğlu yeni görevine çarşamba günü başladı. Efendioğlu'na yeni görevinde başarılar dileriz."*⁸⁰⁵ Belediye başkanlığı görevi sona erdikten sonra, Ankara'da serbest avukat olarak çalışmıştır. 5 Ocak 1998 tarihinde vefat etmiştir.⁸⁰⁶

1.2.4.12. Bekir Akgül

Bekir Akgül 1949 yılında Konya'da doğmuştur. Evli ve üç çocuk babasıdır. İlk ve ortaokul eğitimini Konya'da, lise eğitimini Ankara Maliye Meslek Lisesinde, üniversite eğitiminiyse Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi Mali Bilimler Muhasebe Yüksekokulunda tamamlamıştır. Askerlik görevini Sivas ve İskenderun'da gerçekleştirmiştir. 1967 yılında Adana'da vergi memuru olarak göreve başlamıştır. 1974-1976 yılları arasında Diyarbakır'da Vergi Dairesi müdür yardımcısı olarak çalışmıştır. 1976 yılında Türkiye'nin en genç Vergi Dairesi müdürü olarak Adana/Kozan'da göreve başlamıştır. 1981 yılında Osmaniye Vergi Dairesi Müdürlüğü görevine atanmıştır. Bu görevdeyken, 6. Kolordu Komutanlığınca Osmaniye belediye başkanlığına getirilmiştir ve kısa bir süre Osmaniye'ye hizmet etmiştir. Bekir Akgül,

⁸⁰¹ <http://osmaniye-bld.gov.tr/baskan/eski-baskanlarimiz>.(6.10.2019)

⁸⁰² Resmi Gazete, Sayı:13777, 13.3.1971, 10.

⁸⁰³ <http://osmaniye-bld.gov.tr/baskan/eski-baskanlarimiz>.(6.10.2019)

⁸⁰⁴ <http://osmaniye-bld.gov.tr/baskan/eski-baskanlarimiz>.(6.10.2019)

⁸⁰⁵ Osmaniye, Yıl:14 Sayı:1315, 1.4.1983, 1.

⁸⁰⁶ <http://osmaniye-bld.gov.tr/baskan/eski-baskanlarimiz>.(6.10.2019)

hâlen Osmaniye'de mali müşavir olarak çalışmaktadır.⁸⁰⁷ 11 Kasım 1983 Cuma günü Yediocak gazetesi, belediye başkanlığına Bekir Akgül'ün atanmasını şu sözlerle aktarmıştır: "*Osmaniye Belediye Başkanlığına Bekir Akgül getirildi. Bir süreden beri Veteriner Nafiz Çenet'in vekâletinde yürütülmekte olan Osmaniye Belediye Başkanlığına asaleten Vergi Dairesi Müdürü Bekir Akgül tayin edildi. Bugün göreve başlaması beklenen yeni Belediye Başkanı Bekir Akgül'e çalışmalarında başarılar diliyoruz.*"⁸⁰⁸ Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Bekir Akgül döneminde yapılan çalışmalar arasında; Akyar Caddesi ve ilçenin büyük kısmına kaldırım yapılması yer almaktadır.⁸⁰⁹

1.2.4.13. İskender Türkmen

İskender Türkmen 1952 yılında Osmaniye'de doğmuştur. Evli ve iki çocuk babasıdır. İlkokul, ortaokul ve lise öğrenimlerini Osmaniye'de, üniversite öğreniminiyse 1976 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesinde tamamlamıştır. 1978-1980 yılları arasında Belediyede Fen İşleri müdürlüğü görevini yürütmüştür. Aynı zamanda, Türkiye'yi Avrupa Konseyinde üç yıl boyunca asil üye olarak temsil etmiştir.⁸¹⁰

Türkmen 1983 yılında SODEP'in kurucuları arasında yer almıştır. 1984 yerel seçimlerinde aday olduğu SODEP'ten Osmaniye belediye başkanı seçilmiştir.⁸¹¹ İskender Türkmen'in belediye başkanlığı görevine başladığı haberine Yediocak gazetesi şu sözlerle yer vermiştir: "*Belediye Başkanı İskender Türkmen Göreve Başladı. SODEP'ten Belediye Başkanı seçilen İskender Türkmen, yeni görevine önceki gün akşam başladı. İskender Türkmen, bütün vaatlerini yerine getireceğini söyledi. Belediye Başkanı İskender Türkmen'i tebrik eder, yeni görevinde başarılar dileriz.*"⁸¹²

İskender Türkmen'in belediye başkanlığı sırasında çalışmaları arasında; kanalizasyon yapımı, imar planı ve içme suyu problemi, otogar, turistik otel ve çocuk

⁸⁰⁷ *Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Bekir Akgül ile Yapılan Röportaj.* (27.8.2019)

⁸⁰⁸ *Yediocak*, Yıl:29 Sayı:4708, 11.11.1983, 1.

⁸⁰⁹ *Yediocak*, Yıl:30 Sayı:4745, 20.3.1984, 1.

⁸¹⁰ *Hasret*, Yıl:37 Sayı:10101, 23.7.2016, 5.

⁸¹¹ *Hasret*, Yıl:37 Sayı:10101, 23.7.2016, 5.

⁸¹² *Yediocak*, Yıl:30 Sayı:4748, 30.3.1984, 1.

parkları,⁸¹³ düğün salonu, Karaoğlanoğlu Parkı ve şehrin kaldırımları,⁸¹⁴ otobüs ve iş makinaları,⁸¹⁵ Osmaniye Kapalı Cezaevine ek olarak yapılan cezaevi yer almaktadır.⁸¹⁶

1984-1989 yılları arasında Osmaniye Belediye Başkanlığı yapan İskender Türkmen, iş ortağı tarafından 2016 yılında öldürülmüştür. Osmaniye'li bir iş adamı olan Hayati Ekinci, iş ortağı olan İskender Türkmen'i ve yeğeni Hasan Türkmen'i vurduktan sonra intihar etmiştir. Ağır yaralı olarak Adana Balcalı Hastanesi yoğun bakım servisinde tedavi altına alınan İskender Türkmen, Hasan Türkmen ve Hayati Ekinci, kurtarılamamıştır. İskender Türkmen'in belediye binası önünde düzenlenen cenaze törenine, eşi ve çocukları başta olmak üzere İl Müftüsü Zeki Sarılar, CHP Milletvekili Necati Uzdil, siyasi parti başkanları, eski belediye başkanları ve çok sayıda vatandaş katılmıştır. Davut Çuhadar yaptığı konuşma sırasında, cinayete kurban giden İskender Türkmen'i kendisine örnek aldığını ve onun bu memlekete çok büyük hizmetlerde bulunduğunu anlatmıştır. İlin alt yapısının onun zamanında kurulduğunu kaydeden başkan Çuhadar; *"İlimiz önemli bir vatan evladını kaybetmiştir. Merhuma Allahtan rahmet, yakınlarına ise başsağlığı diliyorum. O bu il için canını dişine takarak çalışmış bir belediye başkanıdır. Birçok hizmet onun zamanında yapılmıştır"* demiştir. CHP Osmaniye İl Başkanı Nedim Ünlü ise İskender Türkmen'le ilgili şunları söylemiştir:

"Rahmet ve minnetle andığımız eski belediye başkanımız İskender Türkmen yılmaz, yorulmaz ve ödünsüz Atatürkçü bir insandı. İnandığı doğrularda sapmadan yürüyen İskender Türkmen ne yazık ki ona çok ihtiyaç duyduğumuz bir dönemde elem verici bir şekilde aramızdan ayrılmıştır. İskender Türkmen sunduğu çağdaş belediye başkanlığı hizmetlerine ne yazık ki onun ayrılışından sonra beklenen yenilikler eklenememiştir. Ünlü, Bizler saygın ve simge belediye başkanımızı, onun önemli hizmetlerini saygın duruşlarını yarınlara taşımak değişmez ve bozulmaz andımız olacaktır. İskender Türkmen kişiliği ile tutum ve davranışları ile yaşamı boyunca savunduğu çağdaş değerlerle örtüşen siyaset adamı ve belediye başkanlığı hizmetlerinin hakkını veren bir kişiliğin en saygın örneğini oluşturmuştur. Bu duygu ve düşüncelerle İskender Türkmen'e bir kez daha Allahtan rahmet, ailesine ve sevenlerine tüm Cumhuriyet Halk Partililere başsağlığı diliyorum."

İskender Türkmen'in naaşı, Belediyede düzenlenen törenin ardından, merkeze bağlı Cevdetiye beldesindeki aile kabristanında toprağa verilmiştir.⁸¹⁷

⁸¹³ Başak, Yıl:1 Sayı:3, 29.8.1988, 1.

⁸¹⁴ Başak, Yıl:1 Sayı:10, 17.10.1988, 1.

⁸¹⁵ Başak, Yıl:1 Sayı:12, 31.10.1988, 1.

⁸¹⁶ Çataloluk, Yıl:12 Sayı:1371, 28.12.1984, 1.

⁸¹⁷ Hasret, Yıl:37 Sayı:10101, 23.7.2016, 5.

1.2.4.14.İbrahim Karayığit

İbrahim Karayığit 1943 yılında Osmaniye'de doğmuştur. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimlerini Osmaniye'de tamamladıktan sonra Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinden mezun olmuştur. 1968 yılında vatani görevini Bursa'da yedek subay olarak tamamlamıştır. Terhis olduktan sonra Osmaniye'ye gelerek Osmaniye Lisesinde bir süre ücretli öğretmen olarak ders vermiş sonrasında mali müşavirlik bürosu açmıştır. Belediye başkanı oluncaya kadar mali müşavirlik görevini yürütmüştür. 1972 yılında AP İlçe Teşkilatı 2. başkanı, 1976 yılında partinin ilçe başkanı seçilmiştir. 11 Aralık 1977 seçimlerinde AP'den aday olmasıyla ilçe başkanlığı görevini bırakmıştır.⁸¹⁸

1980 sonrasında, AP'nin devamı olan DYP'de Osmaniye, Düziçi, Kadirli, Bahçe İlçe Teşkilatlarının kuruluş çalışmalarına katılan İbrahim Karayığit; 1988 yılında düzenlenen kongreyle Osmaniye DYP ilçe başkanlığına seçilmiştir. 1989 seçimleri nedeniyle bu görevinden de istifa etmiş, 26 Mart 1989 yerel seçimler sonucunda Osmaniye belediye başkanı seçilmiştir.⁸¹⁹

İbrahim Karayığit'in belediye başkanlığını sırasında çalışmaları arasında; Belediye personeline toplam 2 milyar 700 milyon ödenmesi, 30 km asfalt yol yapılması, şehrin alt yapısının düzenlenmesi, özel halk otobüsleri yönetmeliğinin uygulanması,⁸²⁰ Karaçay'ın ıslahı Osmaniye'nin sulama sorununu ortadan kaldırılması, Karaçay çevre yolu ve asfalt kaplama çalışmalarının başlatılması, Karaçay'ın mesire yeri olarak kullanılması için gerekli tüm estetik ve teknik oluşumların gerçekleştirilmesi, 150 km asfalt 210 km stabilize yol yapımı, 11 adet çıkmaz sokağın trafiğe açılması, E24 Karayolu üzerinde bulunan PTT binası önünde, Belediye binası önünde ve Kadirli yol kavşağında hizmete giren sinyalizasyon sistemleri, 4 temizlik aracı, 5 damperli kamyon, 2 kamyonet, 1 hizmet aracı ve 14 motosiklet alımı, 2 bin adet çöp bidonu alımı, olimpik yüzme havuzu yapımı, ses cihazları alımı, Belediyenin çeşitli birimlerinin bilgisayarla donatılması, uydu sisteminin temin edilmesi, kapalı salı pazarı yapımı, semt pazarları ve otoparklar, asri mezarlığın yerinin genişletilmesi etrafına depo ve 6 adet içme suyu kuyusunun açılması, Karaoğlanoğlu Parkı'nın restore edilerek trafik eğitim pisti

⁸¹⁸ Ali Türkmen, *Osmaniye'de Kim Kimdir?*, Osmaniye 1991, 24.

⁸¹⁹ Ali Türkmen, *Osmaniye'de Kim Kimdir?*, Osmaniye 1991, 24.

⁸²⁰ *Osmaniye Haber*, Yıl:1 Sayı:77, 10.10.1989, 1.

yapılması, çevre yolu açılması, Toplu Konut Projesi, Oto Galeriler Sitesi yer almaktadır.⁸²¹

1.2.4.15.Musa Şahin

Musa Şahin 1952 yılında Osmaniye'nin Çardak köyünde doğmuştur. Evli ve beş çocuk babasıdır. İlkokulu bitirdikten sonra beş yıl Kur'an-ı Kerim ve Arapça eğitimi almıştır. Osmaniye İmam Hatip Lisesi, Çukurova Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Dizayn ve Konstrüksiyon bölümünden mezun olmuştur. 1982 yılında askerlik vazifesini yerine getirmiştir. Osmaniye'de 3 yıl imamlık, 14 yıl kuran kursu öğretmenliği, İmam Hatip Lisesinde 9 yıl yabancı dil öğretmenliği yapmıştır.⁸²² 27 Mart 1994 Pazar günü yapılan seçimde Milliyetçi Hareket Partisinin adayı olarak Osmaniye belediye başkanı seçilmiştir.⁸²³

Musa Şahin'in iki yıllık belediye başkanlığı görevi sırasındaki faaliyetleri arasında; Belediyenin 298 milyar borcunun ödenmesi⁸²⁴ ve Karaçay mevkiinde Belediyeye ait 15 bin metrekarelik alanın Güneydoğu'da terörle mücadelede hayatını kaybeden şehitlerin anısına Şehitler Ormanı olarak düzenlenmesi yer almaktadır.⁸²⁵

Musa Şahin, 22 Mayıs 1996 tarihinde ailesi ile birlikte, Osmaniye'den Kadirli'ye giderken, Kesmeburun mevkiinde aracı sulama kanalına uçmuş, kazada; eşi ve çocukları sulama kanalında boğulma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır. Başkan Şahin, eşi ve çocuklarını kurtararak sudan çıkmalarını sağlarken kendisi akıntıya kapılarak hayatını kaybetmiştir. Belediye Başkanı Musa Şahin için kazanın ertesi gününde belediye binası önünde tören düzenlenmiştir. Resmî törenden sonra, Şahin'in Türk bayrağına sarılı tabutu Büyük Cami'ye getirilmiş, kılınan cenaze namazının ardından Çardak köyünde toprağa verilmiştir.⁸²⁶

Cenaze törenine katılan Adana Valisi Oğuz Kaan Köksal, Belediye önündeki cenaze töreninde yaptığı konuşmada; Osmaniye halkının sevgisini kazanarak belediye başkanı seçilen Musa Şahin'i erken yaşta kaybetmenin derin üzüntüsü içinde olduklarını

⁸²¹ Başak, Yıl:5 Sayı:323, 15.2.1993, 1.

⁸²² Osmaniye'de Olay, Yıl:1 Sayı:34, 22.3.1989, 2.

⁸²³ Başak, Yıl:6 Sayı:381, 28.3.1994, 1.

⁸²⁴ Özakdeniz, Yıl:1 Sayı:4, 3.4.1996, 1.

⁸²⁵ Özakdeniz, Yıl:1 Sayı:8, 15.5.1996, 1.

⁸²⁶ Özakdeniz, Yıl:1 Sayı:10, 29.5.1996, 1.

belirterek Osmaniye'lilere, Türk Milletine ve Türk Milliyetçilerine başsağlığı dilemiştir. MHP Genel Başkan Yardımcısı Devlet Bahçeli ise; Musa Şahin'in iki yıldır başında bulunduğu Belediyenin borcunu ödediğini, tam refaha kavuştuğu anda şehadet mertebesine ulaştığını ifade etmiştir.⁸²⁷

1.2.4.16.Mehmet Gürbüz

Mehmet Gürbüz 1960 yılında Osmaniye'de doğmuştur. Evli ve dört çocuk babasıdır. İlkokulu, ortaokul ve lise öğrenimini Osmaniye'de, üniversite eğitimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamlamıştır. Mezuniyetinden sonra Osmaniye'ye gelerek avukatlık stajını tamamlamıştır. Vatani görevini askeri savcı yardımcısı olarak yerine getirmiştir. Terhisten sonra 1987 yılında Osmaniye'de avukatlık bürosunu açarak iş hayatına atılmıştır. 1989 yerel seçimlerinde Refah Partisinden belediye meclis üyesi adayı daha sonra Osmaniye Refah Partisi İlçe Teşkilatı yönetim kurulu üyeliği ve ilçe başkanlığı görevini yürütmüştür.⁸²⁸

3 Kasım 1996 tarihinde belediye başkanlığı ara seçimlerinde Osmaniye belediye başkanlığına seçilmiştir. 3 Kasım 1996-18 Nisan 1999 tarihleri arasında Osmaniye'nin ilk il belediye başkanı olarak görev yapmıştır. 18 Nisan 1999 yerel seçimlerde Fazilet Partisinin oy oranını %40 arttırmasına rağmen seçimi kaybetmiştir. Adalet ve Kalkınma Partisinin teşkilatlandığı günlerde Osmaniye İl Başkanlığı için başvuruda bulunmuştur. 28 Mart 2004 yerel seçimlerinde Saadet Partisinin adayı olarak 5040 oy almıştır. Ayrıca 2014 yerel seçimlerinde, Adalet ve Kalkınma Partisi Osmaniye belediye başkan adayı olarak seçime katılmıştır.⁸²⁹

Mehmet Gürbüz'ün Osmaniye belediye başkanlığı döneminde çalışmaları arasında; bilgisayar ağına geçilmesi, telsiz sisteminin genişletilmesi, yeni iş makinalarının alınması, zabitanın motorlu ekipler hâline dönüştürülmesi, zabıta hizmeti veren dört yeni yerde karakollar kurulması, kültürel ve sanatsal etkinliklerin yapılması,⁸³⁰ işçilere ikişer maaş karşılığı 36 milyar ve 960 işçiye Kurban Bayramı öncesi ikişer maaş ödenmesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından gönderilen 1987 model sıkıştırılmalı çöp arabasının hizmete

⁸²⁷ *ÖzAkdeniz*, Yıl:1 Sayı:10, 29.5.1996, 1.

⁸²⁸ *Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Mehmet Gürbüz ile Yapılan Röportaj*. (26.8.2019)

⁸²⁹ *Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Mehmet Gürbüz ile Yapılan Röportaj*. (26.8.2019)

⁸³⁰ *ÖzAkdeniz*, Yıl:2 Sayı:69, 12.11.1997, 1.

sunulması,⁸³¹ Eski Belediye Başkanı Musa Şahin'in isminin bulvara verilmesi,⁸³² cenaze yıkama ve nakil aracının hizmete girmesi,⁸³³ Osmaniye Saat Kulesi temelinin atılması yer almaktadır.⁸³⁴

Ayrıca, uydu verici merkezinin genişletip modern hâle getirilmesi, 14 özel televizyon yayını, Gebeli Mahallesi'ndeki 120 yıllık çınarın koruma altına alınarak çevre düzenlemesi yapıp park hâline dönüştürülmesi,⁸³⁵ Osmaniye Belediyesine ait araçların belli bir yerde bulunabilmesi için araç parkı temeli ve parktaki su sorunun açılan bir kuyuyla çözümlenmesi, Çamlık lokanta olarak bilinen yerin düğün salonuyla birleştirilerek ilk iki katlı düğün salonu olarak hizmete açılması, Çamlık düğün salonu önündeki açık havalı yerin düzenlenerek aile çay bahçesine dönüştürülmesi,⁸³⁶ Beyaz Masa, Alo 153, yeni yol yapımları ve asfalt çalışmaları, park çalışmaları çevre düzenlemesi, yeni imar planı, içme suyu ve kanalizasyon çalışmaları ve kültür etkinlikleri de yer almaktadır."⁸³⁷

⁸³¹ *ÖzAkdeniz*, Yıl:1 Sayı:50, 16.4.1997, 1.

⁸³² *ÖzAkdeniz*, Yıl:1 Sayı:44, 19.2.1997, 1.

⁸³³ *ÖzAkdeniz*, Yıl:3 Sayı:84, 25.3.1998, 1.

⁸³⁴ *ÖzAkdeniz*, Yıl:2 Sayı:75, 14.1.1998, 1.

⁸³⁵ *ÖzAkdeniz*, Yıl:3 Sayı:92, 3.6.1998, 1.

⁸³⁶ *ÖzAkdeniz*, Yıl:3 Sayı:94, 7.6.1998, 1.

⁸³⁷ *ÖzAkdeniz*, Yıl:3 Sayı:116, 18.11.1998, 1.

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANİYE İLİNDE SİYASİ HAYAT (1999-2015)

2.1. 1999 -2002 DÖNEMİ

2.1.1. Osmaniye'nin İl Olması

Osmaniye'nin, 1933 yılında ilçe statüsüyle Adana'ya (Seyhan) bağlanması ardından ilçe halkı, il olma konusunda birçok kez girişimlerde bulunmuştur. Başbakan Turgut Özal döneminde başlatılan idari yapılanmalarla ilgili çalışmada Osmaniye halkı da yerini alarak, Osmaniye'de oluşturulan bir komite tarafından hazırlanan il olma dilekçesi Başbakanlık makamına sunulmuştur. Dilekçede Osmaniye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel yönden geldiği seviye anlatılarak idari işlerin Adana'dan yürütülmesinin zorluğundan bahsedilmiş, hatta vilayet binası için turistik otel gösterilmiştir. Aynı zamanda; Türkiye'nin 34. büyük ilçesi olan Osmaniye'ye il olma hakkının iade edilmesi, 1924-1933 yılları arası vilayet havası teneffüs eden Osmaniyeli mücahit ve gazilere yeniden il olma heyecanı yaşatılması istenmiş, fakat girişimler sonuç vermemiştir.⁸³⁸ Ancak 1996 yılına gelindiğinde Osmaniye Belediye Başkanı Musa Şahin'in ölümü üzerine yapılan ara seçimler öncesi Osmaniye'ye il statüsü verilmiştir. 3 Kasım'da yeni başkan seçmek için sandık başına gidecek Osmaniyeliler, ilçeyi, "*İl olmak istiyoruz.*" pankartlarıyla donatmış, "*Ya il oluruz ya da hiçbir siyasi partiye oy vermeyiz.*" sloganı ile "*Önce il, sonra oy kampanyası...*" başlatmışlardır.⁸³⁹ Düzenlenecek ara seçim öncesi halkın kararlılığı gözlemlenmiş ve TBMM'de yapılan görüşmelerde Osmaniye'nin; Güneydoğu ile Akdeniz arasında bir geçit olduğu, sürekli göç aldığı, nüfusun bu nedenle hızla arttığı ve bu durumun birtakım sorun yarattığı, il olması durumunda bu sorunların çözülebileceği ayrıca il olmak için gerekli olan kriterlerin tamamına sahip olduğu, Osmaniye'nin 1924-1933 yılları arasında il olması nedeniyle özel bir durumunun da bulunduğu gerekçe gösterilmiştir. Yapılan görüşmeler ve oylama sonucunda 23 Ekim 1996 tarihinde kabul edilen 4200 sayılı kanunla 24 Ekim 1996 tarihinde Osmaniye yeniden il statüsüne kavuşturulmuştur.⁸⁴⁰

⁸³⁸ İsmet İpek, *Osmaniyeli*, Hasret Ofset, Osmaniye 2009, 27-28.

⁸³⁹ *Özakdeniz*, Yıl:1 Sayı:23, 28.8.1996, s.1.

⁸⁴⁰ *TBMM TD.*, XX. Dönem 12. Cilt 11. Birleşim 23.10.1996, 39.

2.1.2. Osmaniye'de Siyasi Parti Teşkilatlanmaları ve Seçim Faaliyetleri

2.1.2.1. Milliyetçi Hareket Partisi

Demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından olan siyasi partilerin çekirdeğini teşkilat/örgütler oluşturmaktadır. Bu bağlamda teşkilatlar il, ilçe ve beldelerde kurularak parti-içi demokrasinin yapı taşlarını oluşturmuştur.⁸⁴¹ Dolayısıyla Osmaniye ilinin siyasi hayatını ele aldığımız bu çalışmada Türkiye’de kurulan parti teşkilatlarının bir örneğine de bu bölümde Osmaniye başlığı altında yer verildi.

24 Ekim 1996 tarihinde Osmaniye'nin il statüsüne kavuşmasının ardından Milliyetçi Hareket Partisi hızlı bir şekilde örgütlenme çalışmalarına Teşkilat Kurucusu Şevket Keskin'in öncülüğünde başlamış, 25 Kasım 1997 tarihinde parti üyelerinin katılımıyla düzenlenen kongre sonucu gerçekleştirilen seçimlerin ardından Milliyetçi Hareket Partisi Osmaniye il başkanlığına 360 oy alarak Şevket Keskin seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Şevket Keskin, Veli Karakuş, Hasan Dingil, Yusuf Çomu, Bekir Akgül, İbrahim Öztürk, Ali Abasıkeleş, Ferhat Başkurt, Abdullah Batmaz, Ahmet Arıoğlu, Ahmet Kahraman, Ahmet Dönmez, Mehmet Aktaş, Tahsin Çetin, Fevzi Çatalbaş, Faruk Öz, İbrahim Uluğ.⁸⁴²

Kongreler yönetmeliğine göre, il ve ilçe kongreleri iki yılda bir yapılmaktadır.⁸⁴³ Bu doğrultuda Milliyetçi Hareket Partisi, 1 Ağustos 2000 tarihinde parti üyelerinin katılımıyla düzenlediği kongre sonucu yapılan seçimlerin ardından il başkanlığına 325 oy alan Ertuğrul Koca seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Ertuğrul Koca, Mustafa Karaevren, Kamil Zorlu, Ali Tıraş, Mustafa Öz, Necdet Şen, Mustafa Şipal, Volkan Kundakcı, Osman Mazi, Kazım Arıcan, Ahmet Zıyan, Selim Öztürk, Hasan Kaplan, Zekeriya Aydoğan, Aziz Gir, Veli Evlice, İsmail Bal'dır.⁸⁴⁴

Milliyetçi Hareket Partisi, il teşkilatlanmasının ardından kısa sürede ilçe teşkilatlanmalarını da oluşturmıştır. 28 Mart 1997 tarihinde düzenlenen kongre sonucu merkez ilçe teşkilat üyeleri; Mükremin Şahin, Ahmet Zafer Tekcan Tek, Mustafa Şipal,

⁸⁴¹ Ahmet İyimaya, “Siyasi Partilerde Teşkilat Yönetimi Görevden Almanın Hukuki Rejimi”, *Türkiye Borsalar Birliği Dergisi*, sayı:66, 2006, 133.

⁸⁴² *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (24.8.2020)

⁸⁴³ <https://chp.azureedge.net/Kongreler/Yonetmeliği>.(20.10.2022)

⁸⁴⁴ *Özakdeniz*, Yıl:5 Sayı:201, 17.8.2000, s.3.

Oğuz Kardeş, Zekeriya Aydoğan, Ahmet Sezer, Mehmet Nuri Pişkin, Müslüm Durgar, Mehmet Durmuş, Mümtaz Arita, Küçük Mehmet Kırcılı olarak belirlenmiştir.⁸⁴⁵

16 Ağustos 1997 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda ise merkez ilçe başkan adaylarından Mükremin Şahin 222, Adem Kara ise 167 oy almıştır. Seçim sonucunun ardından ilçe teşkilat başkanlığına Mükremin Şahin seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Mükremin Şahin, Zekeriya Aydoğan, Ökkeş Bostan, M. Nuri Pişkin, Ahmet Sezer, Kazım Arıcan, Müslüm Durgar, Oğuz Kardeş, Murat Kanlı, Mustafa Şipal, Osman Tülücü'dür.⁸⁴⁶

1 Temmuz 2000 tarihinde düzenlenen kongre sonuçlarına göre teşkilat üyeleri şu isimlerden oluşmuştur; Hüseyin Altay, Ahmet Sezer, D. Turan Soykan, Velit Yurt, Ali Dağdelen, Oğuz Besen, Ahmet Fettahlıoğlu, Mehmet Bülbül, Ali Aksoy, Ahmet Bozkurt, Hasan Tülücü, Mehmet Bozdağ, Tural Kulak, Yaşar Eker, Sait Çenet, Mustafa Beycioğlu, Abdurrahman Cinkara.⁸⁴⁷

18 Nisan 1999 tarihinde düzenlenecek milletvekili genel seçimi öncesi siyasi partiler seçim hazırlıkları kapsamında illerde mitingler düzenlemiştir. Bu kapsamda Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin 26 Mart 1999 tarihinde Osmaniye'yi ziyaret edeceği belirtilmiş, MHP İl Başkanı Şevket Keskin, yaptığı basın toplantısında; MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin, 26 Mart 1999 günü Kahramanmaraş'taki mitingden sonra, Osmaniye'ye geleceğini, 27 Mart 1999 arefe günü Osmaniye'de olacak olan Bahçeli'nin aynı gün ilçeleri ziyaret edeceğini ve bayramın birinci günü Ankara'ya döneceğini belirtmiştir.⁸⁴⁸ Osmaniye'yi ziyaret eden MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli ise düzenlenen mitingde; Milliyetçi Hareket Partisinin ülke için denge unsuru olduğunu, önemli bir misyon üstlendiğini, MHP'nin 32 yıllık birikimi, kadroları, fikir ve misyonuyla iktidara layık bir parti olarak, ilkeli dürüst bir siyasetten yana olup, iktidara geldikleri takdirde enflasyon, yoksulluk, yolsuzluk ve rüşvet ile mücadele edeceklerini bu sebepten dolayı hem belediye başkanlığı hem de milletvekili seçimlerinde destek beklediklerini söylemiştir.⁸⁴⁹

⁸⁴⁵ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (24.8.2020)

⁸⁴⁶ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (24.8.2020)

⁸⁴⁷ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (24.8.2020)

⁸⁴⁸ *ÖzAkdeniz*, Yıl:3 Sayı:134, 25 Mart 1999, 6.

⁸⁴⁹ *Başak*, Yıl: 11 Sayı: 631, 6.4.1999, 4.

2.1.2.2. Doğru Yol Partisi

Doğru Yol Partisinin, parti üyelerinin katılımıyla 20 Haziran 1997 tarihinde düzenlediği kongre ile yapılan seçimler sonucu Rıza Hörmət 267 oy alarak başkanlığa getirilmiştir. Teşkilat üyeleri; Rıza Hörmət, Hasan Kartal, Mustafa İpek, Ömer R. Kılık, Hikmet Özcan, Ökkeş Namlı, Rauf Öztekin, Namık Özer, Alpaslan Yücel, Mehmet Soylu, Bahittin Çetin, Battal Angın, Mustafa Kara, Mahmut Hedef, Ahmet Tülü, Mehmet Şahan, Behrem Esen, İhsan Gülmez, Süleyman Üstündağ, Ahmet Tozluklu, Celal Teskin, Ali Saçıkara, Hacı Ömerbolat, Osman Hilmi Köksal, Erdal Hun Ünlü, Tufan Güvel, Vahit Köksalan, Güngör Büyüköztürk, Mustafa Keçeci'dir.⁸⁵⁰

16 Ekim 1999 tarihli kongre sonucunda ise 146 oy alan Osman Kara il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Osman Kara, Cengiz Özdemir, Nedim Alcı, Ali Namlı, Şakir Yiğit, Fikri Özcan, Behrem Esen, Mehmet Poyrazoğlu, Alpaslan Yücel, Mustafa Selimoğlu, Kemal Güzel, Ahmet Donbaloğlu, Ahmet Keleş, Abdullah Atik, Nusret Altundiş, İsmet Kılıç, Mustafa Bakır, Muzaffer Kılıç, Ali Yaylamaz, Yaşar Kekik, İmirze Soy, Mehmet İçtin, Musa Çomu, Metin Boyraz, M. Halis Çukurova, Fahri Özdemir, Celal Tesin, Duran Çiğdem, Mehmet Uzer'dir.⁸⁵¹

Doğruyol Partisi Osmaniye Merkez İlçe Teşkilat kongresi 25 Mayıs 1997 tarihinde düzenlenmiş olup, divan başkanlığına Ökkeş Namlı, divan üyeliğine Ali Saçıkara, Yusuf Güneşli, divan kâtipliğine Osman Bingöl seçilmişlerdir. Teşkilat üyeliklerine ise; Ahmet Aslan, Nihat Babaoğlu, Metin İpek, Musa Çenet, Fazlı Tülücü, Şevket Karaboran, Ahmet Demir, Mehmet Yavuz, İsmet Duman, Mehmet Gülle, Muhammet Özmen, Necdet Ünlü, İsmail Dilmen, Sait Türk, Muzaffer Kılıç, Salih Şahin, Hasan Çıldır, Habib Özer, Rıfat Öztekin, Habib Şengel, Niyazi Poyraz seçilmiştir.⁸⁵²

Doğru Yol Partisi İkinci Kongresi ise 5 Eylül 1999 tarihinde düzenlemiş olup, teşkilat üyeleri şu isimlerden oluşmuştur; Ahmet Aslan, Nihat Babaoğlu, Fazlı Tülücü, İsmet Duman, Necdet Ünlü, Mehmet Yavuz, Metin İpek, Cafer Ekiz, Ömer Coşkun, İbrahim Dedeoğlu, Lütfü Öztürk, Fevzi Fıraz, Hasan Has, Seyfetin Macık, İbrahim

⁸⁵⁰ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

⁸⁵¹ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

⁸⁵² Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

Börk, İsmail Dilmen, Ahmet Hekimoğlu, Kemal Çifci, Ali Demirci, Mustafa Yıldırım, Hüseyin Kılıç.⁸⁵³

18 Nisan 1999 tarihinde yapılacak milletvekili genel seçimleri öncesi seçim çalışmaları kapsamında DYP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Tansu Çiller, Osmaniye'ye ziyarette bulunmuştur. "*Demokrasi Güneşi*" adı altındaki mitingde konuşan Tansu Çiller, Osmaniye'ye hizmetler yağdıracağına söz vermiş, sözlerinin tek tek yerine getirileceğini müjdelemiştir. Daha önceki ziyaretinde de Osmaniye'nin il olacağını, kalkınmada öncelikli yöre statüsüne kavuşacağını, Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulacağını ve bunları tek tek yapacakları konusunda söz vermiştir.⁸⁵⁴

2.1.2.3. Cumhuriyet Halk Partisi

Cumhuriyet Halk Partisi Osmaniye İl Teşkilatı üyelerinin katılımıyla 24 Şubat 1997 tarihinde kurulmuştur. Teşkilatın başkanı Necati Uzdil, başkan yardımcısı ise Necati Uçar'dır. Üyeler ise şu isimlerden oluşmuştur; Necati Uzdil, Necati Uçar, Mehmet Çalt, Mehmet Metlioğlu, İ. Hilmi Saygılı, Ali Uçar, İsmail Temel, Mustafa Özaslan, Fevziye Kundakçı, Rahime Okan, Yılmaz Gündeşlioğlu, Hurşit Güldal, Veysel Yücel, Ünal Köksal, Ömer Sağlam, Mehmet Atılgan, Enver Gök, Münir Keskiner, İbrahim Türkmen, Halil Demir, Hüseyin Kök, İhsan Alicik, Mahir Kaypak, Haydar Sümbül, İsmail Fırat.⁸⁵⁵

18 Ocak 1998 tarihinde düzenlenen kongre sonucu yapılan seçimler sonrasında Mehmet Şerif Güvenç 178, Mustafa Berk 159 oy almıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Merkez İlçe Teşkilat üyeleri ise; Ökkeş Kar, Yusuf Kaypak, Murat Keskontimur, Zeki Akdoğan, Mehmet Gündüz, Cuma Bikirli, Muhsin Marsak, Selahattin Babaoğlu, Mehmet Tekerek, Yahya Aslan, İbrahim Küçük, Enver Karayığit, Erol Körce, Nusret Bozdoğan, Tahsin Dal, Mustafa Gül, Nurdan Amanvermez, Perihan Yücel, Makbule Özaslan, Fatma Uçar, Kıymet Bulunuz, Necla Güven'dir.⁸⁵⁶

⁸⁵³ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (24.8.2020)

⁸⁵⁴ *ÖzAkdeniz*, Yıl:1 Sayı:39, 8.1.1997, 1.

⁸⁵⁵ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (24.8.2020)

⁸⁵⁶ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (24.8.2020)

15 Nisan 2001 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda ise 149 delegesi bulunan Cumhuriyet Halk Partisi Merkez İlçe Başkanlığına Yusuf Kaypak seçilmiştir.⁸⁵⁷ Teşkilat üyeleri şu isimlerden oluşmuştur; Yusuf Kaypak, Mesut Özer, Yasin Çankaya, Bekir Demir, Mehmet Aşık, Mehmet Bozdoğan, Emine Sinan, M. Nami Yalpa, Zeki Akdoğan, Süleyman Güler, Refika Doğan, Memnune Kıröglü, Hüseyin Tekerek, Tahsin Dal, İbrahim Küçük, Ziya Yavuzer, Ökkeş Kar, Mehmet Doğru, Erol Körce, Hamdi Çenet, Nurdan Amanvermez, Nurten Nergiz, Nilgün Algan.⁸⁵⁸

18 Nisan 1999 milletvekili seçimleri öncesi Cumhuriyet Halk Partisi seçim çalışmaları kapsamında seçim bölgelerine mitingler düzenlemiş, bu illerden biri de Osmaniye olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Deniz Baykal, 17 Nisan 1999 Cumartesi günü Osmaniye'yi ziyaret etmiş, ziyaretinde Baykal'ı coşkulu bir kalabalık karşılamıştır. Ardından Deniz Baykal, milletvekili ve belediye başkan adaylarını halka tanıtmıştır.⁸⁵⁹ Baykal konuşmasının devamında, CHP'nin 5 gün sonra iktidara geleceğini ve CHP'nin iktidara gelmesiyle birlikte halkın da iktidar olacağını, üreten insanların mahsulünün tam fiyatına satılıp, çete, mafya ve kara paralardan hesap soracaklarını, bunun içinde seçimlerde CHP'ye destek beklediğini söylemiştir.⁸⁶⁰

2.1.2.4. Demokratik Sol Parti

Osmaniye'nin il olmasının ardından Demokratik Sol Parti üyelerinin katılımıyla 16 Haziran 1997 tarihinde düzenlediği kongre ile il teşkilat üyelerini belirlemiş, üyeler şu isimlerden oluşmuştur; Mehmet Keleş, Bekir Alibekiroğlu, Samet Babaoğlu, Kenan Hamedî, Kadriye Toku, Şükrü Var, Ökkeş Salman, Halil Şen, Mustafa Cerit, Mustafa Topçu, Fuat Karbeyaz, Metin Çiçek, Şaban Ünal, Suat Kardaş.⁸⁶¹

21 Ekim 1998 tarihinde il başkanlığına Mehmet Keleş'in yerine Murat Gökmen atanmıştır. DSP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Bülent Ecevit'in eşi ve DSP Teşkilatlandırma sorumlusu Genel Başkan Yardımcısı Rahşan Ecevit imzalı faks emri ile görevden alınan Demokratik Sol Parti Osmaniye İl Başkanı Mehmet Keleş'in yerine Murat Gökmen atanmıştır. DSP Osmaniye il yönetimi ise şu isimlerden oluşmuştur;

⁸⁵⁷ *ÖzAkdeniz*, Yıl:6 Sayı:234, 19.4.2001, 1.

⁸⁵⁸ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (24.8.2020)

⁸⁵⁹ *ÖzAkdeniz*, Yıl:3 Sayı:136, 17.4.1999, 1.

⁸⁶⁰ *Başak*, Yıl: 11 Sayı: 637, 15.4.1999, 1.

⁸⁶¹ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (24.8.2020)

Murat Gökmen, Bilal Tut, Mustafa Topçu, Cemal Karaca, Hatice Koç, M. Nuri Yılmaz, Halil Şen, Ömer Karabıyık, Kenan Hamedî, Filiz Özer ve Savaş Gür. DSP İl Başkanlığına atanan Murat Gökmen Osmaniye'nin sorunlarına sahip çıkacaklarını, DSP'yi Osmaniye'de birinci parti yapmak için gereken çalışmayı yapacaklarını söylemiştir.⁸⁶²

26 Ekim 2000 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda yapılan seçimlerde Fevzi Çınkır 114 oy alarak il başkanı seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Fevzi Çınkır, Recep Çil, Göksel Süleyman Vatan, İbrahim Bostancı, Ali Barkuş, Mehmet Gül, Latife Türkmen, İbrahim Şahin, Süheyla Oğuz, Nurolan Kılınç, Mevlüt Topuksal, Ali Yıldırım, Adil Arıkan, Fatma Dilek Kutluer, Rahime Öksüz'dür.⁸⁶³

Demokratik Sol Parti Osmaniye Merkez İlçe Teşkilat Kongresi ise 10 Temmuz 1997 tarihinde düzenlenmiş olup, teşkilat üyeleri şu isimlerden oluşmuştur; Seyit Ahmet Babaoğlu, Adnan Acar, Ali Kurt, Veli Tosun, Zihni Köylü, Rüştü Tosun, Nuray Köz, Özgül Karbeyaz, Mehmet Bozkurt, Bahittin Poçulu, İbrahim Kökçü.⁸⁶⁴

27 Ağustos 2000 tarihinde yapılan kongre sonucu oluşan teşkilat üyeleri isimleri ise; Mehmet Aslan, Reşit Behren, Nusret Esen, Nesrin Gökçe, Ayten Yetiş, Durdu Mehmet Eskici, Gülsüm Haktan, Yıldırım Toku, Selahattin Yıldırım, Nuri Kocaman'dır.⁸⁶⁵

2.1.2.5. Saadet Partisi

Saadet Partisinin 20 Temmuz 2001 tarihinde Necmettin Erbakan liderliğinde kurulmasının ardından, partinin Osmaniye İl Teşkilatı 26 Eylül 2001 tarihinde düzenlenen kongre ile oluşturulmuş, teşkilat üyeleri ise; İrfan İlker Şanlı, Zeki Kahraman, M.Fatih Kınay, Yusuf Yılmaz, M.Mustafa Arslan, Osman Eroğlu, Serdar Terzi, Ahmet Bayral, Nuri Bedir, Emin Yıldız, Kazım Ersoy, Hüseyin Sarp, Tahir Çay, Ali Huylu, Recep Bulut, Cuma Karataş, Hacı Ömer Şanlı, Yüksel Orman, Namık Uğur, Ahmet Kılıç, Vahdettin Aksoy, Osman Güneş, Alattin Uşak, M.Fevzi Sav,

⁸⁶² *ÖzAkdeniz*, Yıl:3 Sayı:112, 21.10.1998, 1.

⁸⁶³ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (24.8.2020)

⁸⁶⁴ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (24.8.2020)

⁸⁶⁵ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (24.8.2020)

Bayram Küpeli, Hasan Kıvrım, Çavuş Polat, Enes İslamoğlu, Abdulvahap Arslan, Mustafa Akgün'den oluşmuştur.⁸⁶⁶

Saadet Partisinin Merkez İlçe Teşkilatı 19 Eylül 2001 tarihinde kurulmuş olup, düzenlenen kongre ile teşkilat üyeleri şu isimlerden oluşmuştur; Mustafa İnan, Metin Sevmez, Hacı Şeftali, Mehmet Hançer, Abdulhadin Ekici, Veysel Çay, Ahmet Türkmenoğlu, Erdal Çelik, Bekir Kılılı, Bekir Güneş, Yaşar Soytürk, Zeynel Abidin Kırgın, Metin İlgiz, Yavuz Selim Tumay, Abdulaziz Küpeli, Kemal Çakır, Bekir Karslı, Cuma Kayış, İbrahim Şahin, Yaşar Cingöz, Ali Köken, Ökkeş Taş, İbrahim Dinç, Erol Güven, Tefik Sağlam, Habib Cerit, Ali Çetin, Fikret Dikmen, Erdinç Tikenogulları, Veli Şahin, Mehmet Görmüş, Salih Gedik.⁸⁶⁷

2.1.2.6. Millet Partisi

Millet Partisi Osmaniye İl Teşkilatı 16 Haziran 1997 tarihinde kurulmuştur. İl başkanı Mehmet Mustafa Sungur, başkan yardımcısı Ökkeş Bozan'dır. Osmaniye İl Teşkilatı üyeleri ise; Mehmet Mustafa Sungur, Ökkeş Bozan, Hasan Eroğlu, Ali Tufan, Mehmet Emrem, Hüseyin Tosun, Ökkeş Demir'dir. Millet Partisi 22.11.1998 tarihinde düzenlediği kongre sonucunda Mehmet Mustafa Sungur İl Başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Mehmet Mustafa Sungur, Ahmet Biliç, Ökkeş Bozan, Hasan Eroğlu, Ali Tufan, Emin Cansız, Emine Yiğit, Veli Gavun'dur.⁸⁶⁸

Millet Partisi Osmaniye Merkez İlçe Teşkilatı 3 Ekim 1998 tarihinde düzenlenmiş olup, Lütfi Özkan 10 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Partinin teşkilat üyeleri ise; Sinan Kahraman, Kalender Sabancı, Abdurrahman İnce, M. Zeki Toprak'tır.⁸⁶⁹

2.1.2.7. Yeniden Doğuş Partisi (Genç Parti)

Yeniden Doğuş Partisi 23 Kasım 1992 tarihinde Anavatan Partisinden ayrılan Hasan Celal Güzel tarafından kurulmuştur. 23 Ağustos 2002 tarihinde yapılan 3. Olağanüstü Kurultay'da Yeniden Doğuş Partisi Genel Sekreteri Mehmet Ali Akgül

⁸⁶⁶ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

⁸⁶⁷ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

⁸⁶⁸ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

⁸⁶⁹ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

tarafından Cem Uzan'a partinin isminin değiştirilmesi sunulmuş ardından partinin adı Genç Parti olarak değiştirilerek başkanlığına Cem Uzan getirilmiştir.⁸⁷⁰ Partinin kuruluşunun ardından Yeniden Doğu Partisi Osmaniye İl Teşkilatı 24 Ağustos 2002 tarihinde kurulmuş, teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Mehmet Delikişi, Mustafa Bardak, Adnan Çatalbaş, Hami Gök, Hikmet Kılıç, Fevzi Biçer, Menderes Kara, Ali Cihangir.⁸⁷¹

Yeniden Doğu Partisinin Osmaniye Merkez İlçe Kongresi 26 Aralık 2002 tarihinde düzenlenmiş olup, parti teşkilat üyeleri ise; Menderes Kara, Hami Gök, Ayhan Karataş, Murat Delikişi, Mehmet Karaaslan, Erhan Şeker, Mustafa Yiğit, Müjgan Doğan, Mahmut Beycioğlu, H. Basri Bulak, Salih Yıldırım, Feray Seydialioğlu, Mustafa Karataş, Mehmet Güneyli, Osman Aykan, İlyas Dehri, Murtaza Erden, Hacer Çenet, Atıf Bulut, Saffet Özdemir'dir.⁸⁷²

2.1.3.1999 Genel Seçimleri ve Osmaniye

12 Eylül 1980 askeri darbenin ardından Türkiye'de, sivil yönetime geçilmesiyle birlikte sağ-sol çatışmaları yerini, "*Laik-anti laik*", "*Türk-Kürt*", "*Sünni-Alevi*" gibi çatışma biçimlerine bırakmıştır. 1980 darbesiyle askıya alınan sorunlar; 1990'lı yıllarda "*Terörizmle Mücadele*", "*Kürt Sorunu*", "*Faili Meçhul Cinayetler*", "*Siyasal İslam*", "*Kökten Dincilik*", "*Alevi Sorunu*" gibi olaylar şeklinde⁸⁷³ ülkede siyasal ve toplumsal yönden ciddi bir kargaşa ortamının yaşanmasına sebep olmuş, yaşanan bu olaylar seçimlerde de etkisini göstermiştir. Bu kargaşa ortamı içerisinde 20 Ekim 1991 tarihinde gerçekleştirilen seçimler sonucunda, DYP ve SHP hükümeti kurulmuştur. 12 Eylül sürecinde siyaset yasağı getirilen Bülent Ecevit, Süleyman Demirel, Necmettin Erbakan ve Alparslan Türkeş gibi liderlerin siyasi yasağı da sonlanmış,⁸⁷⁴ böylelikle seçim sonrası ANAP, DSP, SHP ve RP parlamentoya katılmıştır.⁸⁷⁵

⁸⁷⁰ https://tr.wikipedia.org/wiki/Yeniden_Doğu_Partisi. (10.7.2021)

⁸⁷¹ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (24.8.2020)

⁸⁷² *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (24.8.2020)

⁸⁷³ Adem Alper Özcan, "Türk Siyasal Hayatında Post-Modern Militarizm: 28 Şubat Süreci ve 27 Nisan Muhtırası", Hasan Acar (Haz./Ed.), *Türk Siyasal Hayatı Osmanlı Modernleşmesinden Günümüze*, (ss.551-600), Nobel Akademik Yayıncılık, Ekim 2018, 561.

⁸⁷⁴ Göksel Basmacı, *Türk Siyasal Hayatı (1923-2018)*, Urzeni Yayınevi, Eylül 2019, 290-299.

⁸⁷⁵ Acar (Haz./Ed.), *Türk Siyasal Hayatı Osmanlı Modernleşmesinden Günümüze*, 562.

1993 yılına gelindiğinde; Türkiye'de "*Laik-Anti laik*" kutuplaşmanın daha da derinleşmesine sebep olacak bir suikast sonucu, Cumhuriyet gazetesi köşe yazarı Uğur Mumcu'nun öldürülmesi olayı yaşanmıştır.⁸⁷⁶ Aynı yıl Turgut Özal; Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan, Azerbaycan ve Türkmenistan'ı kapsayan Orta Asya gezisi sonrası 17 Nisan Cumartesi günü vefat etmiştir. Özal'ın vefatının ardından 16 Mayıs 1993 tarihinde düzenlenen Cumhurbaşkanlığı seçiminde, üçüncü tur oylamada 244 oy alan Süleyman Demirel Türkiye'nin 9. Cumhurbaşkanı seçilmiş⁸⁷⁷ Süleyman Demirel'in cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından DYP başkanlığına Tansu Çiller getirilmiştir. 25 Haziran 1993 tarihinde kurulan yeni hükümet, DYP-SHP koalisyon ortaklığıyla 5 Ekim 1995 tarihine kadar görev yapmıştır.⁸⁷⁸

27 Mart 1994'teki yerel seçimler öncesi yaşanan bir başka olay da Başbakan Çiller'in; ocak ayında başlattığı faizleri düşürme hamlesi sonucunda döviz kurlarının hızla yükselmesi, ekonomik kriz ortamı oluşması ve bunların yerel seçimlere etkisidir. Seçimde DYP %21,4, ANAP %21, RP %19,1, SHP %3,5, DSP %8,7, MHP %7,9, CHP %4,6 oy almış, seçimlerde büyük farkla RP İstanbul, Ankara, Konya, Kayseri, Erzurum, Diyarbakır gibi büyükşehir belediyelerini kazanmıştır.⁸⁷⁹ 1990'lı yıllarda merkez sağ ve sol görüşlü partilerin birbirleriyle çatışma içine girmiş olmaları, seçmenlerin beklentilerine cevap vermemeleri ve her geçen gün artmakta olan ekonomik problemler, seçmenlerin oy verdikleri partilerden uzaklaşmalarına neden olmuştur. 1994 Mahallî İdareler Genel Seçimlerinde önemli bir başarı elde eden RP, "*Adil Düzen*" sloganıyla 1995 Genel Seçimlerinden de birinci parti olarak çıkmıştır.⁸⁸⁰ 24 Aralık 1995 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerde 12 siyasi parti ve bağımsız adaylar yarışmış, seçim sonucuna göre 5 siyasi parti %10'luk barajı aşarak meclis çatısı altında temsil edilme hakkı kazanmıştır. RP, %21.38 oy oranıyla toplam 158 milletvekili çıkarmış ve Parlamentoda %28,7 gibi önemli bir temsil gücüne ulaşmıştır. Bu başarılı çıkışı sayesinde ülke genelinde en yüksek seçmen desteği sağlayan RP, hükümet kurma hakkını elde etmiştir.⁸⁸¹ Cumhurbaşkanı Demirel; seçimlerden sonra RP Genel Başkanı Necmettin

⁸⁷⁶ Acar (Haz./Ed.), *Türk Siyasal Hayatı Osmanlı Modernleşmesinden Günümüze*, 562.

⁸⁷⁷ Hüseyin Yürük, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950-2009)*, Alternatif Düşünce Yayınevi, Haziran 2010, 313-321.

⁸⁷⁸ Basmacı, *Türk Siyasal Hayatı (1923-2018)*, 300-303.

⁸⁷⁹ Faruk Ataay, *Türkiye Demokrasi Tarihi 1789'dan Günümüze*, Nika Yayınevi, Şubat 2022, 248-249.

⁸⁸⁰ Acar, (Haz./Ed.), 564.

⁸⁸¹ Ali Arslan, *Geçmişten Günümüze Genel ve Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı ve Milletvekillerimiz*, Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım, Çanakkale Eylül 2016, 80-81.

Erbakan'ı, hükümeti kurmakla görevlendirmiş ancak Erbakan, görevi Cumhurbaşkanı'na iade etmiştir. Cumhurbaşkanı Demirel, Necmettin Erbakan'ın ardından DYP Genel Başkanı Çiller'i, hükümeti kurması için görevlendirmiştir. Çiller, Mesut Yılmaz'la görüşerek dönüşümlü başbakanlık önermiş ve ilk sıranın kendisinde olmasını istemiştir. Yılmaz, bu fikri kabul etmeyerek Çiller'e görevi iade etmiştir. Ardından; Cumhurbaşkanı Demirel, Mesut Yılmaz'ı görevlendirmiş ancak o da DYP ile yaptığı görüşmede başarılı olamamıştır.⁸⁸²

Politikacı ve iş adamları aracılığıyla Yılmaz ve Çiller tekrar bir araya gelmiş, sıranın ilk önce Yılmaz'da olması koşuluyla dönüşümlü başbakanlık konusunda anlaşmışlar, böylece ANAYOL Hükümeti kurulmuştur.⁸⁸³ Kurulan ANAYOL Hükümeti daha güvenoyu almadan iki parti arasında bürokrat atamaları ve 1996 Mali Yılı bütçe görüşmeleri sırasında anlaşmazlıklar yaşanmış, bütçe görüşmelerinden kısa bir süre sonra; Çiller hakkında TEDAŞ ihalesindeki usulsüzlükle ilgili RP'nin vermiş olduğu önerge oylamasında, ANAP milletvekillerinin Çiller'in aleyhinde oy kullanacaklarını belirtmesi, ANAP-DYP ortaklığının sonunu getirmiştir.⁸⁸⁴ ANAYOL Hükümetinin son bulmasının ardından Cumhurbaşkanı, hükümeti kurma görevini tekrar RP liderine vermiştir. Bu sırada ANAP, Çiller'in örtülü ödenekte usulsüzlük yaptığı hususunda meclise bir soruşturma önergesi sunmuş ancak bu kez RP buna karşı çıkmıştır. DYP ve RP yakınlaşması sonucunda tekrar dönüşümlü başbakanlık formülü devreye girmiş ve ilk olarak Erbakan'ın başbakanlığında RP-DYP Koalisyonu (REFAHYOL) hükümeti kurulmuştur.⁸⁸⁵ REFAHYOL Hükümeti sırasında 3 Kasım 1996'da "*Susurluk Skandalı*" adıyla tarihe geçen olay yaşanmıştır.⁸⁸⁶

Yaşanan olaylardan bir diğeri de REFAHYOL Koalisyon Hükümetinin iktidara gelmesinin ardından bazı gruplar tarafından çeşitli eylemlerin gerçekleştirilmesidir. Yaşanan olaylar üzerine 28 Şubat 1997 tarihinde "*28 Şubat Kararları*" adı verilen 20 maddelik karar, MGK tarafından hükümete sunulmuştur. Kararlara Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, Türk-İş ve DİSK destek verdiklerini açıklamışlardır. 28 Şubat sürecinde, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından çeşitli toplum kesimlerine irtica

⁸⁸² İhsan Karlı, *Türk Basınında Milletvekili Seçimleri*, Volga Yayıncılık, Şubat 2016, 230-232.

⁸⁸³ İhsan Karlı, *Türk Basınında Milletvekili Seçimleri*, Volga Yayıncılık, Şubat 2016, 230-232.

⁸⁸⁴ Nedim Yalansız, *Türkiye'de Koalisyon Hükümetleri 1961-2002*, Buke Kitapları, Nisan 2006, 468.

⁸⁸⁵ Karlı, 232-233.

⁸⁸⁶ Ataay, 252.

brifingleri verilmiştir. İrticaya karşı bu uyarılara rağmen 12 Mayıs'ta Sultanahmet Meydanı'nda, "*İmam Hatiplere Dokunmayın*" adlı mitingde şeriat provası yapıldığı gerekçesiyle Yargıtay Başsavcısı tarafından 22 Mayıs 1997'de, RP hakkında kapatma davası açılmıştır. Yaşanan bu olaylar üzerine, REFAHYOL koalisyon hükümetinin Başbakanı ve RP Genel Başkanı Erbakan, hükümetin istifasını 18 Haziran'da Cumhurbaşkanı Demirel'e sunmuştur. Cumhurbaşkanı, 20 Haziran 1997 tarihinde ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz'ı yeni hükümeti kurmakla görevlendirmiştir.⁸⁸⁷

Mesut Yılmaz'ın başbakanlığında kurulan ANAP-DSP-DTP Koalisyon Hükümetinin öncelikli gündemi, MGK'nın 28 Şubat kararlarının uygulanması olmuştur. RP; Anayasa Mahkemesi kararıyla 17 Ocak 1998'de kapatılmıştır, Erbakan'la birlikte bazı RP'li milletvekillerine 5 yıl süreyle siyaset yasağı getirilmiştir. RP'nin yerini Recai Kutan liderliğindeki Fazilet Partisi almıştır. Bu dönemde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı RP'li Recep Tayyip Erdoğan hakkında da Siirt'te yaptığı bir konuşma nedeniyle dava açılmış, 21 Nisan 1998'de sonuçlanan davada Erdoğan'a 10 ay hapis cezası verilerek siyasi yasak getirilmiştir.⁸⁸⁸

ANAP-DSP-DTP koalisyonunun sonunu "*Türkbank Skandalı*" getirmiştir. İddiaların gündeme gelmesi üzerine CHP Lideri Deniz Baykal, Başbakan Yılmaz aleyhinde gensoru önergesi vererek 25 Kasım 1998'de hükümetin düşürülmesine sebep olmuştur. ANAP-DSP-DTP koalisyonunun yıkılmasından sonra⁸⁸⁹ Yalın Erez başbakanlığında bir hükümet kurulması gündeme gelmiş ancak Erez başarılı olamamıştır. 11 Ocak 1999'da ANAP ve DYP'nin desteğiyle "*Ecevit Azınlık Hükümeti*" kurulmuş, bu hükümet ülkeyi 18 Nisan 1999 seçimlerine kadar yönetmiştir.⁸⁹⁰ Bülent Ecevit'in başbakanlığında ülkeyi seçimlere taşımak üzere kurulan DSP azınlık hükümetinin görev süresi içerisinde; yakın dönem Türk siyasi hayatının ve terörle mücadele tarihinin önemli olaylarından biri gerçekleşmiş, terör örgütü PKK lideri Abdullah Öcalan, Kenya'da 15 Şubat 1999'da yakalanıp Türkiye'ye getirilmiştir.⁸⁹¹

⁸⁸⁷ Yalansız, 472.

⁸⁸⁸ Ataay, 254.

⁸⁸⁹ Ataay, 254.

⁸⁹⁰ Karlı, 240.

⁸⁹¹ Mehmet Salih Uzun, *Siyasi Partiler ve Seçim Hukuku Kısıtları İçerisinde Türkiye'de Seçim İttifakları ve Alternatif Seçim İttifakı Modelleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2018, 106.

Seçimlere, bölücü terör rgt liderinin yakalanmasının ardından yirmi partinin katılımıyla gidilmiş,⁸⁹² 18 Nisan 1999 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerde %10'luk ülke barajlı nispi temsil/d'Hondt sistemi uygulanmıştır.⁸⁹³ ülke genelinde kayıtlı seçmen sayısı 37.495.217'dir. Oy kullanan seçmen sayısı 32.656.070'dir, katılım oranı %87,1, geçerli oy sayısı 31.119.242, gümrük kapıları geçerli oy sayısı 65.254, toplam geçerli oy sayısı 31.184.496, milletvekili sayısı 550'dir. Partilerin oylarına bakıldığında; DSP 6.919.670 oy ve %22,2 oranıyla 136 milletvekili, MHP 5.606.583 oy ve %18 oy oranıyla 129 milletvekili, FP 4.805.381 oy ve %15,4 oy oranıyla 111 milletvekili, ANAP 4.122.929 oy ve %13,2 oy oranıyla 86 milletvekili, DYP 3.745.417 oy ve %12 oranıyla 85 milletvekili çıkarmıştır.⁸⁹⁴ Seçimlerde DSP ve MHP dışındaki tüm partiler oy kaybına uğramıştır.⁸⁹⁵ DSP'nin bu seçimlerdeki başarısında; bölücü terör rgt lideri Abdullah calan'ın yakalanması etkili olmuştur.⁸⁹⁶ Bir nceki seçimde 4. sırada yer alan DSP %50'lik bir oy artış oranıyla 1. sıraya, 6. sırada olan ve barajın altında kalan MHP ise %120'lik bir oy artışıyla 2. sıraya yükselmiştir. FP 3. sıraya, ANAP 4. sıraya, DYP ise 5. sıraya dşmştir.⁸⁹⁷

1999 Seçimleri'nin ülke atmosferindeki etkisi Osmaniye'de de kendini göstermiş. Abdullah calan'ın yakalanması, milliyetçi ve sağ parti eğilimi olan Osmaniye'de Milliyetçi Hareket Partisinin seçimi kazanmasına sebep olmuştur.⁸⁹⁸ 18 Nisan 1999 Milletvekili Genel Seçimlerinde Osmaniye genelinde kayıtlı seçmen sayısı 239.922, kullanılan toplam oy 204.420, geçerli oy 197.163, geçersiz oy 7.257, katılım oranı ise %85,2'dir. ⁸⁹⁹ Seçimin galibi 80.738 oyla Milliyetçi Hareket Partisi olurken, Fazilet Partisi ikinci sırada, Doğru Yol Partisi'de üçüncü sırada yer almıştır.⁹⁰⁰ Meclise MHP 3,

⁸⁹² Karlı, 241.

⁸⁹³ Ayşe Erkmen, "Türkiye'de 1950 ile 2002 Yılları Arasında Uygulanan Genel Seçim Sistemlerinin Halk İradesine Etkisi", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 2018, 1242.

⁸⁹⁴ *ysk.gov.tr, 1983-2007 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri*. (20.8.2021)

⁸⁹⁵ mer Çaha-Ömer Demir-İbrahim Dalmış, "18 Nisan Seçimleri: Kaybedenler ve Kazananlar, Liberal Düşünce Dergisi Seçim ve Demokrasi Tartışmaları", *Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları*, Cilt:4 Sayı:14, 1999, 54.

⁸⁹⁶ Yalansız, 478.

⁸⁹⁷ Erol Tuncer, *18 Nisan 1999 Milletvekili Genel Seçimleri Sayısal ve Siyasal Değerlendirme*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara 1999, 109-110.

⁸⁹⁸ *ysk.gov.tr.1999 seçimleri, ysk.gov.tr, 1983-2007 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri/Osmaniye*. (20.8.2021), *TBMM TD.*, XXI. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 2.5.1999, 20.

⁸⁹⁹ *ysk.gov.tr.1999 seçimleri, ysk.gov.tr, 1983-2007 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri/Osmaniye*. (20.8.2021)

⁹⁰⁰ *ysk.gov.tr.1999 seçimleri, ysk.gov.tr, 1983-2007 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri/Osmaniye*. (20.8.2021)

Fazilet Partisi ise 1 milletvekili göndermiştir. Seçim sonuçlarına göre aday gösterilen Devlet Bahçeli, Birol Büyüköztürk, Mehmet Kundakçı, Milliyetçi Hareket Partisinden; Şükrü Ünal Fazilet Partisinden milletvekili seçilmiştir.⁹⁰¹

18 Nisan 1999 Milletvekili Genel Seçimi Osmaniye Genel Bilgileri

Kayıtlı Seçmen Sayısı	: 239.922
Kullanılan Toplam Oy	: 204.420
Geçerli Oy Sayısı	: 197.163
Geçersiz Oy Sayısı	: 7.257
Katılım oranı	: % 85,2⁹⁰²

Tablo 2.1.1. 18 Nisan 1999 Milletvekili Genel Seçimi Osmaniye Genel Sonuçları⁹⁰³

Partiler	Aldıkları Oy Sayısı	Oy Oranı
Milliyetçi Hareket Parti	80.738	% 40,9
Fazilet Parti	26.363	% 13,3
Doğru Yol Parti	25.764	% 13
Demokratik Sol Parti	20.030	% 10,1
Anavatan Parti	17.253	% 8,7
Cumhuriyet Halk Parti	16.197	% 8,2
Halkın Demokrasi Parti	3.196	% 1,6
Büyük Birlik Parti	2.837	% 1,4
Demokrat Türkiye Parti	969	% 0,5
Liberal Demokrat Parti	638	% 0,3
Millet Parti	607	% 0,3
Özgürlük ve Dayanışma Parti	594	% 0,3
Barış Parti	552	% 0,3
Demokrat Parti	498	% 0,3
İşçi Parti	453	% 0,2
Emek Parti	308	% 0,2
Sosyalist İktidar Parti	203	% 0,1
Demokrasi ve Barış Parti	201	% 0,1
Yeniden Doğuş Parti	170	% 0,1

⁹⁰¹ ysk.gov.tr.1999 seçimleri, ysk.gov.tr, 1983-2007 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri/Osmaniye.(20.8.2021), TBMM TD., XXI. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 2.5.1999, 20.

⁹⁰² ysk.gov.tr.1999 seçimleri, ysk.gov.tr, 1983-2007 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri/Osmaniye.(20.8.2021)

⁹⁰³ ysk.gov.tr.1999 seçimleri, ysk.gov.tr, 1983-2007 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri/Osmaniye.(20.8.2021)

2.1.4. Seçilen Milletvekilleri ve XXI. Dönem Meclis Faaliyetleri

2.1.4.1. Devlet Bahçeli

Devlet Bahçeli 1 Ocak 1948 tarihinde Osmaniye'de doğdu. Altı kardeş olan Devlet Bahçeli ailenin beşinci çocuğudur. Çiftçilik ve tüccarlıkla uğraşan aile "Fettahlıoğulları" olarak da bilinip, yörenin köklü ailelerinden gelmektedir.⁹⁰⁴ Babası Salih Bahçeli, annesi Saniye Hanım'dır. Bekâr olan Devlet Bahçeli, İngilizceyi iyi derecede bilmektedir. İlk ve ortaöğrenimini sırasıyla; Osmaniye Yediocak ilkokulu, Adana Çukurova Koleji ve İstanbul Ata Kolejinde tamamlayan Bahçeli, Ankara İktisadi ve İdari İlimler Akademisinden mezun oldu.⁹⁰⁵ Üniversite yıllarında Ülkü Ocağı kurucusu ve yöneticisi olarak görev aldı. 1970-1971 yıllarında Türkiye Millî Talebe Federasyonu genel sekreterliği görevini yürüterek aynı zamanda Ülkücü Maliyeciler ve İktisatçılar Derneğinin kuruluşunda rol oynadı. Üniversite Yüksekokullar Asistanları Derneğini kurdu ve genel başkanlığını yaptı.⁹⁰⁶ 1972 yılından itibaren Ankara İktisadi ve İdari İlimler Akademisi ve bağlı yüksekokullarda İktisat bölümü asistanı olarak görev aldı. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde İktisat doktorasını yapan Devlet Bahçeli, aynı üniversitenin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Politikası Ana Bilim Dalında 1987 yılına kadar öğretim üyeliği görevini sürdürdü.⁹⁰⁷

Türk Tarihi, Dış Politika, Türkiye ve Dünya Ekonomisi konularıyla ilgilenerek, bu alanda çalışmalar yaptı. Eserleri arasında; Planlı Dönem Türk Ekonomisinde Yapı Değişikliği (Yayımlanmamış doktora tezi), bazı dergi ve gazetelerde yayımlanmış makaleleri yer almaktadır. Bahçeli, 17 Nisan 1987 tarihinde üniversitedeki öğretim üyeliği görevinden istifa ederek, Milliyetçi Çalışma Partisine katıldı. 19 Nisan 1987 tarihinde düzenlenen Büyük Kurultay'da parti yönetimine seçilerek genel sekreterlik görevine getirildi.⁹⁰⁸ 06.07.1997 ve 23.11.1997 tarihlerinde yapılan Büyük Kurultay'larda Milliyetçi Hareket Partisi genel başkanlığına, daha sonraki tüm kurultaylarda da yeniden MHP genel başkanlığına seçildi. 18 Nisan 1999 genel

⁹⁰⁴ Hasret, Yıl: 20 Sayı:4792, 21.4.1999, 1.

⁹⁰⁵ Celalettin Yavuz, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-XXI. Dönem (1999-2002)-III*, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2695.

⁹⁰⁶ Mehmet Balaban, "Ömrünü Ülküsü ve Ülkesine Adayan Lider: Devlet Bahçeli", *Ülkü Ocakları* (Haz./Ed.), *Evladlarının Kaleminden Bilge Lider Devlet Bahçeli*, (29-35), *Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı*, Balgat/Ankara, 30-31

⁹⁰⁷ *Devlet Bahçeli Hal Tercümesi*, TBMM Arşivi XXI. Dönem Sicil No:3030.

⁹⁰⁸ *Devlet Bahçeli Hal Tercümesi*, TBMM Arşivi XXI. Dönem Sicil No:3030.

seçimlerinde Osmaniye MHP milletvekili seçildi ve Bülent Ecevit'in başbakan olduğu 57. Cumhuriyet Hükümetinde devlet bakanı ve başbakan yardımcısı olarak görev aldı.⁹⁰⁹ Ayrıca Devlet Bahçeli 21, 23, 24, 25, 26 ve 27, 28. Dönem'de de Osmaniye MHP milletvekili seçildi.⁹¹⁰

2.1.4.1.1. Devlet Bahçeli'nin XXI. Dönem Meclis Faaliyetleri

Devlet Bahçeli, XXI. Dönem'de devlet bakanı ve başbakan yardımcısı olarak görev almıştır.⁹¹¹ Mecliste faaliyetleri arasında kanun teklifleri ve konuşmaları bulunmaktadır.

- “*Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ve 342 milletvekilinin; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 143. maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Anayasa Komisyon raporu*” bulunmaktadır.⁹¹² Anayasa Komisyonunda kanun teklifinin birinci ve ikinci maddesi aynen kabul edilmiştir.⁹¹³ Yapılan gizli oylama sonucunda 483 kişinin kullandığı oydan 423 kişinin kabul oyuyla Anayasa değişikliği teklifi kanunlaşmıştır.⁹¹⁴

- “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 47, 125 ve 155. maddelerinde değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifinin*” tümü üzerinde yapılan gizli oylama sonucunda teklif kabul edilmiş ve kanunlaşmıştır.⁹¹⁵

- “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu*” bulunmaktadır.⁹¹⁶ Kanun teklifinin tümü üzerinde yapılan gizli oylama sonucunda 494 üyeden 474'ünün kabul oyu vermesiyle teklif kabul edilmiş ve kanunlaşmıştır.⁹¹⁷

⁹⁰⁹ Yavuz, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-XXI. Dönem (1999-2002)-III*, 2696.

⁹¹⁰ lk Ocakları(Haz./Ed.), *Evlatlarının Kaleminden Bilge Lider Devlet Bahçeli*, 33.

⁹¹¹ TBMM TD., XXI. Dönem 1. Cilt 8. Birleşim 1.6.1999, 118.

⁹¹² TBMM TD., XXI. Dönem 1. Cilt 15. Birleşim 15.6.1999, 326.

⁹¹³ TBMM TD., XXI. Dönem 1. Cilt 15. Birleşim 15.6.1999, Ek-15.

⁹¹⁴ TBMM TD., XXI. Dönem 2. Cilt 18. Birleşim 18.6.1999, 172.

⁹¹⁵ TBMM TD., XXI. Dönem 10. Cilt 49. Birleşim 13.8.1999, 18.

⁹¹⁶ TBMM TD., XXI. Dönem 70. Cilt 131. Birleşim 24.9.2001, 737.

⁹¹⁷ TBMM TD., XXI. Dönem 71. Cilt 3. Birleşim 3.10.2001, 92.

- “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın bir maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu*” bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın bir maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifinin tümü üzerinde yapılan gizli oylama sonucunda kullanılan 449 oydan 434 kişinin kabul oyuyla teklif kabul edilmiş ve teklif kanunlaşmıştır.⁹¹⁸

- Bülent Ecevit, Devlet Bahçeli, Mesut Yılmaz ve 240 arkadaşının, “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 86. maddesinde değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifi*”⁹¹⁹ hükümsüz sayılmıştır.⁹²⁰

- Bülent Ecevit, Devlet Bahçeli, Ahmet Mesut Yılmaz ve 248 arkadaşının, “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 69. maddesinde değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifi*”⁹²¹ hükümsüz sayılmıştır.⁹²²

- Bülent Ecevit, Devlet Bahçeli, Ahmet Mesut Yılmaz ve 314 arkadaşının, “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 101. maddesinde değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifi*” hükümsüz sayılmıştır.⁹²³

- Bülent Ecevit, Devlet Bahçeli, Mesut Yılmaz ve 215 arkadaşının, “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın bazı maddelerinin değiştirilmesine ilişkin kanun teklifi*”⁹²⁴ hükümsüz sayılmıştır.⁹²⁵

- Kıbrıs Barış Harekâtı’nın 25. yıl dönümü dolayısıyla konuşmasında; Bu tarihi günün anlam ve öneminden bahsettikten sonra, “*Milliyetçi Hareket Partisinin bu konudaki temel düşüncesi, büyük Türk Milletinin ayrılmaz bir parçası olarak gördüğü Kıbrıs Türklerinin ve bağımsız devletleri olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin sonsuza kadar yaşatılması, Kıbrıs Türklerinin ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan güçlendirilmesiyle, mutlu ve müreffeh bir şekilde yaşamaları için gereken her türlü yardımın yapılmasıdır.*” demiştir.⁹²⁶

⁹¹⁸ TBMM TD., XXI. Dönem 76. Cilt 23. Birleşim 21.11.2001, 30.

⁹¹⁹ TBMM TD., XXI. Dönem 67. Cilt 119. Birleşim 18.6.2001, 181

⁹²⁰ TBMM TD., XXII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 14.11.2002, 47.

⁹²¹ TBMM TD., XXI. Dönem 67. Cilt 119. Birleşim 18.6.2001, 181

⁹²² TBMM TD., XXII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 14.11.2002, 47.

⁹²³ TBMM TD., XXII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 14.11.2002, 47.

⁹²⁴ TBMM TD., XXI. Dönem 90. Cilt 78. Birleşim 26.3.2002, 207.

⁹²⁵ TBMM TD., XXII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 14.11.2002, 56.

⁹²⁶ TBMM TD., XXI. Dönem 6. Cilt 34. Birleşim 15.7.1999, 349.

- 2000 Mali Yılı bütçesi hakkında söz almış; 57. Hükümetin yedi aylık icraatını ve bunun ekonomik ve sosyal yansımalarını, 2000 yılı ve sonrası döneme ilişkin hedef ve politikaları değerlendirmiştir. Hükümetin 1999 yılı bütçe kanunu tasarısını yasalaştırdığını, uluslararası tahkime imkân veren Anayasa değişikliği, Marmara Bölgesi Gelişme Projesi'ne ilişkin ne gibi çalışmalar yapıldığı konularına değinmiş, Hükümetin hedeflere ulaşma yönünde önemli adımlar gerçekleştirdiğini, 2000 yılı bütçesinin enflasyonla mücadele programının en önemli unsuru olduğunu söylemiştir.⁹²⁷

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının 80. yıl dönümünü ile ilgili söz almış, 23 Nisan 1920'de açılan TBMM'nin önemine değinmiş, başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, bu süreçte emeği geçen böyle bir Meclise tarihî ve millî bir derinlik kazandıran bütün üyelerine saygılarını dile getirmiştir.⁹²⁸

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin 81. kuruluş yıl dönümünü ile ilgili söz almış, *"81 yıl önce millet iradesiyle yola çıkan, bu ülkeyi ve Meclisi emanet eden Mustafa Kemal Paşayı ve onun dava arkadaşlarını, aziz şehitlerimizi ve gazilerimizi rahmet ve minnetle anıyorum"* diyerek günün anlam ve önemine değinmiştir. Ayrıca 21. yüzyılda Türkiye'nin demokratikleşme ve kalkınma sürecine değinmiştir.⁹²⁹

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 82. yıl dönümü ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı münasebetiyle söz almış, başta Cumhuriyet'imizin ve İstiklâl Savaşı'mızın baş mimarı olan Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları olmak üzere, bütün şehitlerimizi ve gazilerimizi rahmet ve minnet duygularıyla anarak günün anlam ve önemine belirten konuşma yapmıştır.⁹³⁰

2.1.4.2. Birol Büyüköztürk

Birol Büyüköztürk 24 Mayıs 1960 tarihinde Kadirli'de doğdu.⁹³¹ Babası Saim Bey, annesi Şerife Hanım'dır. İyi derecede İngilizce bilen Birol Büyüköztürk, evli ve üç çocuk babasıdır.⁹³² İlk ve ortaöğrenimini Kadirli Rasim Ünal İlkokulu ve Merkez Ortaokulunda, liseyi ise Adana Erkek Lisesinde, üniversite öğrenimini ODTÜ Makine

⁹²⁷ TBMM TD., XXI. Dönem 20. Cilt 37. Birleşim 19.12.1999, 364.

⁹²⁸ TBMM TD., XXI. Dönem 31. Cilt 85. Birleşim 23.04.2000, 503-504.

⁹²⁹ TBMM TD., XXI. Dönem 61. Cilt 89. Birleşim 23.04.2001, 8-9.

⁹³⁰ TBMM TD., XXI. Dönem 92. Cilt 90. Birleşim 23.04.2002, 664.

⁹³¹ *Birol Büyüköztürk Hal Tercümesi*, TBMM Arşivi XXI. Dönem Sicil No:3031.

⁹³² Yavuz, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-XXI. Dönem (1999-2002- III, 2697.*

Mühendisliğinde tamamladıktan sonra 1985 yılında Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu. 1985-1987 yılları arasında Hakkâri ili bulaşıcı hastalıklar şube müdürü ve sıtma bölge başkanı olarak görev yaptı. 1989-1991 yılları arasında Adana İl Sağlık müdür yardımcılığı ve Adana Numune Hastanesi başhekim yardımcılığı görevlerini yürüttü.⁹³³ Birol Büyükoztürk ayrıca; 1992-1995 yılları arasında Türk Sağlık-Sen Adana şubesi kurucu başkanlığı, Kadirli Eğitim ve Kültür Vakfı (KAVAK) Adana şubesi yönetim kurulu üyeliği⁹³⁴ ve Yüreğir Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği kurucu üyeliği yaptı.⁹³⁵ 18 Nisan 1999 Genel Seçimlerinde Osmaniye MHP milletvekili seçildi.⁹³⁶

2.1.4.2.1. Birol Büyükoztürk'ün XXI. Dönem Meclis Faaliyetleri

Birol Büyükoztürk, TBMM'de Dışişleri Komisyonu üyeliği görevini yürütmüştür.⁹³⁷ Meclis faaliyetleri arasında kanun teklifi, önerge, yazılı soru önergesi, sözlü soru önergesi, soruları ve konuşmaları bulunmaktadır.

- “*Osmaniye Milletvekili Birol Büyükoztürk ve 27 arkadaşının*”; “*Terörle Mücadele Kanunu’nun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi*”⁹³⁸ yapılan oylamaların ardından hükümsüz sayılmıştır.⁹³⁹

- “*Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu’nda değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi*”⁹⁴⁰, yapılan oylamaların ardından hükümsüz sayılmıştır.⁹⁴¹ Yine bu kanun teklifinin doğrudan gündeme alınmasına ilişkin önergesi kabul edilmiştir.⁹⁴²

- “*Birol Büyükoztürk ve 23 arkadaşının, kamu harcamalarının yerindeliğini ve etkinliğini sağlamak amacıyla, kamu harcamaları üzerindeki Parlamento denetimi*

⁹³³ *Birol Büyükoztürk Hal Tercümesi*, TBMM Arşivi XXI. Dönem Sicil No:3031.

⁹³⁴ Yavuz, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-XXI. Dönem (1999-2002)-III*, 2697.

⁹³⁵ Hasret, Yıl:20 Sayı:4792, 21.4.1999, 1.

⁹³⁶ Yavuz, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-XXI. Dönem (1999-2002)-III*, 2697.

⁹³⁷ TBMM TD., XXI. Dönem 1. Cilt 15. Birleşim 15.6.1999, 316.

⁹³⁸ TBMM TD., XXI. Dönem 80. Cilt 38. Birleşim 12.12.2001, 5.

⁹³⁹ TBMM TD., XXII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 14.11.2002, 67.

⁹⁴⁰ TBMM TD., XXI. Dönem 67. Cilt 119. Birleşim 18.6.2001, 217.

⁹⁴¹ TBMM TD., XXII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 14.11.2002, 58.

⁹⁴² TBMM TD., XXI. Dönem 74. Cilt 13. Birleşim 30.10.2001, 56-57.

*konusunda meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi*⁹⁴³ yapılan görüşmeler sonucunda hükümsüz sayılmıştır.⁹⁴⁴

- Türkiye'nin dış tanıtımında kullanılmak üzere belirlenen logoya ilişkin Turizm Bakanı'ndan,⁹⁴⁵ Vakıfbankta işine son verilen sözleşmeli personele ilişkin Devlet Bakanı'ndan (Yüksel Yalova),⁹⁴⁶ İhtisas Komisyonlarının toplantılarına ilişkin yazılı soru önergeleri bulunmaktadır.⁹⁴⁷

- Aralık ayı enflasyon oranının memur maaş artışına yansıtılmadığı iddiasına ilişkin Maliye Bakanlığına vermiş olduğu sözlü soru önergesi⁹⁴⁸ yapılan oylama sonucunda hükümsüz sayılmıştır.⁹⁴⁹

- 1999 Malî Yılı Bütçe Kanunu tasarısı ile ilgili olarak,⁹⁵⁰ Orman Bakanlığı 2000 Malî Yılı Bütçesi,⁹⁵¹ Türkiye'nin dış tanıtımında kullanılmak üzere belirlenen logoya,⁹⁵² Türkiye'nin tanıtımı amacıyla dış ülkelere gönderilen yayınlara,⁹⁵³ Vakıfbankta işine son verilen sözleşmeli personele,⁹⁵⁴ İhtisas Komisyonlarının toplantılarına ilişkin soruları bulunmaktadır.⁹⁵⁵

- Türkiye'deki değişik nedenlerle zarar gören çiftçilerin sıkıntıdan kurtulması için zorunlu tarım sigortası yapılması hakkında konuşması bulunmaktadır. Konuşmasında; çiftçilerin afet ve diğer nedenlerden dolayı karşılaştıkları sorunların büyük boyutlarda olduğuna, felaketin eşiğine gelen çiftçilerin mağduriyetlerini gidermek adına bir an önce zorunlu tarım sigortasına geçiş yapılması gerektiğine değinmiştir.⁹⁵⁶

- 2000 yılı Devlet İstatistik Enstitüsünün bütçesi hakkında söz almış; Devlet İstatistik Enstitüsünün öneminden bahsetmiş, verileri toplayıp bunlardan istatistiksel

⁹⁴³ TBMM TD., XXI. Dönem 98. Cilt 114. Birleşim 18.6.2002, 464.

⁹⁴⁴ TBMM TD., XXII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 14.11.2002, 151.

⁹⁴⁵ TBMM TD., XXI. Dönem 30. Cilt 75. Birleşim 4.4.2000, 7

⁹⁴⁶ TBMM TD., XXI. Dönem 53. Cilt 48. Birleşim 24.1.2001, 322

⁹⁴⁷ TBMM TD., XXI. Dönem 59. Cilt 84. Birleşim 13.4.2001, 570

⁹⁴⁸ TBMM TD., XXI. Dönem 98. Cilt 114. Birleşim 18.6.2002, 450.

⁹⁴⁹ TBMM TD., XXII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 14.11.2002, 111.

⁹⁵⁰ TBMM TD., XXI. Dönem 4. Cilt 23. Birleşim 26.6.1999, 271.

⁹⁵¹ TBMM TD., XXI. Dönem 21. Cilt 42. Birleşim 24.12.1999, 729.

⁹⁵² TBMM TD., XXI. Dönem 31. Cilt 86. Birleşim 25.4.2000, 686-687.

⁹⁵³ TBMM TD., XXI. Dönem 41. Cilt 1. Birleşim 1.10.2000, 278-281.

⁹⁵⁴ TBMM TD., XXI. Dönem 56. Cilt 66. Birleşim 28.2.2001, 390.

⁹⁵⁵ TBMM TD., XXI. Dönem 64. Cilt 107. Birleşim 23.5.2001, 641-642.

⁹⁵⁶ TBMM TD., XXI. Dönem 9. Cilt 48. Birleşim 12.8.1999, 441-442.

bilgi sağlayıp, ayrıca, yorum ve analiz yaparak kullanıma sunan Devlet İstatistik Enstitüsünün bilgisayar görevi yaptığına değinmiştir.⁹⁵⁷

- Turizm Bakanlığının Türkiye'nin tanıtımında kullanacağı logoya ilişkin gündem dışı konuşmasında; logonun, tanıtılması amaçlanan ülkenin öz değerlerini özetleyebilmesi, kısaca, amacına uygun olabilmesi için, “*ülke adının logoya, o ülkenin ulusal dilinde ya da resmî dilinde yazılması gerekir*” diyerek, logonun Türkiye'yi temsil ettiğini belirterek bu amaçla logonun bir an evvel düzeltilmesi gerektiğini söylemiştir.⁹⁵⁸

- “*Türk Ticaret Bankasının Satışı İhalesi ile İlgili Olarak Ortaya Atılan Yolsuzluk İddiaları Konusunda Gerekli Tedbirleri Almayarak Görevlerini Kötüye Kullandıkları İddiası*” ile verilen önerge hakkında söz almış, Eski Devlet Bakanı Güneş Taner ve Eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz'ın Yüce Divana sevk edilmemesi konusunda fikrini söylemiştir.⁹⁵⁹

- Ulaştırma Bakanlığı bütçesiyle ilgili söz alarak demir yolu ulaşımının önemine değinmiş, Devlet Demiryollarıyla ilgili projelere hız verilmesi gerektiği, demir yolu sistemindeki finans darboğazının aşılması, yeni örgütsel yapı ve işleyişe imkân tanıyan demir yolu kanunu çıkarılması gerektiğine değinmiştir. Ayrıca deniz yolu-demir yolu kombine taşıma sisteminin geliştirilmesi yönünde gerekli önlemler alınması gerektiğini belirtmiştir.⁹⁶⁰

- Dışişleri Bakanlığı bütçesi ile ilgili söz almış, Türkiye'nin dış politika sorunlarına değinmiş, Türkiye'nin yeni bir birliğin oluşma ihtimalinin mimarı olabileceğini söylemiştir.⁹⁶¹

- Devlet İstatistik Enstitüsü, Danıştay Başkanlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü bütçeleriyle ilgili olarak söz almış, dış ticarete ekonomik ilişkilerin sağlanması konusunda ithalat ve ihracatın önemine değinmiş, istatistiksel verilerin iyi analiz edilmesi gerektiğini söylemiştir.⁹⁶²

⁹⁵⁷ TBMM TD., XXI. Dönem 21. Cilt 39. Birleşim 21.12.1999, 169-171.

⁹⁵⁸ TBMM TD., XXI. Dönem 32. Cilt 92. Birleşim 10.5.2000, 313-314.

⁹⁵⁹ TBMM TD., XXI. Dönem 36. Cilt 115. Birleşim 22.6.2000, 192.

⁹⁶⁰ TBMM TD., XXI. Dönem 49. Cilt 32. Birleşim 15.12.2000, 483.

⁹⁶¹ TBMM TD., XXI. Dönem 50. Cilt 35. Birleşim 18.12.2000, 400.

⁹⁶² TBMM TD., XXI. Dönem 78. Cilt 32. Birleşim 6.12.2001, 371-372.

- Osmaniye Milletvekili Şükrü Ünal'ın, Osmaniye'de üniversite kurulması ile ilgili vermiş olduğu kanun teklifi üzerine söz almış, üniversite kurulması ile ilgili yapılan çalışma için teşekkürlerini sunmuştur.⁹⁶³

2.1.4.3. Mehmet Kundakçı

Mehmet Kundakçı 8 Kasım 1957 tarihinde Osmaniye'de doğdu. Babası Salih Bey, annesi İsmetiye Hanım'dır. Evli ve üç çocuk sahibidir. Az derecede İngilizce ve Almanca dillerini bilmektedir.⁹⁶⁴ İskenderun Atatürk Lisesi⁹⁶⁵ ve Gazi Üniversitesi Turizm Ticaret Fakültesi Turizm İşletmeciliği bölümünden mezun oldu.⁹⁶⁶ Serbest ticaretle uğraşan Kundakçı⁹⁶⁷ aynı zamanda Osmaniye Milliyetçi Hareket Partisi ilçe başkanlığı görevini yürüttü. 18 Nisan 1999 Genel Seçimleri'nde Osmaniye MHP milletvekili seçildi.⁹⁶⁸

2.1.4.3.1. Mehmet Kundakçı'nın XXI. Dönem Meclis Faaliyetleri

Mehmet Kundakçı, TBMM'de Anayasa Komisyonu üyeliği görevini yürütmüştür.⁹⁶⁹ Meclis faaliyetleri arasında konuşmaları bulunmaktadır.

- “Yasa Dışı Örgütlerle ve Mensuplarıyla Birlikte Hareket Ettikleri, Örgüt Mensuplarının İşledikleri Suçların Ortaya Çıkarılmasını Engelledikleri ve Suçluları Himaye Ettikleri, Devlet İhalelerinde Çetelerle İşbirliği Yaptıkları, Hükümetin Çeteler ve Mafya ile Mücadelede İzlediği Politikanın Başarıya Ulaşmasını Engelleyerek Görevlerini Kötüye Kullandıkları ve Bu Eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 230, 240, 296 ve 314 üncü Maddelerine Uyduğu İddiasıyla Bayındırlık ve İskân Eski Bakanı Yaşar Topçu Hakkında” verilen önerge ile ilgili söz alarak Yaşar Topçu Bey'in Yüce Divana gitmesine gerek olmadığını söylemiştir.⁹⁷⁰

- “Türk Ceza Kanununun 230, 240, 296 ve 314 üncü Maddelerine Uyduğu İddiasıyla Eski Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz” ile ilgili verilen önerge hakkında söz alarak; “Sayın Mesut Yılmaz'ın bunca tecrübesine rağmen bu tür kirli ilişkilerde, bilerek, bilmeyerek, varlığını onun adına kabul etmiyorum ve o sebepten dolayı da, Yüce Divanda yargılanması ve hukuk önünde aklanması

⁹⁶³ TBMM TD., XXI. Dönem 72. Cilt 10. Birleşim 23.10.2001, 385.

⁹⁶⁴ Yavuz, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-XXI. Dönem (1999-2002)-III*, 2698.

⁹⁶⁵ Mehmet Kundakçı Hal Tercümesi, TBMM Arşivi XXI. Dönem Sicil No:3032.

⁹⁶⁶ Hasret, Yıl:20 Sayı:4792, 21.4.1999, 1.

⁹⁶⁷ Hasret, Yıl:20 Sayı:4792, 21.4.1999, 1.

⁹⁶⁸ Hasret, Yıl:20 Sayı:4792, 21.4.1999, 1.

⁹⁶⁹ TBMM TD., XXI. Dönem 1. Cilt 13. Birleşim 9.6.1999, 266.

⁹⁷⁰ TBMM TD., XXI. Dönem 36. Cilt 115. Birleşim 22.6.2000, 165.

*gerektiği kanaatindeyim; 230 ve 240 ıncı maddelerden Yüce Divanda yargılanması kararındayım.” demiştir.*⁹⁷¹

- “*Türk Ceza Kanununun 230,240,296 ve 314 üncü Maddelerine Uyduğu İddiasıyla Eski Devlet Bakanı Eyüp Aşık hakkında*” verilen önerge ile ilgili söz alarak; “*Sayın Eyüp Aşık'ın Yüce Divana gönderilmesi kararımı bildiriyorum.*”

Diyerek Türk Ceza Kanunu’nun 230, 240 ve 296. maddeleri kapsamında Yüce Divanda yargılanması gerektiği kanaatinde olduğunu söylemiştir.⁹⁷²

2.1.4.4. Şükrü Ünal

Şükrü Ünal 1 Mayıs 1954 tarihinde Osmaniye'nin Çona köyünde doğdu. Babası İbrahim Hakkı Bey, annesi Selver Hanım'dır. Eğitimci ve tüccar olan Şükrü Ünal,⁹⁷³ evli ve altı çocuk sahibidir. Öğrenimini Osmaniye Yedi Ocak İlkokulu, Osmaniye İmam Hatip Lisesi ve Atatürk Üniversitesi İslamî İlimler Fakültesi Tefsir-Hadis bölümünde tamamladı. Adıyaman Lisesi ve Osmaniye İmam Hatip Lisesinde öğretmen ve idareci olarak görev yaptı. 1985 yılında öğretmenlik mesleğinden ayrılarak Kahire Nil Dil Merkezinde Arapça kurslarına katıldı.⁹⁷⁴ Serbest ticaretle uğraşan Ünal, aynı zamanda Osmaniye/Kadirli Engelli Çocuklar Eğitim ve Koruma Dernekleri ve Okulları kuruculuğu, Ünallar A.Ş. ve OSİMPAŞ'ın kuruculuğunu ve yöneticiliğini yaptı. Çeşitli gazete ve dergilerde araştırma yazıları ve şiirleri yayımlanan Ünal'ın, engelli çocuklarla ilgili “*Karanfiller Kırılınca*” isimli bir kitabı mevcuttur. 18 Nisan 1999 genel seçimlerinde Fazilet Partisinden milletvekili seçildi. Fazilet Partisinin kapatılması üzerine, yeni kurulan AK Parti’nin kurucu üyeleri içinde yer aldı. 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde Osmaniye AK Parti milletvekili seçildi.⁹⁷⁵

2.1.4.4.1. Şükrü Ünal'ın XXI. Dönem Meclis Faaliyetleri

Şükrü Ünal XXI. Dönem Mecliste Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabi Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesi olarak görev aldı.⁹⁷⁶ Dönem içerisinde en aktif milletvekilidir. Meclis faaliyetleri içerisinde önerge,

⁹⁷¹ TBMM TD., XXI. Dönem 36. Cilt 115. Birleşim 22.6.2000, 171.

⁹⁷² TBMM TD., XXI. Dönem 36. Cilt 115. Birleşim 22.6.2000, 167.

⁹⁷³ Yavuz, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-XXI. Dönem (1999-2002)-III*, 2699.

⁹⁷⁴ *Şükrü Ünal Hal Tercümesi*, TBMM Arşivi XXI. Dönem Sicil No:3033.

⁹⁷⁵ Yavuz, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-XXI. Dönem (1999-2002)-III*, 2699-2700.

⁹⁷⁶ TBMM TD., XXI. Dönem 1. Cilt 15. Birleşim 15.6.1999, 322.

kanun teklifi, yazılı soru önergesi, sözlü soru önergesi, soru ve konuşmaları bulunmaktadır.

- Osmaniye Milletvekili Şükrü Ünal'ın; *“Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun ile 78 ve 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi”*⁹⁷⁷ hükümsüz sayılmıştır.⁹⁷⁸ Yine bu kanun teklifinin doğrudan gündeme alınmasına ilişkin önerge ile ilgili söz almış, Osmaniye'de üniversite kurulması ile ilgili teklifinin gerçekleşmesi talebinde bulunmuştur.⁹⁷⁹

- *“Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, Finansman Kanunu ile 4306 ve 4481 Sayılı Kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısının”* 11. maddesinin; 4481 sayılı kanunun 15. maddesinde yer alan *“31.12.2000”* tarihini *“31.12.2001”* olarak değiştirilmesini teklif etmiş, yapılan oylama sonucu önerge reddedilmiştir.⁹⁸⁰

- Ankara'da irticai ve bölücü faaliyette bulunan öğretmenlerin listesinin çıkarıldığı iddialarına,⁹⁸¹ H.Ü. Ev Ekonomisi Yüksekokulu mezunlarının öğretmenliğe alınmamasına,⁹⁸² Erzurum merkez ilçelerinde ve köylerindeki tuvaletsiz okul sayısına,⁹⁸³ Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih bölümü öğrencilerine pedagojik formasyon verilmemesine,⁹⁸⁴ İnönü Üniversitesi Darende İlahiyat Fakültesinin 2001 ÖSS kılavuzundan çıkarıldığı iddialarına,⁹⁸⁵ bazı okul kütüphanelerindeki dinî kitapların imha edildiği iddiasına ilişkin Millî Eğitim Bakanı'ndan,⁹⁸⁶ Kafkaslar'a yönelik dış politikaya ilişkin Dışişleri Bakanı'ndan,⁹⁸⁷ Ziraat Bankasına kredi borcu olan çiftçilere ilişkin Devlet Bakanı'ndan (Recep Önal),⁹⁸⁸ engellilerin ve ailelerinin vergi indiriminden yararlanmalarına ilişkin Devlet Bakanı'ndan (Şuayip Üşenmez),⁹⁸⁹ engellilerin askerlikten muaf tutulmalarına ilişkin Millî Savunma Bakanı'ndan,⁹⁹⁰ Bağ-Kur çalışanları ve emeklilerinin maaşlarından yapılan

⁹⁷⁷ TBMM TD., XXI. Dönem 55. Cilt 60. Birleşim 16.2.2001, 228.

⁹⁷⁸ TBMM TD., XXII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 14.11.2002, 58.

⁹⁷⁹ TBMM TD., XXI. Dönem 72. Cilt 10. Birleşim 23.10.2001, 383-384.

⁹⁸⁰ TBMM TD., XXI. Dönem 46. Cilt 20. Birleşim 23.11.2000, 58.

⁹⁸¹ TBMM TD., XXI. Dönem 11. Cilt 54. Birleşim 18.10.1999, 22.

⁹⁸² TBMM TD., XXI. Dönem 41. Cilt 4. Birleşim 18.10.2000, 554.

⁹⁸³ TBMM TD., XXI. Dönem 96. Cilt 105. Birleşim 28.5.2002, 298.

⁹⁸⁴ TBMM TD., XXI. Dönem 58. Cilt 76. Birleşim 29.3.2001, 7.

⁹⁸⁵ TBMM TD., XXI. Dönem 67. Cilt 120. Birleşim 19.6.2001, 121.

⁹⁸⁶ TBMM TD., XXI. Dönem 89. Cilt 76. Birleşim 20.3.2002, 319.

⁹⁸⁷ TBMM TD., XXI. Dönem 14. Cilt 7. Birleşim 14.10.1999, 5.

⁹⁸⁸ TBMM TD., XXI. Dönem 24. Cilt 51. Birleşim 25.1.2000, 9.

⁹⁸⁹ TBMM TD., XXI. Dönem 27. Cilt 63. Birleşim 29.2.2000, 240.

⁹⁹⁰ TBMM TD., XXI. Dönem 28. Cilt 66. Birleşim 7.3.2000, 10.

kesintilere,⁹⁹¹ SSK'luların özürlü çocuklarının özel eğitimlerine ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'ndan,⁹⁹² silah taşıma ruhsatı alma hakkı bulunan oda yöneticilerine,⁹⁹³ günlük bir gazetede yer alan "turiste başörtü eziyeti" adlı yazıya ilişkin İçişleri Bakanı⁹⁹⁴ ve Ulaştırma Bakanı Enis Öksüz'den,⁹⁹⁵ kamu görevlilerinin özel hayatlarını düzenleyen bir kanun veya yönetmelik olup olmadığına ilişkin Başbakan'dan,⁹⁹⁶ belediyelere yapılan araç yardımlarına ilişkin Çevre Bakanı'ndan,⁹⁹⁷ özürülülerin futbol faaliyetlerinin durdurulmasının nedenine ilişkin Devlet Bakanı'ndan (Fikret Ünlü),⁹⁹⁸ Türk Hava Kurumu personeline ve Türk Hava Kurumunun gelirlerine, borçlarına ve faaliyetlerine,⁹⁹⁹ devlet memurluğu sınavına,¹⁰⁰⁰ muhtarların maaşlarına ilişkin Başbakan'dan,¹⁰⁰¹ 2001 yılında tahsil edilemeyen vergi miktarına ve işini terk eden mükellef sayısına ilişkin Maliye Bakanı'ndan¹⁰⁰² yazılı soru önergeleri ve ayrıca bu konularda soruları bulunmaktadır.

- Ayrıca 1999 Malî Yılı Bütçesi ile ilgili olarak Devlet Bakanı Hasan Gemici'ye,¹⁰⁰³ Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'e,¹⁰⁰⁴ Orman Bakanı Nami Çağan'a¹⁰⁰⁵ ve İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'a soru yöneltmiştir.¹⁰⁰⁶

- Engelli çocukların eğitim problemlerine ilişkin gündem dışı konuşmasında; okullarda uzman yetersizliği olduğunu, engelli çocukların eğitimi konusunda gerek Başbakanlığın gerekse ilgili Bakanlıkların hassasiyetle üzerlerinde durmaları gerektiğini ayrıca medya, gazete ve televizyon programcılarının engelli çocukların eğitimiyle ilgili halkın onlara nasıl yaklaşması, diğer çocukların onları nasıl kucaklaması gerektiği konularıyla ilgili programlar yapmalarını ve insanların, engelli çocukların eğitimi konusunda duyarlı hâle getirilmeleri gerektiğini söylemiştir.¹⁰⁰⁷

⁹⁹¹ TBMM TD., XXI. Dönem 42. Cilt 9. Birleşim 31.10.2000, 76.

⁹⁹² TBMM TD., XXI. Dönem 91. Cilt 85. Birleşim 10.4.2002, 599.

⁹⁹³ TBMM TD., XXI. Dönem 42. Cilt 9. Birleşim 31.10.2000, 76.

⁹⁹⁴ TBMM TD., XXI. Dönem 42. Cilt 9. Birleşim 31.10.2000, 76.

⁹⁹⁵ TBMM TD., XXI. Dönem 41. Cilt 6. Birleşim 24.10.2000, s.732-733.

⁹⁹⁶ TBMM TD., XXI. Dönem 45. Cilt 18. Birleşim 21.11.2000, 312.

⁹⁹⁷ TBMM TD., XXI. Dönem 91. Cilt 85. Birleşim 10.4.2002, 599.

⁹⁹⁸ TBMM TD., XXI. Dönem 94. Cilt 96. Birleşim 7.5.2002, 274.

⁹⁹⁹ TBMM TD., XXI. Dönem 95. Cilt 100. Birleşim 15.5.2002, 339.

¹⁰⁰⁰ TBMM TD., XXI. Dönem 22. Cilt 44. Birleşim 26.12.1999, 232.

¹⁰⁰¹ TBMM TD., XXI. Dönem 97. Cilt 111. Birleşim 11.6.2002, 558.

¹⁰⁰² TBMM TD., XXI. Dönem 101. Cilt 121. Birleşim 29.7.2002, 14.

¹⁰⁰³ TBMM TD., XXI. Dönem 4. Cilt 22. Birleşim 25.6.1999, 161

¹⁰⁰⁴ TBMM TD., XXI. Dönem 4. Cilt 23. Birleşim 26.6.1999, 270.

¹⁰⁰⁵ TBMM TD., XXI. Dönem 4. Cilt 23. Birleşim 26.6.1999, 313.

¹⁰⁰⁶ TBMM TD., XXI. Dönem 4. Cilt 24. Birleşim 27.6.1999, 421.

¹⁰⁰⁷ TBMM TD., XXI. Dönem 6. Cilt 33. Birleşim 14.7.1999, 272.

- “*Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Hükümeti arasında Karadeniz’deki deniz alanlarından sorumlu yetkili makamların iş birliğine dair anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı*” üzerinde konuşması bulunmaktadır. Konuşmasında Ukrayna ile ticari ilişkilerin dış politika açısından büyük önem arz edeceğine değinmiş anlaşmanın hayırlı olmasını temenni etmiştir. Yapılan oylama sonucunda tasarı kanunlaşmıştır.¹⁰⁰⁸

- “*161 sıra sayılı kanun tasarısının*” 5. maddesi ile ilgili; insanların suç işlemeyecek şekilde eğitilmesi gerektiğini, devletine milletine bağlı insanların basit meselelerden dolayı devletiyle karşı karşıya getirilmemesi gerektiğini söylemiştir.¹⁰⁰⁹

- Türkiye Akreditasyon Konseyi kuruluş ve görevleri hakkında kanun teklifinin 4 ve 5. maddesi ile ilgili; bu teklifin bir an evvel kanunlaşması ve ekonomiye hizmet etmesi taleplerinde bulunmuştur. Yapılan oylama sonucunda maddeler kabul edilmiştir.¹⁰¹⁰

- 217 sıra sayılı kanun tasarısı hakkında; denizciliğe önem verilmesi, gemi taşımacılığı ve gemi adamı yetiştirmenin önemine değinmiş bu kanunun kabul edilmesinin ülkemize fayda ve yarar sağlayacağını söylemiştir.¹⁰¹¹

- 293 sıra sayılı Bankalar Kanunu’nda değişiklik yapılmasına ilişkin kanun tasarısının 13. maddesi üzerinde söz almış; banka ve müşteri arasında ilişkinin gizli olması gerektiği, bu gizliliğin ortaya çıkması durumunda gereken cezaların verilmesinin ticari ilişkiler açısından güven arz edeceğini vurgulamış ve maddenin kabul edilmesini partisi adına talep etmiştir.¹⁰¹²

- “*Denizlerde ve yurt yüzeyinde görülen patlayıcı madde ve şüpheli cisimlere uygulanacak esaslara ilişkin kanun*” tasarısının 1. maddesi hakkında söz almış; patlayıcıların zararlarından bahsederek halkın zarar görmesini engellemek için kanun tasarısının kabul edilmesi gerektiğini söylemiştir. Yapılan oylama sonucu 1. madde kabul edilmiştir.¹⁰¹³

¹⁰⁰⁸ TBMM TD., XXI. Dönem 8. Cilt 45. Birleşim 5.8.1999, 491.

¹⁰⁰⁹ TBMM TD., XXI. Dönem 12. Cilt 59. Birleşim 27.8.1999, 408.

¹⁰¹⁰ TBMM TD., XXI. Dönem 14. Cilt 9. Birleşim 20.10.1999, 202.

¹⁰¹¹ TBMM TD., XXI. Dönem 19. Cilt 35. Birleşim 16.12.1999, 570.

¹⁰¹² TBMM TD., XXI. Dönem 20. Cilt 36. Birleşim 17.12.1999, 52.

¹⁰¹³ TBMM TD., XXI. Dönem 27. Cilt 61. Birleşim 23.2.2000, 58.

- “Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti arasında mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi hakkında sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun” tasarısı hakkında söz almış; mısır üretiminin önemine değinmiş kanunun kabulüyle mısır yatırım yapan esnaf ve tüccarın önünün açılacağına ve ticari ilişkilerin artacağına değinmiştir. Yapılan oylama sonucunda kanun tasarısı kabul edilmiş ve kanunlaşmıştır.¹⁰¹⁴

- 367 sıra sayılı organize sanayi bölgeleri kanun tasarısı hakkında; bölgenin kalkınması açısından organize sanayi bölgelerinin öneminden bahsetmiştir.¹⁰¹⁵

- Engelliler Haftası münasebetiyle yaptığı gündem dışı konuşmasında; engellilerimizin istihdamı, eğitimi ve rehabilitasyonu konularına ve uzman öğretmenin bulunmaması gibi problemlere, askerlik çağına gelmiş engelli gençlerin problemlerinin çözümlenmesine, devlet ve toplum olarak engelli ve engellilerin ailelerine sosyal hayatlarında, eğitim ve iş alanlarında kolaylıklar sağlanması gerektiğine değinmiştir. Devlet Bakanı Şuayip Üşenmez cevabında; 57. Cumhuriyet Hükümetinin, bakanlarının ve kendinin önem verdiği bu konuda, bütün engellilerin meselelerini gündeme getirerek, onu tartışmak, çözüm yollarını aramak ve çözüm yollarıyla birlikte gereken neyse onun yapılabilmesi için, Birinci Özürlüler Şûrası gerçekleştirildiğini, tüm engellilerimizin meselelerini gündeme getirmek suretiyle bir kanun tasarısı taslağını hazırladıklarını bu taslağın engellilerin bekledikleri konulara deva olacağını söylemiştir.¹⁰¹⁶

- “Orman Kanunu” ile ilgili; ormanlarımızın yok olmasını önleyecek her türlü tedbirin alınması gerektiğini savunmuştur. Tabiat varlıklarının, çiçeklerimizin, bitkilerin, av hayvanlarının korunması noktasında da gereken tedbirlerin alınması gerektiğine değinmiş ve kanun tasarısının kabul edilmesini savunmuştur. Yapılan oylama sonucunda tasarı kabul edilmiş ve kanunlaşmıştır.¹⁰¹⁷

- “Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri hakkında kanun” tasarısının 3. maddesi ile ilgili, kooperatiflerin durumundan bahsetmiş, bu tasarıyla birlikte çiftçilerin Tarım Kredi Kooperatiflerine olan borç problemlerinin çözüleceğine değinmiştir.¹⁰¹⁸

¹⁰¹⁴ TBMM TD., XXI. Dönem 30. Cilt 75. Birleşim 4.4.2000, 47-49.

¹⁰¹⁵ TBMM TD., XXI. Dönem 30. Cilt 78. Birleşim 11.4.2000, 475-478.

¹⁰¹⁶ TBMM TD., XXI. Dönem 32. Cilt 93. Birleşim 11.5.2000, 383-387.

¹⁰¹⁷ TBMM TD., XXI. Dönem 33. Cilt 98. Birleşim 24.5.2000, 283-284.

¹⁰¹⁸ TBMM TD., XXI. Dönem 33. Cilt 100. Birleşim 26.5.2000, 448.

- “368 sıra sayılı tasarı” hakkında; esnaf ve tüccarların sıkıntılarına değinmiş, esnaf ve tüccarlara gereken desteğin verilmesi gerektiğini, Esnaf ve Sanatkârlar Genel Müdürlüğü kurulmasını amaçlayan bu yasa tasarısının hayırlı olması temennisinde bulunmuştur.¹⁰¹⁹

- Esnaf ve Sanatkârlar Genel Müdürlüğü adı altında yeni bir birim oluşturulması hakkında 368 sıra sayılı kanun tasarısının 4. maddesi üzerinde söz almış, küçük esnaf ve sanatkârın zor durumda olduğundan bu tasarının kanunlaştığı takdirde ülke, esnaf ve sanayicinin üzerindeki vergi yükünün hafifleyeceğini, hayatlarını daha rahat devam ettirebileceklerini söylemiştir. Yapılan oylama sonucunda 4. madde kabul edilmiştir.¹⁰²⁰

- “503 sıra sayılı tasarı” hakkında; gerçekleştirilecek olan boru hatlarıyla Türkiye'nin yeni bir ticari imkâna kavuşacağını vurgulamış, petrolün boru hatlarıyla taşınmasına ait bu kanun tasarının kanunlaşmasıyla beraber, ülkemize kazandırılacak olan yeni boru hatlarının yararlarına değinmiştir. Yapılan düzeltmeyle madde kabul edilmiştir.¹⁰²¹

- “Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi hakkında kanun tasarısı” ile ilgili olarak söz almış, Çiftçilerin Ziraat Bankasına olan borçlarına ve bu borçlardan dolayı hapse girdiklerine değinmiştir.¹⁰²²

- 24 Kasım Öğretmenler Günü münasebetiyle söz alarak, Millî Eğitimde çalışan öğretmenlerin başörtüsü ve ailevî yaşantıları sebebiyle rencide edildiklerini, bazılarının stajyerliğinin kaldırılmadığını, bir kısmının şehirden şehre, okuldan okula sürülerek cezalandırıldığını söylemiş, gelecek yıllarda bu hadiselerin yaşanmaması temennisinde bulunmuştur.¹⁰²³

- “Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununun” 2. maddesi üzerinde söz almış, eğitim sorunlarına değinmiş, yükseköğretim kurumlarının temel sorunlarının

¹⁰¹⁹ TBMM TD., XXI. Dönem 35. Cilt 109. Birleşim 13.6.2000, 174-177.

¹⁰²⁰ TBMM TD., XXI. Dönem 35. Cilt 110. Birleşim 14.6.2000, 311-312.

¹⁰²¹ TBMM TD., XXI. Dönem 37. Cilt 116. Birleşim 23.6.2000, 25-26.

¹⁰²² TBMM TD., XXI. Dönem 45. Cilt 16. Birleşim 15.11.2000, 31-33.

¹⁰²³ TBMM TD., XXI. Dönem 46. Cilt 20. Birleşim 23.11.2000, 14.

çözülmesi gerektiği, finans kaynaklarının genişletilmesi üniversitelerin idarî, malî ve bilimsel özerkliklerinin güçlendirilmesi gerektiğini savunmuştur.¹⁰²⁴

- 418 sıra sayılı Hayvan Islahı Kanunu tasarısının 11. maddesi ile ilgili; çiftçilerin sorunlarına değinerek, maddede yer alan suni tohumlamayla çiftçilere verimli hayvan ırkının sağlanması ve hayvanlara bulaşan hastalıkların önlenmesi açısından fayda sağlayacak konulara değinmiştir.¹⁰²⁵

- 636 sıra sayılı Şeker Kanunu tasarısının 8. maddesi ile ilgili; şeker pancarı üreten çiftçilerin sorunlarına değinmiş ve şeker fabrikalarının özelleştirilmesinden bahsetmiştir.¹⁰²⁶

- “626 sayılı Kanun Hükmünde Kararname”’nin ek 7. maddesi ile ilgili; Başbakanlık teşkilatı içinde ana hizmet birimi olarak insan hakları başkanlığı oluşturulmasından, oluşturulacak insan hakları başkanlığının daha etkin, daha verimli faaliyetler yürüteceği temennisinde ve insan haklarının ihlal edilmediği bir kanun olması dileğinde bulunmuştur. Görüşmeler sonucunda 7. madde kabul edilmiştir.¹⁰²⁷

- “438 sıra sayılı kanun tasarısının” 1. maddesi hakkında söz almış, kaliteli ve verimli eğitime değinerek, polislik öncesi eğitim süresinin uzatılmasının emniyet teşkilatını daha sağlıklı bir yapıya kavuşturacağını söylemiştir.¹⁰²⁸

- 651 sıra sayılı doğal gaz piyasası kanun tasarısının 16. maddesi hakkında; Türkiye'nin elektrik enerjisinin %35'ini doğal gazdan karşıladığını, Türkiye'nin bu enerji kaynağıyla dışa bağımlı bir ekonomik sürece girdiğini ve doğal gazın özelleştirilmesi ile tüm vatandaşların elektrik, enerji gibi kamu hizmetlerinden yararlanmalarının tehdit unsuru yaratacağını söylemiştir. Görüşmeler sonucunda 16. madde kabul edilmiştir.¹⁰²⁹

- 653 sıra sayılı Kamulaştırma Kanunu’nda değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısının 18. maddesi ile ilgili; Kamulaştırma Kanunu tasarısına getirilen satın alma, mahkemenin bedel belirlemesi, temyiz yolu, ödeneğin yeterli olmadığı dönemde

¹⁰²⁴ TBMM TD., XXI. Dönem 51. Cilt 40. Birleşim 4.1.2001, 682.

¹⁰²⁵ TBMM TD., XXI. Dönem 56. Cilt 66. Birleşim 28.2.2001, 337.

¹⁰²⁶ TBMM TD., XXI. Dönem 58. Cilt 78. Birleşim 4.4.2001, 312-313.

¹⁰²⁷ TBMM TD., XXI. Dönem 59. Cilt 83. Birleşim 12.4.2001, 447.

¹⁰²⁸ TBMM TD., XXI. Dönem 59. Cilt 84. Birleşim 13.4.2001, 589.

¹⁰²⁹ TBMM TD., XXI. Dönem 60. Cilt 86. Birleşim 18.4.2001, 253.

kamulaştırmanın yapılmaması gibi değişikliklerin, vatandaşla devleti barıştıracak yönünde görüşlerini dile getirmiştir. Madde kabul edilmiştir.¹⁰³⁰

- “491 sıra sayılı kanun tasarısı” üzerinde söz almış, yapılan iş birliği anlaşmasının sadece kâğıt üzerinde kalmamasına ticari ilişkilerle birlikte dostluk ilişkilerinin de geliştirilmesi gerektiğine değinmiştir.¹⁰³¹

- “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Basın Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanunu’nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısının” 17. maddesinin 1.ek maddesi hakkında söz almış, Türkiye’de fikir, düşünce hürriyetinin olması gerektiğini savunmuştur.¹⁰³²

- “204 sıra sayılı” kanun tasarısı hakkında; dostluk, kardeşlik ilişkilerini daha da geliştirmek amacıyla, karşılıklı saygı, eşitlik ve yararlılık ilkelerine dayalı 9 Temmuz 1995 tarihinde yapılan anlaşma ile ilişkilerin siyasi ve ticari alanda daha iyi aşamalara getirileceği dileğinde bulunmuştur.¹⁰³³

- Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 2002 yılı bütçesi ile ilgili söz almış, ülkenin en büyük sorunlarından birinin işsizlik olduğuna, fabrikaların kapandığına ve kötü giden ekonominin düzeltilmesi gerektiğine değinmiştir.¹⁰³⁴

- “786 sıra sayılı kanunu tasarısı”nın 4. maddesi üzerinde; 4. maddede tutukevlerinde çalışan personelin eğitimi için kurulması düşünülen eğitim merkezlerinin görevlerinden bahsetmiş, ceza ve infaz kurumlarında görevli personelin eğitiminin gerekliliğine değinmiştir.¹⁰³⁵

- 870 sıra sayılı kanun tasarısının 12. maddesi ile ilgili söz almış, bir kısım mallardan alınacak vergilerin oranlarını artırma ve eksiltme yönünde Bakanlar Kuruluna yetki verilmesi gerektiği, artan vergilerden dolayı çiftçi esnaf, tüccar ve sanayicilerin zor duruma düştüğüne değinmiştir.¹⁰³⁶

¹⁰³⁰ TBMM TD., XXI. Dönem 61. Cilt 90. Birleşim 24.4.2001, 58.

¹⁰³¹ TBMM TD., XXI. Dönem 61. Cilt 92. Birleşim 26.4.2001, 448.

¹⁰³² TBMM TD., XXI. Dönem 65. Cilt 110. Birleşim 30.5.2001, 128-129.

¹⁰³³ TBMM TD., XXI. Dönem 72. Cilt 9. Birleşim 18.10.2001, 230.

¹⁰³⁴ TBMM TD., XXI. Dönem 78. Cilt 33. Birleşim 7.12.2001, 587.

¹⁰³⁵ TBMM TD., XXI. Dönem 87. Cilt 69. Birleşim 5.3.2002, 723.

¹⁰³⁶ TBMM TD., XXI. Dönem 97. Cilt 110. Birleşim 6.6.2002, 378.

- 870 sıra sayılı kanun tasarısının 14. maddesinde yer alan yapılan zamlardan bahsederek, vergi verecek insanların zor durumda olduğuna değinmiştir.¹⁰³⁷

- “Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesine ilişkin ihtiyarî protokolün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısının” geneli üzerine söz almış; toplumda kadınlara verilecek haklarla gelişmiş ülkeler seviyesine çıkacağımıza ayrıca toplumdaki kadının yeri ve önemine değinmiştir.¹⁰³⁸

- “Osmaniye ilindeki orman köylülerinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa’nın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin” önergesi hükümsüz sayılmıştır.¹⁰³⁹

- “Osmaniye ilindeki yer fıstığı üretiminin ve üreticilerinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa’nın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca Meclis araştırması açılmasına ilişkin” önergesi¹⁰⁴⁰ hükümsüz sayılmıştır.¹⁰⁴¹

- “Osmaniye ilinin turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve sorunlarının tespiti ile çözüm yollarının araştırılması amacıyla Anayasa’nın 98, İçtüzüğü’nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin” önergesi¹⁰⁴² hükümsüz sayılmıştır.¹⁰⁴³

- Osmaniye'nin Düziçi ilçesinde sulama amaçlı kullanılan kuyuların kapalı olmasından doğan zararlara¹⁰⁴⁴ ve Osmaniye-Düziçi Ovası’nı sulayan pompaj kuyularının yeniden işletilmesine yönelik bir çalışma olup olmadığına ilişkin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı ve Başbakan Yardımcısı’ndan,¹⁰⁴⁵ Osmaniye ili Düziçi ilçesinde sulama kuyularının elektriklerinin borç nedeniyle kesilmesine,¹⁰⁴⁶ Adana ve Osmaniye illerinde mısır bodur hastalığından zarar gören çiftçilere ilişkin Tarım ve

¹⁰³⁷ TBMM TD., XXI. Dönem 97. Cilt 109. Birleşim 5.6.2002, 347.

¹⁰³⁸ TBMM TD., XXI. Dönem 101. Cilt 122. Birleşim 30.7.2002, 259.

¹⁰³⁹ TBMM TD., XXII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 14.11.2002, 142.

¹⁰⁴⁰ TBMM TD., XXI. Dönem 59. Cilt 84. Birleşim 13.4.2001, 570.

¹⁰⁴¹ TBMM TD., XXII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 14.11.2002, 142.

¹⁰⁴² TBMM TD., XXI. Dönem 65. Cilt 112. Birleşim 31.5.2001, 267.

¹⁰⁴³ TBMM TD., XXII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 14.11.2002, 143.

¹⁰⁴⁴ TBMM TD., XXI. Dönem 11. Cilt 54. Birleşim 18.10.1999, 23.

¹⁰⁴⁵ TBMM TD., XXI. Dönem 100. Cilt 120. Birleşim 22.7.2002, 417-418.

¹⁰⁴⁶ TBMM TD., XXI. Dönem 13. Cilt 5. Birleşim 12.10.1999, 484.

Köyışleri Bakanı'ndan,¹⁰⁴⁷ Osmaniye ilinin SSK Hastanesi ihtiyacına ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'ndan¹⁰⁴⁸ Osmaniye-Düziçi'nde orman özelliğini kaybetmiş arazilere ilişkin Orman Bakanı'ndan,¹⁰⁴⁹ Osmaniye ili Düziçi ilçesindeki depremde zarar görenlere ödenen hasar tazminatına,¹⁰⁵⁰ Osmaniye-Düziçi karayoluna ilişkin Başbakan'dan¹⁰⁵¹ Düziçi-Andıran kara yolu ile ilgili bir çalışma olup olmadığına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanı'ndan, Osmaniye-Düziçi-Yarbaşı İstasyonu'na peron yapılmasına yönelik bir çalışma olup olmadığına ilişkin Ulaştırma Bakanı'ndan,¹⁰⁵² Osmaniye-Düziçi Sabun Suyu Çayı'na sulama göledi yapılıp yapılmayacağına¹⁰⁵³ ve Osmaniye-Düziçi'ne bağlı köylerde TEDAŞ adına endeks alma ve tahsilat işlerinin muhtarlardan alınmasına ilişkin Bakandan istediği yazılı soru önergeleriyle bu konularda soruları bulunmaktadır.¹⁰⁵⁴

- Osmaniye bağlantılı bazı kara yollarının iyileştirme çalışmalarına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanlığına vermiş olduğu sözlü soru önergesi ¹⁰⁵⁵ hükümsüz sayılmıştır.¹⁰⁵⁶

- Osmaniye SSK Hastanesi projesine ilişkin sorusu ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'ın cevabı, Osmaniye ve çevresinde yürütülecek çalışmalara ilişkin sorusu ve Turizm Bakanı Erkan Mumcu'nun cevabı, Osmaniye Yarpuz Vilayet Konağı ve Kadirli-Karatepe Açık Hava Müzesine ilişkin soruları ve Kültür Bakanı İstemihan Talay'ın cevabı,¹⁰⁵⁷ Osmaniye ve Kadirli Organize Sanayi Bölgesi projelerine ilişkin sorusu ve Sanayi ve Ticaret Bakanı Ahmet Kenan Tanrıku'nun cevabı,¹⁰⁵⁸ Osmaniye ili ve ilçeleri arasında ulaşımı sağlayan yollara ilişkin sorulan ve Bayındırlık ve İskân Bakanı Koray Aydın'ın cevabı¹⁰⁵⁹ bulunmaktadır.

- Osmaniye'de çiftçilerin kredi borçları nedeniyle gelişen olaylara ilişkin gündem dışı konuşması bulunmaktadır. Konuşmasında; Düziçi Ovasında açılan sulama

¹⁰⁴⁷ TBMM TD., XXI. Dönem 72. Cilt 8. Birleşim 17.10.2001, 111-113.

¹⁰⁴⁸ TBMM TD., XXI. Dönem 18. Cilt 29. Birleşim 7.12.1999, 380.

¹⁰⁴⁹ TBMM TD., XXI. Dönem 100. Cilt 120. Birleşim 22.7.2002, 503-505.

¹⁰⁵⁰ TBMM TD., XXI. Dönem 100. Cilt 120. Birleşim 22.7.2002, 503-505.

¹⁰⁵¹ TBMM TD., XXI. Dönem 100. Cilt 120. Birleşim 22.7.2002, 503-505.

¹⁰⁵² TBMM TD., XXI. Dönem 97. Cilt 111. Birleşim 11.6.2002, 560.

¹⁰⁵³ TBMM TD., XXI. Dönem 97. Cilt 111. Birleşim 11.6.2002, 560.

¹⁰⁵⁴ TBMM TD., XXI. Dönem 100. Cilt 120. Birleşim 22.7.2002, 503-505.

¹⁰⁵⁵ TBMM TD., XXI. Dönem 91. Cilt 85. Birleşim 10.4.2002, 599.

¹⁰⁵⁶ TBMM TD., XXII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 14.11.2002, 104.

¹⁰⁵⁷ TBMM TD., XXI. Dönem 47. Cilt 25. Birleşim 6.12.2000, 309-313.

¹⁰⁵⁸ TBMM TD., XXI. Dönem 48. Cilt 28. Birleşim 11.12.2000, 224.

¹⁰⁵⁹ TBMM TD., XXI. Dönem 51. Cilt 39. Birleşim 3.1.2001, 629-630.

kuyularının çalıştırılmaması nedeniyle, arazide sulu tarım yapılamadığı, ürünün ekilemediği bu nedenle de çiftçilerin ve devletin büyük zarara uğradığını bunun için de bir müfettiş gönderilmesi gerektiğini söylemiştir. Aynı zamanda Ziraat Bankasına kredi borçları olan çiftçilerden icraya verilenlerin, borçlarının taksitlendirilmesi ve faizlerinin affedilmesi gerektiğini söylemiştir.¹⁰⁶⁰

-Osmaniye ilinde esnaf, sanatkâr ve sanayicilerin sorunlarına ve alınması gerekli tedbirlere ilişkin gündem dışı konuşmasında; Osmaniye’de esnaf ve sanatkârların sıkıntı çektiğine, BAĞ-KUR borçlarını ödeyemediğine değinerek bu durumun göz önünde bulundurulup çözüme kavuşturulması gerektiğini söylemiştir.¹⁰⁶¹

2.1.5. Partilerin Yerel Seçim Faaliyetleri

18 Nisan 1999 tarihinde yapılacak yerel seçim öncesi partiler seçim çalışmalarını hızlandırmıştır. Bu çalışmalar kapsamında Devlet Bahçeli genel ve yerel seçimler öncesi Osmaniye’ye ziyarette bulunarak halktan destek beklediğini söylemiştir.¹⁰⁶²

CHP Belediye Başkan Adayı Alattin Ala, yerel seçimlerle ilgili; vatandaşın tercihinin CHP olacağını, halkla omuz omuza tek yürek ve tek can olarak çalışıp Osmaniye’yi layık olduğu yere getireceklerini, çok çalışıp Osmaniye’ye hizmet edeceğini, Osmaniye’nin çağdaş modern bir kente dönüşmesi için projelerinin hazır olduğunu,¹⁰⁶³ il olan Osmaniye’yi ile layık bir kent yapacaklarını söyleyerek, “*Osmaniye için el ele vererek ilimizin her sorununu beraber çözelim*” demiştir.¹⁰⁶⁴

Demokratik Sol Parti başkan adaylarının kıyasıya girdikleri bu seçim yarışında DSP Belediye Başkan Aday Adayı Metin Önal, konuşmasında ilin tüm sorunlarına aynı ciddiyetle yaklaşacaklarını, ilin akmayan musluğunun kalmayacağını, geçilmeyen yollarının asfaltı olacaklarını, ülkenin en büyük adayının Bülent Ecevit ve DSP olduğunu, 18 Nisan’ın Osmaniye’nin ikinci kurtuluş günü olacağını ve halka hizmet düşüncesiyle DSP’ye oy verilmesi gerektiğini söylemiştir.¹⁰⁶⁵

¹⁰⁶⁰ TBMM TD., XXI. Dönem 27. Cilt 61. Birleşim 23.2.2000, 9.

¹⁰⁶¹ TBMM TD., XXI. Dönem 42. Cilt 11. Birleşim 2.11.2000, 417-418.

¹⁰⁶² Başak, Yıl: 11 Sayı: 631, 6.4.1999, 4. *Ayrıntılı bilgi için bakınız: Partilerin 1999 Milletvekili Genel Seçim faaliyetleri.*

¹⁰⁶³ Başak, Yıl: 11 Sayı:621, 16.2.1999, 1.

¹⁰⁶⁴ Başak, Yıl: 11 Sayı:624, 2.3.1999, 1.

¹⁰⁶⁵ Başak, Yıl:11 Sayı:618, 26.1.1999, 4.

DSP Belediye Başkan Adayı Dr. Niyazi Karagüven ise; Osmaniye'nin bütün sorunlarına neşter vuracağını, Osmaniye'nin hızlı göç alan bir il olduğu için çarpık kentleşme, yol, su, hava kirliliği ve buna benzer birçok sorunu bulunduğunu, bilgi birikim ve tüm çabasını yeni bir Osmaniye imar etmek için harcayacağını, ilin çok önemli hizmetlere ihtiyacı olduğunu, çok çalışarak Osmaniye'yi sorunsuz bir il yapmaya hazır olduğunu söylemiştir.¹⁰⁶⁶

Doğru Yol Partisi Belediye Başkan Adayı Mustafa İpek de Osmaniye'nin ekonomik ve şehircilik yönünden geri kalmışlığının nedenlerini tespit edip halkla görüşmeler düzenlediklerini, proje hazırladıklarını ve kapsamlı bir çalışma yaptıklarını, seçimi kazandıkları takdirde bu çalışmalarını hayata geçireceklerini, özellikle belediye işçilerinin maaş ve sosyal hak sorununun çözülüp yeni yatırımlara kaynak bulmak için Belediyenin yeniden yapılanmaya gideceğini söylemiştir.¹⁰⁶⁷

2.1.6.1999 Osmaniye Yerel Seçimleri

18 Nisan 1999 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimlerde Osmaniye'de kayıtlı seçmen sayısı 77.361, oy kullanan seçmen sayısı 63.685, geçerli oy sayısı 61.115, sandık sayısı 366'dır.¹⁰⁶⁸ Seçim sonucuna Milliyetçi Hareket Partisi seçimin galibi olurken, Fazilet Partisi ikinci sırada, Doğru Yol Partisi'de üçüncü sırada yer almıştır.¹⁰⁶⁹ Seçimi MHP'li aday Memili Kırıkkanat kazanmıştır. Memili Kırıkkanat; 3 Kasım 1996 Ara Yerel Seçimlerinde 10 bin 951 oy alarak seçimi kaybetmiş, 18 Nisan 1999 Seçimleri'nde ise 24 bin 488 oyla belediye başkanlığı koltuğuna oturmayı başarmıştır.¹⁰⁷⁰ Osmaniye, Kadirli, Toprakkale, Sumbas Belediye Başkanlıklarını MHP, Düziçi'ni CHP, Bahçe'yi FP ve Hasanbeyli'yi DYP kazanmıştır.¹⁰⁷¹

¹⁰⁶⁶ Başak, Yıl:11 Sayı:623, 27.2.1999, 1.

¹⁰⁶⁷ Başak, Yıl:11 Sayı:622, 23.2.1999, 4.

¹⁰⁶⁸ [http://secim.iha.com.tr/SecimSonuclari/Secim1999.\(10.10.2022\)](http://secim.iha.com.tr/SecimSonuclari/Secim1999.(10.10.2022))

¹⁰⁶⁹ Hasret Gazetesi Yıl:20 Sayı:4792, 21.04.1999.

¹⁰⁷⁰ ÖzAkdeniz, Yıl:3 Sayı:137, 22.4.1999, 1.

¹⁰⁷¹ Hasret, Yıl:20 Sayı:4790, 19.4.1999, 1.

18 Nisan 1999 Osmaniye İli Merkez Yerel Seçim Bilgileri

Kayıtlı Seçmen Sayısı	: 77.361
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	: 63.685
Geçerli Oy Sayısı	: 61.115
Sandık Sayısı	: 366 ¹⁰⁷²

Tablo 2.1.2. 1999 Osmaniye İli Merkez Yerel Seçim Sonuçları¹⁰⁷³

Partiler	Aldıkları Oy Sayısı	Alınan Oy Oranı
Milliyetçi Hareket Partisi	24.488	% 43
Fazilet Partisi	15.251	% 14
Doğru Yol Partisi	5.476	% 13
Cumhuriyet Halk Partisi	5.015	% 13
Demokratik Sol Parti	2.996	% 10
Anavatan Partisi	2.598	% 9
Halkın Demokrasi Partisi	1.592	% 2
Büyük Birlik Partisi	1.011	% 1
Demokratik Toplum Partisi	464	0
Millet Partisi	182	0
Birlik Partisi	107	0
Özgürlük ve Dayanışma Partisi	104	0
Doğuş Partisi	19	0

2.1.7. Belediye Başkanı Memili Kırıkkanat ve Faaliyetleri

Memili Kırıkkanat 1 Ocak 1950 tarihinde Osmaniye'de doğmuştur. Evli ve dört çocuk babasıdır. Serbest meslek ve ticaretle uğraşmıştır. Osmaniye Fırıncılar Odası başkanlığı, Osmaniye Spor asbaşkanlığı ve başkanlığı yapmıştır. Bir dönem Osmaniye Belediye meclis üyeliği, meclis üyeliğinin sonlarında vefat eden Belediye Başkanı Musa Şahin'in görevini tamamlamak üzere 6 ay belediye başkan vekilliği görevini yürütmüştür.¹⁰⁷⁴ Musa Şahin'in vefatı üzerine boş kalan koltuğa, o dönem başsağlığına gelen Alparslan Türkeş, MHP'li 18 belediye meclis üyesi arasından Fırıncılar Odası

¹⁰⁷² [http://secim.iha.com.tr/SecimSonuclari/Secim1999.\(10.10.2022\)](http://secim.iha.com.tr/SecimSonuclari/Secim1999.(10.10.2022))

¹⁰⁷³ Hasret Gazetesi Yıl:20 Sayı:4792, 21.04.1999.

¹⁰⁷⁴ Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Memili Kırıkkanat ile Yapılan Röportaj. (27.8.2019)

Başkanı Memili Kırıkkanat'ı, belediye başkanvekili tayin etmiştir.¹⁰⁷⁵ Kırıkkanat'a; belediye başkanvekilliği sürecinde, Osmaniye yollarının asfaltlanması için gösterdiği gayret ve çabası sebebiyle Osmaniyeliler, "*Asfalt Memili*" ve "*Memili Dayı*" lakabını takmışlardır. "*Halkın Adayı, Memili Dayı*" seçim sloganıyla girdiği 1999 Seçimlerinde, Osmaniye belediye başkanı olma sıfatını kazanmıştır.¹⁰⁷⁶

Osmaniye Belediye Başkanı Memili Kırıkkanat belediye başkanlığı döneminde, Belediyeye 31 trilyon 104 milyar 403 milyon 579 bin 248 lira geldiğini, kasalarına giren bu paranın ise 16 trilyon 940 milyar 651 milyon 445 lirasını personel gideri olarak ödendiğini, 1 trilyon 728 milyar 628 milyon 898 lirasının istimlak gideri olduğunu, 744 milyar 184 milyon 435 lirasının araç alımlarına, 2 trilyon 444 milyar 683 milyon 386 lirasının asfalt ve mucur giderlerine, 469 milyar 890 milyon 632 lirasının ise parke taşı döşeme işlemine, 2 trilyon 777 milyar 326 milyon 532 bin liranın ise belediye hizmet araçlarının akaryakıt ve diğer işlemlerine, 5 trilyon 227 milyar 030 liranın belediye birimlerinin ihtiyacına, 172 milyar 014 milyon 747 lira ise kaldırım yapımlarına, 599 milyar 992 milyon 801 bin liranın da köprü yapımı için harcandığını söylemiş ayrıca çevre yolunun tamamlanması, Fakıuşağı köyüne köprü yapımı, Nohuttepe köyünde tesis inşası, yolların asfaltlanması, Belediyenin bütün araç eksikliğinin tamamlanması,¹⁰⁷⁷ Osmaniye Belediyesine 30 metrelik yeni itfaiye aracı alımı,¹⁰⁷⁸ aşevi hizmeti,¹⁰⁷⁹ Karaçay'a mesire alanı, Ulaşlı Mahallesi'ne park yapım çalışmaları faaliyetleri arasında yer almıştır.¹⁰⁸⁰

¹⁰⁷⁵ ÖzAkdeniz, Yıl:1 Sayı:10, 29.5.1996, 1.

¹⁰⁷⁶ *Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Memili Kırıkkanat ile Yapılan Röportaj.* (27.8.2019)

¹⁰⁷⁷ Başak, Yıl:15 Sayı:824, 16.12.2002, 1.

¹⁰⁷⁸ ÖzAkdeniz, Yıl:4 Sayı:163, 28.10.1999, 1.

¹⁰⁷⁹ ÖzAkdeniz, Yıl:5 Sayı:216, 30.11.2000, 1.

¹⁰⁸⁰ Başak, Yıl:15 Sayı:824, 16.12.2002, 1.

2.2. 2002-2007 DÖNEMİNDE OSMANİYE'DE SİYASİ HAYAT

2.2.1. Osmaniye'de Siyasi Parti Teşkilatlanmaları ve Seçim Faaliyetleri

2.2.1.1. Adalet ve Kalkınma Partisi

Adalet ve Kalkınma Partisinin 14 Ağustos 2001 tarihinde Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde kurulmasının ardından Osmaniye'de Adalet ve Kalkınma Partisi İl Teşkilatı 22 Ağustos 2001 tarihinde kurulmuştur. Partinin kurucu il başkanı Metin Özdemir'dir. Kurucu üyeler ise şu isimlerden oluşmuştur: Metin Özdemir, Ahmet Karakurt, Lütfi Özkan, Muzaffer Çukadar, Ömer Yağmur, Zeynel Besim Çiftçi, Necati Okur, Yavuz Korkmaz, Mustafa Fetahlıoğlu, Tayfun Yılmaz, Mehmet Ünal, İbrahim Şaşmaz, Mustafa Yilmazer, Enver Davarcı, Süleyman Topal, Ali Küçük, İsmail Doğan, Recai Çomu, Mehmet Poyraz, Salim Kılaç, Musa Küçük, Fuat Tekbıyık, Nami Çetingök, Mevlüt Yalçın, Kazım Kozanoğlu, Hakan Eryol, Kemal Yıldırım, Abdurrahman Kalleci, İbrahim Ferda Efendioğlu, Selim Ezici, Servet Erbeceri, Rıfki Tehçi, Ali Kılıç, Ömer Erden, Ali Özdemir, Necati Ocak, Mehmet Emir, Hamza Yilmazer, Halil Şen, Mahir Tekeoğlu, Ali Kıdık, Emine Kalkan, Gonca Öztürk, Namık Bildik, Ali Rıza Develi, Yusuf Gümüş, Ali Binboğa, Murat Bedir, Mustafa Özdemir.¹⁰⁸¹

Adalet ve Kalkınma Partisinin 15 Haziran 2003 tarihinde parti üyelerinin katılımıyla düzenlediği 1. Olağan Kongre sonucunda yapılan oylama ile Yavuz Korkmaz 462 oy alarak il başkanı seçilmiştir. Kongre sonucu seçilen il yönetim kurulu üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Yavuz Korkmaz, Ahmet Karakurt, Muzaffer Çukadar, Ömer Yağmur, Necati Okur, Emine Kalkan, Selim Kılaç, İbrahim Şaşmaz, Servet Erbeceri, Zeynel Besim Çiftçi, Hakan Eryol, Tayfun Şanlı, Gonca Öztürk, Kazım Kozanoğlu, Mustafa Yilmazer, Abdurrahman Kalleci, Rıfki Tehçi, Ali Kıdık, Metin Özdemir, Ali Binboğa, Lütfi Özkan, Mehmet Ünal, İbrahim Efendioğlu, Recai Çomu, Ali Kılıç, Mehmet Emir, Hamza Yilmazer, Ali Küçük, Ali Özdemir, Mehmet Poyraz.¹⁰⁸²

AK Parti İkinci Olağan Kongresi'ni 14 Mayıs 2006 tarihinde düzenlemiş ve Ali Binboğa 280 oy alarak il başkanlığına seçilmiştir. Kongre sonucu seçilen adaylar ise şu

¹⁰⁸¹ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

¹⁰⁸² Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

isimlerden oluşmuştur: Ali Binboğa, Hamza Tor, Servet Erbeceri, İbrahim Şaşmaz, Mustafa Yılmaz, Şerafettin Acun, Namık Bildik, Hamza Yılmaz, Ali Korkmaz, Abdulkadir Özbek, Rıfki Tehçi, Süleyman Gürsoy, Zeynel Besim Çiftçi, Mustafa Yalçın, Gonca Öztürk, Mustafa Büyükbozdoğan, Enver Davarcı, Ukayl Kılıç, Bekir Gürbüz, Ali Uzunçayır, Seydi Gülsoy, Mehmet Emir, Ali Özdemir, Mustafa Ünal, Metin Özdi, Halil Şen, Abdullah Çolak, Seyfullah Altuntaş, Abdurrezzak Mortaş, Derviş Sert.¹⁰⁸³

Adalet ve Kalkınma Partisinin kuruluşunun ardından Osmaniye AK Parti Merkez İlçe Teşkilatı ise 1 Kasım 2001 tarihinde kurulmuştur. Parti teşkilatı şu isimlerden oluşmuştur; İbrahim Düzgün, Faruk Türk, Yahya Mercan, Ahmet Tatar, H.Ahmet Çetinay, Mehmet Erdem, Mesut Yılmaz, Hakim Yazar, Ahmet Yeşil, İsa Demir, Murat Yahşi, Günel Dinler, Nihat Arslan, Baki Yalman, Özer Yıldız, İzzettin Kanat, Remzi Şahin, Seyfi Öztürk, Mehmet Ergen, Ali Kemal Çetiner, Bilal Berki, Halis Karataş, Mehmet Şahin, Mustafa Kırılı, Mustafa Kemal Yılmaz, Fatih Doğar, Yusuf Sarıcı, Mehmet Görmüş, Hasan Tosun.¹⁰⁸⁴

Partinin ilk ilçe kongresi 25 Mayıs 2003 tarihinde düzenlenmiş, İbrahim Düzgün 353 oy alarak ilçe başkanlığına seçilmiştir. Partinin teşkilat üyeleri ise; İbrahim Düzgün, Nihat Arslan, Faruk Türk, Oğuz Davarcı, Mehmet Görmüş, Murat Kaplan, Seyfi Öztürk, Yusuf Cinkara, Ahmet Yeşil, Yakup Çelik, Mehmet Akmeşe, H.Ahmet Çetinay, Mesut Sert, Halil Mart, Yahya Mercan, Mustafa Kemal Yılmaz, Hasan Tosun, Zafer Yanbak, Cevher Demir, Murat Başköylü, Halis Karataş, Fatih Doğar, Bilal Berki, Mehmet Erdem, Harun Türkmenoğlu, Yusuf Sarıcı, Mehmet Ergen, Ahmet Saritekin, Mustafa Kırılı, Abdulkadir Bildik'tir.¹⁰⁸⁵

6 Şubat 2006 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda ise İbrahim Düzgün 321 oy alarak ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; İbrahim Düzgün, Mehmet Görmüş, Abdulkadir Bildik, Halil Mart, Mehmet Akmeşe, Mesut Sert, Murat Kaplan, H.Ahmet Çetinay, Özer Yıldız, Oğuz Davarcı, Orhan Karakaya, Mehmet Ergen, Ali Kalkan, Halis Karataş, Hasan Demez, Ziya Tatar, Yusuf Sarıcı, Zafer Yanbak, Cevher Demir, Mehmet Çanak, Hayriye Çetinkurt, Yusuf

¹⁰⁸³ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

¹⁰⁸⁴ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

¹⁰⁸⁵ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

Cinkara, Şadi Bozdoğan, İsmail Yeşil, Sema Yiğit Çarıkçı, Faruk Türk, Lale Yeşiller, Ahmet Saritekin, Abdurrahman Erkargın.¹⁰⁸⁶

3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimleri öncesi partiler seçim çalışmalarına hız vermiş, bu kapsamda Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, Osmaniye'de temaslarda bulunmuştur. Adalet ve Kalkınma Partisinin Osmaniye mitinginde halk, Recep Tayyip Erdoğan'ı, "*Devletin Başına Tayyip Gelecek!*" sloganıyla karşılamışlardır. Erdoğan konuşmasında hükümete yüklenirken, Bülent Arınç ise; "*İnanç ve ibadet özgürlüğünüze sahip çıkmak için, sizleri bu zulümden kurtarmak için geliyoruz.*" demiştir. Mitinge, AK Parti Manisa Milletvekili Bülent Arınç ile Eski İçişleri Bakanı ve İstanbul Milletvekili Abdulkadir Aksu da katılarak birer konuşma düzenlemişlerdir. Aynı zamanda Osmaniye Milletvekili ve Milletvekili Adayı Şükrü Ünal'ın selamlama konuşmasının ardından diğer adaylar Mehmet Kastal, Mehmet Sarı ve Metin Özdemir halka tanıtılmıştır.¹⁰⁸⁷

2.2.1.2. Milliyetçi Hareket Partisi

Milliyetçi Hareket Partisinin 5 Temmuz 2003 tarihinde düzenlemiş olduğu kongre sonucunda N. Yener Tuncer, il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; N. Yener Tuncer, Yusuf Çomu, Yılmaz Kalay, Faruk Öz, Mustafa Sugurtin, Mustafa Çetinkaya, Ahmet Kırgın, Mustafa Avşar, Ahmet Fettahlıoğlu, Mustafa Toprak, Cem Sefa Can, Gökhan Yıldız, Abdullah Sırık, Sunay Yavuz, K. Çağlar Balcılar, Favzihan Türk, Mustafa Teke, Emin Özer, Ali Aslangören, Bekir Alibekiroğlu, Üzeyir Hocaoglu'ndan oluşmuştur.¹⁰⁸⁸

Partinin 29 Nisan 2006 tarihinde düzenlediği kongre sonucunda ise N. Yener Tuncer 319 oy alarak tekrar il başkanlığına seçilmiştir. Üyeler ise şu isimlerden oluşmuştur; N. Yener Tuncer, Yusuf Çomu, Yılmaz Kalay, Bekir Alibekiroğlu, Ragıp Gül, Ahmet Kırgın, İbrahim Ulaş, Faruk Öz, Mustafa Çetinkaya, Mustafa Avşar, Ahmet Solakoğlu, Murat Kanlı, A. Fuat Kardaş, Selçuk Acar, Mustafa Şahin, Arif Çagmel, Eren Özer, İzzet Kınış, Sonay Yavuz, Ali Aslangören.¹⁰⁸⁹

¹⁰⁸⁶ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

¹⁰⁸⁷ *Akdeniz, Yıl: 7 Sayı:347, 21.10.2002, 1.*

¹⁰⁸⁸ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

¹⁰⁸⁹ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

Milliyetçi Hareket Partisi Merkez İlçe Teşkilatının, 12 Mart 2006 tarihinde düzenlediği kongre sonucunda Ali Aksoy 207 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; D. Turan Aksoy, Hayrettin Aslan, Ali Kılınç, Muhittin Alibekiroğlu, Mehmet Dürdar, Mustafa Beycioğlu, Nusret Tufan, Ahmet Bozkurt, Necati Kurt, Celal Demir, Serhat Örsdemir, Ahmet Öz, Recep Vural, Sait Çenet, Mehmet Kadioğlu, Osman Taşdelen'dir.¹⁰⁹⁰

2002 Milletvekili Genel Seçimleri Devlet Bahçeli'nin erken seçim kararı çağrısıyla 3 Kasım 2002 tarihinde yapılmıştır. Seçim çalışmaları kapsamında MHP Osmaniye İl Başkanı Ertuğrul Koca, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin Osmaniye'ye ziyarette bulunacağını, Dr. Devlet Bahçeli Bulvarı'nda yapılacak olan MHP mitingine tüm Osmaniyelileri beklediklerini belirtmiştir.¹⁰⁹¹ Ayrıca Milliyetçi Hareket Partisi Osmaniye 21. Dönem Milletvekili ve 22. Dönem Milletvekili Aday Adayı Mehmet Kundakçı, düzenlediği basın toplantısında; 3 yıllık 57. Hükümet döneminde MHP'nin çalışmaları kapsamında Osmaniye'ye trilyonlarca yatırım yapıldığını, birçok yeni okul açıldığını, 250 yataklı devlet hastanesi yapıldığını, ülkenin huzuru için çalıştıklarını ve çalışacaklarını belirterek, yaptıklarımız yapacaklarımızın garantisidir, demiştir.¹⁰⁹²

2.2.1.3. Cumhuriyet Halk Partisi

Cumhuriyet Halk Partisinin il teşkilatı şu isimlerden oluşmuştur; CHP Osmaniye İl Yönetim Kurulu Başkanı Emekli Öğretmen Ali Uçar, İl Sekreteri Necdet Ulaştır, Eğitim Sekreteri Kement Bağlar, İl Saymanı Zeki Akdoğan, üyeler ise; Devlet Doğrar, Yusuf Eser, Mustafa Gül, Erol Tekerek, Yüksel Atalay, Mustafa Özaslan, İrfan Erdem, Ahmet Ünlü, Zeki Kekeç, İsa Biryol, Kemal Tabak.¹⁰⁹³

Cumhuriyet Halk Partisinin merkez ilçe teşkilat kongresi 27 Temmuz 2003 tarihinde yapılmış olup Merkez İlçe Başkanlığına Mehmet Aşık 136 oy alarak seçilmiştir. Teşkilat üyeliğine ise şu isimler getirilmiştir; Mehmet Aşık, Mesut Özer, Hamdi Çenet, Sami Kahraman, Tahir Tosun, Ziya Yavuzer, İbrahim Küçük, Aydanur

¹⁰⁹⁰ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

¹⁰⁹¹ *Akdeniz, Yıl: 7 Sayı:358, 2.11.2002, 1.*

¹⁰⁹² *Akdeniz, Yıl: 7 Sayı:309, 6.9.2002, 3.*

¹⁰⁹³ *Akdeniz, Yıl:9 Sayı:1084, 14.4.2005, 1.*

Güven, Zöhre Yalpa, Erol Tekerek, Fadime Çiftçi, Halis Gören, Yusuf Özdemir, Süleymen Tilki, Refika Doğan.¹⁰⁹⁴

Partinin 17 Temmuz 2005 tarihinde düzenlemiş olduğu kongrede Enver Karayiğit 101 oy alarak Cumhuriyet Halk Partisi merkez ilçe başkanı olarak seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; İsmail Okan Güney, Mustafa Kefsiz, Mehmet Ali Kuzucu, Ekrem Tosun, Murat Bulgan, Nuri Çam, Durmuş Kutlu, Mehmet Tekerek, Şaban Ünaldı, Elif Dilek Güvenç, Fatma Canpolat, Rukiye Demir, Ökkeş Çenet, Kamil Soyer'dir.¹⁰⁹⁵

Cumhuriyet Halk Partisi Osmaniye İl Teşkilatı üyeleri, seçim çalışmaları kapsamında şehir turuna çıkmıştır, şehir turuna çıkan konvoyla 1249 araç katılmıştır. Bu kapsamda, CHP Milletvekili Adayı Necati Uzdil, şehrin tamamını gezdik ve sokaklarda toplanan halkımızın büyük ilgisini gördük, Osmaniye'de CHP birinci parti olarak seçimden çıkacaktır. Ayrıca gördüğümüz ilgi CHP'nin tek başına iktidara yürüdüğünü açıkça ortaya koymuştur. Halkımızın ilgisine teşekkür ediyor, 3 Kasım Seçimlerinin sağduyulu bir şekilde geçmesini ve seçmenin mutlaka sandığa gitmesi gerektiğini bir kez daha vurgulamak istiyorum demiştir. Ayrıca Uzdil, CHP iktidarında yolsuzluk ve yoksulluğun son bulacağını, özgürlük ve demokrasinin her alanda tam olarak kendini göstereceğini söylemiştir.¹⁰⁹⁶

2.2.1.4. Doğru Yol Partisi

Doğru Yol Partisinin, 9 Ağustos 2002 tarihinde düzenlemiş olduğu kongre sonucunda Ökkeş Namlı 166 oy, Ömer Kılık ise 170 oy alarak il başkanı seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Ömer Kılık, Ali Eroğlu, İsmail Aslan, Harun Şaşmaz, İ. Hüseyin Çelik, Ahmet Tülü, A. Kerim Yavuz, Kasım Balcılar, Ali Çardak, Abdurrezzak Kadioğlu, Bekir İdek, Mehmet Soylu, İsmail Dilmen, Mehmet Çenet, Mustafa Karayiğit, İsmail Görücü, Adem Durmuşoğlu, Ahmet Ergül, Ali Dinç, Behrem Esen, Duran Çiğdem, Mustafa Biratlı, İ.Kıstı, Mehmet Karaoğlu, Mehmet Durmuşoğlu, Hüseyin Solak, Ökkeş Filiz, Duran Sabırlı, İsmet Ersoy.¹⁰⁹⁷

¹⁰⁹⁴ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

¹⁰⁹⁵ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

¹⁰⁹⁶ *Akdeniz, Yıl: 7 Sayı:358, 2.11.2002, 1.*

¹⁰⁹⁷ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

29 Ocak 2005 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda ise M. Feyyaz Çiftçi 197 oy alarak il başkanlığına seçilmiştir. İl teşkilat üyeleri ise; M. Feyyaz Çiftçi, Rauf Öztekin, A. Kerim Yavuz, Mehmet Doğruöz, Ali Yaylamaz, Salih Sade, Mahmut Hedef, Mustafa Selimoğlu, Mustafa Kemal Öztoran, Hacı Timur Çenet, Soner Topalhan, Tahsin Erkek, Kemal Dal, Mesut Mennan, Eyüp Toprak, Muhammet Polat Özmen, Ahmet Akbörk, Mustafa Demir, Hacı Has, Mustafa Temel, Ali Boran, Ziya Tepedelen, Mustafa Keçeci, Ahmet Koçtaş, Ahmet Yeşiloğlu, Hamza Demir, Hasan Keskin, Bekir Öztürk, Behrem Esen'dir.¹⁰⁹⁸

Doğru Yol Partisi Merkez İlçe Teşkilatı Kongresi 20 Haziran 2002 tarihinde düzenlenmiş olup, teşkilat üyeleri ise; Mustafa İpek, N.Güler Gencel, İsmet Duman, Mehmet Yavuz, Serkan Sönmez, Mustafa Yıldırım, Seyfettin Macık, Şeref Edibali, M.Erkan Tülüce, Bestami Şahan, Ayhan Karayığit, Fevzi Fırat, İbrahim Dedeoğlu, Mahmut Islah, Mustafa Çağlar, İbrahim Kılıç, H. Timur Çenet, Ahmet Gök, Nihat Babaoğlu'dur.¹⁰⁹⁹

19 Aralık 2004 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda Şeref Köksali 223 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Ahmet Gök, Ali Karakurum, Fuat Arıkan, Serkan Sönmez, Remzi Kılıç, Harun Şaşmaz, Levent Öztürk, Ali Tıraş, Sebahattin Karayığit, Ali Yenilmez, Sebahattin Çenet, Naim Şafak, Abid Kaya, İsmail İpek, Murat Poyraz, Muzaffer Akan, Musa Yavaş, Hasan Bozkurt'tur.¹¹⁰⁰

3 Kasım 2002 seçimleri öncesinde Doğru Yol Partisi Osmaniye Milletvekili Aday Adaylarından Dr. Fevzi Karaboran, Osmaniye Gazeteciler Cemiyetinde düzenlediği basın toplantısında; Tansu Çiller başkanlığında Türkiye'ye hizmet için ülkenin iktidarına talip olduklarını söylemiş, “DYP olarak yaptıklarımız yapacaklarımızın teminatıdır diyerek, yarınlara söz değil, hizmet verenler gelir” demiştir.¹¹⁰¹

¹⁰⁹⁸ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

¹⁰⁹⁹ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

¹¹⁰⁰ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

¹¹⁰¹ *Akdeniz, Yıl: 7 Sayı:308, 5.9.2002, 1.*

2.2.1.5. Saadet Partisi

20 Temmuz 2001 tarihinde Necmettin Erbakan liderliğinde kurulan Saadet Partisi kuruluşundan sonra Osmaniye'de kongresini 15 Mart 2003 tarihinde düzenlemiş kongre sonucunda Mehmet Gürbüz 207 oy alarak il başkanlığına seçilmiştir. Partinin teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Mehmet Gürbüz, Zeki Kahraman, İrfan İlker Şanlı, Fatih Kınay, Osman Eroğlu, Mustafa İnan, Recep Bulut, Ahmet Bayrak, Hüseyin Erdem, Yusuf Yılmaz, Yüksel Orman, Bayram Habacı, Ali Büyükoztürk, Abdurrahman Yaşar, Fazlı Çetin.¹¹⁰²

27 Kasım 2005 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda ise İrfan İlker Şanlı 217 oy alarak parti il başkanlığına seçilmiştir. Partinin teşkilat üyeleri ise; İrfan İlker Şanlı, Osman Eroğlu, M. Fatih Kınay, Abdullah Temurtaş, H. Ömer Şanlı, Hasan Kıvrım, Serdar Terzi, Ahmet Çelik, Yakup Özkan, Erdinç Tikenogulları, Yüksel Orman, Mustafa İnan, İzzettin Kanat, Ahmet Kılıç, Ahmet Bayral'dır.¹¹⁰³

Saadet Partisinin Osmaniye Merkez İlçe Teşkilatı Kongresi 9 Şubat 2003 tarihinde yapılmış, kongre sonucunda İzzettin Kanat 126 oy alarak ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Erdinç Dikenogulları, Yusuf Enli, Çavuş Polat, Recep Işık, Hüseyin Sarp, Mehmet Hançer, Mehmet Görmüş, Hacı Şaftalı, Ali Arslan, Burhan Aydoğdu, Z. Abidin Kırgın, Metin İlgiz, Mehmet Şaşmaz, Abdulhadi Ekinci.¹¹⁰⁴

15 Mayıs 2005 tarihinde düzenlenen kongrede Yusuf Yılmaz 171 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Metin Sevmiz, Recep Bulut, Nazmi Atmaca, Yusuf Enli, İzzet Kiremitçi, Burhan Aydoğdu, Çavuş Polat, Hacı Şeftali, Musa Kazım İşleyen, Servet Tufan, Mehmet Sümbül, Z. Abidin Kırgın, Murat Yalçın, Adem Cingöz'dür.¹¹⁰⁵

Saadet Partisi Osmaniye İl Başkanlığı tarafından 3 Kasım Seçimleri ile ilgili genel bir değerlendirme ve Saadet Partisinin çalışmaları hakkında bilgi vermek amacıyla basın toplantısı düzenlenmiş, Saadet Partisi Osmaniye il binasında yapılan toplantıya SP milletvekili aday adayı Avukat İrfan İlker Şanlı, il ve merkez ilçe yöneticileri

¹¹⁰² Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

¹¹⁰³ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

¹¹⁰⁴ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

¹¹⁰⁵ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

katılmıştır. Toplantıda Saadet Partisi Osmaniye İl Başkanı Avukat Mehmet Gürbüz, 3 Kasım'da hiçbir parti ile ittifak yapmayacaklarını, ülkenin son yıllarda ekonomik, kültürel ve siyasi tahribata maruz kaldığını oysa 1996-1997 tarihleri arasında Refahiyol iktidarı ile 54. Hükümetin Başbakanı Necmettin Erbakan'ın ülke ekonomisi, idaresi, siyaseti ve dış politikasının onarımı için büyük bir yol katettiğini ancak Refahiyol iktidarının önünün kesildiğini belirterek, 3 Kasım Seçimlerine Saadet Partisi kadrolarının Millî Görüş zihniyeti ve Kuvay-i Milliye ruhu ile yola koyulduğunu seçimlere bu hassasiyet ve gayret içinde hazırlandıklarını söylemiştir.¹¹⁰⁶

Ayrıca seçim çalışmaları kapsamında Saadet Partisi Genel Başkanı Recai Kutan "*İnadına Saadet*" sloganıyla Osmaniye'de düzenlenen mitinge katılmıştır. Kutan, mitingde halka seslenerek 3 Kasım'da sadece siyasi parti seçilmeyeceğini, bu seçimle evlatlarınızın ve torunlarınızın geleceğini belirleyeceksiniz diyerek, bölgenin önemli ticaret merkezi olduğundan bahsetmiş ve 3 Kasım'da yemeyen, çalmayan kadrolara, özgürlüğü temin edenlere oy verin, biz Millî Görüşçüler olarak 54. Hükümet döneminde bunların hepsini yerine getirdik demiştir.¹¹⁰⁷

2.2.1.6. Demokratik Sol Parti

Demokratik Sol Partinin, 7 Mart 2004 tarihinde düzenlediği kongre sonucunda Fevzi Çinkır 53 oy alarak il başkanı seçilmiştir. Partinin teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Fevzi Çinkır, Yaşar Tufan Gölle, Aziz Ağca, Şaban Ünal, Mustafa Talmaç, Harun Reşit Özcan, Sultan Çinkır, İbrahim Sakallı, Zekiye Çil, Selehattin Yıldırım, Dursun Çirkin, Gülistan Karataş, Mehmet Çinkır.¹¹⁰⁸

19 Şubat 2004 tarihinde Demokratik Sol Parti Merkez İlçe Teşkilatı Kongresi sonucu İsmet Temel 28 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Adnan Acar, Ökkeş Salman, Güllü Özyükselen, Seher Karataş, Hasan Çinkır, Mehmet Kaya, Ramazan Koç, Mevlüt Budak, A. Hamdi Altıok, İdris Şahin, Orhan Gencel'dir.¹¹⁰⁹

¹¹⁰⁶ Akdeniz, Yıl:7 Sayı:306, 3.9.2002, 3.

¹¹⁰⁷ Akdeniz, Yıl:7 Sayı:358, 2.11.2002, 3.

¹¹⁰⁸ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

¹¹⁰⁹ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

2.2.1.7. Büyük Birlik Partisi

Büyük Birlik Partisi Üçüncü Olağan Kongresi 27 Kasım 2005 tarihinde düzenlenmiş, il başkanlığına Ahmet Kara 98 oy alarak seçilmiştir. A. Menderes Velipaşaoğlu ise başkan yardımcılığına seçilmiştir. İl yönetim kurulu üyeleri ise; Ahmet Kara, A. Menderes Velipaşaoğlu, Ergün Balcı, Hacı Demir, Halil Cihan, Halil Çıplak, Hüseyin Aldaş, Hüseyin Kocabaş, İbrahim Bakırcı, Mehmet Parlakkılıç, Metin Delikişi, Mehmet Aslan, Mustafa Demir, Muzaffer Öztürk, Uğur Göğebakan, Ramazan Bostancı, M.Oğuz Erdem, Salih Arslan, Yunis Kavan, Yusuf Alıcı, Ali Şavlağ, Bekir Utku, Mesut Bozdaş, Suphi Başak, Kadir Demir, Nevzat Tadik, T. Polat'dır.¹¹¹⁰

Osmaniye Büyük Birlik Partisi Merkez İlçe Teşkilat Kongresi'nde 69 oy alan Ökkeş Şahin Erdem merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Ağahan Taşdelen, Murat Özcan, Vahap Yazgan, Satuk Buğra Akıcı, Ali İmat, Osman Bozkurt, Celal Öztürk, Yıldırım Göroğlu, İbrahim Çetinkaya, Ökkeş Karatekin ve Tebernuş Çil.¹¹¹¹

3 Kasım seçimleri öncesi Büyük Birlik Partisi Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu Osmaniye'ye ziyarette bulunarak, Osmaniye Büyük Birlik Partisi seçim bürosunda düzenlediği basın toplantısında, 3 Kasım Seçimleri hakkında görüşlerini dile getirerek, Büyük Birlik Partisinin iktidar olma zamanının geldiğini söylemiştir.¹¹¹²

2.2.1.8. Emek Partisi

Emek Partisinin 22 Ekim 2005 tarihinde düzenlendiği kongre sonucunda 19 oy alan Ökkeş Nergiz il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Ökkeş Nergiz, Metin Çot, Fatih Çankaya, Safiye Demir, İbrahim Tören, Hüseyin Yeşil, Mehmet Can, Kadir Elmas, Kenan Çelikkıran, Şaban Kurt.¹¹¹³

Emek Partisi Osmaniye Merkez İlçe Teşkilatı Kongresi 3 Mart 2007 tarihinde düzenlenmiş olup, Mehmet Çankaya 17 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir.

¹¹¹⁰ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

¹¹¹¹ *Akdeniz, Yıl:9 Sayı:1171, 25.7.2005,1.*

¹¹¹² *Akdeniz, Yıl:7 Sayı:329, 30.9.2002, 1.*

¹¹¹³ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)*

Teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Aydın Keskindimur, Nurtan Nergiz, Musa Çenet, Seher Çelikkıran.¹¹¹⁴

2.2.1.9. Millet Partisi

26 Mayıs 2002 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda İsmail Yiğit, Millet Partisi Osmaniye il başkanlığına 19 oy alarak seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; İsmail Yiğit, Ahmet Biliç, Ökkeş Bozan, Ali Tufan, Hasan Eroğlu, Mehmet Sungur, Mustafa Talan'dır.¹¹¹⁵

Millet Partisi Osmaniye Merkez İlçe Teşkilat Kongresi 14 Nisan 2002 tarihinde düzenlenmiş olup teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Hasan Sayınbaş, Sinan Kahraman, Ahmet Yiğit, Aykut Besnek, M. Akif Sayınbaş, Münevver Sayınbaş, Ayşe Yiğit, Tahir Sayınbaş.¹¹¹⁶

2.2.1.10. Yeniden Doğuş Partisi (Genç Parti)

24 Ocak 2003 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda Yeniden Doğuş Partisi il başkanlığına 199 oy alarak Mehmet Delikişi seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Mehmet Delikişi, Adnan Çatalbaş, İshak Gök, Hikmet Kılıç, Ahmet Öz, Hasan Okçu, Mustafa Bardak, Ergül Kara, Nurullah Coşkun, Ergün Yaşar Giritlioğlu, İsmail Biçer, İbrahim Aşlamacı, Hülya Asker, Mehmet Karakaran, Mehmet Tektaş, Şahin Kara, Mustafa Şababli'dir.¹¹¹⁷

20 Ekim 2004 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda ise 42 oy alan Ahmet Asker il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Ahmet Asker, Menderes Kara, Mustafa Bardak, Selver Coşkun, M. Müjgan, Doğan, Hüseyin Bozkurt, Saim Yeksek, Nazım Çiftçi, H. Basri Bulak, Fevzi Biçer, Canan Yılmaz, Ergül Kara, Bahar Günay'dır.¹¹¹⁸

7 Mayıs 2006 tarihinde düzenlenen kongrede ise Ahmet Asker 70 oy alarak il başkanlığına seçilmiştir. Üyeler ise şu isimlerden oluşmuştur; Ahmet Asker, Menderes

¹¹¹⁴ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

¹¹¹⁵ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

¹¹¹⁶ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

¹¹¹⁷ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

¹¹¹⁸ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

Kara, Nihat Delikişi, Müjgan Doğan, Mustafa Bardak, Nazım Çifçi, Selver Coşgun, Saim Yeksek, Hasan Basri, Fevzi Biçer, Nuri Karaman, Kanimet Kara, Selahittin Ertan, Muhitdin Coşkun.¹¹¹⁹

Genç Parti Merkez İlçe Teşkilatının 5 Aralık 2004 tarihinde düzenlemiş olduğu kongre sonucunda Tamer Günay 37 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Nurullah Coşkun, Adem Asker, Songül Türk, Nebi Özdemir, Selim Şahin, Zafer Biçer, Zübeyde Bardak'tır. 9 Nisan 2006 tarihinde düzenlemiş olduğu kongre sonucunda ise Tamer Günay 35 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Nurullah Coşkun, Adem Asker, Nebi Özdemir, Selim Şahin, Resul Özdil, Ümit Hayta, Zübeyde Bardak, Reşit Düzgünce'dir.¹¹²⁰

2.2.2.2002 Genel Seçimleri ve Osmaniye'de Seçim Sonuçları

18 Nisan 1999 genel seçimlerinden sonra en çok milletvekili çıkaran DSP'nin Genel Başkanı Bülent Ecevit; Cumhurbaşkanı tarafından 3 Mayıs 1999 tarihinde Hükümeti kurmakla görevlendirilmiş,¹¹²¹ siyasi partiler arasında yapılan görüşmeler sonucunda Ecevit liderliğinde DSP-MHP ve ANAP arasında koalisyon kurulmuştur.¹¹²² Kurulan 57. Hükümet 28 Mayıs 1999 tarihinde Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından onaylanmıştır. 9 Haziran tarihinde de 354 kabul oyuyla TBMM'den güvenoyu almıştır.¹¹²³ Hükümetin kurulmasının ardından yaşanan ilk önemli gelişme; FP milletvekili Merve Kavakçı'nın 2 Mayıs 1999'daki TBMM milletvekili yemin törenine türbanla katılması ve Mecliste kriz çıkmasıyla ilgilidir. Krizden kısa süre sonra, Kavakçı'nın ABD vatandaşı olduğunu bildirmemesi milletvekilliğinin düşürülmesine sebep olmuştur. Bu olayın ardından 7 Mayıs'ta, FP hakkında kapatma davası açılmıştır.¹¹²⁴ Dönemin önemli gelişmelerinden biri de Aralık 1999'da Helsinki'de yapılan Avrupa Birliği Zirve Toplantısı'nda, Türkiye'nin adaylığı konusunun görüşülmesidir. Türkiye'nin adaylığıyla ilgili protokol metni üzerinde AB ile Hükümet arasında görüşmeler yapılmış, Başbakan Bülent Ecevit, Dışişleri Bakanı İsmail Cem'le birlikte Helsinki'ye giderek imza törenine katılmış ve Türkiye tam üyelik için aday

¹¹¹⁹ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

¹¹²⁰ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (24.8.2020)

¹¹²¹ Yalansız, 479.

¹¹²² Şerif Demir, "Modern Türkiye'de Siyasal Yaşam ve Demokrasi (1938-2019)", Ahmet Şimşek (Haz./Ed.), *Modern Türkiye Tarihi*, (ss.175-210), Pegem Akademi, Ankara Eylül 2019, 201.

¹¹²³ Yalansız, 482.

¹¹²⁴ Ataay, 256.

lkelerden birisi olmuştur.¹¹²⁵ Yine bu dönemde 6 Temmuz 1999'da Hazine Bakanı DSP'li Hikmet Uluğbay intihar etmiştir, ancak ağır yaralı olarak kurtulmuştur.¹¹²⁶ Türkiye'yi ve hükümeti sarsan ilk büyük doğal afet gerçekleşmiştir. 17 Ağustos 1999'daki İzmit Depremi telafisi zor yaralar açmış, Türkiye'yi sosyo-ekonomik yönden derinden etkilemiştir.¹¹²⁷

2000 yılına gelindiğinde, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in 16 Mayıs 2000 tarihinde görev süresi biteceğinden yeni cumhurbaşkanı seçimi siyaset gündemine gelmiştir. Demirel'in bir dönem daha görev yapabilmesi için hazırlanan Anayasa Teklifi, Ecevit'in de desteklemesine rağmen Mecliste kabul edilmemiştir. O dönem Anayasa Mahkemesi Başkanı Ahmet Necdet Sezer aday gösterilmiş,¹¹²⁸ seçimin üçüncü turunda 5 Mayıs 2000 tarihinde gerçekleşen oylamada 330 oy alan Sezer, Türkiye'nin 10. Cumhurbaşkanı olmuştur.¹¹²⁹ DSP-MHP-ANAP Koalisyon Hükümeti, o dönem ekonomik krize bağlı bir sorunla karşı karşıya kalmıştır. Siyasi işleyişin ve hükümetin uyumla çalıştığı dönem uzun sürmemiş; 19 Mayıs 2001 günü Millî Güvenlik Kurulu toplantısında Başbakan'la Cumhurbaşkanı arasında çok sert tartışma yaşanmış, ortam bir anda gerilmiş ve Ecevit aynı gün Cumhurbaşkanı'nı halka şikâyet etmiştir. Bu tartışmanın yarattığı atmosfer ve ekonomik zorluklar ülkede ekonomik krizin yaşanmasına sebep olmuştur.¹¹³⁰

Türkiye; Aralık 1999'dan bu yana ekonomik işleyişini, IMF politikalarına ve sabit döviz kurlarını içeren bir modele göre yürütmüştür. Bunalımdan sonra, borsa üç günde yüzde 29,3 oranında düşmüş, Türk lirası sene boyunca yüzde 30 değer kaybetmiş, enflasyon yüzde 90'a çıkmıştır. Yirmi banka kapanmış, 40 bin bankacı işten çıkarılmış ve 1,5 milyon insan işsiz kalmıştır.¹¹³¹ Bunun üzerine 27 Şubat günü Başbakan Bülent Ecevit; Dünya Bankası Başkan Yardımcısı Kemal Derviş'i, ekonomiyi düzeltmek üzere Türkiye'ye davet ettiklerini açıklamıştır. Kemal Derviş 2 Mart günü de ekonomiden sorumlu Devlet Bakanlığına getirilmiştir.¹¹³² Hükümet, ekonomik krizi aşmak için zorlu bir program uygulamaya koyarken siyasette de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Anayasa Mahkemesi, FP'yi 22 Haziran 2001'de kapatmış, Merve Kavakçı ve Nazlı Ilıcak'la

¹¹²⁵ Ögüt Yazman, *Seçimle Gelen Sultanlar Türkiye Demokrasi Tarihi*, Alp Kitap, Nisan 2012, 197.

¹¹²⁶ Ataay, 256.

¹¹²⁷ Yalansız, 482-483.

¹¹²⁸ Yazman, *Seçimle Gelen Sultanlar Türkiye Demokrasi Tarihi*, 198.

¹¹²⁹ Hüseyin Yrk, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950-2009)*, Alternatif Düşünce Yayınevi, Haziran 2010, 354.

¹¹³⁰ Karlı, 247.

¹¹³¹ Karlı, 247.

¹¹³² Yrk, 354.

birlikte 6 milletvekiline 5 yıl süreyle siyaset yasağı getirmiştir. FP'nin kapatılmasının ardından gerçekleşen bölünmeyle, FP'nin yerine Recai Kutan liderliğinde Saadet Partisi 20 Temmuz 2001'de, Recep Tayyip Erdoğan liderliğindeki Adalet ve Kalkınma Partisi 14 Ağustos 2001'de kurulmuştur. DSP'li bakanlar Hüsamettin Özkan ve İsmail Cem'le birlikte 62 milletvekili 22 Temmuz 2002'de DSP'den ayrılarak Yeni Türkiye Partisini kurmuştur.¹¹³³ 10 Temmuz 2002 tarihinde de kuruculuğunu ve genel başkanlığını Cem Uzan'ın yaptığı Genç Parti kurulmuştur.¹¹³⁴

Hükümet bu üç yıl içerisinde çok yıpranmış,¹¹³⁵ 1999 yılından beri artan fikir ayrılıkları, kamuoyunda iktidar partileri hakkında yürütülen yıpratma politikaları, hükümet ve Cumhurbaşkanı arasında yaşanan anlaşmazlıklar, ülkeyi yeniden bir seçim atmosferine taşımıştır. Ayrıca; iktidar partilerin gerçekleştirilecek erken genel seçimle yine aynı başarıyı yakalayabileceklerine inanmaları ve yapılacak seçimin hükümet için iyi bir güven oylaması alabileceği düşüncesi, bu partilerin ağırlıkta olduğu meclisin, erken genel seçim kararı almasına neden olmuştur.¹¹³⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisinde; 31 Temmuz 2002 tarihli 123. Birleşim'de 3 çekimser 62 ret oyuna karşı 449 kabul oyuyla genel seçimlerin yenilenmesine ve seçimin 3 Kasım 2002 Pazar günü yapılmasına karar verilmiştir.¹¹³⁷

3 Kasım 2002 tarihinde düzenlenen seçimlerde ülke barajlı d'Hondt sistemi uygulanmıştır. Yalnızca iki parti, AK Parti ve CHP %10'luk barajı aşarak meclise girebilmiştir.¹¹³⁸ Seçimlerde kayıtlı seçmen sayısı 41.407.027, oy kullanan seçmen sayısı 32.768.161, katılım oranı %79,1, geçerli oy sayısı 31.414.748, gümrük kapıları geçerli oy sayısı 114.035, toplam geçerli oy sayısı 31.528.783, milletvekili sayısı 550'dir. Partilerin oylarına bakıldığında; AK Parti 10.808.229 oy, %34,3 oy oranıyla 363 milletvekili çıkarmıştır. CHP 6.113.352 oy, %19,4 oy oranıyla 178 milletvekili, bağımsızlar ise; 314.251 oy, %1 oy oranıyla 9 milletvekili çıkarmıştır.¹¹³⁹ Seçimlerde

¹¹³³ Ataay, 1258.

¹¹³⁴ Yazman, 212-213.

¹¹³⁵ Yazman, 212-213.

¹¹³⁶ Cemal Altan, "Genel Seçimler-Yerel Seçimler İlişkisi (1983-2004)", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 3 Sayı: 12, 2005, 187.

¹¹³⁷ Erol Tuncer-Çoşkun Kasapbaş-Bülent Tuncer, *Seçim 2002, 3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Sayısal ve Siyasal Değerlendirme*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara, Haziran 2003, 211.

¹¹³⁸ Karlı, 254.

¹¹³⁹ ysk.gov.tr, 1983-2007 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri. (20.2.2021)

ilk kez, iktidarda ve mecliste temsilcileri bulunan partilerin tamamı seçim barajının altında oy aldıklarından dolayı TBMM dışında kalmış, sadece bir yıl önce Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi seçimlerin açık galibi olarak mecliste üçte ikilik bir çoğunluğa ulaşmıştır. Deniz Baykal liderliğindeki CHP ise ülkenin yeni ana muhalefet partisi görevini üstlenmiştir. Türkiye siyasetinde yaşanan ilkle, ülkenin değişik bölgelerinden dokuz bağımsız aday Meclise girmeyi başarmıştır. DSP, MHP, DYP ise büyük oranda oy kaybına uğramış,¹¹⁴⁰ bir önceki dönemde %21 oy alan DSP, bu kez ancak %1 alabilmiştir.¹¹⁴¹ MHP %8,36 oranında oy alarak barajı aşamamış ve meclis dışında kalmıştır. Doğru Yol Partisi de %9,54 oranında oy alarak barajın altında kalmış ve meclise girememiştir. Yeniden Doğuş Partisinin uzantısı olarak kurulan Genç Parti, yeni kurulmuş olmasına rağmen 3 Kasım 2002 seçimlerine %7,25 oranında oy almış fakat barajı aşamayıp meclise girememiştir. Bu duruma rağmen seçimlerde başarılı bir parti olarak ortaya çıkmıştır. Demokratik Halk Partisi, bazı sol görüşlü partilerin bir çatı altında toplanmasıyla meydana gelmiş seçimde %6,22 oranında oy almıştır. Anavatan Partisi ise %5,11 oranında oy alarak barajı aşamamış Meclis dışında kalmıştır.¹¹⁴² YTP ise hiçbir varlık gösterememiştir.¹¹⁴³

3 Kasım 2002 tarihinde düzenlenen seçimlerde Osmaniye'de kayıtlı seçmen sayısı 264.169, oy kullanan seçmen sayısı 206.218, geçerli oy sayısı 200.084, toplam geçerli oy sayısı gümrük kapıları dâhil 200.853, katılım oranı % 78,06'dır.¹¹⁴⁴ Seçimin galibi yeni kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi olmuştur. Milliyetçi Hareket Partisi %10 barajının altında kaldığı için Meclise milletvekili gönderememiştir. MHP 2. sırada, CHP 3. sırada, DYP 4. sırada, ANAP 5. sırada, GP 6. sırada, DEHAP 7. sırada yer almıştır.¹¹⁴⁵ Osmaniye, Meclise 4 milletvekili göndermiştir. Cumhuriyet Halk Partisinden 1 milletvekili, Adalet ve Kalkınma Partisinden 3 milletvekili seçilmiştir.

¹¹⁴⁰ Orhan Gökçe-Birol Akgün-Süleyman Karaçor, "3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi: Türk Siyasetinde Süreklilik ve Değişim", *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı:4, 2002, 2,1-44.

¹¹⁴¹ Karlı, 254.

¹¹⁴² Mehmet Turgut, *18 Nisan 1999 ve 3 Kasım 2002 Genel Seçimleri Değerlendirmesi*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul Mart 2003, 182-183.

¹¹⁴³ Karlı, *Türk Basınında Milletvekili Seçimleri*, 254.

¹¹⁴⁴ ysk.gov.tr. XXII. Dönem milletvekili genel seçimleri. (13.10.2021)

¹¹⁴⁵ Tuncer-Kasapbaş-Tuncer, *Seçim 2002, 3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Sayısal ve Siyasal Değerlendirme*, 297.

Necati Uzdil, Cumhuriyet Halk Partisinden; Şükrü Ünal, Durdu Mehmet Kastal ve Mehmet Sarı, Adalet ve Kalkınma Partisinden milletvekili seçilmişlerdir.¹¹⁴⁶

3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimi Osmaniye Genel Bilgileri

Kayıtlı Seçmen Sayısı	: 264.169
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	: 206.218
Geçerli Oy Sayısı	: 200.084
Toplam Geçerli Oy Sayısı (Gümrük kapıları dâhil)	: 200.853
Katılım oranı	: %78,06 ¹¹⁴⁷

Tablo 2.2.1. 3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimi Osmaniye Genel Sonuçları¹¹⁴⁸

Partiler	Aldıkları Oy Sayısı	Oy Oranı
Adalet ve Kalkınma Partisi	62.623	% 31,2
Milliyetçi Hareket Partisi	58.622	% 29,2
Cumhuriyet Halk Partisi	27.640	% 13,8
Doğru Yol Partisi	19.179	% 9,5
Anavatan Partisi	12.248	% 6,1
Genç Parti	5.569	% 2,8
Demokratik Halk Partisi	4.458	% 2,2
Saadet Partisi	3.396	% 1,7
Büyük Birlik Partisi	2.335	% 1,2
Demokratik Sol Parti	1.295	% 0,6
Yurt Partisi	726	% 0,4
Yeni Türkiye Partisi	586	% 0,3
İşçi Partisi	522	% 0,3
Bağımsız Türkiye Partisi	489	% 0,2
Millet Partisi	384	% 0,2
Özgürlük ve Dayanışma Partisi	252	% 0,1
Liberal Demokrat Parti	228	% 0,1
Türkiye Komünist Partisi	175	% 0,1
Bağımsızlar	126	% 0,1

¹¹⁴⁶ Resmi Gazete, Sayı:24932, 10.11.2002.

¹¹⁴⁷ ysk.gov.tr.XXII. Dönem milletvekili genel seçimleri.(13.10.2021)

¹¹⁴⁸ ysk.gov.tr.XXII. Dönem milletvekili genel seçimleri.(13.10.2021)

2.2.3. Seçilen Milletvekilleri ve XXII. Dönem Meclis Faaliyetleri

2.2.3.1. Şükrü Ünal

XXI. Dönem Osmaniye Milletvekili Şükrü Ünal, XXII. Dönem’de de Osmaniye ilinden milletvekili seçilmiştir. Şükrü Ünal’ın biyografisine XXI. Dönem milletvekilleri içerisinde yer verilmiştir.

2.2.3.1.1. Şükrü Ünal XXII. Dönem Meclis Faaliyetleri

Şükrü Ünal Mecliste sanayi, ticaret, enerji, tabii kaynaklar, bilgi ve teknoloji komisyonu üyeliği görevini yürütmüştür.¹¹⁴⁹

Şükrü Ünal’ın XXII. Dönem meclis faaliyetleri arasında kanun teklifi, önerge ve konuşmaları bulunmaktadır.

- “Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun ile 78 ve 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi”¹¹⁵⁰ hükümsüz sayılmıştır.¹¹⁵¹

- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyeliğinden çekildiğine ilişkin önergesi bulunmaktadır. Önergede üyelikten istifa ettiğini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunmuştur.¹¹⁵²

- 151 sıra sayılı tasarının 2. maddesi hakkında söz almış, çiftçilere verilen kredi faiz oranlarının silinmesi sözünün yerine getirildiğini söylemiştir.¹¹⁵³

- 1143 sıra sayılı kanun teklifinin 3. maddesi üzerinde söz almış ve kanunun hayırlı olması dileklerinde bulunmuştur.¹¹⁵⁴

- Şükrü Ünal’ın, Osmaniye Milletvekili Necati Uzdil’in şahsına sataşması nedeniyle konuşması bulunmaktadır. Necati Uzdil’in köylere gitmediklerini ifade etmesi

¹¹⁴⁹ TBMM TD., XXII. Dönem 61. Cilt 7. Birleşim 19.10.2004, 367.

¹¹⁵⁰ TBMM TD., XXII. Dönem 2. Cilt 14. Birleşim 24.12.2002, 4.

¹¹⁵¹ TBMM TD., XXIII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 4.8.2007, 23.

¹¹⁵² TBMM TD., XXII. Dönem 3. Cilt 27. Birleşim 28.1.2003, 580.

¹¹⁵³ TBMM TD., XXII. Dönem 17. Cilt 90. Birleşim 5.6.2003, 85.

¹¹⁵⁴ TBMM TD., XXII. Dönem 123. Cilt 112. Birleşim 7.6.2006, 47.

üzerine Şükrü Ünal, bütün köyleri tek tek gezdiklerini ve köylülerin ihtiyaçlarının ne olduğunu sorduklarını ifade etmiştir.¹¹⁵⁵

- "Osmaniye Üniversitesinin" isminin "Osmaniye Korkut Ata" olarak değiştirilmesini önermiş, yapılan oylama sonucunda önerge kabul edilmiştir.¹¹⁵⁶

- Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi'ndeki sorunlara ve alınması gereken tedbirlere ilişkin gündem dışı konuşması bulunmaktadır. Konuşmasında Organize Sanayi Bölgesi'nin Osmaniye için önemine değinmiş ve acil ihtiyaçlarının karşılanması için ödenek talebinde bulunmuştur.¹¹⁵⁷

- On yedi ile üniversite kurulmasıyla ilgili kanun teklifinin 2. maddesi üzerinde söz almış, Osmaniye'ye üniversite kurulmasından dolayı duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir.¹¹⁵⁸

2.2.3.2. Durdu Mehmet Kastal

Durdu Mehmet Kastal 22 Ocak 1969 tarihinde Kadirli'de doğdu. Babası Veli Bey, annesi Zeliha Hanım'dır.¹¹⁵⁹ Evli ve iki çocuk babasıdır. Öğrenimini sırasıyla Kadirli Fatih Mehmet İlköğretim Okulu, İmam Hatip Lisesi Ortaokulu, Kadirli Lisesi ve Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesinde tamamladı. Mezun olduktan sonra serbest ticaretle uğraştı aynı zamanda öğretim görevliliği yaptı. 3 Kasım 2002 milletvekilli genel seçimlerinde Osmaniye AK Parti milletvekili seçildi.¹¹⁶⁰

2.2.3.2.1. Durdu Mehmet Kastal XXII. Dönem Meclis Faaliyetleri

Durdu Mehmet Kastal XXII. Dönem milletvekilliği sırasında Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu üyeliğinde görev almıştır.¹¹⁶¹ Meclis faaliyetleri arasında kanun teklifi, önerge ve konuşmaları bulunmaktadır.

¹¹⁵⁵ TBMM TD., XXII. Dönem 131. Cilt 3. Birleşim 4.10.2006, 33-34.

¹¹⁵⁶ TBMM TD., XXII. Dönem 157. Cilt 107. Birleşim 16.5.2007, 506.

¹¹⁵⁷ TBMM TD., XXII. Dönem 112. Cilt 69. Birleşim 1.3.2006, 448.

¹¹⁵⁸ TBMM TD., XXII. Dönem 157. Cilt 106. Birleşim 15.5.2007, 298.

¹¹⁵⁹ Ahmet Yıldız, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-XXII. Dönem(2002-2007)-III, Milletvekili Biyografileri*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 903.

¹¹⁶⁰ *Durdu Mehmet Kastal Hal Tercümesi*, TBMM Arşivi XXII. Dönem Sicil No:3446.

¹¹⁶¹ TBMM TD., XXII. Dönem 110. Cilt 59. Birleşim 7.2.2006, 276.

- “Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname’lerde değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi”¹¹⁶² hükümsüz sayılmıştır.¹¹⁶³

- Çevre Komisyonu üyeliğinden çekildiğine ilişkin önergesini, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunmuştur.¹¹⁶⁴

- Durdu Mehmet Kastal’ın, Osmaniye Milletvekili Necati Uzdil’in, şahsına sataşması nedeniyle konuşması bulunmaktadır. Necati Uzdil’in köylere gitmediklerini söylemesi üzerine, hükümetin çiftçiyi desteklediği ve düşündüğü açıklamalarında bulunmuştur.¹¹⁶⁵

- Tohumculuk Kanunu tasarısı 662 sıra sayılı kanun tasarısı hakkında söz almış, tohumculuğun önemine değinmiştir.¹¹⁶⁶

- “Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu” ile ilgili; toprakların korunması ve tarım sorunlarından bahsetmiştir.¹¹⁶⁷

- Orman Genel Müdürlüğü 2007 bütçesi üzerine söz almış, ormanların verimliliğini arttırmaya yönelik yapılan çalışmalara değinmiş, yaratılan istihdam ile birlikte orman köylüsüne aktarılan kaynağın 850 milyon YTL’yi bulduğunu, Ormanların verimliliğinin artırılması paralelinde, orman köylüsüne daha fazla kaynak aktarılacağını ve daha fazla desteklenmelerinin sürdürüleceğini, bu hizmetlerle, orman köylüsünün yaşam standartları çok daha yüksek olacağını söylemiştir.¹¹⁶⁸

- "Osmaniye Üniversitesinin" isminin "Osmaniye Korkut Ata" olarak değiştirilmesini önermiş, yapılan oylama sonucunda önerge kabul edilmiştir.¹¹⁶⁹

- Osmaniye ilinin düşman işgalinden kurtuluşunun 80. yıl dönümüne ilişkin gündem dışı konuşması bulunmaktadır. Konuşmasında; Osmaniye'nin coğrafi, ticari,

¹¹⁶² TBMM TD., XXII. Dönem 89. Cilt 119. Birleşim 27.6.2005, 306.

¹¹⁶³ TBMM TD., XXIII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 4.8.2007, 43.

¹¹⁶⁴ TBMM TD., XXII. Dönem 85. Cilt 101. Birleşim 24.5.2005, 220.

¹¹⁶⁵ TBMM TD., XXII. Dönem 131. Cilt 3. Birleşim 4.10.2006, 35.

¹¹⁶⁶ TBMM TD., XXII. Dönem 131. Cilt 3. Birleşim 4.10.2006, 65.

¹¹⁶⁷ TBMM TD., XXII. Dönem 135. Cilt 20. Birleşim 16.11.2006, 518-519.

¹¹⁶⁸ TBMM TD., XXII. Dönem 141. Cilt 39. Birleşim 21.12.2006, 884-885.

¹¹⁶⁹ TBMM TD., XXII. Dönem 157. Cilt 107. Birleşim 16.5.2007, 506.

ekonomik, tarihi öneminden bahsetmiş, konuşmasında Ulu Önder Atatürk ve şehitlerimizi şükran ve rahmetle anmıştır.¹¹⁷⁰

- Sanayi ve Ticaret Bakanlığının bütçesiyle ilgili söz almış, 2004 yılı faaliyetlerinden bahsederek, 2005 yılı bütçesi ile ilgili 2005 yılı içerisinde, Türkiye'nin yatırımlar ülkesi olacağını, bunun en canlı örneğinin Osmaniye olduğunu ve coğrafi konumundan dolayı yatırım yapmak için en uygun illerden biri olduğunu söylemiştir. Yatırım yapmak isteyen iş adamlarına milletvekilleri olarak her türlü desteği vereceklerini söylemiştir.¹¹⁷¹

- Türkiye'de on yedi üniversite kurulmasıyla ilgili kanun teklifi üzerinde söz almış, Osmaniye'ye üniversite kurulmasıyla ilgili memnuniyetini dile getirmiştir.¹¹⁷²

2.2.3.3. Mehmet Sarı

Mehmet Sarı 21 Ekim 1945 tarihinde Düziçi'nde doğdu. Babası Osman Bey, annesi Emine Nimet Hanım'dır.¹¹⁷³ Evli ve beş çocuk babasıdır.¹¹⁷⁴ Düziçi Kurtbey İlkokulu, Çamiçi İlkokulu ve Düziçi İlköğretmen Okulundan mezun oldu. 1987 yılında Selçuk Üniversitesinde eğitim ön lisans programını tamamladı.¹¹⁷⁵ Eğitiminin ardından Bahçe Lisesi Bostanlar Köyü İlkokulunda öğretmen olarak göreve başladı. 1965 yılında Diyarbakır'ın Hani ilçesi Kuyular köyü ilkokuluna er öğretmen olarak atandı. 1970 yılında Adana'nın Ceyhan ilçesi Ağaçalı köyü ilkokuluna, 1973 yılında ise Adana'ya bağlı olan Bahçe ilçesinin Ellek beldesi Peçenek İlkokuluna atandı. 1976 yılında aynı okulda müdürlük görevine getirilerek 1983 yılına kadar bu görevde çalıştı. 1983 yılında Düziçi ilçesi İrfanlı İlkokuluna atandı. 1985'de yılın öğretmeni seçildi. 1994 yılında kendi isteği ile emekliye ayrıldı.¹¹⁷⁶ 24 Aralık 1995 Milletvekili Genel Seçimleri'nde Adana ilinden RP milletvekili adayı, 1999 Seçimlerin'de ise Osmaniye'nin Düziçi ilçesinden FP belediye başkan adayı oldu ve 1999 yılında Düziçi FP ilçe başkanlığına seçildi.¹¹⁷⁷ Adalet ve Kalkınma Partisinin kuruluşunun ardından 26 Ekim 2001 tarihinde

¹¹⁷⁰ TBMM TD., XXII. Dönem 71. Cilt 47. Birleşim 5.1.2005, 712-713.

¹¹⁷¹ TBMM TD., XXII. Dönem 70. Cilt 38. Birleşim 23.12.2004, 289-290.

¹¹⁷² TBMM TD., XXII. Dönem 157. Cilt 107. Birleşim 16.5.2007, 503-504.

¹¹⁷³ Yıldız, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-XXII. Dönem(2002-2007)-III, Milletvekili Biyografileri*, 904.

¹¹⁷⁴ Mehmet Sarı Hal Tercümesi, TBMM Arşivi XXII. Dönem Sicil No:3447.

¹¹⁷⁵ Yıldız, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-XXII. Dönem(2002-2007)-III, Milletvekili Biyografileri*, 904.

¹¹⁷⁶ Mehmet Sarı Hal Tercümesi, TBMM Arşivi XXII. Dönem Sicil No:3447.

¹¹⁷⁷ Yıldız, *Milletvekili Biyografileri*, 904.

Düziçi AK Parti kurucu ilçe başkanı olarak görevlendirildi. XXII. Dönem milletvekili seçimlerinde Osmaniye'den Meclise katıldı.¹¹⁷⁸

2.2.3.3.1. Mehmet Sarı XXII. Dönem Meclis Faaliyetleri

Mehmet Sarı milletvekilliği sırasında İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda görev almıştır.¹¹⁷⁹

Meclis faaliyetleri arasında kanun teklifi, önerge ve konuşmaları bulunmaktadır.

Osmaniye Milletvekili Mehmet Sarı ile ilgili, 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'a muhalefet suçunu işlediği iddiasıyla, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında rapor komisyonda görüşülmüş, yapılan görüşmeler sonucunda Karma Komisyon, Osmaniye Milletvekili Mehmet Sarı hakkındaki kovuşturmanın milletvekilliği sıfatının sona ermesine kadar ertelenmesine karar vermiştir.¹¹⁸⁰

- Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nda değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi¹¹⁸¹ hükümsüz sayılmıştır.¹¹⁸²

- Öğretmen okullarının kuruluşunun 155. yıl dönümüne ilişkin gündem dışı konuşmasında; öğretmen okullarının kuruluşuna, öğretmen liselerinin sınıf öğretmenliğine dönüştürülmesine, öğretmen okullarının yeniden yapılandırılmasına değinmiştir. Ardından Mehmet Sarı, öğrencilere verilen burslardan, öğretmen atamalarından bahsetmiştir.¹¹⁸³

- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bütçesi üzerinde söz almış, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün ve ilgili Bakanlığın görevlerine, gençlerin eğitime ve geleceğe katkısına değinerek yasaya olumlu oy vereceğini söylemiştir.¹¹⁸⁴

- 2007 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesi Kanunu'nun 4 ve 22. maddesi üzerinde söz almış, millî gelir ve kişi başına düşen gelire değinmiş, aynı zamanda 2007 bütçesi hakkında olumlu oy vereceklerini söylemiştir.¹¹⁸⁵

¹¹⁷⁸ *Mehmet Sarı Hal Tercümesi*, TBMM Arşivi XXII. Dönem Sicil No:3447.

¹¹⁷⁹ *TBMM TD.*, XXII. Dönem 4. Cilt 29. Birleşim 30.1.2003, 28.

¹¹⁸⁰ *TBMM TD.*, XXII. Dönem 75. Cilt 60. Birleşim 17.2.2005, 156.

¹¹⁸¹ *TBMM TD.*, XXII. Dönem 160. Cilt 118. Birleşim 31.5.2007, 164.

¹¹⁸² *TBMM TD.*, XXIII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 4.8.2007, 49.

¹¹⁸³ *TBMM TD.*, XXII. Dönem 8. Cilt 50. Birleşim 19.3.2003, 185-189.

¹¹⁸⁴ *TBMM TD.*, XXII. Dönem 70. Cilt 37. Birleşim 22.12.2004, 240-242.

- "Osmaniye Üniversitesi'nin" isminin "Osmaniye Korkut Ata" olarak değiştirilmesini önermiş, yapılan oylama sonucunda önerge kabul edilmiştir.¹¹⁸⁶

- Osmaniye ili Düziçi ilçesinin düşman işgalinden kurtuluşunun 86. yıl dönümünde ilin teşvik kapsamına alınmasının ardından ilçedeki ekonomik ve sosyal gelişmelere ilişkin gündem dışı konuşması bulunmaktadır. Konuşmasında; Kurtuluş Savaşı'nın önemine, önderimiz Mustafa Kemal Atatürk ve kahraman ordumuzun zaferine değinmiş, Düziçi hakkında kısa bir sunum yaparak yapılan yatırımlar için teşekkürlerini sunmuştur.¹¹⁸⁷

- Osmaniye'de üniversite kurulması ile ilgili söz almış, üniversite kurulmasından dolayı duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir.¹¹⁸⁸

- Yaş sebze, meyve, kesme çiçek ile narenciye üretimindeki ve ihracatındaki sorunların araştırılarak, alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla meclis araştırma komisyon raporu hakkında söz almış, AK Parti iktidarı döneminde hayvancılıkla, tarımla uğraşan çiftçilere ve üreticilere çok sayıda ürün desteği, gübre desteği, mazot desteği, doğrudan gelir desteği, prim desteği gibi destekler verildiğini, Osmaniye 'deki yer fıstığı üretiminin yağlı tohumlar sınıfına alınarak desteklenmesiyle hem ülke hem de yöre ekonomisine katkıları olacağını söylemiştir.¹¹⁸⁹

- Mehmet Sarı'nın, Osmaniye Milletvekili Necati Uzdil'in, şahsına sataşması nedeniyle konuşması bulunmaktadır. Necati Uzdil'in köylere gitmediklerini söylemesi üzerine Mehmet Sarı, Osmaniye ilinin 109 köyünü gezdiğini ve köylülerin ne gibi ihtiyaçları olduğunu sorduklarını ifade etmiştir.¹¹⁹⁰

2.2.3.4. Necati Uzdil

Necati Uzdil 1 Ocak 1946 yılında Osmaniye'de doğdu. Babası Osman Bey, annesi Münevver Hanım'dır.¹¹⁹¹ Evli ve üç çocuk babasıdır.¹¹⁹² İlk, orta ve lise öğrenimini Osmaniye Yedi Ocak İlkokulu, Merkez Ortaokulu ve Osmaniye Özel Lisesinde

¹¹⁸⁵ TBMM TD., XXII. Dönem 142. Cilt 42. Birleşim 24.12.2006, 555.

¹¹⁸⁶ TBMM TD., XXII. Dönem 157. Cilt 107. Birleşim 16.5.2007, 506.

¹¹⁸⁷ TBMM TD., XXII. Dönem 114. Cilt 80. Birleşim 28.3.2006, 592.

¹¹⁸⁸ TBMM TD., XXII. Dönem 157. Cilt 107. Birleşim 16.5.2007, 505.

¹¹⁸⁹ TBMM TD., XXII. Dönem 148. Cilt 68. Birleşim 27.2.2007, 104-105.

¹¹⁹⁰ TBMM TD., XXII. Dönem 131. Cilt 3. Birleşim 4.10.2006, 34.

¹¹⁹¹ Yıldız, *Milletvekili Biyografileri*, 906.

¹¹⁹² *Necati Uzdil Hal Tercümesi*, TBMM Arşivi XXII. Dönem Sicil No:3348.

tamamladı. Şubat 1968 tarihinde Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinden mezun oldu.¹¹⁹³ 1970-1973 yılları arasında Toprak Mahsulleri Ofisi genel müdürü, 1973-1986 yılları arasında Osmaniye İlçe Tarım müdürü olarak görev yaptı. 1986 yılında görevinden istifa ederek CHP il ve ilçe başkanlığı yaptı. 1999 Seçimleri'nde Osmaniye 2. sıra milletvekili adayı olan Uzdil, 3 Kasım 2002 seçimlerinde Osmaniye milletvekili seçildi.¹¹⁹⁴

2.2.3.4.1. Necati Uzdil XXII. Dönem Meclis Faaliyetleri

Necati Uzdil milletvekilliği sırasında Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu, Meclis Araştırması Komisyonlarında görev almıştır.¹¹⁹⁵

Mecliste en fazla söz alan milletvekilidir. Meclis faaliyetleri arasında önerge, yazılı soru önergesi, sözlü soru önergesi, sorular ve konuşmaları bulunmaktadır.

- Toprak Mahsulleri Ofisinin buğday ithal edip etmediğine ilişkin sözlü soru önergesi, Tarım ve Köyişleri Bakanı Prof. Dr. Sami Güçlü tarafından yazılı olarak cevaplandırıldığı için Uzdil, önergeyi geri almıştır.¹¹⁹⁶

- “Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığında görüşülen Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından üreticilere kullandırılan ve sorunlu hale gelen tarımsal kredilerin yeniden yapılandırılmasına ilişkin kanun” tasarısı hakkında, borcun kapatılması başlıklı 2. maddenin 1. fıkrasının değiştirilmesini teklif etmiştir. Önerge kabul edilmemiştir.¹¹⁹⁷

- “Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu tasarısının” 4. maddesinde geçen “bakanlıkça verilecek izinle anonim şirket” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve tarım satış kooperatifleri” ibaresinin eklenmesini teklif etmiş, önerge kabul edilmemiştir.¹¹⁹⁸

- “Orman Mühendisliği, Orman Endüstri Mühendisliği ve Ağaç İşleri Mühendisliği hakkında kanun tasarısı” ile ilgili önerge vermiş; 1040 sıra sayılı yasanın 4. maddesi (a) bendinin 7, 8, 11, 12 ve 17. maddelerinin sonundaki “çalışmaları

¹¹⁹³ Yıldız, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-XXII. Dönem (2002-2007)-III, Milletvekili Biyografileri*, 906.

¹¹⁹⁴ Necati Uzdil Hal Tercümesi, TBMM Arşivi XXII. Dönem Sicil No:3348.

¹¹⁹⁵ TBMM TD., XXII. Dönem 61. Cilt 7. Birleşim 19.10.2004, 367.

¹¹⁹⁶ TBMM TD., XXII. Dönem 16. Cilt 87. Birleşim 29.5.2003, 15.

¹¹⁹⁷ TBMM TD., XXII. Dönem 17. Cilt 90. Birleşim 5.6.2003, 87.

¹¹⁹⁸ TBMM TD., XXII. Dönem 68. Cilt 33. Birleşim 15.12.2004, 311.

yapmak" ifadesinin "*çalışmalarına katılmak*" olarak değiştirilmesini teklif etmiş, önerge kabul edilmemiştir.¹¹⁹⁹ Ayrıca 1040 sıra sayılı yasanın 5. maddesinin 2. fıkrasının son kısmındaki "*Bakanlığın uygun görüşü alınarak*" bölümünün çıkarılmasını ve paragrafa son cümle olarak, "*mevzuata uygun olarak yürürlüğe girer*" cümlesinin eklenmesini teklif etmiş, önerge kabul edilmemiştir.¹²⁰⁰

- Uzman erbaşların malulen emekliliklerinde rapor sorununa ilişkin Millî Savunma Bakanı'ndan,¹²⁰¹ mısır üretimi ve ithaline,¹²⁰² yer fıstığı üretimi, ihracatı ve ithalatına,¹²⁰³ Enerji İçecekleri Tebliği'nde yapılan değişikliğe,¹²⁰⁴ narenciye ihracat ve ithalatına,¹²⁰⁵ Çin'den yer fıstığı ithal edildiği iddialarına,¹²⁰⁶ pamuk ithaline ve üretimine,¹²⁰⁷ personele ve kredi kullanan çiftçilere,¹²⁰⁸ ve Karaman'da kurulacağı iddia edilen çimento fabrikasına,¹²⁰⁹ genetik yapısı değiştirilen gıda ürünlerinin denetimine ilişkin Tarım ve Köyişleri Bakanı'ndan,¹²¹⁰ icra müdür ve müdür yardımcılığı sınavını yedek olarak kazananların atamalarına ilişkin Adalet Bakanı'ndan,¹²¹¹ Doğu Akdeniz Üniversitesine yapılan atamalara,¹²¹² üniversitelerin kurulması için belirlenen kriterlere ilişkin Millî Eğitim Bakanı'ndan,¹²¹³ BAĞ-KUR primlerini ödeyemeyen çiftçi ve esnafın sağlık hizmetlerinden yararlanıp yararlanmayacağına,¹²¹⁴ BAĞ-KUR emeklileri arasındaki maaş farkına ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'ndan,¹²¹⁵ üniversite eğitimini tamamlayan astsubayların derece ilerlemesine ilişkin Milli Savunma Bakanı'ndan,¹²¹⁶ geçici görevli personele kadro verilip verilmeyeceğine,¹²¹⁷ bir

¹¹⁹⁹ TBMM TD., XXII. Dönem 126. Cilt 122. Birleşim 29.6.2006, 21.

¹²⁰⁰ TBMM TD., XXII. Dönem 126. Cilt 122. Birleşim 29.6.2006, 22.

¹²⁰¹ TBMM TD., XXII. Dönem 22. Cilt 106. Birleşim 15.7.2003, 8.

¹²⁰² TBMM TD., XXII. Dönem 25. Cilt 114. Birleşim 31.7.2003, 633.

¹²⁰³ TBMM TD., XXII. Dönem 32. Cilt 25. Birleşim 9.12.2003, 167.

¹²⁰⁴ TBMM TD., XXII. Dönem 60. Cilt 122. Birleşim 17.9.2004, 275.

¹²⁰⁵ TBMM TD., XXII. Dönem 60. Cilt 122. Birleşim 17.9.2004, 275.

¹²⁰⁶ TBMM TD., XXII. Dönem 75. Cilt 60. Birleşim 17.2.2005, 136.

¹²⁰⁷ TBMM TD., XXII. Dönem 41. Cilt 53. Birleşim 17.2.2004, 88.

¹²⁰⁸ TBMM TD., XXII. Dönem 144. Cilt 48. Birleşim 10.1.2007, 10.

¹²⁰⁹ TBMM TD., XXII. Dönem 150. Cilt 77. Birleşim 20.3.2007, 290.

¹²¹⁰ TBMM TD., XXII. Dönem 132. Cilt 11. Birleşim 26.10.2006, 675.

¹²¹¹ TBMM TD., XXII. Dönem 39. Cilt 47. Birleşim 27.1.2004, 388.

¹²¹² TBMM TD., XXII. Dönem 49. Cilt 88. Birleşim 12.5.2004, 7.

¹²¹³ TBMM TD., XXII. Dönem 83. Cilt 96. Birleşim 10.5.2005, 484.

¹²¹⁴ TBMM TD., XXII. Dönem 83. Cilt 96. Birleşim 10.5.2005, 483.

¹²¹⁵ TBMM TD., XXII. Dönem 137. Cilt 26. Birleşim 30.11.2006, 506.

¹²¹⁶ TBMM TD., XXII. Dönem 137. Cilt 25. Birleşim 29.11.2006, 264.

¹²¹⁷ TBMM TD., XXII. Dönem 132. Cilt 11. Birleşim 26.10.2006, 675.

vatandaşın dilekçesine ilişkin Çevre ve Orman Bakanı'ndan yazılı soru önergeleri ve soruları bulunmaktadır.¹²¹⁸

- Toprak Mahsulleri Ofisinin buğday ithal edip etmediğine ilişkin Tarım ve Köyişleri Bakanı'ndan,¹²¹⁹ ve bir Türk vatandaşının KKTC'den sınır dışı edilmesine ilişkin Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı'ndan sözlü soru önergeleri¹²²⁰ hükümsüz sayılmıştır.¹²²¹

- Çevre ve Orman Bakanlıklarının birleştirilmesiyle ilgili tasarı hakkında söz almış, bakanlıkların görevlerinden bahsederek, bakanlıkların birleştirilmemesi gerektiğini ve tasarının geri çekilmesini önermiştir.¹²²²

-“Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından üreticilere kullandırılan ve sorunlu hale gelen tarımsal kredilerin yeniden yapılandırılmasına ilişkin kanun tasarısı'nın” 2. maddesi hakkında söz almış, çiftçilerin sıkıntı çektiğine, faizlerin silinmesine, çiftçiden yana olunması gerektiğine değinmiştir.¹²²³ Ve tasarının 6. maddesi hakkında; çiftçinin ekonomideki önemine değinerek, çiftçinin desteklenmesi gerektiğini savunmuştur.¹²²⁴

- “Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanuna bir geçici madde eklenmesi ile ilgili 12.11.2003 tarihli ve 5001 sayılı Kanun ile Anayasa'nın 89. maddesi gereğince Cumhurbaşkanı'nca bir daha görüşülmek üzere geri gönderme tezkeresi ve Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu raporu”nun 3. maddesi ile ilgili söz almış, Ziraat Odaları Yasası'ndaki değişikliklerin meclise taşınmasını talep etmiş ve iktidarın görevleri hakkında konuşma yapmıştır.¹²²⁵

- Kamu Yönetimi Temel Kanunu tasarısının 26. maddesi ile ilgili söz almış, yasanın çıkarılmaması konusunda görüşlerini bildirmiştir.¹²²⁶

¹²¹⁸ TBMM TD., XXII. Dönem 144. Cilt 48. Birleşim 10.1.2007, 8.

¹²¹⁹ TBMM TD., XXII. Dönem 14. Cilt 78. Birleşim 13.5.2003, 153.

¹²²⁰ TBMM TD., XXII. Dönem 134. Cilt 15. Birleşim 7.11.2006, 9.

¹²²¹ TBMM TD., XXIII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 4.8.2007, 112.

¹²²² TBMM TD., XXII. Dönem 13. Cilt 74. Birleşim 1.5.2003, 303.

¹²²³ TBMM TD., XXII. Dönem 17. Cilt 90. Birleşim 5.6.2003, 84.

¹²²⁴ TBMM TD., XXII. Dönem 17. Cilt 90. Birleşim 5..2003, 114.

¹²²⁵ TBMM TD., XXII. Dönem 32. Cilt 26. Birleşim 10.12.2003, 346.

¹²²⁶ TBMM TD., XXII. Dönem 42. Cilt 58. Birleşim 26.2.2004, 422.

- Orman Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı'nın 402 sıra sayılı yasa tasarısı ile ilgili söz almış, Orman Bakanlığının görevlerinden bahsedip, ağaçların kesilmemesi gerektiğini söylemiştir.¹²²⁷

- 439 sıra sayılı tasarının 2. maddesi ile ilgili meraların çayır ların öneminden bahsetmiş, bu yasa tasarısının Anayasa'nın 45. maddesine aykırı olduğunu belirtmiş, tasarının tümüne karşı çıktıklarını söylemiştir.¹²²⁸

- 428 sıra sayılı tasarının 1. maddesi üzerinde söz almış, yasa çıkarıldığı takdirde yapılacak uygulamaların yerine getirilmesi gerektiğini savunmuştur.¹²²⁹

- "455 sıra sayılı" tasarı ile ilgili; Ziraat Odalarının güçlendirilmesi gerektiği konusuna ve yasa tasarısının tümüne oy vereceklerini söylemiştir.¹²³⁰

- "Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu tasarısının" 3. maddesi hakkında söz almış, tasarı hakkında görüşlerini bildirerek, 3. madde ile ilgili "Bakanlık" tabirinin karşısına "Tarım ve Köy işleri Bakanlığı"nın yazılmasına ilişkin değişiklik önergesinin kabul edilmesini istemiştir. Uzdil'in önergesi kabul edilmemiştir.¹²³¹

- Çevre ve Orman Bakanlığı bütçesiyle ilgili söz almış, Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğünün görevlerini yerine getirmesini, Türkiye'nin ekonomisi için yapılması gerekenleri söylemiştir.¹²³²

- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün yok edilmesiyle ilgili tasarının 4. maddesi hakkında söz almış, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün görevlerinden bahsederek tasarının kabul edilmemesi gerektiğini söylemiştir.¹²³³

- Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Yasası'nda değişiklik getiren kanun tasarısı hakkında söz almış, Tarım Kredi Kooperatiflerinin yönetimine değinerek bilim, tecrübe sahibi insanların görev alması gerektiğini söylemiştir.¹²³⁴

- Buğday hasadı öncesi yaşanan pazarlama sorunları ile bu konuda yapılması gereken çalışmalara ilişkin gündem dışı konuşması bulunmaktadır.¹²³⁵

¹²²⁷ TBMM TD., XXII. Dönem 47. Cilt 74. Birleşim 15.4.2004, 45.

¹²²⁸ TBMM TD., XXII. Dönem 50. Cilt 93. Birleşim 26.5.2004, 338.

¹²²⁹ TBMM TD., XXII. Dönem 50. Cilt 94. Birleşim 27.5.2004, 431.

¹²³⁰ TBMM TD., XXII. Dönem 51. Cilt 97. Birleşim 3.6.2004, 250.

¹²³¹ TBMM TD., XXII. Dönem 67. Cilt 30. Birleşim 9.12.2004, 371.

¹²³² TBMM TD., XXII. Dönem 70. Cilt 39. Birleşim 24.12.2004, 477-479.

¹²³³ TBMM TD., XXII. Dönem 72. Cilt 49. Birleşim 11.1.2005, 272-273.

¹²³⁴ TBMM TD., XXII. Dönem 75. Cilt 78. Birleşim 31.3.2005, 459.

- “*Tarım Sigortası Yasası tasarısının*” 2. maddesi üzerinde söz almış, ülkenin ekonomisinin temelini tarım olduğunu ve çiftçiden yana politika izlenmesi gerektiğine değinmiştir.¹²³⁶

- Tarım sigortaları kanun tasarısı 9. maddesi üzerinde söz almış, devlet destekli tarım sigortası olması gerektiğini ve çiftçiden yana politika izlenmesi gerektiğine değinmiştir.¹²³⁷

- Patates yetiştiriciliği ve patates üreticilerinin sorunları ile ilgili söz almış, ülkemizde 300000 ton tohumluğa ihtiyaç olduğunu Devlet Üretme Çiftliklerinde de anaç tohumları sertifikalı, tohum olarak üretme şansının var olduğunu, patatesten eğer belli bir otorite işbaşına geçer çiftçilerin üretimini, ihracatını planlarsa patates çiftçilerinin sorununun %90 çözüleceği yönünde görüşlerini belirtmiştir.¹²³⁸

- 1009 sıra sayılı kanun tasarısının 2. maddesinin birinci cümlesindeki “*Emniyet Genel Müdürlüğü*” sözcüklerinden sonra “*Tarım ve Köyişleri Bakanlığına*” ibaresinin eklenmesini teklif etmiş, önerge kabul edilmemiştir.¹²³⁹

- Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı döner sermayelerle ilgili 1053 sıra sayılı yasa teklifi hakkında söz almış, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının bünyesindeki döner sermayede çalışanların, çalışmalarının karşılığı ekonomik olarak desteklenmesi için, destek vereceklerini söylemiş, aynı zamanda 1053 sıra sayılı yasanın 1. maddesine “*taşra kuruluşlarına*” ibaresinden sonra “*Atatürk Orman Çiftliği*” ibaresinin eklenmesini teklif etmiştir. Önerge kabul edilmemiştir.¹²⁴⁰

- 15 ilde üniversite kurulması hakkındaki konuşmasında; gerekli altyapı sağlandıktan sonra üniversitelerin açılması gerektiğine değinmiş, açılan üniversitelere hayırlı olsun dileklerinde bulunmuştur ve 1039 sıra sayılı kanun tasarısının çerçeve 1. maddesine bağlı ek madde 63’ün (d) fıkrasına “*Fen Bilimleri Enstitüsü*”nden sonra “*ve Tunceli ilinde yeniden kurulacak olan Orman Fakültesinden*” ibaresinin eklenmesini teklif etmiş, önerge kabul edilmemiştir.¹²⁴¹

¹²³⁵ TBMM TD., XXII. Dönem 83. Cilt 93. Birleşim 3.5.2005, 15-19.

¹²³⁶ TBMM TD., XXII. Dönem 86. Cilt 106. Birleşim 1.6.2005, 287-289.

¹²³⁷ TBMM TD., XXII. Dönem 86. Cilt 107. Birleşim 2.6.2005, 401.

¹²³⁸ TBMM TD., XXII. Dönem 95. Cilt 5. Birleşim 11.10.2005, 895.

¹²³⁹ TBMM TD., XXII. Dönem 101. Cilt 26. Birleşim 1.12.2005, 38.

¹²⁴⁰ TBMM TD., XXII. Dönem 107. Cilt 45. Birleşim 28.12.2005, 52-57.

¹²⁴¹ TBMM TD., XXII. Dönem 107. Cilt 46. Birleşim 29.12.2005, 262.

- “At Yarışları Kanunu” görüşmeleri sırasında söz almış, At Yarışları Kanunu’ndaki değişikliğin atçılık sektörü ve Türkiye Jokey Kulübüne yarar getirmeyeceğine değinmiştir.¹²⁴²

- Güneydoğu Anadolu Projesi’ndeki olumsuzluklarla ilgili önerge hakkında söz almış, çiftçilerin maliyetinin düşmesi için sulama projeleriyle ilgilenilmesine, kanalların uzatılmasına, drenaj kanallarının açılmasına değinmiştir.¹²⁴³

- Çukurova’da ziraî mücadelenin uçakla yapılmasının yasaklanmasına ve buğday ürünü için belirlenen fiyatların taksitler hâlinde ödenmesinin olumsuz etkilerine ilişkin gündem dışı konuşması bulunmaktadır.¹²⁴⁴

- 662 sıra sayılı Tohumculuk Kanunu tasarısı hakkında söz almış, Türkiye’ye uygun bir tohumculuk kanunu tasarısı hazırlanmasını söyleyerek, yasaı kabul etmeyeceklerini açıklamıştır.¹²⁴⁵

- Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu’nda değişiklik yapan bu yasanın 1. maddesi hakkında söz almış, toprak koruma ve arazi kullanımı kanunu teklifinin 1. maddesinin t bendinin metinden çıkarılmasını teklif etmiş önerge kabul edilmemiştir.¹²⁴⁶

- Kayısı üreticilerinin sorunlarına ilişkin söz almış, Malatya’daki üretim durumlarına değinmiş, Tarım Bakanlığının çiftçilerin sorunlarına sahip çıkması gerektiğini söylemiştir.¹²⁴⁷

- “Bursa Milletvekili Faruk Çelik’in 12.9.1960 tarihli ve 80 Sayılı Kanun ile 24.6.1995 tarihli ve 552 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’nin 5. Maddesinde düzenlenen Geçici Madde 3’ün birinci fıkrasının Toptancı hallerinde bulunan işyerlerinin satışında veya kiraya verilmesinde, halde işletmecilik yapanlara, ihale bedeli üzerinden yüzde 25 oranında indirim uygulanır. Bu

¹²⁴² TBMM TD., XXII. Dönem 114. Cilt 78. Birleşim 22.3.2006, 381.

¹²⁴³ TBMM TD., XXII. Dönem 118. Cilt 96. Birleşim 2.5.2006, 489.

¹²⁴⁴ TBMM TD., XXII. Dönem 123. Cilt 113. Birleşim 8.6.2006, 149-154.

¹²⁴⁵ TBMM TD., XXII. Dönem 131. Cilt 3. Birleşim 4.10.2006, 29.

¹²⁴⁶ TBMM TD., XXII. Dönem 135. Cilt 20. Birleşim 16.11.2006, 549.

¹²⁴⁷ TBMM TD., XXII. Dönem 151. Cilt 80. Birleşim 27.3.2007, 55-56.

*kişilere yapılan satış bedeli, üç yılı geçmemek üzere 6 taksitte tahsil edilir.” şeklinde değiştirilmesini teklif edip önergeye imza vermiştir. Önerge kabul edilmiştir.*¹²⁴⁸

- 1411 sıra sayılı kanun teklifinin 2. maddesi ile ilgili söz almış, 1411 sıra sayılı kanun teklifinin 2. maddesinin teklif metninden çıkarılmasını önermiştir. Önerge reddedilmiştir.¹²⁴⁹

- Antalya Milletvekili Fikret Badazlı'nın, 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi hakkında söz almış, Türk tarımındaki sorunlardan bahsetmiştir.¹²⁵⁰

- Osmaniye İl Millî Eğitim Müdürü hakkında idari bir işlem yapılıp yapılmadığına ilişkin Millî Eğitim Bakanı'ndan,¹²⁵¹ Osmaniye ili ve ilçelerinde yapılan yatırımlara¹²⁵² ve Osmaniye'de bazı anonim şirketlerin mağdur olan ortaklarına ilişkin Başbakan'dan,¹²⁵³ Osmaniye-Kadirli kara yolundaki genişletme çalışmalarına ilişkin Bayındırlık ve İskân Bakanı'ndan¹²⁵⁴ ve Kadirli Belediyesi işçilerinin alacaklarına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan yazılı soru önergeleri¹²⁵⁵ hükümsüz sayılmıştır.¹²⁵⁶ Ayrıca bu konularda Bakanlara soru yöneltilmiştir.

- Osmaniye'de üniversite kurulması ile ilgili söz almış, Osmaniye'ye üniversite kurulmasından dolayı duyduğu memnuniyetini dile getirmiştir.¹²⁵⁷

- “*Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu*”nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı'nın 8. maddesi üzerinde, Osmaniye'de yer fıstığı üretiminden bahsetmiş, fıstık üreticilerinin sorunlarına değinerek, ithal edilen fıstıklarının kontrolünün yapılmasını söylemiştir.¹²⁵⁸

¹²⁴⁸ TBMM TD., XXII. Dönem 156. Cilt 100. Birleşim 5.5.2007, 175.

¹²⁴⁹ TBMM TD., XXII. Dönem 157. Cilt 106. Birleşim 15.5.2007, 247.

¹²⁵⁰ TBMM TD., XXII. Dönem 161. Cilt 119. Birleşim 1.6.2007, 41.

¹²⁵¹ TBMM TD., XXII. Dönem 64. Cilt 16. Birleşim 10.11.2004, 7

¹²⁵² TBMM TD., XXII. Dönem 83. Cilt 96. Birleşim 10.5.2005, 482.

¹²⁵³ TBMM TD., XXII. Dönem 121. Cilt 107. Birleşim 25.5.2006, 6.

¹²⁵⁴ TBMM TD., XXII. Dönem 126. Cilt 123. Birleşim 30.6.2006, 275.

¹²⁵⁵ TBMM TD., XXII. Dönem 155. Cilt 97. Birleşim 2.5.2007, 92.

¹²⁵⁶ TBMM TD., XXIII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 4.8.2007, 120.

¹²⁵⁷ TBMM TD., XXII. Dönem 157. Cilt 107. Birleşim 16.5.2007, 502.

¹²⁵⁸ TBMM TD., XXII. Dönem 80. Cilt 80. Birleşim 6.4.2005, 283.

2.2.4. Partilerin Yerel Seçim Faaliyetleri

28 Mart 2004 tarihinde yapılacak mahalli idareler genel seçimleri öncesinde partiler seçim hazırlıklarını hızlandırmışlardır. Seçim çalışmaları kapsamında; Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli seçim öncesinde 26 Mart 2004 tarihinde Osmaniye'ye ziyarette bulunmuş, Osmaniye'ye gelen Bahçeli önce Osmaniye Belediyesini sonrasında MHP Osmaniye İl Teşkilatını ziyarette bulunarak ardından kendi adını taşıyan Dr. Devlet Bahçeli Bulvarı'nda Osmaniyelilere hitap etmiştir.¹²⁵⁹

Cumhuriyet Halk Partisi Belediye Başkan Adayı Çıtırık ise; seçimlerde Osmaniye'nin kaderini değiştirecek büyük projelerle yola çıktıklarını, Osmaniye'nin Türkiye'nin büyük bir kenti olacağını ve metropol şehir yapacaklarını, şehirde değişiklik isteyenlerin oylarına talip olduklarını söyleyerek, başarılabilir denilen birçok şeyi kendilerinin başaracaklarını söylemiştir.¹²⁶⁰

Adalet ve Kalkınma Partisi Osmaniye Belediye Başkan Adayı Davut Çuhadar, seçildiği takdirde; Osmaniye'deki yoksulluğu, işsizliği, fukaralığı bitirmek için çok çalışacağını, kimsesizlerin kimsesi olacağını, gece gündüz demeden çabalayacağını söyleyerek, Osmaniye halkından seçimlerde destek beklediğini belirtmiştir.¹²⁶¹

Demokratik Sol Parti, seçim bürosunun açılışında DSP İl Başkanı Fevzi Çınkır, yerel seçimlerle ilgili; Osmaniye'de yerel yönetime talip olduklarını, Osmaniye'deki tüm DSP'li üyelerden, tüm partililerden ve Osmaniye'lilerden bu konuda destek beklediklerini söylemiştir. Belediye Başkan Adayı Kenan Hamedî ise seçim çalışmalarında partinin gelenek ve göreneklerine uygun bir demokratik çalışma yapacaklarını, hiçbir parti ve aday hakkında çirkin propaganda yapmayacaklarını ve bu nedenle tüm Osmaniye'lilerin desteğini beklediğini söylemiştir.¹²⁶²

Saadet Partisi Osmaniye Belediye Başkan Adayı Mehmet Gürbüz, yerel seçimlerle ilgili projelerini şu sözlerle anlatmıştır; Osmaniye'nin kendi dönemlerinde farklı ve modern bir kent olacağını, Osmaniye'nin şehir olma, şehirli olma ve işsizlik sorunu olduğunu, bu sorunların çözümü için proje hazırladıklarını, fakirliğin belini

¹²⁵⁹ *Akdeniz*, Yıl:9 Sayı:781, 26.3.2004, 1.

¹²⁶⁰ *Akdeniz*, Yıl:8 Sayı:766, 9.3.2004, 1.

¹²⁶¹ *Akdeniz*, Yıl:8 Sayı:758, 28.2.2004, 1.

¹²⁶² *Akdeniz*, Yıl:8 Sayı:767, 10.3.2004, 1.

kırmak için çalışacaklarını söylemiş, “doğru bilgi ve doğru yönetimle Osmaniye’lilerin bütün sorunlarını yine Osmaniye’lilerin desteğiyle çözeceğiz” demiştir.¹²⁶³

Genç Parti Osmaniye Belediye Başkan Adayı Mustafa Bardak seçildikleri takdirde; içme suyundan 30 milyon liraya kadar ücret alınmayacağını, SSK Hastanesi ile Devlet Hastanesi arasında metro ulaşımı yapılacağını, şehir merkezinde uygun görülen bir caddenin taşıt trafiğine kapatılarak, iş merkezi ve eğlence merkezi olarak düzenleneceğini ve belediye personeli ile çalışıp da çocuklarına bakacak kimsesi olmayan aileler için Belediye bünyesinde gündüz bakımevi, sığınmaevi açacaklarını aynı zamanda hiçbir sosyal güvencesi olmayanlar için de ücretsiz tedavi hizmeti veren Belediye Polikliniğinin açılacağını söylemiştir.¹²⁶⁴

2.2.5.2004 Osmaniye Yerel Seçimleri

28 Mart 2004 tarihinde yapılan yerel seçimlerde 96.060 seçmenden yaklaşık 30 bin kişi sandığa giderek oy kullanmamıştır.¹²⁶⁵ Osmaniye’de seçmen sayısı 96.060, kullanılan toplam oy 69.091, geçerli oy sayısı 66.676, geçersiz oy sayısı 24.15, sandık sayısı 354, oy kullanma oranı % 71,925’dir.¹²⁶⁶ Seçimin galibi Adalet ve Kalkınma Partisi olurken Milliyetçi Hareket Partisi ikinci sırada, Doğru Yol Partisi’de üçüncü sırada yer almıştır.¹²⁶⁷ AK Parti ile MHP’nin başa baş sürdüğü yarıştan Adalet ve Kalkınma Partisi Belediye Başkan Adayı Davut Çuhadar galip çıkmıştır,¹²⁶⁸

28 Mart 2004 Osmaniye İli Merkez Yerel Seçimi Sonuçları

Seçmen Sayısı	: 96.060
Kullanılan Toplam Oy	: 69.091
Geçerli Oy Sayısı	: 66.676
Geçersiz Oy Sayısı	: 24.15
Sandık Sayısı	: 354
Oy Kullanma Oranı	: %71,925¹²⁶⁹

¹²⁶³ Akdeniz, Yıl:9 Sayı:780, 25.3.2004, 1.

¹²⁶⁴ Akdeniz, Yıl:9 Sayı:780, 25.3.2004, 1.

¹²⁶⁵ Hasret, Yıl:25 Sayı:6317, 30.3.2004, 1.

¹²⁶⁶ Akdeniz, Yıl:9 Sayı:784, 30.3.2004,1.

¹²⁶⁷ Hasret Gazetesi Yıl:25 Sayı:6317, 30.3.2004. Akdeniz Gazetesi, Yıl:9 Sayı:784, 30.03.2004, [http://secim.ihh.com.tr/SecimSonuclari/Secim2004.\(10.10.2022\)](http://secim.ihh.com.tr/SecimSonuclari/Secim2004.(10.10.2022))

¹²⁶⁸ Hasret, Yıl:25 Sayı:6316, 29.3.2004, 1.

¹²⁶⁹ Akdeniz, Yıl:9 Sayı:784, 30.03.2004,1.

Tablo 2.2.2. 28 Mart 2004 Osmaniye İli Merkez Yerel Seçim Sonuçları¹²⁷⁰

Partiler	Aldıkları Oy Sayısı	Oy Oranı
Adalet ve Kalkınma Partisi	25.518	% 38,272
Milliyetçi Hareket Partisi	23.114	% 34,666
Doğru Yol Partisi	5.736	% 8,603
Cumhuriyet Halk Partisi	5.702	% 8,552
Saadet Partisi	5.044	% 7,565
Emek Partisi	780	% 1,170
Genç Parti	268	% 0,402
Demokratik Sol Parti	178	% 0,267
İşçi Partisi	138	% 0,207
Bağımsız Türkiye Partisi	114	% 0,171
Türkiye Komünist Partisi	84	% 0,126

2.2.6. Belediye Başkanı Davut Çuhadar ve Faaliyetleri

Davut Çuhadar 1959 yılında Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesinde doğmuştur. Evli ve iki çocuk babasıdır. Gazi Üniversitesi Maliye Fakültesi Hukuk Bölümünü bitirmiştir. Türkiye Ziraat Donanım Kurumu ile Tarım Kredi Kooperatiflerinde çeşitli görevlerde bulunmuştur. 1997 yılında Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı Personel ve Eğitim Daire Başkanlığına, 2002 yılında Denizcilik Müsteşarlığı Antalya Bölge Müdürlüğüne atanmıştır. Aynı zamanda Osmaniye'deki bir yapı kooperatifinin yönetim kurulu başkanlığını da yürütmüştür. Davut Çuhadar, 28 Mart 2004 seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisinden Osmaniye belediye başkanı seçilerek 29 Mart 2009 tarihine kadar bu görevini yürütmüştür.¹²⁷¹

Çuhadar'ın, başkanlığı döneminde; Osmaniye'nin ilk Otogarı tamamlandı, Kent Meydanı 7 Ocak 2008 tarihinde hizmete girdi. Aynı zamanda Cumhuriyet Meydanı, Alibekirli Mahallesi'nde Sancaklı Meydanı ve Karaboyunlu Mahallesi'nde meydan için çalışmalar yapıldı, zabıta hizmet binası yanında bulunan ağaçlık alan yeniden düzenlenerek vatandaşların hizmetine sunuldu, bütün kuyular kapatılarak, 11 farklı

¹²⁷⁰ Hasret Gazetesi Yıl:25 Sayı:6317, 30.3.2004. Akdeniz Gazetesi, Yıl:9 Sayı:784, 30.03.2004, [http://secim.ihh.com.tr/SecimSonuclari/Secim2004.\(10.10.2022\)](http://secim.ihh.com.tr/SecimSonuclari/Secim2004.(10.10.2022))

¹²⁷¹ Türkiye Belediye Başkanları Birliği/baskanlar.net/organlar/davut çuhadar(20.10.2021)

kaynaktan alınan içme suyu vatandaşların kullanımına sunuldu, 16 adet park ve dinlenme sahası tamamlanarak hizmete açıldı, 120 bin metrekare alanda yeşillendirme sahası yapıldı, bu hizmetler arasında Adnan Menderes Bulvarı, Alibeyli Parkı, Hasan Basri Başdoğan Parkı, Orta Refüj, Tema Parkı yer almıştır. Belediye Mezbahası, hayvan pazarı ve modern kaldırım çalışmasıyla şehrin çehresi güzelleştirildi. Kemal Satır Caddesi Salı Pazarı yolu ve Palalı Süleyman Caddesi ile bazı sokaklar yeniden düzenlendi, Şehit İsmet Yavuz ve Alibeyli Mahallesi araç trafiğine kapatılarak örnek veya yaya sokakları hâline getirildi, Cumhuriyet, Alibekirli, Gebeli, Ulaşlı, Hacıosmanlı, 7 Ocak, İstiklal, Kurtuluş, Karaboyunlu ve Mimarşinan Mahalle'sinde yol ve kaldırım çalışmaları tamamlandı, hayvan barınağı inşaatı tamamlandı, kapalı semt pazarı 2005 yılında hizmete açıldı, Zabıta Müdürlüğü 2 katlı yeni modern binası ile hizmete açıldı, eski Zafer Sineması restore edilerek 850 kişilik çok amaçlı kültür merkezine dönüştürüldü, 2008 yılında Mehter takımı kuruldu, Osmaniye'nin eski evi restore edilerek şair Salih Sefa Yazar Kültür Evine dönüştürüldü, "*Kaleler Şehri Osmaniye*" ve "*Dünya Kültür Mirası İçinde Osmaniye*" adlı kitapların baskıları tamamlandı, Belediyenin Sesi Gazetesi on sayı olarak basıldı, 264 konutluk Fakıuşağı Konutları ve Yaveriye Toplu Konutları Başbakanlık Toplu Konut İdaresi tarafından tamamlandı, 504 konutluk Belediye Evleri Projesi hayata geçirildi, yürüyüş yolu yapıldı, Arama-Kurtarma Timi oluşturuldu, Yaveriye-Yeşilyurt Kentsel Dönüşüm Projesi hayata geçirildi, Zorkun, Olukbaşı ve Ürün Yaylaları Belediye hizmet binasına dâhil ettirildi, yaylalarda asfaltlama ve içme suyu şebeke düzenleme çalışmaları tamamlandı, Zorkun, Olukbaşı ve Ürün Yaylalarına 4 araç ve 12 personelle temizlik hizmeti verildi, Zorkun'da zabıta ve emlak çalışmaları yapıldı, reklam panoları, dolmuş durakları ve sokak tabelaları yenilendi, 300 km'yi aşan asfaltlama çalışması yapıldı, 50 km uzunluğunda yeni kanalizasyon hattı döşendi, içme suyunun ihtiyacının karşılanması amacıyla son 5 yılda 35 km ilave içme suyu hattı yapıldı, asri mezarlık ve diğer mezarlıkların bakımları yapıldı, Mezarlıklar Müdürlüğü modern hizmet araçlarıyla donatıldı, taziye salonu yapımı asri mezarlık içerisinde tamamlanarak hizmete açıldı, Karaçay, Şirinevler, Rızaiye Mahalle'sinde çocuklar için spor alanları kuruldu ayrıca Yerfistığı Anıtı tamamlanarak Sanayi Parkı girişinde hizmete açıldı.¹²⁷²

¹²⁷² *Belediyenin Sesi*, Osmaniye Belediyesi Yayınları Yıl:3 Sayı:10, Şubat 2009, 1-23.

2.3. 2007-2011 DÖNEMİNDE OSMANİYE'DE SİYASİ HAYAT

2.3.1. Osmaniye'de Siyasi Parti Teşkilatlanmaları ve Seçim Faaliyetleri

2.3.1.1. Adalet ve Kalkınma Partisi

Adalet ve Kalkınma Partisi üçüncü kongresini 7 Haziran 2009 tarihinde düzenlemiş olup, Ömer Yağmur 294 oy alarak il başkanlığına seçilmiştir. Kongre sonucu seçilen üyeler ise şu isimlerden oluşmuştur; Ömer Yağmur, Hamza Yılmaz, Lütfi Özkan, Hakan Eryol, Ali Korkmaz, Mustafa Yılmaz, Seydi Gülsoy, Düccane Dinçer, Günel Dinler, Emine Erdal Kalyoncu, Ahmet Sarıtekin, Mehmet Akmeşe, Hamit Coşkun, Mustafa Dayangaç, Sema Yiğit Çarıkçı, Sabiha Ceylan, Faruk Türk, Halil Bozdoğan, Yahya Mercan, Mustafa Özdemir, Zeynel Besim Çiftçi, Fatih Velipaşaoğlu, Derviş Sert, Ahmet Başpınar, Özer Yıldız, Tayfun Şanlı, Nurettin Kurt, Faruk Sayoğlu, Şenay Toprak, Hakan Çetinel.¹²⁷³

18 Ekim 2008 tarihinde düzenlemiş olduğu kongre sonucunda Yusuf Çenet 254 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Yusuf Çenet, Yusuf Cinkara, Murat Kaplan, Emin Daşdelen, Sait Kırar, Hasan Demez, Mehmet Ergen, Şadi Bozdoğan, Eyüp Kozanoğlu, Mahmut Ergez, Ahmet Sarıtekin, İsmail Yeşil, Mehmet Çanak, Yusuf Sarıcı, Yusuf Kameroğlu, Dilek Oktan, H.Hüseyin Kanza, M. Ali Çoban, Baki Yalman, Yahya Mercan, Eyüp Karadağ, Ziya Tatar, Yahya Kocatepe, Eyüp Çelik, Bünyamin Bakırhan, Habit Kaya, Mehmet Gül, Fikret Bozkurt, Hüseyin Çakıcıoğlu, Alaaddin Bulut.¹²⁷⁴

3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimleri öncesi siyasi parti liderleri seçim çalışmaları kapsamında Osmaniye'de mitingler düzenlemişlerdir. Bu liderlerden biri de Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'dır. Erdoğan'ın seçim öncesinde Osmaniye'ye geleceği bildirilmiş, Adalet ve Kalkınma Partisi Osmaniye İl Başkanı Ali Binboğa düzenlediği basın toplantısında, Başbakan Erdoğan'ın müjdeli haberlerle geleceğini belirterek ilde yapılan yatırımlarla ilgili; üniversitenin kurulduğunu, çevre yolu inşaatı çalışmalarının başlatıldığını, Valilik Konağı yapımının devam ettiğini söylemiş. Ayrıca tamamlanacak projeler arasında;

¹²⁷³ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

¹²⁷⁴ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

olimpik yüzme havuzu, kapalı spor salonu inşaatı, Kadirli ve Düziçi'ne ek hastane yapılmasının yer aldığını belirterek, Zorkun yolu sorununun, Zorkun içme suyu sorununun çözümleneceğini, Osmaniye'ye yapılan bu hizmetlerle de şehrin il görünümüne kavuşturulacağını söylemiştir.¹²⁷⁵

2.3.1.2. Milliyetçi Hareket Partisi

22 Temmuz 2007 Milletvekili Genel Seçimleri sonrasında Milliyetçi Hareket Partisinin 10 Ekim 2009 tarihinde düzenlediği kongre sonucunda N. Yener Tuncer 243 oy, Murat Kanlı ise 324 oy alarak il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Murat Kanlı, Müslüm Durgar, Mustafa Karaevren, Hüseyin Demirdelen, Ökkeş Dünder, Güney Akgül, Bekir Alibekiroğlu, Nazmi Özer, Kemal Çağlar Balcılar, Mehmet Selim Öztürk, Ali Akyüz, Ökkeş Kırsay, Üzeyir Hocaoglu, Gülseren Yeşilyurt, Süleyman Elverdi, Tuncay Kural, Halittin Kuyluk, Kadir Karayiğit, Muhammet Kaya, Volkan Kundakcı, Ali Dağdelen, Cengiz Dere, Mehmet Oğuz Erdem, Fahri Cinpolat, Fatih Rüştü Güçlü.¹²⁷⁶

27 Haziran 2009 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda Ali Aksoy 341 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Parti Teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Mehmet Kadioğlu, Celalettin Kırıcı, Mahmut Celal Demir, Mustafa Tatar, Ali Talip Hozulu, Şaban Alakel, Hacı Bekir Dingil, Ahmet Bozkurt, Mustafa Beycioğlu, Nuri Çenet, Osman Taşdelen, Necati Kurt, Recep Vural, Serkan Melikoğlu, Saim Macık, Serhat Örsdemir.¹²⁷⁷

Milliyetçi Hareket Partisinin seçim çalışmaları kapsamında; MHP İl Başkan Vekili Yusuf Çomu, düzenlediği basın toplantısında 22 Temmuz'da yapılacak seçim öncesi gönül seferberliği başlattıklarını ifade ederek, Osmaniye'li dik baş, tok karın, iş, aş, yatırım ve istihdam sağlayacak, ekonomiyi, terörü çözecek, huzurlu ve iyi bir gelecek vaat eden Genel Başkan Devlet Bahçeli'nin 17 Temmuz günü düzenleyeceği mitinge beklediklerini söylemiş ve MHP'nin terörü bitireceğini, güvenlik görevlileri istihdam edileceğini, teröristlerin dağlarda, bölücü hainlerin ovalarda cirit

¹²⁷⁵ Akdeniz, Yıl:10 Sayı:1737, 31.5.2007, 1.

¹²⁷⁶ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)

¹²⁷⁷ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)

atamayacağını, yolsuzlukla mücadele edileceğini, yoksullukla mücadele edileceğini belirtmiştir.¹²⁷⁸

Devlet Bahçeli, 17 Temmuz 2007 tarihinde Osmaniye'de düzenlenen mitinge katılmış, burada halka seslenerek; halkın kardeşliği ve kucaklaşmayı seçmelerini, daha güçlü devlet, daha onurlu duruş, daha adil toplum için seçimlerde üç hilale evet demelerini istemiştir.¹²⁷⁹

2.3.1.3. Cumhuriyet Halk Partisi

Cumhuriyet Halk Partisinin, 2007 seçimlerinin ardından 13 Şubat 2010 tarihinde düzenlediği kongre sonucunda İrfan Erdem 90 oy alarak il başkanlığına seçilmiştir. Kongre sonucunda seçilen üyeler ise; İrfan Erdem, Yüksel Atalay, Ali Durucan, Kemal Tabak, Zeki Alçı, Abdullah Duvan, Dilek Elif Güvenç, Mehmet Keskiner, Yurdanur Yalçın, Ali Gören, Necdet Kahveci, Selahattin Torun, Nedim Ünlü, İrfan Yüksel, Nurdan Amanvermez'dir.¹²⁸⁰

Cumhuriyet Halk Partisi Merkez İlçe Teşkilatı Kongresi ise 26 Aralık 2009 tarihinde yapılmış olup, merkez ilçe başkanlığına Zafer Palavan 92 oy alarak seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Meral Ala, Bülent Başköylü, Mustafa Cengiz, Ökkeş Çenet, Ali Ergül, Mustafa Kefsiz, Durmuş Kutlu, Derviş Öksüz, Pınar Özdemir, Yusuf Özdemir, Osman Sağlamer, Saffet Tekeret, Ömer Türkmen, Hacer Ünaldı'dır.¹²⁸¹

2007 seçimleri öncesinde Osmaniye'yi ziyaret eden CHP Genel Başkan Yardımcısı Eşref Erdem, seçimle ilgili konuşmasında; Halkın Genel Merkezden beklentilerinin neler olduğunu ve genel seçimlerin çok önem taşıdığını, partisinde görev almaktan gurur duyduğunu, tek başına iktidara gelmek için koşulların iyi değerlendirilmesi gerektiğini söylemiştir.¹²⁸² Cumhuriyet Halk Partisinin düzenlediği toplantıda konuşan Osmaniye CHP İl Başkanı Ali Uçar ise; çiftçinin, köylünün

¹²⁷⁸ [https://www.mynet.com/mhpnin-osmaniye-mitingi-17-Temmuzda\(7.7.2020\)](https://www.mynet.com/mhpnin-osmaniye-mitingi-17-Temmuzda(7.7.2020))

¹²⁷⁹ [https://www.youtube.com/Osmaniye Devlet Bahçeli Seçim Mitingi](https://www.youtube.com/Osmaniye%20Devlet%20Bahceli%20Se%C7im%20Mitingi) (28.7.2020)

¹²⁸⁰ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (25.8.2020)

¹²⁸¹ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (25.8.2020)

¹²⁸² *Akdenizi*, Yıl:10 Sayı:1601, 19.12.2006, 1.

sıkıntılarının CHP iktidarında çözüleceğini ve kaynakların ezilenlerden yana aktarılacağını söyleyerek bu konuda söz vermiştir.¹²⁸³

2.3.1.4. Demokratik Sol Parti

12 Nisan 2007 tarihinde düzenlenen kongre sonucu il başkanlığına Fevzi Çınkır 85 oy alarak seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Fevzi Çınkır, Gazi Kara, Aziz Ağca, Şaban Ünal, Dursun Çirkin, İbrahim Sakallı, Mehmet Çınkır, Zekeriye Belikırık, Muharrem Bahçeci, Hasan Gül, Mehmet Emin Eroğlu, Harun Reşit Özcan, Feramuz Kabalcı, Ayfer Babaoğlu, Hülya Kör, İbrahim Şahin'dir.¹²⁸⁴

Partinin 7 Mart 2010 tarihinde düzenlediği kongrede 61 oy alan Fevzi Çınkır, tekrar il başkanlığına seçilmiştir. Partinin üyeleri ise; Fevzi Çınkır, Feramuz Kabalcı, Mehmet Çınkır, Aziz Ağca, Gazi Kara, İbrahim İnanol, Hülya Kör, İbrahim Sakallı, Dursun Çirkin, Muharrem Bahçeci, Hatice Dalkıran, Mehmet Emin Eroğlu, Hilmi Poyraz'dır.¹²⁸⁵

Merkez İlçe Teşkilatı Kongresi 25 Şubat 2007 tarihinde düzenlenmiş, kongre sonucunda Kenan Hamedî 80 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Parti üyeleri ise; Mustafa Topçu, Ökkeş Salman, Hatice Dalkıran, Ahmet Yenice, İbrahim Harmanda, Cahit Demir, İhsan Doğan, Ayşe Tatar, Gül Ayan, Mesut Koca, Halil İbrahim Sert, Fatma Karayılan, Berkay Sarıca'dır. 14.2.2010 tarihinde düzenlenmiş olan kongre sonucunda ise Kenan Hamedî 61 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Üyeler ise; Ökkeş Salman, Cahit Demir, İhsan Doğan, Cemal Kınık, Ali Mantar, Ayşe Tatar, Fatma Karayılan, İbrahim Harmanda, Mesut Koca'dır.¹²⁸⁶

Demokratik Sol Parti Genel Başkanı Zeki Sezer, Osmaniye İl Genel Kurul toplantısına katılmış, Ahmet Şekip Ersoy Kültür Merkezinde yapılan Genel Kurul toplantısında söz alarak, konuşmasında iktidara yüklenmiştir. Ayrıca, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumdan bahsederek, ekonominin kötüye gittiğine değinmiş ve seçimi kazandıkları takdirde Türkiye'yi bilgi toplumuna taşıyacaklarını, meslek eğitimine önem vereceklerini, bütün öğrencilere üniversite okuma imkânının

¹²⁸³ Akdeniz, Yıl:10 Sayı:1637, 2.2.2007, 1.

¹²⁸⁴ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)

¹²⁸⁵ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)

¹²⁸⁶ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)

tanınacağını söylemiştir. DSP lideri Sezer toplantının ardından Osmaniye'den ayrılmıştır.¹²⁸⁷

2.3.1.5. Saadet Partisi

20 Nisan 2008 tarihinde düzenlenen kongre sonucu İrfan İlker Şanlı 117 oy alarak il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; İrfan İlker Şanlı, Osman Eroğlu, Yusuf Yılmaz, Ahmet Kılıç, Hasan Kıvrım, Mustafa İnan, Yüksel Orman, H.Ömer Şanlı, Ahmet Çelik, Mehmet Fatih Kınay, Mehmet Sünbül, Hasan Yalçın Eroğlu, Bektaş Eren, Adem Cingöz, Ahmet Bayral'dır.¹²⁸⁸

9 Mart 2008 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda merkez ilçe başkanlığına Yusuf Enli 114 oy alarak seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Servet Tufan, Çavuş Bolat, Burhan Aydoğdu, Abdulhadi Ekinci, Hacı Şeftali, İbrahim Yarpuz, Yusuf Karaburç, Rıdvan Sav, İbrahim Boran, Ali Köken, Abdullah Beyazıt, Fatih İlengiz, Sadullah Atabey, Fikret Dikmen'dir.¹²⁸⁹

Saadet Partisi Osmaniye İl Başkanı Osman Eroğlu, seçim çalışmaları kapsamında yapılan toplantıda; Saadet Partisi Osmaniye Teşkilatı olarak Osmaniye'de gidilmedik yer, görüşülmedik kişi bırakmadıklarını, halkı bilgilendirmek için gereken fedakârlığı yaptıklarını söylemiştir. Ayrıca toplantıda konuşan Osmaniye Eski Belediye Başkanı ve Saadet Partisi GİK Üyesi Av. Mehmet Gürbüz; 54. Refah-Yol Hükümetinde Başbakan Erbakan'ın çiftçi için yaptığı hizmetleri anlatmış ve katılımcılardan Millî Görüş'ün tek partisi olan Saadet Partisi'ni destekleyeceklerine dair söz almıştır.¹²⁹⁰

2.3.1.6. Büyük Birlik Partisi

14 Mart 2010 tarihinde düzenlenen Büyük Birlik Partisi Dördüncü Olağan Kongre sonrası il başkanlığına ise 100 oy alarak İsmail Gümüş seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; İsmail Gümüş, Murat Özcan, Mahmut Tülüceoğlu, Ramazan Dere, Mehmet Doğruöz, Şahin Dursun, Ömer Dağ, Mehmet Tülüce, Fuat Arıkan, Ömer Aslan, Mehmet Aslan, Mustuk Keçebaş, Osman Esnik, Abdulkadir Yeşildemir, Süleyman Aldaş, Halil Yaşar,

¹²⁸⁷ Akdeniz, Yıl:10 Sayı:1697, 14.4.2007, 1.

¹²⁸⁸ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)

¹²⁸⁹ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)

¹²⁹⁰ Akdeniz, Yıl:10 Sayı:1777, 17.7.2007, 4.

Mustuk Demir, Adem Doğan, Ferman Aytekin, Ali Akar, Suphi Başak, Ramazan Bostancı, Bestami A., Sultan Çelik, Zöhre Gönül, Nuriye Ö. Feramuz Kır, Hüseyin Keçebaş, Sonal Özer, Ümit Topal'dır.¹²⁹¹

Büyük Birlik Partisi düzenlediği Osmaniye 5. Merkez İlçe Kongresi'nde tek aday olarak seçime giren Hacı Demir kullanılan oyların tamamını alarak merkez ilçe başkanı seçilmiştir. Hacı Demir başkanlığında BBP Merkez İlçe Yönetimi ise; Alparslan Miral, Fadime Yıldız, Fatih Emir, Hüseyin Adlaş, Hakan Doğan, Av. Mehmet Karakoç, Mehmet Dağ, Musa Koyuncu, Murat Mustafa Dural, Servet Çirkin, Şaban Doğan ve Zeydan Göktürk'ten oluşmaktadır.¹²⁹²

Büyük Birlik Partisi Genel Başkan Yardımcısı Dr. Ahmet Şanverdi; Birlik Akademisi Başkanı ve MKYK Üyesi Hakkı Öznur, MKYK Üyesi Mustafa Mustafa Nas ve Adana İl Başkanı Durmuş Köksal ile birlikte Osmaniye il binasında basın toplantısı düzenlemiş ve çalışmalarını anlatmıştır.¹²⁹³

2.3.1.7. Bağımsız Türkiye Partisi

12 Mayıs 2007 tarihinde düzenlenen kongre sonucu Malik Sökmen 9 oy alarak il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Malik Sökmen, Hasan Kaya, Cemal Oğuz Çiçekler, Hüseyin Kuru, Mikail Dağ, Mehmet Ali Küçük, Fatih Vayvaylı, Mehmet Özsoy'dur.¹²⁹⁴

15 Mayıs 2010 tarihinde düzenlenen parti ilçe kongresi sonucunda Orhan Küyük 13 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Adme Bedir, Metin Cengiz, Fatih Vayvaylı, İsmail Koç, Ali İdkü'dür.¹²⁹⁵

2.3.1.8. Emek Partisi

18 Ekim 2008 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda Ökkeş Nergiz 20 oy alarak il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Ökkeş Nergiz, Metin Çot, Hüseyin

¹²⁹¹ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

¹²⁹² *Akdeniz, Sayı:2508 Yıl:14, 7.12.2009, 3.*

¹²⁹³ *Akdeniz, Yıl:10 Sayı:1714, 4.5.2007, 1.*

¹²⁹⁴ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

¹²⁹⁵ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

Yeşil, Metin Şahindal, Mehmet Can, Safiye Demir, Nuray Keskindimur, Nazmi Taş, Mahir Gören, Ali Demir, Murat Çeler, Yılmaz Can, Mehmet Öğretmene' dir. ¹²⁹⁶

20 Eylül 2008 tarihinde kongresi gerçekleşen Emek Partisi Merkez İlçe Teşkilatına Aydın Keskindimur 17 oy alarak seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Mehmet Çankaya, Nurten Nergiz, Seher Çelikkıran, İsmail Yapıcı' dır. ¹²⁹⁷

2.3.1.9. Millet Partisi

23 Haziran 2007 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda İsmail Yiğit 21 oy alarak Millet Partisi Osmaniye il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; İsmail Yiğit, Ahmet Biliç, Hasan Eroğlu, Mehmet Akif Bozoğlu, Abdullah Fermancı, Muhammet Sungur, Şirin Biliç'dir. 13.6.2010 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda ise Erol Bozdoğan 20 oy alarak Millet Partisi Osmaniye il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Erol Bozdoğan, Ali Çardak, Muhammet Sungur, Ahmet Biliç, Hasan Eroğlu, Abdullah Fermancı, Hüseyin Savaş Çimen. ¹²⁹⁸

20 Mayıs 2007 tarihinde düzenlenen merkez ilçe kongresi sonucu teşkilat üyeleri; Hasan Sayınbaş, Aykut Besnek, Tahir Sayınbaş, Münevver Sayınbaş, Ayşe Yiğit, Emrah Besnek, Serhat Sekni, Muhittin Buçaklı'dır. 2.5.2010 tarihinde düzenlenmiş Hasan Sayınbaş 23 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Üyeler ise; Aykut Besnek, Mustafa Barış, Mehmet Fermancı, Selahaddin Sayınbaş'dır. ¹²⁹⁹

2.3.1.10. Türkiye Komünist Partisi

28 Nisan 2010 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda Osmaniye il başkanlığına İbrahim Arslantürk seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; İbrahim Arslantürk, Özgür Habib Tuştas, Secan Metin Sıdika Gülbahar, Düzgün Mertoğlu, Sevilay Hicran Dağlı, Abdüssamet Yelgen'dir. ¹³⁰⁰

28 Nisan 2010 tarihinde düzenlenen kongre sonucu merkez ilçe teşkilat üyeleri ise; Merve Erdoğan, Ali Cantimur, Berna Akkoç, Hasan Gürkan Günay, Kemal Kutay

¹²⁹⁶ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

¹²⁹⁷ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

¹²⁹⁸ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

¹²⁹⁹ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

¹³⁰⁰ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

Ece'dir. 23 Mayıs 2010 tarihinde yapılan kongrede ise Merve Erdoğan 9 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Ali Cantimur, Berna Akkoç, Hasan Gürkan Günay, Kemal Kutay Ece'dir.¹³⁰¹

2.3.2. 2007 Genel Seçimleri ve Osmaniye'de Seçim Sonuçları

3 Kasım 2002 tarihinde yapılan genel seçimler sonucunda Adalet ve Kalkınma Partisi seçimin galibi olmuştur.¹³⁰² Seçim gecesi, seçim sonuçları ortaya çıkar çıkmaz, Devlet Bahçeli MHP genel başkanlığından istifa ettiğini duyurmuştur. Bahçeli; MHP'li vatandaşlardan, kendisinin görevde kalması yönünde gelen yoğun ricalar üzerine istifasından vazgeçerek genel başkanlık görevine devam etmiştir. Devlet Bahçeli'nin istifa önerisini benzer duyuruyla Mesut Yılmaz izlemiştir. İstifa eden Yılmaz hem parti liderliğinden hem de siyasetten uzak kalmıştır. Seçim sonrası istifa eden bir diğer liderse DYP Genel Başkanı Tansu Çiller olmuştur.¹³⁰³

2002 milletvekili genel seçimlerinde, Cumhuriyet tarihinde ilk kez “*Siyasal İslam*”ın çizgisinden gelen bir parti, tek başına iktidar olmuştur. Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'a, 1997 yılında Siirt'te okuduğu bir şiir dolayısıyla siyasi yasak getirilmiş¹³⁰⁴ bu yüzden milletvekili adaylığına başvuramamıştır. Genel Başkan Erdoğan'ın milletvekili aday olamaması nedeniyle AK Parti Hükümeti, AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Abdullah Gül'ün başbakanlığında kurulmuştur.¹³⁰⁵ Diğer taraftan; Türk Ceza Kanunu'nun 312/2 maddesine göre mahkûm olduğu gerekçesiyle, Erdoğan'ın meclis dışında kalması, kamuoyunda ve CHP'de rahatsızlık yaratmış, ana muhalefet lideri Deniz Baykal, demeçlerinde, Erdoğan'ın bu durumunun vicdanını rahatsız ettiğini söylemiştir. 2003 yılı başında AK Parti ve CHP'nin birlikte yaptıkları yasal değişiklikten sonra Recep Tayyip Erdoğan ve Necmettin Erbakan siyasi haklarına yeniden kavuşmuştur. AK Parti'nin itirazları sonucu Yüksek Seçim Kurulunun, Siirt'teki seçimleri iptal etmesinin ardından Recep Tayyip Erdoğan, 9 Mart 2003 tarihinde düzenlenen seçimde Siirt milletvekili seçilmiştir. 11 Mart günü, Erdoğan'ın Meclise katılmasıyla Abdullah Gül Hükümetin

¹³⁰¹ Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)

¹³⁰² Resmi Gazete, Sayı:24932, 10 Kasım 2002.

¹³⁰³ Karlı, *Türk Basınında Milletvekili Seçimleri*, 255-256.

¹³⁰⁴ Karlı, *Türk Basınında Milletvekili Seçimleri*, 255-256.

¹³⁰⁵ Ataay, *Türkiye Demokrasi Tarihi 1789'dan Günümüze*, 263.

istifasını Cumhurbaşkanı'na sunmuş ve 14 Mart 2003 tarihinde Cumhuriyetin 59. Hükümeti Siirt Milletvekili Recep Tayyip Erdoğan başkanlığında kurulmuştur.¹³⁰⁶ AK Parti'nin ilk yılları, ekonomide ve siyasette liberal rüzgârların estiği bir dönem olmuştur. İktidar, AB'ye üyelik süreci çerçevesinde “Kopenhag Kriterleri” doğrultusunda demokratikleşme paketlerini ardı ardına yasalaştırarak reformlar düzenlemiş, aynı zamanda IMF ve Dünya Bankası patentli ikinci kuşak neoliberal reform programları ve kapsamlı bir özelleştirme uygulamıştır.¹³⁰⁷ 2004 yılına gelindiğinde 28 Mart günü gerçekleştirilen yerel seçimlerde AK Parti, genel seçimde aldığı %34'lük oyunu %41'e çıkararak büyük bir başarı sağlamıştır.¹³⁰⁸

59. Hükümet döneminin en önemli siyasi olayı, 11. Cumhurbaşkanı'nın seçilme işlemi olmuştur. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in görev süresi Mayıs ayında sona erecekti. Recep Tayyip Erdoğan'ın, Cumhurbaşkanlığı adaylığına karşı olan çevreler aylar öncesinden kampanya başlatmışlardır. Erdoğan'a gerek medyadan gerek diğer kamu kuruluşlarından, siyasi odaklardan ve muhalefet partilerinden adaylığa başvurmaması için baskılar yoğunlaşmıştı. Özellikle ana muhalefet partisi CHP, meclis başkanlığı ve başbakanlık makamından sonra cumhurbaşkanlığının da “*Milli Görüş*” geleneğinden birisine verilmesini istememiştir. CHP lideri Deniz Baykal; cumhurbaşkanlığı seçiminin bir uzlaşıyla gerçekleştirilmesini ifade etmiş, bu düşünceye bazı diğer siyaset odakları ve medya da dâhil olmuştur. Ancak bu görüşe AK Parti, AK Parti'ye yakın Sivil Toplum Kuruluşları ve medya katılmamıştır. Cumhurbaşkanlığı seçimi konusunda ülkedeki fikir ayrılıkları ve kamplaşmalar gerginliğin daha da artmasına neden olmuş,¹³⁰⁹ bürokrasinin belli kesimleri, muhalefet partileri, Atatürkçü Düşünce Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, bazı sivil toplum örgütleri ve basının belli kesimleri tarafından “*Cumhuriyet Mitingleri*” adıyla ülkenin büyük şehirlerinde iktidara karşı mitingler düzenlenmiştir.¹³¹⁰ Ülkede protesto gösterileri günden güne artarken cumhurbaşkanlığı adaylığına başvuru süresinin bitimine kısa bir süre kala, 24 Nisan'da AK Parti Merkez Karar Kurulunda yapılan toplantı sonucu Erdoğan, cumhurbaşkanlığına Abdullah Gül'ü aday göstereceğini açıklamıştır. Bu

¹³⁰⁶ Karlı, *Türk Basınında Milletvekili Seçimleri*, 258-259.

¹³⁰⁷ Ataay, *Türkiye Demokrasi Tarihi 1789'dan Günümüze*, 263.

¹³⁰⁸ Mazhar Bağlı, *Bir Bakışta Türkiye'nin Demokrasi Tarihi ve Demokratikleşme*, Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim, Kültür ve Araştırma Yayını, Ankara 2013, 81.

¹³⁰⁹ Karlı, *Türk Basınında Milletvekili Seçimleri*, 259.

¹³¹⁰ Davut Dursun, *Türkiye'nin Siyasal Hayatı*, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., Şubat 2018, 343.

kararın ardından cumhurbaşkanlığı seçiminin 27 Nisan 2007 tarihinde yapılacak ilk tur oylaması için TBMM 361 üyeye toplanmıştır. AK Parti dışından on milletvekilinin de katıldığı oturumda aynı gün, Ersönmez Yarbay'ın adaylıktan çekilmesinin ardından Meclisteki oylamada tek aday kalan Abdullah Gül'e, 357 evet oyu verilmiş, 3 geçersiz 1 de boş oy çıkmıştır. Ancak ana muhalefet partisi CHP, seçimin yapılabilmesi için meclisin 367 milletvekiliyle toplanması gerektiğini ileri sürerek oylamanın iptali ve yürütmenin durdurulması için aynı gün Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.¹³¹¹ Anayasa Mahkemesi, 1 Mayıs 2007'de, cumhurbaşkanlığı seçimi için meclisin toplantı yeter sayısının 367 olması gerektiği yolunda karar almış ve 27 Nisan 2007'de yapılmış olan ilk tur oylamayı iptal etmiştir. Kararın Resmî Gazetede yayımlanacağı güne kadar yürürlüğünün durdurulması kararı alınmıştır.¹³¹²

Anayasa Mahkemesinin iptal kararının ardından cumhurbaşkanlığı seçimi ilk turunun 6 Mayıs'ta düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. 6 Mayıs günü oturuma 367 üye yerine 358 üye katıldığından dolayı meclis yine toplanamamış ve Abdullah Gül adaylıktan çekilmiştir. Cumhurbaşkanlığı seçiminin sonuçsuz kalması üzerine, Anayasa'nın 102. maddesi gereğince seçimlerin yenilenmesi kararı alınmıştır. TBMM'nin 3 Mayıs 2007 tarihli oturumunda, seçimin 22 Temmuz 2007 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır.¹³¹³

22 Temmuz 2007 yılında yapılan erken seçimde Türkiye genelinde 42.799.303 kayıtlı seçmenden 36.056.293'ü oy kullanmış, toplam geçerli oy sayısı 35.049.691 olarak belirlenmiştir. Toplam geçersiz oy sayısı 1.006.602, seçime katılma oranı %84,25'dir. Geçerli oyların siyasi partilere göre dağılımıysa; Aydınlık Türkiye Partisi 100.982 oy ve %0.29 oy oranı, Bağımsız Türkiye Partisi 182.095 oy ve %0.52 oy oranı, Saadet Partisi 820.289 oy ve %2,34 oy oranı, İşçi Partisi 128.148 oy ve %0.37 oy oranı, Cumhuriyet Halk Partisi 7.317.808 oy ve %20.88 oy oranı, Halkın Yükseliş Partisi 179.010 oy ve %0.51 oy oranı, Özgürlük ve Dayanışma Partisi 52.055 oy ve %0.15 oy oranı, Genç Parti 1.064.871 oy ve %3.04 oy oranı, Demokrat Parti 1.898.873 oy ve %5.42 oy oranı, Liberal Demokrat Parti 35.364 oy ve %0.10 oy oranı, Milliyetçi

¹³¹¹ Karlı, *Türk Basınında Milletvekili Seçimleri*, 260-261.

¹³¹² Erol Tuncer, *Seçim 2007, 22 Temmuz 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Sayısal ve Siyasal Değerlendirme*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara Ekim 2007, 4.

¹³¹³ Erol Tuncer, *Seçim 2007, 22 Temmuz 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Sayısal ve Siyasal Değerlendirme*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara Ekim 2007, 4.

Hareket Partisi 5.001.869 oy ve %14.27 oy oranı, Adalet ve Kalkınma Partisi 16.327.291 oy ve %46.58 oy oranı, Emek Partisi 26.292 oy ve %0.08 oy oranı, Türkiye Komünist Partisi 79.258 oy ve %0.23 oy oranı, bağımsızlar 1.835.486 oy ve %5.24 oy oranı şeklindedir. Seçime katılan partilerden Cumhuriyet Halk Partisi 112, Milliyetçi Hareket Partisi 70, Adalet ve Kalkınma Partisi 341, bağımsızlar 26 olmak üzere Türkiye genelinde toplam 549 milletvekili çıkarmıştır.¹³¹⁴ Seçim sonuçlarına göre, toplam oyların yaklaşık yarısını alan AK Parti yeniden tek başına iktidara gelmeyi başarmıştır. Seçimleri ikinci sırada tamamlayan CHP ve üçüncü sırada tamamlayan MHP, TBMM'ye giren partiler arasında yer almıştır.¹³¹⁵ Diğer partilerin, aldıkları oy oranları barajı geçmediği için diğer partiler Meclise girememiştir. Ancak DTP, seçime bağımsız adaylarla girmiş ve 20'den fazla bağımsız milletvekili Meclise katılmıştır.¹³¹⁶

22 Temmuz 2007 tarihinde düzenlenen genel seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisi, 36 ilden milletvekili çıkaramamıştır. Bu illerden birisi, Akdeniz Bölgesi'nde yer alan Osmaniye olmuştur. ¹³¹⁷ Osmaniye'de kayıtlı seçmen sayısı 260.540, oy kullanan seçmen sayısı 223.065, geçerli oy sayısı 220.186, toplam geçerli oy sayısı gümrük kapıları dâhil 221.728, katılım oranı %85,6'dır. ¹³¹⁸ Seçim sonucuna göre Osmaniye'de Milliyetçi Hareket Partisi 1. sırada, AK Parti 2. sırada yer almış, Cumhuriyet Halk Partisi ise %9 oy oranıyla 3. sırada yer alarak barajın altında kalmıştır.¹³¹⁹ Meclise gönderilen milletvekili sayısı 4'tür. Milliyetçi Hareket Partisi 2, Adalet ve Kalkınma Partisi 2 milletvekili çıkarmıştır. Devlet Bahçeli ve Hakan Coşkun Milliyetçi Hareket Partisinden; İbrahim Mete Doğruer ve Durdu Mehmet Kastal, Adalet ve Kalkınma Partisinden milletvekili seçilmişlerdir.¹³²⁰

22 Temmuz 2007 Milletvekili Genel Seçimi Osmaniye Genel Bilgileri

Kayıtlı Seçmen Sayısı	: 260.540
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	: 223.065
Geçerli Oy Sayısı	: 220.186

¹³¹⁴ Resmi Gazete, Sayı:26598, 30.7.2007.

¹³¹⁵ Şükrü Balcı-Enes Bal, "22 Temmuz 2007 Genel Seçimleri'nde Ak Parti ve CHP Reklamları: Karşılaştırmalı Bir Analiz", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı:33, 2008, 12.

¹³¹⁶ Zeki Hacıbrahimoğlu, *Seçim Sistemleri ve Siyasi Partiler*, Bilgeoğuz Barış Matbaa ve Mücellit, İstanbul 2010, 56.

¹³¹⁷ Tuncer, *Seçim 2007*, 107-272.

¹³¹⁸ ysk.gov.tr., XXIII. Dönem Milletvekili Genel Seçimi(11.11.2021)

¹³¹⁹ Tuncer, *Seçim 2007*, 107-272.

¹³²⁰ TBMM TD., XXIII. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 4.8.2007, 17.

Toplam Geçerli Oy Sayısı (Gümrük kapıları dâhil) : 221.728

Katılım oranı : % 85,6¹³²¹

Tablo 2.3.1. 22 Temmuz 2007 Milletvekili Genel Seçimi Osmaniye Genel Sonuçları¹³²²

Partiler	Aldıkları Oy Sayısı	Oy Oranı
Milliyetçi Hareket Partisi	99.565	% 44,9
Adalet ve Kalkınma Partisi	85.836	% 38,7
Cumhuriyet Halk Partisi	21.521	% 9,7
Demokrat Parti	7.359	% 3,3
Saadet Partisi	2.835	% 1,3
Genç Parti	1.564	% 0,7
Halkın Yükselişi Partisi	837	% 0,4
İşçi Partisi	651	% 0,3
Bağımsız Türkiye Partisi	572	% 0,3
Emek Partisi	469	% 0,2
Türkiye Komünist Partisi	247	% 0,1
Özgürlük ve Dayanışma Partisi	185	% 0,1
Bağımsızlar	87	% 0

2.3.3. Seçilen Milletvekilleri ve XXIII. Dönem Meclis Faaliyetleri

2.3.3.1. Devlet Bahçeli

XXI. Dönem Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, XXIII. Dönem'de de Osmaniye'den milletvekili seçilmiştir. Devlet Bahçeli'nin biyografisine XXI. Dönem milletvekilleri içerisinde yer verilmiştir.

2.3.3.1.1. Devlet Bahçeli XXIII. Dönem Meclis Faaliyetleri

Devlet Bahçeli'nin XXIII. Dönem meclis faaliyetleri içerisinde kanun teklifi ve konuşmaları bulunmaktadır.

¹³²¹ ysk.gov.tr., XXIII. Dönem Milletvekili Genel Seçimi(11.11.2021)

¹³²² ysk.gov.tr., XXIII. Dönem Milletvekili Genel Seçimi(11.11.2021)

- “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına dair kanun” teklifi bulunmaktadır.¹³²³ Teklif; Madde 1- “7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 10 uncu maddesinin dördüncü fıkrasına, bütün işlemlerinde ibaresinden sonra gelmek üzere ve her türlü kamu hizmetlerinden yararlanılmasınd” ibaresi eklenmiştir. Teklifin 1. maddesi Komisyonca aynen kabul edilmiştir. Madde 2- “Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 42.maddesine altıncı fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir. Kanunda açıkça yazılı olmayan herhangi bir sebeple kimse yükseköğrenim hakkını kullanmaktan mahrum edilemez. Bu hakkın kullanımının sınırları kanunla belirlenir.” Teklifin 2. maddesi Anayasa Komisyonunca aynen kabul edilmiştir. Madde 3- “Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve halkoyuna sunulması halinde tümüyle oylanır.” Teklifin 3. maddesi Anayasa Komisyonunca aynen kabul edilmiştir.¹³²⁴ Teklif kanunlaşmıştır.¹³²⁵

- 60. Cumhuriyet Hükümetinin Programı hakkında söz almış, 22 Temmuz 2007 seçimleri, terör, dış politika ve Türkiye’de yaşanan sorunlara değinmiştir.¹³²⁶

- “2008 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu tasarısı” hakkında, Türkiye’deki ekonomik sıkıntılardan bahsetmiştir.¹³²⁷

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 88. yıl dönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın kutlanması ile ilgili günün tarihi anlam ve önemine değinerek, 88 yıl önce Meclisi bize emanet eden Ulu Önderimiz Atatürk ve silah arkadaşlarını şükran, minnet ve rahmetle anmıştır.¹³²⁸

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 90. yıl dönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın kutlaması ile ilgili söz almış, günün anlam ve önemini belirten konuşma yapmış, sözlerini Ulu Önder Atatürk ve şehitleri anarak bitirmiştir.¹³²⁹

¹³²³ TBMM TD., XXIII. Dönem 13. Cilt 55. Birleşim 29.1.2008, 138.

¹³²⁴ TBMM TD., XXIII. Dönem 13. Cilt 59. Birleşim 6.2.2008, 19.

¹³²⁵ TBMM TD., XXIII. Dönem 28. Cilt 2. Birleşim 7.10.2008, 804.

¹³²⁶ TBMM TD., XXIII. Dönem 1. Cilt 9. Birleşim 3.9.2007, 131.

¹³²⁷ TBMM TD., XXIII. Dönem 7. Cilt 29. Birleşim 4.12.2007, 64.

¹³²⁸ TBMM TD., XXIII. Dönem 19. Cilt 94. Birleşim 23.4.2008, 153-155.

¹³²⁹ TBMM TD., XXIII. Dönem 67. Cilt 92. Birleşim 23.4.2010, 631.

- “2009 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu tasarısı” hakkında söz alarak, 2009 yılı bütçesinin değerlendirmesini yapmıştır.¹³³⁰

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 89. yıl dönümünün ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kutlaması ile ilgili söz almış, günün tarihi önemini vurgulayarak Meclisi armağan eden Ulu Önder Atatürk ve şehitlerimize minnet duygularını dile getirmiştir.¹³³¹

- Vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığı üzerine bir konuşma yapmıştır.¹³³²

- 2010 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu tasarısı hakkında, 2010 yılı bütçesindeki sorunlara değinmiştir.¹³³³

- 2011 Yılı Bütçe görüşmeleri sırasında; 2011 yılı bütçesindeki sıkıntılara değinerek, Milliyetçi Hareket Partisi olarak bu sorunların üstesinden geleceklerini belirtmiş ve bütçenin hayırlı olması dileklerinde bulunmuştur.¹³³⁴

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşunun 91. yıl dönümü ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dolayısıyla söz almış, TBMM'nin açılışı, günün anlam ve önemine dair bir konuşma yapmıştır.¹³³⁵

2.3.3.2. Hakan Coşkun

Hakan Coşkun 19 Kasım 1967 tarihinde Kadirli'de doğdu. Babası Tufan Bey, annesi ise Hürü Hanım'dır.¹³³⁶ Evli ve iki çocuk sahibidir. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesindeki öğreniminin ardından Kahramanmaraş ve Aksaray'da öğretmenlik yaptı. Çalıştığı kurumlar arasında; Tarım ve Köyişleri Bakanlığında ziraat mühendisliği, Türk Ziraat Yüksek Mühendisleri Birliği ve Türk Kooperatifçilik Kurulu üyeliği, Türk Tarım Orman-Sen Ankara 2 nolu şube sekreterliği, Kadirli Eğitim ve Kültür Vakfı genel

¹³³⁰ TBMM TD., XXIII. Dönem 34. Cilt 28. Birleşim 16.12.2008, 45.

¹³³¹ TBMM TD., XXIII. Dönem 44. Cilt 81. Birleşim 23.4.2009, 246.

¹³³² TBMM TD., XXIII. Dönem 53. Cilt 18. Birleşim 13.11.2009, 19.

¹³³³ TBMM TD., XXIII. Dönem 55. Cilt 31. Birleşim 14.12.2009, 57.

¹³³⁴ TBMM TD., XXIII. Dönem 85. Cilt 31. Birleşim 13.12.2010, 67.

¹³³⁵ TBMM TD., XXIII. Dönem 100. Cilt 89. Birleşim 15.3.2011, 35.

¹³³⁶ TBMM Albümü, 23. Dönem, Aralık 2007, 229.

merkez yönetim kurulu üyeliği yer almaktaydı. XXIII. Dönem milletvekili seçimlerinde Osmaniye'den Meclise katıldı.¹³³⁷

2.3.3.2.1. Hakan Coşkun XXIII. Dönem Meclis Faaliyetleri

Hakan Coşkun XXIII. Dönem TBMM en aktif milletvekilidir. Meclis faaliyetleri arasında önerge, yazılı soru önergesi, süresi içinde cevaplanmayan yazılı soru önergesi, meclis araştırması önergesi, sorular ve konuşmaları bulunmaktadır.

- “*Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanun tasarısının*” 20. maddesinin 1. fıkrasının başına “*Bakanlıkça*” ibaresinden önce “*Ziraat Mühendisleri ve*” ifadesinin eklenmesini teklif eden önerge kabul edilmemiştir.¹³³⁸

- Denizcilik Müsteşarlığı bölge müdürlüklerinin kapatılacağı iddiasına ilişkin ulaştırma bakanından,¹³³⁹ ülkemizde kaçak çalışan Ermenilere ve il özel idarelerinin tarım birimlerine ilişkin İçişleri Bakanı’ndan,¹³⁴⁰ personel politikasında tarım uzmanlığının gözetilmesine¹³⁴¹ ve il özel idarelerinin tarım birimlerine,¹³⁴² Mersin Limanı toz toplama ihalesine,¹³⁴³ TMO'nun savaş stoklarına,¹³⁴⁴ TMO'nun ithal ettiği buğdaya,¹³⁴⁵ TİGEM'in kırmızı mercimek alımına,¹³⁴⁶ başka kurumlardan da maaş alan kişilere ilişkin Tarım ve Köyşleri Bakanı’ndan¹³⁴⁷ Taksim Metro İstasyonundaki bir sergiye,¹³⁴⁸ ülkemizde kaçak çalışan Ermenilere ve il özel idarelerinin tarım birimlerine,¹³⁴⁹ Karapınar İçme Suyu İnşaatı Projesine ilişkin İçişleri Bakanı’ndan,¹³⁵⁰ 22. Dönem’de hazırlanan ve görüş bildirilen kanun tasarısı ve KHK taslaklarına ilişkin Sanayi ve Ticaret Bakanı’ndan,¹³⁵¹ Suriye sınırındaki mayınlı arazilerin temizlenmesine

¹³³⁷ TBMM Albümü 1920-2010, XXIII. Yasama Dönemi Milletvekillerinin Özgeçmişleri (22.7.2007-), TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010, 1590.

¹³³⁸ TBMM TD., XXIII. Dönem 73. Cilt 115. Birleşim 10.6.2010, 878.

¹³³⁹ TBMM TD., XXIII. Dönem 7. Cilt 29. Birleşim 4.12.2007, 8.

¹³⁴⁰ TBMM TD., XXIII. Dönem 16. Cilt 75. Birleşim 11.3.2008, 161.

¹³⁴¹ TBMM TD., XXIII. Dönem 16. Cilt 75. Birleşim 11.3.2008, 162.

¹³⁴² TBMM TD., XXIII. Dönem 16. Cilt 75. Birleşim 11.3.2008, 162.

¹³⁴³ TBMM TD., XXIII. Dönem 17. Cilt 84. Birleşim 1.4.2008, 460.

¹³⁴⁴ TBMM TD., XXIII. Dönem 17. Cilt 84. Birleşim 1.4.2008, 460.

¹³⁴⁵ TBMM TD., XXIII. Dönem 38. Cilt 49. Birleşim 27.1.2009, 677.

¹³⁴⁶ TBMM TD., XXIII. Dönem 39. Cilt 55. Birleşim 15.2.2009, 216.

¹³⁴⁷ TBMM TD., XXIII. Dönem 22. Cilt 116. Birleşim 11.6.2008, 732.

¹³⁴⁸ TBMM TD., XXIII. Dönem 17. Cilt 84. Birleşim 1.4.2008, 455.

¹³⁴⁹ TBMM TD., XXIII. Dönem 18. Cilt 89. Birleşim 10.4.2008, 376.

¹³⁵⁰ TBMM TD., XXIII. Dönem 21. Cilt 109. Birleşim 27.5.2008, 592.

¹³⁵¹ TBMM TD., XXIII. Dönem 17. Cilt 84. Birleşim 1.4.2008, 458.

ilişkin Millî Savunma Bakanı'ndan,¹³⁵² KPSS sonuçlarına göre göreve başlatılan kişilere ilişkin Devlet Bakanı'ndan (Murat Başesgioğlu),¹³⁵³ ÖSYM'nin KPSS sonuçlarına göre yerleştirme işlemlerine ilişkin Devlet Bakanı'ndan (Murat Başesgioğlu),¹³⁵⁴ araç muayenelerinde yapılan bir uygulamaya ilişkin Ulaştırma Bakanı'ndan,¹³⁵⁵ bir lisenin müdür yardımcısı kadrosuna yapılan atamaya,¹³⁵⁶ okulların bakım, onarım ve tadilatına,¹³⁵⁷ bir anma etkinliğine,¹³⁵⁸ aylık ve ücret ödemelerinde yapılan kesintilere,¹³⁵⁹ norm kadro fazlası öğretmenlerin yer değiştirmelerine ilişkin Millî Eğitim Bakanı'ndan,¹³⁶⁰ bir ödemeye, düzenlenen İngilizce kursuna ve Jokey Kulübünden aktarılan gelire,¹³⁶¹ iki vakıf üniversitenin kuruluşu ve yönetim kadrosuna yönelik iddialara ilişkin Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı'ndan (Bülent Arınç),¹³⁶² yazılı soru önergeleri ve Bakanlara yönelttiği soruları bulunmaktadır.

- *“Yaş sebze ve meyve başta olmak üzere tarım ürünlerindeki gıda güvenliği konusunun araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla”* Anayasa'nın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi¹³⁶³ hükümsüz sayılmıştır.¹³⁶⁴

- 2008 Yılı bütçe görüşmeleri sırasında söz alarak, Tarım ve Köyişleri Bakanı Mehdi Eker'e, çiftçiyi korumak için taban fiyatının belirlenmesinde ne gibi bir önlem alındığını sormuştur.¹³⁶⁵

- *“Vakıflar Kanunu ve Cumhurbaşkanı'nca bir daha görüşülmek üzere geri gönderme Tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporunun”* 25. maddesi ile ilgili, 25. maddenin ulusal güvenliğe zararının olup olmayacağı sorusunu yöneltmiştir.¹³⁶⁶

¹³⁵² TBMM TD., XXIII. Dönem 19. Cilt 98. Birleşim 1.5.2008, 882.

¹³⁵³ TBMM TD., XXIII. Dönem 22. Cilt 112. Birleşim 3.6.2008, 16.

¹³⁵⁴ TBMM TD., XXIII. Dönem 24. Cilt 129. Birleşim 10.7.2008, 627.

¹³⁵⁵ TBMM TD., XXIII. Dönem 27. Cilt 1. Birleşim 1.10.2008, 41.

¹³⁵⁶ TBMM TD., XXIII. Dönem 38. Cilt 49. Birleşim 27.1.2009, 677.

¹³⁵⁷ TBMM TD., XXIII. Dönem 56. Cilt 36. Birleşim 19.12.2010, 792.

¹³⁵⁸ TBMM TD., XXIII. Dönem 72. Cilt 117. Birleşim 15.6.2010, 10.

¹³⁵⁹ TBMM TD., XXIII. Dönem 39. Cilt 55. Birleşim 15.2.2009, 214.

¹³⁶⁰ TBMM TD., XXIII. Dönem 94. Cilt 71. Birleşim 1.3.2011, 306.

¹³⁶¹ TBMM TD., XXIII. Dönem 38. Cilt 49. Birleşim 27.1.2009, 677.

¹³⁶² TBMM TD., XXIII. Dönem 76. Cilt 138. Birleşim 21.7.2010, 275.

¹³⁶³ TBMM TD., XXIII. Dönem 23. Cilt 121. Birleşim 24.4.2008, 449.

¹³⁶⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 28.6.2011, 129.

¹³⁶⁵ TBMM TD., XXIII. Dönem 9. Cilt 35. Birleşim 10.12.2007, 122.

¹³⁶⁶ TBMM TD., XXIII. Dönem 14. Cilt 65. Birleşim 14.2.2008, 524.

- “Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde ilçe kurulması ve bazı kanunlarda değişiklik yapılması hakkında 117 sıra sayılı kanun tasarısı” ile ilgili, Bakanlıkça bir çalışma yapılıp yapılmadığını sormuştur.¹³⁶⁷

- 117 sıra sayılı tasarının geçici 1. maddesinin tasarı metninden çıkarılmasını öngören önerge üzerinde söz almış, tasarrufun belediyelerin kapatılmasıyla olmayacağını, iyi bir denetim ve bilinçli yönetimlerle kaynak kullanımını kontrol altına alarak tasarruf sağlanabileceğini söylemiştir.¹³⁶⁸

- 111 sıra sayılı kanun teklifinin 1. maddesiyle, 13. maddesine eklenmek istenen (f) ve (g) bendinin kanun teklifinden çıkarılması hususunda söz almış, bu yasa teklifine olumlu oy kullanılmaması gerektiğini söylemiştir.¹³⁶⁹

- 119 sıra sayılı kanun tasarısının 52. maddesiyle değiştirilen 5510 sayılı kanunun 88. maddesinin on ikinci fıkrasının kanun metninden çıkarılması üzerine söz almış, bu uygulamayla çiftçilerin zarar göreceğine değinerek on ikinci fıkranın kanun metninden çıkarılmasını talep etmiştir.¹³⁷⁰

-119 sıra sayılı kanun tasarısının 75. maddesinin 5 numaralı bendindeki önerge hakkında söz almış, kamu görevlilerinin kamuda çalıştığı süre için emeklilik ikramiyesinden faydalanmasını sağlayan önergenin desteklenmesini talep etmiştir.¹³⁷¹

- “241 sıra sayılı Türkiye Cumhuriyeti ile Çin Halk Cumhuriyeti arasında hayvan sağlığı ve karantina konusunda işbirliği anlaşmasının uygun bulunduğu dair kanun” görüşmeleri sırasında söz almış, “Bu anlaşma ile ülkemize ithal edilecek hayvansal ürünlerin bir disiplin içinde yapılması, uluslararası egzotik hayvan hastalıklarına ve insanlara geçen zona hastalıklarına karşı alınacak tedbirlerle bu hastalıkların zararları önlenmiş olacaktır” diyerek anlaşmanın hayırlı olması temennisinde bulunmuştur.¹³⁷²

- “Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu ile Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanu’nda değişiklik yapılmasına

¹³⁶⁷ TBMM TD., XXIII. Dönem 15. Cilt 72. Birleşim 4.3.2008, 689.

¹³⁶⁸ TBMM TD., XXIII. Dönem 15. Cilt 73. Birleşim 5.3.2008, 1019.

¹³⁶⁹ TBMM TD., XXIII. Dönem 16. Cilt 79. Birleşim 19.3.2008, 819.

¹³⁷⁰ TBMM TD., XXIII. Dönem 18. Cilt 88. Birleşim 9.4.2008, 298-299.

¹³⁷¹ TBMM TD., XXIII. Dönem 18. Cilt 91. Birleşim 16.4.2008, 915-916.

¹³⁷² TBMM TD., XXIII. Dönem 24. Cilt 126. Birleşim 3.7.2008, 218-220.

dair kanun teklifi” üzerinde; AB desteklerinden çiftçilerin bir an evvel yararlanması ve kanun değişikliğinin çiftçilere hayırlı olması temennisinde bulunmuştur.¹³⁷³

- 2009 Mali Yılı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü bütçesi hakkında, çiftçilerin sorunlarına değinmiş ve bakana soru yöneltmiştir.¹³⁷⁴

- Tarım Bakanlığının, yağlık kalitesi yüksek, verimi yüksek yer fıstığı çeşitleri üzerinde çalışması ve yer fıstığının yağlık prim kapsamına alınmasına ilişkin açıklama yapmıştır.¹³⁷⁵

- “2010 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu tasarısının” 20. maddesi üzerinde; zararlı görevleri olan kamu iktisadi kuruluşlar hakkında konuşma yapmıştır.¹³⁷⁶

- 490 sıra sayılı kanun teklifinin 31. maddesinde verilmiş olan önerge üzerinde söz almış, seçme ve seçilme hakkının şaibesiz bir şekilde sandığa yansıtılması gerektiğini savunmuştur.¹³⁷⁷

- “498 sıra sayılı kanun tasarısının” 15. maddesi üzerinde söz almış, Ziraat Mühendislerine verilen hakların, yetkilerin bu kanun tasarısıyla devam ettirilmesi gerektiğini savunmuş, ayrıca “Ziraat Mühendislerinin bu yaptıkları hizmet karşılığında emeklerinin karşılığı olarak bir ücretin belirlenmesi gerekmektedir” diyerek bu konuda Bakanlıkça adım atılmasını talep etmiştir.¹³⁷⁸

- GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığının 2011 yılı bütçesi hakkında söz almış, GAP’a gerekli önemi vererek ve yeterli kaynağı aktararak bölge insanların sorunlarının çözülmesini talep etmiştir.¹³⁷⁹

- 606 sıra sayılı kanun tasarısının çerçeve 19. maddesi üzerine verilen önergenin kabul edilmesi talebinde bulunmuş yapılan oylama sonucu önerge kabul edilmemiştir.¹³⁸⁰

¹³⁷³ TBMM TD., XXIII. Dönem 32. Cilt 22. Birleşim 26.11.2008, 47.

¹³⁷⁴ TBMM TD., XXIII. Dönem 35. Cilt 32. Birleşim 20.12.2008, 861-903.

¹³⁷⁵ TBMM TD., XXIII. Dönem 53. Cilt 21. Birleşim 19.11.2009, 486.

¹³⁷⁶ TBMM TD., XXIII. Dönem 57. Cilt 40. Birleşim 23.12.2009, 746.

¹³⁷⁷ TBMM TD., XXIII. Dönem 65. Cilt 83. Birleşim 7.4.2010, 990.

¹³⁷⁸ TBMM TD., XXIII. Dönem 67. Cilt 115. Birleşim 10.6.2010, 856.

¹³⁷⁹ TBMM TD., XXIII. Dönem 86. Cilt 33. Birleşim 15.12.2010, 279.

¹³⁸⁰ TBMM TD., XXIII. Dönem 91. Cilt 54. Birleşim 27.1.2011, 86.

- Milliyetçi Hareket Partisi Grubunun vermiş olduğu önerge üzerine, tarım ürünlerindeki gıda güvenliği konusunun araştırılarak bu konuda alınması gereken önlemlerin belirlenmesi husunda söz almıştır.¹³⁸¹

- “*Barış ve Demokrasi Partisinin, GAP’ın gündeme alınmasıyla ilgili grup önerisi aleyhinde*”, GAP’a yeterli önemi vererek ve yeterli kaynağı aktararak bölgedeki halkın sorunlarının bir an önce çözülmesi gerektiğini söylemiştir.¹³⁸²

- 566 sıra sayılı kanun teklifi ile ilgili, Milliyetçi Hareket Partisinin en önemli amaçlarından birisinin Türk tarımının, ülke ekonomisinin önemli bir unsuru ve kalkınmanın itici güçlerinden birisi hâline getirmek olduğunu, tarım kesimini güçlendirmek ve Türkiye’yi tok ve mutlu insanların ülkesi yapmayı amaçladığını söylemiştir.¹³⁸³

- Düziçi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün promosyon dağıtımına,¹³⁸⁴ Osmaniye’de atama yapılması planlanan eğitim kurumları için yapılan duyuruya,¹³⁸⁵ Osmaniye’deki bazı eğitim ihtiyaçlarına,¹³⁸⁶ Osmaniye’de yapılan başarı tespit sınavına,¹³⁸⁷ Osmaniye İl Milli Eğitim Müdürlüğünün ihale ettiği bir sisteme,¹³⁸⁸ Osmaniye İl Milli Eğitim Müdürlüğünün okullardan para toplamasına,¹³⁸⁹ Osmaniye İl Milli Eğitim Müdürlüğünde yapılan bazı görevlendirmelere ilişkin Milli Eğitim Bakanı’ndan,¹³⁹⁰ Osmaniye’deki münhal kadrolara yapılan il içi atamalara ilişkin Sağlık Bakanı’ndan,¹³⁹¹ Osmaniye’deki acil sağlık hizmetlerinde çalışan personele ilişkin Sağlık Bakanı’ndan yazılı soru önergeleri¹³⁹² ve soruları bulunmaktadır.

- 498 sıra sayılı kanun tasarısının 6. maddesi üzerinde söz almış, sekiz köyde insanların zararının giderilmesini, Çatak Projesi’nde Osmaniye ilinin yer alması gerektiğini söylemiştir.¹³⁹³

¹³⁸¹ TBMM TD., XXIII. Dönem 91. Cilt 55. Birleşim 28.1.2011, 263.

¹³⁸² TBMM TD., XXIII. Dönem 92. Cilt 61. Birleşim 8.2.2011, 244.

¹³⁸³ TBMM TD., XXIII. Dönem 95. Cilt 72. Birleşim 2.3.2011, 65.

¹³⁸⁴ TBMM TD., XXIII. Dönem 38. Cilt 49. Birleşim 27.1.2009, 677.

¹³⁸⁵ TBMM TD., XXIII. Dönem 38. Cilt 49. Birleşim 27.1.2009, 677.

¹³⁸⁶ TBMM TD., XXIII. Dönem 39. Cilt 55. Birleşim 15.2.2009, 212.

¹³⁸⁷ TBMM TD., XXIII. Dönem 72. Cilt 117. Birleşim 15.6.2010, 10.

¹³⁸⁸ TBMM TD., XXIII. Dönem 72. Cilt 117. Birleşim 15.6.2010, 10.

¹³⁸⁹ TBMM TD., XXIII. Dönem 73. Cilt 125. Birleşim 29.6.2010, 491.

¹³⁹⁰ TBMM TD., XXIII. Dönem 74. Cilt 128. Birleşim 2.7.2010, 192.

¹³⁹¹ TBMM TD., XXIII. Dönem 74. Cilt 128. Birleşim 2.7.2010, 193.

¹³⁹² TBMM TD., XXIII. Dönem 81. Cilt 14. Birleşim 3.11.2010, 15.

¹³⁹³ TBMM TD., XXIII. Dönem 67. Cilt 115. Birleşim 10.6.2010, 825.

-Osmaniye'nin düşman işgalinden kurtuluş yıl dönümüne ilişkin gündem dışı söz alarak günün tarihi anlam ve önemine değinmiştir.¹³⁹⁴

-606 sıra sayılı kanun tasarısının 52. maddesine bağlı geçici 33. maddesi üzerine söz almış, Osmaniye'nin Düziçi ve Kadirli ilçelerindeki sorunlara değinerek sıkıntıların giderilmesini talep etmiştir.¹³⁹⁵

2.3.3.3. İbrahim Mete Doğruer

İbrahim Mete Doğruer 22 Ekim 1951 tarihinde İstanbul'da doğdu. Babası Mustafa Bey, annesi Naciye Hanım'dır. Evli ve iki çocuk babasıdır. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesini bitirdi. Doktorasını aynı fakültede tamamladı. 1987 yılında doçent ve 1993 yılında profesör unvanını aldı. 1992-1993 Eğitim-öğretim yılında The Ohio State Universityde misafir öğretim üyesi olarak çalıştı. Sakarya Üniversitesinde bölüm başkanlığı, fakülte yönetim kurulu ve fakülte kurulu üyeliği, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü yönetim kurulu üyeliği, Marmara Üniversitesinde bölüm başkanlığı, anabilim dalı başkanlığı ve senato üyeliği, Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu müdürlüğü görevlerinde bulundu. Ayrıca Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. denetim kurulu üyesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Araştırma Planlama ve Koordinasyon daire başkanlığı AR&GE müdür danışmanı, Sermaye Piyasası Kurulunda kurul üyesi olarak görev aldı.¹³⁹⁶

Genel Ekonomi, İşletme Ekonomisi, Mühendislik Ekonomisi, Yatırım Planlama, Üretim Yönetimi, Proje Yönetimi, İş Etüdü, İleri Üretim Teknolojileri, Yöneylem Araştırması, Bilgisayar Programlama I, II ve Bilimsel Araştırma Metotları derslerini verdi. Mühendislik Ekonomisine Giriş, Üretim Organizasyonu ve Yönetimi, Proje Yönetimi, İş Etüdü isimli kitapları; İktisat, Üretimde Maliyet Hesapları, Yöneylem Araştırması başlıklı ders notları bulunmaktadır.¹³⁹⁷

¹³⁹⁴ TBMM TD., XXIII. Dönem 89. Cilt 48. Birleşim 6.1.2011, 143.

¹³⁹⁵ TBMM TD., XXIII. Dönem 91. Cilt 57. Birleşim 2.2.2011, 538.

¹³⁹⁶ TBMM Albümü, 23. Dönem, Aralık 2007, 230.

¹³⁹⁷ TBMM Albümü 1920-2010, XXIII. Yasama Dönemi Milletvekillerinin Özgeçmişleri, Ankara 2010, 1590.

Adalet ve Kalkınma Partisi kurucu üyeleri içerisinde yer aldı. XXIII. Dönem milletvekili seçimlerinde Osmaniye'den Meclise katıldı.¹³⁹⁸

2.3.3.3.1. İbrahim Mete Doğruer XXIII. Dönem Meclis Faaliyetleri

İbrahim Mete Doğruer XXIII. Dönem meclis faaliyetleri içerisinde konuşmaları bulunmaktadır.

- “97 sıra sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu’nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı” ile ilgili, üniversitelerin bilimsel araştırma imkânlarının artırılması ve öğretim elemanı eksikliğinin giderilmesi gerektiği konularına değinmiştir.¹³⁹⁹ Aynı zamanda bu kanun tasarısının 1. maddesiyle ilgili olarak söz almış, yeni kurulacak üniversitelerde Fen-Edebiyat Fakültelerinin yahut Fen veya Edebiyat Fakültelerinin bulunmasının kanuni bir zorunluluk olmaktan çıkarılmasının uygun olduğunu, her üniversitede üç fakülte bulunması zorunluluğu ile de kurulacak üniversiteyle bölgenin ihtiyacı ve aynı zamanda ülkenin ihtiyacının karşılanacağını söylemiştir.¹⁴⁰⁰

- Yükseköğretim Kanunu’nda değişiklik yapılmasına dair 238 sıra sayılı kanun tasarısı’nın 4. maddesi üzerinde söz almış, tasarıdaki en önemli iki değişiklik; “birincisi, doçentlik sınavının yılda iki defa yapılması, dolayısıyla gereksiz beklemelerin önüne geçilmesi; ikincisi de, şeffaflık adına, bu jüri üyelerinin hazırlamış oldukları raporun adaylara otomatik olarak bildirilmesidir. Bu düzenlemelerle, bu doçentlik sınavında, daha objektif, daha kolay ve daha şeffaf bir yaklaşım tarzı sergilenerek, bu çalışmaların, yani doçentlik sınavının daha objektif bir şekilde yapılması amaçlanmıştır.” diyerek tasarının hayırlı olması dileklerinde bulunmuştur.¹⁴⁰¹

- 2009 Mali Yılı Bütçe Kanunu tasarısının Sermaye Piyasası Kurulu bütçesi üzerinde söz alarak Sermaye Piyasası Kurulunun düzenleme ve denetleme

¹³⁹⁸ TBMM Albümü 1920-2010, XXIII. Yasama Dönemi Milletvekillerinin Özgeçmişleri, Ankara 2010, 1590.

¹³⁹⁹ TBMM TD., XXIII. Dönem 13. Cilt 55. Birleşim 29.1.2008, 195.

¹⁴⁰⁰ TBMM TD., XXIII. Dönem 13. Cilt 56. Birleşim 30.1.2008, 317.

¹⁴⁰¹ TBMM TD., XXIII. Dönem 23. Cilt 119. Birleşim 18.6.2008, 204-205.

faaliyetlerinden bahsetmiş, 2009 yılı bütçesinin hayırlı olması temennisinde bulunmuştur.¹⁴⁰²

- “487 sıra sayılı” tasarının 3. maddesi üzerinde söz almış, üniversitelerin mal varlığıyla ilgili konuşma yapmıştır.¹⁴⁰³

2.3.3.4. Durdu Mehmet Kastal

XXII. Dönem Osmaniye milletvekili Durdu Mehmet Kastal, XXIII. Dönem’de de Osmaniye milletvekili seçilmiştir. Durdu Mehmet Kastal'ın biyografisine XXII. Dönem Osmaniye milletvekilleri içerisinde yer verilmiştir.

2.3.3.4.1. Durdu Mehmet Kastal XXIII. Dönem Meclis Faaliyetleri

Durdu Mehmet Kastal'ın Meclis faaliyetleri arasında kanun teklifi, önerge ve konuşmaları bulunmaktadır.

- Bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi bulunmaktadır.¹⁴⁰⁴
Yapılan oylama sonucunda teklif kanunlaşmıştır.¹⁴⁰⁵

- "1/961 esas numaralı kanun tasarısının 6. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinde geçen "üç" kelimesinin "dört" olarak değiştirilmesini teklif etmiş, yapılan oylama sonucu önerge kabul edilmemiştir.¹⁴⁰⁶

- 574 Sıra Sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu tasarısının 29. maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesinin; “*Genel Kurul toplantı gündemi, Başkan tarafından Başkanvekilinin de görüşü alınmak suretiyle, işin önemine, ivedi veya süreli oluşuna göre düzenlenir.*” şeklinde değiştirilmesini teklif etmiştir. Önerge kabul edilmiştir.¹⁴⁰⁷

¹⁴⁰² TBMM TD., XXIII. Dönem 35. Cilt 30. Birleşim 18.12.2008, 385.

¹⁴⁰³ TBMM TD., XXIII. Dönem 66. Cilt 87. Birleşim 15.4.2010, 715.

¹⁴⁰⁴ TBMM TD., XXIII. Dönem 94. Cilt 71. Birleşim 1.3.2011, 304.

¹⁴⁰⁵ TBMM TD., XXIII. Dönem 100. Cilt 89. Birleşim 15.3.2011, 212.

¹⁴⁰⁶ TBMM TD., XXIII. Dönem 84. Cilt 29. Birleşim 9.12.2010, 271.

¹⁴⁰⁷ TBMM TD., XXIII. Dönem 84. Cilt 30. Birleşim 10.12.2010, 483.

- 1/773 esas numaralı kanun tasarısının 2. maddesinde geçen "*yayımlı tarihinde*" ibaresinin "*31.12.2010*" tarihinde olarak değiştirilmesini teklif etmiştir. Önerge kabul edilmemiştir.¹⁴⁰⁸

- 1/773 esas numaralı kanun tasarısının çerçeve 1. maddesiyle 2942 sayılı "*Kamulaştırma Kanunu'na*" eklenen geçici 6. maddenin dördüncü fıkrasında geçen "*en geç altı ay*" ibaresinin "*en geç üç ay*" olarak değiştirilmesini teklif etmiştir. Önerge kabul edilmemiştir.¹⁴⁰⁹

- Tapu Kanunu görüşmeleri sırasında, çıkarılacak bu kanunla problemlerin ortadan kaldırılacağını belirtmiş ve kanunun hayırlı olması temennisinde bulunmuştur.¹⁴¹⁰

- Çukurova'da yaşanan sel felaketine ilişkin açıklaması ve Tarım ve Köyşleri Bakanı Mehmet Mehdi Eker 'in cevabı bulunmaktadır.¹⁴¹¹

- 698 sıra sayılı kanun teklifinin tümü üzerinde söz almış, yapılacak kanun düzenlemesiyle hal kayıt sisteminin daha sağlıklı uygulanacağını söylemiştir.¹⁴¹²

- Orman Genel Müdürlüğü bütçesi üzerinde, ormancılığın geliştirilmesi ve orman sorunlarından bahsetmiştir.¹⁴¹³

2.3.4. Partilerin Yerel Seçim Faaliyetleri

29 Mart 2009 mahalli idareler genel seçimleri öncesi Osmaniye'yi ziyaret eden liderlerden biri de Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan olmuştur. Düzenlenen mitingde Erdoğan; Osmaniye'liler tarafından büyük bir coşkuyla karşılanmış, mitinge binlerce vatandaş katılmıştır. Mitingde, AK Parti Hükümetinin bugüne kadar birçok önemli hizmet gerçekleştirdiğini kaydeden Başbakan Erdoğan; 6,5 yıl boyunca en güzel hizmetleri gerçekleştirdiklerini, bugüne kadar milletvekilleri, belediye başkanları ve tüm teşkilatın Osmaniye için çok güzel hizmetler ürettiği, eğitimden sağlığa kadar Osmaniye'yi kalkındırdıklarını söylemiştir.¹⁴¹⁴ AK Parti

¹⁴⁰⁸ TBMM TD., XXIII. Dönem 72. Cilt 120. Birleşim 18.6.2010, 587.

¹⁴⁰⁹ TBMM TD., XXIII. Dönem 72. Cilt 120. Birleşim 18.6.2010, 565.

¹⁴¹⁰ TBMM TD., XXIII. Dönem 38. Cilt 44. Birleşim 14.1.2009, 26.

¹⁴¹¹ TBMM TD., XXIII. Dönem 44. Cilt 88. Birleşim 12.5.2009, 1098-1099.

¹⁴¹² TBMM TD., XXIII. Dönem 96. Cilt 78. Birleşim 16.3.2011, 403.

¹⁴¹³ TBMM TD., XXIII. Dönem 56. Cilt 36. Birleşim 19.12.2010, 801.

¹⁴¹⁴ Akdeniz, Yıl:14 Sayı:2282, 13.3.2009, 1.

Belediye Başkan Adayı Suat Önal ise; "*Sözde değil, özde hizmet için varız.*" diyerek, seçildiği takdirde Osmaniye'ye büyük hizmetler yapacağını, projersiz seçim çalışmalarının hiçbir anlam ifade etmediğini, Osmaniye'nin modern ve daha iyi yaşanabilir bir şehir olması için güzel hizmetlere imza atmak üzere aday olduğunu söylemiştir.¹⁴¹⁵

Milliyetçi Hareket Partisi Başkanı Devlet Bahçeli seçim çalışmaları kapsamında Osmaniye'de hemşerileriyle buluşmuş, 29 Mart'ta yapılacak olan belediye başkanlığı seçim çalışmaları için memleketi Osmaniye'ye iki gününü ayırmıştır. MHP lideri Devlet Bahçeli Osmaniye'de büyük bir kalabalık tarafından karşılanmış, Atatürk Caddesi üzerinde bulunan esnaf ve vatandaşlarla tek tek tokalaşarak, teşkilatın seçim irtibat bürosunu ziyaret ettikten sonra halka hitap etmiştir.¹⁴¹⁶ Bahçeli konuşmasında; 29 Mart 2009 tarihinde yapılacak mahalli seçimler nedeniyle aday belirleme çalışmalarında büyük titizlik gösterdiğini, Osmaniye'nin sorunlarını yakından bilen, belediyeçilik alanında büyük deneyimi olan Kadir Kara'yı tercih ettiğini belirtmiştir. Kara'ya ve Osmaniye halkına güvendiğini söylemiş, Kadir Kara'yı, belediye başkanı seçmelerini istemiştir. Bahçeli; 29 Mart mahalli seçimlerinin Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi kriz ve gerginlik ortamı içinde yapılacak ilk seçim olduğunu söylemiştir. Bu seçimlerin geçmiş dönemdekiler gibi sadece mahalli idarecileri değil, Türk milletinin geleceğini belirleyen önemli bir kilometre taşı olduğunu belirtmiştir.¹⁴¹⁷

Saadet Partisi aday Fatih Kınay, "*Destek sizden hizmet bizden*" diyerek yaptığı konuşmada; adil olacağını, hemşerilerinden destek beklediğini,¹⁴¹⁸ su, doğal gaz, yol yapımı çalışmalarının tamamlayacaklarını, üniversitenin faaliyete geçmesi için de çabalayacaklarını söylemiştir.¹⁴¹⁹

Cumhuriyet Halk Partisi Belediye Başkan Adayı Mimar Haydar Aktürk, aktif gazetecileri ziyaretinde, Osmaniye'nin Türkiye'de örneği görülmeyecek bir seçim sürecini yaşadığını belirterek¹⁴²⁰ hukukun üstünlüğüne, bilimsel ve teknik doğrulara inanan, yasalara saygılı, dürüst belediyeçilik anlayışı içerisinde hizmet edeceklerini,

¹⁴¹⁵ Akdeniz, Yıl:14 Sayı:2270, 27.2.2009, 1.

¹⁴¹⁶ Akdeniz, Yıl:14 Sayı:2280, 11.3.2009, 1-3.

¹⁴¹⁷ Başak, Yıl:21 Sayı:1115, 12.3.2009, 1.

¹⁴¹⁸ Akdeniz, Yıl:14 Sayı:2276, 6.3.2009, 1.

¹⁴¹⁹ Akdeniz, Yıl:10 Sayı:2253, 6.2.2009, 4.

¹⁴²⁰ Akdeniz, Yıl:14 Sayı:2271, 28.2.2009, 3.

başkanlık yetkisini şahsi yetkisi gibi görmediğini, kent halkına hizmette ayrım yapmayan, toplumsal çıkarları ön planda tutan bir belediye hedeflemekte olduklarını söylemiştir.¹⁴²¹

29 Mart 2009 Yerel Seçimleri öncesinde Osmaniye'ye ilk gelen siyasi parti lideri, Büyük Birlik Partisi Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu olmuştur. Yazıcıoğlu; Osmaniye ziyaretinde yaptığı konuşmada, seçimlerin sürpriz partisinin Büyük Birlik Partisi olacağını belirtmiş ve oy sayılarını bu seçimde 5-6 kat arttıracaklarını ifade etmiştir. Zihniyet değişikliğini gerçekleştirmek üzere, ülke genelinde güvenliği, özgürlüğü ve refahı sağlayacak bir model geliştirdiklerini belirten BBP Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu; yerel yönetimlerde de "*Şeffaf Yerel Yönetim ve Büyük Aile Projesi*" adı altında bir model geliştirdiklerini, uygulanacak bu projelerle Türkiye'de bir değişim gerçekleşeceğini, 29 Mart Seçimleri ile de Büyük Birlik Partisinin bu fırsatı yakalayacağını söylemiştir.¹⁴²²

Bağımsız Belediye Başkan Adayı Cafer İşler, seçim çalışmaları kapsamında yaptığı konuşmada başkanlığa geldiği takdirde; Osmaniye'nin, Akdeniz Bölgesi'nin incisi olacağını, Zorkun'u turizm merkezi yapacaklarını, Osmaniye'nin turizmde bölgedeki geri kalmışlığına son vereceklerini, her mahalleye kapalı pazar yeri ve görkemli cadde ile bulvarlar oluşturacaklarını, gençleri spora teşvik edeceklerini, modern bir Osmaniye'yi, Osmaniye halkına kazandıracaklarını ve doğu ile batının uğrak merkezi Osmaniye'yi kültür ve cazibe merkezi hâline getireceklerini söylemiştir.¹⁴²³

2.3.5.2009 Osmaniye Yerel Seçimleri

29 Mart 2009 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimlerde; Osmaniye ilinde kayıtlı seçmen sayısı 116.594, oy kullanan seçmen sayısı 98.835, geçerli oy sayısı 95.634, geçersiz oy sayısı 3.201, toplam sandık 379, katılım oranı % 84,77'dir.¹⁴²⁴ Adalet ve Kalkınma Partisinden Suat Önal, Cumhuriyet Halk Partisinden Haydar Aktürk, Milliyetçi Hareket Partisinden Kadir Kara, Büyük Birlik Partisinden İsmail Gümüş, Saadet Partisinden Fatih Kınay, Demokrat Sol Partiden Gazi Kara ve bağımsız aday

¹⁴²¹ *Akdeniz*, Yıl:14 Sayı:2268, 25.2.2009, 1.

¹⁴²² *Akdeniz*, Yıl:10 Sayı:2260, 14.2.2009, 1.

¹⁴²³ *Akdeniz*, Yıl:10 Sayı:2246, 29.1.2009, 1.

¹⁴²⁴ [ysk.gov.tr/2009, Mahalli İdareler Genel Seçimleri](http://ysk.gov.tr/2009/Mahalli%20Idareler%20Genel%20Se%C7im%20leri).[http://secim.iha.com.tr/SecimSonuclari/Secim2009/Osmaniye Belediyesi](http://secim.iha.com.tr/SecimSonuclari/Secim2009/Osmaniye%20Belediyesi) (10.10.2022), Hasret Gazetesi, Yıl:30 Sayı:7855, 31.3.2009.

Cafer İşler'in katıldığı seçimi Milliyetçi Hareket Partisi adayı Kadir Kara kazanmıştır. ¹⁴²⁵ Seçim galibi Milliyetçi Hareket Partisi olurken, Adalet ve Kalkınma Partisi ikinci sırada, Cumhuriyet Halk Partisi' de üçüncü sırada yer almıştır. ¹⁴²⁶

29 Mart 2009 Osmaniye İli Merkez Yerel Seçim Sonuçları

Kayıtlı Seçmen Sayısı	: 116.594
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	: 98.835
Geçerli Oy Sayısı	: 95.634
Geçersiz Oy Sayısı	: 3.201
Katılım oranı	: % 84,77
Toplam Sandık Sayısı	: 379¹⁴²⁷

Tablo 2.3.2. 29 Mart 2009 Osmaniye İli Merkez Yerel Seçim Sonuçları¹⁴²⁸

Partiler	Aldıkları Oy Sayısı	Oy Oranı
Milliyetçi Hareket Partisi	46.952	% 49,096
Adalet ve Kalkınma Partisi	36.805	% 38,485
Cumhuriyet Halk Partisi	5.953	% 6,225
Demokrat Türkiye Partisi	2.017	% 2,109
Saadet Partisi	1.696	% 1,773
Büyük Birlik Parti	1.183	% 1,237
Demokrat Parti	395	% 0,413
Bağımsız Türkiye Partisi	246	% 0,257
Demokratik Sol Parti	198	% 0,207
Millet Parti	82	% 0,086
Türkiye Komünist Parti	67	% 0,070
Bağımsızlar	40	% 0,042

¹⁴²⁵ Akdeniz, Yıl:14 Sayı:2295, 28.3.2009, 1.

¹⁴²⁶ [ysk.gov.tr/2009, Mahalli İdareler Genel Seçimleri](http://ysk.gov.tr/2009/MahalliIdarelerGenelSecimleri).[http://secim.ihh.com.tr/SecimSonuclari/Secim2009/Osmaniye Belediyesi](http://secim.ihh.com.tr/SecimSonuclari/Secim2009/OsmaniyeBelediyesi) (10.10.2022), Hasret Gazetesi, Yıl:30 Sayı:7855, 31.3.2009, 1.

¹⁴²⁷ [ysk.gov.tr/2009, Mahalli İdareler Genel Seçimleri](http://ysk.gov.tr/2009/MahalliIdarelerGenelSecimleri).[http://secim.ihh.com.tr/SecimSonuclari/Secim2009/Osmaniye Belediyesi](http://secim.ihh.com.tr/SecimSonuclari/Secim2009/OsmaniyeBelediyesi) (10.10.2022), Hasret Gazetesi, Yıl:30 Sayı:7855, 31.3.2009.

¹⁴²⁸ [ysk.gov.tr/2009, Mahalli İdareler Genel Seçimleri](http://ysk.gov.tr/2009/MahalliIdarelerGenelSecimleri).[http://secim.ihh.com.tr/SecimSonuclari/Secim2009/Osmaniye Belediyesi](http://secim.ihh.com.tr/SecimSonuclari/Secim2009/OsmaniyeBelediyesi) (10.10.2022), Hasret Gazetesi, Yıl:30 Sayı:7855, 31.3.2009, 1.

2.3.6. Belediye Başkanı Kadir Kara ve Faaliyetleri

Kadir Kara, 14 Mart 1961 tarihinde Osmaniye’de doğdu. Evli ve üç çocuk babasıdır. 1983 yılında Çukurova Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi İnşaat Mühendisliği bölümünden mezun olmuştur. Mezuniyetinin ardından 1986'da Aksaray Belediyesinde inşaat mühendisi kadrosunda göreve başlamıştır. 1987-1989 yılları arasında Aksaray Belediyesi imar müdürü olarak görev yapmıştır. 1989'da Kayseri Kocasinan Belediyesinde imar ve fen müdürlükleri görevlerinde bulunmuştur. 1994'te Osmaniye Merkez Belediyesine naklen geçiş yaparak 1994-2001 tarihleri arasında Osmaniye Belediyesinde imar müdürü kadrosunda görev almıştır. 1999 yılında yapılan seçimler öncesinde MHP'den belediye başkan aday adayı olmak üzere görevinden istifa etmiş, yapılan delege seçimleri sonrasında adaylığı gerçekleşmeyince tekrar Osmaniye Belediyesindeki görevine dönmüştür. Görevde yükselme sınavları neticesinde başarılı olarak 2001'de, 1. dereceli başkan yardımcısı kadrosuna atanmıştır. 2001-2008 yılları arasında DMK'ye tabi olarak 7 yıl fiilen başkan yardımcısı olarak görev almıştır. Bu süre içerisinde, belediyedeki görevi dışında, bazı sivil toplum kuruluşlarında yönetim kurulu üyeliklerinin yanı sıra 2000-2008 arasında Türkiye Kamu Çalışanları Kalkınma ve Dayanışma Vakfı (TÜRKAV) il başkanlığı görevini yürütmüştür.

Belediye Başkanlığı döneminde birçok dernek ve yayın organı tarafından yılın belediye başkanı seçilen Kadir Kara, 2009-2014 yılları arasında iki dönem Türkiye Belediyeler Birliği encümen üyeliği görevinde bulunmuştur. 30 Mart 2014 tarihinde gerçekleştirilen mahalli idareler genel seçimlerinde Osmaniye belediye başkanı seçilmiştir.¹⁴²⁹

Osmaniye Belediye Başkanı Kadir Kara, Yenises dergisine verdiği röportajda başkanlığı döneminde; Devlet Bahçeli Meydanı, Rahime Hatun Meydanı ile Yeni Otogar'ın açılışını yaptıklarını, yol ve kavşak sorununun çözümlendiğini, Devlet Bahçeli Bulvarı'nın 4. etabını tamamladığını, Yeni Hal inşaatının sürdüğünü, Kentsel Dönüşüm Projesi'nin uygulamaya geçirildiğini, Zorkun Çocuk Şenliği'ninin yeniden düzenlendiğini, Kent Müzesi, Restorasyon Projeleri, bayanlara yönelik kursların, Mutlu Çocuk Trafik Eğitim Pisti, Ücretsiz Yaz Spor Okulları, Mutlu Çocuk Kütüphanesi ve

¹⁴²⁹ Yükselenses Haber ve Aktüel Dergisi, Sayı:75, Yıl:2018, 11.

Mutlu Çocuk Dergisi gibi sosyal projelerin devam ettiğini, Alo Engelli Taksi, Alo Doğum Hattı, Bayat Ekmek Toplama Kampanyası ve İmar Revizyonu projelerinin gerçekleştirildiğini, asfalt ve parke yol-kaldırım çalışmasının başlatıldığını, yine projeler arasında Kent Konağı, Çınarlı Kahve Alanı restorasyon ve çevre düzenleme çalışmalarının yer aldığını, Mutlu Kent Park Projesi ile Çarşı-Konut Projesi, Lüks Otel Projesi ve Şehri Emin Cami Projeleri'nin devam ettiğini, Mutlu Kart Projesi'nin hayata geçirileceğini, ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdi yardımın yapılacağını, yeni doğan bebeklere hemşeri kimliği ve zıbın hediye edileceğini, ayrıca Uluslararası Osmaniye Bela Bartok Kültür Festivali çalışmalarının da sürdüğünü söylemiştir.¹⁴³⁰

2.4. 2011-2015 DÖNEMİNDE OSMANİYE'DE SİYASİ HAYAT

2.4.1. Osmaniye'de Siyasi Parti Teşkilatlanmaları Seçim Faaliyetleri

2.4.1.1. Adalet ve Kalkınma Partisi

Adalet ve Kalkınma Partisinin, 14 Nisan 2012 tarihinde parti üyelerinin katılımıyla gerçekleştirdiği kongre sonucunda Emir Hasan Arslantaş 333 oy alarak il başkanı seçilmiştir. Seçilen kurul üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Emir Hasan Arslantaş, Düccane Dinçer, Ali Korkmaz, Seydi Gülsoy, Fatih Velipaşaoğlu, Mustafa Yılmaz, Zafer Yanbak, Yahya Mercan, Mustafa Özdemir, Nurettin Kurt, Fahri Atakan, Kemal Yalçın, M.Sadi Binboğa, Feyzullah Cihangir, Murat Yahşi, M. Erkan Tülüce, Sema Yiğit Çarıkçı, Şahin Ezici, Emin Daşdelen, Hanifi Zaimoğlu, E. Kalyoncu Erdal, Sebiha C. Ünal, Muzaffer Gürhan, Mehmet Önal, Ömer Erden, Nigar Çolak, Alparslan Karaca, Ahmet Üstüner, Ömer Demir, Mehmet Güntürk, Ali Kalkan, Mehmet Demirci, Hatice Tanışık, Yavuz Kahraman, Meriç Şen, Hakan Çetinel, Fatih Deveci, Hüseyin Çiçek, İsmail Sert, Leyla Özsoy.¹⁴³¹

3 Ocak 2015 tarihinde düzenlenen kongre sonucu yapılan oylama ile Hamza Tor il başkanı seçilmiştir. Seçimde Hamza Tor 317 oy almıştır. Seçilen üyeler ise; Hamza Tor, Mahmut Korkulu, Fatih Velipaşaoğlu, Seydi Gülsoy, Muzaffer Gürhan, Mehmet Ali Gizlici, Düccane Dinçer, Berna Banu Başlamış Asker, Yaşar Bilen, Kevser Davarcı, Alparslan Karaca, Metin Sevmez, Ali Korkmaz, Adnan Bayram, Ahmet Cavit, Aykut

¹⁴³⁰ Yenises Dergisi, *Yeni Bir Dünya'ya Doğru*, Yıl:17 Sayı:200, Ağustos 2012, 31-33.

¹⁴³¹ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (25.8.2020)

Özkan, Emin Daşdelen, Eyyüp Toprak, Faruk Demir, Feyzullah Cihangir, Hacer Gizem Yiğit, Hanifi Zaimoğlu, Hatice Kızıl, Kemal Yalçın, Mehmet Görmüş, Mehmet Demir, Mehmet Aslan, Mehmet Sadi Binboğa, Melik Erkan Tülüce, Murat Yaşar Aydın, Mustafa Özdemir, Nami Çetingök, Nazif Şaşmaz, Piran Akyüz, Sema Yiğit Çarıkcı, Servet Aksu, Servet Alibekiroğlu, Tahir Küçük, Yusuf Ertuğ Tufan, Yüksel Orman, Oğuzhan Tülü, Cemil Erkara, Abdulvahap Öztürk, Atilla Demirci, İlhan Mustafa Gönenç, Saadet Selcen Neşeli, Can Ömür Yılmaz, Muhammet Güloğlu, Arefe Taşdemir, Hasan Basri Ergen, Ahmet Yüce, Yusuf Erdoğan, Muhittin Karabıyık, İmren Uçuk, Mehmet Çürük, İlhami Kızılırmak, Hacı Osman Bindebir, Mustafa Direk, Ceyhun Arıkcılı, Abdurrahman Çömden, Mahmut Oturan'dır.¹⁴³²

Adalet ve Kalkınma Partisi Merkez İlçe Teşkilatı 4 Aralık 2011 tarihinde düzenlemiş olduğu kongrede Osmaniye Merkez ilçe başkanlığına Sait Kırac 251 oy alarak seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Sait Kırac, Mahmut Ergez, Eyüp Çelik, İsmail Yeşil, Murat Kaplan, Mehmet Çanak, Yusuf Sarıcı, Hüseyin Altundemir, Habit Kaya, Hüseyin Çakıcıoğlu, Eyüp Karadağ, Orhan Karakaya, Atilla Demirci, Lütfü Tugal, Mehmet Bozkurt, Ahmet Altan Şahin, Savaş Baran, Necdet Çetin, Şadi Bozdoğan, Bünyamin Bakırhan, Cihat Yılmaz, Camisep Yılmaz, Hüsnü Göktuğ Cömert, Hakim Yarar, Hasan Demez, Murat Yaşar Aydın, Mehmet Salih Arslan, Yusuf Korkmaz, Nuri Kocaman, Cafer Şen, İbrahim Uludağ, Mehmet Kundakçı, Hamdi Korkmaz, Yusuf Erdoğan, Recai Geçeroğlu, Bahri Söylemez, Nusret Esen, Mehmet Çürük'dür.¹⁴³³

16 Kasım 2014 tarihinde düzenlenen 5. Olağan Kongresi sonucunda Cahit Yılmaz 208 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Cihat Yılmaz, Celalettin Kaya, Mustafa İkbāl Aba, Çiğdem Özdemirler, Eyüp Çelik, Recep Keskin, İsmail Yeşil, Nuri Kocaman, Necdet Çetin, Kerimcan Gökalp Akın, İbarhim Uludağ, Volkan Özel, Mehmet Bozkurt, Ahmet Kırac, Ahmet Çelik, Camisep Yılmaz, (?) Erdal, Hacer Müge Bozkurt Boztaş, Hasan Deniz, Hasan Çenet, İbrahim Güvercin, İbrahim Örs, Kasım Korkmaz, Mehmet Meke, Mihribanu Halitoğlu, Mustafa Demir, Osman Kıbrıslıgil, Sultan Şahin, Şükran Gökoğlu, Turgay İpek, Adem Koca, Rauf Tülüce, Yusuf Kaya, Damla Nur Loş, Tuba Demir, Vedat Erbeceri, Hamdi Korkmaz, Mehmet Sarıcı, Abdulhadin Ekici, Kasım Genç, Mustafa

¹⁴³² *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

¹⁴³³ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

Okuşluğ, Reşat Kaymaz, İlker Özçifçi, İbrahim Kılıç, Mürşit Avcı, Kerim Çeleğen, Kazım Şişkin, Veli Güllü, Mehmet Bilgiç, Yusuf Okaçar, Bakır Yıldız, Adem Dağ, Mehmet Kundakçı, Ali Kara, Ertuğrul Polat, Burcu Kıvcı, Mail Dağlı, Salih Arslan, Necati Kaya'dır.¹⁴³⁴

12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimleri öncesinde parti liderleri seçim çalışmaları kapsamında şehirlerde mitingler düzenlemişlerdir. Bu kapsamda, Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan Osmaniye'ye gelmiştir. Devlet Bahçeli Bulvarı'ndaki miting alanına gelen Erdoğan, kendisini bekleyen coşkulu kalabalığa seslenerek yaptığı konuşmasında; 12 Haziran'dan sonra ustalık döneminin başlayacağına değinerek, yapılacak projelerle ilgili; bütün dersliklere bilgisayar donanımlı akıllı tahta getirileceğini, öğrencilere ücretsiz elektronik kitap verileceğini, 15 bin kilometre daha bölünmüş yol yapılacağını, sağlık hizmetlerinde büyükşehirler şehir hastaneleri kurulacağını, hızlı tren hattının tüm Türkiye'yi kuşatacağını söylemiştir. Erdoğan, mitingin ardından, AK Parti İl Başkanlığı binasının açılışını yapmış, ardından Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'ni ziyaret ederek, kapalı spor salonunun açılış kurdelesini kesmiştir.¹⁴³⁵

2.4.1.2. Milliyetçi Hareket Partisi

28 Nisan 2012 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda Fahri Kuyulu 247 oy alarak il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise şu; Fahri Kuyulu, Mümtaz Arite, Kazım Arıcan, Eyüp Yılmaz Daşkesen, Samet Eraslan, Mustafa Şükrü Besnek, Bekir Balta, Abdurrahman Okur, Nadir Balcı, Hasan Saçıkara, Fazlı Kubat, Burhan Özdemir, Halittin Kuyluk, İdris Karadağlı, Sinan Göktürk, Mehmet Tuncel, Mustafa Yergüler, Tamer Mak, Mehmet Dağ, Duran Örtlek, Mehmet Vural, Sait Kekilli, Mehmet Çaparoglu, Fevzi Özkan, Bekir Alibekiroğlu'dur.¹⁴³⁶

28 Ocak 2012 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda ise Ali Fuat Kardaş 285 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Yusuf Çomu, Hacı B. Dingil, Muhammed Ergen, Rıfat Şahin, Bünyamin Kılıçkiran, Hasan Babaoğlu, Hamit

¹⁴³⁴ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (25.8.2020)

¹⁴³⁵ *Akdeniz*, Yıl:14 Sayı:2942, 6.5.2011, 4.

¹⁴³⁶ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (25.8.2020)

Dündar, İsa Çenet, Hüseyin Yıldırım, Adem Kara, Orhan Şal, Mustafa Çetinkaya, Sedat Köle, Ömer Şeker, Ferhat Güven, Ali Ala, Şaban Babaoğlu, Ahmet Kama'dır.¹⁴³⁷

Seçim faaliyetleri kapsamında Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli 2011 seçimleri öncesi, 11 Haziran 2011 tarihinde Osmaniye'de düzenlediği mitingde halka seslenerek; Osmaniye halkının seçimin belirleyicisi olduğunu söyleyerek sandıkta mührü üç hilale vurmalarını, refahın kalkınmanın MHP idaresinde gerçekleşeceğini, 700 bin işçiye iş vereceklerini, Osmaniye'lilere iş imkânının sağlanacağını, esnaf ve çiftçilere destek olacaklarını, üniversite mezunlarına iş kurmalarında destek vereceklerini, asgari ücretin arttırılacağını, öğrencilere beslenme yardımı verileceğini, burs ve kredi imkânlarının arttırılacağını, halkın yanında olup bütün ihtiyaç sahiplerinin yanında olacaklarını söyleyerek partilerine oy vermelerini istemiştir.¹⁴³⁸

2.4.1.3. Cumhuriyet Halk Partisi

26 Mayıs 2012 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda Kemal Tabak 93 oy alarak il başkanlığına seçilmiştir. Üyeler ise; Kemal Tabak, Ümmü Gülsüm Altıkulaç, Ali Durucan, Esra Gedik, Necdet Kahveci, Mulla Ahmet Amanvermez, Gönül Cihangir, Fakı Duran Çatalbaş, Yusuf İsmet Kara, Halil Keskin, Mine Özgen, Halil İbrahim Tıraş, Güler Yücel, Hamit Tekerek, Levent Sarıca, Ömer Fuat İyi, Süleyman Algan, İbrahim Küpeli, Meral Karaca, Güler Gürpınar, Zihni Efe'dir. 20.12.2015 tarihinde düzenlediği kongre sonucunda ise 129 oy alan Nedim Ünlü il başkanlığına seçilmiştir. Üyeler ise; Nedim Ünlü, Abdüsselam Bozdoğan, Esra Karagedik, Abdurrahman Akay, Necdet Kahveci, Mine Özgen, Levent Sarıca, Ahmet Döldül, Mert Su Kılıç, Mustafa Cengiz, Ömer Fuat İyi, Levent Türkmen, Fakı Duran Çatalbaş, İsak Erdoğan, Halil Çömez, İrfan Arıoğlu, Mehmet Soyyiğit, Zihni Efe, Hamit Tekerek, Ali Kütküt, Hakkı Sayman Saygılı, Kübra Nacar, Süreyya Keser'dir.¹⁴³⁹

Cumhuriyet Halk Partisi Osmaniye Merkez İlçe Kongresi 31 Mart 2012 tarihinde düzenlenmiş olup, kongre sonucunda Ali Temuroğlu 120 oy alarak merkez ilçe

¹⁴³⁷ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (25.8.2020)

¹⁴³⁸ https://www.youtube.com/MHP_Genel_Baskani_Sn._Devlet_Bahceli'nin_Osmaniye_Secim_Gezisi_ve_Mitingi (Erişim Tarihi 20.7.2020)

¹⁴³⁹ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (25.8.2020)

başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Hülya Ağca, Ferfule Atmaca, Bülent Başköylü, Mehmet Öcal Çelik, Mine Demirelli, Aykut Kaplancı, Duran Kazar, Mustafa Kefsiz, Sakine Kösem, Zafer Örsdemir, A. Kadir Özgan, Muzaffer Özgül, Osman Sağlamer, Fatma Tıraş, Osman Ünal, Kenan Zorlu'dur. 29 Kasım 2015 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda ise Zafer Palavan 84 oy alarak ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Ata Alhan, Şeref Bozdoğan, Osman Çinkır, Mine Demirelli, Yusuf Genç, Pınar Gölbaş, Canan Gökçaya, Abdurrahman Karaçam, Fahri Kaya, Mustafa Kefsiz, Sakine Kösem, Uğur Sevük, Osman Sağlamer, Ömer Türkmen, Fatma Traş, Kenan Zorlu'dur.¹⁴⁴⁰

Seçim faaliyetleri kapsamında Cumhuriyet Halk Partisi lideri Kemal Kılıçdaroğlu, 12 Haziran seçimleri öncesi Osmaniye'ye gelmiş, düzenlenen mitingde halka seslenmiştir. Mitinge çok sayıda vatandaş ve partili katılmıştır. Kılıçdaroğlu konuşmasında; Ülkedeki işsizliğin artışından ve yoksulluktan bahsederek, seçim sonrası yoksulluğu ortadan kaldıracaklarını, kamu harcamalarının bir kısmını yoksullardan yana kullanacağını ve mazota indirim uygulayacağını söyleyerek sözlerini bitirmiştir.¹⁴⁴¹

2.4.1.4. Saadet Partisi

28 Aralık 2014 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda Osman Eroğlu 88 oy alarak il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Osman Eroğlu, Orhan Çelik, Ahmet Kılıç, İslam Korkmaz, Ali Bozdağ, Osman Onur, Hüseyin Sarp, Orhan İlengiz, Mehmet Ali Kaya, Okan Berk, Salih Eren, Ziya Alibekiroğlu, Hasan Solak, Bahattin Kılıç, Salih Kurtoğlu'dur.¹⁴⁴²

Saadet Partisinin Osmaniye Merkez İlçe Teşkilatının 4. Olağan Kongresi 16 Ekim 2011 tarihinde yapılmış olup, merkez ilçe başkanlığına Abduselamet Orman 113 oy alarak seçilmiştir. Parti teşkilat üyeleri ise; Osman Onur, Abduselamet Eren, Orhan İlengiz, Hakan Kiremitçi, Burhan Aydoğdu, Sadullah Atabey, Bilal Turgut, Mehmet İğik, Hakan Pancar, Hacı Şeftali, Şevket Aslan, Hasan Atmaca, Ahmet Toklu, Sabri Dellan'dır. 7 Aralık 2014 tarihinde düzenlenen kongrede ise merkez ilçe başkanlığı'na ise 84 oy alarak Mustafa İnanc seçilmiştir. Partinin teşkilat üyeleri ise; Abduselamet Eren,

¹⁴⁴⁰ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (25.8.2020)

¹⁴⁴¹ *Akdeniz*, Yıl:14 Sayı:2939, 3.5.2011, 2.

¹⁴⁴² *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (25.8.2020)

Hüseyin Öksüz, İbrahim Dinç, Burhan Aydoğdu, Ramazan Karaburç, Hayrettin Kafalı, Hakan Kiremitçi, Yusuf Sarıçam, Fikret Dikmen, İsmet Kuşçu, Hacı Şeftali, İsmail Yumşak, Hulusi Dere, Hasan Yazar'dır.¹⁴⁴³

Osmaniye Saadet Partisi İl Teşkilatı ve milletvekilleri adayları, 12 Haziran 2011 Seçimleri öncesi, Aktif Gazeteciler Cemiyetini ziyaret etmiştir. Saadet Partisi İl Başkanı Osman Eroğlu, ziyaret esnasında seçimle ilgili; seçimlerin sadece üç partiden ibaret olmadığını, seçimin adil olamayacağını, diğer siyasi partilerin hiçbir şey yapamayacağını, Saadet Partisinin iktidara gelmek için yoğun çaba içerisine girdiğini ve seçim öncesi Saadet Partisinin gerçekleştirdiği vaatlerinin seçimden sonrada devam edeceğini ve meydanlarda kendilerinin de olduğunu söylemiştir.¹⁴⁴⁴

2.4.1.5. Demokratik Sol Parti

25 Mayıs 2013 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda 13 oy alan Feramuz Kabalcı il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Feramuz Kabalcı, Gazi Kara, Safiye Bilaloğlu, Zekeriye Bilaloğlu, Mehmet Yenilmez, Bayram Köşker, Kadir Kayış, Güllü Kabalcı'dır.¹⁴⁴⁵

Demokratik Sol Parti Merkez İlçe Kongresi 13 Nisan 2013 tarihinde düzenlemiş olduğu kongre sonucunda Cemal Kınış 12 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Parti teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; Ramazan Öksüz, Cevdet Bikir, Bekir Nalbant, Ferhan Güneş Kabalcı, Gürhan Deniz Kabalcı, Ahmet Tekeş, Gülistan Dursun'dur.¹⁴⁴⁶

2.4.1.6. Büyük Birlik Partisi

Büyük Birlik Partisi 5. Olağan Kongresi'ni 20 Aralık 2014 tarihinde düzenlemiş, yapılan oylama sonucunda il başkanlığına 41 oy alarak İsmail Gümüş seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise şu isimlerden oluşmuştur; İsmail Gümüş, Ömer Erdem, İbrahim Burhan, Mehmet Çirkin, Durdane Salan, Hüseyin Aldaş, İmam Gökdoğan, Mehmet Kurt, Osman Çiçek, Gültekin Erdem, Mehmet Tülücü, İbrahim Gökhan Sarıaslan,

¹⁴⁴³ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

¹⁴⁴⁴ *Akdeniz, Yıl:14 Sayı:2948, 13.5.2011, 3.*

¹⁴⁴⁵ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

¹⁴⁴⁶ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)*

Ramazan Bostancı, İsmail Murat Boztaş, Osman Esnik, Nurettin Kurt, Ali Pepu, Ömer Ateş, Hürü Meltem Tülücü, Harun Koca.¹⁴⁴⁷

Milletvekili aday adayı olmak üzere istifa eden Merkez İlçe Başkanı Hacı Demir'in yerine 13 yıldır BBP il yönetimlerinde bulunan Mehmet Aslan atanmıştır.¹⁴⁴⁸ 22 Mart 2011 tarihinde düzenlenen BBP Osmaniye Merkez İlçe Kongresi'nde kullanılan oyların tamamını alan Mehmet Aslan Merkez ilçe başkanı seçilmiştir.¹⁴⁴⁹

2.4.1.7. Doğru Yol Partisi

8 Nisan 2012 tarihinde düzenlenen kongre sonunda 27 oy alan Naim Şafak il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Naim Şafak, Mucizet Bertiz, Lütfi Özkan, Mehmet Kaytan, Ali Küçük, Ökkeş Yalım, Musa Yavaş, Mustafa Şarlı, Huriye Giratlı, Şaban Taşkın, Remzi Çakmak, Murat Aşık, Hacı Has, Mehmet Kadioğlu, Halil Gök, Murat Poyrazoğlu, Mustafa Kara, T. Mithat Baykal, İrfan Eskici, Mustafa Sarper, Remzi Aslan, Ömer Şen, Ramazan Şengül, M. Polat Özmen, Hasan Çirkin'dir.¹⁴⁵⁰

10 Kasım 2013 tarihinde gerçekleştirdiği kongrede ise Mucizet Bertiz 56 oy alarak Osmaniye il başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri ise; Mucizet Bertiz, Mehmet Erik, Nuri Kaytan, Beklan Bertiz, Mehmet Dal, Muhammet Boz, Cuma Alkın, Mehmet Öztürk, Mustafa Serper, Lütfü Öztürk, Musa Yavaş, Hacı Has, Huriye Biratlı, Mustafa Kara, İrfan Eskici, T. Mitat Baykal, Tahsin Özkale, Mehmet Polat Özmen, Emin Yalım, Musa Kılınç, Abdullah Zorlu, İbrahim Mengilli, Kemal Canbolat, Fikri Aksoy, Mehmet Tuncel, Kazım Karagüllü, Mehmet Toz, H. İbrahim Uslu, Mehmet Said Gamlı'dır.¹⁴⁵¹

Parti Merkez İlçe Teşkilatı Kongresi 6 Temmuz 2008 tarihinde düzenlenmiş olup, M. Erkan Tülüce 150 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Üyeler ise; Kazım Karagüllü, Mehmet Erik, İsmail Görücü, Hasan Has, Ömer Gürbaz, Şahin Dilli, Nuri Kaytan, İlyas Kör, M. Ali Kaya, Sabahattin Çenet, Ali Traş, Orhan Bindebir, Ufuk Selvi, Şahin Güngör, Turgut Demirtaş, Murat Poyrazoğlu, Mehmet Kürtül, Alpaslan Karayığit'dir. 13 Kasım 2011 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda ise Hıdır Atagün

¹⁴⁴⁷ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (25.8.2020)

¹⁴⁴⁸ *Akdeniz*, Yıl:14 Sayı:2884, 28.2.2011, 3.

¹⁴⁴⁹ *Akdeniz*, Yıl:14 Sayı:2903, 22.3.2011, 2.

¹⁴⁵⁰ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (25.8.2020)

¹⁴⁵¹ *Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi*, (25.8.2020)

25 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri; Mehmet Erik, İbrahim Dağlı, Kazım Karagülle, Nuri Kaytan, Şevket Karaboran, Mustafa Arslan, Yusuf Arslan, Kemal Cantorun, Şevki Atagün, Abdullah Zorlu, Musa Yavaş, Serdar Şanlı, Recep Yiğit, Ali Yenilmez, Şeref Acar, Yusuf Hambal, Huri Cihan, Menderes Çalışkan'dır. 12 Ekim 2013 tarihinde düzenlenen kongre sonucunda ise Muzaffer Bozdoğan 25 oy alarak merkez ilçe başkanlığına seçilmiştir. Teşkilat üyeleri; Şeref Acar, Mehmet Kaytan, Murat Demir, Ramazan Şengül, Recep Yiğit, Emin Yalın, Orhan Doğan, Yusuf Yalım, Mustafa Aslan, Mehmet Kadioğlu, Halil Onat, Ahmet Demirtaş, Muzaffer Dalmış, Hürü Cihan, Süleyman Büyükpene, Yusuf Öztürk, Orhan Öztürk, İsmail Karatekin'dir.¹⁴⁵²

2.4.2. 2011 Genel Seçimleri ve Osmaniye'de Seçim Sonuçları

22 Temmuz 2007 milletvekili genel seçimleri sonrası, 22. Dönem'de yapılması gereken Cumhurbaşkanlığı seçimleri bu döneme kalmış, TBMM'nin 20 ve 24 Ağustos birleşimlerinde düzenlenen Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde 341 ve 337 oy alan Abdullah Gül, ilk iki turda üçte iki çoğunluğu sağlayamamış, 28 Ağustos 2007 tarihinde düzenlenen 36. Birleşim'de 3. turda 448 oyun 339'unu alarak salt çoğunluğu sağlamış ve cumhurbaşkanı seçilmiştir. Seçimlerin ardından Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, yeni kabineyi kurmak için 29 Ağustos'ta Bakanlar Kurulu listesini, cumhurbaşkanı seçilen Abdullah Gül'e sunmuş ve onay almıştır. Erdoğan'ın başkanlığında kurulan 60. Hükümet, 6 Temmuz 2011 tarihine kadar 3 yıl 10 ay 8 gün işbaşında kalmıştır.¹⁴⁵³

2007 yılından 2011 yılına kadar geçen sürede, Türkiye'de siyasal alanda önemli olayların ve tartışmaların yeniden tırmandığı dört yıl yaşanmış, 20 Ekim 2008'den itibaren çok sayıda emekli, muvazzaf subay, aydın, akademisyen ve gazeteciler hakkında “*Ergenekon Davaları*” olarak adlandırılan davalar dizisi başlamıştır.¹⁴⁵⁴ Bu soruşturma kapsamında 22 Ocak günü Fikri Karadağ, Veli Küçük, , Sevgi Erenerol, Emin Gürses, Kemal Kerinçsiz, 21 Mart'taysa Doğu Perinçek, Kemal Alemdaroğlu, İlhan Selçuk gibi isimler gözaltına alınmıştır. Sonraki tarihlerde; Gürbüz Çapan, Şener Eruygur, Mustafa Balbay, Hurşit Tolon, Prof. Dr. Yalçın Küçük, Mustafa Özbek, Prof.

¹⁴⁵² Osmaniye Valiliği, Dernekler Masası Arşivi, (25.8.2020)

¹⁴⁵³ Erol Tuncer, *Seçim 2011, 12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Sayısal ve Siyasal Değerlendirme*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara 2011, 5-6.

¹⁴⁵⁴ Ataay, *Türkiye Demokrasi Tarihi 1789'dan Günümüze*, 266.

Dr. Erol Manisalı, Prof. Dr. Mehmet Haberal gibi kamuoyunca tanınan birçok kişi tutuklanmıştır.¹⁴⁵⁵

Bu dönemde yaşanan diğer önemli siyasi olaylarsa; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 15 Mart 2008 tarihinde, AK Parti hakkında Anayasa Mahkemesinde partinin kapatılması adına dava açmasıdır. Anayasa Mahkemesi; AK Parti'nin laikliğe aykırı fiillerin odağı olduğuna kanaat getirmiş ancak yeterli oy sağlanamadığından partiyi kapatamamış, sadece hazine yardımının kesilmesine karar vermiştir. Bir diğer kapatma davası da DTP için açılmıştır. Anayasa Mahkemesi; eylemleri yanında terör örgütüyle olan bağlantıları sebebiyle ve devletin ülkesi, milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı nitelikteki fiillerin işlendiği gerekçesiyle 11 Aralık 2009'da DTP'nin temelli kapatılmasına oy birliğiyle karar vermiştir. Kararda ayrıca iki milletvekilinin de milletvekilliğinin düşürülmesi karar alınmıştır.¹⁴⁵⁶ Mart 2009 yerel seçimlerinde, seçimin galibi Adalet ve Kalkınma Partisi olmuştur.¹⁴⁵⁷ Diğer taraftan, Türkiye'nin siyasi gündemine damgasını vuran siyasi partiler ve liderleriyle ilgili önemli gelişmeler yaşanmış, 4 Eylül 2008 tarihinde Osman Pamukoğlu önderliğinde Hak ve Eşitlik Partisi kurulmuştur. 25 Mart 2009'da Büyük Birlik Partisi Kurucusu ve Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu geçirdiği helikopter kazası sonucu hayatını kaybetmiştir.¹⁴⁵⁸ 16 Mayıs 2009 tarihindeyse Hüsamettin Cindoruk yeniden aktif siyasete dönerek DP'nin genel başkanlığına seçilmiştir. Bir gün sonrada merkez solda yer alan DSP'nin liderliğine Masum Türker seçilmiştir. Ayrıca AK Parti'nin kurucularından olan ve 2007 seçiminde AK Parti'den tekrar aday olmayan Eski Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdüllatif Şener, Türkiye'deki siyasi anlayışı değiştirecekleri iddiasıyla “*Türkiye Partisi*” adıyla yeni bir partinin kuruluş dilekçesini 25 Mayıs 2009'da İçişleri Bakanlığına sunmuştur.¹⁴⁵⁹

CHP'de de Genel Başkan Deniz Baykal'a karşı düzenlenen bir komployla partideki taşlar yerinden oynamış Baykal, 10 Mayıs 2010 tarihinde CHP genel

¹⁴⁵⁵ Karlı, *Türk Basınında Milletvekili Seçimleri*, 274.

¹⁴⁵⁶ Yazman, 282.

¹⁴⁵⁷ Cenk Saraçoğlu-Melih, "Yeşilbağ, AKP Döneminde Türkiye: Minare ile İnşaat Gölgesinde", Gökhan Atılğan-Cenk Saraçoğlu-Ateş Uslu, (Yay. Haz.) *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Siyasal Hayat*, (ss.877-959), Yordam Kitap, Ekim 2016, 939.

¹⁴⁵⁸ Fatih Keskin, *Demokrasinin Yeniden Yapılandırılması Tartışmaları Bağlamında 2011 Milletvekili Genel Seçimleri ve Medya*, Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Altyapı Projesi Kesin Raporu, Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, Ankara 2012, 8.

¹⁴⁵⁹ Karlı, *Türk Basınında Milletvekili Seçimleri*, 275.

başkanlığından istifa etmiştir. 22 Mayıs 2010 tarihinde yapılan CHP'nin 33. Olağan Kurultayı'nda 1189 oyla, Kemal Kılıçdaroğlu CHP genel başkanlığına seçilmiştir. 2 Kasım 2010 tarihinde de Numan Kurtulmuş İçişleri Bakanlığına verdiği kuruluş dilekçesiyle "*Halkın Sesi Partisini*" kurmuştur.¹⁴⁶⁰ 27 Şubat 2011'de, Saadet Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan solunum yetmezliğine bağlı kalp ve çoklu organ yetmezliği sebebiyle hayatını kaybetmiştir.¹⁴⁶¹

12 Eylül 2010 yılında kapsamlı bir Anayasa değişikliği yapılmış, Halkın %57.88 oy oranıyla onay verdiği bu değişikliklerle, 12 Eylül dönemi askeri yönetiminin yargılanmasının önü açılmış aynı zamanda yüksek yargı kurumları yeniden yapılandırılmış ve Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu da açılmıştır.¹⁴⁶²

Yaşanan tüm bu gelişmelerin ardından 12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimleri'ne gidilmiştir. 2011 seçimleri diğer seçimlere nazaran normal zamanında yapılmıştır ve "*erken seçim*" niteliği taşımayan ilk seçim olmuştur. Bu seçimlerle birlikte, Anayasa değişikliğiyle milletvekili genel seçimlerinin beş yılda değil, dört yılda bir yapılması kuralı getirilmiştir. Seçim sisteminde bir değişiklik söz konusu olmamış ve bu seçimlere de "*yüzde 10 ülke barajlı ve d'Hondt yöntemli nispi temsil sistemiyle*" gidilmiştir.¹⁴⁶³

12 Haziran 2011 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerinde; Türkiye'de; 58.806.322 kayıtlı seçmen sayısından 43.914.948'i oy kullanmıştır. Toplam geçerli oy sayısı 42.941.763, toplam geçersiz oy sayısı 973.185, seçime katılma oranı %83,16'dır. Geçerli oyların seçime katılan siyasi partilere dağılımı; Adalet ve Kalkınma Partisi 21.399.082 oy ve %49,83 oy oranı, Demokrat Parti 279.480 oy ve %0,65 oy oranı, Cumhuriyet Halk Partisi 11.155.972 oy ve %25,98 oy oranı, Emek Partisi 32.128 oy ve %0,07 oy oranı, Millet Partisi 60.716 oy ve %0,14 oy oranı, Liberal Demokrat Parti 15.222 oy ve %0,04 oy oranı, Saadet Partisi 543.454 oy ve %1,27 oy oranı, Hak ve Eşitlik Partisi 124.415 oy ve %0,29 oy oranı, Halkın Sesi Partisi 329.723 oy ve %0,77

¹⁴⁶⁰ Karlı, *Türk Basınında Milletvekili Seçimleri*, 275.

¹⁴⁶¹ Keskin, *Demokrasinin Yeniden Yapılandırılması Tartışmaları Bağlamında 2011 Milletvekili Genel Seçimleri ve Medya*, 8.

¹⁴⁶² Şerif Demir, "Modern Türkiye'de Siyasal Yaşam ve Demokrasi (1938-2019)", Ahmet Şimşek(Haz./Ed.), *Modern Türkiye Tarihi*, (ss.175-210), Pegem Akademi, Ankara Eylül 2019, 203.

¹⁴⁶³ Mehmet Salih Uzun, *Siyasi Partiler ve Seçim Hukuku Kısıtları İçerisinde Türkiye'de Seçim İttifakları ve Alternatif Seçim İttifakı Modelleri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya 2018, 117-118.

oy oranı, Milliyetçi Hareket Partisi 5.585.513 oy ve %13,01 oy oranı, Doğru Yol Partisi 64.607 oy ve %0,15 oy oranı, Türkiye Komünist Partisi 64.006 oy ve %0,15 oy oranı, Milliyetçi ve Muhafazakâr Parti 36.188 oy ve %0,08 oy oranı, Büyük Birlik Partisi 323.251 oy ve %0,75 oy oranı, Demokratik Sol Parti 108.089 oy ve %0,25 oy oranı, bağımsızlar 2.819.917 oy ve %6,57 oy oranıdır.¹⁴⁶⁴ Adalet ve Kalkınma Partisi 327 milletvekili, Milliyetçi Hareket Partisi 53 milletvekili, Cumhuriyet Halk Partisi 135 milletvekili, bağımsızlar ise 35 milletvekili çıkarmıştır.¹⁴⁶⁵ Alınan bu sonuçlara göre Adalet ve Kalkınma Partisi “*Türk Siyasi Tarihi*”nde bir benzeri olmayan şekilde üst üste üçüncü kez ve oy oranını arttırarak iktidarda kalmayı başarmıştır. İki muhalefet partisi olan CHP ve MHP ile aynı zamanda BDP'nin desteklediği adaylar meclise girebilmişlerdir.¹⁴⁶⁶ Başarı açısından değerlendirildiğinde; CHP, Barış ve Demokrasi Partisi destekli bağımsız adaylar 2011 seçimlerinin en başarılı partileri olmuştur. AK Parti'nin oy oranı 2007 seçimlerine nazaran yükseltilmiş ancak milletvekili sayısı düşmüştür. MHP ise 2007 seçimlerine kıyasla hem oy oranında hem de milletvekili sayısında gerileme göstermiştir.¹⁴⁶⁷

2011 Milletvekili Genel Seçimleri'nde Osmaniye il genelinde kayıtlı seçmen sayısı 312.974, oy kullanan seçmen sayısı 272.768, geçerli oy sayısı 267.856, toplam geçerli oy sayısı gümrük kapıları dâhil 268.604, katılım oranı % 87,15'dir.¹⁴⁶⁸ 2007 seçimlerine göre seçmen sayısı 50 bin 971 kişi artmış, seçmenler 1195 sandıkta oylarını kullanmışlardır. Adalet ve Kalkınma Partisi 2007 seçimlerine göre oy oranını % 4,4 arttırmış, Milliyetçi Hareket Partisi % 4 oy kaybına uğramıştır. Cumhuriyet Halk Partisi ise %1,7 oranında oyunu arttırmıştır. Osmaniye'de AK Parti ile MHP arasında geçen seçim yarışının galibi iktidar partisi olan Adalet ve Kalkınma Partisi olmuştur. Adalet ve Kalkınma Partisi 2, Milliyetçi Hareket Partisi 2 milletvekili çıkarmıştır. Suat Önal ve

¹⁴⁶⁴ Resmi Gazete, Sayı:27973, 23.6.2011.

¹⁴⁶⁵ TBMM Yasama ve Denetim Faaliyetleri XXIV. Dönem (1.10.2012-13.7.2013), TBMM Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanlığı, Net Ofset&Dijital Matbaacılık Ltd.Şti., Ankara, Temmuz 2013, 1.

¹⁴⁶⁶ Gülşah Çevik, *Türkiye'de Seçim Sistemlerinin Temsilde Adalet-Yönetimde İstikrar İlkesi Çerçevesinde Demokrasi ve Ekonomi İlişkisinin İncelenmesi*, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilecik 2016, 73.

¹⁴⁶⁷ Bahadır Gül, *Yönetimde İstikrar İlkesi Açısından Türkiye'de Uygulanan Seçim Sistemleri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2014, 80-81.

¹⁴⁶⁸ ysk.gov.tr. XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçimi (20.10.2022)

Durdu Mehmet Kastal Adalet ve Kalkınma Partisinden, Devlet Bahçeli ve Hasan Hüseyin Türkoğlu Milliyetçi Hareket Partisinden milletvekili seçilmişlerdir.¹⁴⁶⁹

12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimi Osmaniye Genel Bilgileri

Kayıtlı Seçmen Sayısı	: 312.974
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	: 272.768
Geçerli Oy Sayısı	: 267.856
Toplam Geçerli Oy Sayısı (Gümrük kapıları dâhil)	: 268.604
Katılım oranı	: % 87,15¹⁴⁷⁰

Tablo 2.4.1. 12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimi Osmaniye Genel Sonuçları¹⁴⁷¹

Partiler	Aldıkları Oy Sayısı
Adalet ve Kalkınma Partisi	115.785
Milliyetçi Hareket Partisi	110.708
Cumhuriyet Halk Partisi	30.877
Bağımsızlar	2.038
Saadet Partisi	2.021
Halkın Sesi Partisi	1.871
Büyük Birlik Partisi	1.715
Demokrat Parti	1.083
Doğru Yol Partisi	790
Demokratik Sol Parti	380
Hak ve Eşitlik Partisi	317
Millet Partisi	275
Türkiye Komünist Partisi	269
Emek Partisi	0
Liberal Demokrat Parti	0

¹⁴⁶⁹ Akdeniz, Yıl:14 Sayı:2974, 13.6.2011, 1.

¹⁴⁷⁰ ysk.gov.tr. XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçimi (20.10.2022)

¹⁴⁷¹ ysk.gov.tr. XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçimi (20.10.2022)

2.4.3. Seçilen Milletvekilleri ve XXIV. Dönem Meclis Faaliyetleri

2.4.3.1. Devlet Bahçeli

XXI, XXIII ve XXIV. Dönem’de Osmaniye milletvekili seçilen Devlet Bahçeli’nin biyografisine XXI. Dönem milletvekilleri içerisinde yer verilmiştir.

2.4.3.1.1. Devlet Bahçeli XXIV. Dönem Meclis Faaliyetleri

Devlet Bahçeli’nin XXIV. Dönem meclis faaliyetleri arasında kanun teklifi, önerge ve konuşmaları bulunmaktadır. Ayrıca Devlet Bahçeli ile ilgili yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi de bulunmaktadır.¹⁴⁷²

- “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu*” bulunmaktadır. Teklifin, Anayasa’ya geçici 20. madde eklenmesini öngören 1. maddesi ile yürürlük ve halk oylamasını içeren 2. maddesi Anayasa Komisyonunca aynen kabul edilmiştir. Teklifin tümü oya sunulmuş ve aynen kabul edilmiştir.¹⁴⁷³

- “*Eski Ekonomi Bakanı Mersin Milletvekili Mehmet Zafer Çağlayan ile ilgili, resmi belgede sahtecilik, rüşvet, nüfuz ticareti, görevi kötüye kullanmak gibi suçlamalarda hakikatin ortaya çıkması ve bağımsız ve tarafsız bir yargılamada adaletin tecellisi için Yüce Divana sevkinin gerektiğini*” teklif etmiştir. Yapılan oylama sonucu önerge kabul edilmemiştir.¹⁴⁷⁴

- “*Eski İçişleri Bakanı Mardin Milletvekili Muammer Güler ile ilgili gizliliğin ihlali, rüşvet, nüfuz ticareti, resmi belgede sahtecilik, suçlamalarda hakikatin ortaya çıkması ve bağımsız ve tarafsız bir yargılamada adaletin tecellisi için Yüce Divana sevkinin gerektiğini*” teklif etmiştir. Yapılan oylama sonucu önerge kabul edilmemiştir.¹⁴⁷⁵

- Eski Avrupa Birliği Bakanı İstanbul Milletvekili Egemen Bağış ile ilgili sağladığı menfaatler ve yaptığı kanunsuz işlerden dolayı, nüfuz ticareti ve rüşvet suçlamalarında hakikatin ortaya çıkması, bağımsız ve tarafsız bir yargılamada adaletin

¹⁴⁷² TBMM TD., XXIV. Dönem 48. Cilt 89. Birleşim 9.4.2013, 315.

¹⁴⁷³ TBMM TD., XXIV. Dönem 30. Cilt 5. Birleşim 9.10.2012, 328.

¹⁴⁷⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 100. Cilt 44. Birleşim 20.1.2015, 342.

¹⁴⁷⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 100. Cilt 44. Birleşim 20.1.2015, 363.

tecellisi için Yüce Divana sevkinin gerektiğini teklif etmiştir. Önerge kabul edilmemiştir.¹⁴⁷⁶

- Çevre ve Şehircilik Eski Bakanı Trabzon Milletvekili Erdoğan Bayraktar'ın imar planlarına aykırı yapılan bütün usulsüzlüklere göz yumduğu ve çıkar sağladığı gerekçesiyle yargılanmasından ötürü, hakikatin ortaya çıkması, bağımsız ve tarafsız bir yargılamada adaletin tecellisi için Yüce Divana sevkinin gerektiğini teklif etmiştir. Önerge kabul edilmemiştir.¹⁴⁷⁷

- 61. Cumhuriyet Hükümetinin Programı hakkında Milliyetçi Hareket Partisinin görüş ve düşüncelerini açıklamak üzere söz almış, karşılaşılan sorunlardan bahsetmiş ve 2011 seçimlerine değinmiştir.¹⁴⁷⁸

- 2012 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu tasarısı hakkında, bütçe ile ilgili görüşlerini belirterek 2012 bütçesinin umut vaat etmediğini söylemiştir.¹⁴⁷⁹

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin 92. kuruluş yıl dönümü dolayısıyla söz almış, TBMM'nin önemine değinmiş, Türkiye Büyük Millet Meclisini bize emanet eden başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere tüm kurucu kahramanları ve vatanımızın selameti için canlarını seve seve ortaya koyan şehitlerimizi rahmet ve minnetle anarak sözlerini bitirmiştir.¹⁴⁸⁰

- 2013 ve 2011 yılı bütçe görüşmeleri ile ilgili, siyasi ve ekonomik sorunlara değinerek bütçenin istenilen amaçlara ulaşamadığını söylemiştir.¹⁴⁸¹

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin 93. yıl dönümünü dolayısıyla söz almış, TBMM'nin açılışına, Milli Mücadeleye değinmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisini bize emanet eden Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü, dava arkadaşlarını ve aziz şehitlerimizi minnet ve rahmetle anmıştır.¹⁴⁸²

- TBMM'nin 94. kuruluş yıl dönümü münasebetiyle söz almış, TBMM'nin önemi ve açılışına değinerek, bu kutlu Meclisi emanet eden Büyük Atatürk'e, dava

¹⁴⁷⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 100. Cilt 44. Birleşim 20.1.2015, 383.

¹⁴⁷⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 100. Cilt 44. Birleşim 20.1.2015, 390.

¹⁴⁷⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 1. Cilt 7. Birleşim 11.7.2011, 123.

¹⁴⁷⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 7. Cilt 31. Birleşim 8.12.2011, 93.

¹⁴⁸⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 19. Cilt 97. Birleşim 23.4.2012, 796.

¹⁴⁸¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 36. Cilt 36. Birleşim 10.12.2012, 343.

¹⁴⁸² TBMM TD., XXIV. Dönem 49. Cilt 95. Birleşim 23.4.2013, 371.

arkadaşlarına, ilk Meclis'in üyelerine ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bugün hayatta olmayan mensuplarına şükran ve rahmet dilemiştir.¹⁴⁸³

2.4.3.2. Suat Önal

Suat Önal 16 Aralık 1961 tarihinde Osmaniye'nin Toprakkale ilçesinde doğdu. Babası Kemal Bey, annesi Türkan Hanım'dır. Evli ve iki çocuk babasıdır. Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Makine Mühendisliği bölümü ve Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesinden mezun oldu. Erciyes Üniversitesinde Yüksek Lisans eğitimini, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Makina Mühendisliği bölümünde doktorasını tamamladı.¹⁴⁸⁴ Köy Hizmetleri Diyarbakır 8. Bölge Müdürlüğü ve 4. Bölge Nevşehir İl Müdürlüğü'nün atölye şefliği, işletme ve ikmal mühendisliği ve Çukurova Üniversitesi Osmaniye Meslek Yüksek Okulunda öğretim üyeliği görevlerinde bulundu.¹⁴⁸⁵

İngiltere'nin Braford şehrinde dokuz aylık eğitime katıldı. Çalışma hayatı boyunca Yönetim Geliştirme, Ağır İş Makinaları, Otomasyon Sistemleri ve Avrupa Birliği projeleri ile ilgili birçok yurt içi eğitime katıldı. Cambridge Üniversitesinin Uluslararası "First Certificate in English" ve London City and Guild Enstitüsü'nün eğitimci formasyonu sertifikalarını aldı. Avrupa Birliği Projeleri'nde uzmanlığı da mevcut olup, kabul olan AB LDV hareketlilik projeleri çerçevesinde İspanya, Almanya, İngiltere ve İsveç'te mesleki çalışmalarda yer aldı.¹⁴⁸⁶ Türkiye Futbol Federasyonu Osmaniye İl Hakem Kurulu Başkanlığı ve Türkiye Futbol Federasyonu Profesyonel Lig gözlemciliği de yaptı. 24. Dönem milletvekili seçimlerinde Osmaniye'den Meclise katıldı.¹⁴⁸⁷

2.4.3.2.1. Suat Önal XXIV. Dönem Meclis Faaliyetleri

Suat Önal XXIV. Dönem'de Milli Eğitim Komisyonu üyeliği görevini yürütmüştür.¹⁴⁸⁸ Meclis faaliyetleri içerisinde konuşmaları bulunmaktadır.

¹⁴⁸³ TBMM TD., XXIV. Dönem 76. Cilt 80. Birleşim 23.4.2014, 27.

¹⁴⁸⁴ 24. Dönem TBMM Albümü 2011, TBMM Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı Yayınları, Ankara 2012, 234.

¹⁴⁸⁵ 24. Dönem TBMM Albümü 2011, 234. [https://www.haberler.com/suat-onal/biyografisi/\(22.12.2021\)](https://www.haberler.com/suat-onal/biyografisi/(22.12.2021)).

¹⁴⁸⁶ 24. Dönem TBMM Albümü 2011, 234. [https://www.haberler.com/suat-onal/biyografisi/\(22.12.2021\)](https://www.haberler.com/suat-onal/biyografisi/(22.12.2021)).

¹⁴⁸⁷ 24. Dönem TBMM Albümü 2011, 234.

¹⁴⁸⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 1. Cilt 8. Birleşim 12.7.2011, 183.

- Hakkâri Çukurca'da meydana gelen hain saldırı ile ilgili söz almıştır.¹⁴⁸⁹

-“2010 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu tasarısının” 6. maddesi üzerinde söz alarak; AK Parti Hükümetinin icraatlarından ve başarılarından bahsetmiştir.¹⁴⁹⁰

-13 Şubat 2012 tarihinde Şırnak ilinin Uludere ilçesinde teröristlerle çıkan çatışmada 2 güvenlik görevlimizin şehit edildiğine ve milletimizin vatanını korumak için birlik olduğuna ilişkin açıklamasında; şehit olan askerleri rahmet ve saygıyla anmıştır.¹⁴⁹¹

- Nevruz Bayramı'na ve Şırnak'ta 4 polisin şehit olmasına ilişkin açıklaması bulunmaktadır.¹⁴⁹²

- “Orman köylülerinin kalkınmalarının desteklenmesi ve hazine adına orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin değerlendirilmesi ile hazineye ait tarım arazilerinin satışı hakkında” kanun tasarısı'nın ikinci bölümü üzerinde, bu kanun tasarısının kabul edilmesiyle önemli bir sorunun çözüme kavuşturulacağını söylemiş, yasanın ülkemiz ve milletimiz için hayırlı olması temennisinde bulunmuştur.¹⁴⁹³

- 2013 yılı merkezî yönetim üniversiteler bütçesi üzerinde, Üniversitelerin önem arz ettiğine, AK Parti iktidarının eğitime ve üniversitelere büyük önem verdiğine değinmiş ve Osmaniye iline milletvekilliği döneminde üniversite kurulduğunu söylemiştir.¹⁴⁹⁴

- Osmaniye'nin düşman işgalinden kurtuluş yıl dönümüne ilişkin gündem dışı konuşmasında; Osmaniye'nin düşman işgalinden kurtuluşunun 91. yıl dönümü olan 7 Ocak tarihinin anlam ve önemine değinerek, Kurtuluş Savaşı'nın meşalesini yakan başta Gazi Mustafa Kemal ve aziz silah arkadaşları ile tüm şehit ve gazileri minnet ve şükranla anmıştır.¹⁴⁹⁵

¹⁴⁸⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 2. Cilt 9. Birleşim 19.10.2011, 549.

¹⁴⁹⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 9. Cilt 43. Birleşim 20.12.2011, 973.

¹⁴⁹¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 14. Cilt 66. Birleşim 15.2.2012, 17.

¹⁴⁹² TBMM TD., XXIV. Dönem 16. Cilt 81. Birleşim 21.3.2012, 821.

¹⁴⁹³ TBMM TD., XXIV. Dönem 19. Cilt 96. Birleşim 18.4.2012, 654-655.

¹⁴⁹⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 38. Cilt 42. Birleşim 16.12.2012, 257.

¹⁴⁹⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 39. Cilt 49. Birleşim 8.1.2013, 1000.

- “329 sıra sayılı” tasarının 2. maddesi üzerine söz almış kabul edilecek bu kanun tasarısı ile Türkiye'nin genç nüfusunun yükseköğretim talebini karşılamakta katkı sağlayacağını söylemiştir.¹⁴⁹⁶

- 453 sıra sayılı kanun görüşmeleri sırasında söz almış; Gaziantep'te kurulan Sanko Üniversitesine hayırlı olsun dileklerinde bulunmuştur.¹⁴⁹⁷

- 2014 Mali Yılı bütçe kanun tasarısı Atatürk Kültür Merkezi bütçesi üzerinde, Atatürk Kültür Merkezinin kültürümüze kattığı değerden bahsetmiştir.¹⁴⁹⁸

- İsrail'in Gazze şeridine yönelik devam eden hava bombardımanına ilave olarak 17 Temmuz'da başlattığı kara harekâtına ilişkin gündem dışı konuşmasında yaşanan vahşeti kınamıştır.¹⁴⁹⁹

- 2015 Yılı bütçe görüşmeleri sırasında söz alarak, Savunma Sanayisi'nin geliştiği ve güçlendiğinden bahsetmiştir.¹⁵⁰⁰

- Osmaniye'nin düşman işgalinden kurtuluşunun 93. yıl dönümüne ilişkin gündem dışı konuşmasında, Kurtuluş Savaşı sırasında Osmaniye halkının verdiği mücadeleye değinerek, Kurtuluş Savaşı'nın meşalesini yakan başta Gazi Mustafa Kemal olmak üzere, tüm aziz silah arkadaşlarını, tüm şehit ve gazileri minnet ve şükranla anmıştır.¹⁵⁰¹

- Hunharca katledilen Özgecan Aslan'a Allah'tan rahmet dilediklerine ve kadına yönelik şiddete karşı olduklarına ilişkin açıklaması yer almaktadır.¹⁵⁰²

2.4.3.3. Durdu Mehmet Kastal

Durdu Mehmet Kastal'ın, biyografisine XII. Dönem Osmaniye milletvekilleri içerisinde yer verilmiştir.

¹⁴⁹⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 42. Cilt 60. Birleşim 31.1.2013, 102.

¹⁴⁹⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 53. Cilt 117. Birleşim 6.6.2013, 288.

¹⁴⁹⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 65. Cilt 28. Birleşim 11.12.2013, 210.

¹⁴⁹⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 83. Cilt 122. Birleşim 21.7.2014, 802.

¹⁵⁰⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 98. Cilt 34. Birleşim 19.12.2014, 246.

¹⁵⁰¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 99. Cilt 39. Birleşim 7.1.2015, 539.

¹⁵⁰² TBMM TD., XXIV. Dönem 103. Cilt 56. Birleşim 17.2.2015, 582.

2.4.3.3.1. Durdu Mehmet Kastal XXIV. Dönem Meclis Faaliyetleri

Durdu Mehmet Kastal milletvekilliği sırasında Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu üyeliğine seçilmiştir.¹⁵⁰³ Meclis faaliyetleri içerisinde konuşmaları bulunmaktadır.

- Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu bütçesi üzerinde, AK Parti hükümetleri döneminde, gençlerin ihtiyaç ve beklentileri konusunda önemli adımlar atıldığından, öğrencilerin yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik olarak yeni yurt modelleri geliştirildiği, yurtlarda iyileştirme çalışmalarının yapıldığı, kredilerin ve bursların artırıldığı konularına değinerek AK Parti döneminde bu hizmetlerin gerçekleştirilmesinden duyduğu gururu dile getirmiştir.¹⁵⁰⁴

- “2015 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu tasarısının” 7. maddesi üzerine söz almış, Yükseköğretim Kurumlarında görev alan öğretim elemanlarının mali haklarının da önemli ölçüde iyileştirildiğine, öğretim elemanlarının mali haklarında artış yapıldığına, üniversitelere 2002 yılında yaklaşık 2,5 milyar kaynak ayrılmışken 2015 yılında 18,5 milyar liralık bir kaynak ayrıldığına, Hükümetin bilim ve araştırmaya büyük önem verdiğine ve AR-GE harcamaları için önemli kaynak tahsisi ayırdığına değinmiştir.¹⁵⁰⁵

2.4.3.4. Hasan Hüseyin Türkoğlu

Hasan Hüseyin Türkoğlu 1 Mayıs 1968 tarihinde Osmaniye Bahçe'de doğdu. Babası Ökkeş Bey, annesi Nezihe Hanım'dır. Evli ve iki çocuk babasıdır.¹⁵⁰⁶ Tatbikat İlkokulu, Düziçi Ortaokulu, Düziçi Öğretmen Lisesi ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu.¹⁵⁰⁷ Yükseköğrenimini tamamladıktan sonra 1990 yılında Adana'dan kaymakam adayı olarak mülki idare amirliği görevine başladı. 1991 yılından itibaren sırasıyla Aydın-Karacasu, Bolu-Kıbrısçık kaymakam vekillikleri,

¹⁵⁰³ TBMM TD., XXIV. Dönem 1. Cilt 8. Birleşim 12.7.2011, 186.

¹⁵⁰⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 38. Cilt 42. Birleşim 16.12.2012, 247.

¹⁵⁰⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 98. Cilt 35. Birleşim 20.12.2014, 441.

¹⁵⁰⁶ 24. Dönem TBMM Albümü 2011, TBMM Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı Yayınları, Ankara 2012, 234.

¹⁵⁰⁷ https://tr.wikipedia.org/wiki/Hasan_Hüseyin_Türkoğlu. (25.12.2021)

Gaziantep-Yavuzeli Kaymakamlığı, Tunceli-Nazimiye Kaymakamlığı, Adıyaman-Besni Kaymakamlığına atandı.¹⁵⁰⁸

1992-1993 yılları arasında İngiltere'de yabancı dil ve kamu yönetimi eğitiminin ardından İçişleri Bakanlığı Eğitim Daire Başkanlığı eğitim şube müdürlüğü, Personel Genel Müdürlüğü şube müdürlüğü, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü daire başkanlığı ve Personel Genel Müdürlüğü daire başkanlığı görevlerini yürüttü. 2008 yılında İçişleri Bakanlığına hukuk müşaviri olarak atandı. 2011 yılında Milliyetçi Hareket Partisinden Osmaniye milletvekili seçilerek 24. Dönem TBMM üyesi olarak Meclise katıldı.¹⁵⁰⁹ İlik kanseri nedeniyle Ankara'da özel bir hastanede tedavi gören Türkoğlu, 11 Şubat 2020 tarihinde vefat etti.¹⁵¹⁰

2.4.3.4.1. Hasan Hüseyin Türkoğlu XXIV. Dönem Meclis Faaliyetleri

Hasan Hüseyin Türkoğlu XXIV. Dönem'de Meclisteki en aktif milletvekilidir. Meclis faaliyetleri içerisinde kanun teklifi, önerge, yazılı soru önergesi, geri alınan yazılı soru önergesi, süresi içinde cevaplanmayan yazılı soru önergesi, sözlü soru önergesi, meclis araştırması önergesi, öneri, soru ve konuşmaları bulunmaktadır.

- “5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu’nda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi” hükümsüz sayılmıştır.¹⁵¹¹ “Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu ile Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu”,¹⁵¹² “Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasası ve Sosyal Güvenlik Kanunu”,¹⁵¹³ “İl Genel Meclisi Üyeleri ile İlgili 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu”,¹⁵¹⁴ “657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu”,¹⁵¹⁵ “Devlet Memurları Kanunu”,¹⁵¹⁶ “Nüfus Hizmetleri Kanunu”,¹⁵¹⁷ “Köy Kanunu”,¹⁵¹⁸ “Gider Vergileri Kanunu”,¹⁵¹⁹ “Orman Kanunu”,¹⁵²⁰ “Karayolları Trafik Kanunu”,¹⁵²¹ “2828

¹⁵⁰⁸ 24. Dönem TBMM Albümü 2011, TBMM Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı Yayınları, Ankara 2012, 234.

¹⁵⁰⁹ [https://www.haberler.com/hasan-huseyin-turkoglu/biyografisi\(25.12.2021\)](https://www.haberler.com/hasan-huseyin-turkoglu/biyografisi(25.12.2021))

¹⁵¹⁰ [https://tr.wikipedia.org/wiki/Hasan_Huseyin_Turkoglu\(25.12.2021\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Hasan_Huseyin_Turkoglu(25.12.2021))

¹⁵¹¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 11. Cilt 52. Birleşim 17.1.2012, 515.

¹⁵¹² TBMM TD., XXIV. Dönem 18. Cilt 91. Birleşim 5.4.2012, 690.

¹⁵¹³ TBMM TD., XXIV. Dönem 22. Cilt 112. Birleşim 29.5.2012, 29.

¹⁵¹⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 22. Cilt 115. Birleşim 5.6.2012, 673.

¹⁵¹⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 29. Cilt 1. Birleşim 1.10.2012, 34.

¹⁵¹⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 29. Cilt 1. Birleşim 1.10.2012, 37.

¹⁵¹⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 51. Cilt 107. Birleşim 21.5.2013, 608.

¹⁵¹⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 52. Cilt 114. Birleşim 31.5.2013, 689.

¹⁵¹⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 52. Cilt 115. Birleşim 4.6.2013, 796.

Sayıli Sosyal Hizmetler Kanunu”,¹⁵²² “*Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*”, “*Sosyal Hizmetler Kanunu*”,¹⁵²³ “*Memurlar ile diğer kamu görevlilerine bir derece verilmesi*”,¹⁵²⁴ ve “*kamu görevlilerinin bazı disiplin cezalarının affı hakkında*”,¹⁵²⁵ “*İdari Yargılama Usulü Kanunu*”,¹⁵²⁶ “*652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının teşkilat ve görevleri hakkında*”,¹⁵²⁷ “*Emniyet Teşkilat Kanunu*”,¹⁵²⁸ “*Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunu*”,¹⁵²⁹ “*5434 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu*”,¹⁵³⁰ ve “*Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun*”’da değişiklik yapılmasına dair kanun teklifleri hükümsüz sayılmıştır.¹⁵³¹

- Hükümet programındaki bir ifadeye ilişkin, işadamları ve sanayicilerin Suriye’de uğradıkları zararların karşılanmasına, yapılan bir açıklamaya,¹⁵³² Başbakanlık Yatırım ve Tanıtım Ajansı ile ilgili bazı iddialara,¹⁵³³ bakan yardımcılarının Devlet protokolündeki yerine ve kullandıkları makam araçlarına,¹⁵³⁴ TOKİ arazilerinin statülerine,¹⁵³⁵ Türkiye tarafından Suriyeli muhaliflere yardım yapıldığı iddialarına,¹⁵³⁶ Başbakanlık veya Bakanlıklar tarafından desteklenen televizyon dizisi olup olmadığına,¹⁵³⁷ engellilerin araç alımının kolaylaştırılmasına,¹⁵³⁸ inşa edilen konut sayısı, nüfus artışı, eğitim ve sağlıkla ilgili verilere,¹⁵³⁹ Üniversitelere gereğinden fazla öğretmen adayı öğrenci alınmasına,¹⁵⁴⁰ Suriye’nin Türk hava sahasını ihlal ettiği

¹⁵²⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 57. Cilt 139. Birleşim 13.7.2013, 258.

¹⁵²¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 70. Cilt 56. Birleşim 4.2.2014, 710.

¹⁵²² TBMM TD., XXIV. Dönem 71. Cilt 59. Birleşim 11.2.2014, 453.

¹⁵²³ TBMM TD., XXIV. Dönem 71. Cilt 59. Birleşim 11.2.2014, 474.

¹⁵²⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 72. Cilt 65. Birleşim 20.2.2014, 798.

¹⁵²⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 73. Cilt 70. Birleşim 28.2.2014, 1039.

¹⁵²⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 83. Cilt 122. Birleşim 21.7.2014, 1035.

¹⁵²⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 91. Cilt 14. Birleşim 13.11.2014, 99.

¹⁵²⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 96. Cilt 27. Birleşim 12.12.2014, 275.

¹⁵²⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 103. Cilt 53. Birleşim 10.2.2015, 17.

¹⁵³⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 106. Cilt 69. Birleşim 4.3.2015, 461.

¹⁵³¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 108. Cilt 81. Birleşim 23.3.2015, 538. Ayrıca Bakınız: TBMM TD., XXV. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 23.6.2015.

¹⁵³² TBMM TD., XXIV. Dönem 2. Cilt 4. Birleşim 6.10.2011, 162.

¹⁵³³ TBMM TD., XXIV. Dönem 20. Cilt 101. Birleşim 2.5.2012, 197.

¹⁵³⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 29. Cilt 1. Birleşim 1.10.2012, 51.

¹⁵³⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 29. Cilt 1. Birleşim 1.10.2012, 54.

¹⁵³⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 30. Cilt 2. Birleşim 2.10.2012, 21.

¹⁵³⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 38. Cilt 45. Birleşim 19.12.2012, 783.

¹⁵³⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 39. Cilt 48. Birleşim 3.1.2013, 881.

¹⁵³⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 42. Cilt 64. Birleşim 12.2.2013, 985.

¹⁵⁴⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 45. Cilt 76. Birleşim 12.3.2013, 797.

iddialarına,¹⁵⁴¹ Gürcistan'daki üniversitelerden mezun olanlara YÖK tarafından diploma denkliği verilmediği iddialarına,¹⁵⁴² Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi bakanlarından birinin NATO toplantısına davet edildiği iddialarına, Şırnak Belediyesinin PKK kamplarına erzak yardımı yaptığı iddialarına,¹⁵⁴³ Şivan Perwer'in Türkiye'ye gelmesine,¹⁵⁴⁴ yerel seçimler için aday adaylığı başvurusunda bulunanlar hakkında MİT tarafından bir çalışma yapılıp yapılmadığına,¹⁵⁴⁵ 2013 yılı itibarıyla Doğu ve Güneydoğuda terör örgütü tarafından basılan şantiyelere,¹⁵⁴⁶ telefon dolandırıcılıklarına karşı bir önlem alınıp alınmayacağına ilişkin, Suriyeli sığınmacılar arasında yer alan Türkmenlere yönelik yardımlara,¹⁵⁴⁷ Kendisine yakın görüşte bulunan gazetecilere sağlandığı iddia edilen imkânlarla, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde görev yapmakta iken hayatını kaybeden güvenlik görevlilerine,¹⁵⁴⁸ yerel seçimler için aday adaylığı başvurusunda bulunanlar hakkında MİT tarafından bir çalışma yapılıp yapılmadığına,¹⁵⁴⁹ İzmir İl Özel İdaresince bir maden sahasındaki çalışmaların durdurulmasına, vergi borcu bulunan belediye sayısına ve vergi borçları nedeniyle haciz işlemi uygulanan belediyelere,¹⁵⁵⁰ Suriyeli sığınmacıların çocuklarının zengin ailelere satıldığı iddialarına,¹⁵⁵¹ saldırı helikopterleri konusunda yürütülen çalışmalara,¹⁵⁵² Devlet Tiyatrolarına ait bir arazinin satışına,¹⁵⁵³ İzmir İl Özel İdaresince bir maden sahasındaki çalışmaların durdurulmasına, vergi borcu bulunan belediye sayısına ve vergi borçları nedeniyle haciz işlemi uygulanan belediyelere,¹⁵⁵⁴ Suriyeli sığınmacıların çocuklarının zengin ailelere satıldığı iddialarına,¹⁵⁵⁵ AB fonlarının kullanımında usulsüzlük yapıldığı iddialarının araştırılmasına,¹⁵⁵⁶ iktidar partisine mensup bazı belediye başkan adaylarının kamu alanlarını seçim propagandası amacıyla

¹⁵⁴¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 59. Cilt 2. Birleşim 2.10.2013, 27.

¹⁵⁴² TBMM TD., XXIV. Dönem 61. Cilt 11. Birleşim 31.10.2013, 11.

¹⁵⁴³ TBMM TD., XXIV. Dönem 63. Cilt 24. Birleşim 3.12.2013, 403.

¹⁵⁴⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 63. Cilt 24. Birleşim 3.12.2013, 404.

¹⁵⁴⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 66. Cilt 33. Birleşim 16.12.2013, 493.

¹⁵⁴⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 43. Birleşim 7.1.2014, 443.

¹⁵⁴⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 45. Birleşim 9.1.2014, 749.

¹⁵⁴⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 45. Birleşim 9.1.2014, 749.

¹⁵⁴⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 46. Birleşim 14.1.2014, 976.

¹⁵⁵⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 69. Cilt 51. Birleşim 23.1.2014, 749.

¹⁵⁵¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 69. Cilt 51. Birleşim 23.1.2014, 750.

¹⁵⁵² TBMM TD., XXIV. Dönem 71. Cilt 59. Birleşim 11.2.2014, 458.

¹⁵⁵³ TBMM TD., XXIV. Dönem 72. Cilt 63. Birleşim 18.2.2014, 402.

¹⁵⁵⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 73. Cilt 66. Birleşim 21.2.2014, 22.

¹⁵⁵⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 73. Cilt 66. Birleşim 21.2.2014, 23.

¹⁵⁵⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 74. Cilt 73. Birleşim 8.4.2014, 1012.

kullanmasına,¹⁵⁵⁷ Hüseyin Avni Paşa korusunun bir iş adamına satıldığı iddialarına,¹⁵⁵⁸ kuruluş dilekçesine onay verilen bir siyasi partiye,¹⁵⁵⁹ Akhisar, Denizli ve Osmaniye mitinglerinde kendisini protesto eden vatandaşlar hakkında yapılan işleme,¹⁵⁶⁰ Suriyeli mültecilerle ilgili çeşitli hususlara,¹⁵⁶¹ iktidar partisine mensup bazı belediye başkan adaylarının kamu alanlarını seçim propagandası amacıyla kullanmasına,¹⁵⁶² terör örgütünün bazı füzeler elde ettiği iddialarına,¹⁵⁶³ TRT genel müdür yardımcılığı yapan bir kişinin aynı zamanda bir özel kanalın yöneticisi olduğu iddiasına,¹⁵⁶⁴ Hükümetin bir derneğin Gazze'deki yardım faaliyetlerini engellediğine dair iddialara,¹⁵⁶⁵ TOKİ Ankara Kuzey Yıldızı 4. Etap'taki dairelerde yaşanan sorunlara¹⁵⁶⁶ 11. Cumhurbaşkanı'nın ikamet yerine ve tahsis edilen personel ve araçlara,¹⁵⁶⁷ Tunceli'nin Çemişgezek ilçesinde TOKİ tarafından alt gelir grubu için inşa edilen konutların hak sahibi olmayanlar tarafından satın alındığı iddiasına,¹⁵⁶⁸ personel servislerinin kaldırılmasına,¹⁵⁶⁹ 2013 ve 2014 yıllarında valilerce PKK terör örgütüne karşı yapılan operasyon taleplerine,¹⁵⁷⁰ Cumhurbaşkanlığı Sarayı ile ilgili bir iddiaya,¹⁵⁷¹ Emniyet Teşkilatı mensuplarının özlük haklarına ilişkin Başbakan'dan,¹⁵⁷² basında çıkan bir habere ilişkin Başbakan'dan,¹⁵⁷³ öğretmen atamalarına,¹⁵⁷⁴ FATİH Projesine,¹⁵⁷⁵ okullardaki izcilik faaliyetlerine,¹⁵⁷⁶ yurt dışı teşkilatına sürekli görevle atanacak personel seçme sınavının puan hesaplama yönteminde değişikliğe gidilmesine,¹⁵⁷⁷ alan ve branş değiştiren öğretmenler ile ilgili verilere,¹⁵⁷⁸ İzmir'de yaşanan bir olaya ve

¹⁵⁵⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 75. Cilt 74. Birleşim 9.4.2014, 12.

¹⁵⁵⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 75. Cilt 76. Birleşim 15.4.2014, 367.

¹⁵⁵⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 77. Cilt 90. Birleşim 20.5.2014, 602.

¹⁵⁶⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 78. Cilt 96. Birleşim 3.6.2014, 518.

¹⁵⁶¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 80. Cilt 107. Birleşim 24.6.2014, 345.

¹⁵⁶² TBMM TD., XXIV. Dönem 77. Cilt 87. Birleşim 8.5.2014, 242.

¹⁵⁶³ TBMM TD., XXIV. Dönem 85. Cilt 131. Birleşim 12.8.2014, 273.

¹⁵⁶⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 85. Cilt 131. Birleşim 12.8.2014, 273.

¹⁵⁶⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 92. Cilt 18. Birleşim 21.11.2014, 593.

¹⁵⁶⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 93. Cilt 20. Birleşim 27.11.2014, 312.

¹⁵⁶⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 93. Cilt 20. Birleşim 27.11.2014, 313.

¹⁵⁶⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 94. Cilt 22. Birleşim 3.12.2014, 14.

¹⁵⁶⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 94. Cilt 22. Birleşim 3.12.2014, 14.

¹⁵⁷⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 100. Cilt 44. Birleşim 20.1.2015, 274.

¹⁵⁷¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 101. Cilt 50. Birleşim 3.2.2015, 984.

¹⁵⁷² TBMM TD., XXIV. Dönem 22. Cilt 114. Birleşim 31.5.2012, 492.

¹⁵⁷³ TBMM TD., XXIV. Dönem 5. Cilt 26. Birleşim 30.11.2011, 486.

¹⁵⁷⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 4. Cilt 17. Birleşim 10.11.2011, 18.

¹⁵⁷⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 14. Cilt 68. Birleşim 21.2.2012, 565.

¹⁵⁷⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 32. Cilt 16. Birleşim 6.11.2012, 443.

¹⁵⁷⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 32. Cilt 16. Birleşim 6.11.2012, 443.

¹⁵⁷⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 32. Cilt 16. Birleşim 6.11.2012, 443.

öğretmenlere yönelik şiddetin önlenmesine,¹⁵⁷⁹ Bilim ve sanat merkezlerine,¹⁵⁸⁰ açılan dersliklere,¹⁵⁸¹ İstanbul'daki bir ilköğretim okulunun yıkımı sırasında yaşandığı iddia edilen olaya,¹⁵⁸² imam hatip liselerine kayıt yaptırılmamasına,¹⁵⁸³ Bakanlığın rehberlik kurslarının Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü mezunlarının iş olanaklarını kısıtladığı,¹⁵⁸⁴ YÖK tarafından uygulanan denklik sistemi hakkında açılan dava sayısına ve denklik sınavlarındaki başarı oranına,¹⁵⁸⁵ İstanbul Teknik Üniversitesinde Hakkâri'de üç askerin şehit edilmesini protesto eden öğrencilere PKK sempatanlarınca müdahale edildiğine dair iddialara,¹⁵⁸⁶ okul müdürlükleri için yapılan sözlü sınavı gerçekleştiren komisyonlara,¹⁵⁸⁷ Niğde'ye bağlı bir beldede bulunan bir okulda öğrencilere temizlik işleri yaptırıldığı iddiasına ve okullardaki temizlik hizmetlerinin yürütülmesine,¹⁵⁸⁸ AÖF İngilizce derslerinde dördüncü seviye kitabı yerine üçüncü seviye kitabı verildiği iddialarına,¹⁵⁸⁹ öğretmenlerin alan değişikliğine,¹⁵⁹⁰ Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde açılan bir anaokulunun eğitim dilinin Kürtçe olduğu iddiasına,¹⁵⁹¹ yönetici atama sınavları puanlarının açıklanma şekline,¹⁵⁹² İstanbul'daki bir ilköğretim okulunun yıkımı sırasında yaşandığı iddia edilen olaya,¹⁵⁹³ 2011-2012 Eğitim-Öğretim yılında görevlendirilen ücretli öğretmen sayısına ilişkin Millî Eğitim Bakanı'ndan,¹⁵⁹⁴ Mehmetçik-1 adlı millî piyade tüfeği ile ilgili iddialara,¹⁵⁹⁵ Deniz Kuvvetleri Komutanlığından istifa eden, tutuklanan veya gözaltına alınan personele,¹⁵⁹⁶ disiplin nedeniyle ordudan atılan subayların geri dönüşü için bir çalışma olup olmadığına,¹⁵⁹⁷ son on yıl içerisinde askeri okullardan ayrılan öğrencilerin sayısına ve okullardaki

¹⁵⁷⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 32. Cilt 16. Birleşim 6.11.2012, 443.

¹⁵⁸⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 33. Cilt 18. Birleşim 8.11.2012, 25.

¹⁵⁸¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 72. Cilt 65. Birleşim 20.2.2014, 808.

¹⁵⁸² TBMM TD., XXIV. Dönem 73. Cilt 66. Birleşim 21.2.2014, 28.

¹⁵⁸³ TBMM TD., XXIV. Dönem 52. Cilt 110. Birleşim 24.5.2013, 22.

¹⁵⁸⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 61. Cilt 15. Birleşim 12.11.2013, 817.

¹⁵⁸⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 89. Cilt 6. Birleşim 21.10.2014, 267.

¹⁵⁸⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 92. Cilt 15. Birleşim 18.11.2014, 29.

¹⁵⁸⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 92. Cilt 18. Birleşim 21.11.2014, 609.

¹⁵⁸⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 93. Cilt 20. Birleşim 27.11.2014, 322.

¹⁵⁸⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 57. Cilt 139. Birleşim 13.7.2013, 360.

¹⁵⁹⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 59. Cilt 2. Birleşim 2.10.2013, 66.

¹⁵⁹¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 94. Cilt 22. Birleşim 3.12.2014, 24.

¹⁵⁹² TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 45. Birleşim 9.1.2014, 754.

¹⁵⁹³ TBMM TD., XXIV. Dönem 69. Cilt 51. Birleşim 23.1.2014, 756.

¹⁵⁹⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 24. Cilt 121. Birleşim 19.6.2012, 16.

¹⁵⁹⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 45. Cilt 76. Birleşim 12.3.2013, 808.

¹⁵⁹⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 48. Cilt 88. Birleşim 4.4.2013, 172.

¹⁵⁹⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 48. Cilt 88. Birleşim 4.4.2013, 172.

yönetimle ilgili bazı iddialara,¹⁵⁹⁸ tutuklu bulunan muvazzaf subaylara,¹⁵⁹⁹ bedelli askerlik uygulamasından faydalananlara,¹⁶⁰⁰ yapılan silah ihaleleri ve yardımlarına,¹⁶⁰¹ savunma sanayi ihalelerine, kapanan karakollara,¹⁶⁰² 2007-2014 yılları arasında Kara, Deniz ve Hava Harp Okullarından ilişiği kesilen öğrencilere,¹⁶⁰³ disiplin nedeniyle ordudan atılan subayların geri dönüşü için bir çalışma olup olmadığına ilişkin Milli Savunma Bakanı'ndan,¹⁶⁰⁴ bedelli askerlik uygulamasından faydalananlara,¹⁶⁰⁵ yolsuzluk ve rüşvet operasyonu kapsamında alınan yargı kararlarını yerine getirmeyen görevliler hakkında soruşturma açılıp açılmayacağına,¹⁶⁰⁶ yolsuzluk ve rüşvet operasyonu kapsamında alınan yargı kararlarını yerine getirmeyen görevliler hakkında soruşturma açılıp açılmayacağına,¹⁶⁰⁷ ulusal bir gazetede HSYK adaylarına dair yapılan bir haber hakkında suç duyurusu yapılıp yapılmayacağına,¹⁶⁰⁸ bölücü terör örgütü lideriyle ilgili yeni açılan dava olup olmadığına,¹⁶⁰⁹ Ceza İnfaz Kurumu personelinin sorunlarına ilişkin Adalet Bakanı'ndan,¹⁶¹⁰ devlet memurları ve emeklilerin maaşlarında iyileştirme yapılıp yapılmayacağına,¹⁶¹¹ Orman ve Su İşleri Bakanlığına makam aracı olarak kullanılmak üzere taşıt kiralama izni verilmesine,¹⁶¹² THY'nin sponsorluk anlaşmalarına,¹⁶¹³ ÖTV'den muaf yakıtın kara yolu taşımacılığında kullanılmasına,¹⁶¹⁴ 10 numara yağ denetimlerine,¹⁶¹⁵ yolsuzluk ve rüşvet iddialarıyla ilgili basına yansıyan ses kayıtlarına,¹⁶¹⁶ Cumhurbaşkanı'nın ABD'ye gerçekleştirdiği ziyaret çerçevesinde yapılan harcamalara,¹⁶¹⁷ Cumhurbaşkanı'nın ABD'ye gerçekleştirdiği ziyaret çerçevesinde yapılan harcamalara,¹⁶¹⁸ 2/B statüsündeki

¹⁵⁹⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 14. Cilt 68. Birleşim 21.2.2012, 565.

¹⁵⁹⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 29. Cilt 1. Birleşim 1.10.2012, 80.

¹⁶⁰⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 34. Cilt 24. Birleşim 14.11.2012, 230.

¹⁶⁰¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 60. Cilt 7. Birleşim 22.10.2013, 90.

¹⁶⁰² TBMM TD., XXIV. Dönem 60. Cilt 7. Birleşim 22.10.2013, 90.

¹⁶⁰³ TBMM TD., XXIV. Dönem 103. Cilt 56. Birleşim 17.2.2015, 535.

¹⁶⁰⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 45. Cilt 73. Birleşim 5.3.2013, 44.

¹⁶⁰⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 34. Cilt 24. Birleşim 14.11.2012, 218.

¹⁶⁰⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 69. Cilt 51. Birleşim 23.1.2014, 751.

¹⁶⁰⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 73. Cilt 66. Birleşim 21.2.2014, 23.

¹⁶⁰⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 89. Cilt 6. Birleşim 21.10.2014, 260.

¹⁶⁰⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 6. Cilt 29. Birleşim 06.12.2011, 42.

¹⁶¹⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 14. Cilt 68. Birleşim 21.2.2012, 565.

¹⁶¹¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 8. Cilt 35. Birleşim 12.12.2011, 654.

¹⁶¹² TBMM TD., XXIV. Dönem 24. Cilt 121. Birleşim 19.6.2012, 15.

¹⁶¹³ TBMM TD., XXIV. Dönem 24. Cilt 121. Birleşim 19.6.2012, 16.

¹⁶¹⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 49. Cilt 96. Birleşim 24.4.2013, 553.

¹⁶¹⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 49. Cilt 96. Birleşim 24.4.2013, 553.

¹⁶¹⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 74. Cilt 72. Birleşim 19.3.2014, 382.

¹⁶¹⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 81. Cilt 109. Birleşim 26.6.2014, 220.

¹⁶¹⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 84. Cilt 126. Birleşim 25.7.2014, 556.

arazilerin satışı ile ilgili verilere,¹⁶¹⁹ devlet memurları ve emeklilerin maaşlarında iyileştirme yapıp yapılmayacağına ilişkin Maliye Bakanı'ndan,¹⁶²⁰ 2010 yılında alınan üniversite mezunu polis memuru sayısına, belediye ve il özel idarelerinin toplam borçlarına,¹⁶²¹ Ankara Büyükşehir Belediyesinin bir eğitim merkezine,¹⁶²² Ankara'daki su bedellerine,¹⁶²³ Ankara'nın Beypazarı ilçesindeki bir köyün kavşak ihtiyacına,¹⁶²⁴ Ankara ili Beypazarı ilçesine bağlı bir mahallenin pazar yerinin değiştirilmesine,¹⁶²⁵ uyuşturucu kullanma ve satışı ile ilgili suçlara,¹⁶²⁶ Yediemin otoparklarına çekilen araçlara,¹⁶²⁷ Jandarma istihbarat birimlerinde görevli personele ilave tazminat ödenmesi uygulamasına,¹⁶²⁸ 2002-2013 yılları arasındaki telefon dolandırıcılığı vakalarına ve mağduriyetlerin giderilmesi için yapılan çalışmalara,¹⁶²⁹ bir belediye tarafından sahte makbuzla vergi toplandığı iddialarına,¹⁶³⁰ Diyarbakır'da bir belediyenin, kaymakamlığa gönderdiği bir resmi yazıda Türkçe dışında bir dil bulunduğu iddialarına,¹⁶³¹ bir siyasi partinin üyelerine yönelik yasa dışı dinleme ve takip yapıldığı iddialarına,¹⁶³² Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı'nın kayıt dışı reklam panoları kiraladığına dair iddialara,¹⁶³³ Ankara Büyükşehir Belediyesince alınan asfalt katılım paylarına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan,¹⁶³⁴ yem fiyatlarındaki artışa ve besi hayvanlarının verimlerinin artırılması için yapılan çalışmalara,¹⁶³⁵ Atatürk Orman Çiftliği arazisine,¹⁶³⁶ domuz üretim çiftliklerine ve domuz eti üretimi ve satışına,¹⁶³⁷ Lumpy Skin Disease (LSD) hastalığına,¹⁶³⁸ Afrika ve mavi dil hastalıklarına karşı alınan tedbirlere, bu hastalıklarla ilgili yapılan denetimlere ve üreticilerin zararlarının karşılanmasına,¹⁶³⁹ yer fıstığı

¹⁶¹⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 87. Cilt 2. Birleşim 2.10.2014, 957.

¹⁶²⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 4. Cilt 17. Birleşim 10.11.2011, 17.

¹⁶²¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 14. Cilt 68. Birleşim 21.2.2012, 565.

¹⁶²² TBMM TD., XXIV. Dönem 15. Cilt 71. Birleşim 28.2.2012, 23.

¹⁶²³ TBMM TD., XXIV. Dönem 39. Cilt 47. Birleşim 2.1.2013, 258.

¹⁶²⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 49. Cilt 96. Birleşim 24.4.2013, 549.

¹⁶²⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 49. Cilt 96. Birleşim 24.4.2013, 549.

¹⁶²⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 54. Cilt 124. Birleşim 25.6.2013, 451.

¹⁶²⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 54. Cilt 125. Birleşim 26.6.2013, 708.

¹⁶²⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 61. Cilt 11. Birleşim 31.10.2013, 24.

¹⁶²⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 45. Birleşim 9.1.2014, 753.

¹⁶³⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 71. Cilt 59. Birleşim 11.2.2014, 461.

¹⁶³¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 71. Cilt 59. Birleşim 11.2.2014, 461.

¹⁶³² TBMM TD., XXIV. Dönem 87. Cilt 1. Birleşim 1.10.2014, 60.

¹⁶³³ TBMM TD., XXIV. Dönem 92. Cilt 18. Birleşim 21.11.2014, 603.

¹⁶³⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 39. Cilt 48. Birleşim 3.1.2013, 896.

¹⁶³⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 40. Cilt 50. Birleşim 9.1.2013, 27.

¹⁶³⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 48. Cilt 88. Birleşim 4.4.2013, 166.

¹⁶³⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 45. Birleşim 9.1.2014, 752.

¹⁶³⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 74. Cilt 72. Birleşim 19.3.2014, 375.

¹⁶³⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 89. Cilt 6. Birleşim 21.10.2014, 262.

üretimine,¹⁶⁴⁰ ihraç edilen yemeklik zeytinyağının uluslararası standarda getirilmesine,¹⁶⁴¹ hayvansal jelatin ithalatına,¹⁶⁴² gün hastalığına yakalanan hayvanlara ve bunların kurbanlık olarak satıldığı iddialarına ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan,¹⁶⁴³ 2002-2012 yılları arasında SYDF'den yardım alan kişi sayısına,¹⁶⁴⁴ özürlü ve muhtaç aylıklarının ödenmesindeki sorunlara,¹⁶⁴⁵ Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün geliştirdiği ve desteklediği projelere,¹⁶⁴⁶ engellilere yönelik hizmetlerin etkinleştirilmesine,¹⁶⁴⁷ engellilerle ilgili verilere,¹⁶⁴⁸ muhtaç, yaşlı ve özürlü aylığı ödemeleri için bankaların hesap işletim ücreti kesip kesmediğine,¹⁶⁴⁹ Bakanlık araştırmacı kadrolarında görevli personelin maaşlarının dondurulmasından kaynaklanan mağduriyetlerine,¹⁶⁵⁰ gazilerin fiziksel şartlarına uygun olmayan işlere atandığı iddiasına,¹⁶⁵¹ ülkemizde yaşanan kadın cinayetlerine ve 2002-2014 yılları arasındaki artış oranlarına ilişkin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'ndan,¹⁶⁵² Suriye vatandaşlarının çalışma izni başvurularına ve sigortalılık durumlarına,¹⁶⁵³ maden ocaklarında meydana gelen kazalara ve madenlerde yapılan denetimlere¹⁶⁵⁴ bazı emeklilerden haksız yere sosyal güvenlik primi kesildiği iddiasına,¹⁶⁵⁵ bazı emeklilerden haksız yere sosyal güvenlik primi kesildiği iddiasına,¹⁶⁵⁶ iş yeri hekimlerinin göreve,¹⁶⁵⁷ uzman jandarmaların özlük haklarına ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'ndan,¹⁶⁵⁸ Adana'nın Aladağ ilçesindeki bir HES Projesi'nin iletim hattına,¹⁶⁵⁹ Adana'daki maden sahalarına ve bunların çevreye zararlarına,¹⁶⁶⁰ enerji

¹⁶⁴⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 2. Cilt 4. Birleşim 6.10.2011, 170.

¹⁶⁴¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 14. Cilt 68. Birleşim 21.2.2012, 565.

¹⁶⁴² TBMM TD., XXIV. Dönem 20. Cilt 101. Birleşim 2.5.2012, 201.

¹⁶⁴³ TBMM TD., XXIV. Dönem 34. Cilt 24. Birleşim 14.11.2012, 222.

¹⁶⁴⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 39. Cilt 48. Birleşim 3.1.2013, 886.

¹⁶⁴⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 15. Cilt 75. Birleşim 7.3.2012, 944.

¹⁶⁴⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 22. Cilt 114. Birleşim 31.5.2012, 496.

¹⁶⁴⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 39. Cilt 48. Birleşim 3.1.2013, 886.

¹⁶⁴⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 39. Cilt 47. Birleşim 2.1.2013, 255.

¹⁶⁴⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 59. Cilt 2. Birleşim 2.10.2013, 36.

¹⁶⁵⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 72. Cilt 63. Birleşim 18.2.2014, 404.

¹⁶⁵¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 76. Cilt 80. Birleşim 23.4.2014, 7.

¹⁶⁵² TBMM TD., XXIV. Dönem 85. Cilt 132. Birleşim 13.8.2014, 562.

¹⁶⁵³ TBMM TD., XXIV. Dönem 92. Cilt 15. Birleşim 18.11.2014, 19.

¹⁶⁵⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 92. Cilt 15. Birleşim 18.11.2014, 19.

¹⁶⁵⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 42. Cilt 64. Birleşim 12.2.2013, 992.

¹⁶⁵⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 45. Cilt 76. Birleşim 12.3.2013, 801.

¹⁶⁵⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 49. Cilt 96. Birleşim 24.4.2013, 544.

¹⁶⁵⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 50. Cilt 102. Birleşim 9.5.2013, 780.

¹⁶⁵⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 57. Cilt 139. Birleşim 13.7.2013, 346.

¹⁶⁶⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 59. Cilt 2. Birleşim 2.10.2013, 43.

sistemleri mühendisliğinin istihdam olanaklarına,¹⁶⁶¹ son bir yıl içinde kapatılan maden ocağı sayısına ve maden kazalarının önlenmesine,¹⁶⁶² Elektrik Dağıtım Şirketleri tarafından elektrik sayaçlarının değiştirilmesine,¹⁶⁶³ Samsun-Ceyhan Boru Hattı Projesi'ne ilişkin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'ndan,¹⁶⁶⁴ doping kullanan millî sporculara ve Doping Kontrol Merkezi kurulmasına,¹⁶⁶⁵ Yüksek Öğrenim Yurtlarının kapasitesine ilişkin Gençlik ve Spor Bakanı'ndan,¹⁶⁶⁶ Adana'da yürütülmekte olan bir yol projesine,¹⁶⁶⁷ İzmir Aliağa'daki Nemrut Limanı'na bağlantıyı sağlayacak demir yolu ring hattının tamamlanmamasına,¹⁶⁶⁸ İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sorumluluğundaki iskelelerde yaşanan ölümlü kazalara,¹⁶⁶⁹ bazı IŞİD militanlarının THY uçağıyla Türkiye'ye getirildiği iddialarına¹⁶⁷⁰ 3. köprünün çevresel etki değerlendirmesine ve yaban hayatı korumaya yönelik alınan tedbirlere,¹⁶⁷¹ Adana-Gaziantep arası demir yolu hattına,¹⁶⁷² Ankara'daki metro çalışmalarına,¹⁶⁷³ Adana-Kozan-Mansurlu kara yoluna,¹⁶⁷⁴ Adana'da yürütülmekte olan bir yol projesine,¹⁶⁷⁵ İmralı Adasına geliş gidişler için alınan kosterlere ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan ¹⁶⁷⁶ hemşire yardımcılığı kadrosuna,¹⁶⁷⁷ kamu hastanelerinin gazetelere verdiği ilanlara,¹⁶⁷⁸ kanser tedavisi için üretilen iki yerli ilaca,¹⁶⁷⁹ Türkiye'deki kanser vakalarına,¹⁶⁸⁰ tıbbi teknolojılara yapılan ek ödemelere,¹⁶⁸¹ Afrika'da yaygın olan Ebola virüsüne karşı Türkiye'de alınan tedbirlere,¹⁶⁸² Adana Entegre Sağlık Kampüsü çalışmalarının akıbetine,¹⁶⁸³ Antalya'da bir vatandaşın doğum

¹⁶⁶¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 61. Cilt 15. Birleşim 12.11.2013, 805.

¹⁶⁶² TBMM TD., XXIV. Dönem 92. Cilt 18. Birleşim 21.11.2014, 600.

¹⁶⁶³ TBMM TD., XXIV. Dönem 42. Cilt 64. Birleşim 12.2.2013, 995.

¹⁶⁶⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 51. Cilt 107. Birleşim 21.5.2013, 617.

¹⁶⁶⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 59. Cilt 2. Birleşim 2.10.2013, 47.

¹⁶⁶⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 60. Cilt 7. Birleşim 22.10.2013, 74.

¹⁶⁶⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 61. Cilt 11. Birleşim 31.10.2013, 47.

¹⁶⁶⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 74. Cilt 72. Birleşim 19.3.2014, 386.

¹⁶⁶⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 76. Cilt 80. Birleşim 23.4.2014, 17.

¹⁶⁷⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 85. Cilt 131. Birleşim 12.8.2014, 288.

¹⁶⁷¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 93. Cilt 20. Birleşim 27.11.2014, 325.

¹⁶⁷² TBMM TD., XXIV. Dönem 14. Cilt 68. Birleşim 21.2.2012, 567.

¹⁶⁷³ TBMM TD., XXIV. Dönem 29. Cilt 1. Birleşim 1.10.2012, 85.

¹⁶⁷⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 45. Cilt 76. Birleşim 12.3.2013, 793.

¹⁶⁷⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 56. Cilt 134. Birleşim 8.7.2013, 41.

¹⁶⁷⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 48. Cilt 87. Birleşim 3.4.2013, 24.

¹⁶⁷⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 45. Birleşim 9.1.2014, 754.

¹⁶⁷⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 45. Cilt 76. Birleşim 12.3.2013, 792.

¹⁶⁷⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 49. Cilt 96. Birleşim 24.4.2013, 556.

¹⁶⁸⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 49. Cilt 96. Birleşim 24.4.2013, 556.

¹⁶⁸¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 57. Cilt 139. Birleşim 13.7.2013, 365.

¹⁶⁸² TBMM TD., XXIV. Dönem 85. Cilt 132. Birleşim 13.8.2014, 581.

¹⁶⁸³ TBMM TD., XXIV. Dönem 93. Cilt 20. Birleşim 27.11.2014, 324.

yaparken hayatını kaybetmesi ile ilgili iddialara ve doğum yöntemleri ile ilgili bir talimat bulunup bulunmadığına,¹⁶⁸⁴ Adana'nın Çukurova ilçesindeki bir hastanede meydana gelen asansör kazasına ve hastanelerdeki asansörlerin bakım, onarım ve kontrollerine ilişkin Sağlık Bakanı'ndan,¹⁶⁸⁵ KOSGEB Başkanı ile ilgili iddialara,¹⁶⁸⁶ Göktürk 1 ve 2 uydularına,¹⁶⁸⁷ LPG'li araçların fenni muayenede ağır kusurlu sayılmasına,¹⁶⁸⁸ Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi tarafından görme engelli öğrenciler için oluşturulan e-öğrenme programının altyapısını oluşturan sitenin kapatılması nedeniyle mağduriyet yaşayan öğrencilere,¹⁶⁸⁹ yanıcı maddelerin dış cephe malzemesi olarak kullanılmasına,¹⁶⁹⁰ Kamu Sertifikasyon Merkezi Başkanı ile ilgili çeşitli iddialara ilişkin Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı'ndan,¹⁶⁹¹ Bakanlığın bazı projelerine,¹⁶⁹² Mustafa Kemal Atatürk'ün Selanik'teki evinin restorasyonuna,¹⁶⁹³ Alanya Atatürk Evi Müzesi için yapılan bir güvenlik sistemi alım işi ihalesi ile ilgili iddialara,¹⁶⁹⁴ sahaflara satılan kitaplara,¹⁶⁹⁵ Ağrı Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün yaptığı bir tanıtıma,¹⁶⁹⁶ Türkiye'nin resmi turizm portalı olarak hizmet veren "www.goturkey.com" adlı internet sitesine,¹⁶⁹⁷ Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesinin envanterinde bulunan bazı eserlerin kayıp veya sahte olduğu iddiasına ilişkin Kültür ve Turizm Bakanı'ndan,¹⁶⁹⁸ Ankara Kalkınma Ajansının bir destek programının başvuru süresini uzatmasına,¹⁶⁹⁹ Türkiye İstatistik Kurumu Kars Bölge Müdürlüğünde yaşanan silahlı saldırı olayına ilişkin Kalkınma Bakanı'ndan,¹⁷⁰⁰ Türkiye'deki bankalara, kredi kartlarına ve kredilere,¹⁷⁰¹ ATM'lere vergi muafiyeti uygulanmasına,¹⁷⁰² Ziraat Bankası tarafından çıkartılan bir genelge uyarınca emekliye

¹⁶⁸⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 93. Cilt 20. Birleşim 27.11.2014, 324.

¹⁶⁸⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 94. Cilt 22. Birleşim 3.12.2014, 25.

¹⁶⁸⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 55. Birleşim 22.1.2013, 21.

¹⁶⁸⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 55. Birleşim 22.1.2013, 21.

¹⁶⁸⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 63. Cilt 23. Birleşim 28.11.2013, 217.

¹⁶⁸⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 76. Cilt 82. Birleşim 29.4.2014, 142.

¹⁶⁹⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 77. Cilt 89. Birleşim 14.5.2014, 563.

¹⁶⁹¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 103. Cilt 56. Birleşim 17.2.2015, 527.

¹⁶⁹² TBMM TD., XXIV. Dönem 49. Cilt 96. Birleşim 24.4.2013, 552.

¹⁶⁹³ TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 45. Birleşim 9.1.2014, 753.

¹⁶⁹⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 45. Birleşim 9.1.2014, 753.

¹⁶⁹⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 72. Cilt 65. Birleşim 20.2.2014, 807.

¹⁶⁹⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 73. Cilt 68. Birleşim 26.2.2014, 667.

¹⁶⁹⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 74. Cilt 73. Birleşim 8.4.2014, 1034.

¹⁶⁹⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 93. Cilt 21. Birleşim 2.12.2014, 568.

¹⁶⁹⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 47. Cilt 82. Birleşim 26.3.2013, 34.

¹⁷⁰⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 76. Cilt 80. Birleşim 23.4.2014, 13.

¹⁷⁰¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 49. Cilt 96. Birleşim 24.4.2013, 540.

¹⁷⁰² TBMM TD., XXIV. Dönem 61. Cilt 15. Birleşim 12.11.2013, 797.

ayrılan personele,¹⁷⁰³ kredi kartı ve kredilerde getirilen taksit sınırlandırmasına ilişkin Başbakan Yardımcısı'ndan (Ali Babacan),¹⁷⁰⁴ Seyhan Kavşak Sondaj Kampının heyelan riski taşıyan bir bölgede bulunduğu iddiasına,¹⁷⁰⁵ makam aracına,,¹⁷⁰⁶ 2002 yılından itibaren imara açılan orman alanına,¹⁷⁰⁷ kadın adayların orman muhafaza memurluğu sınavından kasıtlı olarak elendiği iddialarına,¹⁷⁰⁸ 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17'nci maddesi kapsamında tespit edilen yayla alanlarına ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan,¹⁷⁰⁹ son on yılda restore edilen eserlere,¹⁷¹⁰ Ulusal Karasal Sayısal TV Yayın Lisansı sıralama ihalesine,¹⁷¹¹ sarı basın kartlarının usulsüz dağıtıldığı iddialarına,¹⁷¹² bağlı kurum ve kuruluşlara yapılan atamalara,¹⁷¹³ TRT'nin kadınlar ve çiftler buz pateni kategorilerindeki yarışmaları yayımlamama kararı aldığı iddialarına ilişkin Başbakan Yardımcısı'ndan (Bülent Arınç),¹⁷¹⁴ Irak-Kerkük bölgesini ziyarete ve bölgedeki Türkmenlerin sorunlarına,¹⁷¹⁵ Irak-Kerkük bölgesi ile ilgili çalışmalara ve Irak'taki Türkmenlerin can güvenliğine,¹⁷¹⁶ Suriye'de bulunan Süleyman Şah Türbesi ile ilgili bir iddiaya,¹⁷¹⁷ Yukarı Karabağ'da gerçekleştirilen bir gösteriye ve diplomatik bir girişimde bulunulup bulunulmadığına,¹⁷¹⁸ Yunanistan yönetiminde bulunan adalardaki Türk azınlığın eğitim ve dinsel hakları için yapılan girişimlere,¹⁷¹⁹ Bulgaristan'da Türkçe yer adlarının değiştirilmesine yönelik bir karara ve uygulanan yaptırımlara,¹⁷²⁰ bir açıklamasına,¹⁷²¹ Hükümetin terör örgütü ile ilgili politikasına ilişkin Başbakan Yardımcısı'ndan (Beşir Atalay),¹⁷²² TOKİ konutlarının geç tesliminden dolayı açılan davalara,¹⁷²³ TOKİ tarafından yapılan konut sayısına ve elde

¹⁷⁰³ TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 45. Birleşim 9.1.2014, 750.

¹⁷⁰⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 70. Cilt 56. Birleşim 4.2.2014, 743.

¹⁷⁰⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 20. Cilt 101. Birleşim 2.5.2012, 203.

¹⁷⁰⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 21. Cilt 106. Birleşim 15.5.2012, 37.

¹⁷⁰⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 60. Cilt 7. Birleşim 22.10.2013, 90.

¹⁷⁰⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 69. Cilt 51. Birleşim 23.1.2014, 757.

¹⁷⁰⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 86. Cilt 139. Birleşim 10.9.2014, 810.

¹⁷¹⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 42. Cilt 64. Birleşim 12.2.2013, 987.

¹⁷¹¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 52. Cilt 110. Birleşim 24.5.2013, 9.

¹⁷¹² TBMM TD., XXIV. Dönem 54. Cilt 124. Birleşim 25.6.2013, 434.

¹⁷¹³ TBMM TD., XXIV. Dönem 60. Cilt 7. Birleşim 22.10.2013, 62.

¹⁷¹⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 71. Cilt 59. Birleşim 11.2.2014, 458.

¹⁷¹⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 28. Cilt 132. Birleşim 14.8.2012, 61.

¹⁷¹⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 38. Cilt 45. Birleşim 19.12.2012, 790.

¹⁷¹⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 57. Cilt 139. Birleşim 13.7.2013, 345.

¹⁷¹⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 45. Birleşim 9.1.2014, 752.

¹⁷¹⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 45. Birleşim 9.1.2014, 752.

¹⁷²⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 72. Cilt 65. Birleşim 20.2.2014, 805.

¹⁷²¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 73. Cilt 67. Birleşim 25.2.2014, 379.

¹⁷²² TBMM TD., XXIV. Dönem 2. Cilt 4. Birleşim 6.10.2011, 162.

¹⁷²³ TBMM TD., XXIV. Dönem 74. Cilt 73. Birleşim 8.4.2014, 1019.

edilen gelire ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanı'ndan,¹⁷²⁴ yabancı bankalar tarafından verilen zirai kredilere ilişkin Başbakan Yardımcısı'ndan,¹⁷²⁵ Tayland'da gözaltına alınan Uygur Türklerine ilişkin Dışişleri Bakanı'ndan,¹⁷²⁶ teşkilat yapısındaki yenileme sonrasında gümrük muayene memurlarının mağduriyetlerine,¹⁷²⁷ Esendere Gümrük Kapısı ile ilgili iddialara ilişkin Gümrük ve Ticaret Bakanı'ndan,¹⁷²⁸ cami, kilise, sinagog ve havra sayısı ile bunların elektrik ve su giderlerine,¹⁷²⁹ Diyanet İşleri Başkanlığının Ankara'daki lojmanlarına ve buralarda oturan kamu görevlilerine,¹⁷³⁰ din görevlilerinin şehit cenazelerinde terör örgütü aleyhine sözler söylememelerine ilişkin Başbakan Yardımcısı'ndan (Bekir Bozdağ),¹⁷³¹ THY'nin uçuşlarında dağıtıldığı iddia edilen broşürlere ilişkin Avrupa Birliği Bakanı'ndan yazılı soru önergeleri bulunmaktadır.¹⁷³² Ayrıca bu yazılı soru önergeleri içerisinde Bakanlara yönelttiği soruları bulunmaktadır.

- 1.7.2013-3.3.2015 tarihleri arasında 4652 sayılı kanunun 15. maddesinin uygulanma şekline ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi hükümsüz sayılmıştır.¹⁷³³

- Başbakanlık Yatırım ve Tanıtım Ajansı ile ilgili bazı iddialara ilişkin Başbakan'dan yazılı soru önergesi,¹⁷³⁴ Seyhan Kavşak Sondaj Kampı'nın heyelan riski taşıyan bir bölgede bulunduğu iddiasına ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan,¹⁷³⁵ kamu hastanelerinin gazetelere verdiği ilanlara ilişkin Sağlık Bakanı'ndan,¹⁷³⁶ Suriyeli sığınmacılar arasında yer alan Türkmenlere yönelik yardımlara ilişkin Başbakan'dan,¹⁷³⁷ bir belediye tarafından sahte makbuzla vergi toplandığı iddialarına¹⁷³⁸ ve Diyarbakır'da bir belediyenin, kaymakamlığa gönderdiği bir resmi yazıda Türkçe dışında bir dil bulunduğu iddialarına ilişkin İçişleri Bakanı'ndan,¹⁷³⁹ bir

¹⁷²⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 15. Cilt 75. Birleşim 7.3.2012, 945.

¹⁷²⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 15. Cilt 75. Birleşim 7.3.2012, 943.

¹⁷²⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 75. Cilt 76. Birleşim 15.4.2014, 377.

¹⁷²⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 14. Cilt 68. Birleşim 21.2.2012, 565.

¹⁷²⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 39. Cilt 48. Birleşim 3.1.2013, 894.

¹⁷²⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 16. Cilt 77. Birleşim 13.3.2012, 22.

¹⁷³⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 29. Cilt 1. Birleşim 1.10.2012, 59.

¹⁷³¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 29. Cilt 1. Birleşim 1.10.2012, 59.

¹⁷³² TBMM TD., XXIV. Dönem 24. Cilt 121. Birleşim 19.6.2012, 22.

¹⁷³³ TBMM TD., XXIV. Dönem 108. Cilt 81. Birleşim 23.3.2015, 542.

¹⁷³⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 22. Cilt 114. Birleşim 31.5.2012, 496.

¹⁷³⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 22. Cilt 114. Birleşim 31.5.2012, 499.

¹⁷³⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 50. Cilt 103. Birleşim 14.5.2013, 947.

¹⁷³⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 74. Cilt 72. Birleşim 19.3.2014, 347.

¹⁷³⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 74. Cilt 72. Birleşim 19.3.2014, 350.

¹⁷³⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 74. Cilt 72. Birleşim 19.3.2014, 350.

açıklamasına ilişkin Başbakan Yardımcısı'ndan (Beşir Atalay),¹⁷⁴⁰ bazı belediyelerin dağıttığı yardımlara ilişkin Başbakan'dan,¹⁷⁴¹ gazilerin fiziksel şartlarına uygun olmayan işlere atandığı iddiasına ilişkin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'ndan,¹⁷⁴² İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sorumluluğundaki iskelelerde yaşanan ölümlü kazalara ilişkin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı'ndan,¹⁷⁴³ Suriyeli mültecilerle ilgili çeşitli hususlara ilişkin Başbakan'dan ve Bakanlara sunduğu yazılı soru önergeleri ve süresi içinde cevaplanmayan yazılı soru önergeleri bulunmaktadır.¹⁷⁴⁴ Aynı zamanda Ağrı Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün yaptığı bir tanıtıma ilişkin Kültür ve Turizm Bakanı'ndan,¹⁷⁴⁵ bir Millî Eğitim İlçe Müdürünün attığı tweete ilişkin Millî Eğitim Bakanı'ndan,¹⁷⁴⁶ Diyarbakır ziyaretine ilişkin Başbakan'dan,¹⁷⁴⁷ A Millî Futbol Takımının FIFA sıralamasındaki yerine ilişkin Gençlik ve Spor Bakanı'ndan,¹⁷⁴⁸ Bakanlık tarafından Ankara'da kiralanmış bir binanın hastane olarak kullanıma uygun olmamasına ilişkin Sağlık Bakanı'ndan süresi içinde cevaplanmayan yazılı soru önergeleri bulunmaktadır.¹⁷⁴⁹

- “Yer fıstığı üreticilerinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis araştırması açılmasına ilişkin” önergesi¹⁷⁵⁰ hükümsüz sayılmıştır,¹⁷⁵¹ *Yaylacılık konusunda yaşanan sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla*” vermiş olduğu önergesi¹⁷⁵² hükümsüz sayılmıştır.¹⁷⁵³ “*Astsubayların sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla*” verdiği önergesi¹⁷⁵⁴ hükümsüz sayılmıştır,¹⁷⁵⁵ “*4/C’li personelin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla*” vermiş olduğu önergesi¹⁷⁵⁶ hükümsüz sayılmıştır,¹⁷⁵⁷ “*Seyhan Nehri üzerinde*

¹⁷⁴⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 75. Cilt 76. Birleşim 15.4.2014, 402.

¹⁷⁴¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 75. Cilt 79. Birleşim 22.4.2014, 1037.

¹⁷⁴² TBMM TD., XXIV. Dönem 78. Cilt 92. Birleşim 22.5.2014, 30.

¹⁷⁴³ TBMM TD., XXIV. Dönem 78. Cilt 92. Birleşim 22.5.2014, 39.

¹⁷⁴⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 83. Cilt 120. Birleşim 19.6.2014, 383.

¹⁷⁴⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 75. Cilt 79. Birleşim 22.4.2014, 1040.

¹⁷⁴⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 75. Cilt 79. Birleşim 22.4.2014, 1046.

¹⁷⁴⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 71. Cilt 57. Birleşim 5.2.2014, 10.

¹⁷⁴⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 75. Cilt 76. Birleşim 15.4.2014, 393.

¹⁷⁴⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 75. Cilt 76. Birleşim 15.4.2014, 394.

¹⁷⁵⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 19. Cilt 94. Birleşim 12.4.2012, 136.

¹⁷⁵¹ TBMM TD., XXV. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 23.6.2015, 572.

¹⁷⁵² TBMM TD., XXIV. Dönem 19. Cilt 94. Birleşim 12.4.2012, 139.

¹⁷⁵³ TBMM TD., XXV. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 23.6.2015, 572.

¹⁷⁵⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 54. Cilt 127. Birleşim 1.7.2013, 1021.

¹⁷⁵⁵ TBMM TD., XXV. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 23.6.2015, 599.

¹⁷⁵⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 54. Cilt 127. Birleşim 1.7.2013, 1022.

kurulan ve yapımı devam eden HES'lerin insan sağığı ve çevre üzerindeki etkilerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla" verdiği önergesi¹⁷⁵⁸ hükümsüz sayılmıştır.¹⁷⁵⁹ "Polislerin ekonomik ve sosyal sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla" verdiği önergesi¹⁷⁶⁰ hükümsüz sayılmıştır,¹⁷⁶¹ "Suriye'deki olayların Türkiye ekonomisine olumsuz etkilerinin araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla" Meclis araştırması açılmasına ilişkin verdiği meclis araştırması önergesi¹⁷⁶² hükümsüz sayılmıştır.¹⁷⁶³

- "Yaylacılık konusunda yaşanan sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilen Meclis araştırması önergesinin görüşmelerinin Genel Kurulun 9 Temmuz 2013 Salı günkü birleşiminde yapılmasına ilişkin" önerisi kabul edilmemiştir.¹⁷⁶⁴ "Suriye krizinin Türkiye ekonomisine olumsuz etkileri ile ilgili sorunların giderilmesi ve çözüm yollarının belirlenmesi amacıyla 11.10.2012 tarih ve 6295 sayı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilmiş olan Meclis araştırması önergesinin, Genel Kurulun 14 Kasım 2013 Perşembe günkü birleşiminde sunuşlarda okunmasına ve görüşmelerinin aynı tarihli birleşiminde yapılmasına ilişkin" önerisi kabul edilmemiştir.¹⁷⁶⁵ "Köy korucularının sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilmiş olan Meclis araştırması önergesinin, Genel Kurulun 14 Ocak 2014 Salı günkü birleşimde sunuşlarda okunmasına ve görüşmelerinin aynı tarihli birleşiminde yapılmasına ilişkin" önerisi kabul edilmemiştir.¹⁷⁶⁶ "Gençlerimizin sınır komşularımızda yaşanan savaşlara ve terör örgütlerine katılım sebeplerinin araştırılması ve gerekli önlemlerin alınması, bu sorunların giderilmesi ve çözüm yollarının belirlenmesi amacıyla 16.7.2014 tarihinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilmiş olan Meclis araştırması önergesinin, Genel Kurulun 4 Ağustos 2014 Pazartesi günkü birleşiminde sunuşlarda

¹⁷⁵⁷ TBMM TD., XXV. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 23.6.2015, 599.

¹⁷⁵⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 60. Cilt 10. Birleşim 30.10.2013, 870.

¹⁷⁵⁹ TBMM TD., XXV. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 23.6.2015, 603.

¹⁷⁶⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 77. Cilt 90. Birleşim 20.5.2014, 655.

¹⁷⁶¹ TBMM TD., XXV. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 23.6.2015, 614.

¹⁷⁶² TBMM TD., XXIV. Dönem 91. Cilt 14. Birleşim 13.11.2014, 143.

¹⁷⁶³ TBMM TD., XXV. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 23.6.2015, 624.

¹⁷⁶⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 56. Cilt 135. Birleşim 9.7.2013, 281.

¹⁷⁶⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 62. Cilt 17. Birleşim 14.11.2013, 194.

¹⁷⁶⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 46. Birleşim 14.1.2014, 1005.

*okunmasına ve görüşmelerinin aynı tarihli birleşiminde yapılmasına ilişkin” önerisinde toplantı yeter sayısı yoktur.*¹⁷⁶⁷

- Çevre Kanunu’na muhalefet nedeniyle uygulanan cezalara ilişkin sorusu ve Çevre ve Şehircilik Bakanı Erdoğan Bayraktar’ın cevabı,¹⁷⁶⁸ Adalet ve Kalkınma Partisi Sosyal Medya Koordinatörlüğüne ilişkin Başbakan’dan sorusu ve Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ’ın cevabı¹⁷⁶⁹ bulunmaktadır.

- “*Terör örgütü ile Türk Devleti arasında arabuluculuk talebinde bulunulduğuna dair basına yansıyan haberlere ilişkin*” açıklaması vardır.¹⁷⁷⁰

- 82 sıra sayılı Askerlik Kanunu’nda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısının 1. maddesi hakkında, bedelli askerlikle ilgili yirmi bir günlük temel eğitim alınmadan terhis edilmenin uygun olmadığını söylemiştir.¹⁷⁷¹

- “*Şırnak ilinin Uhudere ilçesinde şehit olan güvenlik görevlisi İbrahim Kurt’un ailesinin soru ve isteklerine ilişkin*” açıklaması vardır.¹⁷⁷²

- 164 sıra sayılı teklif için yasaya karşı çıktıklarını belirtmiştir.¹⁷⁷³

- Hasan Hüseyin Türkoğlu’nun, “*bir bakanın ana muhalefet partisiyle ilgili beyanı ile Ardahan Milletvekili Orhan Atalay’ın gündem dışı konuşmasındaki bir ifadesine ilişkin*” açıklaması vardır.¹⁷⁷⁴

- 194 sıra sayılı teklifin 6. maddesi üzerinde Milliyetçi Hareket Partisinin görüşlerini bildirmek üzere söz alarak, Kamu İhale Kanunu’nun tümünden kaldırılmasını talep etmiştir.¹⁷⁷⁵

- “*Alparslan Türkeş’in ölümünün 15. yıl dönümüne ilişkin*” açıklamasında Alparslan Türkeş’in kişiliği ve siyasi duruşundan bahsederek rahmet dilemiştir.¹⁷⁷⁶

¹⁷⁶⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 84. Cilt 128. Birleşim 4.8.2014, 892.

¹⁷⁶⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 43. Cilt 67. Birleşim 19.2.2013, 670-674.

¹⁷⁶⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 67. Cilt 39. Birleşim 25.12.2013, 825.

¹⁷⁷⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 4. Cilt 20. Birleşim 17.11.2011, 695.

¹⁷⁷¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 5. Cilt 25. Birleşim 29.11.2011, 313.

¹⁷⁷² TBMM TD., XXIV. Dönem 14. Cilt 66. Birleşim 15.2.2012, 18.

¹⁷⁷³ TBMM TD., XXIV. Dönem 14. Cilt 67. Birleşim 16.2.2012, 430.

¹⁷⁷⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 14. Cilt 68. Birleşim 21.2.2012, s.578.

¹⁷⁷⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 16. Cilt 82. Birleşim 22.3.2012, 987.

¹⁷⁷⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 18. Cilt 90. Birleşim 4.4.2012, 523.

- “Şehit olan Astsubay Osman Can Türkgöl’ün cenaze töreninde yaşananlara ilişkin” açıklaması bulunmaktadır.¹⁷⁷⁷

- 201 sıra sayılı tasarının birinci bölümü ile ilgili tasarıya olumlu oy vereceklerini söyleyerek tasarının eksikliklerine değinmiştir.¹⁷⁷⁸

- “Kamu çalışanlarının özlük hakları ve ücretlerine ilişkin” gündem dışı konuşmasında “polislerin çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve adil bir ücret sistemine kavuşturulması Milliyetçi Hareket Partisi olarak hedeflerimiz arasındadır” demiştir.¹⁷⁷⁹

- Askerlik Kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı görüşmeleri sırasında söz almış, Millî Savunma Bakanına askerlere sahip çıkılması gerektiğini söylemiştir.¹⁷⁸⁰

- 277 sıra sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanunu tasarısı hakkında söz almış, güvenlik personelinin sıkıntılarını giderilmesini talep etmiştir.¹⁷⁸¹

- 287 sıra sayılı Devlet Sırrı Kanunu tasarısının birinci bölümü hakkında tasarının karşısında olduğunu belirtmiştir.¹⁷⁸²

- 278 sıra sayılı tasarının üçüncü bölümünün karşısında olduklarını söylemiştir.¹⁷⁸³

- “Güvenlik personelinin sorunlarına ve GATA ve Van’dan gelen şehit haberlerine ilişkin” gündem dışı konuşması bulunmaktadır.¹⁷⁸⁴

- Adıyaman Milletvekili Ahmet Aydın’ın MHP Grubuna sataşması nedeniyle konuşması vardır.¹⁷⁸⁵

- “İçişleri Komisyonu Başkanı Muammer Güler’in 338 sıra sayılı komisyon raporuyla ilgili ifadelerine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁷⁸⁶

- BDP grup önerisi üzerine söz almış, Suriye krizi konusuna değinmiştir.¹⁷⁸⁷

¹⁷⁷⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 19. Cilt 94. Birleşim 12.4.2012, 135.

¹⁷⁷⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 20. Cilt 104. Birleşim 9.5.2012, 885.

¹⁷⁷⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 21. Cilt 106. Birleşim 15.5.2012, 42.

¹⁷⁸⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 21. Cilt 109. Birleşim 22.5.2012, 579.

¹⁷⁸¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 24. Cilt 121. Birleşim 19.6.2012, 64.

¹⁷⁸² TBMM TD., XXIV. Dönem 24. Cilt 123. Birleşim 21.6.2012, 669.

¹⁷⁸³ TBMM TD., XXIV. Dönem 26. Cilt 128. Birleşim 30.6.2012, 204.

¹⁷⁸⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 27. Cilt 131. Birleşim 3.7.2012, 18.

¹⁷⁸⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 32. Cilt 17. Birleşim 7.11.2012, 782.

¹⁷⁸⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 32. Cilt 17. Birleşim 7.11.2012, 789.

¹⁷⁸⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 35. Cilt 29. Birleşim 27.11.2012, 213.

- “*Milli Eğitim Bakanlığının bir genelgesiyle norm fazlası öğretmenlerin rızaları dışında yer değişikliğine tabi tutulduklarına ilişkin*” açıklaması bulunmaktadır.¹⁷⁸⁸

- 2013 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu tasarısının altıncı tur görüşmeleri sonunda söz almış, Hükümetin bütçesinin karşısında olduğunu belirtmiştir.¹⁷⁸⁹

- 2013 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu tasarısı kapsamında Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, Türk Standartları Enstitüsü ve Türk Patent Enstitüsü bütçeleri hakkında, küçük ölçekli işletmelerin yaşadığı sıkıntılardan bahsederek iktidara yüklenmiştir.¹⁷⁹⁰

- Türk İdareciler Günü’nü ve Aktif Gazeteciler Günü’nü kutladığına ve son haftalarda teröre ilişkin yaşanan gelişmeler konusunda Hükümeti, Türkiye Büyük Millet Meclisine bilgi vermeye davet ettiğine dair açıklaması vardır.¹⁷⁹¹

- Köy korucularının sorunlarına ilişkin gündem dışı konuşması; korucuların asker, polis gibi görev yaptığına değinerek ücretlerinin, sosyal güvenlikle ilgili eksikliklerin ve düzensizliklerin bir an evvel giderilmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁷⁹²

- “*Bazı ilçelerdeki yargı çevresi değişikliklerinin vatandaşları mağdur ettiğine ve bu kararların değişmesi gerektiğine ilişkin*” açıklaması bulunmaktadır.¹⁷⁹³

- İç Tüzük 37’ye göre şehit ve gazi çocukları için yapılmış teklif çerçevesinde söz almış, şehit yakını ve gazilerin sorunlarının giderilmesine değinmiştir.¹⁷⁹⁴

- 394 sıra sayılı kanun tasarısının birinci bölümü ile ilgili, Türk Silahlı Kuvvetlerinin önemine değinmiştir.¹⁷⁹⁵

- 409 sıra sayılı tasarının ikinci bölümü üzerine Milliyetçi Hareket Partisinin görüşlerini bildirmek üzere söz almış, terör örgütlerinin finans kaynakları konusunda açıklama yaparak, tasarıda düzeltilmesi gereken hususları belirtmiştir.¹⁷⁹⁶

- Azerbaycan Hocalı katliamının 21. yıl dönümüne ilişkin açıklaması vardır.¹⁷⁹⁷

¹⁷⁸⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 35. Cilt 31. Birleşim 29.11.2012, 409.

¹⁷⁸⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 37. Cilt 39. Birleşim 13.12.2012, 682.

¹⁷⁹⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 38. Cilt 41. Birleşim 15.12.2012, 42.

¹⁷⁹¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 40. Cilt 51. Birleşim 10.1.2013, 229.

¹⁷⁹² TBMM TD., XXIV. Dönem 40. Cilt 53. Birleşim 16.1.2013, 882.

¹⁷⁹³ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 58. Birleşim 29.1.2013, 779.

¹⁷⁹⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 58. Birleşim 29.1.2013, 811.

¹⁷⁹⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 59. Birleşim 30.1.2013, 1141.

¹⁷⁹⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 42. Cilt 63. Birleşim 7.2.2013, 816.

- İstiklal Marşı'nın kabul edilişinin 92. yıl dönümüne ilişkin açıklaması vardır.¹⁷⁹⁸
- 310 sıra sayılı Yabancılar ve Ulusal Koruma Kanunu üle ilgili göç olgusuna değinerek, Milliyetçi Hareket Partisi olarak tasarının devlet ve millet menfaati açısından yerinde olduğunu ve desteklediklerini söylemiştir.¹⁷⁹⁹
- “*Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı merhum Alparslan Türkeş'in ölümünün 16. yıl dönümüne ilişkin*” açıklaması vardır.¹⁸⁰⁰
- “*MHP Grubu adına, Türk Polis Teşkilatının Kuruluşunun 168. yıl dönümüne ilişkin*” açıklaması vardır.¹⁸⁰¹
- Osmaniye Milletvekili Hasan Hüseyin Türkoğlu'nun, Adıyaman Milletvekili Ahmet Aydın'ın konuşması sırasında şahsına sataşması nedeniyle konuşması vardır.¹⁸⁰²
- 444 sıra sayılı tasarının geneli hakkında, yargı sistemine yeni düzenlemeler getiren bu tasarının bazı maddelerinin tasarı metninden çıkarılması gerektiğini söylemiştir.¹⁸⁰³
- İstanbul Milletvekili Ayşe Nur Bahçekapılı'nın sataşma nedeniyle yaptığı konuşma sırasında şahsına sataşması nedeniyle konuşması bulunmaktadır.¹⁸⁰⁴
- Cumhuriyet Halk Partisi tarafından verilen 1 Mayıs 2013 tarihinde İstanbul'da meydana gelen olayların araştırılması amacıyla Meclis araştırması açılması yönündeki önerenin lehinde, 1 Mayıs'ta yaşanan asayiş ve güvenlik sorununa değinerek iktidara yüklenmiştir.¹⁸⁰⁵
- Açık öğretim fakültesi öğrencilerinin sorunlarına ilişkin açıklaması vardır.¹⁸⁰⁶
- Anayasa yapım sürecinin, PKK'nın tehdidi altında olduğunu gerekçe göstererek bu durumu kabul etmeyeceklerine dair açıklaması bulunmaktadır.¹⁸⁰⁷
- Emniyet mensuplarının sorunlarına ilişkin açıklaması vardır.¹⁸⁰⁸

¹⁷⁹⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 44. Cilt 70. Birleşim 26.2.2013, 215.

¹⁷⁹⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 45. Cilt 76. Birleşim 12.3.2013, 819.

¹⁷⁹⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 46. Cilt 80. Birleşim 20.3.2013, 644.

¹⁸⁰⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 48. Cilt 88. Birleşim 4.4.2013, 180.

¹⁸⁰¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 48. Cilt 90. Birleşim 10.4.2013, 550.

¹⁸⁰² TBMM TD., XXIV. Dönem 48. Cilt 91. Birleşim 11.4.2013, 764.

¹⁸⁰³ TBMM TD., XXIV. Dönem 48. Cilt 92. Birleşim 16.4.2013, 1034.

¹⁸⁰⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 48. Cilt 92. Birleşim 16.4.2013, 1040.

¹⁸⁰⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 50. Cilt 99. Birleşim 2.5.2013, 45.

¹⁸⁰⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 50. Cilt 100. Birleşim 7.5.2013, 251.

¹⁸⁰⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 50. Cilt 101. Birleşim 8.5.2013, 605.

- “Gezi Parkı’nda yapılan düzenleme dolayısıyla Taksim’de başlayıp tüm ülkeye yayılan gösteri ve yürüyüşlere, Hükümetin bu olaylar karşısındaki tutumuna ve EĞİTİM-BİR-SEN Osmaniye Şube Başkanı Mahmut Kahraman’ın 4+4+4 eğitim modeliyle ilgili yaptığı açıklamaya ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸⁰⁹

- 5 Haziran Dünya Çevre Günü’ne ilişkin gündem dışı konuşması ve Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu’nun cevabı bulunmaktadır.¹⁸¹⁰

- “Hükümetin “çözüm süreci” adını verdiği ihanet ve çözülme sürecine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸¹¹

- 475 sıra sayılı kanun tasarısının birinci bölümü hakkında tasarının yanlış olduğunu söyleyerek iktidarı eleştirmiştir.¹⁸¹²

- Bölücü, yıkıcı, ayrılıkçı terörle mücadelenin önemli bir parçası olan geçici ve gönüllü köy korucularımızın sorunlarını dile getirmek üzere söz almış, köy korucularının ücretleri, can güvenlikleri gibi konulara değinmiştir.¹⁸¹³

- 478 sayılı tasarının beşinci bölümü üzerine Milliyetçi Hareket Partisi adına söz alarak tasarıyı eleştirmiş ve iktidara yüklenmiştir.¹⁸¹⁴

- Osmaniye Milletvekili Hasan Hüseyin Türkoğlu’nun, Giresun Milletvekili Nurettin Canikli’nin, yaptığı konuşma sırasında şahsına sataşması nedeniyle konuşması bulunmaktadır.¹⁸¹⁵

- “8.7.2013 tarihli 134. Birleşim’de yapmış olduğu konuşmadaki bazı ifadelerinin yanlış anlaşıldığına ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸¹⁶

- Ankara Milletvekili Fatih Şahin’in BDP grup önerisi üzerinde yaptığı konuşması sırasında Milliyetçi Hareket Partisine sataşması nedeniyle konuşması vardır.¹⁸¹⁷

¹⁸⁰⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 50. Cilt 102. Birleşim 9.5.2013, 807.

¹⁸⁰⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 52. Cilt 115. Birleşim 4.6.2013, 882.

¹⁸¹⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 53. Cilt 117. Birleşim 6.6.2013, 193-194.

¹⁸¹¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 54. Cilt 123. Birleşim 20.6.2013, 320.

¹⁸¹² TBMM TD., XXIV. Dönem 54. Cilt 125. Birleşim 26.6.2013, 781.

¹⁸¹³ TBMM TD., XXIV. Dönem 55. Cilt 130. Birleşim 4.7.2013, 298.

¹⁸¹⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 56. Cilt 134. Birleşim 8.7.2013, 179.

¹⁸¹⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 56. Cilt 134. Birleşim 8.7.2013, 185.

¹⁸¹⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 56. Cilt 135. Birleşim 9.7.2013, 261.

¹⁸¹⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 62. Cilt 17. Birleşim 14.11.2013, 190.

- “Suriye’deki iç savaşın Türkiye’yi olumsuz etkilediğine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸¹⁸

- “İstanbul Milletvekili Mehmet Muş’un MHP grup önerisi üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸¹⁹

- “Tiyatro sanatçısı Nejat Uygur’a Allah’tan rahmet dilediğine ve Diyarbakır’da Başbakan ile Barzani buluşmasının tarih açısından utanç verici bir gün olduğuna ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸²⁰

- “Diyarbakır’da Başbakan ile Barzani buluşmasına şehit ailelerinin tepki gösterdiğine ve genel af tartışmalarına Hükümet yetkililerinin cevap vermesini istediğine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸²¹

- “24 Kasım Öğretmenler Günü’ne ve taşıyıcı, kamyoncu ve otobüsçülerin şikâyetlerine karşı Hükümeti duyarlı olmaya davet ettiğine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸²²

- “Kahramanmaraş Milletvekili Mahir Ünal’ın sataşma nedeniyle yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin” açıklaması bulunmaktadır.¹⁸²³

- “Türkiye Büyük Millet Meclisi binasının iktidar partisinin aday tanıtımı sebebiyle âdeta işgale uğradığına, Hükümetin Türkmenlerin uğradığı saldırılara seyirci kaldığına ve saldırıya uğrayan Irak Türkmen Cephesi Lideri Erşad Salihi’ye geçmiş olsun dileğinde bulunduğu ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸²⁴

- 2014 yılı merkezî yönetim bütçe kanunu tasarısının 9. maddesi ve 2014 yılı merkezi yönetim bütçe kanunu tasarısının 14. maddesi ile ilgili bütçe değerlendirmeleri yaparak iktidarı eleştirmiştir.¹⁸²⁵

- “9.1.2014 tarihinde geçici köy korucusu Hasan Ercan’ın şehit edilmesine ve Hükümetin açılım politikasının yanlış olduğuna ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸²⁶

¹⁸¹⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 62. Cilt 17. Birleşim 14.11.2013, 194.

¹⁸¹⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 62. Cilt 17. Birleşim 14.11.2013, 201.

¹⁸²⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 62. Cilt 18. Birleşim 19.11.2013, 338.

¹⁸²¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 62. Cilt 19. Birleşim 20.11.2013, 575.

¹⁸²² TBMM TD., XXIV. Dönem 62. Cilt 20. Birleşim 21.11.2013, 685.

¹⁸²³ TBMM TD., XXIV. Dönem 63. Cilt 22. Birleşim 27.11.2013, 81.

¹⁸²⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 63. Cilt 24. Birleşim 3.12.2013, 428.

¹⁸²⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 67. Cilt 35. Birleşim 18.12.2013, 82-176.

¹⁸²⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 68. Cilt 46. Birleşim 14.1.2014, 996.

- “2013 Haziranı’nda yapılan SBS’yle ilgili Danıştayın verdiği karara ve Hükümeti eğitim konusunda ciddiyete davet ettiğine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸²⁷

- “Türkiye Cumhuriyeti’nin tarihinde görülmeyen bir yönetim krizi yaşandığına ve toplumun şaibe altındaki Hükümetin neler yaptığını merak ettiğine ilişkin” açıklaması bulunmaktadır.¹⁸²⁸

- “Hocalı katliamının 22. yıl dönümüne ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸²⁹

- 563 sıra sayılı kanun teklifinin geneli üzerinde, teklifin Anayasa’ya aykırı olduğunu ve ciddi sorunlara yol açacağını bu sebeple de teklife karşı olduklarını belirtmiştir.¹⁸³⁰

- Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay’ın 563 sıra sayılı kanun teklifinin tümü üzerinde Hükümet adına yaptığı konuşması sırasında şahsına sataşması nedeniyle konuşması bulunmaktadır.¹⁸³¹

- Çankırı Milletvekili İdris Şahin’in 563 sıra sayılı kanun teklifinin tümü üzerinde şahsı adına yaptığı konuşması sırasında şahsına sataşması nedeniyle konuşması vardır.¹⁸³²

- “Doğal afetler nedeniyle zor durumda olan çiftçilerin borçlarının ertelenmesi gerektiğine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸³³

- “Anneler Günü’nü kutladığına ve AK Parti’li İslahiye Belediyesinde işten çıkarılan personelin mağduriyetine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸³⁴

- “24. Dönem Beşinci Yasama Yılı’nın hayırlı uğurlu olmasını dilediğine, askerî helikopterin düşmesi sonucu şehit olan 4 askere ve Recep Tayyip Erdoğan’ın mitinglerinden dönüşte geçirdikleri trafik kazasında şehit olan 3 polise Allah’tan rahmet, yaralı polisler acil şifalar dilediğine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸³⁵

¹⁸²⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 69. Cilt 48. Birleşim 16.1.2014, 178.

¹⁸²⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 73. Cilt 67. Birleşim 25.2.2014, 420.

¹⁸²⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 73. Cilt 68. Birleşim 26.2.2014, 679.

¹⁸³⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 75. Cilt 74. Birleşim 9.4.2014, 111.

¹⁸³¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 75. Cilt 74. Birleşim 9.4.2014, 128.

¹⁸³² TBMM TD., XXIV. Dönem 75. Cilt 75. Birleşim 10.4.2014, 196.

¹⁸³³ TBMM TD., XXIV. Dönem 77. Cilt 86. Birleşim 7.5.2014, 70.

¹⁸³⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 77. Cilt 87. Birleşim 8.5.2014, 271.

¹⁸³⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 88. Cilt 3. Birleşim 14.10.2014, 79.

- “Son yıllarda Türk sporunda yaşanan başarısızlık ile skandalların toplumumuzu derinden üzdüğüne ve Hükümetin bu konuda tedbir alması gerektiğine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸³⁶

- Güvenlik güçlerinin yaşadığı sorunlara ilişkin gündem dışı konuşması bulunmaktadır.¹⁸³⁷

- “AK Parti hükümetlerinin devleti kayıt dışı alanlarda yönettiklerine ve Hükümeti bu konuda uyarmak istediğine ilişkin” açıklaması bulunmaktadır.¹⁸³⁸

- “Kamu düzeninin sağlanması için devlet otoritesi dışında başka bir otoritenin olmaması gerektiğine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸³⁹

- HDP Grubunun Bingöl’de meydana gelen terör saldırılarında şehit olan polis amirleri ve yaralanan Bingöl Emniyet Müdürü ve polis memurlarıyla ilgili olaya ilişkin araştırma önergesi üzerine, HDP Grubunun önerisi karşısında olduklarını belirtmiştir.¹⁸⁴⁰

- “Kolin İnşaat firmasının henüz açıklanmamış olan Danıştay kararını elde etmesinin bir yargı ayıbı olduğuna ve altı bin zeytin ağacını katletmesine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸⁴¹

- “İskenderun Demir Çelik Fabrikası hissesine sahip olan emekli işçilerin sorunlarına ilişkin” gündem dışı konuşması bulunmaktadır.¹⁸⁴²

- “Başbakan Ahmet Davutoğlu’nun Alparslan Türkeş’le ilgili sarf ettiği bazı ifadelerine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸⁴³

- “Türk Büro-Sen’in Maliye Bakanlığı önünde yaptığı eyleme ilişkin” açıklaması bulunmaktadır.¹⁸⁴⁴

- “Çözüm sürecinin temel belgesi olan Oslo Mutabakatı’nın içeriğini öğrenmek istediklerine ilişkin” açıklaması vardır.¹⁸⁴⁵

¹⁸³⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 89. Cilt 5. Birleşim 16.10.2014, 27.

¹⁸³⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 89. Cilt 6. Birleşim 21.10.2014, 286.

¹⁸³⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 89. Cilt 6. Birleşim 21.10.2014, 293.

¹⁸³⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 89. Cilt 8. Birleşim 23.10.2014, 530.

¹⁸⁴⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 89. Cilt 8. Birleşim 23.10.2014, 541.

¹⁸⁴¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 90. Cilt 12. Birleşim 11.11.2014, 1401.

¹⁸⁴² TBMM TD., XXIV. Dönem 91. Cilt 13. Birleşim 12.11.2014, 12.

¹⁸⁴³ TBMM TD., XXIV. Dönem 91. Cilt 13. Birleşim 12.11.2014, 20.

¹⁸⁴⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 91. Cilt 14. Birleşim 13.11.2014, 137.

- 2015 yılı merkezî yönetim bütçe kanunu tasarısı çerçevesinde Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı bütçesi hakkında, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı olan bu kurumun asli görevini yerine getirmediğini ve bütçenin aleyhinde olduklarını söylemiştir.¹⁸⁴⁶

- “*Son dönemlerde kadına şiddetin arttığına ve üzerinden otomobil geçirilerek vahşi bir şekilde katledilen Hüsne Aslan’a Allah’tan rahmet dilediğine ilişkin*” açıklaması vardır.¹⁸⁴⁷

- “*Hakkâri Milletvekili Adil Zozani’nin usul görüşmesiyle ilgili yaptığı konuşması sırasında şahsına sataşması nedeniyle*” konuşması bulunmaktadır.¹⁸⁴⁸

- “*Sinop Milletvekili Engin Altay’ın yaptığı konuşması sırasında MHP Grubuna sataşması nedeniyle*” konuşması bulunmaktadır.¹⁸⁴⁹

- “*Bartın Milletvekili Yılmaz Tunç’un CHP grup önerisi üzerinde yaptığı konuşması sırasında MHP Grubuna sataşması nedeniyle*” konuşması vardır.¹⁸⁵⁰

- “*Malatya’da 2 savaş uçağının düşmesi sonucu şehit olan pilotlara Allah’tan rahmet, yakınlarına başsağlığı dilediğine ilişkin*” açıklaması vardır.¹⁸⁵¹

- Yaşar Kemal’in vefatına ilişkin açıklaması bulunmaktadır.¹⁸⁵²

- “*10.3.2015 tarihli 73. Birleşim’deki bazı ifadelerini düzelttiğine ilişkin*” konuşması vardır.¹⁸⁵³

- “*Büyük Birlik Partisinin Eski Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu’nun 6. ölüm yıl dönümüne ilişkin*” açıklaması vardır.¹⁸⁵⁴

- Özel güvenlik personelinin sorunlarına ilişkin açıklaması vardır.¹⁸⁵⁵

- Eski İçişleri Bakanı Efkan Ala hakkında bir Meclis soruşturması açılmasına ilişkin önerge üzerine, Ala’yla ilgili olarak bu önergede dile getirilen, soruşturma

¹⁸⁴⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 92. Cilt 15. Birleşim 18.11.2014, 57.

¹⁸⁴⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 97. Cilt 30. Birleşim 15.12.2014, 19.

¹⁸⁴⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 104. Cilt 59. Birleşim 20.2.2015, 338.

¹⁸⁴⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 104. Cilt 60. Birleşim 21.2.2015, 630.

¹⁸⁴⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 105. Cilt 62. Birleşim 23.2.2015, 111.

¹⁸⁵⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 105. Cilt 63. Birleşim 24.2.2015, 393.

¹⁸⁵¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 105. Cilt 64. Birleşim 25.2.2015, 596.

¹⁸⁵² TBMM TD., XXIV. Dönem 106. Cilt 67. Birleşim 2.3.2015, 32.

¹⁸⁵³ TBMM TD., XXIV. Dönem 107. Cilt 74. Birleşim 11.3.2015, 278.

¹⁸⁵⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 109. Cilt 83. Birleşim 25.3.2015, 200.

¹⁸⁵⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 111. Cilt 87. Birleşim 31.3.2015, 24.

önergesinin içeriğinde bulunan, Efkan Ala'nın Türk Ceza Kanunu'nun 311, 114, 257 ve 283. maddesine aykırı davranışları olduğu düşüncesiyle Milliyetçi Hareket Partisi olarak Meclis soruşturması açılmasının uygun olacağını belirtmiştir. Yapılan gizli oylama sonucunda Meclis soruşturması açılması kabul edilmemiştir.¹⁸⁵⁶

- Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı merhum Alparslan Türkeş'in 18. ölüm yıl dönümüne ilişkin açıklaması bulunmaktadır.¹⁸⁵⁷

- “*Hatay ili Erzin ilçesinin*”¹⁸⁵⁸ ve “*Kahramanmaraş ili Andırın ilçesinin*”¹⁸⁵⁹ *Osmaniye iline bağlanması hakkında teklifleri*” hükümsüz sayılmıştır,¹⁸⁶⁰ “*Sarımsazı adıyla bir ilçe kurulması ve bu ilçenin Osmaniye iline bağlanması hakkında teklifi*” hükümsüz sayılmıştır. “*Mustafabeyli adıyla bir ilçe kurulması ve bu ilçenin Osmaniye iline bağlanması hakkında kanun teklifi*”¹⁸⁶¹ hükümsüz sayılmıştır.¹⁸⁶²

- Osmaniye'ye yapılan kamu yatırımlarına,¹⁸⁶³ Osmaniye iline ayrılan yatırım ödeneklerine ilişkin Kalkınma Bakanı'ndan yazılı soru önergesi,¹⁸⁶⁴ Osmaniye'deki üniversite ve yüksekokul öğrencilerinin barınma sorunlarına,¹⁸⁶⁵ Osmaniye ili ve ilçelerinde yapılması veya kiralınması planlanan yurt projelerine,¹⁸⁶⁶ Osmaniye'deki üniversite öğrencilerinin barınma sorununa ilişkin Gençlik ve Spor Bakanı'ndan,¹⁸⁶⁷ Osmaniye'de camilerden merkezi sistemle vefat duyurularının yasaklanmasına ilişkin Başbakan Yardımcısı'ndan,¹⁸⁶⁸ Osmaniye'de engelli ve muhtaç aylığından yararlanan engelli sayısı ile engelli aylığının yeterli olup olmadığına ilişkin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı'ndan,¹⁸⁶⁹ Osmaniye ili başta olmak üzere okullardaki güvenlik sorununa ve öğretmenlere uygulanan şiddet olaylarının önlenmesine yönelik yapılan çalışmalara,¹⁸⁷⁰ Osmaniye Millî Eğitim Müdürlüğünde görevlendirilen bir öğretmene,

¹⁸⁵⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 111. Cilt 88. Birleşim 1.4.215, 279.

¹⁸⁵⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 112. Cilt 90. Birleşim 3.4.2015, 186.

¹⁸⁵⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 32. Cilt 17. Birleşim 7.11.2012, 730.

¹⁸⁵⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 32. Cilt 17. Birleşim 7.11.2012, 730.

¹⁸⁶⁰ TBMM TD., XXV. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 23.6.2015, 73.

¹⁸⁶¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 33. Cilt 19. Birleşim 9.11.2012, 346.

¹⁸⁶² TBMM TD., XXV. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 23.6.2015, 73.

¹⁸⁶³ TBMM TD., XXIV. Dönem 2. Cilt 4. Birleşim 6.10.2011, 172.

¹⁸⁶⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 55. Birleşim 22.1.2013, 29.

¹⁸⁶⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 14. Cilt 68. Birleşim 21.2.2012, 558.

¹⁸⁶⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 89. Cilt 6. Birleşim 21.10.2014, 262.

¹⁸⁶⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 60. Cilt 7. Birleşim 22.10.2013, 74.

¹⁸⁶⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 15. Cilt 75. Birleşim 7.3.2012, 943.

¹⁸⁶⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 19. Cilt 95. Birleşim 17.4.2012, 279.

¹⁸⁷⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 20. Cilt 105. Birleşim 10.5.2012, 1009.

Osmaniye’de ders kitaplarının eksik dağıtıldığı iddiasına,¹⁸⁷¹ Osmaniye’nin Kadirli ilçesindeki sağlık meslek lisesinin bina sorununa,¹⁸⁷² Osmaniye’nin Kadirli ilçesinde kapatılan bir ilkokula, Osmaniye İl Milli Eğitim Müdürlüğünde görevli bir müdürün yaptığı işlemlere,¹⁸⁷³ Osmaniye’deki okullara gönderilen ödenek kalemlerine,¹⁸⁷⁴ Osmaniye’de bazı öğretmenlerin fazla ek ders ücreti aldığı iddiasına,¹⁸⁷⁵ Osmaniye’de görevli bir öğretmen ile ilgili iddialara,¹⁸⁷⁶ Osmaniye’de özürlü çocukların eğitimine,¹⁸⁷⁷ Osmaniye’deki okullara gönderilen ödenek kalemlerine,¹⁸⁷⁸ Osmaniye’nin Kadirli ilçesindeki Rehberlik Araştırma Merkezi yöneticiliğine yapılan atamaya,¹⁸⁷⁹ Osmaniye’de uyuşturucu ve alkol tüketimini engellemek için yapılan çalışmalara,¹⁸⁸⁰ Osmaniye ili özelinde 2013-2014 Eğitim-Öğretim Yılı için okul dönüşüm işlerinin tamamlanıp tamamlanmadığına,¹⁸⁸¹ Osmaniye’de okul dönüşümleri kapsamında halen öğretmen ve öğrenci aktarımlarının yapılmamasına, Osmaniye Öğretmenevinin alacaklarına,¹⁸⁸² Osmaniye Kız Anadolu İmam Hatip Lisesinin öğretmen ihtiyacına ilişkin Milli Eğitim Bakanı’ndan,¹⁸⁸³ Sumbas’ın, Hasanbeyli, Toprakkale, Düziçi, Kadirli ve Bahçe ilçelerinin sosyo-ekonomik durumuna ilişkin Başbakan’dan,¹⁸⁸⁴ Osmaniye’de doğrudan satışı yapılan TOKİ’ye ait arazilere,¹⁸⁸⁵ son bir yılda Osmaniye’de açılan ve kapanan iş yerlerine,¹⁸⁸⁶ Osmaniye’deki camilerde gerçekleşen hırsızlık olaylarına ve alınan önlemlere,¹⁸⁸⁷ Osmaniye’de artan işsizlik oranlarına,¹⁸⁸⁸ Osmaniye’de inşa edilen konut sayısı, nüfus artışı, sağlık ve eğitimle ilgili verilere ilişkin Başbakan’dan,¹⁸⁸⁹ Osmaniye’de özel sektöre tahsis edilen orman alanlarına,¹⁸⁹⁰

¹⁸⁷¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 32. Cilt 16. Birleşim 6.11.2012, 443.

¹⁸⁷² TBMM TD., XXIV. Dönem 33. Cilt 18. Birleşim 8.11.2012, 25.

¹⁸⁷³ TBMM TD., XXIV. Dönem 39. Cilt 48. Birleşim 3.1.2013, 899.

¹⁸⁷⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 42. Cilt 64. Birleşim 12.2.2013, 1003.

¹⁸⁷⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 44. Cilt 70. Birleşim 26.2.2013, 198.

¹⁸⁷⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 57. Birleşim 24.1.2013, 559.

¹⁸⁷⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 55. Birleşim 22.1.2013, 32.

¹⁸⁷⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 45. Cilt 76. Birleşim 12.3.2013, 807.

¹⁸⁷⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 50. Cilt 102. Birleşim 9.5.2013, 793.

¹⁸⁸⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 54. Cilt 124. Birleşim 25.6.2013, 462.

¹⁸⁸¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 54. Cilt 125. Birleşim 26.6.2013, 715.

¹⁸⁸² TBMM TD., XXIV. Dönem 57. Cilt 139. Birleşim 13.7.2013, 360.

¹⁸⁸³ TBMM TD., XXIV. Dönem 45. Cilt 76. Birleşim 12.3.2013, 785.

¹⁸⁸⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 22. Cilt 114. Birleşim 31.5.2012, 492.

¹⁸⁸⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 28. Cilt 132. Birleşim 14.8.2012, 59.

¹⁸⁸⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 55. Birleşim 22.1.2013, 17.

¹⁸⁸⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 93. Cilt 20. Birleşim 27.11.2014, 312.

¹⁸⁸⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 83. Cilt 122. Birleşim 21.7.2014, 1041.

¹⁸⁸⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 45. Cilt 76. Birleşim 12.3.2013, 797.

¹⁸⁹⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 40. Cilt 50. Birleşim 9.1.2013, 35.

Osmaniye'deki orman köylülerine,¹⁸⁹¹ Osmaniye'nin Düziçi ilçesindeki bir çayın kurumasına,¹⁸⁹² Osmaniye'ye DSİ Şube Müdürlüğü açılmasına ilişkin Orman ve Su İşleri Bakanı'ndan,¹⁸⁹³ Osmaniye'de tarımsal sulama amaçlı elektrik borcu olanlara ilişkin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'ndan,¹⁸⁹⁴ Osmaniye'ye yapılan spor tesislerine ilişkin Gençlik ve Spor Bakanı'ndan,¹⁸⁹⁵ Osmaniye'de suni tohumlama destekleme primi verilen çiftçilere,¹⁸⁹⁶ Osmaniye'de fark ödemesi desteği verilen çiftçilere,¹⁸⁹⁷ Osmaniye ilinde tarım sigortası yaptıran çiftçi sayısına ve tarım sigortasından yararlanmak için yapılan müracaatlara¹⁸⁹⁸ ve Osmaniye'nin Düziçi ilçesindeki üreticilerin don felaketinden kaynaklanan mağduriyetlerine ilişkin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı'ndan,¹⁸⁹⁹ son beş yıl içinde Osmaniye'de İdare ve Vergi Mahkemelerine açılan davalara ilişkin Adalet Bakanı'ndan,¹⁹⁰⁰ 2005-2013 yılları arasında Osmaniye'de satışı yapılan hazine arazilerine,¹⁹⁰¹ Osmaniye'de Merkez ilçeye bağlı bir köydeki kaçak yapılaşmaya ilişkin Maliye Bakanı'ndan,¹⁹⁰² Osmaniye ilinde istihdam edilen özürlü sayısına ve sigorta primlerinin hazine tarafından karşılanmasına,¹⁹⁰³ Osmaniye'de çalışan çocuk işçi sayısına, Osmaniye'de kayıt dışı çalıştırılan kişi sayısına,¹⁹⁰⁴ Türkiye İş Kurumu Osmaniye İl Müdürlüğüne başvuran engelli sayısına, Osmaniye'de İŞKUR'a yapılan başvurulara ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'ndan,¹⁹⁰⁵ Osmaniye İl Özel İdaresi mülkiyetindeki bir taşınmazın kiraya verilmesine,¹⁹⁰⁶ 2007-2013 yıllarında Osmaniye'de bulunan konut ve işyerlerinin ısınma biçimlerine, 2008-2012 yılları arasında Osmaniye'de meydana gelen gasp ve hırsızlık olaylarıyla ilgili verilere,¹⁹⁰⁷ 2007-2013 yıllarında Osmaniye'de bulunan konut

¹⁸⁹¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 55. Birleşim 22.1.2013, 33.

¹⁸⁹² TBMM TD., XXIV. Dönem 70. Cilt 55. Birleşim 30.1.2014, 481.

¹⁸⁹³ TBMM TD., XXIV. Dönem 59. Cilt 2. Birleşim 2.10.2013, 71.

¹⁸⁹⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 55. Birleşim 22.1.2013, 24.

¹⁸⁹⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 55. Birleşim 22.1.2013, 25.

¹⁸⁹⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 55. Birleşim 22.1.2013, 26.

¹⁸⁹⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 55. Birleşim 22.1.2013, 26.

¹⁸⁹⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 86. Cilt 139. Birleşim 10.9.2014, 777.

¹⁸⁹⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 78. Cilt 92. Birleşim 22.5.2014, 26.

¹⁹⁰⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 58. Birleşim 29.1.2013, 750.

¹⁹⁰¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 71. Cilt 60. Birleşim 12.2.2014, 697.

¹⁹⁰² TBMM TD., XXIV. Dönem 48. Cilt 92. Birleşim 16.4.2013, 938.

¹⁹⁰³ TBMM TD., XXIV. Dönem 22. Cilt 114. Birleşim 31.5.2012, 492.

¹⁹⁰⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 55. Birleşim 22.1.2013, 22.

¹⁹⁰⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 42. Cilt 64. Birleşim 12.2.2013, 992.

¹⁹⁰⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 45. Cilt 76. Birleşim 12.3.2013, 788.

¹⁹⁰⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 42. Cilt 64. Birleşim 12.2.2013, 999.

ve iş yerlerinin ısınma biçimlerine,¹⁹⁰⁸ 2008-2012 yılları arasında Osmaniye’de meydana gelen gasp ve hırsızlık olaylarıyla ilgili verilere,¹⁹⁰⁹ Osmaniye İl Özel İdaresi mülkiyetindeki bir taşınmazın kiraya verilmesine,¹⁹¹⁰ Osmaniye İl Özel İdaresinin bir arazi için yaptığı ihale sözleşmesinin değiştirilmesine,¹⁹¹¹ 5393 sayılı kanuna dayandırılarak Osmaniye’nin Toprakkale ilçesine bağlanan bir beldeye,¹⁹¹² Osmaniye Valiliği tarafından verilen silah ruhsatlarına ilişkin İçişleri Bakanı’ndan,¹⁹¹³ Osmaniye Kırmıtlı Kuş Cennetine kanalizasyon döküldüğü iddiasına,¹⁹¹⁴ Adana ve Osmaniye illerinde binaların zemin etüt raporlarına,¹⁹¹⁵ Adana ve Osmaniye illerinde binaların zemin etüt raporlarına,¹⁹¹⁶ Osmaniye’nin Hasanbeyli ilçesinde şebeke suyuna mazot karışmasına ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanı’ndan,¹⁹¹⁷ Osmaniye’deki uyuşturucu ve alkol bağımlılığı vakalarına ilişkin Sağlık Bakanı’ndan yazılı soru önergeleri bulunmaktadır.¹⁹¹⁸ Ayrıca bu yazılı soru önergeleri içerisinde Bakanlara yönelttiği soruları da bulunmaktadır.¹⁹¹⁹

- Osmaniye Millî Eğitim Müdürlüğünde görevlendirilen bir öğretmene ilişkin Millî Eğitim Bakanı’ndan yazılı soru önergesini 21.11.2012 tarihinde geri almıştır.¹⁹²⁰ Osmaniye’nin Kadirli ilçesinde kapatılan bir ilkokula ilişkin Millî Eğitim Bakanı’ndan yazılı soru önergesini 24 Ocak 2013 tarihinde geri almıştır.¹⁹²¹

- 2005-2013 yılları arasında Osmaniye’de satışı yapılan hazine arazilerine ilişkin Maliye Bakanı’ndan süresi içinde cevaplanmayan yazılı soru önergesi vardır.¹⁹²²

- Osmaniye’nin Düziçi ilçesindeki bir köy okulunun onarım ihtiyacına, Osmaniye’nin Düziçi ilçesindeki bir köyün okul ihtiyacına, Osmaniye’deki bir köye yeni bir okul yapılmasına,¹⁹²³ 2011-2012 yıllarında Osmaniye’de yapılan ormanlaştırma

¹⁹⁰⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 45. Cilt 76. Birleşim 12.3.2013, 804.

¹⁹⁰⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 45. Cilt 76. Birleşim 12.3.2013, 804.

¹⁹¹⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 48. Cilt 91. Birleşim 11.4.2013, 728.

¹⁹¹¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 48. Cilt 92. Birleşim 16.4.2013, 936.

¹⁹¹² TBMM TD., XXIV. Dönem 59. Cilt 2. Birleşim 2.10.2013, 53.

¹⁹¹³ TBMM TD., XXIV. Dönem 60. Cilt 7. Birleşim 22.10.2013, 77.

¹⁹¹⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 45. Cilt 76. Birleşim 12.3.2013, 785.

¹⁹¹⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 52. Cilt 110. Birleşim 24.5.2013, 14.

¹⁹¹⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 54. Cilt 124. Birleşim 25.6.2013, 474.

¹⁹¹⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 60. Cilt 7. Birleşim 22.10.2013, 67.

¹⁹¹⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 54. Cilt 124. Birleşim 25.6.2013, 466.

¹⁹¹⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 58. Cilt 1. Birleşim 5.12.2014, 132.

¹⁹²⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 34. Cilt 27. Birleşim 21.11.2012, 711.

¹⁹²¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 41. Cilt 57. Birleşim 24.1.2013, 546.

¹⁹²² TBMM TD., XXIV. Dönem 74. Cilt 73. Birleşim 8.4.2014, 1010.

¹⁹²³ TBMM TD., XXIV. Dönem 50. Cilt 100. Birleşim 7.5.2013, 211.

çalışmalarına ve 2013 yılı hedeflerine,¹⁹²⁴ Osmaniye'nin Sumbas, Bahçe, Toprakkale, Hasanbeyli, Düziçi ilçelerinin orman kadastrasına, ¹⁹²⁵ Uyuşturucuyla mücadele kapsamında Osmaniye'de gerçekleştirilen çalışmalara ilişkin İçişleri Bakanı'ndan, Osmaniye'de uyuşturucu madde ticareti ve bağımlılığı ile ilgili suçlardan tutuklanan kişilere,¹⁹²⁶ Osmaniye Devlet Hastanesi bünyesindeki fizik tedavi ve rehabilitasyon ünitesinin Osmaniye dışında bir ilçeye taşınıp taşınmayacağına,¹⁹²⁷ Osmaniye'de alkol ve madde bağımlılığı tedavi merkezi kurulması ihtiyacına, ¹⁹²⁸ Osmaniye'nin Kadirli ilçesinde yaptırılan 112 Acil Servis İstasyonunun faaliyete geçirilmesi çalışmalarına,¹⁹²⁹ Osmaniye Devlet Hastanesi bünyesindeki fizik tedavi ve rehabilitasyon ünitesinin Osmaniye dışında bir ilçeye taşınıp taşınmayacağına ilişkin sözlü soru önergeleri hükümsüz sayılmıştır.¹⁹³⁰

- Osmaniye ilindeki yaylacılıkla ilgili sorunlara ilişkin gündem dışı konuşmasında yayla kültürünün yaşatılması ve millete ait bu arazilerden milletin yararlanması, hukuki bir zemin çerçevesinde kullanımına açılması gerektiğini söylemiştir.¹⁹³¹

- Osmaniye ilinde yaşanan sorunlara ilişkin gündem konuşması bulunmaktadır. Konuşmasında yer fıstığı, yayla evlerinin orman arazileri üzerinde bulunması, kamu binalarının depreme dayanıksızlığı gibi konulara değinmiştir.¹⁹³²

- Osmaniye ilinin düşman işgalinden kurtuluşunun 90. yıl dönümüne ilişkin konuşmasında Osmaniye ilinin kurtuluşu ve tarihi öneminden bahsetmiş, şehit ve gazileri rahmet şükranla anmıştır.¹⁹³³

- Zonguldak Kozlu'daki maden kazasında hayatını kaybeden madencilere Allah'tan rahmet dilediğine ve Osmaniye'nin kurtuluşunun 91. yıl dönümüne ilişkin

¹⁹²⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 40. Cilt 50. Birleşim 9.1.2013, 12.

¹⁹²⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 50. Cilt 100. Birleşim 7.5.2013, 211.

¹⁹²⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 54. Cilt 124. Birleşim 25.6.2013, 424.

¹⁹²⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 54. Cilt 125. Birleşim 26.6.2013, 690.

¹⁹²⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 54. Cilt 124. Birleşim 25.6.2013, 424.

¹⁹²⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 52. Cilt 115. Birleşim 4.6.2013, 797.

¹⁹³⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 60. Cilt 7. Birleşim 22.10.2013, 133-144-145. Ayrıca Bakınız: TBMM TD., XXV. Dönem 1. Cilt 1. Birleşim 23.6.2015.

¹⁹³¹ TBMM TD., XXIV. Dönem 3. Cilt 16. Birleşim 3.11.2011, 743.

¹⁹³² TBMM TD., XXIV. Dönem 6. Cilt 29. Birleşim 6.12.2011, 54.

¹⁹³³ TBMM TD., XXIV. Dönem 10. Cilt 46. Birleşim 3.1.2012, 228.

açıklamasında, kazada hayatını kaybedenlere rahmet dileyerek, Osmaniye'nin kurtuluş yılı münasebetiyle günün tarihi önemine değinmiştir.¹⁹³⁴

- Osmaniye ili ve ilçelerinde kara yollarında yaşanan sıkıntıların giderilmesi hususunda yapılabileceklerle ilişkin açıklaması ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Binali Yıldırım'ın cevabı bulunmaktadır.¹⁹³⁵

- Osmaniye Düziçi ilçesinde devlet hastanesinde cihaz ve personel yetersizliğinden dolayı düzenleme istemiştir.¹⁹³⁶

- Osmaniye Düziçi'ndeki Karasu Şelalesi'nin bir hidroelektrik santral yüzünden kurduğuna ve bu şelalenin kurtarılması gerektiğine ilişkin açıklaması vardır.¹⁹³⁷

- Osmaniye'de telekomünikasyon ve kuyumculuk alanında faaliyet gösteren esnafın kredi kartlarına taksit sınırlaması getiren düzenlemeden şikâyetçi olduğuna ve bu düzenlemenin gözden geçirilmesi gerektiğine ilişkin açıklaması vardır.¹⁹³⁸

- İktidar partisinin sandığa saygı duymadığına, Adana Büyükşehir Belediye Başkanı'nın sandıktan çıkmasına rağmen hâlâ görevinin başında olmadığına ve Osmaniye'nin Toprakkale ilçesine bağlı Tüysüz Belediyesinin kapatılmasını şiddetle protesto ettiğine ilişkin açıklaması vardır.¹⁹³⁹

- Osmaniye'de 2001'de meydana gelen depremde yıkılan binaların yerine yaptırılan evlerin bedelinin faiziyle birlikte tahsil edilmek istenmesine ilişkin açıklaması bulunmaktadır.¹⁹⁴⁰

2.4.4. Partilerin Yerel Seçim Faaliyetleri

Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, 30 Mart 2014 Yerel Seçimleri öncesi, seçim çalışmaları kapsamında Osmaniye'ye gelmiştir. Düzenlenen mitinge 30 bin kişi katılmıştır. Başbakan Erdoğan'dan önce bir selamlama konuşması için kürsüye gelen Adalet ve Kalkınma Partisi Belediye Başkan Adayı Mehmet Gürbüz, konuşmasına Salih Sefa Yazar'ın “Osmaniyelim” şiiriyle

¹⁹³⁴ TBMM TD., XXIV. Dönem 39. Cilt 49. Birleşim 8.1.2013, 1005.

¹⁹³⁵ TBMM TD., XXIV. Dönem 13. Cilt 64. Birleşim 9.2.2012, 631-634.

¹⁹³⁶ TBMM TD., XXIV. Dönem 14. Cilt 66. Birleşim 15.2.2012, 61.

¹⁹³⁷ TBMM TD., XXIV. Dönem 69. Cilt 47. Birleşim 15.1.2014, 34.

¹⁹³⁸ TBMM TD., XXIV. Dönem 70. Cilt 56. Birleşim 4.2.2014, 750.

¹⁹³⁹ TBMM TD., XXIV. Dönem 62. Cilt 17. Birleşim 14.11.2013, 168.

¹⁹⁴⁰ TBMM TD., XXIV. Dönem 100. Cilt 43. Birleşim 15.1.2015, 167.

başlamıştır. Belediyeciliğin AK Parti'nin işi olduğunu söylemiş, belediye hizmetlerinin "hallederiz" diyerek yürütülemeyeceğini, halka hizmet işinin bir ekip işi olduğunu vurgulamıştır. Seçildiği takdirde Osmaniye'yi yeniden inşa edeceğini, modern, kalkınmış, yeşil bir Osmaniye için gece gündüz demeden çalışacağını vurgulamıştır. Gürbüz'ün ardından Başbakan Erdoğan söz almış, ülke gündemiyle ilgili konularda muhalefet partilerine yüklenerek ekonomik gelişmelere değinmiştir. Yatırımların devam ettiğini vurgulayarak okul kitaplarının ücretsiz dağıtıldığını, üniversite öğrencilerine verilen bursların arttığını, adalet ve emniyet saraylarının inşa edildiğini, göreve geldiklerinde 9 ilde bulunan doğal gazın şu anda 73 ilde olduğunu belirterek sözlerini tamamlamıştır.¹⁹⁴¹

Seçim çalışmaları devam ederken, AK Parti Osmaniye Belediye Başkan Adayı Mehmet Gürbüz, Osmaniye'deki basın mensuplarıyla bir araya gelerek 30 Mart seçimlerinin Osmaniye için büyük bir fırsat olduğunu dile getirerek,¹⁹⁴² projeleri hakkında da Kent Konseyine önem verdiklerini, Kent Konseyinin içerisinde Kadınlar Meclisi, Gençlik Meclisi, Çocuk Meclisi ve Engelli Meclisi oluşturacaklarını, Kent Bilgi Sistemi'ni kuracaklarını, Sivil Toplum Kuruluşlarında ise Çalışma Ofisleri oluşturacaklarını ve şehrin sıkıntılarını gidereceklerini söylemiştir.¹⁹⁴³

Cumhuriyet Halk Partisinin seçim bürosunun açılışı dolayısıyla CHP Grup Başkan Vekili Muharrem İnce, Osmaniye'ye ziyarette bulunmuştur.¹⁹⁴⁴ Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı Umut Oran ise seçim çalışmaları kapsamında, Osmaniye Ticaret ve Sanayi Odasına ve partisinin seçim irtibat bürosuna ziyarette bulunarak yaptığı açıklamada, Osmaniye'nin modern şehir olma yolunda ilerleyemediğini, yapılaşma sorununun olduğunu, artık Osmaniye'de değişim zamanının geldiğini bu nedenle Haydar Aktürk'ün belediye başkanı seçilmesi gerektiğini söylemiştir.¹⁹⁴⁵

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin seçim çalışmaları kapsamında Osmaniye'ye geleceği belirtilmiş, MHP Osmaniye İl Başkanı Fahri Kuyulu yaptığı açıklamada; Devlet Bahçeli'nin iki gün boyunca Osmaniye'nin tüm ilçelerini tek

¹⁹⁴¹ *Akdeniz*, Yıl:17 Sayı:3809, 4.3.2014, 4.

¹⁹⁴² *Akdeniz*, Yıl:17 Sayı:3826, 24.3.2014, 3.

¹⁹⁴³ *Akdeniz*, Yıl:17 Sayı:3828, 26.3.2014, 3.

¹⁹⁴⁴ *Başak*, Yıl:26 Sayı:1139, 3.3.2014, 1.

¹⁹⁴⁵ *Akdeniz*, Yıl:17 Sayı:3819, 15.3.2014, 3.

tek gezerek hemşerileri ile kucaklaşacağını söyleyerek, tüm Osmaniye halkını bu kucaklaşmaya davet etmiştir.¹⁹⁴⁶

Büyük Birlik Partisi Genel Başkanı Mustafa Destici; seçim çalışmaları kapsamında Osmaniye'de düzenlemiş olduğu miting konuşmasında Türkiye'nin en başarılı partisi olduklarını söyleyerek partisinin belediye başkan adayına destek istemiştir. Belediye başkan adaylarına güvendiğini söyleyen Destici, ayrıca Büyük Birlik Partisi kadrolarının ülke menfaati için uğraştığını, siyasi edebe, siyasi ahlaka, siyasi nezakete hassasiyet gösterdiklerini söyleyerek, ülkeyi bölmeye, parçalamaya müsaade etmeyeceklerini belirtmiştir.¹⁹⁴⁷

Saadet Partisi Osmaniye Belediye Başkan Adayı Osman Eroğlu, seçim çalışmalarıyla ilgili konuşmasında, şehri halkla beraber yönetme anlayışını benimsediklerini belirtmiş, belediye başkanlığına seçildiği takdirde kapısının herkese açık olacağını, her konuda adaleti savunacaklarını, yapacakları hizmetlerde işleri kaliteli, hızlı, doğru ve estetik biçimde yapacaklarını belirterek halkın yanında olacaklarını söylemiştir.¹⁹⁴⁸

2.4.5.2014 Osmaniye Yerel Seçimleri

30 Mart 2014 tarihinde gerçekleştirilen mahalli idareler genel seçimlerinde Osmaniye'de kayıtlı seçmen sayısı 137.356, oy kullanan seçmen sayısı 121.070, geçerli oy sayısı 116.392, geçersiz oy sayısı 4.678, toplam sandık sayısı 450, katılım oranı % 88,14'dür.¹⁹⁴⁹ Seçim sonucuna göre Milliyetçi Hareket Partisi seçimin galibi olurken, Adalet ve Kalkınma Partisi ikinci sırada, Cumhuriyet Halk Partisi ise üçüncü sırada yer almıştır.¹⁹⁵⁰ Kadir Kara, Osmaniye belediye seçimleri tarihinde ilk defa üst üste iki kez belediye başkanı seçilmiştir.¹⁹⁵¹ Milliyetçi Hareket Partisinden aday gösterilerek

¹⁹⁴⁶ Akdeniz, Yıl:26 Sayı:1141, 25.3.2014, 1.

¹⁹⁴⁷ Akdeniz, Yıl:17 Sayı:3815, 11.3.2014, 3.

¹⁹⁴⁸ Akdeniz, Yıl:17 Sayı:3829, 27.3.2014, 3.

¹⁹⁴⁹ [ysk.gov.tr./30 Mart 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimleri,](https://www.haberturk.com/secim/secim2014/yerelsecim/ilce/merkez-907(11.10.2022))
[https://www.haberturk.com/secim/secim2014/yerelsecim/ilce/merkez-907\(11.10.2022\)](https://www.haberturk.com/secim/secim2014/yerelsecim/ilce/merkez-907(11.10.2022))

¹⁹⁵⁰ [ysk.gov.tr./30 Mart 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimleri,](https://www.haberturk.com/secim/secim2014/yerelsecim/ilce/merkez-907(11.10.2022))
[https://www.haberturk.com/secim/secim2014/yerelsecim/ilce/merkez-907\(11.10.2022\)](https://www.haberturk.com/secim/secim2014/yerelsecim/ilce/merkez-907(11.10.2022))

¹⁹⁵¹ Yükselenses Haber ve Aktüel Dergisi, Sayı:75, Yıl:2018, 11.

Osmaniye Belediye Başkanı seçilen Kara, mazbatasını 3 Nisan 2014 tarihinde 1. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Dr. Ziya Koç'tan almıştır.¹⁹⁵²

30 Mart 2014 Osmaniye İli Merkez Yerel Seçim Sonuçları

Kayıtlı Seçmen Sayısı	: 137.356
Oy Kullanan Seçmen Sayısı	: 121.070
Geçerli Oy Sayısı	: 116.392
Geçersiz Oy Sayısı	: 4.678
Katılım oranı	: % 88,14
Toplam Sandık Sayısı	: 450 ¹⁹⁵³

Tablo 2.4.2. 30 Mart 2014 Osmaniye İli Merkez Yerel Seçim Sonuçları¹⁹⁵⁴

Partiler	Aldıkları Oy Sayısı	Oy Oranı
Milliyetçi Hareket Partisi	54.153	% 47,34
Adalet ve Kalkınma Partisi	42.834	% 37,44
Cumhuriyet Halk Partisi	11.337	% 9,91
Halkların Demokratik Partisi	3.028	% 2,65
Saadet Partisi	1.366	% 1,19
Büyük Birlik Partisi	744	% 0,65
Demokrat Parti	510	% 0,45
Bağımsız Türkiye Partisi	166	% 0,15
Millet Partisi	158	% 0,14
Hak ve Özgürlükler Partisi	98	% 0,09

2.4.6. Belediye Başkanı Kadir Kara ve Faaliyetleri

Kadir Kara 2009 Yerel Seçimleri ve 2014 Yerel Seçimlerinde üst üste iki kez Osmaniye Belediye Başkanı seçilmiştir. Kendisinin öz geçmişiyle ilgili bilgiler, 2009 Yerel Seçimleri bölümünde verilmiştir.

¹⁹⁵² Başak, Yıl:26 Sayı:1142, 3.4.2014, 1.

¹⁹⁵³ [ysk.gov.tr./30 Mart 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimleri, https://www.haberturk.com/secim/secim2014/yerelsecim/ilce/merkez-907\(11.10.2022\)](https://www.haberturk.com/secim/secim2014/yerelsecim/ilce/merkez-907(11.10.2022))

¹⁹⁵⁴ [ysk.gov.tr./30 Mart 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimleri, https://www.haberturk.com/secim/secim2014/yerelsecim/ilce/merkez-907\(11.10.2022\)](https://www.haberturk.com/secim/secim2014/yerelsecim/ilce/merkez-907(11.10.2022))

Belediye Başkanı Kadir Kara'nın 2011-2015 döneminde Osmaniye'de yaptığı başlıca çalışmalar şunlardır: Geçmiş dönemde yapımı tamamlanan ancak fiziki ve hukuki sorunları nedeniyle açılmayan Osmaniye Şehirlerarası Otobüs Terminali, Osmaniye'nin kurtuluşunun 89. yıl dönümünde törenle hizmete açılmıştır. Şehrin önemli sorunları arasında yer alan, yağmur suyunun sel hâline dönüşmesini önlemek amacıyla geliştirilen proje kapsamında D-400 Karayolu Musa Şahin Bulvarı çifte petrol mevkiinden başlayarak Hilmi Karaboran Caddesi'ni baştan sona geçecek olan ve ara sokak bağlantılarıyla yaklaşık iki bin metre uzunluğundaki yağmur suyu drenaj hattı döşeme çalışmalarına başlanmıştır. Ayrıca engelli vatandaşlara ücretsiz ulaşım kartları verilmiş, Yaveriye Hemzemin Geçit Kavşak düzenlemesi yapılmıştır. Türkiye Harp Malulü Gaziler Şehit Dul ve Yetimleri Derneği hizmet binası bitme noktasına getirilmiştir. 44 proje ve yapımı devam eden 21 projeye birlikte; Belediyenin yaptığı Gebeli Parkı ve Mareşal Fevzi Çakmak Taziye Evi'nin açılışları, Zorkun Yaylası Eriğin Sekisi Mevkii içme suyu kaynağının Zorkun şebekesine verilmesi, Devlet Bahçeli Bulvarı 5. Etap ile Yaveriye Karabahadır İçme Suyu Getirme Projeleri'nin başlatılması, Şehitler Gaziler Derneği ve Muhtarlar Derneği binalarının temel atma işlemleri temsili olarak yapılmıştır.¹⁹⁵⁵ 2015 yılında Yeni Belediye Binası hizmete açılarak Salı Pazarı yolu yenilenmiş, Belediyenin İkinci Toplu Konut Projesi tamamlanmış, Katı Atık Bertaraf Tesisinde sona gelinmiş ve Osmaniye Belediyesi E-Belediye Uygulamasına geçilmiştir.¹⁹⁵⁶

¹⁹⁵⁵ *Osmaniye*, Osmaniye Belediyesi Yayınları, Yıl:2 Sayı:2, 7.1.2011, 1-9.

¹⁹⁵⁶ *Belediye Bülteni*, 3.5.2015, 1-11.

SONUÇ

Osmaniye'de Siyasi Hayat (1920-2015) isimli çalışmada, 23 Nisan 1920 TBMM'nin açılışından 2015 yılına kadar geçen zaman diliminde Osmaniye'de meydana gelen siyasi gelişmeler ve bu gelişmelerin Osmaniye'ye yansımaları; milletvekili seçimleri, seçilen vekillerin meclis faaliyetleri, belediye başkanlığı seçimleri, seçilen başkanların şehir kalkınmasına katkıları, partilerin seçim çalışmaları ve parti teşkilatlanmaları siyasi hayat içerisinde ele alınmıştır.

1920-1933 yılları arası gerçekleştirilen milletvekili genel seçim sonuçlarına göre; Cebel-i Bereket I. Dönem 3, II. Dönem 2, III. Dönem 5, IV. Dönem 3 milletvekili tarafından TBMM'de temsil edilmiştir. 1933 yılında vilayetin lağvedilmesine kadar geçen süreçte toplam 9 farklı isim Mecliste Cebel-i Bereket'i temsilen yer almıştır.

16 Mart 1920 tarihinde İstanbul resmen işgal edilmiş, İtilaf Devletlerinin baskıları sonucu padişah kararıyla Meclis-i Mebusan kapatılmıştır. Bu olayların ardından Mustafa Kemal Paşa Meclisi yenileme kararı almış, 19 Mart 1920 tarihinde yayımlanan genelge doğrultusunda seçimlere başlanmıştır. Fakat 1920 yılında düzenlenen bu ilk TBMM seçimlerinde Cebel-i Bereket, Fransızlar tarafından işgal altında bulunduğu için burada seçim yapılamamış, Mustafa Kemal Paşa tarafından aday gösterilen kişiler Meclise katılmışlardır. Paşa, Edirne'den tanıdığı Mehmet İhsan Bey'i, Nablus'ta bir arada olduğu Mustafa Faik Bey'i ve Selanik'ten tanıdığı Rasim Celalettin Bey'i aday göstererek kendilerinin milletvekili seçilmelerini sağlamıştır. Seçimlerin ardından milletvekillerinin Ankara'ya gelmesi ile Meclis çalışmalarına başlamış, böylelikle 23 Nisan 1920 tarihinde TBMM'nin açılmasıyla kurulacak Yeni Türk Devleti'nin temelleri atılmıştır.

I. Meclis ülkenin işgal yıllarında açılmış, olağanüstü şartlarda kurulmuş bir meclistir. 1923 yılına kadar çalışmalarını sürdürmüştür. 1923 yılına gelindiğinde Nisan ayında seçim kararı alınmış, Haziran ayında ülke genelinde seçimler gerçekleştirilmiştir. 1923 Seçimi Halk Fırkası adaylarının kesin zaferiyle sonuçlanmıştır. İkişer adayın gösterildiği 9 seçim çevresinden biri olan Cebel-i Bereket'teyse adayların ikisi de seçilmiş, II. TBMM'ye Cebel-i Bereket'ten İhsan Bey ve Avni Bey katılmışlardır. I. Dönem Cebel-i Bereket milletvekili İhsan Bey II. Dönem'de de bu bölgeden Meclise katılmıştır. II. TBMM'nin açılması ile önemli siyasi gelişmeler yaşanmış Türkiye

Cumhuriyeti'nin ilk partisi olan Cumhuriyet Halk Fırkası, 1924 yılında ise Halk Fırkasına muhalefet olarak Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur. Yine bu dönemde Cumhuriyetin ilanı, Halifeliğin Kaldırılması gibi köklü değişiklikler gerçekleştirilmiştir.

1927 yılına gelindiğinde II. TBMM'nin yasal süresini doldurmasıyla seçimlerin yenilenmesi kararı alınmış, Eylül ayında 63 seçim çevresinde gerçekleştirilen seçimler sonucunda 316 milletvekili Meclise katılmıştır. Tüm yurttaki tek partinin katıldığı seçimi Cumhuriyet Halk Fırkası adayları kazanmıştır. Cebel-i Bereket'ten ise; beş milletvekili Mecliste temsil edilmiştir. İhsan Bey, Avni Bey, Ali Rıza Bey, Meclise katılmıştır. Ancak Avni Bey'in vefatı üzerine yapılan ara seçimlerde kendisinin yerine Mehmet Sabri Toprak, İhsan Bey'in Havuz-Yavuz davasında yargılanması ve milletvekilliğinin düşürülmesi üzerine de yapılan ara seçimde kendisinin yerine Naci Paşa milletvekili seçilmiştir. Yine bu dönemde Cumhuriyet Halk Fırkasına muhalif parti olarak 12 Ağustos 1930 tarihinde Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuş fakat kuruluşundan kısa bir süre sonra kapatılmıştır. Böylece Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasından sonra Atatürk döneminin ikinci muhalif partisi Serbest Cumhuriyet Fırkası da kurucularının kararıyla faaliyetine son vermiştir.

17 Kasım 1930 tarihinde Serbest Fırkanın kapatılmasının ardından Mustafa Kemal Paşa memleketin içinde bulunduğu durumu gözlemlemek amacıyla yurt gezisine çıkmıştır. Yurt gezisindeki izlenimlerinin ardından seçimlerin yenilenmesine karar vermiş ve 24 Nisan 1931 tarihinde yapılacak seçimler için çalışmalara başlanmıştır. 1931 seçimlerinde 63 ilde Cumhuriyet Halk Fırkasının gösterdiği 287 adayın hepsi seçimi kazanmış, Cebel-i Bereket bölgesinde ise seçimi Hasan Basri Bey, İbrahim Bey ve Naci Paşa kazanmıştır.

1933 yılına kadar Cebel-i Bereket vilayetinin merkezi olan Osmaniye, bu tarihe kadar Mecliste temsil edilmiştir. 1933 yılında Adana'ya bağlanmış 1996 yılında tekrar il statüsüne kavuşmasıyla 18 Nisan 1999 seçimlerinin ardından Meclise milletvekili göndermiştir. Bu tarihe kadar ilçe olan Osmaniye, halkın seçimlere katılımıyla birlikte Adana'dan milletvekili göndermiş, 1950 seçimlerine kadar Cumhuriyet Halk Partisi adayları seçimin galibi olurken Demokrat Partinin kurulmasının ardından bu parti adayları Adana'da seçimin galibi olmuştur. 1954 milletvekili seçimlerinde ise

Osmaniye'de halk, oylarını Demokrat Partiden yana kullanmış, 1957 seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisine, 1961, 1965 ve 1969 Seçimlerinde Adalet Partisine, 1973 ve 1977 Seçimleri'nde Cumhuriyet Halk Partisine, 1983-1987 yılları arasında Anavatan Partisine, 1991 ve 1995 Seçimlerinde ise Refah Partisine oylarını vermiştir.

Osmaniye'de ilk belediye teşkilatı 1891 yılında kurulmuş, belediye başkanlığı seçimleri günümüze kadar dört değişik şekilde; yerli halkın desteğiyle seçilenler, vekâleten başkanlık yapanlar, ihtilâllerden sonra ara rejimle gelenler ve yasaya göre yapılan seçimler şeklinde düzenlenmiştir. 1920 yılından Osmaniye'nin il olduğu tarihe kadar Haydar Kılıçarslan, Çaloğlu Ahmet Efendi, Ferit Aslankurt, Dr. Ahmet Alkan (1930-1934-1938-1946), Abdurrazzak Güvenç, Dr. İhsan Göknel, Karataşlı Hasan Taşkan, İshak Zevki Ersoy, Ali Erguvanlı, Ahmet Şekip Ersoy, Yusuf Çenet, Hasan Çenet, Güner Dinçer, Bekir Akgül, Mustafa Efendioğlu, İskender Türkmen, İbrahim Karayığit, Musa Şahin, Mehmet Gürbüz belediye başkanlığı görevini yürütmüştür. 1999 yılından sonra görev alanlar ise; Memili Kırıkkanat, Davut Çuhadar ve Kadir Kara'dır. Kadir Kara, 2009 ve 2014 yerel seçimlerinde iki dönem üst üste belediye başkanı seçilmiştir.

Seçimle işbaşına gelen ilk başkan Ahmet Alkan olmuştur. Osmaniye'de 1930 yılı seçimini Cumhuriyet Halk Partisinin gösterdiği aday olan Dr. Ahmet Alkan kazanmıştır. Yine 1934, 1938 ve 1946 yıllarında Alkan, başkanlık görevini yürütmüştür. 1942 yılında ise başkanlığa Abdurrazzak Güvenç seçilmiştir. Çok partili döneme kadar Cumhuriyet Halk Partisinin gösterdiği adaylar seçimi kazanmış, 1946 yılında Millî Kalkınma Partisi adayı Ahmet Alkan seçimin galibi olmuştur. 1950 seçimlerini Demokrat Partiden İhsan Göknel, 1955 seçimlerini bağımsız aday İshak Zevki Ersoy kazanmıştır. 1960 İhtilâli döneminde Kaymakam Ali Arguvanlı Osmaniye'ye tayin edilmiş, 1963 seçimlerinde ise görevini Adalet Partisi adayı Ahmet Şekip Ersoy'a devretmiştir. 1968 seçimlerinde Adalet Partisi adayı Yusuf Çenet seçimi kazanmış, Yusuf Çenet'in vefatı üzerine yapılan ara seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisi adayı Hasan Çenet seçilmiştir. 1973 yılında yapılan belediye başkanlığı seçimini ise bağımsız aday Hasan Çenet kazanmıştır. 1977 yılında CHP adayı Güner Dinçer seçilmiş, 1980 İhtilâlinde Güner Dinçer'in görevden alınması üzerine Kaymakam Sabri Arıkan göreve getirilmiştir. Mustafa Efendioğlu da ihtilâl döneminde görev almıştır. 1983 yılında ise Bekir Akgül vekâleten görevi üstlenmiş, 1984 yılında da yapılan seçimi SODEP'ten

İskender Türkmen kazanmıştır. 1989 yılında Doğru Yol Partisi adayı İbrahim Karayığit, 1994'te Milliyetçi Hareket Partisi adayı Musa Şahin seçimin kazananı olmuştur. Şahin'in 1996 yılında elim bir kaza sonucu vefatı üzerine 3 Kasım 1996 yılında yapılan ara seçimi Refah Partisi adayı Mehmet Gürbüz kazanmıştır. Osmaniye ilinin ilk belediye başkanı seçilen Gürbüz, 1999 yılına kadar görevini yürütmüştür.

Osmaniye'nin il olmasının ardından ilk milletvekili genel seçimi 18 Nisan 1999 tarihinde düzenlenmiş, ülke genelinde Demokrat Sol Parti seçimin kazananı olmuştur. Osmaniye'den Meclise Milliyetçi Hareket Partisinden 3, Fazilet Partisinden 1 milletvekili katılmıştır. Devlet Bahçeli, Birol Büyükköztürk ve Mehmet Kundakçı Milliyetçi Hareket Partisinden, Şükrü Ünal ise Fazilet Partisinden milletvekili seçilmiştir. 18 Nisan 1999 tarihinde düzenlenen yerel seçimlerde ise Osmaniye'de seçimi Milliyetçi Hareket Partisi adayı Memili Kırıkkanat kazanmıştır.

3 Kasım 2002 tarihinde düzenlenen milletvekili genel seçimi 14 Ağustos 2001 tarihinde Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde kurulan Adalet ve Kalkınma Partisinin zaferiyle sonuçlanmıştır. Milliyetçi Hareket Partisi %10 barajını aşamadığı için Meclise milletvekili gönderememiştir. Osmaniye'den Meclise 4 milletvekili katılmıştır. Adalet ve Kalkınma Partisinden 3, Cumhuriyet Halk Partisinden 1 milletvekili seçilmiştir. Necati Uzdil, Cumhuriyet Halk Partisinden; Şükrü Ünal, Durdu Mehmet Kastal ve Mehmet Sarı, Adalet ve Kalkınma Partisinden milletvekili seçilmiştir. 28 Mart 2004 tarihinde yapılan yerel seçimlerde ise Adalet ve Kalkınma Partisi adayı Davut Çuhadar seçimi kazanmıştır.

22 Temmuz 2007 tarihinde düzenlenen milletvekili seçimlerinde toplam oyların yaklaşık yarısını alan AK Parti yeniden tek başına iktidara gelmeyi başarmıştır. Seçimleri ikinci sırada tamamlayan CHP ve üçüncü sırada tamamlayan MHP, TBMM'ye giren partiler arasında yer almıştır. Meclise, Osmaniye ilinden Milliyetçi Hareket Partisi 2, Adalet ve Kalkınma Partisi 2 milletvekili göndermiştir. Hakan Coşkun ve Devlet Bahçeli Milliyetçi Hareket Partisinden, İbrahim Mete Doğruer ve Durdu Mehmet Kastal, Adalet ve Kalkınma Partisinden milletvekili seçilmiştir. 29 Mart 2009 tarihinde yapılan yerel seçimlerde ise MHP adayı Kadir Kara seçimin galibi olmuştur.

Çalışma kapsamında ele alınan son milletvekili seçimleri 12 Haziran 2011 tarihinde düzenlenmiş olup, Adalet ve Kalkınma Partisi Türk Siyasi Tarihi'nde benzeri olmayan şekilde üst üste üçüncü kez ve oy oranını arttırarak iktidarda kalmayı başarmıştır. İki muhalefet partisi olan CHP ve MHP ile aynı zamanda BDP'nin desteklediği adaylar Meclise girebilmiştir. Seçimlerde Osmaniye'de de Adalet ve Kalkınma Partisi oy oranını arttırmıştır. Osmaniye Meclise 4 milletvekili göndermiştir. Devlet Bahçeli, Hasan Hüseyin Türkoğlu, Suat Önal ve Durdu Mehmet Kastal seçilmiştir. Suat Önal Adalet Kalkınma Partisinden, XXIII. Dönem'de seçilen Durdu Mehmet Kastal da yine XXIV. Dönem de Adalet ve Kalkınma Partisinden seçilmiştir. Hasan Hüseyin Türkoğlu ve Devlet Bahçeli ise Milliyetçi Hareket Partisinden seçilmiştir. Milletvekili seçim sonuçları böyleyken 30 Mart 2014 tarihinde düzenlenen yerel seçimlerde Kadir Kara ikinci kez Milliyetçi Hareket Partisinden Osmaniye belediye başkanı seçilmiştir.

Bütün bu gelişmeler sonucunda incelenen 95 yıllık süreçte Osmaniye'nin siyasi yapısına ışık tutulmuştur. Bu süreç zarfında belediye başkanlarının şehir sorunlarıyla ilgilendikleri ve imkânlar ölçüsünde hizmetleri gerçekleştirdikleri görülmüştür. Ayrıca milletvekilleri de şehrin sorunlarını mecliste gündeme getirerek, sıkıntıların giderilmesi konusunda önerge sunmuşlardır. Seçimler değerlendirildiğinde ise genel seçimlerde hükümetin politikaları ön planda olurken, yerel seçimler de Osmaniye'de şahıslar ön planda olmuştur. Tek Parti döneminde Osmaniye'de CHP'nin gösterdiği adaylar seçimi kazanmış, Çok Partili Hayat ve sonrasında iktidarın el değiştirmesiyle birlikte Türkiye'nin genel siyasi konjüktüründen Osmaniye'de etkilenmiş özellikle sağ partiler seçim yarışında başarılı olmuştur. İl olmasından sonraki süreçte ise AK Parti ve MHP arasında oylar paylaştırılmıştır. Özellikle MHP'nin seçimleri kazanması ve büyük bir tabandan oy almasında en büyük etken ise Devlet Bahçeli'nin Osmaniye'li olmasıdır. Uzun yıllar Milliyetçi Hareket Partisinin çeşitli teşkilatlarında görev alan Devlet Bahçeli Osmaniye'nin yetiştirdiği önemli devlet adamlarından biridir. Düzenlenen seçimlerle Osmaniye ili Türk siyasi hayatında önemli bir şehir olmuştur.

KAYNAKLAR

A-ARŞİVLER

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

Cumhurbaşkanlığı Arşivi

Yüksek Seçim Kurulu Arşivi

Osmaniye Valiliği Dernekler Masası Arşivi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi

B- RESMÎ YAYINLAR

TBMM Zabıt Ceridesi I. Dönem 23/4/1920- 10/8/1923

TBMM Zabıt Ceridesi II. Dönem 11/8/1923-2/9/1927

TBMM Zabıt Ceridesi III. Dönem 3/9/1927-25/4/1931

TBMM Zabıt Ceridesi IV. Dönem 26/4/1931-8/2/1935

TBMM Tutanak Dergisi 21.Dönem 19/4/1999-3/11/2002

TBMM Tutanak Dergisi 22.Dönem 4/11/2002-3/6/2007

TBMM Tutanak Dergisi 23.Dönem 23/7/2007-23/4/2011

TBMM Tutanak Dergisi 24.Dönem 28/6/2011-23/4/2015

T.B.M.M Gizli Celse Zabıtları I. Dönem 24/4/1920-9/4/1923

T.B.M.M Gizli Celse Zabıtları II. Dönem 20/9/1923-28/3/1927

TBMM ALBÜMÜ

C- SÜRELİ YAYINLAR

a) Gazeteler

Akdeniz Gazetesi

Başak Gazetesi

Belediye Bülteni Gazetesi

Belediyenin Sesi Gazetesi

Cebelibereket Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi

Çataloluk Gazetesi

Doğu Akdeniz Gazetesi

Hasret Gazetesi

Kınık Gazetesi

Medya Gazetesi

Osmaniye Postası Gazetesi

Osmaniye Gazetesi

Osmaniye Haber Gazetesi

Osmaniye'de Olay Gazetesi

ÖzAkdeniz Gazetesi

Resmi Gazete

Türksözü Gazetesi

Yediocak Gazetesi

Yeni Adana Gazetesi

Yurt Gazetesi

b) Dergiler

Belediyeler Dergisi, Sayı:1 Yıl:1, Ürbanik, Ekonomik ve Finansal Aylık Dergi, Haziran Ankara.

Yenises Dergisi, Yeni Bir Dünya'ya Doğru, Yıl:21, Sayı:243, Mart 2016.

Yenises Dergisi Yeni Bir Dünya'ya Doğru, Yıl: 17 Sayı: 200, Ağustos 2012.

Yükselenses Haber ve Aktüel Dergisi, Sayı: 75, Yıl: 2018.

D- TELİF ESERLER

a) Kitaplar

24. Dönem TBMM Albümü 2011, TBMM Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı Yayınları, Ankara 2012.

Afşar Erkan, *Yolsuzluk ve Usulsüzlük Olaylarının Türk Siyasetine Yansımaları(1923-1950)*, Hiperyayın, İstanbul 2021.

Ağaoğlu Samet, *Babamın Arkadaşları*, İletişim Yayınları, İstanbul 2017.

Akgün Arkuç Gürsel-Umur Gürsoy, *Gâvurdağı'nın Başkanları Cebelibereket'ten Osmaniye'ye Belediye Tarihi ve Belediye Eski Başkanlarıyla Röportajlar*, Akdeniz Ofset-Sürekli Form, Osmaniye Mart 2020.

Aladağ Hüseyin Hilmi, “XIX. Yüzyılda Osmaniye Havalisinin Umumi Vaziyeti (Aşiretler: İsyan, Islah ve İskân)”, Ümmügülsüm Candeğer-Huriye Emen (Haz./Ed.), *Osmaniye Araştırmaları I*, (153-183), Gazi Kitabevi, Ankara 2020.

Ali Kılıç, *İstiklâl Mahkemeleri Hatıraları*, Sel Yayınları, İstanbul 1955.

Arı Necdet, *Bir Zamanlar Osmaniye*, Hasret Ofset Sürekli Form Matbaacılık, 2010, Osmaniye 2010.

Arı Necdet, *Osmaniye'de Milli Mücadelenin İç Yüzü ve Anılar*, Hasret Matbaası, Osmaniye 2011.

Armağan Servet, “Türkiye'de Parlamento Seçimleri”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt :33 Sayı:3-4., 1967.

Arslan Ali, *Geçmişten Günümüze Genel ve Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı ve Milletvekillerimiz*, Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım, Çanakkale Eylül 2016.

Ataay Faruk, *Türkiye Demokrasi Tarihi 1789'dan Günümüze*, Nika Yayınevi, Şubat 2022.

Atatürk Kemal, *Nutuk 1919-1927*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Semih Ofset, Ankara 2004.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, c.2, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1997.

Avşar Abdülhamit, *Bir Partinin Kapanmasında Basının Rolü Serbest Cumhuriyet Fırkası*, Kitabevi Yayınları, Umut Matbaacılık, İstanbul Nisan 1998.

Aybars Ergün, *İstiklal Mahkemeleri*, Doğan Kitap, 2014.

Bağlı Mazhar, *Bir Bakışta Türkiye'nin Demokrasi Tarihi ve Demokratikleşme*, Gençlik ve Spor Bakanlığı Eğitim, Kültür ve Araştırma Yayını, Ankara 2013.

Balaban Mehmet, "Ömrünü Ülküsü ve Ülkesine Adayan Lider: Devlet Bahçeli", Ülkü Ocakları(Haz./Ed.), *Evlatlarının Kaleminden Bilge Lider Devlet Bahçeli*, Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı, Balgat/Ankara.

Basmacı Göksel, *Türk Siyasal Hayatı (1923-2018)*, Urzeni Yayınevi, 2019.

Bayazıt Bekir Sami, *1865-1866 Kürtdağı, Cebel-i Bereket, Kozanoğulları İsyanı ve Güneydeki Aşiretlerin iskânları*, Maraş Tarihi Serisi, Kahramanmaraş 2008.

Bilâ Hikmet, *CHP, 1919-1999*, Doğan Kitapçılık A.Ş., Temmuz 1999.

Çavdar Tefvik, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2008.

Çelik Kemal, *Milli Mücadele'de Adana ve Havalisi (1918-1922)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999.

Çevik Zeki, *Milli Mücadele'de "Müdafaa-i Hukuk'tan Halk Fırkası'na Geçiş (1918-1923)*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2002.

Çoker Fahri, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-I*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara.

Çoker Fahri, *Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923-III*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara.

Çoker Fahri, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-IV. Dönem 1931-1935-I*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara.

Çoker Fahri, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM IV. Dönem, 1931-1935-II*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara.

Demir Şerif, *Modern Türkiye'de Siyasal Yaşam ve Demokrasi (1938-2019)*, Ahmet Şimşek (Haz./Ed.), *Modern Türkiye Tarihi*, (ss.175-210), Pegem Akademi, Ankara Eylül 2019.

Demirel Ahmet, *İlk Meclisin Vekilleri Milli Mücadele Döneminde Seçimler*, İletişim Yayınları, İstanbul 2017.

Demirel Ahmet, *Tek Partinin İktidarı Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, İletişim Yayınları İstanbul 2013.

Demirel Ahmet, *Birinci Meclis'te Muhalefet İkinci Grup*, İletişim Yayınları, İstanbul 2020.

Dursun Davut, *Türkiye'nin Siyasal Hayatı*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., Şubat 2018.

Emrence Cem, *90 Günlük Muhalefet Serbest Cumhuriyet Fırkası*, İletişim Yayınları, İstanbul 2014.

Engin Vahdettin, *Hesaplaşma, Atatürk ve Muhalefet Arasındaki İktidar Mücadelesinde Son Hamle: İzmir Suikastı*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, Eylül 2011.

Eroğlu Hamza, *Türk İnkılap Tarihi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1982.

Ersoy Ahmet Şekip, *Osmaniye Kurtuluş Bir Ömür*, On Ofset Matbaacılık Reklamcılık Ltd.Şti., Ankara.

Eryüksel Ahmet, *Osmanlıca Türkçe Sözlük*, Mostar Dil ve Edebiyat Serisi, İstanbul 2021.

Fotoğraflarla Cumhuriyet Halk Partisi Kurultayları 1919-2016, Ocak 2016.

Görür Senem-Şule Toktaş, *Türk Siyasal Hayatından Genel Görünümler:1965 Genel Seçimleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Dönemi (10.10.1965-11.10.1969), Yüzüncü Yılında TBMM Oluşumu, Çalışma Şartları ve İşlevleri*, (453-476), TBMM Basımevi, 2020.

Günel Erdoğan, *Türkiye'de Demokrasinin Yüzyıllık Serüveni (1908-2008)*, Karakutu Yayınları, Nisan 2009.

Güneş İhsan, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde Milletvekili Genel Seçimleri (1919-1935)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2017.

Güneş İhsan, *Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı (1920-1923)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2008.

Hacıbrahimoğlu Zeki, *Seçim Sistemleri ve Siyasi Partiler*, Bilgeoğuz Barış Matbaa ve Mücellit, İstanbul 2010.

İpek İsmet, *Osmaniye'de 60'lı Yıllar*, Hasret Matbaası, Osmaniye 2019.

İpek İsmet, *Osmaniye Diye Diye*, Kınık Yayınları, Yimtaş Matbaacılık, Osmaniye 2002.

İpek İsmet, *Osmaniyeli*, Hasret Ofset, Osmaniye 2009.

Karlı İhsan, *Türk Basınında Milletvekili Seçimleri*, Volga Yayıncılık, İzmit/Kocaeli, Şubat 2016.

Kılıç Ahmet, *Osmaniye Tarihi*, Osmaniye Matbaası, Osmaniye 1962.

Kılınç Aslıhan, *Mütareke Döneminde Cebel-i Bereket Sancağı ve Son Osmanlı Meclis-i Mebusan Seçimleri*, Ümmügülsüm Candeğer-Huriye Emen (Haz./Ed.), *Osmaniye Araştırmaları II*, Gazi Kitapevi, Ankara 2021, 91-108.

Koç Erdem, *Osmaniye'nin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı, Cebel-i Bereket Sancağı'ndan Osmaniye Vilayeti'ne (1865-)*, Nobel Yayıncılık, Osmaniye Mart 2008.

Koçak Cemil, *Belgelerle İktidar ve Serbest Cumhuriyet Fırkası*, İletişim Yayınları, Ekim 2014.

Komsuoğlu Ayşegül, *1969 Seçimleri ve XIV. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi, Yüzüncü Yılında TBMM Oluşumu, Çalışma Şartları ve İşlevleri*, (477-512), TBMM Basımevi, 2020.

Köksal Mustafa, *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin İlkleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Mayıs 2007.

Kuru Halil, *Bütün Yönleriyle Osmaniye Tarihi*, Akdeniz Ofset, Osmaniye 2020.

Kuru Halil, *Kurtuluş Savaşında Osmaniye ve Çevresi*, Anadolu Ofset Matbaacılık, Osmaniye 2014.

Küçükuşurlu Murat, *Türk Siyasi Tarihinde Erzurum(1923-1950)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2012.

Maman Kamil, *Kara Defter Atatürk'ün Silah Arkadaşı İhsan Eryavuz Anlatıyor Milli Mücadele ve Lozan*, Timaş Yayınları, İstanbul 2014.

Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası Ankara, Haziran 2012.

Olgun Kenan, “Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* Cilt: XXVII Sayı:79, Mart 2011.

Ortaylı İlber, *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, Cedit Neşriyat, Ankara 2008.

Osmaniye’yi Tanıtıyoruz, Osmaniye Ortaokulu Yayınları, Adana 1946.

Önder Mehmet, *Atatürk'ün Yurt Gezileri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1975.

Özcan, Adem Alper, “Türk Siyasal Hayatında Post-Modern Militarizm: 28 Şubat Süreci ve 27 Nisan Muhtırası”, Hasan Acar (Haz./Ed.), *Türk Siyasal Hayatı Osmanlı Modernleşmesinden Günümüze*, (ss.551-600), Nobel Akademik Yayıncılık, Ekim 2018.

Öztürk Kâzım, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-III. Dönem 1927-1931-I*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara.

Öztürk, Kâzım, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-II. Dönem, 1923-1927-III*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara.

Öztürk, Kâzım, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-III. Dönem, 1927-1931-III*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara.

Sansar Fatih, *Fırka-i Islahiye ve Osmaniye (Cebel-i Bereket)*, Kültür Eserleri Dizisi, Osmaniye 2006.

Sezen Saim, *Seçim ve Demokrasi*, Gündoğan Yayınları, İstanbul Ekim 2000.

Şener Mustafa, "Burjuva Uygarlığının Peşinde", Gökhan Atılğan-Cenk Saraçoğlu-Ateş Uslu, (Yay. Haz.) *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Siyasal Hayat*, Yordam Kitap, Ekim 2016, 201-327.

- TBMM Albümü 1920-2010, XXIII. Yasama Dönemi Milletvekillerinin Özgeçmişleri (22.07.2007-), TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010,
- TBMM Albümü 1920-2010-I. Cilt, 1920-1950, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- TBMM Albümü 1920-2010-II. Cilt 1950-1980, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- TBMM Albümü 1920-2010-II. Cilt, 1950-1980, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- TBMM Albümü 1920-2010-III. Cilt, 1983-2010, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- TBMM Yasama ve Denetim Faaliyetleri XXIV. Dönem II (01.10.2012-13.07.2013), TBMM Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanlığı, Net Ofset&Dijital Matbaacılık Ltd.Şti. Ankara, Temmuz 2013.
- TBMM Stenografi-Hasan Ferhat Aydın (Haz.) *Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Âyan Tutanak Terimleri Sözlüğü*, TBMM Basımevi, Ankara 2015.
- Terzi Mehmet Akif, Ahmet Ergün, *Kınık'tan Kıyı'ya Osmanlı Belgelerinde Osmaniye*, Anadolu Matbaası, Osmaniye Ocak 2013.
- Terzi Mehmet Akif, Ahmet Ergün, *Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Cebel-i Bereket Sancağı*, Ulusoy Matbaası, Osmaniye Ocak 2014.
- Teziç Erdoğan, *100 Soruda Siyasi Partiler, (Partilerin Hukuki Rejimi ve Türkiye'de Partiler)*, Gerçek Yayınevi, İstanbul Ocak 1976.
- Timur Taner, *Türk Devrimi ve Sonrası*, İmge Kitapevi, Ankara 1994.
- Tunaya Tarık Zafer, *Türkiye'de Siyasi Partiler, Mütareke Dönemi 1918-1922*, İletişim Yayınları, İstanbul 2010.
- Tunaya Tarık Zafer, *Türkiye'de Siyasi Partiler (1859-1952)*, İstanbul 1952.
- Tuncer Erol -Çoşkun Kasapbaş-Bülent Tuncer, *Seçim 2002, 3 Kasım 2002 Milletvekili Genel Seçimleri Sayısal ve Siyasal Değerlendirme*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara, Haziran 2003.

- Tuncer Erol, *18 Nisan 1999 Milletvekili Genel Seçimleri Sayısal ve Siyasal Değerlendirme*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara 1999.
- Tuncer Erol, *1946 Seçimleri*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara Kasım 2008.
- Tuncer Erol, *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara 2003.
- Tuncer Erol, *Seçim 2007, 22 Temmuz 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Sayısal ve Siyasal Değerlendirme*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara, Ekim 2007.
- Tuncer Erol, *Seçim 2011, 12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimleri Sayısal ve Siyasal Değerlendirme*, Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, Ankara 2011.
- Tunçay Mete, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931)*, Cem Yayınevi, Kültür Dizisi, İstanbul 1992.
- Turgut Mehmet, *18 Nisan 1999 ve 3 Kasım 2002 Genel Seçimleri Değerlendirmesi*, Boğaziçi Yayınları, 2.Baskı İstanbul, Mart 2003.
- Türkmen Ali, *Osmaniye'de Kim Kimdir?* Osmaniye 1991.
- Ünal Suzan, *1923 ve 1927 Seçimleri*, Dora Yayınları, Bursa 2016.
- Varlı Ülkü, Banu Ören, *Seçim Sistemleri ve Türkiye'de Seçimler*, Der Yayınları, Eylül İstanbul 2001.
- Yalansız Nedim, *Türkiye'de Koalisyon Hükümetleri 1961-2002*, Büke Kitapları, Nisan 2006.
- Yarar Hülya-Mustafa Delialioğlu, *Cepheden Meclise*, Milli Savunma Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999.
- Yavuz Celalettin, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-XXI. Dönem (1999-2002)-III*, TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara.
- Yazman Öğüt, *Seçimle Gelen Sultanlar Türkiye Demokrasi Tarihi*, Alp Kitap, Nisan 2012.

Yetkin Çetin, *Atatürk'ün Başarısız Demokrasi Devrimi Serbest Cumhuriyet Fırkası*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, Eylül 1997.

Yetkin Çetin, *Serbest Cumhuriyet Fırkası Olayı*, Karacan Yayınları, Şubat 1982.

Yıldız Adem, *Kaleler Şehri OSMANİYE*, Payda Yayıncılık, Ankara 2007.

Yıldız Ahmet, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM-XXII. Dönem(2002-2007)-III, Milletvekili Biyografileri*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara.

Yürük Hüseyin, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950-2009)*, Alternatif Düşünce Yayınevi, Haziran 2010.

Zürcher Erik Jan, *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Siyasal Muhalefet Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (1924-1925)*, İletişim Yayınları, İstanbul 2003.

b) Makaleler

Acar Hasan, Türk Siyasal Hayatında Şeyh Sait İsyanı, “*Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*”, 8(3), Nisan 2019, 2935.

Afşar Erkan, “Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın "Programları" Ekseninde Mukayesesi”, *History Studies International Journal Of History*, 12/4, Ağustos 2020, 1351-1380.

Akandere Osman, “1946 Seçimleri ve Sonuçları Üzerinde İktidar ve Muhalefet Partileri Arasında Yapılan Tartışmalar II”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Ocak 2010, Cilt: XXVI Sayı:76, 1-26.

Aktaş Kadir, “Türkiye Büyük Millet Meclisi Uygulamasında Yasama Dokunulmazlığı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Cilt:19 Sayı:67, 2006. 354-379.

Aldan Mehmet, “Mülki İdarede İz Bırakanlar Faik Öztrak”, *Türk İdare Dergisi*, Yıl:65 Sayı:399, Haziran 1993, 233-258.

Altan Cemal, “Genel Seçimler-Yerel Seçimler İlişkisi (1983-2004)”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 3 Sayı:12, 2005, 174-190.

- Altan Yakup, “Meclis-i Meb'usân Zabıt Cerideleri (1293-1877) Üzerinden Türk Belediyeciliğini Anlamak”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.14, Sayı 2, Isparta, 2009, 293-310.
- Arı Necdet, “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Osmaniye'de Atatürk'e Sunulan Bir Gavurdağı Ağıtı”, *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 2 Sayı:1, 2016, 108-113.
- Aydoğan Erdal-Tansu Barış Mahmutoglu, “Mustafa Kemal Atatürk Döneminde Yapılan Seçimler ve Karakteristik Özellikleri”, *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl:2013 Sayı:10, 2013, 113-142.
- Balcı Şükrü-Enes Bal, “22 Temmuz 2007 Genel Seçimleri'nde AKP ve CHP Reklamları: Karşılaştırmalı Bir Analiz”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı:33, 2008, 5-28.
- Burgaç Murat, 1946 Seçimlerinde Propaganda, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XIII/26, 2013, 163-184.
- Çaha Ömer-Ömer Demir-İbrahim Dalmış, “18 Nisan Seçimleri: Kaybedenler ve Kazananlar, Liberal Düşünce Dergisi Seçim ve Demokrasi Tartışmaları”, *Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları* Cilt: 4 Sayı: 14, 1999, 44-73.
- Çanak Erdem, “1927 Nüfus Sayımına Göre Cebelibereket Vilayetinin Demografik Yapısı”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı:54, 3 Nisan 2016, 95-107.
- Demiraslan Tekin-Bengül Salman Polat, “1923 Seçimleri ve Basın”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sayı:36 Yıl:2014/1, 2014, 140-165.
- Duman Doğan-Serçin Sun İpekşen, Türkiye’de Genel Seçim Kampanyaları(1950-2002), *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8(7), 2013, 117-135.
- Erkmen Ayşe, “İki Dereceli Genel Seçim Sistemlerinden Tek Dereceli Demokratik Seçimlere Yaşanan Süreç”, *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 2019 Gaziantep, 608-622.

- Erkmen Ayşe, “Türkiye’de 1950 ile 2002 Yılları Arasında Uygulanan Genel Seçim Sistemlerinin Halk İradesine Etkisi”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 2018, 1225-1247.
- Ertem Barış, “Siyasal Bir Muhalefet Denemesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası”, *ODTÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 1 Sayı:2, Aralık 2010, 71-92.
- Geçikli Recep Murat- Koçak Doğan, “TBMM’nin Açılış Sürecinde Siyasi Yapılanma (Mart-Mayıs 1920)”, *Atatürk Üniversitesi Yayınları Edebiyet Fakültesi Dergisi*, cilt:1 sayı: 68, 2021, 111-119.
- Gökçe Orhan-Birol Akgün-Süleyman Karaçor, “3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi: Türk Siyasetinde Süreklilik ve Değişim”, *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı:4, 2002, 1-44.
- Gülen Ahmet, Siyasi Partilerin Propagandaları Ekseninde 1977 Genel Seçimi, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 2019, 119-157.
- Hatipoğlu Süleyman, “Doğu Meselesi ve Milli Mücadele’de Osmaniye,” *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: XV, Sayı:43, Mart 1999, 235-252.
- İhsan Güneş, “Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nden Halk Fırkası’na Geçiş”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, c.3 sayı.8, Ankara 1987, 427-442.
- İyimaya Ahmet, “Siyasi Partilerde Teşkilat Yönetimi Görevden Almanın Hukuki Rejimi”, *Türkiye Borsalar Birliği Dergisi*, sayı:66, 2006, 133-172.
- İzmir Baha, Türk Siyasetinde Yeni Bir Propaganda Aracı:1970’li Yıllarda Televizyonun Polizasyonu, *History Studies*, 15/Cumhuriyetin 100.Yıl Özel Sayısı, Ekim 2023, 217-235.
- Karagel Hulusi-Döndü Üçeçam Karagel, “Türkiye’de İdari Yapılanma Sürecinin Coğrafi Analizi (1923-2013), ISSN:2147-6284”, *International Association of Social Science Research-IASSR, European Journal of Research*, 2014, 2 (Special issue), 10-32.

- Kocaman Habip-Mustafa Ceylan, “Türkiye Cumhuriyetinin İlk Muhalefet Fırkası Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası”, *Yasama Dergisi*, Sayı:34, 2016, 5-23.
- Kolutek Mikail, “Cebel-i Bereket Sancak Merkezinin Erzin'den Osmaniye'ye Taşınmasına Yapılan İtirazlar”, *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2020, 149-159.
- Köse İsmail, Çok Partili Siyasi Hayat, Partilerin Seçim Beyannameleri ve Propaganda Görselleri(1950-2011), *İletişim ve Diplomasi*, Cilt:2, Sayı:3, 2014, 155-192.
- Küçük Serhat, “Cumhuriyetin Biyografik Temellerinden: Mehmet Sabri Toprak”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi Araştırma Makalesi*, 5(18), 2018, 121-150.
- Mahmutoğlu Tansu Barış, “Atatürk’süz İlk Seçimler-1939 Genel Seçimlerinde CHP’nin Çalışma ve Propagandaları”, *Atatürk Dergisi*, Cilt:5 Sayı:1, 2016.
- Metin Barış-Aykut Çelik, Türkiye Cumhuriyeti’nde 1991 Genel Seçimleri ve Erdal İnönü’nün Başbakan Yardımcılığı Görevi Sırasındaki Siyasi Faaliyetleri, *Yazıt Kültür Bilimleri Dergisi*, 1(1), 2021, 80-102.
- Olgun Kenan, “Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* cilt: XXVII sayı:79, Mart 2011, 1-36.
- Ömer Çınar, “Siyasal Yaşamımızda Serbest Cumhuriyet Fırkası Tek Partiden Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş Denemesi”, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt.5 sayı:10, 2015, 207-229.
- Özdemir Yavuz, *Türk Modernleşmesi’nin İnkılap Evresi (İnkılap Tarihimiz 1922-1938)*, Kültür Eğitim Vakfı Yayınevi, Şubat 2011, 29.
- Özdoğan Yunus, Türk Siyasi Hayatında 1957 Seçimleri: Beyanatlar ve Tartışmalar, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:51, 2021, 465-480.
- Payaslı Volkan, “Fransız İşgalinde Osmaniye (Cebel-i Bereket) ve Rahime Hatun Üzerine Bir Değerlendirme”, *Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt:16 Sayı:61, 2017, 269-308.

- Payaslı Volkan, “Hüseyin Avni (Zaimler) Paşa”, *Turkish Studies History*, Volume:13/8 Spring 2018, 161-193.
- Payaslı Volkan, “I. Dönem TBMM’de Cebel-i Bereket Milletvekilleri ve Siyasi Faaliyetleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Tarih Okulu Dergisi*, Yıl:11 Sayı: XXXIV, Haziran 2018, 711-766.
- Payaslı Volkan, “İkinci Dünya Savaşı Yılları Türkiye’sinden Bir Kesit: Mustafa Faik Öztrak’ın Dâhiliye Vekillik Yılları (1939-1942)”, *Tarih Okulu Dergisi*, Yıl:11 Sayı: XXXVI, Ekim 2018, 606-658.
- Pınar Mehmet, “Adana Türk Ocağı ve Faaliyetleri (1923-1931)”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:8 Sayı:41, Aralık 2015, 537-552.
- Soydal Murat, Türkiye’de Veto Siyaseti Gölgesinde Demokrasiye Geçiş Süreci: 1983 Genel Seçimleri, *International Academic Social Resources Journal*, Vol:8, Issue:54, 2023, 4006-4012.
- Sürmeli Serpil, “Konya Delibaş Mehmet İsyanı Sırasında İsyancılara Esir Düşen Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi Muhabiri Ensari Bülend Bey’in Hatıraları”, *Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Dergisi*, 1(1), 2012, 111-135.
- Tuna Işıl, 27 Mayıs’ın Gölgesinde Demokrasiye Dönüş:15 Ekim 1961 Genel Seçimleri, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XX/40, 2020, 227-251.
- Türkmen İsmet, “İlk Dâhiliye Vekillerimizden Mehmet Ata Bey’in Siyasi Faaliyetleri (1920-1923)”, *Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Türk İdare Dergisi*, Sayı:484, 379-402.
- Ufuk Erdem, “Türkiye Büyük Millet Meclisinin Açılma Süreci ve Meclisin Açılış Günü (23 Nisan 1920)”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt:31 sayı:2, 2021, 1055-1068.
- Uslu Zeynep Karahan, Siyasal İletişim ve 24 Aralık 1995 Genel Seçimleri, *Yeni Türkiye Dergisi*, Yıl:2 Sayı:11, Ekim 1996, 790-802.

Yıldırım Seyfi, “Osmanlıdan Cumhuriyete Bir Bürokrat ve Siyasetçi: Mehmet Sabri Toprak (1878-1938)”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: XXIV Sayı: 71, Temmuz 2008 Ankara, 513-542.

E- YAYIMLANMAMIŞ YÜKSEK LİSANS VE DOKTORA TEZLERİ

Çevik Gülşah, *Türkiye’de Seçim Sistemlerinin Temsilde Adalet-Yönetimde İstikrar İlkesi Çerçevesinde Demokrasi ve Ekonomi İlişkisinin İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik 2016.

Çevik Sevda Nur, *Temsilde Adalet ve Yönetimde İstikrar İlkeleri Çerçevesinde Türkiye’de Seçimler (1946-1965)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum 2020.

Eliaçık Elif, *Yolsuzlukları Önlemede Uluslararası Deneyimler ve Türkiye Uygulaması*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.

Erkmen Ayşe, *Türkiye’de Siyasi Partilerin Genel Seçim Propagandaları ve Seçim Sonrası Faaliyetleri (1983-2011)*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kahramanmaraş 2017.

Erterzi Hakan, *Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve İzmir Basını*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir 2000.

Gül Bahadır, *Yönetimde İstikrar İlkesi Açısından Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2014.

Gülbay Alper, *12 Mart’tan 12 Eylül’e Türkiye’de Seçimler ve Sonuçları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2017.

- Gültekin İslam, *Temsilde Adalet İlkesi Bakımından Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat 2006.
- İrkılata Mutlu, *24 Aralık 1995 Erken Genel Seçimlerinde Siyasal Kampanyaların Değerlendirilmesi (CHP-RP Reklam Kampanyası Örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2004.
- İşlek Ali, *Milli Mücadelede Osmaniye*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2006.
- Kapdan Melike Ayşe, *Türkiye’de Parlamento Seçimleri ve Yasal Çerçevesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul 2019.
- Özkan Kesme, *Türk Basınında 1957 Seçimleri ve Partilerin Propagandaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat 2016.
- Kılıç Hamza, *Birinci Büyük Millet Meclisinde Cebelibereket (Osmaniye) Mebusları ve Siyasi Faaliyetleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2010.
- Kılıç Hüseyin, *Seçim Sistemleri, Partiler Üzerine Yansıması ve Yeni Sistem Arayışları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1999.
- Koç Altuğ, *CHP’de Ortann Solu Söylemi ve 1965 Seçimlerindeki Yansıması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011.
- Oran Erdoğan, *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Bir Kurum Olarak Bahriye Vekâleti, Enstitüsü*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Ankara 2012.
- Osrak Selim, *Kâzım Karabekir’in Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasındaki Faaliyetleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Gaziantep, 2016.

- Ökte Sezai Kürşat, *Cumhuriyet Halk Partisi Vilayet/İl Kongrelerinin Parti Politikalarına Etkileri (1930-1950)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara 2019.
- Özbek Mesut, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Milli Ekonomiye Geçiş Çabaları-İş Bankası Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2011.
- Özipek Bekir Berat, *Türk Siyasal Yaşamında Serbest Cumhuriyet Fırkası Olayı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Ağustos 1991.
- Özküçük Adem, *Türk Basınında 1950-1957 Dönemi Seçim Propagandaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2012.
- Sarı Seda, *Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri (1923-1938)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya 2011.
- Seda Ülker Nurdan, *Türk Basınında Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (Son Telgraf, Tevhid-i Efkâr, Cumhuriyet, Hâkimiyet-i Milliye)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2012.
- Unat Kadri, *Cumhuriyet Halk Partisi'nin Genel Seçim Propagandaları(1927-1957)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 2015.
- Uzun Mehmet Salih, *Siyasi Partiler ve Seçim Hukuku Kısıtları İçerisinde Türkiye'de Seçim İttifakları ve Alternatif Seçim İttifakı Modelleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2018.
- Ünal Suzan, *1923 ve 1927 Seçimleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2012.

F- ANSİKLOPEDİLER

- Yurt Ansiklopedisi, *Türkiye, İli: Dünü, Bugünü*, Yarımlı 1, (Adana, Adıyaman, Afyon, Ağrı, Amasya, Ankara), Anadolu Yayıncılık, İstanbul 1982.

G- BİLDİRİLER

Çelik Kemal, “Milli Mücadele’de Adana (Güney) Cephesi Komutanları”, *Milli Mücadele’de Güney Cephesi Sempozyumu Bildiriler*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 25-27 Aralık, Gaziantep 2013, 623-671.

Güher Ebru, “Birinci Büyük Millet Meclisinde Cebeli Bereket Milletvekili Mehmet İhsan Eryavuz’un Siyasi Faaliyetleri (1920-1923)”, *Her Yönüyle Osmaniye "Dünü Bugünü Yarını: Her Yönüyle Osmaniye" Stratejik Kalkınmada Kent Değerleri Sempozyumu*, 3-4-5 Mayıs 2016, Osmaniye Bildiriler, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Yayınları, Osmaniye 2016, 456-461.

Özkandaş Yaşar, "Atatürk Dönemi Basınında Cumhuriyet Halk Partisi'nin Dördüncü Büyük Kurultayı," Erdem Ünlen-H.Aytuğ Tokur (Yay./Haz.), *9.Uluslararası Atatürk Kongresi: 12-15 Kasım 2019, Amasya: Bildiriler* (Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2021, 2519-2562.

Sarısaman Sadık, “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye’de Hapishaneler (1920-1938)”, Erdem Ünal (Yay. Haz.), *Türkiye Cumhuriyeti’nin Ekonomik ve Sosyal Tarihi Uluslararası Sempozyumu*, 26-28.11.2015 İzmir: Bildiriler, Cilt:2, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2017, 1137-1162.

Tokur Ünlen(Yay./Haz.), *9. Uluslararası Atatürk Kongresi: 12-15 Kasım 2019, Amasya: Bildiriler III. Cilt*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2519-2562.

H- BİLİMSEL ARAŞTIRMA ESERLERİ VE FAALİYET RAPORLARI

Belkeviş Metehan, 1965 Seçimleri Öncesi Adalet Partisi ve Süleyman Demirel’in Siyasal İletişim Açısından Propaganda Faaliyetleri, Akdeniz Zirvesi, 6.Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi.

Keskin Fatih, “Demokrasinin Yeniden Yapılandırılması Tartışmaları Bağlamında 2011 Milletvekili Genel Seçimleri ve Medya,” *Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Altyapı Projesi Kesin Raporu*, Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, Ankara 2012. (Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Ankara 2012.)

Osmaniye Belediyesinin Bir Yılda Yaptığı İşler, 26.06.1973.

Osmaniye Belediyesi 1974-1975 Yılı Faaliyet Raporu.

T.C.Milli Eğitim Bakanlığı Osmaniye Milli Eğitim Müdürlüğü, Ülkü İlkokulu Birifing Dosyası 2015/2016, Osmaniye 2015.

I- İNTERNET KAYNAKLARI

<https://osmaniye.ktb.gov.tr/ataturk-ve-osmaniye>.

<http://secim.iha.com.tr>

<http://www.2000.com.tr/haberler/ali-arguvanli-vefat-etti>

<http://www.2000.com.tr/haberler/ali-arguvanli-vefat-etti>

<http://www.akdenizgazetesi.com>.

http://www.yerelnet.org.tr/secimler/il_secim.

http://www.yerelnet.org.tr/secimler/il_secim.

<https://www.basakgazetesi.com/hasan-cenetten-iskender-turkmene.html>

<https://www.turkiye.gov.tr/osmaniye-belediyesi>

<https://osmaniye-bld.gov.tr/baskan/eski-baskanlarimiz>.

<https://secim.haberler.com/1969/osmaniye-secim-sonuclari/>

<https://secim.haberler.com/1973/osmaniye-secim-sonuclari/>

<https://secim.haberler.com/1977/osmaniye-secim-sonuclari/>

<https://secim.haberler.com/1983/osmaniye-secim-sonuclari/>

<https://secim.haberler.com/1987/osmaniye-secim-sonuclari/>

<https://secim.haberler.com/1991/osmaniye-secim-sonuclari/>

<https://secim.haberler.com/1995/osmaniye-secim-sonuclari/>

https://tr.wikipedia.org/wiki/Hasan_Hüseyin_Türkoğlu

https://tr.wikipedia.org/wiki/Yeniden_Doğuş_Partisi

<https://www.haberler.com/hasan-huseyin-turkoglu/biyografisi/>

<https://www.haberler.com/suat-onal/biyografisi/>

<https://www.haberler.com/suat-onal/biyografisi/>

<https://www.mynet.com/mhpnin-osmaniye-mitingi-17-Temmuzda>

[https://www.youtube.com/MHP Genel Başkan Sn.Devlet Bahçeli'nin Osmaniye Seçim Gezisi ve Mitingi.](https://www.youtube.com/MHP_Genel_Bas_kan_Sn.Devlet_Bah_eli'nin_Osmaniye_Se_çim_Gezisi_ve_Mitingi)

[https://www.youtube.com/Osmaniye Devlet Bahçeli Seçim Mitingi](https://www.youtube.com/Osmaniye_Devlet_Bah_eli_Se_çim_Mitingi)

[https:chp.azureedge.net/Kongreler Yönetmeliği.](https:chp.azureedge.net/Kongreler_Yönetmeli_ği)

[Türkiye Belediye Başkanları Birliğı/baskanlar.net/organlar/davut çuhadar](http://Türkiye_Belediye_Başkanları_Birli_ğ/baskanlar.net/organlar/davut_çuhadar)

ysk.gov.tr, 1983-2007 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri/Osmaniye.

ysk.gov.tr. XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçimi

Ysk.gov.tr.,XXIII. Dönem Milletvekili Genel Seçimi.

ysk.gov.tr./30 Mart 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimleri.

ysk.gov.tr.1950-1977 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimleri.

ysk.gov.tr.1957 Milletvekili Genel Seçimleri.

ysk.gov.tr.1973 Milletvekili Genel Seçimleri.

ysk.gov.tr.1977 Milletvekili Genel Seçimleri

ysk.gov.tr.1983 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları.

ysk.gov.tr.1987 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları.

ysk.gov.tr.1991 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları.

ysk.gov.tr.1995 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları.

ysk.gov.tr.1999 seçimleri.

ysk.gov.tr.XXI. Dönem Milletvekili Genel Seçimi.

ysk.gov.tr./2009 Mahalli İdareler Genel Seçimleri.

<https://www5.tbmm.gov.tr/psozluk.htm>. Parlamento Terimleri Sözlüğü.

İ- KAYNAK KİŞİLER SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI

Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Bekir Akgül ile Yapılan Röportaj.

Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Mehmet Gürbüz ile Yapılan Röportaj

Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Memili Kırıkkanat ile Yapılan Röportaj

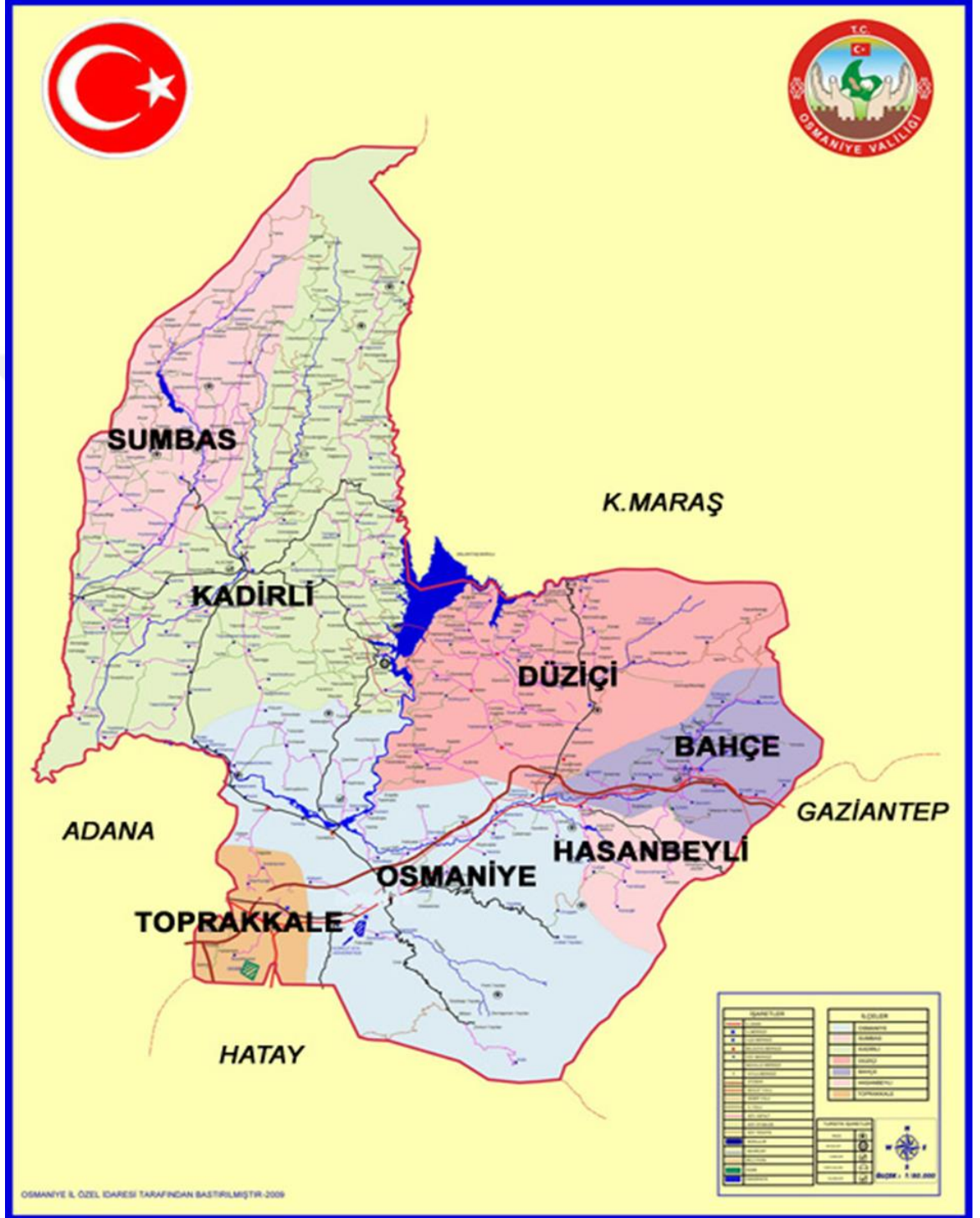
Osmaniye Belediyesi Eski Başkanı Hasan Çenet'in Oğlu Alp Cenk Çenet İle Yapılan Röportaj.

Ali Erat (Araştırmacı/yazar) ile yapılan röportaj

EKLER

EK 1. Osmaniye İl Haritası (Osmaniye Valiliği)

EK 2. Fotoğraflar

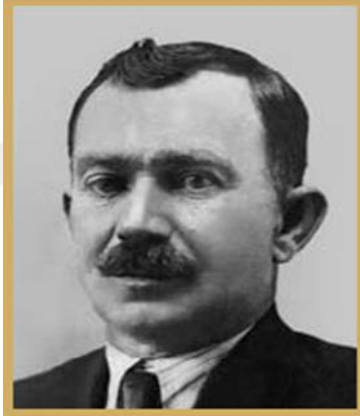
Ek 2.1. I. Dönem Cebel-i Bereket Milletvekilleri (TBMM Albümü 1920-2010, (1.Cilt 1920-1950))

Faik ÖZTARK

Rasim Celalettin ÖZTEKİN

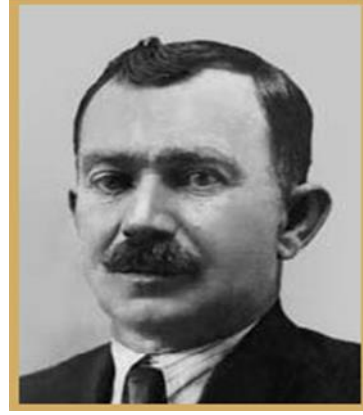

İhsan ERYAVUZ

Ek 2.2. II.Dönem Cebel-i Bereket Milletvekilleri (TBMM Albümü 1920-2010, (1.Cilt 1920-1950))

Hüseyin Avi ZAIMLER

İhsan ERYAVUZ

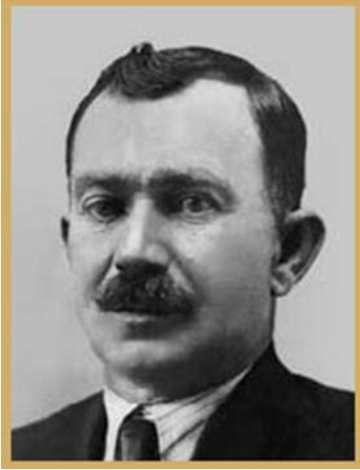
Ek 2.3. III.Dönem Cebel-i Bereket Milletvekilleri (TBMM Albümü 1920-2010, (1.Cilt 1920-1950))

Ali Rıza BEBE

Hüseyin Avni ZÂİMLER

İhsan ERYAVUZ

Mehmet Sabri TOPRAK

Naci ELDENİZ

Ek 2.4. IV. Dönem Cebel-i Bereket Milletvekilleri TBMM Albümü 1920-2010, (1.Cilt 1920-1950)

Hasan Basri DEMİR

İbrahim METE

Naci ELDENİZ

Ek 2.5. XXI. Dönem Osmaniye Milletvekilleri TBMM Albümü 1920-2010, (3.Cilt 1983-2010)

Devlet BAÇELİ

Birol BÜYÜKÖZTÜRK

Mehmet KUNDAKÇI

Şükrü ÜNAL

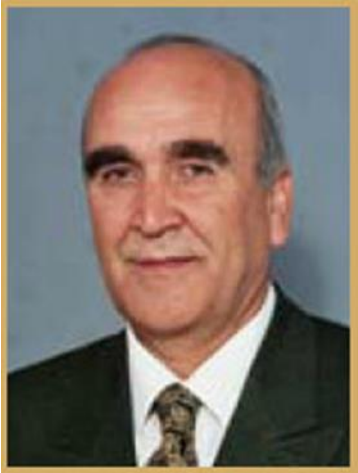
Ek 2.6. XXII. Dönem Osmaniye Milletvekilleri TBMM Albümü 1920-2010, (3.Cilt 1983-2010)

Durdu Mehmet KASTAL

Mehmet SARI

Necati UZDİL

Şükrü ÜNAL

Ek 2.7. XXIII. Dönem Osmaniye Milletvekilleri TBMM Albümü 1920-2010, (3.Cilt 1983-2010)

Devlet Bahçeli

Hakan COŞKUN

İbrahim Mete DOĞRUER

Durdu Mehmet KASTAL

Ek 2.8. XXIV. Dönem Osmaniye Milletvekilleri (24. Dönem TBMM Albümü 2011)

Devlet BAHÇELİ

Suat ÖNAL

Durdu Mehmet KASTAL

Hasan Hüseyin TÜRKOĞLU

Ek 2.9. Osmaniye Belediye Başkanları <https://osmaniye-bld.gov.tr/baskan/eski-baskanlarimiz>. Arkuç-Gürsoy, Gâvurdağı'nın Başkanları Cebelibereket'ten Osmaniye'ye Belediye Tarihi ve Belediye Eski Başkanlarıyla Röportajlar.

Haydar KILIÇARSLAN

Ferit ASLANKURT

Ahmet ALKAN

Abdurrazzak GÜVENÇ

İhsan GÖKNAL

Hasan TAŞKAN

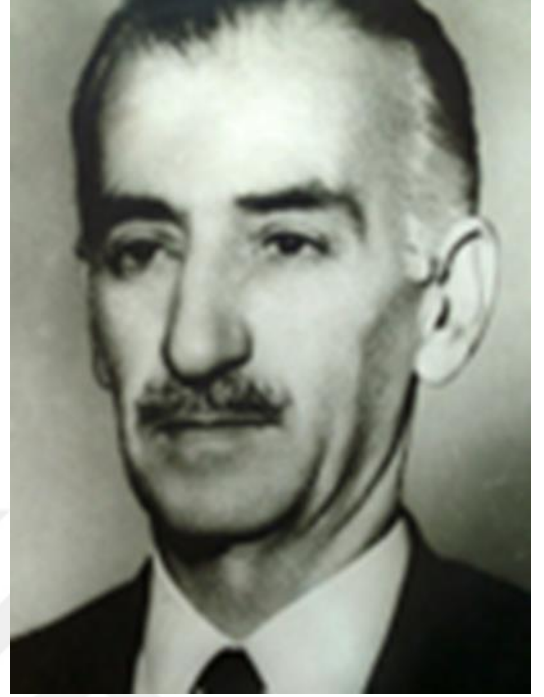
İshak Zevki ERSOY

Ali ARGUVANLI

Ahmet Şekip ERSOY

Yusuf ÇENET

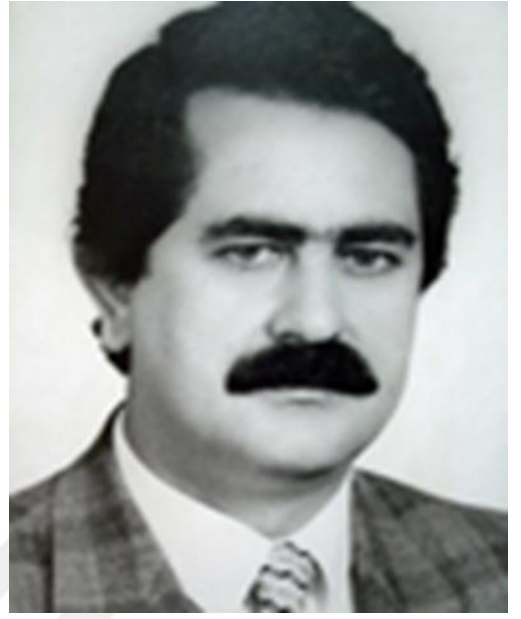
Hasan ÇENET

Güner DİNÇER

Bekir AKGÜL

İskender TÜRKMEN

Mustafa EFENDİOĞLU

İbrahim KARAYİĞİT

Musa ŞAHİN

Mehmet GÜRBÜZ

Memili KIRIKKANAT

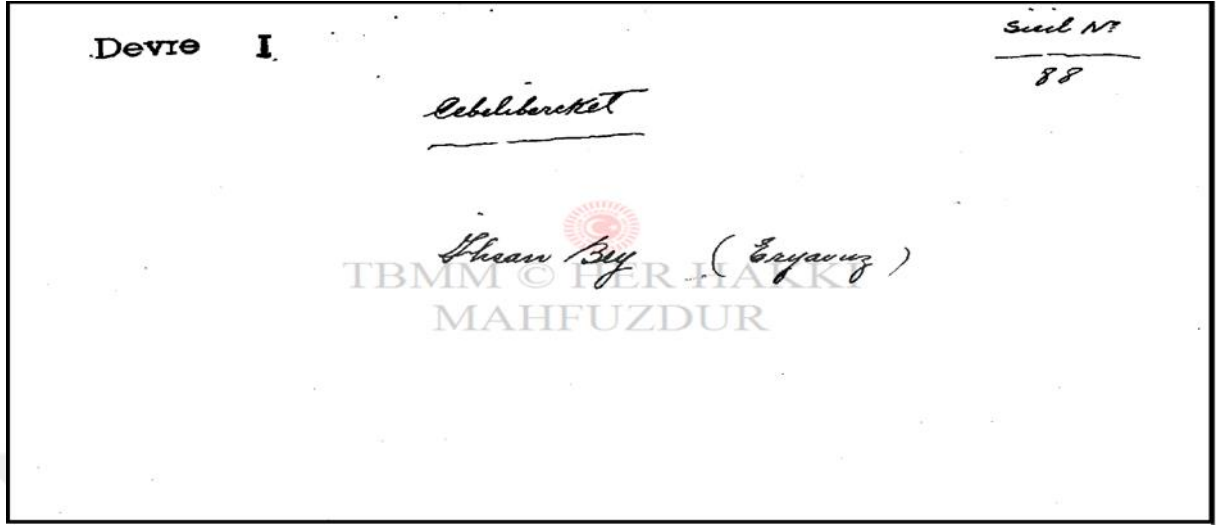
Davut ÇUHADAR

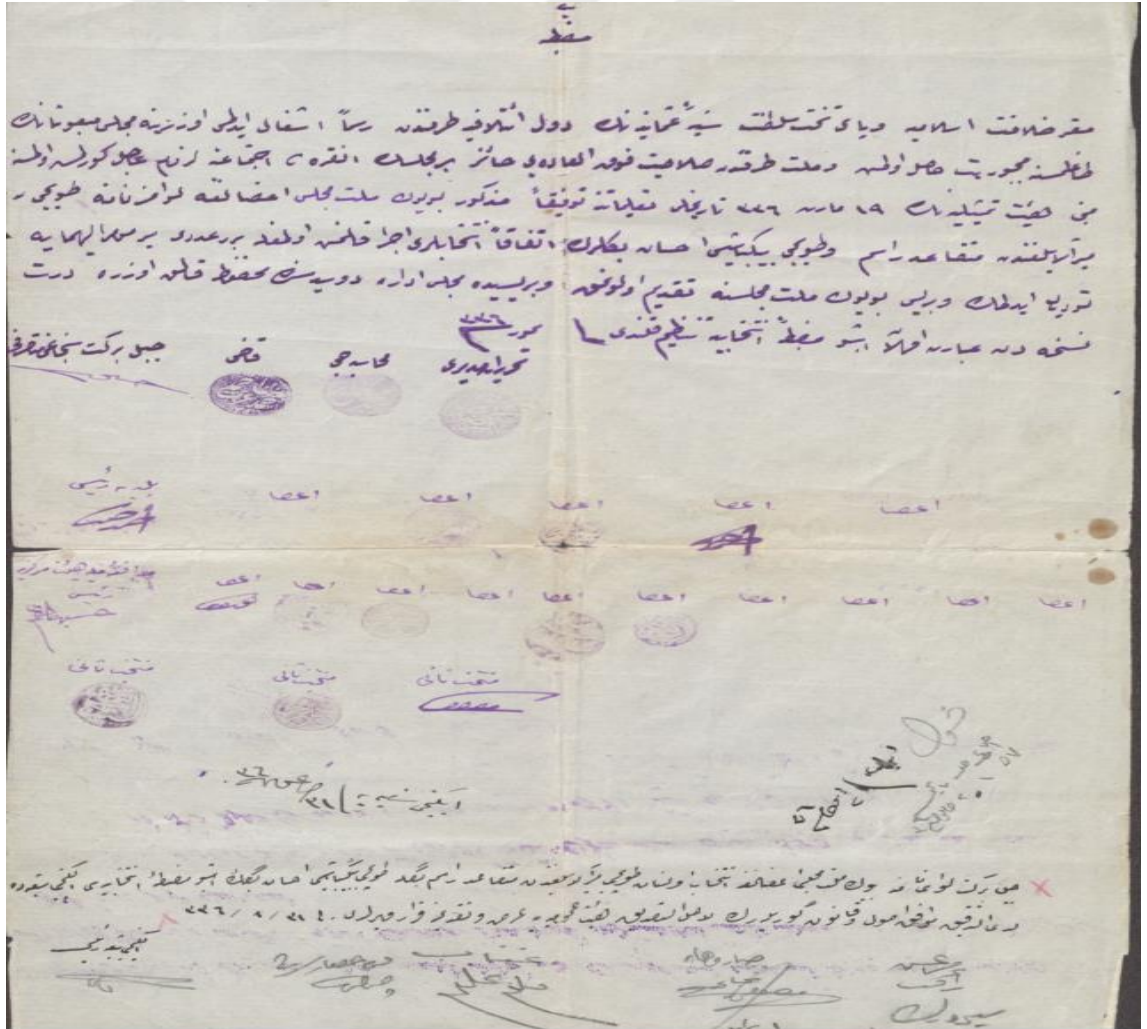
Kadir KARA

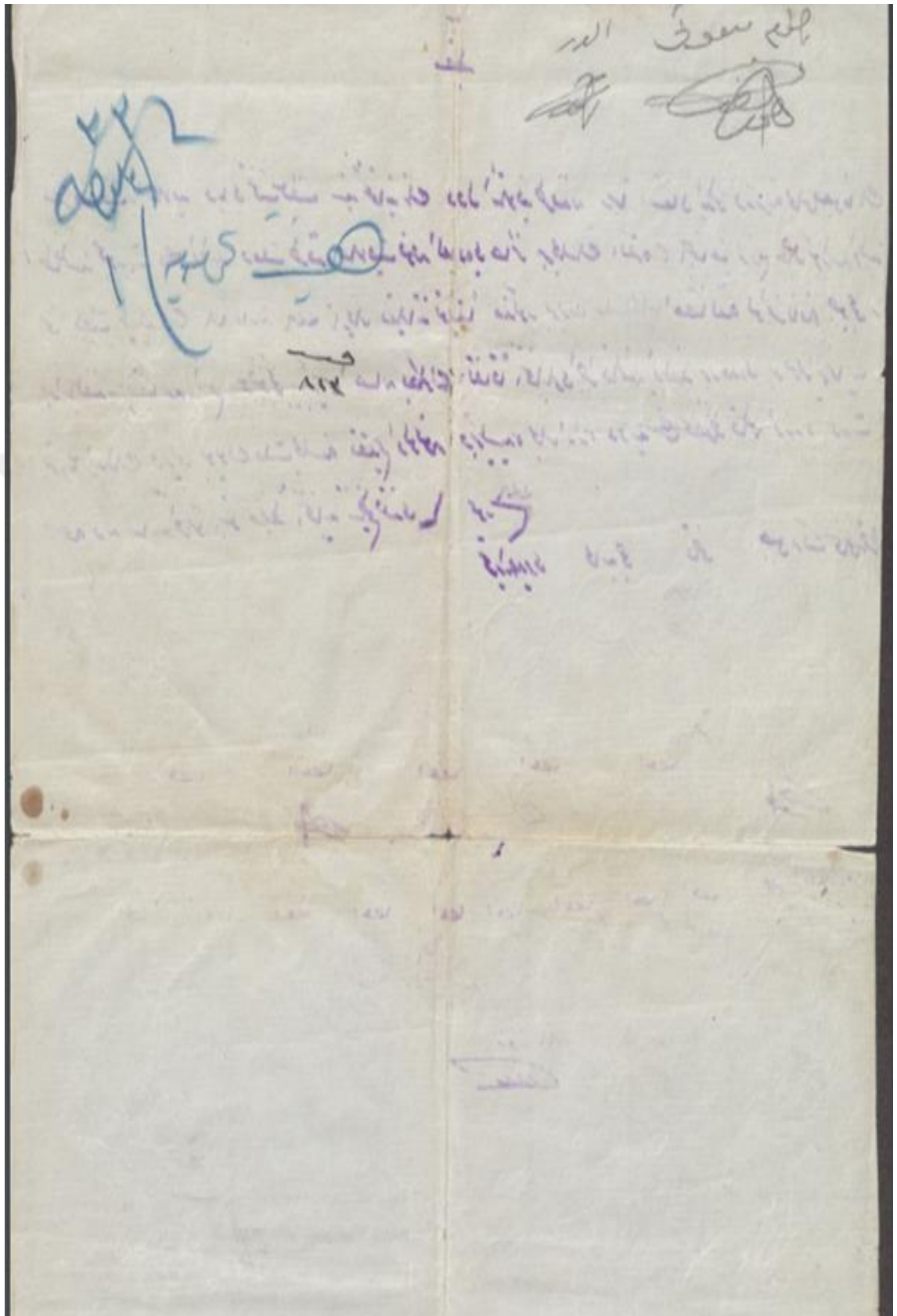
Ek 3. Belgeler

Ek 3.1. İhsan ERYAVUZ Hal Tercümesi

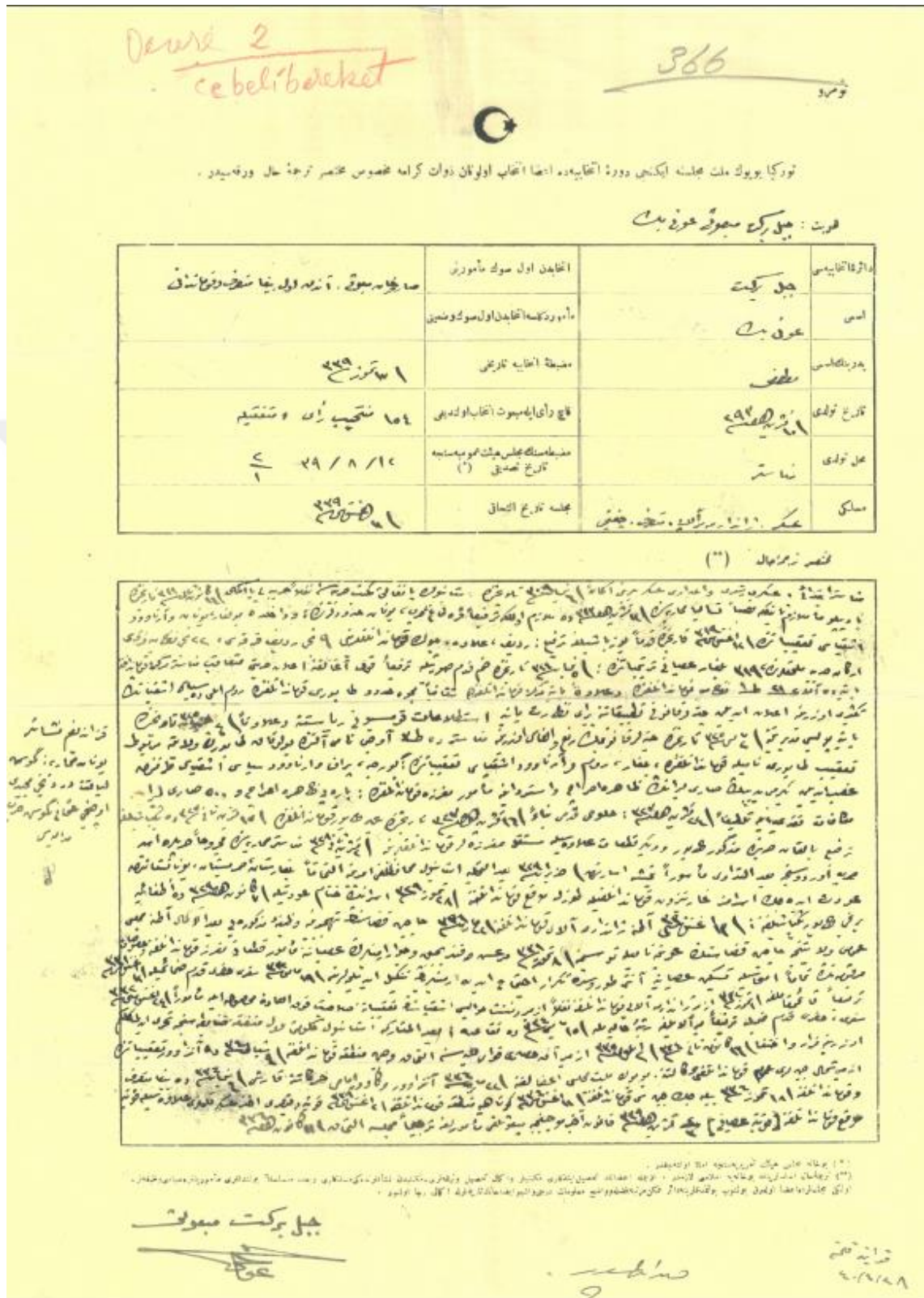

Ek 3.2. İhsan ERYAVUZ Seçim Mazbatası (TBMM Arşivi)

Ek 3.3. Hüseyin Avni ZAIMLER Hal Tercümesi (TBMM Arşivi)

سید صفیہ اجماعہ لکھنؤ نوید ایسٹ جی ریلوے سٹیشن پر ۱۴/۶/۲۹ء کو بنائے گئے
 بہترین حقہ کی جو صفیہ اجماعہ نے لکھنؤ میں دے دی تھی وہ لکھنؤ میں دے دی تھی
 اور یہ لکھنؤ میں دے دی تھی اور یہ لکھنؤ میں دے دی تھی

کاتب
 اجماعہ لکھنؤ

۱۴/۶/۲۹ء کو بنائے گئے بہترین حقہ کی جو صفیہ اجماعہ نے لکھنؤ میں دے دی تھی وہ لکھنؤ میں دے دی تھی

کاتب
 اجماعہ لکھنؤ

Ek 3.5. Devlet BAHÇELİ Hal Tercümesi (TBMM Arşivi)

Genel Başkanlığına seçilmiş. 10 Nisan 1999 Tarihinde yapılan seçimlerde Osmangazi'den Millet Vekili olmuştur.

9.6.99
[Signature]

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

4,5 x 6 cm
Fotoğraf
Gün iç ay ışığında çekilmiş

**MİLLETVEKİLLERİ
TANITMA FORMU**

Adı ve Soyadı : DR. DEVLET BAHÇELİ
Seçildiği İl : OSMANGAZİ
Dönemi : 21. Dönem

KODEx Sıra No.:

Bu tanıtma formu TBMM İçtüzüğü'nün 150. maddesine göre düzenlenmiştir.

ADİ VE SOYADI DEVLET BAHÇELİ	PARTİSİ MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ																																				
DOĞUM YERİ VE TARİHİ OSMANGAZİ 01.04.1948	MEDENİ DURUMU VE ÇOCUK SAYISI BEKAR																																				
ÖĞRENİM DURUMU (Başarı sırasıyla öğrenim gördüğü okullar yazınız) (Osmangazi Veli Öcek İlkokulu) (Adana Çukurova Mektebi Orta Kısım) (İstanbul Ata Mektebi (Lise) (Ankara İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi)	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th>ALDIĞI ÖLÇER</th> <th>OKUMA</th> <th>YAZMA</th> <th>KONUŞMA</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>İngilizce</td> <td>☒</td> <td>☒</td> <td>☒</td> </tr> <tr> <td></td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td></td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td></td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td></td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td></td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td></td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td></td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </tbody> </table>	ALDIĞI ÖLÇER	OKUMA	YAZMA	KONUŞMA	İngilizce	☒	☒	☒		☐	☐	☐		☐	☐	☐		☐	☐	☐		☐	☐	☐		☐	☐	☐		☐	☐	☐		☐	☐	☐
ALDIĞI ÖLÇER	OKUMA	YAZMA	KONUŞMA																																		
İngilizce	☒	☒	☒																																		
	☐	☐	☐																																		
	☐	☐	☐																																		
	☐	☐	☐																																		
	☐	☐	☐																																		
	☐	☐	☐																																		
	☐	☐	☐																																		
	☐	☐	☐																																		
AKADEMİK KARIYERİ (Mans.Dr., Doç., Prof.) Yrd.Doç.Dr.																																					
MESLEĞİ SEÇİM ÖNCESİ BULUNDUĞU SON GÖREVİ VE KURUMU Gazi Üniv. Öğretim Görevlisi Yrd.Doç.Dr.																																					
DAHA ÖNCE YASAMA ORGANLARINDA GÖREV YAPMIŞA DÖNEMİ, SEÇİM BÖLGESİ	BAKANLAR KURULU ÜYELİĞİ VARSA ADI																																				
ESERLERİ " Planlı Dönem Türk Ekonomisinde Yapı Değişikliği " Vayınlanmış Doktora tezi Bazı dergi ve gazetelerde makaleler																																					

Özgeçmiş

Dr.Devlet Bahçeli 1948 yılında Osmangazi'de doğmuştur. İlk öğrenimini Osmangazi'de, Orta öğrenimini, İstanbul'da, Üniversite eğitiminde Ankara'da İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi'nde tamamlamıştır. 1972 Yılından itibaren Ankara İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi ve bağlı yüksek okullarda iktisat Bölümü asistanı olarak çalışmaya başlamıştır. İngilizce bilen Devlet Bahçeli, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde İktisat Doktorası yapmış ve aynı Üniversitenin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Politikası Ana Bilim Dalı'nda 1987 yılına kadar Öğretim Üyeliği görevini sürdürmüştür. Dr.Devlet Bahçeli bu dönemde Türkiye ve Dünya Ekonomisi, Türk Tarihi ve Dış Politika konularıyla ilgilenmiş ve bu alanlarda çalışmalar yapmıştır. Dr.Devlet Bahçeli 17 Nisan 1987 tarihinde Üniversitedeki Öğretim Üyeliği görevinden istifa ederek, MHP' sine katılmış, 19 Nisan 1987 tarihinde yapılan büyük kurultay'da parti yönetimine seçilmiş ve Genel Sekreterlik görevine getirilmiştir. MHP ve MHP'nin yönetim organlarındaki görevi günümüze kadar sürdürmüştür. Dr.Devlet Bahçeli 6 Temmuz 1997 tarihinde ve 23 Kasım 1997 Tarihinde yapılan büyük kurultaylarda Milliyetçi Hareket Partisi,

9.6.99
[Signature]

Ek 3.5. Devlet BAHÇELİ Seçim Mazbatası (TBMM Arşivi)

Yasa M. 2839/34 Örnek : 16

21 İNCİ DÖNEM MİLLETVEKİLLİĞİ TUTANAĞI

İn : OSMANİYE () numaralı Seçim Çevresi :

Soyadı ve adı	Doğum yeri ve Tarihi	Meslek veya sanatı	Bağlı olduğu siyasi partinin adı (Siyasi partiye bağlı değilse Bağımsız olduğu yazılır.)	Seçim hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	DÜŞÜNCELER
BAHÇELİ DEVLET			ÖĞRETİM ÜYESİ MİLLİYETÇİ HAREKET P. Y.S.K.na itiraz var.		

298 sayılı yasa ile 2839 sayılı Milletvekili seçimi yasası gereğince çevremizde yapılan seçim sonunda Sayın Devlet BAHÇELİ'nin çevremizden Milletvekili seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanağın örneği Kurulumuz tarafından Yüksek Seçim Kuruluna gönderilerek bir örneği de kendisine verildi.

25.4.1999

Başkan Dys Dys
 SELÇUK ERGİŞİ SUNAY EDİPOĞLU TULAY YILMAZ
 (.....) (.....) (.....)

Ek 3.6. Birol BÜYÜKÖZTÜRK Hal Tercümesi

 TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ		
MİLLETVEKİLLERİ TANITMA FORMU		Adı ve Soyadı : <u>Birol BÜYÜKÖZTÜRK</u> Seçildiği İl : <u>OSMANİYE</u> Dönemi : <u>2.1.</u>
TBMM © HER HAKKI MAHFUZDUR		Küçük Sıra No :

SOYADI <u>BÜYÜKÖZTÜRK</u>	PARTİSİ <u>Milliyetçi Hareket Partisi</u>
DOĞUM YERİ VE TARİHİ <u>Kastelli 24.05.1960</u>	MEDENİ DURUMU VE ÇOCUK SAYISI <u>Evlü 3 Çocuk</u>
ÖĞRENİM DURUMU (Başarı sırasıyla öğrenim gördüğü okulları yazınız) <u>Basım Ünal İlkokulu-Merkez ortaokulu-İzmit İl-Adana Erkek Lisesi-Gülseren Ü.P.F.</u>	BİLDİĞİ DİLLER OKUMA YAZMA KONUŞMA
AKADEMİK KARIYERİ (Master, Dr., Doç., Prof.) <u>Tip Doktoru</u>	
MESLEĞİ SEÇİM ÖNCESİ BULUNDUĞU SON GÖREVİ VE KURUMU <u>Doktor-Adana Num. Hast. Başhekim Yard.</u>	
DAHA ÖNCE YASAMA ORGANLARINDA GÖREV YAPMIŞSA DÖNEMİ, SEÇİM BÖLGESİ	BAKANLAR KURULU ÜVELİĞİ VARSA ADI
ESERLERİ	

Özgeçmiş 1960 yılında Kastelli'nin Eğ. Mh. öğretim. İlk ve Orta tah- sili Kastelli'de, Lisesi Adana Erkek Lisesinde tamamlanmış. 1977-78 ÖDTÜ Gaziantep Kampüsü Mh. Mh. okudum. 1985 yılında G.Ü.T.F. mezun oldum. 1985-87 yıllarında Hakkari'de Sul. Mh. S. Mh. ve sıtma bel. baskınlığı yaptım. 1989-91 yıllarında Adana il Sığ. Mh. T. Mh. baskınlığı yaptım. Son olarak Adana Num. Hast. Başhekim Yard. görevinde bulunmaktaydım. 1992-95 yıllarında TSK Sağlık-Sen Adana şb. kurucu başkanıydım yaptım. KAVAK (Kavak Eğitim ve Kültür Vakfı) Adana şb. yönetim kurulu üyeliği görevini yaptım. Evlü ve 3 çocuk babasıyım. 10.05.2004 Birol

Ek 3.7. Birol BÜYÜKÖZTÜRK Seçim Mazbatası (TBMM Arşivi)

Yasa M. 2839/34 Örnek : 98

21 İNCİ DÖNEM MİLLETVEKİLLİĞİ TUTANAĞI

İli : **OSMANİYE** () numaralı Seçim Çevresi :

Soyadı ve adı	Doğum yeri ve Tarihi	Meslek veya sanatı	Bağlı olduğu siyasi partinin adı (Siyasi partiye bağlı değilse Bağımsız olduğu yazılır.)	Seçim hakkında itiraz ve şikâyet olup olmadığı	DÜŞÜNCELER
BÜYÜKÖZTÜRK BİROL		TIP DOKTORU	MİLLİYETÇİ HAREKET P.	Y.S.K.na itiraz var.	

298 sayılı yasa ile 2839 sayılı Milletvekili seçimi yasası gereğince çevremizde yapılan seçim sonunda **Seyran Birol BÜYÜKÖZTÜRK** nin çevremizden Milletvekili seçilmiş olduğunu gösterir bu tutanağın örneği Kurulumuz tarafından Yüksek Seçim Kuruluna gönderilerek bir örneği de kendisine verildi.

25 , 4 , 1999

Başkan

SELÇUK ERGİSİ

Oya

SUNER EDİPOĞLU

Oya

TULAY KILMAZ

Ek 3.8. Osmaniye Belediye Başkanı Dr. Ahmet Alkan'ın, Yeni Seçilen Belediye Meclisinin Göreve Başlaması Münasebetiyle Reiscumhur İsmet İnönü'ye Bağlılıklarını Sunduğunu Gösterir Belge (Cumhurbaşkanlığı Arşivi Belge Numarası: 02000327-433731)

(Ornek : B. 1.)

Yol

Servis İşaretleri

Adres : _____

Devlet telgraf haberleşmesinden dolayı sagram kabul etmez

T. G. 6.46
P. T. T. 6.46

SIVAS

73/47

TELGRAF

MÜHÜRME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

★ 2

YÜCE MİLLÎ ŞEF İSMET İNÖNÜ CUMHUR BAŞKANI -TAKİREN==

İlk Merkez	No.	KELİME	VERİLDİĞİ	RESMİ	ORTA MERKEZ	ALINDIĞI	İHAZA
+ 622 OSMANİYE 24 38 1/6 22=				HUSUSİ		Tarih	Saat

BELEDİYE BAŞKANLIĞININ BAŞKANLIĞINA SEÇİLMEKLİĞİN HASEBİLE ŞEHİR

MECLİSİNİN EN İÇTEN BAĞLI LIKLARINI YÜREKTEN ARZ EDER VARLIĞINIZ

DİLEĞİLE BAŞINIZDAN BİRAN AYRILMAMANIZI TEMENNİ EDER TAZİMLERİMİZLE

MUBAREK ELLERİNİZDEN OPERİZ=

OSMANİYE BELEDİYE BSK DR AHMET ALKAN+++++

Ek 3.9. Osmaniye CHP Başkanı ve Arkadaşlarının Cebel-i Bereket (Osmaniye)'in İl Olma İsteği (B.C.A. Belge No: 490-1-0-0-503-2019-1)

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Osmaniye C.H.P. Başkanı ve arkadaşları:

Cebelibereketin yeniden kurulan ilçeler arasında bulunmamasından üzölmüşler, Cebelibereketin il olmasını gerekleştiren sebepleri sayarak arzularının yerine getirilmesine yardım edilmesini reca ediyorlar.

II

490	01			503	2019	1

3-

Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 503 - Dosya No: 2019 - Sıra No: 1

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

T.C.
P. T. T. U. M.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
Telgraf

995

C. H. P. Genel Müdürlüğü
Salıncık : 2 K.Sani 1936
Sayı : 2101

= sureti parti başkanı recep peker =

48 osmaniye 9 220 2 1430 g = =

önce katdırılan illerden yenukenil yapılacaktır arasında cebeti bereketin
adını görkeyince çok uzulduk bu uzuntuya sevince çevirecek olan size
siginiyoruz tarir ve ekonomik durumu sulari ve ormanlari verimli ve geniş
topraklari değırtli ve tesitli raden filizleri coğrafi ortalama durumuyla
kendisine tabiatin bağıli çevresindeki ilceterinde cumhuriyet rejiminin bu
parcadan beklediğı bütün yucelikleri daha cabuk basarılması için yesil
osmaniyeyizin yeniden il olmasını dileyoruz bu çevredeki öz türk
cocuklarının yurd savaşında sayın onderlerinin ilk isaretine kosarak azık

2

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Fon No: 480 1 0 0 - Kutu No: 503 - Dosya No: 2019 - Sıra No: 1

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİT.C.
P. T. T. U. M.

Telgrafı

Sayfa

akında çıktıklarını hepimiz bilirsiniz yurdumuzun bu parçasının deniz ve
kara deniz hudut olusu coğrafi durumundan çevresindeki ilçeleriyle iller
arasında tahvil değişikliklerin bütünü ve her yönden yüksek verinde bulunan
buraya yıllardanberi akin edip yerleşmiş halkını üzerinde cumhuriyetimizin
yüksek rejim ve kültürünü ve geniş ölçüde verimlendirici düşünceleriyle
cağızdan üstün değerdeki yurdumuzun bu deniz ve kara kapısının ic elleri bir
coğnun yanında siyasal kltürel ve ekonomik durum üstünlüğünü bizlerden
çok iyi biliş ve olduğunuzu göreyek önvele yüce karutan kurutunda
kararlarınızda celeri bereketinde bulunmasını yüksek yardımınızın dokunmasını
sonsuz saygılarınızla dileriz = parti başkanı dr ahmet atkan ticaret
başkanı r atı = ziraat başkanı emin = neclis unvanı uye ahmet celik =
tuccardan gıvenc + + + + +

II

3. I. 1975

mülki teşkilat

başkanı

celik

3

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Ek 3.10. 1930 Yılı Osmaniye Yerel Seçim Sonucunu Gösterir Belge (Cumhurbaşkanlığı Arşivi Belge Numarası: 01009875-62.)

01009875-69

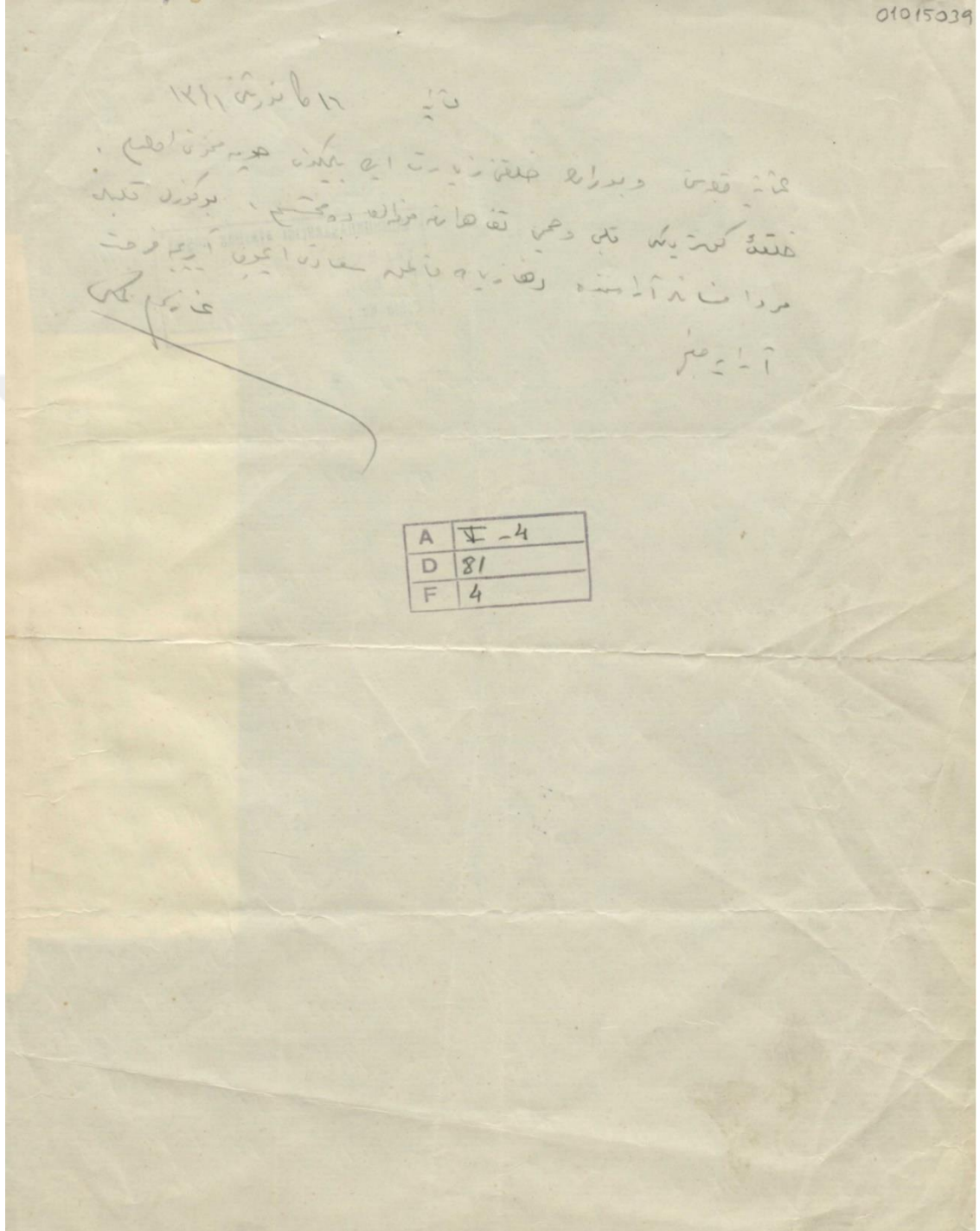
T. C. Dahiliye Vekâleti Hususî Kalem Müdürlüğü 12379	Yazıldığı yer Osmaniye Tarihi 30/10/30 Numarası 176	Telgraf merkezinin № 176 Kaleme geldiği 30/10/30 Açıldığı 30/10/30
Dahiliye Vekâletine 1- Osmaniye , rörttyol , ceyhan ve erzin nahiyesi belediye intihabatı hitam bulmuştur. 2- runlardan ceyhanda kahir bir ekseriyetle diğerlerinde müttefikân c.walk kırkasının gösterdiği namzetlerin kazandığı maruzdur. Vali ziya		

22 X 10

CUMHURBAŞKANLIĞI ARŞIVI
 Yer No. :
 Dos. No. :
 Vesika No.:

A	IV-9
D	57
F	48-69

Ek 3.11. Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın, Osmaniye'yi Ziyaretinde Duyduğu Memnuniyeti İfade Eden Yazısı (Cumhurbaşkanlığı Arşivi Belge Numarası: 01015039-587299).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Pınar KAŞ
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
Tezsiz Y. Lisans Öğrenimi	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Alan Öğretmenliği, Tezsiz Yüksek Lisans Tarih Öğretmenliği
Tezli Y. Lisans Öğrenimi	Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiye Cumhuriyeti Tarih Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	